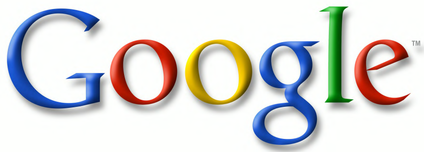
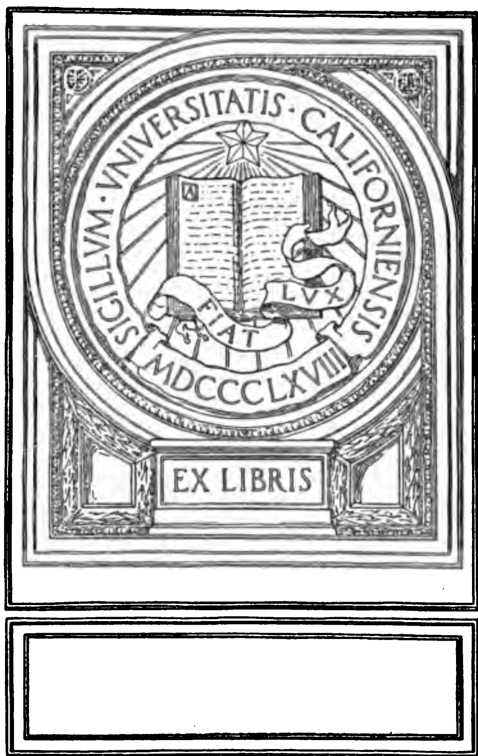

SIGILLVM · VNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
LVX
FIAT
MDCCCLXVIII
EX LIBRIS

Bible N.T. Dutch.

HET NIEUWE TESTAMENT,

OF

ALLE DE BOEKEN DES

NIEUWEN VERBONDS

VAN ONZEN HEER

JESUS CHRISTUS.

DOOR LAST VAN DE HOOGH-MOG. HEEREN

STATEN GENERAEL

DER VEREENIGDE NEDERLANDEN,

EN VOLGENS 'T BESLUYT VAN DE SYNODE NATIONAEL,
GEHOUDEN TOT DORDRECHT IN DE JAREN
1618 EN 1619,

UYT DE OORSPRONKELYKE GRIEKSCHE TALE IN ONZE NEDERLANDSCHE GETROUWELYK OVERGEZET.

GEDRUKT DOOR JAMES POWELL, OP FORT PLACE,
IN BERMONDSEY.

1814.

9873

REGISTER

VAN ALLE DE BOEKEN DES

NIEUWEN TESTAMENTS.

DE SENDTBRIEVEN PAULI.

DE ALGEMEYNE SENDTBRIEVEN.

HET HEYLIG EUANGELIUM,

NA [DE BESCHRIJVINGE]

MATTHEI.

Het Eerste Capittel.

HET boeck des geslachtes
JESU CHRISTI, des soons
Davids, des soons Abrahams.
2 Abraham gewan Isaac. ende
Isaac gewan Jacob. ende Jacob
gewan Judam, ende sijne broe-
ders.
3 Ende Judas gewan Phares
ende Zara by Thamar. ende
Phares gewan Esrom. ende Es-
rom gewan Aram.
4 Ende Aram gewan Amina-
dab. ende Aminadab gewan
Naasson. ende Naasson gewan
Salmon.
5 Ende Salmon gewan Booz
by Rachab. ende Booz gewan
Obed by Ruth. ende Obed gewan
Jesse.
6 Ende Jesse gewan David den
Koningh. ende David de Ko-
ningh gewan Salomon by de gene
die Urias [wijf was geweest].
7 Ende Salomon gewan Ro-
boam. ende Roboam gewan Abia.
ende Abia gewan Asa.
8 Ende Asa gewan Josaphat.
ende Josaphat gewan Joram. en-
de Joram gewan Oziam.
9 Ende Ozias gewan Joatham.
ende Joatham gewan Achaz. en-
de Achaz gewan Ezekiam.
10 Ende Ezekias gewan Ma-
nasse. ende Manasse gewan A-
mon. ende Amon gewan Josiam.
11 Ende Josias gewan Jecho-
niam, ende sijne broeders ontrent
de Babylonische overvoeringe.
12 Ende na de Babylonische
overvoeringe gewan Jechonias
Salathiël. ende Salathiël gewan
Zorobabel
13 Ende Zorobabel gewan A-
biud. ende Abiud gewan Elja-
kim. ende Eljakim gewan Azor.
14 Ende Azor gewan Sadok.
ende Sadok gewan Achim. ende
Achim gewan Eliud.
15 Ende Eliud gewan Eleäzar.
ende Eleäzar gewan Matthan.
ende Matthan gewan Jacob.
16 Ende Jacob gewan Joseph,
den man van Maria, uyt welcke
geboren is JESUS, gesegt Chris-
tus.
17 Alle de geslachten dan van
Abraham tot David [zijn] veer-
tien geslachten, ende van David
tot de Babylonische overvoeringe
[zijn] veertien geslachten, ende
van de Babylonische overvoe-
ringe tot Christum [zijn] veer-
tien geslachten.
18 De geboorte Jesu Christi
was nu aldus: Want als Maria
sijne moeder met Joseph onder-
trouwt was, eer sy t'samengeko-
men waren, wiert sy swanger be-
vonden uyt den Heyligen Geest.
19 Joseph nu haer man, also
hy rechtveerdigh was, ende haer
niet en wilde openbaerlick te
schande maken, was van wille
haer heymelick te verlaten.
20 Ende alsoo hy dese dingen
in den sin hadde, siet de Engel
des Heeren verscheen hem in
den droom, seggende, Joseph

[gy] sone Davids, en zijt niet bevreest Mariam uw wijf tot u te nemen. Want het gene in haer ontfangen is, dat is uyt den Heyligen Geest.

21 Ende sy sal eenen sone baren, ende gy sult sijnen name heeten JESUS. Want hy sal sijn volck saligh maken van hare sonden.

22 Ende dit alles is geschiet, op dat vervult soude worden, 't gene van den Heere gesproken is door den Propheet, seggende,

23 Siet de maget sal swanger worden, ende eenen sone baren, ende gy sult sijnen name heeten Emmanuel, het welck is, overgesett zijnde, Godt met ons.

24 Joseph dan, opgeweckt zijnde van den slaep, dede gelijck de Engel des Heeren hem bevolen hadde, ende heeft sijn wijf tot hem genomen.

25 Ende en bekende haer niet, tot dat sy desen haren eerstgeboren sone gebaert hadde: ende hiet sijnen name JESUS.

HET 2. CAPITTEL.

DOE nu Jesus geboren was te Bethlehem, [gelegen] in Judea, in de dagen des Konings Herodis, siet, [eenige] Wijse van oosten zijn tot Jerusalem aengekomen,

2 Seggende, Waer is de geborene Koningh der Joden? Want wy hebben gesien sijne sterre in 't oosten, ende zijn gekomen om hem te aenbidden.

3 De Koningh Herodes nu [dit] gehoort hebbende, wiert ontroert, ende geheel Jerusalem met hem.

4 Ende byeenvergadert hebbende alle de Overpriesters ende Schrijftgeleerde des volcks, vraegde van hen, waer de Christus soude geboren worden.

5 Ende sy seyden tot hem, Te Bethlehem in Judea [gelegen]. Want alsoo is geschreven door den Propheet.

6 Ende gy Bethlehem [gy] lant Juda, en zijt geensins de minste onder de Vorsten Juda: want uyt u sal de Leydsman voortkomen, die mijn volck Israël weyden sal.

7 Doe heeft Herodes de Wijse heymelick geroepen, ende vernam neerstelick van haer den tijt, wanneer de sterre verschenen was.

8 Ende haer nae Bethlehem sendende, seyde, Reyst henen, ende ondersoeckt neerstelick nae dat kindeken, ende als gy het sult gevonden hebben, boodschapt het my, op dat ick oock kome, ende dat selve aenbidde.

9 Ende sy den Koningh gehoort hebbende zijn henen gereyst: ende siet de sterre, die sy in 't oosten gesien hadden, gingh haer voor, tot dat sy quam ende stont boven [de plaetse] daer het kindeken was.

10 Als sy nu de sterre sagen, vervreugden sy haer met seer groote vreugde.

11 Ende in het huys gekomen zijnde vonden sy het kindeken met Maria sijne moeder: ende nedervallende hebben sy het selve aengebeden. Ende hare schatten open gedaen hebbende, brachten sy hem geschencken, gout, ende wieroock, ende myrrhe.

12 Ende door Goddelicke openbaringe vermaent zijnde in den droom, dat sy niet en souden wederkeeren tot Herodem, vertrocken sy door eenen anderen wegh weder nae haer lant.

13 Doe sy nu vertrocken waren, siet de Engel des Heeren verschijnt Joseph in den droom, seggende, Staet op ende neemt

tot u dat kindeken ende sijne
moeder, ende vliedt in Egypten,
ende weest aldaer, tot dat ick
het u seggen sal. Want Herodes
sal het kindeken soecken, om 't
selve te dooden.
14 Hy dan opgestaen zijnde
nam het kindeken ende sijne
moeder tot hem in der nacht,
ende vertrock nae Egypten.
15 Ende was aldaer tot den
doot van Herodes, op dat ver-
vult soude worden 't gene van
den Heere gesproken is door den
Propheet, seggende, Uyt Egypten
hebbe ick mijnen Sone geroepen.
16 Als Herodes sagh dat hy van
de Wijse bedrogen was, doe wiert
hy seer toornigh, ende [eenige]
afgesonden hebbende, heeft om-
gebracht alle de kinderen die
binnen Bethlehem, ende in alle
desselfs lantpalen [waren], van
twee jaren [oudt] ende daer on-
der, nae den tijt dien hy van de
Wijse neerstelick ondersocht
hadde.
17 Doe is vervult geworden 't
gene gesproken is door den Pro-
pheet Jeremiam, seggende,
18 Een stemme is in Rama
gehoort, geklagh, geween, ende
veel gekerm; Rachel beweende
hare kinderen, ende en wilde
niet vertroost wesen, om datse
niet en zijn.
19 Doe Herodes nu gestorven
was, siet de Engel des Heeren
verschijnt Joseph in den droom,
in Egypten.
20 Seggende, Staet op, neemt
het kindeken ende sijne moeder
tot u, ende treckt in 't lant Is-
raëls: want sy zijn gestorven die
de ziele des kindekens sochten.
21 Hy dan opgestaen zijnde
heeft tot hem genomen het kinde-
ken ende sijne moeder, ende is
gekomen in 't lant Israëls.
22 Maer als hy hoorde dat
Archelaus in Judea Koningh was,
in de plaetse sijns vaders Herodis,
vreesde hy daer henen te gaen:
Maer door Goddelicke openba-
ringe vermaent in den droom, is
hy vertrocken in de deelen van
Galileen.
23 Ende [daer] gekomen zijnde
nam hy sijne woonplaetse in de
stadt genaemt Nazareth: op dat
vervult soude worden dat door
de Propheten gesegt is, dat hy
Nazarenus sal geheeten worden.

HET 3. CAPITTEL.

ENDE in die dagen quam
Joannes de Dooper, predi-
kende in de woestijne van Judea,
2 Ende seggende, Bekeert u;
want het Koninckrijck der heme-
len is naeby gekomen.
3 Want dese is 't van den
welcken gesproken is door Esai-
am den Propheet, seggende, De
stemme des roependen in de
woestijne, Bereydt den wegh des
Heeren, maeckt sijne paden recht.
4 Ende de selve Joannes hadde
sijne kleedinge van kemelshayr,
ende eenen lederen gordel om
sijne lenden: ende sijn voedsel
was sprinckhanen ende wilde
honich.
5 Doe is tot hem uytgegaen
Jerusalem ende geheel Judea,
ende 't geheele lant rontom den
Jordaen.
6 Ende wierden van hem ge-
doopt in de Jordaen, belijdende
hare sonden.
7 Hy dan siende vele van de
Phariseen ende Sadduceen tot
sijnen Doop komen, sprack tot
haer, Gy adderen gebroedsels,
wie heeft u aengewesen te vlieden
van den toekomenden toorne?
8 Brengt dan vruchten voort
der bekeeringe weerdigh.
9 Ende en meynt niet by usel-
ven te seggen, Wy hebben Abra-
ham tot eenen vader. Want ick

segge u, dat Godt selfs uyt dese
steenen kan Abraham kinderen
verwecken.
10 Ende is oock alreede de
bijle aen den wortel der boomen
gelegt: alle boom dan die geen
goede vrucht voort en brengt,
wort uytgehouwen ende in 't
vyer geworpen.
11 Ick doope u wel met water
tot bekeeringe; maer die na my
komt is stercker dan ick, wiens
schoenen ick niet weerdigh en
ben [hem na] te dragen: die sal
u met den Heyligen Geest ende
met vyer doopen.
12 Wiens wan in sijne hant is,
ende hy sal sijnen dorschvloer
doorsuyveren, ende sijne tarwe in
sijne scheure t'samenbrengen,
ende sal het kaf met onuytblus-
schelick vyer verbranden.
13 Doe quam Jesus van Galilea
nae den Jordaen tot Joannem,
om van hem gedoopt te worden.
14 Doch Joannes weygerde
hem seer, seggende, My is noo-
digh van u gedoopt te worden,
ende komt gy tot my?
15 Maer Jesus antwoordende
seyde tot hem, Laet nu af: want
aldus betaemt ons alle gerech-
tigheyt te vervullen. Doe liet
hy van hem af.
16 Ende Jesus gedoopt zijnde,
is terstont opgeklommen uyt het
water. Ende siet, de hemelen
werden hem geopent, ende hy
sagh den Geest Godts nederda-
len, gelijck een duyve, ende op
hem komen.
17 Ende siet, een stemme uyt
de hemelen, seggende, Dese is
mijn Sone mijn geliefde, in den
welcken ick mijn welbehagen
hebbe.

HET 4. CAPITTEL.

DOE wiert Jesus van den
Geest wechgeleyt in de
woestijne, om versocht te worden
van den duyvel.
2 Ende als hy veertigh dagen
ende veertigh nachten gevast
hadde, hongerde hem ten laet-
sten.
3 Ende de versoecker tot hem
gekomen zijnde, seyde, Indien
gy Godts Sone zijt, segt dat dese
steenen brooden worden,
4 Doch hy antwoordende sey-
de, Daer is geschreven, De
mensche en sal by broot alleen
niet leven, maer by alle woort,
dat door den mont Godts uytgaet.
5 Doe nam hem de duyvel
mede nae de heylige stadt, ende
stelde hem op de tinne des Tem-
pels,
6 Ende seyde tot hem, Indien
gy Godts Sone zijt, werpt usel-
ven nederwaerts: want daer is
geschreven, Dat hy sijne Engelen
van u beveelen sal, ende [dat]
sy u op de handen sullen nemen,
op dat gy niet t'eeniger tijt uwen
voet aen eenen steen aen en
stoot.
7 Jesus seyde tot hem, Daer is
wederom geschreven, Gy en sult
den Heere uwen Godt niet ver-
soecken.
8 Wederom nam hem de duy-
vel mede op eenen seer hoogen
bergh, ende toonde hem alle de
Koninckrijcken der werelt, ende
hare heerlickheyt.
9 Ende seyde tot hem, Alle
dese dingen sal ick u geven,
indien gy nedervallende my sult
aenbidden.
10 Doe seyde Jesus tot hem,
Gaet wech, satan: want daer staet
geschreven, Den Heere uwen
Godt sult gy aenbidden, ende
hem alleen dienen.
11 Doe liet de duyvel van hem
af, ende siet de Engelen zijn toe-
gekomen, ende dienden hem.
12 Als nu Jesus gehoort hadde
dat Joannes overgelevert was, is

hy wedergekeert nae Galileen.
13 Ende Nazareth verlaten
hebbende is komen woonen te
Capernaum, gelegen aen de zee,
in de lantpalen van Zabulon en-
de Nephtalim.
14 Op dat vervult soude wor-
den 't gene gesproken is door
Esaiam den Prophcet, seggende,
15 Het lant Zabulon, ende het
lant Nephtalim, [aen] den wegh
der zee, over de Jordaen, Gali-
lea der volckeren.
16 Het volck dat in duysternisse
sat, heeft een groot licht gesien:
ende de gene die saten in den
lande ende schaduwe des doots,
denselven is een licht opgegaen.
17 Van doen aen heeft Jesus
begonnen te prediken, ende te
seggen, Bekeert u, want het
Koninckrijck der hemelen is nae-
by gekomen.
18 Ende Jesus wandelende
aen de zee van Galilea, sagh
twee broeders, [namelick] Si-
mon, gesegt Petrus, ende An-
dreas sijnen broeder, het net in
de zee werpende: (want sy waren
visschers.)
19 Ende hy seyde tot haer,
Volgt my na, ende ick sal u vis-
schers der menschen maken.
20 Sy dan terstont de netten
verlatende zijn hem nagevolgt.
21 Ende hy van daer voort-
gegaen zijnde sagh twee andere
broeders, [namelick] Jacobum
den [sone] Zebedei, ende Joan-
nem sijnen broeder, in het schip
met haren vader Zebedeus, hare
netten vermakende, ende heeft
haer geroepen.
22 Sy dan terstont verlatende
het schip, ende haren vader,
zijn hem nagevolgt.
23 Ende Jesus ommegingh
geheel Galileen, leerende in hare
Synagogen, ende predikende het
Euangelium des Koninckrijcks,
ende genesende alle sieckte ende
alle quale, onder den volcke.
24 Ende sijn geruchte gingh
[van daer] uyt in geheel Syrien:
ende sy brachten tot hem alle
die qualick gestelt waren, met
verscheyden sieckten ende pij-
nen bevangen zijnde, ende van
den duyvel beseten, ende maen-
siecke, ende geraeckte, ende hy
genas deselve.
25 Ende vele scharen volgden
hem na, van Galilea, ende [van]
Decapolis, ende [van] Jerusa-
lem, ende [van] Judea, ende
[van] over den Jordaen.

HET 5. CAPITTEL.

ENDE [Jesus] de scharen sien-
de is geklommen op eenen
bergh, ende als hy nedergeseten
was, quamen sijne discipelen tot
hem.
2 Ende sijnen mont geopent
hebbende leerde haer, seggende,
3 Saligh [zijn] de arme van
geeste: want harer is het Ko-
ninckrijck der hemelen.
4 Saligh [zijn] die treuren:
want sy sullen vertroost worden.
5 Saligh [zijn] de sachtmoe-
dige: want sy sullen het aerd-
rijck be-erven.
6 Saligh [zijn] die hongeren
ende dorsten [nae] de gerech-
tigheyt: want sy sullen versadigt
worden.
7 Saligh [zijn] de barmher-
tige: want haer sal barmhertig-
heyt geschieden.
8 Saligh [zijn] de reyne van
herten: want sy sullen Godt sien.
9 Saligh [zijn] de vreedsame:
want sy sullen Godts kinderen
genaemt worden.
10 Saligh [zijn] die vervolgt
worden om der gerechtigheyt
wille: want harer is het Koninck-
rijck der hemelen.
11 Saligh zijt gy als u [de
menschen] smaden, 'ende ver-

volgen, ende liegende alle quaet
tegen u spreken, om mijnent
wille.
12 Verblijdt ende verheugt u,
want uw loon [is] groot in de
hemelen: want alsoo hebben sy
vervolgt de Propheten, die voor
u [geweest zijn].
13 Gy zijt het sout der aerde:
indien nu het sout smaeckeloos
wort, waer mede sal [het] gesou-
ten worden? Het en deugt ner-
gens toe meer, dan om buyten
geworpen, ende van de menschen
vertreden te worden.
14 Gy zijt het licht der werelt:
een stadt boven op eenen bergh
liggende en kan niet verborgen
zijn.
15 Noch men steeckt geen
keerse aen, ende sett die onder
een koornmate: maer op een kan-
delaer, ende sy schijnt allen, die
in den huyse [zijn].
16 Laet uw licht alsoo schijnen
voor de menschen, dat sy uwe
goede wercken mogen sien, ende
uwen Vader, die in de hemelen
is, verheerlicken.
17 Meynt niet dat ick geko-
men ben om de wet ofte de Pro-
pheten te ontbinden: Ick en ben
niet gekomen om [die] te ont-
binden, maer te vervullen.
18 Want voorwaer segge ick
u, Tot dat de hemel ende de aerde
voorbygaen, en sal daer niet één
jota, noch één tittel van de wet
voorbygaen, tot dat het alles sal
zijn geschiet.
19 So wie dan één van dese
minste geboden sal ontbonden,
ende de menschen alsoo sal ge-
leert hebben, [die] sal de minste
genaemt worden in 't Koninck-
rijcke der hemelen: Maer so wie
[deselve] sal gedaen ende geleert
hebben, die sal groot genaemt
worden in 't Koninckrijck der
hemelen.
20 Want ick segge u, Ten zy
uwe gerechtigheyt overvloediger
zy als der Schriftgeleerden ende
der Phariseen, dat gy in 't Ko-
ninckrijck der hemelen geensins
en sult ingaen.
21 Gy hebt gehoort dat [tot]
den ouden gesegt is, Gy en sult
niet dooden: maer so wie doodet,
[die] sal strafbaer zijn door het
gerichte.
22 Doch ick segge u: So wie
t' onrecht op sijnen broeder toor-
nigh is, die sal strafbaer zijn
door 't gerichte. Ende wie tot
sijnen broeder segt, Raka, die sal
strafbaer zijn door den Grooten
Raet. Maer wie segt, Gy dwaes,
die sal strafbaer zijn door het
helsche vyer.
23 So gy dan uwe gave sult op
den altaer offeren, ende aldaer
gedachtigh wort, dat uw' broeder
yet tegen u heeft,
24 Laet daer uwe gave voor
den altaer, ende gaet henen,
versoent u eerst met uwen broe-
der, ende komt dan, ende offert
uwe gave.
25 Weest haestelick welgesint
[tegen] uwe wederpartye, terwijle
gy nogh met hem op den wegh
zijt: op dat de wederpartye niet
misschien u den Rechter over-
levere, ende de Rechter u den
dienaer overlevere, ende gy in de
gevanckenisse geworpen wort.
26 Voorwaer ick segge u, Gy
en sult daer geensins uytkomen,
tot dat gy den laetsten penningh
sult betaelt hebben.
27 Gy hebt gehoort dat [van]
den ouden gesegt is, Gy en sult
geen overspel doen.
28 Maer ick segge u, dat so
wie een vrouwe [aen] siet om
deselve te begeeren, die heeft
alreede overspel in sijn herte
met haer gedaen.
29 Indien dan uwe rechter ooge
u ergert, trecktse uyt, ende
werptse van u: want het is u nut

dat één uwer leden vergae, ende
niet uw geheel lichaem in de
helle geworpen worde.
30 Ende indien uwe rechter-
hant u ergert, houwtse af, ende
werptse van u: want het is u nut
dat één uwer leden vergae, ende
niet uw geheel lichaem in de
helle geworpen worde.
31 Daer is oock gesegt, So wie
sijn wijf verlaten sal, die geve
haer eenen scheydbrief.
32 Maer ick segge u, dat so
wie sijn wijf verlaten sal, anders
dan uyt *oorsake* van hoererye,
die maeckt dat sy overspel doet:
ende so wie de verlatene sal
trouwen, die doet overspel.
33 Wederom hebt gy gehoort,
dat [van] den ouden gesegt is,
Gy en sult den eedt niet breken,
maer gy sult den Heere uwe
eeden houden.
34 Maer ick segge u, Sweert
gantschelick niet, noch by den
hemel, om dat hy is de throon
Godts:
35 Noch by de aerde, om dat
sy is de voetbanck sijner voeten:
Noch by Jerusalem, om dat sy is
de stadt des grooten Konings.
36 Noch by uw hooft en sult
gy niet sweeren, om dat gy niet
één hayr kont wit ofte swart ma-
ken.
37 Maer laet zijn uw woort ja,
ja: neen, neen: wat boven desen
is, dat is uyt den boosen.
38 Gy hebt gehoort dat gesegt
is, Ooge om ooge, ende tant om
tant.
39 Maer ick segge u, dat gy
den boosen niet en wederstaet:
maer so wie u op de rechter
wange slaet, keert hem oock de
andere toe.
40 Ende so yemant met u
rechten wil; ende uwen rock ne-
men, laet hem oock den mantel.
41 Ende so wie u sal dwingen
één mijle te gaen, gaet met hem
twee [mijlen].
42 Geeft den genen die [yet]
van u bidt, ende en keert u niet
af van den genen die van u lee-
nen wil.
43 Gy hebt gehoort dat 'er
gesegt is, Gy sult uwen naesten
lief hebben, ende uwen vyant
sult gy haten.
44 Maer ick segge u, Hebt uwe
vyanden lief, segentse die u ver-
vloecken, doet wel den genen
die u haten, ende bidt voor de
gene die u gewelt doen, ende die
u vervolgen.
45 Op dat gy meugt kinderen
zijn uwes Vaders die in de heme-
len is. Want hy doet sijne sonne
opgaen over boose ende goede,
ende regent over rechtveerdige
ende onrechtveerdige.
46 Want indien gy lief hebt,
die u lief hebben, wat loon hebt
gy? Doen oock de tollenaers niet
het selve?
47 Ende indien gy uwe broe-
ders alleen groet, wat doet gy
boven andere? Doen oock niet
de tollenaers alsoo?
48 Weest dan gylieden vol-
maeckt, gelijck uw' Vader, die
in de hemelen is, volmaeckt is.

HET 6. CAPITTEL.

HEBT acht, dat gy uwe ael-
moesse niet en doet voor de
menschen, om van haer gesien
te worden: anders so en hebt gy
geenen loon by uwen Vader, die
in de hemelen is.
2 Wanneer gy dan aelmoesse
doet, so en laet voor u niet trom-
petten, gelijck de geveynsde in
de Synagogen, ende op de straten
doen, op datse van de menschen
ge-eert mogen worden: Voorwaer
segge ick u, Sy hebben haren
loon wech.
3 Maer als gy aelmoesse doet,
so en laet uwe slincke [hant]

niet weten, wat uwe rechte doet.
4 Op dat uwe aelmoesse in 't
verborgen zy: ende uwe Vader,
die in 't verborgen siet, die sal
't u in 't openbaer vergelden.
5 Ende wanneer gy bidt, so
en sult gy niet zijn gelijck de
geveynsde: want die plegen
geerne in de Synagogen, ende op
de hoecken der straten staende
te bidden, op dat sy van de
menschen mogen gesien worden.
Voorwaer ick segge u, dat sy
haren loon wechhebben.
6 Maer gy, wanneer gy bidt,
gaet in uwe binnenkamer; ende
uwe deure gesloten hebbende,
bidt uwen Vader, die in 't ver-
borgen is: ende uw' Vader, die
in 't verborgen siet, sal 't u in 't
openbaer vergelden.
7 Ende als gy bidt, so en ge-
bruyckt geen ydel verhael van
woorden, gelijck de Heydenen:
want sy meynen, dat sy door hare
veelheyt van woorden sullen ver-
hoort worden.
8 Wordet dan haer niet gelijck:
want uw' Vader weet wat gy van
noode hebt, eer gy hem biddet.
9 Gy dan biddet aldus: Onse
Vader, die in de hemelen [zijt],
uw naem werde geheyligt.
10 Uw Koninckrijcke kome.
Uwe wille geschiede, gelijck in
den hemel, [alsoo] oock op der
aerden.
11 Ons dagelicksch broot geeft
ons heden.
12 Ende vergeeft ons onse
schulden, gelijck oock wy ver-
geven onse schuldenaren.
13 Ende en leydt ons niet in
versoeckinge, maer verlost ons
van den boosen. Want uw' is
het Koninckrijcke, ende de
kracht, ende de heerlickheyt in
der eeuwigheyt, Amen.
14 Want indien gy den men-
schen hare misdaden vergeeft,
so sal uwe hemelsche Vader oock
u vergeven.
15 Maer indien gy den men-
schen hare misdaden niet en ver-
geeft, so en sal oock uwe Vader
uwe misdaden niet vergeven.
16 Ende wanneer gy vast, en
toont geen droevigh gesichte,
gelijck de geveynsde: want sy
mismaken hare aengesichten, op
dat sy van de menschen mogen
gesien worden, als sy vasten.
Voorwaer ick segge u, dat sy
haren loon wech hebben.
17 Maer gy, als gy vast, salft
uw hooft, ende wascht uw aen-
gesichte.
18 Op dat het van de men-
schen niet gesien en werde als
gy vast, maer van uwen Vader,
die in 't verborgen is: ende uw'
Vader, die in 't verborgen siet,
sal 't u in 't openbaer vergelden.
19 Vergadert u geen schatten
op der aerden, daerse de motte
ende roest verderft, ende daer
de dieven doorgraven ende ste-
len.
20 Maer vergadert u schatten
in den hemel, daerse noch motte
noch roest en verderft, ende daer
de dieven niet en doorgraven,
noch en stelen.
21 Want waer uwe schat is,
daer sal oock uw herte zijn.
22 De keerse des lichaems is
de ooge: indien dan uwe ooge
eenvoudigh is, so sal uw geheel
lichaem verlicht wesen.
23 Maer indien uwe ooge boos
is, so sal geheel uw lichaem duy-
ster zijn. Indien dan het licht
dat in u is, duysternisse is, hoe
groot sal de duysternisse [selve
zijn]?
24 Niemant en kan twee hee-
ren dienen: want of hy sal den
eenen haten, ende den anderen
lief hebben; of hy sal den eenen
aenhangen, ende den anderen
verachten. Gy en kont niet Gode
dienen ende den Mammon.

25 Daerom segge ick u: Zijt
niet besorgt voor uw leven, wat
gy eten, ende wat gy drincken
sult: noch voor uw lichaem, waer
mede gy u *kleeden* sult. Is het
leven niet meer dan het voedsel,
ende *het lichaem* dan de klee-
dinge?
26 Aensiet de vogelen des
hemels, dat sy niet en zaeijen,
noch en maeijen, noch en ver-
samelen in de schueren, ende
uw' hemelsche Vader voedt
[nochtans] deselve: en gaet gy
deselve niet [seer] veel te boven?
27 Wie doch van u kan met
besorgt te zijn één elle tot sijne
lengte toedoen?
28 Ende wat zijt gy besorgt
voor de kleedinge? Aenmerckt
de lelien des velts, hoe sy wassen:
sy en arbeyden niet, noch en
spinnen niet:
29 Ende ick segge u, dat oock
Salomon in alle sijne heerlick-
heyt niet en is bekleedt geweest
gelijck één van desen.
30 Indien nu Godt het gras
des *velts*, dat heden is ende mor-
gen in den oven geworpen wort,
alsoo bekleedt, en sal hy u niet
veel meer [kleeden], gy kleynge-
loovige?
31 Daerom en zijt niet be-
sorgt, seggende: Wat sullen wy
eten? of wat sullen wy drincken?
of waer mede sullen wy ons
kleeden?
32 Want alle dese dingen soec-
ken de Heydenen. Want uwe
hemelsche Vader weet, dat gy
alle dese dingen behoeft.
33 Maer soeckt eerst het Ko-
ninckrijcke Godts, ende sijne
gerechtigheyt: ende alle dese
dingen sullen u toegeworpen
worden.
34 Zijt dan niet besorgt tegen
den morgen; want de morgen sal
voor het sijne sorgen: [elcke] dagh
heeft genoegh aen sijn selfs quaet.

Het 7. Capittel.

En oordeelt niet, op dat gy
niet geoordeelt en wort.
2 Want met welck oordeel gy
oordeelt, sult gy geoordeelt wor-
den: ende met welcke mate gy
metet, sal u wedergemeten wor-
den.
3 Ende wat siet gy den splin-
ter die in de ooge uwes broeders
is, maer den balck die in uwe
ooge is, en merckt gy niet?
4 Of, hoe sult gy tot uwen
broeder seggen, Laet toe dat ick
den splinter uyt uwe ooge uyt-
doe, ende siet daer is een balck
in uwe ooge.
5 Gy geveynsde, werpt eerst
den balck uyt uwe ooge, ende
dan sult gy besien, om den splin-
ter uyt uwes broeders ooge uyt
te doen.
6 En geeft het heylige den
honden niet, noch en werpt uwe
peerlen niet voor de swijnen: op
dat sy niet t' eeniger tijt deselve
met hare voeten en vertreden,
ende [haer] omkeerende u en
verscheuren.
7 Biddet, ende u sal gegeven
worden: soecket, ende gy sult
vinden: kloppet, ende u sal open
gedaen worden.
8 Want een yegelick die bidt,
die ontfangt: ende die soeckt,
die vindt: ende die klopt, dien
sal open gedaen worden.
9 Ofte wat mensche is 'er on-
der u, so sijn sone hem soude
bidden om broot, die hem eenen
steen sal geven?
10 Ende so hy hem om een
visch soude bidden, die hem een
slange sal geven?
11 Indien dan gy, die boos
zijt, weet uwen kinderen goede
gaven te geven; hoe veel te meer
sal uwe Vader, die in de heme-
len is, goede [gaven] geven den

genen diese van hem bidden?
12 Alle dingen dan die gy wilt
dat u de menschen souden doen,
doet gy hen oock alsoo: Want
dat is de wet ende de Propheten.
13 Gaet in door de enge poorte:
want wijt is de poorte, ende breet
is de wegh, die tot het verderf
leydt, ende vele zijnder die door
deselve ingaen.
14 Want de poort is enge,
ende de wegh is naeuwe, die tot
het leven leydt, ende weynige
zijnder die denselven vinden.
15 Maer wacht [u] van de
valsche Propheten, dewelcke in
schaepskleederen tot u komen,
maer van binnen zijnse grijpende
wolven.
16 Aen hare vruchten sult
gyse kennen. Leest men oock
een druyve van doornen, of
vijgen van distelen?
17 Alsoo een yeder goede boom
brengt voort goede vruchten, en-
de een quade boom brengt voort
quade vruchten.
18 Een goede boom en kan
geen quade vruchten voortbren-
gen: noch een quade boom goede
vruchten voortbrengen.
19 Een yeder boom die geen
goede vrucht voort en brengt,
wort uytgehouwen, ende in 't
vyer geworpen.
20 So sult gy dan deselve aen
hare vruchten kennen.
21 Niet een yegelick, die tot
my segt, Heere, Heere, en sal
ingaen in 't Koninckrijcke der
hemelen: maer die daer doet
den wille mijnes Vaders, die in
de hemelen is.
22 Vele sullen ten dien dage
tot my seggen, Heere, Heere, en
hebben wy niet in uwen name
geprophetеert, ende in uwen
name duyvelen uytgeworpen,
ende in uwen name vele krachten
gedaen?
23 Ende dan sal ick haer o-
pentlick aenseggen, Ick en hebbe
u noyt gekent. Gaet wech van
my gy die de ongerechtigheyt
werckt.
24 Een yegelick dan die dese
mijne woorden hoort, ende de-
selve doet, dien sal ick verge-
lijcken by een voorsichtigh man,
die sijn huys op een steènrotze
gebouwt heeft.
25 Ende daer is slagregen ne-
dergevallen, ende de water-
stroomen zijn gekomen, ende
de winden hebben gewaeit, en-
de zijn tegen het selve huys aen-
gevallen, ende het en is niet ge-
vallen, want het was op de steen-
rotze gegrondt.
26 Ende een yegelick die dese
mijne woorden hoort, ende de-
selve niet en doet, die sal by
eenen dwasen man vergeleken
worden, die sijn huys op het zant
gebouwt heeft.
27 Ende de slagregen is ne-
dergevallen, ende de water-
stroomen zijn gekomen, ende
de winden hebben gewaeit, en-
de zijn tegen 't selve huys aen-
geslagen, ende het is gevallen,
ende sijn val was groot.
28 Ende het is geschiet, als
Jesus dese woorden ge-eyndigt
hadde, [dat] de scharen haer
ontsetteden over sijne leere.
29 Want hy leerde haer, als
macht hebbende, ende niet als
de Schrijftgeleerde.

HET 8. CAPITTEL.

DOE hy nu van den bergh
afgeklommen was, zijn hem
vele scharen gevolgt.
2 Ende siet, een melaetsche
quam, ende aenbadt hem, seg-
gende: Heere, indien gy wilt,
gy kont my reynigen.
3 Ende Jesus de hant uyt-
streckende heeft hem aenge-
raeckt, seggende, Ick wil, wort

gereynigt. Ende terstont wert
[hy van] sijne melaetsheyt ge-
reynigt.
4 Ende Jesus seyde tot hem,
Siet dat gy [dit] niemant en
segt: maer gaet henen, toont
uselven den Priester, ende offert
de gave, die Moses geboden
heeft, haer tot een getuygenisse.
5 Als nu Jesus te Capernaum
ingegaen was, quam tot hem een
Hooftman over hondert, bid-
dende hem,
6 Ende seggende, Heere,
mijn *knecht ligt te huys* geraeckt,
ende *lijdt* sware pijnen.
7 Ende Jesus seyde tot hem,
Ick sal komen ende hem genesen.
8 Ende de hooftman over
hondert antwoordende seyde,
HEERE, ick en ben niet weer-
digh dat gy onder mijn dack
soudt inkomen, maer spreeckt
alleenlick een woort, ende mijn
knecht sal genesen worden.
9 Want ick ben oock een
mensche onder de macht [van
andere], hebbende onder my
krijgsknechten: ende ick segge
tot desen, Gaet, ende hy gaet;
ende tot den anderen, Komt,
ende hy komt; ende tot mijnen
dienstknecht, Doet dat, ende
hy doet het.
10 Jesus nu [dit] hoorende
heeft hem verwondert, ende
seyde tot de gene die [hem]
volgden, Voorwaer segge ick u,
Ick en hebbe selfs in Israël soo
grooten geloove niet gevonden.
11 Doch ick segge u, dat vele
sullen komen van oosten ende
westen, ende sullen met Abra-
ham, ende Isaac, ende Jacob
aensitten in het Koninckrijck der
hemelen.
12 Ende de kinderen des
Koninckrijcks sullen uytgewor-
pen worden in de buytenste
duysternisse, aldaer sal weeninge
sijn, ende knerssinge der tanden.
13 Ende Jesus seyde tot den
Hooftman over hondert, Gaet
henen, ende u geschiede ge-
lijck gy gelooft hebt. Ende sijn
knecht is gesont geworden te
dier selver ure.
14 Ende Jesus gekomen zijnde
in het huys Petri, sagh sijn wijfs-
moeder [te bedde] liggen, heb-
bende de koortse.
15 Ende hy raeckte hare hant
aen, ende de koortse verliet haer,
ende sy stont op, ende diende
henlieden.
16 Ende als het laet geworden
was, hebben sy vele van den
duyvel beseten tot hem gebracht,
ende hy wierp de [boose] geesten
uyt met den woorde, ende hy
genas alle die qualick gestelt
waren.
17 Op dat vervult soude
worden, dat gesproken was door
Jesaiam den Propheet, seggende,
Hy heeft onse kranckheden [op
hem] genomen, ende [onse]
sieckten gedragen.
18 Ende Jesus vele scharen
siende rontom hem, beval aen
d' anderen zijde over te varen.
19 Ende daer quam een
seker Schriftgeleerde tot hem,
ende seyde tot hem, Meester,
ick sal u volgen, waer gy oock
henen gaet.
20 Ende Jesus seyde tot hem,
De vossen hebben holen, ende
de vogelen des hemels nesten:
maer de sone des menschen en
heeft niet waer hy het hooft
nederlegge.
21 Ende een ander uyt sijne
discipelen seyde tot hem, Heere,
laet my toe dat ick eerst henen
gae, ende mijnen vader begrave.
22 Doch Jesus seyde tot hem,
Volgt my, ende laet de doode
hare dooden begraven.
23 Ende als hy in 't schip
gegaen was, zijn hem sijne dis-
cipelen gevolgt.

24 Ende siet, daer ontstont
een groote onstuymigheyt in de
zee, also dat het schip van de
golven bedeckt wiert: doch hy
sliep.
25 Ende sijne discipelen by
[hem] komende hebben hem
opgeweckt, seggende, Heere, be-
hoedt ons: wy vergaen.
26 Ende hy seyde tot haer,
Wat zijt gy vreesachtigh, gy
kleyngeloovige? Doe stont hy
op ende bestrafte de winden en-
de de zee: ende daer wiert groote
stilte.
27 Ende de menschen ver-
wonderden haer, seggende, Hoe-
danigh een is dese, dat oock de
winden ende de zee hem ge-
hoorsaem zijn?
28 Ende als hy over aen d'
ander zijde was gekomen in het
lant der Gergesenen, zijn hem
twee van den duyvel beseten
ontmoetet, komende uyt de gra-
ven, die seer wreet waren, also
dat niemant door dien wegh
konde voorbygaen.
29 Ende siet, sy riepen, seg-
gende, Jesu gy Sone Godts, wat
hebben wy met u [te doen?]
Zijt gy hier gekomen om ons te
pijnigen voor den tijt?
30 Ende verre van haer was
een kudde veler swijnen wey-
dende.
31 Ende de duyvelen baden
hem, seggende, Indien gy ons
uytwerpt, laet ons toe, dat wy
in die kudde swijnen varen.
32 Ende hy seyde tot haer,
Gaet henen. Ende sy uytgaen-
de voeren henen in de kudde
swijnen: ende siet de geheele
kudde swijnen stortede van de
steylte af in de zee, ende storven
in 't water.
33 Ende diese weydden zijn
gevlucht: ende als sy in de stadt
gekomen waren, boodschapten sy
alle [dese] dingen, ende wat den
besetenen [geschiet was].
34 Ende siet, de geheele stadt
gingh uyt Jesu te gemoet: ende
als sy hem sagen, baden sy, dat
hy uyt hare lantpalen wilde
vertrecken.

HET 9. CAPITTEL.

ENDE in het schip gegaen
zijnde voer hy over ende
quam in sijne stadt. Ende siet,
sy brachten tot hem eenen ge-
raeckten, op een bedde liggende.
2 Ende Jesus haer geloove
siende, seyde tot den geraeckten,
Sone, zijt wel gemoet, uwe son-
den zijn u vergeven.
3 Ende siet, sommige der
Schriftgeleerde seyden in haer-
selven, Dese lastert [Godt].
4 Ende Jesus siende hare ge-
dachten, seyde, Waerom over-
denckt gy quaet in uwe herten?
5 Want wat is lichtelicker, te
seggen, De sonden zijn u ver-
geven: ofte te seggen, Staet op
ende wandelt?
6 Doch op dat gy moogt weten,
dat de Sone des menschen macht
heeft op der aerden de sonden
te vergeven, (doe seyde hy tot
den geraeckten,) Staet op, neemt
uw bedde op, ende gaet henen
nae uw huys.
7 Ende hy opgestaen zijnde
gingh henen nae sijn huys.
8 De scharen nu [dat] siende,
hebben haer verwondert, ende
Godt verheerlickt, die soodanige
macht den menschen gegeven
hadde.
9 Ende Jesus van daer voort-
gaende, sagh een mensche in het
tolhuys sitten, genaemt Matthe-
us: ende seyde tot hem, Volgt
my. Ende hy opstaende volgde
hem.
10 Ende het geschiedde als
hy in het huys [Matthei] aensat,
siet, vele tollenaers ende son-

daers quamen ende saten mede
aen, met Jesu, ende sijne disci-
pelen.
11 Ende de Phariseën [dat]
siende, seyden tot sijne disci-
pelen, Waerom eet uw' Meester
met *de* tollenaren ende son-
daren?
12 Maer Jesus [sulcks] hoo-
rende, seyde tot haer, Die gesont
zijn en hebben den Medicijn-
meester niet van noode, maer
die sieck zijn.
13 Doch gaet henen ende leert,
wat het zy, Ick wil barmhertig-
heyt, *ende* niet offerhande. Want
ick ben niet gekomen om te
roepen rechtveerdige, maer son-
daers tot bekeeringe.
14 Doe quamen de disci-
pelen Joannis tot hem, seggende,
Waerom vasten wy ende de
Phariseen veel, ende uwe disci-
pelen en vasten niet?
15 Ende Jesus seyde tot haer,
Konnen oock de bruyloftskinde-
ren treuren, soo lange de bruyde-
gom by haer is? Maer de dagen
sullen komen, wanneer de bruy-
degom van haer sal wechgeno-
men zijn, ende dan sullen sy
vasten.
16 Oock en sett niemant eenen
lap ongevolt laken op een oudt
kleet: want desselven aengesette
lap scheurt af van het kleet, ende
daer wort een erger scheure.
17 Noch men doet geenen
nieuwen wijn in oude [leder]
sacken; anders so bersten de
[leder] sacken, ende de wijn wort
uytgestort, ende de [leder] sac-
ken verderven: maer men doet
nieuwen wijn in nieuwe [leder]
sacken, ende beyde te samen
worden behouden.
18 Als hy dese dingen tot haer
sprack, siet een Overste quam
ende aenbadt hem, seggende,
Mijn dochter is nu terstont ge-
storven, doch komt ende legt uwe
hant op haer, ende sy sal leven.
19 Ende Jesus opgestaen zijn-
de volgde hem, ende sijne disci-
pelen.
20 (Ende siet, een vrouwe, die
twaelf jaren het bloetvloeijen ge-
hadt hadde, komende tot hem
van achteren, raeckte den zoom
sijnes kleets aen.
21 Want sy seyde in haersel-
ven, Indien ick alleenlick sijn
kleet aenrake, so sal ick gesont
worden.
22 Ende Jesus hem omkee-
rende, ende haer siende, seyde,
Zijt wel gemoet dochter, uw ge-
loove heeft u behouden. Ende
de vrouwe wiert gesont van de-
selve ure af.)
23 Ende als Jesus in het huys
des Oversten quam, ende sagh de
pijpers ende de woelende schare,
24 Seyde hy tot haer, Vertreckt,
want het dochterken en is niet
doot, maer slaept. Ende sy
belachten hem.
25 Als nu de schare uytgedre-
ven was, gingh hy in, ende greep
hare hant: ende het dochterken
stont op.
26 Ende dit geruchte gingh
uyt, door dat geheele lant.
27 Ende als Jesus van daer
voortgingh, zijn hem twee blinde
gevolgt, roepende ende seggende,
[Gy] sone Davids ontfermt u
onser.
28 Ende als hy in huys geko-
men was, quamen de blinde tot
hem. Ende Jesus seyde tot haer,
Glooft gy, dat ick dat doen kan?
Sy seyden tot hem, Ja Heere.
29 Doe raeckte hy hare oogen
aen, seggende, U geschiedde nae
uw geloove.
30 Ende hare oogen zijn ge-
opent geworden. Ende Jesus
heeft haer seer strengelick ver-
boden, seggende, Siet, dat het
niemant en wete.
31 Maer sy uytgegaen zijnde,

hebben hem ruchtbaer gemaeckt, door dat geheele lant.
32 Als dese nu uytgingen, siet so brachten sy tot hem een mensche, die stom ende van den duyvel beseten was.
33 Ende als de duyvel uytgeworpen was, sprack de stomme. Ende de scharen verwonderden haer, seggende, Daer en is noyt desgelijcks in Israël gesien.
34 Maer de Phariseen seyden, Hy werpt de duyvelen uyt, door den oversten der duyvelen.
35 Ende Jesus omgingh alle de steden ende vlecken, leerende in hare Synagogen, ende predikende het Euangelium des Koninckrijcks, ende genesende alle sieckten ende alle qualen onder den volcke.
36 Ende hy de scharen siende, wert innerlick met ontferminge beweegt over haer; om datse vermoeyt ende verstroyt waren, gelijck schapen, die geenen herder en hebben.
37 Doe seyde hy tot sijne discipelen, De oogst is wel groot, maer de arbeyders zijn weynige.
38 Biddet dan den Heere des oogsts, dat hy arbeyders in sijnen oogst uytstoote.

Het 10. Capittel.

Ende sijne twaelf discipelen tot hem geroepen hebbende, heeft haer macht gegeven over de onreyne geesten, om deselve uyt te werpen, ende om alle sieckte ende alle quale te genesen.
2 De namen nu der twaelf Apostelen zijn dese: De eerste, Simon gesegt Petrus, ende Andreas sijn Broeder: Jacobus de [sone] Zebedei, ende Joannes sijn broeder.
3 Philippus ende Bartholomeus: Thomas ende Mattheus de tollenaer: Jacobus de [sone] Alphei, ende Lebbeus toegenaemt Thaddeus.
4 Simon Cananites, ende Judas Iscariotes, die hem oock verraden heeft.
5 Dese twaelve heeft Jesus uytgesonden, ende haer bevel gegeven, seggende, Gy en sult niet henen gaen op den wegh der Heydenen, noch gy en sult niet ingaen in [eenige] stadt der Samaritanen.
6 Maer gaet veel meer henen tot de verlorene schapen des huys Israëls.
7 Ende henen gaende predickt, seggende, Het Koninckrijck der hemelen is naeby gekomen.
8 Geneest de krancke, reynigt de melaetsche, weckt de doode op, werpt de duyvelen uyt. Gy hebt het om niet ontfangen, geeft het om niet.
9 En verkrijgt u noch gout, noch silver, noch koper [gelt] in uwe gordels.
10 Noch male tot den wegh, noch twee rocken, noch schoenen, noch staf. Want de arbeyder is sijn voedsel weerdigh.
11 Ende in wat stadt ofte vlecke gy sult inkomen, ondersoeckt wie daer in weerdigh is: ende blijft aldaer tot dat gy [daer] uytgaet.
12 Ende als gy in het huys gaet, so groet het selve.
13 Ende indien dat huys weerdigh is, so kome uwe vrede over dat selve: maer indien het niet weerdigh en is, so keere uwe vrede weder tot u.
14 Ende so yemant u niet en sal ontfangen, noch uwe woorden hooren, uytgaende uyt dat huys, ofte uyt deselve stadt, schuddet het stof uwer voeten af.
15 Voorwaer segge ick u, Het sal den lande van Sodoma ende Gomorra verdraeglicker zijn in den dagh des oordeels, dan de-

selve stadt.
16 Siet, ick sende u als scha-
pen in 't midden der wolven:
Zijt dan voorsichtigh gelijck de
slangen, ende oprecht gelijck de
duyven.
17 Maer wacht u voor de men-
schen: want sy sullen u overle-
veren in de Raetsvergaderingen,
ende in hare Synagogen sullen
sy u geesselen.
18 Ende gy sult oock voor
Stadhouders ende Koningen ge-
leydet worden, om mijnent wille,
haer ende den Heydenen tot ge-
tuygenisse.
19 Doch wanneer sy u overle-
veren, so en sult gy niet besorgt
zijn, hoe of wat gy spreken sult.
Want het sal u in deselve ure
gegeven worden, wat gy spreken
sult.
20 Want gy en zijt niet die
spreket, maer ['t is] de Geest
uwes Vaders, die in u spreeckt.
21 Ende [de eene] broeder
sal [den anderen] broeder over-
leveren tot de doot, ende de
vader het kint: ende de kinderen
sullen opstaen tegen de ouders,
ende sullense dooden.
22 Ende gy sult van allen ge-
hatet worden om mijnen name:
maer die volstandigh sal blijven,
tot den eynde, die sal saligh
worden.
23 Wanneer sy u dan in dese
stadt vervolgen, vliedt in de
andere: Want voorwaer segge
ick u, Gy en sult [uwe reyse
door] de steden Israëls niet ge-
eyndigt hebben, of de Sone des
menschen sal gekomen zijn.
24 De discipel en is niet boven
den meester, noch de dienst-
knecht boven sijnen heere.
25 [Het zy] den discipel ge-
noegh, dat hy werde gelijck sijn
meester, ende de dienstknecht
gelijck sijn heere. Indien sy
den Heere des huys Beëlzebul
hebben geheeten, hoe veel te
meer sijne huysgenooten.
26 En vreest dan haer niet:
want daer en is niet bedeckt, 't
welck niet en sal ontdeckt worden,
ende verborgen, 't welck niet en
sal geweten worden.
27 't Gene ick u segge in de
duysternisse, segget in 't licht:
ende 't gene gy hoort in de oore,
predickt dat op de daken.
28 Ende en vreest u niet voor
de gene die het lichaem dooden,
ende de ziele niet en konnen
dooden: Maer vreest veel meer
hem, die beyde ziele ende li-
chaem kan verderven in de helle.
29 En worden niet twee musch-
kens om een penningsken ver-
kocht? Ende niet één van desen
en sal op de aerde vallen sonder
uwen Vader.
30 Ende oock uwe hayren des
hoofts zijn alle getelt.
31 En vreest dan niet, gy gaet
vele muschkens te boven.
32 Een yegelick dan die my
belijden sal voor de menschen,
dien sal ick oock belijden voor
mijnen Vader, die in de hemelen
[is].
33 Maer so wie my verloochent
sal hebben voor de menschen,
dien sal ick oock verloochenen
voor mijnen Vader, die in de
hemelen [is].
34 En meynt niet dat ick ge-
komen ben om vrede te brengen
op de aerde: Ick en ben niet ge-
komen om vrede te brengen,
maer het sweert.
35 Want ick ben gekomen om
den mensche tweedrachtigh te
maken tegen sijnen vader, ende
de dochter tegen hare moeder,
ende de schoondochter tegen
hare schoonmoeder.
36 Ende sy [sullen] des men-
schen vyanden [worden], die
sijne huysgenooten [zijn].
37 Die vader of moeder lief,

heeft boven my, en is mijns niet weerdigh: ende die sone ofte dochter lief heeft boven my, en is mijns niet weerdigh.

38 Ende die sijn kruyce niet [op hem] en neemt, ende my na en volgt, en is mijns niet weerdigh.

39 Die sijne ziele vindt, sal deselve verliesen: ende die sijne ziele sal verloren hebben om mijnent wille, sal deselve vinden.

40 Die u ontfangt, ontfangt my: ende die my ontfangt, ontfangt hem, die my gesonden heeft.

41 Die eenen Propheet ontfangt in den naem eens Propheten, sal den loon eens Propheten ontfangen: ende die eenen rechtveerdigēn ontfangt in den naem eens rechtveerdigen, sal den loon eens rechtveerdigen ontfangen.

42 Ende so wie één van dese kleyne te drincken geeft alleenlick eenen beker kout [waters], in den name eens discipels, voorwaer segge ick u, hy en sal sijnen loon geensins verliesen.

HET 11. CAPITTEL.

ENDE het is geschiet, doe Jesus geeyndigt hadde sijne twaelf discipelen bevelen te geven, dat hy van daer voortgingh, om te leeren ende te prediken in hare steden.

2 Ende Joannes in de gevanckenisse gehoort hebbende de wercken Christi, sondt twee van sijne discipelen.

3 Ende seyde tot hem, Zijt gy de gene die komen soude, of verwachten wy eenen anderen?

4 Ende Jesus antwoordde ende seyde tot haer: Gaet henen ende boodschapt Joanni weder, 't gene gy hoort ende siet:

5 De blinde worden siende, ende de kreupele wandelen, de melaetsche worden gereynigt, ende de doove hooren, de doode worden opgeweckt, ende den armen wort het Euangelium verkondigt.

6 Ende saligh is hy, die aen my niet en sal ge-ergert worden.

7 Als nu dese henen gingen, heeft Jesus tot de scharen beginnen te seggen van Joanne, Wat zijt gy uytgegaen in de woestijne te aenschouwen? Een riet dat van den wint gins ende weder beweegt wort?

8 Maer wat zijt gy uytgegaen te sien? Een mensche met sachte kleederen bekleedt? Siet die sachte [kleederen] dragen zijn in der Koningen huysen.

9 Maer wat zijt gy uytgegaen te sien? Een Propheet? Ja ick segge u, oock veel meer dan een Propheet.

10 Want dese is 't van den welcken geschreven staet, Siet ick sende mijnen Engel voor uw aengesichte, die uwen wegh bereyden sal voor u henen.

11 Voorwaer segge ick u, Onder de gene die van vrouwen geboren zijn, en is niemant opgestaen meerder dan Joannes de Dooper: Doch die de minste is in het Koninckrijck der hemelen, is meerder dan hy.

12 Ende van de dagen Joannis des Doopers tot nu toe, wort het Koninckrijck der hemelen gewelt aengedaen, ende de geweldigers nemen het selve met gewelt.

13 Want alle de Propheten ende de wet hebben tot Joannem toe geprophetteert.

14 Ende so gy het wilt aennemen, hy is Elias die komen soude.

15 Wie ooren heeft om te hooren, die hoore.

16 Doch waer by sal ick dit geslachte vergelijcken? Het is gelijck de kinderkens, die op de

merckten sitten, ende haren gesellen toeroepen,
17 Ende seggen, Wy hebben u op de fluyte gespeelt, ende gy en hebt niet gedanst. Wy hebben u klaeglieden gesongen, ende gy en hebt niet geweent.
18 Want Joannes is gekomen noch etende noch drinckende, ende sy seggen, Hy heeft den duyvel.
19 De sone des menschen is gekomen, etende ende drinckende, ende sy seggen, Siet daer, een mensche [die] een vraet, ende wijnsuyper [is], een vrient van tollenaren ende sondaren. Doch de Wijsheyt is gerechtveerdigt geworden van hare kinderen.
20 Doe begon hy de steden, in dewelcke sijne krachten meest geschiet waren, te verwijten, om datse haer niet bekeert en hadden.
21 Wee u Chorazin, wee u Bethsaida: Want so in Tyrus ende Sidon de krachten waren geschiet, die in u geschiet zijn, sy souden haer eertijts in sack ende assche bekeert hebben.
22 Doch ick segge u, Het sal Tyro ende Sidon verdraeglicker zijn in den dagh des oordeels, dan ulieden.
23 Ende gy Capernaum, die tot den hemel toe zijt verhoogt, gy sult tot de helle toe nedergestooten worden. Want so in Sodoma die krachten waren geschiet, die in u geschiet zijn, sy soude tot op den huydigen dagh gebleven zijn.
24 Doch ick segge u, dat het den lande van Sodoma verdraeglicker sal zijn in den dagh des oordeels, dan u.
25 In die selve tijt antwoordde Jesus ende seyde, Ick dancke u Vader, Heere des hemels ende der aerden, dat gy dese dingen voor den wijsen ende verstandigen verborgen hebt, ende hebt deselve den kinderkens geopenbaert.
26 Ja Vader, want alsoo is geweest het welbehagen voor u.
27 Alle dingen zijn my overgegeven van mijnen Vader: ende niemant en kent den Sone dan de Vader, nochte yemant en kent den Vader dan de Sone, ende dien het de Sone wil openbaren.
28 Komt herwaerts tot my alle die vermoeyt ende belast zijt, ende ick sal u ruste geven:
29 Neemt mijn jock op u, ende leert van my, dat ick sachtmoedigh ben, ende nedrigh van herten: ende gy sult ruste vinden voor uwe zielen.
30 Want mijn jock is sacht, ende mijn last is licht.

HET 12. CAPITTEL.

IN dien tijt gingh Jesus op eenen Sabbathdagh door het gezaeide, ende sijne discipelen hadden honger, ende begonden aren te plucken ende te eten.
2 Ende de Phariseen [dat] siende seyden tot hem, Siet uwe discipelen doen dat niet en is geoorloft te doen, op den Sabbath.
3 Maer hy seyde tot haer, En hebt gy niet gelesen wat David gedaen heeft, doe hem hongerde, ende haer die met hem [waren]?
4 Hoe dat hy gegaen is in het huys Godts, ende de toonbrooden gegeten heeft, die hem niet geoorloft waren te eten, noch oock haer die met hem [waren], maer den Priesteren alleen.
5 Of en hebt gy niet gelesen in de wet, dat de Priesters den Sabbath ontheyligen in den Tempel, op de Sabbathdagen, ende [nochtans] onschuldigh zijn?
6 Ende ick segge u, dat een meerder dan de Tempel hier is.

7 Doch so gy geweten haddet,
wat het zy, Ick wil barmhertig-
heyt ende niet offerhande, gy en
soudt de onschuldige niet ver-
oordeelt hebben.
8 Want de Sone des menschen
is een Heere oock van den Sab-
bath.
9 Ende van daer voortgaende,
quam hy in hare Synagoge.
10 Ende siet daer was een
mensche, die een dorre hant had-
de, ende sy vraegden hem, seg-
gende, Is 't oock geoorloft op de
Sabbathdagen te genesen? (op
dat sy hem mochten beschuldi-
gen.)
11 Ende hy seyde tot haer,
Wat mensche salder zijn onder u,
die één schaep heeft, ende so dat
selve op eenen Sabbathdagh in
een gracht valt, [die] het selve
niet en sal aengrijpen ende uyt-
heffen?
12 Hoe veel gaet nu een men-
sche een schaep te boven? So is
t dan op de Sabbathdagen ge-
oorloft wel te doen.
13 Doe seyde hy tot dien men-
sche, Streckt uwe hant uyt; ende
hy strecktese uyt, ende sy wert
herstelt, gesont gelijck de andere.
14 Ende de Phariseen uytge-
gaen zijnde hielden t'samen raet
tegen hem, hoe sy hem dooden
mochten.
15 Maer Jesus [dat] wetende
vertrock van daer, ende vele
scharen volgden hem, ende hy
genasse alle.
16 Ende geboodt haer scherpe-
lick, dat sy hem niet openbaer
maken en souden.
17 Op dat vervult soude wor-
den 't gene gesproken is door Je-
saiam den Propheet, seggende,
18 Siet mijn knecht, welcken
ick verkoren hebbe, mijn bemin-
de, in welcken mijn ziele een
welbehagen heeft. Ick sal mijnen
Geest op hem leggen, ende hy
sal het oordeel den Heydenen
verkondigen.
19 Hy en sal niet twisten, noch
roepen, noch daer en sal niemant
sijne stemme op de straten hoo-
ren.
20 Het gekroockte riet en sal
hy niet verbreken, ende het
roockende lemmet en sal hy niet
uytblusschen, tot dat hy het
oordeel sal uytbrengen tot over-
winninge.
21 Ende in sijnen name sullen
de Heydenen hopen.
22 Doe wiert tot hem gebracht
een van den duyvel beseten, [die]
blint ende stom [was], ende hy
genas hem, also dat de blinde
ende stomme, beyde sprack ende
sagh.
23 Ende alle de scharen ont-
setteden haer, ende seyden, Is
niet dese de Sone Davids?
24 Maer de Phariseen [dit]
gehoort hebbende seyden, Dese
en werpt de duyvelen niet uyt,
dan door Beëlzebul, den oversten
der duyvelen.
25 Doch Jesus kennende hare
gedachten, seyde tot haer, Een
yeder Koninckrijck, dat tegen
hemselven verdeelt is, wort ver-
woest: ende een yeder stadt, ofte
huys, dat tegen hemselven ver-
deelt is, en sal niet bestaen.
26 Ende indien de satan den
satan uytwerpt, so is hy tegen
hemselven verdeelt: hoe sal dan
sijn Rijck bestaen?
27 Ende indien ick door Beël-
zebul de duyvelen uytwerpe,
door wien werpense dan uwe
sonen uyt? Daerom sullen die
uwe rechters zijn.
28 Maer indien ick door den
Geest Godts de duyvelen uyt-
werpe, so is dan het Koninck-
rijck Godts tot u gekomen.
29 Ofte hoe kan yemant in 't
huys eens stercken inkomen,
ende sijne vaten ontrooven, ten

zy dat hy eerst den stercken gebonden hebbe? ende alsdan sal hy zijn huys berooven.

30 Wie met my niet en is, die is tegen my: ende wie met my niet en vergadert, die verstroyt.

31 Daerom segge ick u, Alle sonde ende lasteringe sal den menschen vergeven worden: maer de lasteringe tegen den Geest en sal den menschen niet vergeven worden.

32 Ende so wie [eenigh] woort gesproken sal hebben tegen den Sone des menschen, het sal hem vergeven worden: maer so wie tegen den Heyligen Geest sal gesproken hebben, het en sal hem niet vergeven worden, noch in dese eeuwe, noch in de toekomende.

33 Ofte maeckt den boom goet, ende sijne vrucht goet: ofte maeckt den boom quaet, ende sijne vrucht quaet. Want uyt de vrucht wort de boom gekent.

34 Gy adderen gebroedsels, hoe kont gy goede dingen spreken, daer gy boos zijt? want uyt den overvloet des herten spreeckt de mont.

35 De goede mensche brengt goede dingen voort uyt den goeden schat des herten, ende de boose mensche brengt boose dingen voort uyt den boosen schat.

36 Maer ick segge u, dat van elck ydel woort 't welck de menschen sullen gesproken hebben, sy van 't selve sullen rekenschap geven in den dag des oordeels.

37 Want uyt uwe woorden sult gy gerechtveerdigt worden, ende uyt uwe woorden sult gy veroordeelt worden.

38 Doe antwoordden sommige der Schriftgeleerde ende Phariseen, seggende, Meester, wy wilden van u [wel] een teecken sien.

39 Maer hy antwoordde ende seyde tot haer, Het boos ende overspeligh geslachte versoeckt een teecken: ende haer en sal geen teecken gegeven worden, dan het teecken Jone des Propheten.

40 Want gelijck Jonas drie dagen ende drie nachten was in den buyck des walvischs, alsoo sal de Sone des menschen drie dagen ende drie nachten wesen in het herte der aerde.

41 De mannen van Nineve sullen opstaen in het oordeel met dit geslachte, ende sullen 't selve veroordeelen: want sy hebben haer bekeert op de predikinge Jone. Ende siet, meer dan Jonas is hier.

42 De Koninginne van 't zuyden sal opstaen in het oordeel met dit geslachte, ende 't selve veroordeelen: want sy is gekomen van de eynden der aerde, om te hooren de wijsheyt Salomons. Ende siet, meer dan Salomon is hier.

43 Ende wanneer de onreyne geest van den mensche uytgegaen is, so gaet hy door dorre plaetsen, soeckende ruste, ende en vindtse niet.

44 Dan segt hy, Ick sal wederkeeren in mijn huys, van waer ick uytgegaen ben: ende komende vindt hy het ledigh, met besemen gekeert, ende verciert.

45 Dan gaet hy henen ende neemt met hem seven andere geesten booser dan hy selve, ende ingegaen zijnde woonense aldaer: ende het laetste desselven mensches wort erger dan het eerste. Alsoo sal het oock met dit boos geslachte zijn.

46 Ende als hy nogh tot de scharen sprack, siet sijne moeder

ende broeders stonden buyten,
soeckende hem te spreken.
47 Ende yemant seyde tot
hem, Siet uwe moeder ende uwe
broeders staen [daer] buyten,
soeckende u te spreken.
48 Maer hy antwoordende
seyde tot den genen die hem
[dat] seyde, Wie is mijne moe-
der, ende wie zijn mijne broe-
ders?
49 Ende sijne hant uytstrec-
kende over sijne discipelen, sey-
de, Siet mijne moeder ende mijne
broeders.
50 Want so wie den wille
mijns Vaders doet die in de
hemelen is, deselve is mijn broe-
der, ende suster, ende moeder.

HET 13. CAPITTEL.

ENDE te dien dage Jesus uyt
den huyse gegaen zijnde;
sat by de zee.
2 Ende tot hem vergaderden
vele scharen, so dat hy in een
schip gingh ende nedersat, ende
alle de schare stont op den oever.
3 Ende hy sprack tot haer
vele dingen door gelijckenisse,
seggende, Siet een zaeijer gingh
uyt om te zaeijen:
4 Ende als hy zaeijde, viel
een deel [zaets] by den wegh:
ende de vogelen quamen, ende
aten dat selve op.
5 Ende een ander [deel] viel
op steenachtige [plaetsen], daer
het niet veel aerde en hadde,
ende het gingh terstont op, om
dat het geen diepte van aerde en
hadde.
6 Maer als de sonne opgegaen
was, so is 't verbrandt geworden,
ende om dat het geenen wortel
en hadde, is het verdort.
7 Ende een ander [deel] viel
in de doornen: ende de doornen
wiessen op, ende verstickten het
selve:
8 Ende een ander [deel] viel
in de goede aerde, ende gaf
vrucht, het een hondert, het
ander sestigh, ende het ander
dertigh [vout].
9 Wie ooren heeft om te
hooren, die hoore.
10 Ende de discipelen tot hem
komende seyden tot hem, Waer-
om spreeckt gy tot haer door
gelijckenissen?
11 Ende hy antwoordende
seyde tot haer, Om dat het u
gegeven is, de verborgenheden
des Koninckrijcks der hemelen
te weten, maer dien en is 't niet
gegeven.
12 Want wie heeft, dien sal
gegeven worden, ende hy sal
overvloedelick hebben: maer wie
niet en heeft, van dien sal ge-
nomen worden oock dat hy
heeft.
13 Daerom spreke ick tot
haer door gelijckenissen, om dat
sy siende niet en sien, ende
hoorende niet en hooren, noch
oock verstaen.
14 Ende in haer wort de Pro-
phetie Jesaie vervult, die segt,
Met het gehoor sult gy hooren,
ende geensins verstaen: ende
siende sult gy sien, ende geen-
sins bemercken.
15 Want het herte deses volcks
is dick geworden, ende sy heb-
ben met den ooren swaerlick ge-
hoort, ende hare oogen hebben
sy toegedaen: op dat sy niet t'
eeniger tijt met den oogen en
souden sien, ende met den ooren
hooren, ende met der herten
verstaen, ende haer bekeeren,
ende ick haer genese.
16 Doch uwe oogen zijn saligh,
om dat sy sien, ende uwe ooren,
om dat sy hooren.
17 Want voorwaer ick segge
u, dat vele Propheten ende
rechtveerdige hebben begeert te
sien de dingen die gy siet, ende

en hebben [se] niet gesien: en-
de *te* hooren die dingen die gy
hoort, ende en hebben [se] niet
gehoort.
18 Gy dan hoort de gelijcke-
nisse van den zaeijer.
19 *Als* yemant dat woort des
Koninckrijcks hoort, ende niet
en verstaet, so komt de boose,
ende ruckt wech 't gene in sijn
herte gezaeijt was. Dese is de
gene die by den wegh bezaeijt is.
20 Maer die in steenachtige
[plaetsen] bezaeijt is, dese is de
gene die *het* woort hoort, ende
dat terstont met vreugden ont-
fangt.
21 Doch hy en heeft geenen
wortel in hemselven, maer is
voor eenen tijt: ende als ver-
druckinge of vervolginge komt,
om des woorts wille, so wort hy
terstont ge-ergert.
22 Ende die in de doornen
bezaeijt is, dese is de gene die
het woort hoort, ende de sorg-
vuldigheyt deser werelt, ende de
verleydinge des rijckdoms ver-
stickt *het* woort, ende het wort
onvruchtbaer.
23 Die nu in de goede aerde
bezaeijt is, dese is de gene die
het woort hoort ende verstaet,
die oock vrucht draegt, ende
voortbrengt, de een hondert, de
ander sestigh, ende de ander
dertigh [vout].
24 Een andere gelijckenisse
heeft hy haer voorgestelt, seg-
gende, Het Koninckrijck der
hemelen is gelijck een mensche,
die goet zaet zaeijde in sijnen
acker.
25 Ende als de menschen
sliepen, quam sijn vyant ende
zaeijde onkruyt midden in de
tarwe, ende gingh wech.
26 Doe het nu [tot] kruyt
opgeschoten was, ende vrucht
voortbracht, doe openbaerde
hem oock het onkruyt.
27 Ende de dienstknechten
van den heere des huys gingen
ende seyden tot hem: Heere, en
hebt gy niet goet zaet in uwen
acker gezaeijt? van waer heeft
hy dan dit onkruyt?
28 Ende hy seyde tot haer,
Een vyandigh mensche heeft
dat gedaen. Ende de dienst-
knechten seyden tot hem, Wilt
gy dan dat wy henen gaen, ende
dat selve vergaderen?
29 Maer hy seyde, Neen, op
dat gy het onkruyt vergaderende,
oock mogelick met het selve de
tarwe niet uyt en treckt.
30 Laetse beyde te samen
opwassen tot den oogst, ende in
den tijt des oogsts sal ick tot de
maeijers seggen, Vergadert eerst
dat onkruyt, ende bindt het in
busselen, om 't selve te ver-
branden: maer de tarwe brengt
te samen in mijne schuere.
31 Een andere gelijckenisse
heeft hy haer voorgestelt, seg-
gende, Het Koninckrijck der
hemelen is gelijck het mostaert-
zaet, 't welck een mensche heeft
genomen, ende in sijnen acker
gezaeijt:
32 Het welcke wel het minste
is onder alle de zaden: maer
wanneer het opgewassen is, dan
is 't het meeste van de moes-
kruyden: ende het wort een
boom, also dat de vogelen des
hemels komen ende nestelen in
sijne tacken.
33 Een andere gelijckenisse
sprack hy tot haer, [seggende,]
Het Koninckrijck der hemelen
is gelijck een suerdeessem, welcke
een vrouwe nam ende verbergde
in drie maten meels, tot dat het
geheel gesuert was.
34 Alle dese dingen heeft
Jesus tot de scharen gesproken
door gelijckenissen: ende sonder
gelijckenisse en sprack hy tot
haer niet.

35 Op dat vervult soude
worden, dat gesproken is door
den Propheet, seggende, Ick sal
mijnen mont opdoen door ge-
lijckenissen: ick sal voortbrengen
dingen die verborgen waren van
de grontlegginge der werelt.
36 Doe nu Jesus de scharen
[van hem] gelaten hadde, gingh
hy nae huys. Ende sijne disci-
pelen quamen tot hem, seg-
gende, Verklaert ons de gelijcke-
nisse van het onkruyt des ackers.
37 Ende hy antwoordende
seyde tot haer, Die het goet
zaet zaeijt, is de Sone des men-
schen.
38 Ende de acker, is de werelt:
ende het goede zaet, zijn de kin-
deren des Koninckrijcks: ende
het onkruyt, zijn de kinderen
des boosen.
39 Ende de vyant die het selve
gezaeijt heeft, is de duyvel: ende
de oogst, is de voleyndinge der
werelt: ende de maeijers, zijn
de Engelen.
40 Gelijckerwijs dan het on-
kruyt vergadert, ende met vyer
verbrandt wort, alsoo sal het
[oock] zijn in de voleyndinge
deser werelt.
41 De Sone des menschen sal
sijne Engelen uytsenden, ende
sy sullen uyt sijn Koninckrijck
vergaderen alle de ergernissen,
ende de gene die de ongerech-
tigheyt doen:
42 Ende sullen deselve in den
vyerigen oven werpen: daer sal
weeninge zijn ende knerssinge
der tanden.
43 Dan sullen de rechtveerdige
blincken, gelijck de sonne, in 't
Koninckrijck hares Vaders. Die
ooren heeft om te hooren, die
hoore.
44 Wederom is het Koninck-
rijck der hemelen gelijck een
schat in den acker verborgen,
welcken een mensche gevonden
hebbende, verbergde [dien], en-
de van blijtschap over denselven,
gaet hy henen ende verkoopt al
wat hy heeft, ende koopt dien
selven acker.
45 Wederom is het Koninck-
rijck der hemelen gelijck een
koopman die schoone peerlen
soeckt:
46 Dewelcke, hebbende één
peerle van groote weerde ge-
vonden, gingh henen ende ver-
kocht al wat hy hadde, ende
kocht deselve.
47 Wederom is het Koninck-
rijck der hemelen gelijck een
net geworpen in de zee, ende
dat allerley soorten [van vis-
schen] t'samenbrengt:
48 Het welcke wanneer het
vol geworden is, [de visschers]
aen den oever optrecken, ende
nedersittende lesen het goede uyt
in [hare] vaten, maer het quade
werpen sy wech.
49 Alsoo sal het in de voleyn-
dinge der eeuwen wesen: de
Engelen sullen uytgaen, ende
de boose uyt het midden der
rechtveerdige afscheyden:
50 Ende sullen deselve in den
vyerigen oven werpen: daer sal
zijn weeninge ende knerssinge
der tanden.
51 Ende Jesus seyde tot haer,
Hebt gy dit alles verstaen? Sy
seyden tot hem, Ja Heere.
52 Ende hy seyde tot haer:
Daerom een yegelick Schrift-
geleerde in het Koninckrijck der
hemelen onderwesen, is gelijck
een heere des huys, die uyt sij-
nen schat nieuwe en oude din-
gen voortbrengt.
53 Ende het is geschiet als
Jesus dese gelijckenissen ge-
eyndigt hadde, vertrock hy van
daer.
54 Ende gekomen zijnde in
sijn vaderlant, leerde hyse in
hare Synagoge: so dat sy haer

ontsetteden, ende seyden, Van
waer [komt] desen die wijsheyt
ende die krachten?
55 Is dese niet de sone des
timmermans? ende is sijne moe-
der niet genaemt Maria, ende
sijne broeders Jacobus ende
Joses, ende Simon ende Judas?
56 Ende sijne susters zijnse
niet alle by ons? Van waer
[komt] dan desen dit alles?
57 Ende sy wierden aen hem
ge-ergert. Maer Jesus seyde
tot haer, Een Propheet en is
niet onge-eert dan in sijn vader-
lant, ende in sijn huys.
58 Ende hy en heeft aldaer
niet vele krachten gedaen, van
wegen haer ongeloove.

HET 14. CAPITTEL.

TE dier selver tijt hoorde He-
rodes de Viervorst het ge-
ruchte van Jesu.
2 Ende seyde tot sijne knech-
ten, Dese is Joannes de Dooper:
hy is opgeweckt van de dooden,
ende daerom wercken die krach-
ten in hem.
3 Want Herodes hadde Joan-
nem gevangen genomen, ende
hem gebonden, ende in den
kercker geseit, om Herodias de
huysvrouwe Phillippi sijns broe-
ders wille.
4 Want Joannes seyde tot
hem, Het en is u niet geoorloft
haer te hebben.
5 Ende willende hem dooden,
vreesde hy het volck, om dat sy
hem hielden voor een Propheet.
6 Maer als de dagh van He-
rodis geboorte gehouden wiert,
danste de dochter van Herodias
in het midden [van haer], ende
sy behaegde Herodi.
7 Waerom hy haer met eede
beloofde te geven, wat sy oock
eysschen soude.
8 Ende sy te vooren onder-
recht zijnde van hare moeder,
seyde, Geeft my hier in een
schotel het hooft Joannis des
Doopers.
9 Ende de Koningh wiert be-
droeft: doch om de eeden, ende
de gene die [met hem] aensaten,
geboodt hy, dat het [haer] soude
gegeven worden.
10 Ende sondt henen, ende
onthoofde Joannem in den
kercker.
11 Ende sijn hooft wert ge-
bracht in een schotel, ende het
dochterken gegeven: ende sy
droegh het hare moeder.
12 Ende sijne discipelen qua-
men, ende namen het lichaem
wech, ende begroeven het selve:
ende gingen ende boodschapten
het Jesu.
13 Ende als Jesus [dit] hoorde,
vertrock hy van daer te schepe,
nae een woeste plaetse alleen:
ende de scharen [dat] hoorende,
zijn hem te voete gevolgt uyt de
steden.
14 Ende Jesus uytgaende sagh
een groote schare, ende wiert
innerlick met ontferminge over
haer beweegt, ende genas hare
krancken.
15 Ende als het nu avont
wiert, quamen sijne discipelen
tot hem, seggende, Dese plaetse
is woest, ende de tijt is nu voor-
bygegaen: laet de scharen van
u, op dat sy henen gaen in de
vlecken, ende haerselven spijse
koopen.
16 Maer Jesus seyde tot haer,
't En is haer niet van noode he-
nen te gaen: geeft gy haer te
eten.
17 Doch sy seyden tot hem,
Wy en hebben hier niet dan vijf
brooden ende twee visschen.
18 Ende hy seyde, Brengt my
deselve hier.
19 Ende hy beval de scharen
neder te sitten op het gras, ende

nam de vijf brooden, ende de
twee visschen, ende opwaerts
siende nae den hemel, segende
deselve: ende als hyse gebroken
hadde, gaf hy de brooden den
discipelen, ende de discipelen
den scharen.
20 Ende sy aten alle, ende
wierden versadigt: ende sy na-
men op, het overschot der
brocken, twaelf volle korven.
21 Die nu gegeten hadden,
waren ontrent vijf duysent man-
nen, sonder de vrouwen ende
kinderen.
22 Ende terstont dwongh Je-
sus sijne discipelen in het schip
te gaen, ende voor hem af te
varen nae d' ander zijde, ter-
wijle hy de scharen van hem
soude laten.
23 Ende als hy nu de scharen
van hem gelaten hadde, klom hy
op den bergh alleen, om te bid-
den. Ende als het nu avont was
geworden, so was hy daer alleen.
24 Ende het schip was nu
midden in de zee, zijnde in
noot van de baren: want de wint
was [haer] tegen.
25 Maer ter vierder wake des
nachts, quam Jesus af tot haer,
wandelende op de zee.
26 Ende de discipelen siende
hem op de zee wandelen, wierden
ontroert, seggende, Het is een
spoocksel: ende sy schreeuwden
van vreese.
27 Maer terstont sprack haer
Jesus aen, seggende, Zijt goets
moets, ick ben 't, en vreest niet.
28 Ende Petrus antwoordde
hem, ende seyde, Heere, indien
gy het zijt, so gebiedt my tot u
te komen op het water.
29 Ende hy seyde, Komt:
ende Petrus klom neder van het
schip, ende wandelde op het
water, om tot Jesum te komen.
30 Maer siende den stercken
wint, wiert hy bevreest: ende
als hy begon neder te sincken,
riep hy, seggende, Heere be-
houdt my.
31 Ende Jesus terstont de hant
uytstekende greep hem aen, ende
seyde tot hem, Gy kleyngeloo-
vige, waerom hebt gy gewanckelt?
32 Ende als sy in 't schip ge-
klommen waren, stilde de wint.
33 Die nu in 't schip [waren],
quamen ende aenbaden hem, seg-
gende, Waerlick gy zijt Godts
Sone.
34 Ende overgevaren zijnde,
quamen sy in het lant Gennesa-
ret.
35 Ende als de mannen van
die plaetse hem wierden kennen-
de, sonden sy in dat geheel om-
liggende lant, ende brachten tot
hem alle die qualick gestelt wa-
ren.
36 Ende baden hem, dat sy
alleenlick den zoom sijns kleets
souden mogen aenraken: ende
soo veele als [hem] aenraeckten,
wierden gesont.

HET 15. CAPITTEL.

DOE quamen tot Jesum [ee-
nige] Schriftgeleerde ende
Phariseen, die van Jerusalem
[waren], seggende,
2 Waerom overtreden uwe dis-
cipelen de insettinge der ouden?
want sy en wasschen hare handen
niet, wanneer sy broot sullen
eten.
3 Maer hy antwoordende sey-
de tot haer, Waerom overtreedt
oock gy het gebodt Godts, door
uwe insettinge?
4 Want Godt heeft geboden,
seggende, Eert uwen vader ende
moeder: ende, Wie vader ofte
moeder vloeckt, die sal den doot
sterven.
5 Maer gy segt, So wie tot
vader ofte moeder sal seggen:
[Het is] een gave, so wat u van

my soude konnen te nutte komen; ende sijnen vader, ofte *sijne* moeder geensins en sal eeren, [die voldoet.]

6 Ende gy hebt [alsoo] Godts gebodt krachteloos gemaeckt door uwe *insettinge*.

7 Gy geveynsde, wel heeft Jesaias van u geprophetéert, seggende,

8 Dit volck genaeckt my met haren monde, ende eert my met de lippen: maer haer herte houdt hem verre van my.

9 Doch *te vergeefs* eeren sy *my*, *leerende* leeringen, [die] geboden van menschen [zijn].

10 Ende als hy de schare tot hem geroepen hadde, seyde hy *tot haer*, Hoort ende verstaet.

11 't Gene ten monde ingaet, en ontreynigt den mensche niet: maer 't gene ten monde uytgaet, *dat* ontreynigt den mensche.

12 Doe quamen sijne discipelen tot hem, ende seyden tot hem, Weet gy [wel] dat de Phariseen dese reden hoorende, ge-ergert *zijn* geweest?

13 Maer hy antwoordende seyde, Alle plante, die mijn hemelsche Vader niet geplant en heeft, sal uytgeroeyt worden.

14 Laetse varen, sy zijn blinde leydslieden der blinden. Indien nu de blinde den blinden leydt, so sullen sy beyde in de gracht vallen.

15 Ende Petrus antwoordende seyde tot hem, Verklaert ons dese gelijckenisse.

16 Maer Jesus seyde, Zijt oock gylieden als nogh onwetende?

17 En verstaet gy nogh niet, dat al wat ten monde ingaet, in den buyck komt, ende in de heymelickheyt wort uytgeworpen?

18 Maer die dingen, die ten monde uytgaen, komen voort uyt het herte, ende deselve ontreynigen den mensche.

19 Want uyt het herte komen voort, boose bedenckingen, doot-slagen, overspelen, hoereryen, dieveryen, valsche getuygenissen, lasteringen.

20 Dese dingen zijn 't die den mensche ontreynigen: maer het eten met ongewasschen handen en ontreynigt den mensche niet.

21 Ende Jesus van daer gaende vertrock nae de deelen van Tyrus ende Sidon.

22 Ende siet een Chananeesche vrouwe uyt die lantpalen komende, riep tot hem, seggende, Heere [gy] sone Davids, ontfermt u mijner: mijn dochter is deerlick van den duyvel beseten.

23 Doch hy en antwoordde haer niet een woort. Ende sijne discipelen tot hem komende baden hem, seggende, Laetse van u, want sy roept ons na.

24 Maer hy antwoordende seyde, Ick en ben niet gesonden dan tot de verlorene schapen des huys Israëls.

25 Ende sy quam ende aenbadt hem, seggende, Heere helpt my.

26 Doch hy antwoordde ende seyde, Het en is niet betamelick het broot der kinderen te nemen, ende den hondekens [voor] te werpen.

27 Ende sy seyde, Ja Heere: doch de hondekens eten oock van de brockskens, die daer vallen van de tafel harer heeren.

28 Doe antwoordde Jesus, ende seyde tot haer, O vrouwe, groot is uw geloove, u geschiede gelijck gy wilt. Ende haer dochter wiert gesont van dier selver ure.

29 Ende Jesus van daer vertreckende, quam aen de zee van Galileen, ende klom op den bergh, ende sat daer neder.

30 Ende vele scharen zijn tot hem gekomen, hebbende by haer kreupele, blinde, stomme, lamme, ende vele andere, ende wierpense

voor de voeten Jesu: ende hy genas deselve.

31 Also dat de scharen haer verwonderden, siende de stomme sprekende, de lamme gesont, de kreupele wandelende, ende de blinde siende: ende sy verheerlickten den Godt Israëls.

32 Ende Jesus sijne discipelen tot hem geroepen hebbende, seyde, Ick worde innerlick met ontferminge beweegt over de schare, om dat sy nu drie dagen by my gebleven zijn, ende en hebben niet dat sy eten souden: ende ick en wilse niet nuchteren van my laten, op dat sy op den wegh niet en beswijcken.

33 Ende sijne discipelen seyden tot hem, Van waer [sullen] wy soo vele brooden in de woestijne [bekomen], dat wy sulck een groote schare souden versadigen?

34 Ende Jesus seyde tot haer, Hoe veel brooden hebt gy? Sy seyden, Seven, ende weynige vischkens.

35 Ende hy geboodt de scharen neder te sitten op de aerde.

36 Ende hy nam de seven brooden ende de visschen, ende als hy gedanckt hadde, brack hyse, ende gafse sijnen discipelen: ende de discipelen [gavense] de schare.

37 Ende sy aten alle, ende wierden versadigt: ende sy namen op, het overschot der brocken, seven volle manden.

38 Ende die daer gegeten hadden, waren vier duysent mannen, sonder de vrouwen ende kinderen.

39 Ende de scharen van hem gelaten hebbende, gingh hy in het schip, ende quam in de lantpalen van Magdala.

HET 16. CAPITTEL.

ENDE de Phariseen ende Sadduceen tot hem gekomen zijnde, ende [hem] versoeckende, begeerden van hem, dat hy haer een teecken uyt den hemel soude toonen.

2 Maer hy antwoordde ende seyde tot haer, Als het avont geworden is, segt gy, Schoon weder, want de hemel is root.

3 Ende des morgens, Heden onweder, want de hemel is droevigh root. Gy geveynsde, het aenschijn des hemels weet gy wel te onderscheyden, ende en kont gy de teeckenen der tijden niet [onderscheyden?]

4 Het boos ende overspeligh geslachte versoeckt een teecken: ende haer en sal geen teecken gegeven worden dan het teecken Jone des Propheten. Ende haer verlatende gingh hy wegh.

5 Ende als sijne discipelen op d' ander zijde gekomen waren, hadden sy vergeten brooden [mede] te nemen.

6 Ende Jesus seyde tot haer, Siet toe, ende wacht u van den suerdeessem der Phariseen ende Sadduceen.

7 Ende sy overleydden by haerselven, seggende, ['t Is] om dat wy geen brooden [mede] genomen en hebben.

8 Ende Jesus [dat] wetende seyde tot haer, Wat overlegt gy by uselven, gy kleyngeloovige, dat gy geen brooden [mede] genomen en hebt?

9 En verstaet gy nogh niet? noch en gedenckt gy niet aen de vijf brooden der vijf duysent [mannen], ende hoe veel korven gy opnaemt?

10 Noch aen de seven brooden der vier duysent [mannen], ende hoe veel manden gy opnaemt?

11 Hoe en verstaet gy niet, dat

ick u van geen broot gesproken en hebbe, [als ick seyde,] dat gy u wachten soudt van den suerdeessem der Phariseen ende Sadduceen:

12 Doe verstonden sy, dat hy niet gesegt en hadde, dat sy haer wachten souden van den suerdeessem des broots, maer van de leere der Phariseen ende Sadduceen.

13 Als nu Jesus gekomen was in de deelen Cesareë Philippi, vraegde hy sijne discipelen, seggende, Wie seggen de menschen, dat *ick*, de Sone des menschen, ben?

14 Ende sy seyden, Sommige, Joannes de Dooper, ende andere, *Elias*, ende andere, Jeremias, ofte één van de Propheten.

15 Hy seyde tot haer, Maer gy, wie segt gy dat ick ben?

16 Ende Simon Petrus antwoordende seyde, Gy zijt de Christus, de Sone des levendigen Godts.

17 Ende Jesus antwoordende seyde tot hem, Saligh zijt gy, Simon Bar-Jona: want vleesch ende bloet en heeft u [dat] niet geopenbaert, maer mijn Vader, die in de hemelen is.

18 Ende ick segge u oock, dat gy zijt Petrus, ende op dese Petrâ *sal ick* mijn gemeynte bouwen: ende de poorten der helle en sullen deselve niet overweldigen.

19 Ende ick sal u geven de sleutelen van het Koninckrijck der hemelen: ende so wat gy sult binden op der aerden, sal in de hemelen gebonden zijn. Ende so wat gy ontbinden sult op der aerden, sal in de hemelen ontbonden zijn.

20 Doe verboodt hy sijnen discipelen, dat sy niemant seggen en souden, dat hy was Jesus de Christus.

21 Van doen aen begon Jesus sijnen discipelen te vertoonen, dat hy moeste henen gaen nae Jerusalem, ende veel lijden van de Ouderlingen ende Overpriesteren, ende Schriftgeleerden, ende gedoodt worden, ende ten derden dage opgeweckt worden.

22 Ende Petrus hem tot sich genomen hebbende, begon hem te bestraffen, seggende, Heere, [zijt] u genadigh: dit en sal u geensins geschieden.

23 Maer hy hem omkeerende seyde tot Petrum, Gaet wech achter my satana, gy zijt my een aenstoot: want gy en versint niet de dingen die Godts zijn, maer die der menschen zijn.

24 Doe seyde Jesus tot sijne discipelen, So yemant achter my wil komen, die verloochene hemselven, ende neme sijn kruys op, ende volge my.

25 Want so wie sijn leven sal willen behouden, die sal 't selve verliesen: maer so wie sijn leven verliesen sal, om mijnent wille, die sal 't selve vinden.

26 Want wat baet 'et een mensche, so hy de geheele werelt gewint, ende lijdt schade sijner ziele? Ofte wat sal een mensche geven, tot lossinge van sijne ziele?

27 Want de Sone des menschen sal komen in de heerlickheyt sijns Vaders met sijne Engelen: ende alsdan sal hy een yegelick vergelden nae sijn doen.

28 Voorwaer segge ick u, Daer zijn sommige van die hier staen, dewelcke den doot niet smaken en sullen, tot dat sy den Sone des menschen sullen hebben sien komen in sijn Koninckrijcke.

HET 17. CAPITTEL.

ENDE na ses dagen nam Jesus met hem Petrum ende Jacobum, ende Joannem sijnen broeder, ende brachtse op eenen hoogen bergh alleen.

2 Ende hy wiert voor haer verandert van gedaente, ende sijn aengesicht blonck gelijck de sonne: ende sijne kleederen wierden wit gelijck het licht.

3 Ende siet, van haer wierden gesien Moses ende Elias, met hem t'samensprekende.

4 Ende Petrus antwoordende seyde tot Jesum, Heere, 't is goet dat wy hier zijn: so gy wilt, laet ons hier drie tabernakelen maken, voor u éénen, ende voor Moses éénen, ende éénen voor Elias.

5 Dewijle hy nogh sprack, siet een luchtige wolcke heeft haer overschaduwet. Ende siet een stemme uyt de wolcke, seggende, Dese is mijn geliefde Sone, in den welcken ick mijn welbehagen hebbe: hoort hem.

6 Ende de discipelen [dit] hoorende vielen op haer aengesichte, ende wierden seer bevreest.

7 Ende Jesus by haer komende raecktese aen, ende seyde: Staet op, ende en vreest niet.

8 Ende hare oogen opheffende en sagen sy niemant dan Jesum alleen.

9 Ende als sy van den bergh afquamen, geboodt haer Jesus, seggende, En segt niemant dit Gesichte, tot dat de Sone des menschen sal opgestaen zijn uyt den dooden.

10 Ende sijne discipelen vraegden hem, seggende, Wat seggen dan de Schriftgeleerde, dat Elias eerst moet komen?

11 Doch Jesus antwoordende seyde tot haer: Elias sal wel eerst komen, ende alles weder-oprechten.

12 Maer ick segge u, dat Elias nu gekomen is, ende sy en hebben hem niet gekent: doch sy hebben aen hem gedaen al wat sy hebben gewilt. Alsoo sal oock de Sone des menschen van haer lijden.

13 Doe verstonden de discipelen, dat hy haer van Joanne den Dooper gesproken hadde.

14 Ende als sy by de schare gekomen waren, quam tot hem een mensche, vallende voor hem op de knien, ende seggende,

15 Heere, ontfermt u over mijn sone, want hy is maensieck, ende is in swaer lijden: want menigmael valt hy in 't vyer, ende menigmael in 't water.

16 Ende ick hebbe hem tot uwe discipelen gebracht: ende sy en hebben hem niet konnen genesen.

17 Ende Jesus antwoordende seyde, O ongeloovigh ende verkeert geslachte, hoe lange sal ick nogh met ulieden zijn? Hoe lange sal ick u nogh verdragen? brengt hem my hier.

18 En Jesus bestrafte hem, ende de duyvel gingh van hem uyt: ende het kint wiert genesen van dier uren af.

19 Doe quamen de discipelen tot Jesum alleen, ende seyden, Waerom en hebben wy hem niet konnen uytwerpen?

20 Ende Jesus seyde tot haer, Om uwes ongeloofs wille: want voorwaer segge ick u, So gy een geloove haddet als een mostaertzaet, gy soudt tot desen bergh seggen, Gaet henen van hier derwaerts, ende hy sal henen gaen: ende niets en sal u onmogelick zijn.

21 Maer dit geslachte en vaert niet uyt, dan door bidden ende vasten.

22 Ende als sy in Galilea verkeerden, seyde Jesus tot haer. De Sone des menschen sal overgelevert worden in de handen der menschen.

23 Ende sy sullen hem dooden, ende ten derden dage sal hy opgeweckt worden. Ende sy wierden seer bedroeft.

24 En als sy te Capernaum
ingekomen waren, gingen tot
Petrum die de Didrachmen ont-
fingen, ende seyden, Uwe Mees-
ter en betaelt hy de Didrach-
men niet?
25 Hy seyde, Ja. Ende doe
hy in huys gekomen was, voor-
quam hem Jesus, seggende, Wat
dunckt u Simon? De Koningen
der aerden, van wien nemen sy
tollen ofte schattinge? van hare
sonen ofte van den vreemden:
26 Petrus seyde tot hem, Van
den vreemden. Jesus seyde tot
hem, So zijn dan de sonen vry.
27 Maer op dat wy haer geenen
aenstoot en geven, gaet henen
nae de zee, werpt den angel [uyt],
ende den eersten visch die op-
komt, neemt, ende sijnen mont
geopent hebbende, sult gy eenen
stater vinden: neemt dien, ende
geeft hem aen haer voor my en-
de u.

HET 18. CAPITTEL.

TE dier selver ure quamen de
discipelen tot Jesum, seg-
gende, Wie is doch de meeste
in 't Koninckrijck der hemelen?
2 Ende Jesus een kindeken
tot hem geroepen hebbende,
stelde dat in 't midden van haer,
3 Ende seyde, Voorwaer segge
ick u, Indien gy u niet en veran-
dert, ende wort gelijck de kinder-
kens, so en sult gy in het Ko-
ninckrijck der hemelen geensins
ingaen.
4 So wie dan hemselven sal
vernederen gelijck dit kindeken,
dese is de meeste in 't Koninck-
rijck der hemelen.
5 Ende so wie soodanigh één
kindeken ontfangt in mijnen
name, die ontfangt my.
6 Maer so wie één van dese
kleyne, die in my gelooven, er-
gert, het ware hem nutter dat
een meulensteen aen sijnen hals
gehangen, ende dat hy versonc-
ken ware in de diepte der zee.
7 Wee der werelt van de
ergernissen: want het is noot-
sakelick dat de ergenissen komen:
Doch wee dien mensche door
welcken de ergernisse komt.
8 Indien dan uwe hant ofte
uwe voet u ergert, houwtse af,
ende werptse van u. Het is u
beter tot den leven in te gaen,
kreupel, ofte verminckt [zijnde],
dan twee handen ofte twee voeten
hebbende in 't eeuwige vyer ge-
worpen te worden.
9 Ende indien uwe ooge u
ergert, trecktse uyt, ende werptse
van u. Het is u beter maer één
ooge hebbende tot het leven in
te gaen, dan twee oogen heb-
bende in 't helsche vyer geworpen
te worden.
10 Siet toe dat gy niet één van
dese kleyne en veracht: want ick
segge ulieden, dat hare Engelen
in de hemelen altijt sien het
aengesicht mijns Vaders, die in
de hemelen is.
11 Want de Sone des menschen
is gekomen om saligh te maken
dat verloren was.
12 Wat dunckt u, indien ee-
nigh mensche hondert schapen
hadde, ende één uyt deselve af-
gedwaelt ware, en sal hy niet de
negen en negentigh laten, ende
op de bergen henen gaende het
afgedwaelde soecken?
13 Ende indien het geschiet,
dat hy het selve vindt: Voorwaer
ick segge u, dat hy hem meer
verblijdt over het selve, dan over
de negen en negentigh, die niet
afgedwaelt en zijn geweest.
14 Alsoo en is de wille niet
uwes Vaders die in de hemelen
is, dat één van dese kleyne ver-
loren gae.
15 Maer indien uwe broeder
tegen u gesondigt heeft, gaet

henen ende bestraft hem tus-
schen u ende hem alleen: indien
hy u hoort, so hebt gy uwen
broeder gewonnen.
16 Maer indien hy [u] niet en
hoort, so neemt nogh één ofte
twee met u: op dat in den mont
van twee ofte drie getuygen alle
woort bestae.
17 Ende indien hy deselve
geen gehoor en geeft, so segt het
der gemeynte: ende indien hy
oock der gemeynte geen gehoor
en geeft, so zy hy u als de heyden
ende de tollenaer.
18 Voorwaer segge ick u, Al
wat gy op der aerden binden sult,
sal in den hemel gebonden wesen:
ende al wat gy op der aerden
ontbinden sult, sal in den hemel
ontbonden wesen.
19 Wederom segge ick u, In-
dien daer twee van u t'samen-
stemmen op der aerden, over
eenige sake, die sy souden mogen
begeeren; dat die haer sal ge-
schieden van mijnen Vader die
in de hemelen is.
20 Want waer twee ofte drie
vergadert zijn in mijnen name,
daer ben ick in 't midden van
haer.
21 Doe quam Petrus tot hem,
ende seyde, Heere, hoe menig-
mael sal mijn broeder tegen my
sondigen, ende ick hem ver-
geven? Tot sevenmael?
22 Jesus seyde tot hem, Ick
en segge u niet tot sevenmael,
maer tot seventigmael seven
[mael].
23 Daerom wort het Koninck-
rijck der hemelen vergeleken by
een seker Koningh, die rekeninge
met sijne dienstknechten houden
wilde.
24 Als hy nu begon te rekenen,
wiert tot hem gebracht één die
hem schuldigh was tien duysent
talenten.
25 Ende als hy niet en hadde
om te betalen, beval sijn heere,
dat men hem soude verkoopen,
ende sijn wijf ende kinderen,
ende al wat hy hadde, ende dat
[de schult] soude betaelt worden.
26 De dienstknecht dan neder-
vallende aenbadt hem, seggende,
Heere, weest lanckmoedigh over
my, ende ick sal u alles betalen.
27 Ende de heere deses dienst-
knechts met barmhertigheyt in-
nerlick beweegt zijnde, heeft hem
ontslagen, ende de schult hem
quijtgescholden.
28 Maer de selve dienstknecht
uytgaende heeft gevonden éénen
sijner mededienstknechten, die
hem hondert penningen schul-
digh was: ende hem aenvattende
greep [hem] by de kele, seggende,
Betaelt my dat gy schuldigh zijt.
29 Sijn mededienstknecht dan
nedervallende aen sijne voeten,
badt hem, seggende, Zijt lanck-
moedigh over my, ende ick sal u
alles betalen.
30 Doch hy en wilde niet: maer
gingh henen, ende wierp hem in
de gevanckenisse, tot dat hy de
schult soude betaelt hebben.
31 Als nu sijne mededienst-
knechten sagen 't gene geschiet
was, zijn sy seer bedroeft gewor-
den: ende komende verklaerden
sy haren heere al wat 'er ge-
schiet was.
32 Doe heeft hem sijn heere
tot hem geroepen, ende seyde
tot hem, Gy boose dienstknecht,
alle die schult hebbe ick u quijt-
gescholden, dewijle gy my gebe-
den hebt.
33 Behoordet gy oock niet u
over uwen mededienstknecht te
ontfermen, gelijck ick oock my
over u ontfermt hebbe?
34 Ende sijn heere vertoornt
zijnde, leverde hem den pijn-
ders over, tot dat hy soude be-
taelt hebben al wat hy hem
schuldigh was.

35 Alsoo sal oock mijn hemelsche Vader u doen, indien gy niet van herten en vergeeft een yegelick sijnen broeder sijne misdaden.

Het 19. Capittel.

ENDE het geschiedde, doe Jesus dese woorden ge-eyndigt hadde, dat hy vertrock van Galilea, ende quam over de Jordaen, in de lantpalen van Judea.

2 Ende vele scharen volgden hem, ende hy genasse aldaer.

3 Ende de Phariseen quamen tot hem, versoeckende hem, ende seggende tot hem, Is het een mensche geoorloft sijn wijf te verlaten om allerley oorsake?

4 Doch hy antwoordende seyde tot haer, En hebt gy niet gelesen, die van den beginne [den mensche] gemaeckt heeft, dat hyse gemaeckt heeft man ende wijf:

5 Ende gesegt heeft, Daerom sal een mensche vader ende moeder verlaten, ende sal sijnen wijve aenhangen, ende die twee sullen tot een vleesch zijn?

6 Also dat sy niet meer twee en zijn, maer één vleesch. 't Gene dan Godt t'samengevoegt heeft, en scheyde de mensche niet.

7 Sy seyden tot hem, Waerom heeft dan Moses geboden eenen scheydbrief te geven, ende haer te verlaten?

8 Hy seyde tot haer, Moses heeft van wegen de hardigheyt uwer herten u toegelaten uwe wijven te verlaten: Maer van den beginne en is 't alsoo niet geweest.

9 Maer ick segge u, dat so wie sijn wijf verlaet anders dan om hoererye, ende een ander trouwt, [die] doet overspel: ende die de verlatene trouwt, doet [oock] overspel.

10 Sijne discipelen seyden tot hem, Indien de sake des menschen met den wijve alsoo staet, so en is 't niet oorbaer te trouwen.

11 Doch hy seyde tot haer, Alle en vatten dit woort niet, maer dien het gegeven is.

12 Want daer zijn gesnedene, die uyt moeders lijve alsoo geboren zijn: ende daer zijn gesnedene die van de menschen gesneden zijn: ende daer zijn gesnedene die haerselven gesneden hebben om het Koninckrijck der hemelen. Die [dit] vatten kan, vatte [het].

13 Doe wierden kinderkens tot hem gebracht, op dat hy de handen haer soude opleggen, ende bidden: ende de discipelen bestraften deselve.

14 Maer Jesus seyde, Laet af van de kinderkens, ende en verhindert haer niet tot my te komen: want der sulcken is het Koninckrijck der hemelen.

15 Ende als hy haer de handen opgelegt hadde, vertrock hy van daer.

16 Ende siet daer quam één tot hem, ende seyde tot hem, Goede Meester, wat sal ick goets doen, op dat ick het eeuwige leven hebbe?

17 Ende hy seyde tot hem, Wat noemt gy my goet? Niemant en is goet dan één, [namelick] Godt. Doch wilt gy in het leven ingaen, onderhoudt de geboden.

18 Hy seyde tot hem, Welcke? Ende Jesus seyde, [Dese:] Gy en sult niet dooden: Gy en sult geen overspel doen: Gy en sult niet stelen: Gy en sult geen valsche getuygenisse geven.

19 Eert uwen vader ende moeder: ende, Gy sult uwen naesten lief hebben, als uselven.

20 De jongelingh seyde tot hem, Alle dese dingen hebbe

ick onderhouden van mijne
jonckheyt af: Wat gebreeckt my
nogh?
21 Jesus seyde tot hem, So gy
wilt volmaeckt zijn, gaet henen,
verkoopt wat gy hebt, ende geeft
het den armen, ende gy sult
eenen schat hebben in den he-
mel: ende komt herwaerts, volgt
my.
22 Als nu de jongelingh dit
woort hoorde, gingh hy bedroeft
wech: hy hadde vele goederen.
23 Ende Jesus seyde tot sijne
discipelen, Voorwaer ick segge
u, dat een rijcke swaerlick in
het Koninckrijck der hemelen
sal ingaen.
24 Ende wederom segge ick
u, Het is lichter dat een kemel
gae door de ooge van een naelde,
dan dat een rijcke ingae in het
Koninckrijck Godts.
25 Sijne discipelen nu [dit]
hoorende wierden seer verslagen,
seggende, Wie kan dan saligh
worden?
26 Ende Jesus [haer] aensiende
seyde tot haer, By de menschen
is dat onmogelick, maer by Godt
zijn alle dingen mogelick.
27 Doe antwoordde Petrus
ende seyde tot hem, Siet, wy
hebben alles verlaten, ende zijn
u gevolgt: wat sal ons dan ge-
werden?
28 Ende Jesus seyde tot haer,
Voorwaer ick segge u, dat gy die
my gevolgt zijt, in de wederge-
boorte, wanneer de Sone des
menschen sal geseten zijn op
den throon sijner heerlickheyt,
[dat] gy oock sult sitten op twaelf
throonen, oordeelende de twaelf
geslachten Israëls.
29 Ende so wie sal verlaten
hebben huysen, of broeders, of
susters, of vader, of moeder, of
wijf, of kinderen, of ackers, om
mijns naems wille, [die] sal hon-
dertvout ontfangen, ende het
eeuwige leven beerven.
30 Maer vele eerste sullen de
laetste zijn, ende [vele] laetste
de eerste.

HET 20. CAPITTEL.

WANT het Koninckrijck der
hemelen is gelijck een
heere des huys, die met den
morgenstont uytgingh om ar-
beyders te hueren in sijnen wijn-
gaert.
2 Ende als hy met de arbeyders
eens geworden was, voor eenen
penningh des daegs, sondt hyse
henen in sijnen wijngaert.
3 Ende uytgegaen zijnde on-
trent de derde ure, sagh hy andere
ledigh staende op de merckt.
4 Ende hy seyde tot deselve,
Gaet gy oock henen in den wijn-
gaert: ende so wat recht is, sal
ick u geven. Ende sy gingen.
5 Wederom uytgegaen zijnde
ontrent de seste ende negende
ure, dede hy desgelijcks.
6 Ende uytgegaen zijnde on-
trent de elfde ure, vondt hy
andere ledigh staende, ende sey-
de tot haer, Wat staet gy hier
den geheelen dagh ledigh?
7 Sy seyden tot hem, Om dat
ons niemant gehuert en heeft.
Hy seyde tot haer, Gaet oock gy
henen in den wijngaert: ende so
wat recht is, sult gy ontfangen.
8 Als het nu avont geworden
was, seyde de heere des wijn-
gaerts tot sijnen rentmeester,
Roept de arbeyders, ende geeft
haer den loon, beginnende van
de laetste tot de eerste.
9 Ende alsse quamen die ter
elfder ure [gehuert waren],
ontfingen sy een yeder eenen
penningh.
10 Ende de eerste komende,
meynden dat sy meer ontfangen
souden: ende sy selve ontfingen
oock elck eenen penningh.

11 Ende [dien] ontfangen hebbende, murmureerden sy tegen den heere des huys.

12 Seggende, Dese laetste en hebben [maer] één ure gearbeydt, ende gy hebtse ons gelijck gemaeckt, die wy den last des daegs ende de hitte gedragen hebben.

13 Doch hy antwoordende seyde tot éénen van haer, Vrient, ick en doe u geen onrecht. En zijt gy niet met my eens geworden voor eenen penningh?

14 Neemt het uwe, ende gaet henen. *Ick* wil desen laetsten oock geven gelijck als u.

15 Of en is 't my niet geoorloft te doen met het mijne wat ick wil? Of is uwe ooge boos, om dat ick goet ben?

16 Alsoo sullen de laetste de eerste zijn, ende de eerste de laetste. Want vele zijn geroepen, maer weynige uytverkoren.

17 Ende Jesus opgaende nae Jerusalem, nam tot hem de twaelf discipelen alleen op den wegh, ende seyde tot haer,

18 Siet wy gaen op nae Jerusalem, ende de Sone des menschen sal den Overpriesteren ende Schriftgeleerden overgelevert worden, ende sy sullen hem ter doot veroordeelen.

19 Ende sy sullen hem den Heydenen overleveren, om hem te bespotten, ende te geesselen, ende te kruycigen: ende ten derden dage sal hy weder-opstaen.

20 Doe quam de moeder der sonen Zebedei tot hem met hare sonen, [hem] aenbiddende, ende begeerende wat van hem.

21 Ende hy seyde tot haer, Wat wilt gy? Sy seyde tot hem, Segt dat dese mijne twee sonen sitten mogen de een tot uwer rechter, ende de ander tot uwer slincker [hant] in uw Koninckrijck.

22 Maer Jesus antwoordde ende seyde, Gylieden en weet niet wat gy begeert: Kont gy den drinckbeker drincken, dien ick drincken sal: ende met den doop gedoopt worden, daer mede ick gedoopt worde? Sy seyden tot hem, Wy konnen.

23 Ende hy seyde tot haer, Mijnen drinckbeker sult gy wel drincken, ende met den doop, daer ick mede gedoopt worde, sult gy gedoopt worden: maer het sitten tot mijner rechter, ende tot mijner slincker [hant], en staet by my niet te geven; maer [het sal gegeven worden] dien het bereydt is van mijnen Vader.

24 Ende als de [andere] tien [dat] hoorden, namen sy het seer qualick van de twee broeders.

25 Ende als haer Jesus tot hem geroepen hadde, seyde hy, Gy weet dat de Overste der volckeren heerschappye voeren over haer, ende de Groote gebruycken macht over haer.

26 Doch alsoo en sal 't onder u niet zijn: maer so wie onder u sal willen groot worden, [die] zy uwe dienaer.

27 Ende so wie onder u sal willen de eerste zijn, die zy uwe dienstknecht.

28 Gelijck de Sone des menschen niet en is gekomen om gedient te worden, maer om te dienen, ende sijne ziele te geven [tot] een rantsoen voor vele.

29 Ende als sy van Jericho uytgingen, is hem een groote schare gevolgt.

30 Ende siet, twee blinde sittende aen den wegh, als sy hoorden dat Jesus voorbygingh, riepen, seggende: Heere, gy sone Davids, ontfermt u onser.

31 Ende de schare bestrafte haer, op dat sy swijgen souden: maer sy riepen te meer, seggen-

de, Ontfermt u onser, Heere, gy
sone Davids.
32 Ende Jesus [stille] staende
riepse ende seyde, Wat wilt gy
dat ick u doe?
33 Sy seyden tot hem, Heere,
dat onse oogen geopent werden.
34 Ende Jesus innerlick be-
weegtzijnde met barmhertigheyt
raeckte hare oogen aen: ende
terstont wierden hare oogen sien-
de, ende sy volgden hem.

Het 21. Capittel.

ENDE als sy nu Jerusalem
genaeckten, ende gekomen
waren tot Bethphage, aen den
olijfbergh, doe sondt Jesus twee
discipelen, seggende tot haer,
2 Gaet henen in het vleck,
dat tegen u over [ligt]; ende gy
sult terstont een eselinne gebon-
den vinden, ende een veulen
met haer: ontbindtse ende
brengtse tot my.
3 Ende indien u yemant yet
segt, so sult gy seggen, dat de
Heere deser van noode heeft:
ende hy salse terstont senden.
4 Dit alles nu is geschiet, op
dat vervult worde 't gene gespro-
ken is door den Propheet, seg-
gende,
5 Segget de dochter Sion:
Siet uwe Koningh komt [tot] u
sachtmoedigh ende geseten op
een eselinne, ende een veulen
zijnde een jongh eener jockdra-
gende [eselinne].
6 Ende de discipelen henen
gegaen zijnde, ende gedaen heb-
bende gelijck Jesus haer bevolen
hadde,
7 Brachten de eselinne ende
het veulen, ende leyden hare
kleederen op deselve, ende sette-
den [hem] daer op.
8 Ende de meeste schare
spreydden hare kleederen op
den wegh: ende andere hieuwen
tacken van de boomen, ende
spreyddense op den wegh.
9 Ende de scharen die voor-
gingen ende die volgden, riepen
seggende, Hosanna den sone
Davids: gesegent [is] hy die
komt in den name des Heeren,
Hosanna in de hoogste [heme-
len].
10 Ende als hy te Jerusalem
inquam wiert de geheele stadt
beroert, seggende, Wie is dese?
11 Ende de scharen seyden,
Dese is Jesus, de Propheet van
Nazareth in Galilea.
12 Ende Jesus gingh in den
Tempel Godts, ende dreef uyt
alle die verkochten ende kochten
in den Tempel, ende keerde om
de tafelen der wisselaers, ende
de sitstoelen der gene die de duy-
ven verkochten.
13 Ende hy seyde tot haer,
Daer is geschreven: Mijn huys
sal een huys des gebedts genaemt
worden, maer gy hebt dat tot ee-
nen moordenaers kuyl gemaeckt.
14 Ende daer quamen blinde
ende kreupele tot hem in den
Tempel, ende hy genas deselve.
15 Als nu de Overpriesters en-
de Schriftgeleerde sagen de
wonderheden, die hy dede, ende
de kinderen roepende in den
Tempel, ende seggende, Hosan-
na den sone Davids, namen sy
dat seer qualick:
16 Ende seyden tot hem, Hoort
gy [wel], wat dese seggen? En-
de Jesus seyde tot haer, Ja.
Hebt gy noyt gelesen, Uyt den
mont der jonge kinderen ende
der soogelingen hebt gy [u] lof
toebereydt?
17 Ende haer verlatende gingh
hy van daer uyt de stadt nae
Bethania, ende overnachtte al-
daer.
18 Ende des morgens vroegh
als hy wederkeerde nae de stadt,
hongerde hem.

19 Ende siende éénen vijge-
boom aen den wegh, gingh hy
nae hem toe, ende vondt niet
aen denselven dan alleenlick
bladeren. Ende seyde tot hem,
Uyt u en worde geen vrucht
meer in der eeuwigheyt. Ende
de vijgeboom verdorde terstont.
20 Ende de discipelen [dat]
siende verwonderden haer, seg-
gende, Hoe is de vijgeboom [soo]
terstont verdorret?
21 Doch Jesus antwoordende
seyde tot haer, Voorwaer segge
ick u, Indien gy geloove haddet,
ende niet en twijffeldet, gy soudt
niet alleenlick doen 't gene den
vijgeboom [is geschiet], maer
indien gy oock tot desen bergh
seydet, Wort opgeheven ende in
de zee geworpen, het soude
geschieden.
22 Ende al wat gy sult be-
geeren in 't gebedt, geloovende,
sult gy ontfangen.
23 Ende als hy in den Tem-
pel gekomen was, quamen tot
hem, terwijle hy leerde, de Over-
priesters ende de Ouderlingen
des volcks, seggende, Door wat
macht doet gy dese dingen?
Ende wie heeft u dese macht
gegeven?
24 Ende Jesus antwoordende
seyde tot haer, Ick sal u oock
één woort vragen: 't welck indien
gy my sult seggen, so sal ick u
oock seggen, door wat macht
ick dese dingen doe.
25 De Doop Joannis van waer
was [die]? Uyt den Hemel, ofte
uyt de menschen? Ende sy over-
leyden by haerselven ende sey-
den, Indien wy seggen, Uyt den
Hemel, so sal hy ons seggen,
Waerom en hebt gy hem dan
niet gelooft?
26 Ende indien wy seggen,
Uyt de menschen, so vreesen wy
de schare: want sy houden alle
Joannem voor een Propheet.
27 Ende sy Jesu antwoordende
seyden, Wy en weten 't niet.
Ende hy seyde tot haer, So en
segge ick u oock niet, door wat
macht ick dit doe.
28 Maer wat dunckt u? Een
mensche hadde twee sonen, en-
de gaende tot den eersten seyde,
Sone gaet henen, werckt heden
in mijnen wijngaert.
29 Doch hy antwoordde, ende
seyde, Ick en wil niet: ende
daer na berouw hebbende gingh
hy henen.
30 Ende gaende tot den twee-
den, seyde desgelijcks. Ende
dese antwoordde, ende seyde, Ick
[gae] heere, ende hy en gingh
niet.
31 Wie van dese twee heeft
den wille des vaders gedaen? Sy
seyden tot hem, De eerste. Je-
sus seyde tot haer, Voorwaer ick
segge u, dat de tollenaers ende
de hoeren u voorgaen in 't Ko-
ninckrijcke Godts.
32 Want Joannes is tot u ge-
komen in den wegh der gerech-
tigheyt, ende gy en hebt hem
niet gelooft: maer de tollenaers
ende hoeren hebben hem gelooft:
doch gy [sulcks] siende en hebt
daer na geen berouw gehadt,
om hem te gelooven.
33 Hoort een ander gelijc-
kenisse. Daer was een heere des
huys, die eenen wijngaert plante-
de, ende settede eenen tuyn
daer omme, ende groef eenen
wijnpersback daer in, ende
bouwde eenen toren, ende ver-
huerde dien den lantlieden, en-
de reysde buyten [lants].
34 Doe nu de tijt der vruch-
ten genaeckte, sondt hy sijne
dienstknechten tot de lantlieden
om sijne vruchten te ontfangen.
35 Ende de lantlieden, ne-
mende sijne dienstknechten, heb-
ben den eenen geslagen, ende
den anderen gedoodt, ende den

derden gesteenigt.
36 Wederom sondt hy andere
dienstknechten, meer [in 't getal]
dan de eerste, ende sy deden
haer desgelijcks.
37 Ende ten laetsten sondt hy
tot haer sijnen sone, seggende,
Sy sullen mijnen soon ontsien.
38 Maer de lantlieden den sone
siende, seyden onder malkan-
deren, Dese is de erfgenaem,
komt laet ons hem dooden, ende
sijne erffenisse [aen ons] behou-
den.
39 Ende hem nemende wier-
pen sy [hem] uyt, buyten den
wijngaert, ende doodden [hem].
40 Wanneer dan de heere
des wijngaerts komen sal, wat
sal hy dien lantlieden doen?
41 Sy seyden tot hem, Hy sal
de quade eenen quaden doot
aendoen, ende sal den wijngaert
anderen lantlieden verhueren,
die hem de vruchten op hare
tijden sullen geven.
42 Jesus seyde tot haer, Hebt
gy noyt gelesen in de Schriften,
De steen dien de bouwlieden
verworpen hebben, dese is ge-
worden tot een hooft des hoecks:
Van den Heere is dit geschiet,
ende het is wonderlick in onse
oogen?
43 Daerom segge ick ulieden,
dat het Koninckrijck Godts van
u sal wechgenomen worden, en-
de eenen volcke gegeven, dat
sijne vruchten voortbrenge.
44 Ende wie op desen steen
valt, die sal verplettert worden:
ende op wien hy valt, dien sal
hy vermorselen.
45 Ende als de Overpriesters
ende Phariseen dese sijne gelijc-
kenissen hoorden, verstonden sy
dat hy van haer sprack.
46 Ende soeckende hem te
vangen, vreesden sy de scharen:
dewijle dese hem hielden voor
een Propheet.

HET 22. CAPITTEL.

ENDE Jesus antwoordende
sprack tot haer wederom
door gelijckenissen, seggende,
2 Het Koninckrijck der heme-
len is gelijck een seker Koningh,
die sijnen sone een bruyloft
bereydt hadde:
3 Ende sondt sijne dienst-
knechten uyt om de genoodde ter
bruyloft te roepen: ende sy en
wilden niet komen.
4 Wederom sondt hy andere
dienstknechten uyt, seggende,
Segt den genoodden, Siet, ick
hebbe mijn middagmael bereydt,
mijn ossen, ende de gemeste
[beesten] zijn geslachtet, ende
alle dingen zijn gereet: komt tot
de bruyloft.
5 Maer sy [sulcks] niet ach-
tende zijn henen gegaen, dese
tot sijnen acker, gene tot sijne
koopmanschap.
6 Ende de andere grepen sijne
dienstknechten, deden [haer]
smaetheyt aen, ende doodden se.
7 Als nu de Koningh [dat]
hoorde, wiert hy toornigh: ende
sijne krijgsheyren sendende heeft
die dootslagers vernielt, ende
hare stadt in brant gesteken.
8 Doe seyde hy tot sijne dienst-
knechten, De bruyloft is wel
bereydt, doch de genoodde en
waren 't niet weerdigh.
9 Daerom gaet op de uytgan-
gen der wegen, ende soo vele
als gyder sult vinden, roeptse
tot de bruyloft.
10 Ende deselve dienstknech-
ten uytgaende op de wegen, ver-
gaderden alle die sy vonden,
beyde quade ende goede: ende
de bruyloft wiert vervult met
aensittende [gasten.]
11 Ende als de Koningh inge-
gaen was om de aensittende
[gasten] te oversien, sagh hy

aldaer een mensche niet gekleedt
[zijnde] met een bruyloftskleet:
12 Ende seyde tot hem, Vrient,
hoe zijt gy hier ingekomen,
geen bruylofts kleet [aen] heb-
bende? Ende hy verstomde.
13 Doe seyde de Koningh tot
de dienaers, Bindet sijne handen
ende voeten, neemt hem wech,
ende werpt [hem] uyt in de buy-
tenste duysternisse: Daer sal zijn
weeninge ende knerssinge der
tanden.
14 Want vele zijn geroepen,
maer weynige uytverkoren.
15 Doe gingen de Phariseen
henen ende hielden t'samen raet,
hoe sy hem verstricken souden
in [sijne] reden.
16 Ende sy sonden uyt tot
hem hare discipelen met de
Herodianen, seggende, Meester,
wy weten dat gy waerachtigh
zijt, ende den wegh Godts in der
waerheyt leert, ende nae niemant
en vraegt; want gy en siet den
persoon der menschen niet aen.
17 Segt ons dan, Wat dunckt
u? Is het geoorloft den Keyser
schattinge te geven, ofte niet?
18 Maer Jesus bekennende
hare boosheyt, seyde,
19 Gy geveynsde, wat versoeckt
gy my? Toont my den schatting-
penningh. Ende sy brachten
hem eenen penningh.
20 Ende hy seyde tot haer,
Wiens is dit beelt ende het op-
schrift?
21 Sy seyden tot hem, Des
Keysers. Doe seyde hy tot haer,
Geeft dan den Keyser dat des
Keysers is, ende Gode dat
Godts is.
22 Ende sy dit hoorende ver-
wonderden haer: ende hem ver-
latende, zijn sy wechgegaen.
23 Te dien selven dage qua-
men tot hem de Sadduceen, die
seggen dat 'er geen opstandinge
en is, ende vraegden hem,
24 Seggende, Meester, Moses
heeft gesegt, Indien yemant
sterft geen kinderen hebbende,
so sal sijn broeder desselven wijf
trouwen, ende sijnen broeder
zaet verwecken.
25 Nu waren daer by ons
seven broeders, ende de eerste
[een wijf] getrouwt hebbende,
sterf: ende dewijle hy geen zaet
en hadde, so liet hy sijn wijf
voor sijnen broeder.
26 Desgelijcks oock de tweede,
ende de derde, tot den sevenden
toe.
27 Ten laetsten na allen is oock
de vrouwe gestorven.
28 In de opstandinge dan,
wiens wijf sal sy wesen van die
seven? want sy hebbense alle
gehadt.
29 Maer Jesus antwoordde en-
de seyde tot haer, Gy dwaelt,
niet wetende de Schriften, noch
de kracht Godts.
30 Want in de opstandinge
en nemen sy niet ten houwelicke,
noch en worden niet ten houwe-
licke uytgegeven: maer sy zijn
als Engelen Godts in den hemel.
31 Ende wat aengaet de op-
standinge der dooden, en hebt
gy niet gelesen 't gene van Godt
tot ulieden gesproken is, die
daer segt,
32 Ick ben de Godt Abrahams,
ende de Godt Isaacs, ende de
Godt Jacobs? Godt en is niet
een Godt der doode, maer der
levende.
33 Ende de scharen [dit] hoo-
rende, wierden verslagen over
sijne leere.
34 Ende de Phariseen gehoort
hebbende dat hy den Sadduceen
den mont gestopt hadde, zijn te
samen by een vergadert.
35 Ende één uyt haer, [zijnde]
een Wetgeleerde, heeft gevraegt,
hem versoeckende, ende seg-
gende,

36 Meester, welck is het groot gebodt in de wet?

37 Ende Jesus seyde tot hem, gy sult lief hebben den Heere uwen Godt met geheel uw herte, ende met geheel uwe ziele, ende met geheel uw verstant.

38 Dit is het eerste, ende het groot gebodt.

39 Ende het tweede desen gelijck, [is:] Gy sult uwen naesten lief hebben als uselven.

40 Aen dese twee geboden hangt de gantsche wet ende de Propheten.

41 Als nu de Phariseen t'samenvergadert waren, vraegde haer Jesus,

42 Ende seyde, Wat dunckt u van den Christus, wiens sone is hy? Sy seyden tot hem, Davids [sone].

43 Hy seyde tot haer, Hoe noemt hem dan David in den Geest [sijnen] Heere, seggende,

44 De Heere heeft gesegt tot mijnen Heere, Sit aen mijne rechter [hant], tot dat ick uwe vyanden sal gesett hebben tot een voetbanck uwer voeten?

45 Indien hem dan David noemt [sijnen] Heere, hoe is hy sijn sone?

46 Ende niemant en konde hem een woort antwoorden: noch niemant en durfde hem van dien dage aen [yet] meer vragen.

HET 23. CAPITTEL.

DOE sprack Jesus tot de scharen ende tot sijne discipelen,

2 Seggende, De Schriftgeleerde, ende de Phariseen zijn geseten op den stoel Mosis:

3 Daerom al wat sy u seggen dat gy houden sult, houdt [dat] ende doet [het], maer en doet niet nae hare wercken: want sy seggen 't, ende en doen 't niet.

4 Want sy binden lasten die swaer zijn ende qualick om te dragen, ende leggense op de schouderen der menschen: maer sy en willen die met haren vinger niet verroeren.

5 Ende alle hare wercken doen sy om van de menschen gesien te worden. Want sy maken hare gedenckcedels breet, ende maken de zoomen van hare kleederen groot.

6 Ende sy beminnen de vooraensittinge in de maeltijden, ende de voorgestoelten in de Synagogen.

7 Oock de begroetingen op de merckten, ende van de menschen genaemt te worden, Rabbi, Rabbi.

8 Doch gy en sult niet Rabbi genaemt worden, want één is uw Meester, [namelick] Christus: ende gy zijt alle broeders.

9 Ende en sult niemant uwen Vader noemen op der aerden: want één is uw' Vader, [namelick] die in de hemelen is.

10 Nogh gy en sult niet Meesters genoemt worden: want één is uw' Meester, [namelick] Christus:

11 Maer de meeste van u sal uw' dienaer zijn.

12 Ende wie hemselven verhoogen sal, [die] sal vernedert worden: ende wie hemselven sal vernederen, [die] sal verhoogt worden.

13 Maer wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: Want gy sluyt het Koninckrijck der hemelen voor de menschen, overmits gy [daer] niet in en gaet, noch de gene die ingaen souden, niet en laet ingaen.

14 Wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: Want gy eet de huysen der weduwen op, ende [dat] onder den

schijn van lange te bidden. Daerom sult gy te swaerder oordeel ontfangen.
15 Wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: Want gy omreyst zee ende lant om één Jodengenoot te maken: ende als hy het geworden is, so maeckt gy hem een kint der hellen, tweemael meer dan gy [zijt].
16 Wee u gy blinde leydslieden, die segget, Soo wie gesworen sal hebben by den Tempel, dat en is niet: maer so wie gesworen sal hebben by het gout des Tempels, die is schuldigh.
17 Gy dwase ende blinde: want welck is meerder, het gout, ofte de Tempel die het gout heyligt?
18 Ende so wie gesworen sal hebben by den altaer, dat en is niet: maer so wie gesworen sal hebben by de gave, die daer op is, die is schuldigh.
19 Gy dwase ende blinde: want wat is meerder, de gave, of de altaer die de gave heyligt?
20 Daerom wie sweert by den altaer, die sweert by denselven, ende by al wat daer op is.
21 Ende wie sweert by den Tempel, die sweert by denselven, ende by dien die daer in woont.
22 Ende wie sweert by den hemel, die sweert by den throon Godts, ende by dien die daer op sitt.
23 Wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: want gy vertient de munte, ende de dille, ende het komijn, ende gy laet nae het swaerste der wet, [*namelick*] het oordeel, ende de barmhertigheyt, ende het geloove. Dese dingen moest men doen, ende de andere niet nalaten.
24 Gy blinde leydslieden, die gy de mugge uytsijget, ende den kemel doorswelget.
25 Wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: want gy reynigt het buytenste des drinckbekers ende des schotels, maer van binnen zijnse vol van roof ende onmatigheyt.
26 Gy blinde Phariseer, reynigt eerst dat binnen in den drinckbeker ende de schotel is, op dat oock het buytenste derselve reyn worde.
27 Wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: want gy zijt de witgeplaesterde graven gelijck, die van buyten wel schoon schijnen, maer van binnen zijnse vol dootsbeenderen ende aller onreynigheyt.
28 Alsoo oock schijnt gy wel den menschen van buyten rechtveerdigh, maer van binnen zijt gy vol geveynstheyt ende ongerechtigheyt.
29 Wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: want gy bouwt de graven der Propheten op, ende verciert de grafteeckenen der rechtveerdige.
30 Ende segget, Indien wy ten tijden onser vaderen hadden geweest, wy en souden met haer geen gemeynschap gehadt hebben aen het bloet der Propheten.
31 Aldus getuygt gy [tegen] uselven, dat gy kinderen zijt der gene die de Propheten gedoodt hebben.
32 Gy [dan] oock vervult de mate uwer vaderen.
33 Gy slangen, gy adderen gebroedsels, hoe soudt gy de helsche verdoemenisse ontvlieden?
34 Daerom siet ick sende tot u Propheten, ende Wijse, ende Schriftgeleerde: ende uyt denselven sult gy [sommige] dooden ende kruycigen, ende [sommige] uyt denselven sult gy geesselen in uwe Synagogen, ende sultse vervolgen van stadt tot stadt:

35 Op dat op u kome alle het
rechtveerdige bloet, dat vergoten
is op der aerden, van het bloet
des rechtveerdigen Abels af tot
op het bloet Zacharie des soons
Barachie, welcken gy gedoodt
hebt tusschen den Tempel ende
den altaer.
36 Voorwaer segge ick u, Alle
dese dingen sullen komen over
dit geslachte.
37 Jerusalem, Jerusalem, gy
die de Propheten doodet, ende
steenigt die tot u gesonden zijn:
Hoe menigmael hebbe ick uwe
kinderen willen byeenvergade-
ren, gelijckerwijs een henne
hare kieckenen byeenvergadert
onder de vleugelen, ende gylie-
den en hebt niet gewilt.
38 Siet uw huys wort u woest
gelaten.
39 Want ick segge u, Gy en
sult my van nu aen niet sien, tot
dat gy seggen sult, Gesegent [is]
hy die komt in den name des
Heeren.

Het 24. Capittel.

ENDE Jesus gingh uyt ende
vertrock van den Tempel,
ende sijne discipelen quamen by
hem, om hem de gebouwen des
Tempels te toonen.
2 Ende Jesus seyde tot haer,
En siet gy niet alle dese dingen?
Voorwaer segge ick, Hier en sal
niet [een] steen op [den anderen]
steen gelaten worden, die niet
afgebroken en sal worden.
3 Ende als hy op den olijf-
bergh geseten was, gingen de
discipelen tot hem alleen, seg-
gende, Segt ons, wanneer sullen
dese dingen zijn? ende welck
[sal] het teecken [zijn] van uwe
toekomste, ende van de voleyn-
dinge der werelt?
4 Ende Jesus antwoordende
seyde tot haer, Siet toe, dat u
niemant en verleyde.
5 Want vele sullen komen
onder mijnen name, seggende,
Ick ben de Christus, ende sy
sullen vele verleyden.
6 Ende gy sult hooren van
oorlogen, ende geruchten van
oorlogen. Siet toe, en wort niet
verschrickt: want alle [die] dingen
moeten geschieden, maer nogh
en is het eynde niet.
7 Want het [een] volck sal
tegen het [ander] volck opstaen,
ende het [een] Koninckrijck
tegen het [ander] Koninckrijck:
ende daer sullen zijn hongersnoo-
den, ende pestilentien, ende aerd-
beevingen in verscheyden plaet-
sen.
8 Doch alle die dingen [zijn
maer] een beginsel der smerten.
9 Alsdan sullen sy u overle-
veren in verdruckinge, ende
sullen u dooden: ende gy sult
gehaet worden van alle volckeren,
om mijns naems wille.
10 Ende dan sullender vele
ge-ergert worden, ende sullen
malkanderen overleveren, ende
malkanderen haten.
11 Ende vele valsche Prophe-
ten sullen opstaen, ende sullender
vele verleyden.
12 Ende om dat de ongerech-
tigheyt vermenigvuldigt sal wor-
den, so sal de liefde van velen
verkouden.
13 Maer wie volherden sal tot
den eynde, die sal saligh worden.
14 Ende dit Euangelium des
Koninckrijcks sal in de geheele
werelt gepredickt worden tot een
getuygenisse allen volckeren:
ende dan sal het eynde komen.
15 Wanner gy dan sult sien
den grouwel der verwoestinge,
waer van gesproken is door Daniel
den Propheet, staende in de hey-
lige plaetse, (die [het] leest die
mercke daer op,)
16 Dat alsdan die in Judea zijn,

vlieden op de bergen.
17 Die op het dack is, en kome
niet af, om yet uyt sijn huys
wech te nemen.
18 Ende die op den acker is,
en keere niet weder te rugge, om
sijne *kleederen* wech te nemen.
19 Maer wee den bevruchten
ende den soogenden [vrouwen]
in die dagen.
20 Doch bidt dat uwe vlucht
niet en geschiede des winters,
noch op eenen Sabbath.
21 Want alsdan sal groote
verdruckinge wesen, hoedanige
niet en is geweest van het begin
der werelt tot nu toe, noch oock
niet zijn en sal.
22 Ende so die dagen niet ver-
kort en wierden, geen vleesch en
soude behouden worden: maer
om der uytverkorenen willesullen
die dagen verkort worden.
23 Alsdan, so yemant tot
ulieden sal seggen, Siet hier is de
Christus, ofte daer, en gelooft
het niet.
24 Want daer sullen valsche
Christi, ende valsche Propheten
opstaen, ende sullen groote teec-
kenen ende wonderheden doen:
also dat sy (indien het mogelick
ware) oock de uytverkorene sou-
den verleyden.
25 Siet ick hebbe [het] u voor-
segt.
26 So sy dan tot u sullen seg-
gen, Siet hy is in de woestijne,
en gaet niet uyt: Siet [hy is] in
de binnenkameren, en gelooft
het niet.
27 Want gelijck de blicksem
uytgaet van het oosten, ende
schijnt tot het westen, alsoo sal
oock de toekomste des Soons
des menschen wesen.
28 Want al waer het doode
lichaem sal zijn, daer sullen de
arenden vergadert worden.
29 Ende terstont na de ver-
druckinge dier dagen, sal de
sonne verduystert worden, ende
de mane en sal haer schijnsel
niet geven, ende de sterren sullen
van den hemel vallen, ende de
krachten der hemelen sullen be-
weegt worden.
30 Ende alsdan sal in den
hemel verschijnen het teecken
des Soons des menschen: ende
dan sullen alle de geslachten
der aerde weenen, ende sullen
den Sone des menschen sien
komende op de wolcken des he-
mels, met groote kracht ende
heerlickheyt.
31 Ende hy sal sijne Engelen
uytsenden met een basuyne van
groot geluyt: ende sy sullen sijne
uytverkorene byeenvergaderen
uyt de vier winden, van [het een]
uyterste der hemelen tot [het an-
der] uyterste derselve.
32 Ende leert van den vijge-
boom dese gelijckenisse: Wan-
neer sijn tack nu teer wort, ende
de bladeren uytspruyten, so weet
gy dat de somer naeby is.
33 Alsoo oock gylieden, wan-
neer gy alle dese dingen sult
sien, so weet dat [het] naeby is
voor de deure.
34 Voorwaer ick segge u, Dit
geslachte en sal geensins voorby-
gaen, tot dat alle dese dingen
sullen geschiet zijn.
35 De hemel ende de aerde
sullen voorbygaen: maer mijne
woorden en sullen geensins voor-
bygaen.
36 Doch van dien dagh ende
ure en weet niemant, oock niet
de Engelen der hemelen, dan
mijn Vader alleen.
37 Ende gelijck de dagen
Noë [waren], alsoo sal oock zijn
de toekomste van den Soon des
menschen.
38 Want gelijck sy waren in
de dagen voor de sundvloet,
etende ende drinckende, trou-
wende ende ten houwelicke uyt-

gevende, tot den dagh toe, in
welcken Noë in de Arke gingh:
39 Ende en bekenden 't niet
tot dat de sundvloet quam, ende
haer alle wechnam: alsoo sal oock
zijn de toekomste des Soons des
menschen.
40 Alsdan sullender twee op
den acker zijn: de een sal aen-
genomen, ende de ander sal
verlaten worden.
41 Daer sullen twee [vrouwen]
malen in den meulen: de eene
sal aengenomen, ende de andere
sal verlaten worden.
42 Waeckt dan, want gy en
weet niet in welcke ure uwe
Heere komen sal.
43 Maer weet dit, dat so de
heere des huys geweten hadde
in welcke nachtwake de dief ko-
men soude, hy soude gewaeckt
hebben, ende en soude sijn huys
niet hebben laten doorgraven.
44 Daerom zijt oock gy be-
reydt: want in welcke ure gy 't
niet en meijnt, sal de Sone des
menschen komen.
45 Wie is dan de getrouwe
ende voorsichtige dienstknecht,
den welcken sijn Heere over
sijne dienstboden gestelt heeft,
om henlieden [haer] voedsel te
geven ter rechter tijt?
46 Saligh is die dienstknecht,
welcken sijn Heere komende sal
vinden alsoo doende.
47 Voorwaer ick segge u, dat
hy hem sal setten over alle sijne
goederen.
48 Maer so die quade dienst-
knecht in sijn herte soude seg-
gen, Mijn Heere vertoeft te
komen:
49 Ende soude beginnen [sijne]
medediensknechten te slaen,
ende te eten ende te drincken
met de dronckaerts:
50 So sal de Heere deses dienst-
knechts komen ten dage, in
welcken hy [hem] niet en ver-
wacht, ende ter ure die hy niet
en weet.
51 Ende sal hem afscheyden,
ende sijn deel setten met de
geveynsde. Daer sal weeninge
zijn, ende knerssinge der tanden.

HET 25. CAPITTEL.

ALSDAN sal het Koninckrijck
der hemelen gelijck zijn
tien maegden, welcke hare lam-
pen namen ende gingen uyt den
bruydegom te gemoet.
2 Ende vijf van haer waren
wijse, ende de vijf waren dwase.
3 Die dwaes [waren], hare
lampen nemende, en namen
geen olie met haer.
4 Maer de wijse namen olie in
hare vaten met hare lampen.
5 Als nu de bruydegom ver-
toefde, wierden sy alle sluy-
merigh, ende vielen in slaep.
6 Ende te middernacht ge-
schiedde een geroep, Siet de
bruydegom komt, gaet uyt hem
te gemoet.
7 Doe stonden alle die maeg-
den op, ende bereydden hare
lampen.
8 Ende de dwase seyden tot
de wyse, Geeft ons van uwe olie:
want onse lampen gaen uyt.
9 Doch de wijse antwoordden,
seggende, [Geensins,] op dat 'er
misschien voor ons ende voor u
niet genoegh en zij: maer gaet
liever tot de verkoopers, ende
koopt voor uselven.
10 Als sy nu henen gingen om
te koopen, quam de bruydegom:
ende die gereet [waren] gingen
met hem in tot de bruyloft, ende
de deure wiert gesloten.
11 Daer na quamen oock de
andere maegden, seggende,
Heere, heere, doet ons open.
12 Ende hy antwoordende sey-
de, Voorwaer segge ick u, Ick en
kenne u niet.

13 So waeckt dan: want gy en
weet den dagh niet, noch de ure,
in dewelcke de Sone des men-
schen komen sal.
14 Want [het is] gelijck een
mensche die buyten 's lants rey-
sende sijne dienstknechten riep,
ende gaf haer sijne goederen over.
15 Ende den eenen gaf hy vijf
talenten, ende den anderen twee,
ende den derden één, een yege-
lick nae sijn vermogen, ende
verreysde terstont.
16 Die nu de vijf talenten
ontfangen hadde, gingh henen
ende handelde daer mede, ende
won andere vijf talenten.
17 Desgelijcks oock die de twee
[ontfangen hadde], die won oock
andere twee.
18 Maer die het een ontfangen
hadde, gingh henen ende groef
in de aerde, ende verbergde het
gelt sijns heeren.
19 Ende na eenen langen tijt
quam de heere van deselve
dienstknechten, ende hieldt re-
keninge met haer.
20 Ende die de vijf talenten
ontfangen hadde, quam ende
bracht tot hem andere vijf talen-
ten, seggende, Heere, vijf talen-
ten hebt gy my gegeven: siet,
andere vijf talenten hebbe ick
boven deselve gewonnen.
21 Ende sijn heere seyde tot
hem, Wel, gy goede ende ge-
trouwe dienstknecht, over wey-
nige zijt gy getrouw geweest,
over vele sal ick u setten: gaet
in in de vreugde uwes heeren.
22 Ende die de twee talenten
ontfangen hadde, quam oock tot
hem ende seyde, Heere, twee
talenten hebt gy my gegeven:
siet, twee andere talenten hebbe
ick boven deselve gewonnen.
23 Sijn heere seyde tot hem,
Wel, gy goede ende getrouwe
dienstknecht, over weynige zijt
gy getrouw geweest, over vele
sal ick u setten: gaet in in de
vreugde uwes heeren.
24 Maer die het een talent
ontfangen hadde, quam oock
ende seyde, Heere, ick kende u
dat gy een hart mensche zijt,
maeyende daer gy niet gezaeyt
en hebt, ende vergaderende van
daer, [waer] gy niet gestroyt en
hebt.
25 Ende bevreest zijnde ben
ick henen gegaen, ende hebbe
uw talent verborgen in de aerde:
siet, gy hebt het uwe.
26 Maer sijn heere antwoor-
dende seyde tot hem, Gy boose
ende luye dienstknecht, gy wist
dat ick maeye daer ick niet ge-
zaeyt en hebbe, ende van daer
vergadere, [waer] ick niet gestroyt
en hebbe.
27 So moest gy dan mijn gelt
den wisselaren gedaen hebben:
ende ick komende soude het
mijne wedergenomen hebben
met woecker.
28 Neemt dan van hem het
talent wech, ende geeft het den
genen, die de tien talenten heeft.
29 Want een yegelick die
heeft, [dien] sal gegeven worden,
ende hy sal overvloedigh heb-
ben: maer van den genen die
niet en heeft, van dien sal geno-
men worden oock dat hy heeft.
30 Ende den onnutten dienst-
knecht werpt uyt in de buytenste
duysternisse: daer sal weeninge
zijn ende knersinge der tanden.
31 Ende wanneer de Sone des
menschen komen sal in sijne
heerlickheyt, ende alle de hey-
lige Engelen met hem: dan sal
hy sitten op den throon sijner
heerlickheyt.
32 Ende voor hem sullen alle
de volckeren vergadert worden:
ende hy salse van malkanderen
scheyden, gelijck de herder de
schapen van de bocken scheydet.
33 Ende hy sal de schapen tot

sijner rechter [hant] setten, maer
de bocken tot [sijner] slincker
[hant].
34 Alsdan sal de Koningh
seggen tot de gene die tot sijner
rechter [hant zijn], Komt gy
gesegende mijns Vaders, beerft
dat Koninckrijck, 't welck u
bereydt is van de grontlegginge
der werelt.
35 Want ick ben hongerigh
geweest: ende gy hebt my te
eten gegeven: Ick ben dorstigh
geweest, ende gy hebt my te
drincken gegeven: Ick was een
vreemdelingh, ende gy hebt my
geherbergt.
36 [Ick was] naeckt, ende gy
hebt my gekleedt: Ick ben
kranck geweest, ende gy hebt
my besocht: Ick was in de
gevanckenisse, ende gy zijt tot
my gekomen.
37 Dan sullen de rechtveer-
dige hem antwoorden, seggende,
Heere, wanneer hebben wy u
hongerigh gesien, ende gespij-
sigt? ofte dorstigh, ende te
drincken gegeven?
38 Ende wanneer hebben wy
u een vreemdelingh gesien, ende
geherbergt? ofte naeckt, ende
gekleedet?
39 Ende wanneer hebben wy
u kranck gesien, ofte in de ge-
vanckenisse, ende zijn tot u ge-
komen?
40 Ende de Koningh sal ant-
woorden ende tot haer seggen,
Voorwaer segge ick u, Voor soo
veel gy [dit] één van dese mijne
minste broeders gedaen hebt, so
hebt gy [dat] my gedaen.
41 Dan sal hy seggen oock tot
de gene die ter slincker [hant
zijn], Gaet wech van my gy ver-
vloeckte in het eeuwige vyer, 't
welck den duyvel ende sijne en-
gelen bereydt is.
42 Want ick ben hongerigh
geweest, ende gy en hebt my niet
te eten gegeven: Ick ben dorstigh
geweest, ende gy en hebt my niet
te drincken gegeven.
43 Ick was een vreemdelingh,
ende gy en hebt my niet geher-
bergt: Naeckt, ende gy en hebt
my niet gekleedt: Kranck, ende
in de gevanckenisse, ende gy en
hebt my niet besocht.
44 Dan sullen oock dese hem
antwoorden, seggende, Heere,
wanneer hebben wy u hongerigh
gesien, of dorstigh, of een vreem-
delingh, of naeckt, of kranck,
ofte in de gevanckenisse, ende
en hebben u niet gedient?
45 Dan sal hy haer antwoor-
den ende seggen, Voorwaer segge
ick u: Voor soo veel gy [dit] één
van dese minste niet gedaen en
hebt, so en hebt gy het my oock
niet gedaen.
46 Ende dese sullen gaen in
de eeuwige pijne: maer de recht-
veerdige in dat eeuwige leven.

HET 26. CAPITTEL.

ENDE het is geschiet, als Je-
sus alle dese woorden ge-eyn-
digt hadde, dat hy tot sijne dis-
cipelen seyde,
2 Gy weet dat na twee dagen
het Pascha is, ende de Sone des
menschen sal overgelevert wor-
den om gekruycigt te worden.
3 Doe vergaderden de Over-
priesters, ende de Schriftge-
leerde, ende de Ouderlingen des
volcks, in de sale des Hoogen-
priesters, die genaemt was Caja-
phas.
4 Ende beraetslaegden t'sa-
men, dat sy Jesum met listigheyt
vangen ende dooden souden.
5 Doch sy seyden: Niet in het
feest, op dat 'er geen oproer en
worde onder het volck.
6 Als nu Jesus te Bethanien
was, ten huyse Simonis des
melaetschen:

7 Quam tot hem een vrouwe hebbende een alabaster-flessche met seer kostelicke salve, ende gootse uyt op sijn hooft, daer hy aen [tafel] sat.

8 Ende sijne discipelen [dat] siende, namen 't seer qualick, seggende, Waer toe dit verlies?

9 Want dese salve hadde konnen diere verkocht, ende [de penningen] den armen gegeven worden.

10 Maer Jesus [sulcks] verstaende seyde tot haer, Waerom doet gy dese vrouwe moeyte aen? Want sy heeft een goet werck aen my gewrocht.

11 Want de arme hebt gy altijt met u: maer my en hebt gy niet altijt.

12 Want als sy dese salve op mijn lichaem gegoten heeft, so heeft sy het gedaen tot [een voorbereydinge van] mijne begravenisse.

13 Voorwaer segge ick u, Al waer dit Euangelium gepredickt sal worden in de geheele werelt, [daer] sal oock tot harer gedachtenisse gesproken worden van 't gene sy gedaen heeft.

14 Doe gingh één van de twaelve, genaemt Judas Iscariot, tot de Overpriesters,

15 Ende seyde, Wat wilt gy my geven, ende ick sal hem u overleveren? Ende sy hebben hem toegelegt dertigh silvere [penningen].

16 Ende van doen af socht hy gelegenheyt, op dat hy hem overleveren mochte.

17 Ende op den eersten [dagh] der ongehevelde [brooden], quamen de discipelen tot Jesum, seggende tot hem, Waer wilt gy dat wy u bereyden het Pascha te eten?

18 Ende hy seyde, Gaet henen in de stadt tot sulck eenen, ende segget hem, De Meester segt, Mijn tijt is naeby, ick sal by u het Pascha houden met mijne discipelen.

19 Ende de discipelen deden gelijck Jesus haer bevolen hadde, ende bereydden het Pascha.

20 Ende als het avont geworden was, sat hy aen met de twaelve.

21 Ende doe sy aten seyde hy, Voorwaer ick segge u, dat één van u my sal verraden.

22 Ende sy seer bedroeft geworden zijnde, begon een yegelick van haer tot hem te seggen, Ben ick 't Heere?

23 Ende hy antwoordende seyde, Die de hant met my in de schotel indoopt, die sal my verraden.

24 De Sone des menschen gaet wel henen, gelijck van hem geschreven is, maer wee dien mensche, door welcken de Sone des menschen verraden wort, het ware hem goet, so die mensche niet geboren en hadde geweest.

25 Ende Judas, die hem verriedt, antwoordde ende seyde, Ben ick 't Rabbi? Hy seyde tot hem, Gy hebt het gesegt.

26 Ende als sy aten, nam Jesus het broot, ende gesegent hebbende brack hy het, ende gaf het den discipelen, ende seyde, Nemet, etet, dat is mijn lichaem.

27 Ende hy nam den drinckbeker, ende gedanckt hebbende gaf haer [dien], seggende, Drinckt alle daer uyt.

28 Want dat is mijn bloet, het [bloet] des Nieuwen Testaments, 't welck voor vele vergoten wort, tot vergevinge der sonden.

29 Ende ick segge u, dat ick van nu aen niet en sal drincken van dese vrucht des wijnstocks, tot op dien dagh, wanneer ick met u deselve nieuw sal drincken in 't Koninckrijck mijns Vaders.

30 Ende als sy den lofsangh gesongen hadden, gingen sy uyt nae den olijfbergh.

31 Doe seyde Jesus tot haer, Gy sult alle aen my ge-ergert worden in desen nacht: Want daer is geschreven, Ick sal den Herder slaen, ende de schapen der kudde sullen verstroyt worden.

32 Maer na dat ick sal opgestaen zijn, sal ick u voorgaen nae Galileen.

33 Doch Petrus antwoordende seyde tot hem, Al wierden sy oock alle aen u ge-ergert, ick en sal nimmermeer ge-ergert worden.

34 Jesus seyde tot hem, Voorwaer ick segge u, dat gy in desen selven nacht, eer de haen gekraeyt sal hebben, my driemael sult verloochenen.

35 Petrus seyde tot hem, Al moeste ick oock met u sterven, so en sal ick u geensins verloochenen. Desgelijcks seyden oock alle de discipelen.

36 Doe gingh Jesus met haer in een plaetse genaemt Gethsemane, ende seyde tot de discipelen, Sitt hier neder tot dat ick henen gae, ende aldaer sal gebeden hebben.

37 Ende met hem nemende Petrum, ende de twee sonen Zebedei, begon hy droevigh ende seer beangst te worden.

38 Doe seyde hy tot haer, Mijne ziele is geheel bedroeft tot der doot toe; blijft hier ende waeckt met my.

39 Ende een weynigh voortgegaen zijnde, viel hy op sijn aengesicht, biddende ende seggende, Mijn Vader, indien 't mogelick is, laet dese drinckbeker van my voorbygaen: Doch niet gelijck ick wil, maer gelijck gy [wilt].

40 Ende hy quam tot de discipelen, ende vondtse slapende, ende seyde tot Petrum, En kont gy dan niet één ure met my waken?

41 Waeckt ende bidt, op dat gy niet in versoeckinge en komt: De geest is wel gewilligh, maer het vleesch is swack.

42 Wederom ten tweeden mael henen gaende badt hy, seggende, Mijn Vader, indien dese drinckbeker van my niet voorby en kan gaen, ten zy dat ick hem drincke, uwe wille geschiede.

43 Ende komende [by haer] vondt hyse wederom slapende: want hare oogen waren beswaert,

44 Ende haer latende gingh hy wederom henen, ende badt ten derden mael, seggende de selve woorden.

45 Doe quam hy tot sijne discipelen, ende seyde tot haer, Slaept [nu] voort, ende rustet: Siet de ure is naeby gekomen, ende de Sone des menschen wort overgelevert in de handen der sondaren.

46 Staet op, laet ons gaen: Siet, hy is naeby die my verraedt.

47 Ende als hy nogh sprack, siet, Judas één van de twaelve quam, ende met hem een groote schare, met sweerden ende stocken, [gesonden] van de Overpriesteren ende Ouderlingen des volcks.

48 Ende die hem verriedt, hadde haer een teecken gegeven, seggende, Dien ick sal kussen, de selve is 't, grijpt hem.

49 Ende terstont komende tot Jesum, seyde hy, Weest gegroet Rabbi: ende hy kuste hem.

50 Maer Jesus seyde tot hem, Vrient, waer toe zijt gy hier? Doe quamen sy toe, ende sloegen de handen aen Jesum, ende grepen hem.

51 Ende siet, één van de gene die met Jesu waren, de hant uyt-

stekende trock sijn sweert uyt,
ende slaende den dienstknecht
des Hoogenpriesters, hieuw sijne
oore af.
52 Doe seyde Jesus tot hem,
Keert uw sweert weder in sijne
plaetse: want alle die het sweert
nemen, sullen door het sweert
vergaen.
53 Of meynt gy dat ick mijnen
Vader nu niet en kan bidden,
ende hy sal my meer als twaelf
legioenen Engelen bysetten?
54 Hoe souden dan de Schrif-
ten vervult worden, [die seggen]
dat het alsoo geschieden moet?
55 Ter selver ure sprack Jesus
tot de scharen, Gy zijt uytgegaen
als tegen eenen moordenaer, met
sweerden ende stocken, om my
te vangen: dagelicks sat ick by u,
leerende in den Tempel, ende gy
en hebt my niet gegrepen.
56 Doch dit alles is geschiet,
op dat de Schriften der Propheten
souden vervult worden. Doe
vluchteden alle de discipelen,
hem verlatende.
57 Die nu Jesum gevangen
hadden, leydden [hem] henen tot
Cajapham den Hoogenpriester,
alwaer de Schriftgeleerde ende
Ouderlingen vergadert waren.
58 Ende Petrus volgde hem
van verre tot aen de sale des
Hoogenpriesters, ende binnen
gegaen zijnde sat hy by de die-
naren, om het eynde te sien.
59 Ende de Overpriesters, ende
de Ouderlingen ende de geheele
Groote Raet sochten valsche
getuygenisse tegen Jesum, op dat
sy hem dooden mochten, ende
en vonden niet.
60 Ende hoewel daer vele val-
sche getuygen toegekomen wa-
ren, so en vonden sy [doch] niet.
61 Maer ten laetsten quamen
twee valsche getuygen, ende
seyden, Dese heeft gesegt, Ick
kan den Tempel Godts afbreken,
ende in drie dagen denselven
opbouwen.
62 Ende de Hoogepriester op-
staende seyde tot hem, En ant-
woordt gy niets? Wat getuygen
dese tegen u?
63 Doch Jesus sweegh stille,
ende de Hoogepriester antwoor-
dende seyde tot hem, Ick be-
sweere u by den levendigen
Godt, dat gy ons segt, of gy zijt
de Christus, de Sone Godts.
64 Jesus seyde tot hem, Gy
hebt het gesegt. Doch ick segge
ulieden, Van nu aen sult gy sien
den Sone des menschen sittende
ter rechter [hant] der kracht
[Godts], ende komende op de
wolcken des hemels.
65 Doe verscheurde de Hooge-
priester sijne kleederen, seg-
gende, Hy heeft [Godt] gelastert,
wat hebben wy nogh getuygen
van noode? Siet, nu hebt gy
sijne [Godts] lasteringe gehoort:
66 Wat dunckt ulieden? Ende
sy antwoordende seyden, Hy is
des doots schuldigh.
67 Doe spogen sy in sijn aen-
gesichte, ende sloegen hem met
vuysten.
68 Ende andere gaven hem
kinnebackslagen, seggende, Pro-
pheteert ons Christe, wie is 't
die u geslagen heeft?
69 Ende Petrus sat buyten in
de sale, ende een dienstmaegt
quam tot hem, seggende, gy waert
oock met Jesu den Galileer.
70 Maer hy loochende het
voor allen, seggende, Ick en
weet' niet wat gy segt.
71 Ende als hy nae de voor-
poorte uytgingh, sagh hem een
andere [dienstmaegt], ende sey-
de tot de gene die aldaer [waren],
Dese was oock met Jesu den
Nazarener.
72 Ende hy loochende het we-
derom met eenen eedt, [seggen-
de,] Ick en kenne den mensche

niet.

73 Ende een weynigh daer na, dieder stonden bykomende seyden tot Petrum, Waerlick gy zijt oock van die, want oock uwe sprake maeckt u openbaer.

74 Doe begon hy [sich] te vervloecken, ende te sweeren, Ick en kenne den mensche niet.

75 Ende terstont kraeyde de haen: ende Petrus wiert indachtigh des woorts Jesu, die tot hem gesegt hadde, Eer de haen gekraeyt sal hebben, sult gy my driemael verloochenen. Ende nae buyten gaende weende hy bitterlick.

HET 27. CAPITTEL.

ALS het nu morgenstont geworden was, hebben alle de Overpriesters ende de Ouderlingen des volcks t'samen raet genomen tegen Jesum, dat sy hem dooden souden.

2 Ende hem gebonden hebbende, leydden sy [hem] wech, ende gaven hem over aen Pontius Pilatus den Stadthouder.

3 Doe heeft Judas, die hem verraden hadde, siende dat hy veroordeelt was, berouw gehadt, ende heeft de dertigh silvere [penningen] den Overpriesteren ende den Ouderlingen wedergebracht:

4 Seggende, Ick hebbe gesondigt, verradende het onschuldigh bloet. Maer sy seyden, Wat gaet ons [dat] aen? Gy meugt toesien.

5 Ende als hy de silvere [penningen] in den Tempel geworpen hadde, vertrock hy, ende henen gaende verworgde [hemselven].

6 Ende de Overpriesters de silvere [penningen] nemende seyden, Het en is niet geoorloft deselve in de offerkiste te leggen, dewijle het een prijs des bloets is.

7 Ende t'samen raet genomen hebbende, kochten sy daer mede den acker des pottebackers, tot eene begravenisse voor de vreemdelingen.

8 Daerom is die acker genaemt de acker des bloets, tot op den huydigen dagh.

9 Doe is vervult geworden 't gene gesproken is door den Propheet Jeremiam, seggende, Ende sy hebben de dertigh silvere [penningen] genomen, de weerde des geweerdeerden van de kinderen Israëls, den welcken sy geweerdeert hebben.

10 Ende hebben deselve gegeven voor den acker des pottebackers, volgens 't gene my de Heere bevolen heeft.

11 Ende Jesus stont voor den Stadthouder: ende de Stadthouder vraegde hem, seggende, Zijt gy de Koningh der Joden? ende Jesus seyde tot hem, Gy segt het.

12 Ende als hy van de Overpriesters ende de Ouderlingen beschuldigt wiert, en antwoordde hy niets.

13 Doe seyde Pilatus tot hem, En hoort gy niet hoe vele [saken] sy tegen u getuygen?

14 Maer hy en antwoordde hem niet op een eenigh woort, also dat de Stadthouder hem seer verwonderde.

15 Ende op het feest was de Stadthouder gewoon den volcke éénen gevangenen los te laten, welcken sy wilden.

16 Ende sy hadden doen eenen welbekenden gevangenen, genaemt Barabbas.

17 Als sy dan vergadert waren, seyde Pilatus tot haer, Welcken wilt gy dat ick u sal loslaten, Barabbam, ofte Jesum die genaemt wort Christus?

18 Want hy wist, dat sy hem door nijdigheyt overgelevert hadden.

19 Ende als hy op den Rechter-
stoel sat, so heeft sijne huysvrouwe
tot hem gesonden, seggende,
Hebt [doch] niet te doen met
dien rechtveerdigen: want ick
hebbe heden veel geleden in den
droom om sijnent wille.
20 Maer de Overpriesters en-
de de Ouderlingen hebben de
scharen aengeraden, dat sy sou-
den Barabbam begeeren, ende
Jesum dooden.
21 Ende de Stadthouder ant-
woordende seyde tot haer, Welc-
ken van dese twee wilt gy dat ick
u sal *loslaten*? Ende sy seyden,
Barabbam.
22 Pilatus seyde tot haer, Wat
sal ick dan doen [met] Jesu, die
genaemt wort Christus? Sy sey-
den alle tot hem, Laet hem ge-
kruycigt worden.
23 Doch de Stadthouder seyde,
Wat heeft hy dan quaets gedaen?
Ende sy riepen te meer, seggende,
Laet hem gekruycigt worden.
24 Als nu Pilatus sagh, dat hy
niet en voorderde, maer veel
meer [dat 'er] oproer wiert, nam
hy water, ende wiesch de handen
voor de schare, seggende, Ick ben
onschuldigh van het bloet deses
rechtveerdigen: Gylieden meugt
toesien.
25 Ende alle het volck ant-
woordende seyde, Sijn bloet
[kome] over ons, ende over onse
kinderen.
26 Doe liet hy haer Barabbam
los, maer Jesum gegeesselt heb-
bende gaf hy hem over om ge-
kruycigt te worden.
27 Doe namen de krijgsknech-
ten des Stadthouders Jesum met
haer in het Rechthuys, ende
vergaderden over hem de gant-
sche bende.
28 Ende als sy hem ontkleedt
hadden, deden sy hem eenen
purperen mantel om.
29 Ende een kroone van door-
nen gevlochten hebbende, sette-
den [die] op sijn hooft, ende
eenen rietstock in sijne rechter
[hant]: ende vallende op hare
knien voor hem, bespotteden sy
hem, seggende, Weest gegroet,
gy Koningh der Joden.
30 Ende op hem gespogen
hebbende, namen sy den riet-
stock ende sloegen op sijn hooft.
31 Ende doe sy hem bespottet
hadden, deden sy hem den
mantel af, ende deden hem sijne
kleederen aen, ende leydden
hem henen om te kruycigen.
32 Ende uytgaende vonden
sy eenen man van Cyrenen, met
name Simon: desen dwongen sy,
dat hy sijn kruys droege.
33 Ende gekomen zijnde tot
de plaetse genaemt Golgotha,
welcke is gesegt Hooftscheel
plaetse,
34 Gaven sy hem te drincken
edick met galle gemengt: ende
als hy [dien] gesmaeckt hadde,
en wilde hy niet drincken.
35 Doe sy nu hem gekruycigt
hadden, verdeelden sy sijne
kleederen, het lot werpende: op
dat vervult soude worden 't gene
gesegt is door den Propheet, Sy
hebben mijne kleederen onder
haer verdeelt, ende hebben het
lot over mijne kleedinge gewor-
pen.
36 Ende sy nedersittende be-
waerden hem aldaer.
37 Ende sy stelden boven sijn
hooft sijne beschuldinge ge-
schreven, DESE IS JESUS, DE
KONINGH DER JODEN.
38 Doe wierden met hem twee
moordenaers gekruycigt, één ter
rechter, ende één ter slincker
[zijde].
39 Ende die voorbygingen
lasterden hem, schuddende hare
hoofden,
40 Ende seggende, Gy die den
Tempel afbreeckt, ende in drie

dagen opbouwt, verlost uselven. Indien gy de Sone Godts zijt, so komt af van het kruys.

41 Ende desgelijcks oock de Overpriesters met de Schriftgeleerde ende Ouderlingen ende Phariseen [hem] bespottende, seyden,

42 Andere heeft hy verlost, hy en kan hemselven niet verlossen. Indien hy de Koningh Israëls is, dat hy nu afkome van het kruys, ende wy sullen hem gelooven.

43 Hy heeft op Godt betrouwt: dat hy hem nu verlosse, indien hy hem [wel] wil. Want hy heeft gesegt, Ick ben Godts Sone.

44 Ende het selve verweten hem oock de moordenaers, die met hem gekruycigt waren.

45 Ende van der sester ure aen, wiert 'er duysternisse over de geheele aerde tot de negende ure tot.

46 Ende ontrent de negende ure riep Jesus met een groote stemme, seggende, ELI, ELI, LAMA SABACHTHANI? dat is, Mijn Godt, mijn Godt, waerom hebt gy my verlaten?

47 Ende sommige van die daer stonden [sulcks] hoorende, seyden, Dese roept Eliam.

48 Ende terstont één van haer [toe]-loopende nam een spongie, ende [die] met edick gevult hebbende, stackse op eenen rietstock, ende gaf hem te drincken.

49 Doch de andere seyden, Houdt op, laet ons sien of Elias komt, om hem te verlossen.

50 Ende Jesus wederom met een groote stemme roepende, gaf den geest.

51 Ende siet, het voorhangsel des Tempels scheurde in tween, van boven tot beneden: ende de aerde beefde, ende de steenrotzen scheurden.

52 Ende de graven wierden geopent, ende vele lichamen der heylige, die ontslapen waren, wierden opgeweckt.

53 Ende uyt de graven uytgegaen zijnde na sijne opstandinge, quamen sy in de heylige stadt, ende zijn velen verschenen.

54 Ende de Hooftman over hondert, ende die met hem Jesum bewaerden, siende de aerdbeevinge, ende de dingen die geschiet waren, wierden seer bevreest, seggende, Waerlick dese was Godts Sone.

55 Ende aldaer waren vele vrouwen van verre aenschouwende, die Jesum gevolgt waren van Galilea, om hem te dienen.

56 Onder dewelcke was Maria Magdalena, ende Maria de moeder Jacobi ende Jose, ende de moeder der sonen Zebedei.

57 Ende als het avont geworden was, quam een rijck man van Arimathea, met name Joseph, die oock selve een discipel Jesu was.

58 Dese quam tot Pilatum, ende begeerde het lichaem Jesu. Doe beval Pilatus dat [hem] het lichaem gegeven soude worden.

59 Ende Joseph het lichaem nemende, wondt het selve in een suyver fijn lijnwaet.

60 Ende leyde dat in sijn nieuw' graf, 't welk hy in een steenrotze uytgehouwen hadde: ende eenen grooten steen [tegen] de deure des grafs gewentelt hebbende gingh hy wech.

61 Ende aldaer was Maria Magdalena, ende de andere Maria, sittende tegen over het graf.

62 Des anderen daegs nu, welcke is na de Voorbereydinge, vergaderden de Overpriesters ende de Phariseen tot Pilatum,

63 Seggende, Heere wy zijn indachtigh, dat dese verleyder nogh levende gesegt heeft, Na

drie dagen sal ick opstaen.
64 Beveelt dan dat het graf
versekert worde tot den derden
dagh toe, op dat sijne discipelen
misschien niet en komen by
nachte, ende stelen hem, ende
seggen tot den volcke, Hy is op-
gestaen van den dooden: ende
[soo] sal de laetste dwalinge erger
sijn als de eerste.
65 Ende Pilatus seyde tot hen-
lieden, Gy hebt eene wacht,
gaet henen, versekert het gelijck
gy 't verstaet.
66 Ende sy henen gaende ver-
sekerden het graf met de wacht,
den steen versegelt hebbende.

HET 28. CAPITTEL.

ENDE late [na] den Sabbath,
als het begon te lichten tegen
den eersten [dagh] der weke,
quam Maria Magdalena, ende de
andere Maria, om het graf te
besien.
2 Ende siet, daer geschiedde
een groote aerdbeevinge: want
een Engel des Heeren, neder-
dalende uyt den hemel, quam toe,
ende wentelde den steen af van
de deure, ende sat op denselven.
3 Ende sijne gedaente was
gelijck een blicksem, ende sijne
kleedinge wit gelijck sneeuw.
4 Ende uyt vreese van hem,
zijn de wachters seer verschrickt
geworden, ende wierden als
doode.
5 Maer de Engel antwoordende
seyde tot de vrouwen, En vreest
gylieden niet: want ick weet dat
gy soeckt Jesum die gekruycigt
was.
6 Hy en is hier niet: want hy
is opgestaen, gelijck hy gesegt
heeft, Komt herwaerts, siet de
plaetse daer de Heere gelegen
heeft.
7 Ende gaet haestelick henen,
ende segget sijnen discipelen,
dat hy opgestaen is van den
dooden: ende siet, hy gaet u
voor nae Galileen, daer sult gy
hem sien. Siet, ick hebbe 't
ulieden gesegt.
8 Ende haestelick uytgaende
van het graf met vreese ende
groote blijtschap, liepen sy henen
om ['t selve] sijnen discipelen te
boodschappen.
9 Ende als sy henen gingen,
om sijnen discipelen te bood-
schappen, Siet, Jesus is haer
ontmoett, seggende, Weest ge-
groet: ende sy tot [hem] komen-
de grepen sijne voeten, ende
aenbaden hem.
10 Doe seyde Jesus tot haer,
En vreest niet: gaet henen,
boodschappet mijnen broederen,
dat sy henen gaen nae Galileen,
ende aldaer sullen sy my sien.
11 Ende als sy henen gingen,
siet, eenige van de wacht quamen
in de stadt, ende boodschapten
den Overpriesters alle de dingen
die geschiet waren.
12 Ende sy vergadert zijnde
met de Ouderlingen, ende t'samen
raet genomen hebbende, gaven
sy den krijgsknechten veel gelts.
13 Ende seyden, Segget, Sijne
discipelen zijn des nachts geko-
men, ende hebben hem gestolen,
als wy sliepen.
14 Ende indien sulcks komt
gehoort te worden van den Stadt-
houder, wy sullen hem te vreden
stellen, ende maken dat gy sonder
sorge zijt.
15 Ende sy het gelt genomen
hebbende, deden gelijck sy ge-
leert waren. Ende dit woort is
verbreydt geworden by de Joden
tot op den huydigen dagh.
16 Ende de elf discipelen
zijn henen gegaen nae Galileen,
nae den bergh daer Jesus haer
bescheyden hadde.
17 Ende als sy hem sagen,
baden sy hem aen: doch som-

mige twijffelden.
18 Ende Jesus by haer komende
sprack tot haer, seggende,
My is gegeven alle macht in
hemel ende op aerden.
19 Gaet dan henen, onderwijst
alle de volckeren, deselve
doopende in den name des Vaders,
ende des Soons, ende des
Heyligen Geests: leerende haer
onderhouden alles wat ick u geboden hebbe.
20 Ende siet, ick ben met
ulieden alle de dagen tot de
voleyndinge der werelt. Amen.

HET HEYLIG EUANGELIUM,

NA [DE BESCHRIJVINGE]

M A R C I.

HET EERSTE CAPITTEL.

HET begin des Euangeliums JESU CHRISTI, des Soons Godts.
2 Gelijck geschreven is in de
Propheten, Siet, ick sende mijnen
Engel voor uw aengesichte, die
uwen wegh voor u henen bereyden sal.
3 De stemme des roependen
in de woestijne, Bereydt den
wegh des Heeren, maeckt sijne
paden recht.
4 Joannes was doopende in de
woestijne, ende predikende den
Doop der bekeeringe tot vergevinge der sonden.
5 Ende alle het Joodsche lant
gingh tot hem uyt, ende die van
Jerusalem: ende wierden alle
van hem gedoopt in de riviere
de Jordaen, belijdende hare
sonden.
6 Ende Joannes was gekleedt
met kemelshayr, ende met eenen
lederen gordel om sijne lenden:
ende at sprinckhanen ende wilden
honich.
7 Ende hy predickte, seggende,
Na my komt die stercker is dan
ick, wien ick niet weerdigh en
ben nederbuckende den riem
sijner schoenen te ontbinden.
8 Ick hebbe ulieden wel gedoopt
met water: maer hy sal u
doopen met den Heyligen Geest.
9 Ende het geschiedde in die
selve dagen, dat Jesus quam van
Nazareth [gelegen] in Galilea,
ende wiert van Joanne gedoopt
in de Jordaen.
10 Ende terstont als hy uyt
het water opklom, sagh hy de
hemelen opengaen, ende den
Geest gelijck een duyve op hem
nederdalen.
11 Ende daer geschiedde eene
stemme uyt de hemelen, Gy
zijt mijn geliefde Soon, in den
welcken ick mijn welbehagen
hebbe.
12 Ende terstont dreef hem de
Geest uyt in de woestijne.
13 Ende hy was aldaer in de
woestijne veertigh dagen, versocht
van den satan; ende was
by de wilde gedierten: ende de
Engelen dienden hem.
14 Ende na dat Joannes over-

gelevert was, quam Jesus in
Galileen, predikende het Euangelium des Koninckrijcks Godts:
15 Ende seggende, De tijt is
vervult, ende het Koninckrijck Godts naeby gekomen: Bekeert u, ende gelooft den Euangelio.
16 Ende wandelende by de
Galileesche zee, sagh hy Simonem ende Andream sijnen broeder, werpende het net in de zee: (want sy waren visschers.)
17 Ende Jesus seyde tot haer,
Volgt my na, ende ick sal maken dat gy visschers der menschen sult worden.
18 Ende sy terstont hare netten
verlatende zijn hem gevolgt.
19 Ende van daer een weynigh
voortgegaen zijnde, sagh hy Jacobum den [sone] Zebedei, ende Joannem sijnen broeder, ende deselve in 't schip hare netten vermakende.
20 Ende terstont riep hyse:
ende sy latende haren vader Zebedeum in het schip, met de huerlingen, zijn hem nagevolgt.
21 Ende sy quamen binnen
Capernaum: ende terstont op den Sabbathdagh in de Synagoge gegaen zijnde, leerde hy.
22 Ende sy versloegen haer
over sijne leere: want hy leerde haer als macht hebbende, ende niet als de Schrijftgeleerde.
23 Ende daer was in hare Sy-
nagoge een mensche met eenen onreynen geest, ende hy riep uyt,
24 Seggende, Laet af, wat
hebben wy met u [te doen], gy Jesu Nazarener? Zijt gy gekomen om ons te verderven? Ick kenne u, wie gy zijt, [namelick] de Heylige Godts.
25 Ende Jesus bestrafte hem,
seggende, Swijgt stil, ende gaet uyt van hem.
26 Ende de onreyne geest hem
scheurende, ende roepende met een groote stemme, gingh uyt van hem.
27 Ende sy wierden alle ver-
baest, so dat sy onder malkanderen vraegden, seggende, Wat is dit? Wat nieuwe leere is dese, dat hy met macht oock den onreynen geesten gebiedt, ende sy hem gehoorsaem zijn.
28 Ende sijn geruchte gingh
terstont uyt in 't geheel omliggende lant van Galilea.
29 Ende van stonden aen uyt
de Synagoge gegaen zijnde, quamen sy in het huys Simonis ende Andreë met Jacobo ende Joanne.
30 Ende Simons wijfs moeder
lagh met de koortse: ende terstont seyden sy hem van haer.
31 Ende hy tot haer gaende
vattede hare hant, ende rechtedese op: ende terstont verliet haer de koortse, ende sy diende haerlieden.
32 Als het nu avont geworden
was, doe de sonne ondergingh, brachten sy tot hem alle die qualick gestelt, ende van den duyvel beseten waren.
33 Ende de geheele stadt was
byeenvergadert ontrent de deure.
34 Ende hy genas'er vele, die
door verscheyden sieckten qualick gestelt waren: ende wierp vele duyvelen uyt, ende en liet de duyvelen niet toe te spreken, om dat sy hem kenden.
35 Ende 's morgens vroegh,
als het nogh diep in den nacht was, opgestaen zijnde gingh hy uyt: ende gingh henen in een woeste plaetse, ende badt aldaer.
36 Ende Simon, ende die met
hem [waren], zijn hem nagevolgt.
37 Ende sy hem gevonden heb-
bende, seyden tot hem, Sy soecken u alle.
38 Ende hy seyde tot haer,
Laet ons in de byliggende vlecken gaen, op dat ick oock daer predike: want daer toe ben ick uyt-

gegaen.
39 Ende hy predickte in hare Synagogen, door geheel Galileen, ende wierp de duyvelen uyt.
40 Ende tot hem quam een melaetsche, biddende hem, ende vallende voor hem op de knien, ende tot hem seggende, Indien gy wilt, gy kont my reynigen.
41 Ende Jesus met barmhertigheyt innerlick beweegt zijnde streckte de hant uyt, ende raeckte hem aen, ende seyde tot hem, Ick wil, wort gereynigt.
42 Ende als hy [dit] gesegt hadde, gingh de melaetscheyt terstont van hem, ende hy wiert gereynigt.
43 Ende als hy hem strengelick verboden hadde, dede hy hem terstont van hem gaen.
44 Ende seyde tot hem, Siet, dat gy niemant yet en segt: maer gaet henen ende vertoont uselven den Priester, ende offert voor uwe reyniginge het gene Moses geboden heeft, haer tot een getuygenisse.
45 Maer hy uytgegaen zijnde begon vele dingen te verkondigen, ende dat woort te verbreyden: also dat hy niet meer en konde openbaerlick in de stadt komen, maer was buyten in de woeste plaetsen, ende sy quamen tot hem van alle kanten.

Het 2. Capittel.

ENDE na [sommige] dagen is hy wederom binnen Capernaum gekomen: ende het wiert gehoort dat hy in huys was.
2 Ende terstont vergaderden [daer] vele, also dat oock selfs de [plaetsen] ontrent de deure [haer] niet meer en konden vatten: ende hy sprack het woort tot haer.
3 Ende daer quamen [sommige] tot hem, brengende eenen geraeckten, die van vier gedragen wiert.
4 Ende niet konnende tot hem genaken overmits de schare, ontdeckten sy het dack daer hy was: ende [dat] opgebroken hebbende, lieten sy het beddeken neder daer de geraeckte op lagh.
5 Ende Jesus haer geloove siende, seyde tot den geraeckten, Sone, uwe sonden zijn u vergeven.
6 Ende sommige van de Schriftgeleerde saten aldaer, ende overdachten in hare herten,
7 Wat spreeckt dese aldus [Godts]-lasteringen? Wie kan de sonden vergeven dan alleen Godt?
8 Ende Jesus terstont in sijnen Geest bekennende dat sy alsoo in haerselven overdachten, seyde tot haer, Wat overdenckt gy dese dingen in uwe herten?
9 Wat is lichtelicker, te seggen tot den geraeckten, De sonden zijn u vergeven: ofte te seggen, Staet op, ende neemt uw beddeken op, ende wandelt?
10 Doch op dat gy meugt weten, dat de Sone des menschen macht heeft om de sonden op der aerden te vergeven: (seyde hy tot den geraeckten,)
11 Ick segge u, Staet op ende neemt uw beddeken op, ende gaet henen nae uw huys.
12 Ende terstont stont hy op, ende het beddeken opgenomen hebbende, gingh hy uyt in aller tegenwoordigheyt: so dat sy haer alle ontsetteden, ende verheerlickten Godt, seggende, Wy en hebben noyt sulcks gesien.
13 Ende hy gingh wederom uyt nae de zee: ende de geheele schare quam tot hem, ende hy leerde se.
14 Ende voorbygaende sagh hy Levi den [sone] Alphei sitten in het tolhuys, ende seyde tot hem, Volgt my. Ende hy op-

staende volgde hem.
15 Ende het geschiedde als hy
aensat in desselven huys, dat
oock vele tollenaren ende son-
daren aensaten met Jesu ende
sijne discipelen: want sy waren
vele, ende waren hem gevolgt.
16 Ende de Schriftgeleerde
ende de Phariseen, siende hem
eten met den tollenaren ende
sondaren, seyden tot sijne disci-
pelen, Wat [is 't] dat hy met de
tollenaren ende sondaren eet en-
de drinckt?
17 Ende Jesus [dat] hoorende
seyde tot haer, Die gesont zijn
en hebben den Medicijnmeester
niet van nooden, maer die sieck
zijn: Ick en ben niet gekomen
om te roepen rechtveerdige,
maer sondaers tot bekeeringe.
18 Ende de discipelen Joannis
ende der Phariseen vasteden,
ende sy quamen ende seyden
tot hem, Waerom vasten de
discipelen Joannis ende der
Phariseen, ende uwe discipelen
en vasten niet?
19 Ende Jesus seyde tot haer,
Konnen oock de bruyloftskin-
deren vasten, terwijle de bruy-
degom by haer is? Soo langen
tijt sy den bruydegom by haer
hebben, en konnen sy niet vas-
ten.
20 Maer de dagen sullen ko-
men, wanneer de bruydegom
van haer sal wechgenomen zijn:
ende alsdan sullen sy vasten in
deselve dagen.
21 Ende niemant en naeyt
eenen lap ongevolt lakens op
een oudt kleet: anders scheurt
desselven nieuwe aengenaeyde
lap [yet] af van het oude [kleet],
ende daer wort een erger scheure.
22 Ende niemant en doet
nieuwen wijn in oude [leder]
sacken: anders de nieuwe wijn
doet de [leder] sacken bersten,
ende de wijn wort uytgestort,
ende de [leder] sacken verder-
ven: maer nieuwen wijn moet
men in nieuwe [leder]-sacken
doen.
23 Ende het geschiedde, dat
hy op eenen Sabbathdagh door
het gezaeyde gingh, ende sijne
discipelen begosten al gaende
aren te plucken.
24 Ende de Phariseen seyden
tot hem, Siet, waerom doen sy
op den Sabbathdagh dat niet
geoorloft en is?
25 Ende hy seyde tot haer,
Hebt gy noyt gelesen wat David
gedaen heeft, als hy noot hadde,
ende hem hongerde, ende den
genen die met hem [waren]?
26 Hoe hy ingegaen is in het
huys Godts, ten tijde Abjathars
des Hoogenpriesters, ende de
toonbrooden gegeten heeft, die
niemant en zijn geoorloft te eten
dan den Priesteren, ende oock
gegeven heeft den genen die met
hem waren?
27 Ende hy seyde tot haer,
De Sabbath is gemaeckt om den
mensche, niet de mensche om
den Sabbath.
28 So is dan de Sone des men-
schen een Heere oock van den
Sabbath.

HET 3. CAPITTEL.

ENDE hy gingh wederom in
de Synagoge: ende aldaer
was een mensche hebbende een
verdorrede hant.
2 Ende sy namen hem waer,
of hy op den Sabbath hem gene-
sen soude, op dat sy hem be-
schuldigen mochten.
3 Ende hy seyde tot den men-
sche, die de verdorrede hant
hadde, Staet op in het midden.
4 Ende hy seyde tot haer, Is
het geoorloft op Sabbathdagen
goet te doen, ofte quaet te doen?
een mensche te behouden, ofte

te dooden? Ende sy swegen stille.
5 Ende als hyse met toorne rontom aengesien hadde, met eenen bedroeft zijnde over de verhardinge van haer harte, seyde hy tot den mensche, Streckt uwe hant uyt. Ende hy strecktese uyt, ende sijne hant wiert herstelt, gesont gelick de andere.
6 Ende de Phariseen uytgegaen zijnde, hebben terstont met den Herodianen t'samen raet gehouden tegen hem, hoe sy hem souden dooden.
7 Ende Jesus vertrock met sijne discipelen nae de zee: ende hem volgde een groote menigte van Galilea, ende van Judea.
8 Ende van Jerusalem, ende van Idumea, ende [van] over den Jordaen: ende die [van] ontrent Tyrus ende Sidon, een groote menigte, gehoort hebbende hoe groote dingen hy dede, quamen tot hem.
9 Ende hy seyde tot sijne discipelen, dat een schipken steets ontrent hem blijven soude, om der scharen wille, op dat sy hem niet en souden verdringen.
10 Want hy hadd'er vele genesen, also dat hem alle de gene die [eenige] qualen hadden, overvielen: op dat sy hem mochten aenraken.
11 Ende de onreyne geesten als sy hem sagen, vielen voor hem neder ende riepen, seggende, Gy zijt de Sone Godts.
12 Ende hy geboodt haer scherpelick, dat sy hem niet en souden openbaer maken.
13 Ende hy klom op den bergh, ende riep tot hem die hy wilde: ende sy quamen tot hem.
14 Ende hy steld'er twaelve, op datse met hem souden zijn, ende op dat hy deselve soude uytsenden om te prediken:
15 Ende om macht te hebben, de sieckten te genesen, ende de duyvelen uyt te werpen.
16 Ende Simoni gaf hy den [toe] naem Petrus.
17 Ende Jacobum den [sone] Zebedei, ende Joannem den broeder Jacobi, ende gaf haer [toe] namen Boanerges, 't welck is, sonen des donders.
18 Ende Andream, ende Philippum, ende Bartholomeum, ende Mattheum, ende Thomam, ende Jacobum, den [sone] Alphei, ende Thaddeum, ende Simonem Cananiten:
19 Ende Judam Iscariot, die hem oock verraden heeft.
20 Ende sy quamen in huys: ende daer vergaderde wederom een schare, also dat sy oock selfs niet en konden broot eten.
21 Ende als de gene die hem bestonden, [dit] hoorden, gingen sy uyt om hem vast te houden: want sy seyden, Hy is buyten sijne sinnen.
22 Ende de Schriftgeleerde die van Jerusalem afgekomen waren, seyden, Hy heeft Beëlzebul, ende door den oversten der duyvelen werpt hy de duyvelen uyt.
23 Ende haer tot hem geroepen hebbende, seyde hy tot haer in gelijckenissen, Hoe kan de satan den satan uytwerpen?
24 Ende indien een Koninckrijck tegen hemselven verdeelt is, so en kan dat Koninckrijck niet bestaen.
25 Ende indien een huys tegen hemselven verdeelt is, so en kan dat huys niet bestaen.
26 Ende indien de satan tegen hemselven opstaet, ende verdeelt is, so en kan hy niet bestaen, maer heeft een eynde.
27 Daer en kan niemant in eens sterckEN huys ingaen ende sijne vaten ontrooven, indien hy niet eerst den stercken binde: ende alsdan sal hy sijn huys be-

rooven.

28 Voorwaer ick segge u, dat alle de sonden den kinderen der menschen sullen vergeven worden, ende allerley lasteringen daer mede sy sullen gelastert hebben:

29 Maer so wie gelastert sal hebben tegen den Heyligen Geest, die en heeft geen vergevinge in der eeuwigheyt, maer hy is schuldigh des eeuwigen oordeels.

30 Want sy seyden, Hy heeft eenen onreynen geest.

31 So quamen dan sijne broeders ende sijne moeder: ende buyten staende sonden sy tot hem, ende riepen hem.

32 Ende de schare sat rontom hem: ende sy seyden tot hem, Siet, uwe moeder ende uwe broeders daer buyten soecken u.

33 Ende hy antwoordde haer, seggende, Wie is mijne moeder, ofte mijne broeders?

34 Ende rontom oversien hebbende die om hem saten, seyde hy, Siet mijne moeder, ende mijne broeders.

35 Want so wie den wille Godts doet, die is mijn broeder, ende mijne suster, ende moeder.

HET 4. CAPITTEL.

ENDE hy begon wederom te leeren ontrent de zee: ende daer vergaderde een groote schare by hem, also dat hy in het schip gegaen zijnde nedersat op de zee: ende de geheele schare was op het lant aen de zee.

2 Ende hy leerdese vele dingen door gelijckenissen, ende hy seyde in sijne leeringe tot haer,

3 Hoort toe, Siet, een zaeyer gingh uyt om te zaeyen.

4 Ende het geschiedde in het zaeyen, dat het een [deel zaets] viel by den wegh: ende de vogelen des hemels quamen, ende aten het op.

5 Ende het ander viel op het steenachtige, daer het niet veel aerde en hadde: ende het gingh terstont op, om dat het geen diepte van aerde en hadde.

6 Maer als de sonne opgegaen was, so is het verbrandt geworden, ende om dat het geenen wortel en hadde, so is het verdorret.

7 Ende het ander viel in de doornen: ende de doornen wiessen op, ende versticktenhet selve, ende het en gaf geen vrucht.

8 Ende het ander viel in de goede aerde, ende gaf vrucht: die opgingh ende wies, ende het een droegh dertigh, ende het ander sestigh, ende het ander hondert [vout].

9 Ende hy seyde tot haer, Wie ooren heeft om te hooren, die hoore.

10 Ende als hy nu alleen was, de gene die ontrent hem [waren], met de twaelve, vraegden hem nae de gelijckenisse.

11 Ende hy seyde tot haer, Het is u gegeven te verstaen de verborgenheyt des Koninckrijcks Godts: maer den genen die buyten zijn, geschieden alle dese dingen door gelijckenissen.

12 Op dat sy siende sien, ende niet en bemercken; ende hoorende hooren, ende niet en verstaen: op dat sy haer niet t'eeniger tijt en bekeeren, ende haer de sonden vergeven worden.

13 Ende hy seyde tot haer, En weet gy dese gelijckenisse niet? Ende hoe sult gy alle de gelijckenissen verstaen?

14 De zaeyer [is, die] het woort zaeyt.

15 Ende dese zijn, die by den wegh [bezaeyt worden], daer in het woort gezaeyt wort: ende als sy het gehoort hebben, so komt de satan terstont, ende neemt

het woort wech, 't welck in hare
herten gezaeyt was.
16 Ende dese zijn desgelijcks,
die op de steenachtige [plaetsen]
bezaeyt worden: welcke als sy
het woort gehoort hebben, ter-
stont het selve met vreugde
ontfangen.
17 Ende en hebben geenen
wortel in haerselven, maer zijn
voor eenen tijt. Daer na als
verdruckinge ofte vervolginge
komt om des woorts wille, so
worden sy terstont ge-ergert.
18 Ende dese zijn, die in de
doornen bezaeyt worden: [name-
lick] de gene die het woort
hooren;
19 Ende de sorgvuldigheden
deser werelt, ende de verleydinge
des rijckdoms, ende de begeer-
lickheden ontrent de andere
dingen inkomende, versticken
het woort, ende het wort on-
vruchtbaer.
20 Ende dese zijn, die in de
goede aerde bezaeyt zijn: welcke
het woort hooren ende aenne-
men, ende dragen vruchten, het
eene dertigh, ende het ander
sestigh, ende het ander hondert
[vout].
21 Ende hy seyde tot haer,
Komt oock de keerse, op datse
onder de koornmate ofte onder
het bedde gesett worde? [Is 't]
niet op datse op den kandelaer
gesett worde?
22 Want daer en is niets ver-
borgen, dat niet geopenbaert en
sal worden: noch daer en is niet
geschiet [om] verborgen [te zijn],
maer op dat het in 't openbaer
soude komen.
23 So yemant ooren heeft
om te hooren, die hoore.
24 Ende hy seyde tot haer,
Siet wat gy hoort: Met wat mate
gy metet, sal u gemeten worden,
ende u die hoort sal [meer] toe-
gelegt worden.
25 Want so wie heeft, dien
sal gegeven worden: ende wie
niet en heeft, van dien sal geno-
men worden oock dat hy heeft.
26 Ende hy seyde, Alsoo is
het Koninckrijck Godts, gelijck
of een mensche het zaet in de
aerde wierpe:
27 Ende [voorts] sliepe ende
opstonde nacht ende dagh: ende
het zaet uytsprote, ende langh
wierde, dat hy selve niet en wiste
hoe.
28 Want de aerde brengt van
selfs vrucht voort: eerst het
kruyt, daer na de are, daer na
het volle koorn in de are.
29 Ende als de vrucht [haer]
voordoet, terstont sendt hy den
sickel daer in, om dat de oogst
daer is.
30 Ende hy seyde, Waer by
sullen wy het Koninckrijck Godts
vergelijcken? ofte met wat gelijc-
kenisse sullen wy het selve
gelijcken?
31 [Namelick] by een mostaert-
zaet, het welcke, wanneer het in
de aerde gezaeyt wort, het minste
is van alle de zaden die op der
aerden [zijn]:
32 Ende wanneer het gezaeyt
is, gaet het op ende wort het
meeste van alle de moeskruyden,
ende maeckt groote tacken, also
dat de vogelen des hemels onder
sijne schaduwe konnen nestelen.
33 Ende door sulcke gelijcke-
nissen vele, sprack hy haer het
woort, nae dat sy het hooren
konden.
34 Ende sonder gelijckenisse
en sprack hy haer niet: maer hy
verklaerde alles sijnen discipelen
in 't bysonder.
35 Ende op denselven dagh,
als 't nu avont geworden was,
seyde hy tot haer, Laet ons
overvaren aen d' ander zijde.
36 Ende sy de schare gelaten
hebbende namen hem mede,

gelijck hy in het schip was: ende
daer waren nogh andere schip-
kens met hem.
37 Ende daer wiert een groote
storm van wint: ende de baren
sloegen over in het schip, also
dat het nu vol wiert.
38 Ende hy was in het achter-
schip, slapende op een oorkussen:
ende sy weckten hem op, ende
seyden tot hem, Meester, en
bekommert het u niet dat wy
vergaen?
39 Ende hy opgeweckt zijnde
bestrafte den wint, ende seyde
tot de zee, Swijgt, weest stille:
ende de wint gingh liggen, ende
daer wiert groote stille.
40 Ende hy seyde tot haer,
Wat zijt gy soo vreesachtigh,
Hoe en hebt gy geen geloove?
41 Ende sy vreesden met
groote vreese, ende seyden tot
malkanderen, Wie is doch dese,
dat oock de wint ende de zee
hem gehoorsaem zijn?

HET 5. CAPITTEL.

ENDE sy quamen over op d'
ander zijde der zee, in het
lant der Gadarenen.
2 Ende so hy uyt het schip
gegaen was, terstont ontmoetede
hem uyt de graven een mensche
met eenen onreynen geest:
3 Dewelcke [sijne] wooninge
in de graven hadde: ende nie-
mant en konde hem binden,
oock selfs niet met ketenen.
4 Want hy was menigmael
met boeyen ende ketenen ge-
bonden geweest, ende de ketenen
waren van hem in stucken ge-
trocken, ende de boeyen ver-
brijselt: ende niemant was mach-
tigh om hem te temmen.
5 Ende hy was altijt nacht
ende dagh op de bergen ende
in de graven, roepende ende
slaende hemselven met steenen.
6 Als hy nu Jesum van verre
sagh, liep hy [toe], ende aenbadt
hem.
7 Ende met een groote stemme
roepende, seyde hy, Wat hebbe
ick met u [te doen], Jesu, gy
Sone Godts des Allerhoogsten.
Ick besweere u by Godt, dat gy
my niet en pijniget.
8 (Want hy seyde tot hem,
Gy onreyne geest, gaet uyt van
den mensche.)
9 Ende hy vraegde hem, Welck
is uw naem? ende hy antwoordde,
seggende, Mijn naem is Legio,
want wy zijn vele.
10 Ende hy badt hem seer,
dat hy haer buyten dat lant niet
wech en sonde.
11 Ende aldaer aen de bergen
was een groote kudde swijnen
weydende.
12 Ende alle de duyvelen
baden hem, seggende, Sendt ons
in die swijnen, op dat wy in
deselve mogen varen.
13 Ende Jesus liet het haer
terstont toe. Ende de onreyne
geesten uytgevaren zijnde, voe-
ren, in de swijnen: ende de kudde
stortede van de steylte af in de
zee, (daer warender nu ontrent
twee duysent,) ende versmoorden
in de zee.
14 Ende die de swijnen weyd-
den zijn gevlucht, ende bood-
schapten [sulcks] in de stadt,
ende op het lant: ende sy gin-
gen uyt om te sien wat het was,
dat 'er geschiet was.
15 Ende sy quamen tot Jesum
ende sagen den besetenen sitten-
de, ende gekleedt, ende wel by
sijn verstant, [namelick] die het
legioen gehadt hadde: ende sy
wierden bevreest.
16 Ende die het gesien had-
den vertelden haer, wat den be-
setenen geschiet was, ende [oock]
van de swijnen.
17 Ende sy begonnen hem te

bidden, dat hy van hare lantpalen
wechginge.
18 Ende als hy in het schip
gingh, badt hem de gene die
beseten was geweest, dat hy met
hem mochte zijn.
19 Doch Jesus en liet hem
[dat] niet toe, maer seyde tot
hem, Gaet henen nae uw huys
tot de uwe, ende boodschapt haer
wat groote dingen u de Heere
gedaen heeft, ende [hoe] hy sich
uwer ontfermt heeft.
20 Ende hy gingh henen, en-
de begon te verkondigen in ['t
lant van] Decapolis wat groote
dingen hem Jesus gedaen hadde:
ende sy verwonderden haer alle.
21 Ende als Jesus wederom in
het schip overgevaren was aen
d' ander zijde, vergaderde een
groote schare by hem: ende hy
was by de zee.
22 Ende siet, daer quam één
van de Overste der Synagoge,
met name Jaïrus, ende hem sien-
de viel hy aen sijne voeten.
23 Ende badt hem seer, seg-
gende, Mijn dochterken is in
haer uyterste, [ick bidde u,] dat
gy komt ende de handen op haer
legt, op dat sy behouden worde:
ende sy sal leven.
24 Ende hy gingh met hem:
ende een groote schare volgde
hem, ende sy verdrongen hem.
25 Ende een seker vrouwe,
die twaelf jaren den vloet des
bloets gehadt hadde,
26 Ende veel geleden hadde
van vele Medicijnmeesters, ende
alle het hare [daer aen] te koste
geleyt, ende geen bate gevonden
hadde, maer met welcke het veel
eer erger geworden was.
27 [Dese] van Jesu hoorende,
quam onder de schare van achte-
ren, ende raeckte sijn kleet aen.
28 Want sy seyde, Indien ick
maer sijne kleederen magh aen-
raken, ick sal gesont worden.
29 Ende terstont is de fonteyne
hares bloets opgedroogt, ende sy
gevoelde aen haer lichaem, dat
sy van die quale genesen was.
30 Ende terstont Jesus beken-
nende in hemselven de kracht,
die van hem uytgegaen was,
keerde hem om in de schare,
ende seyde, Wie heeft mijne
kleederen aengeraeckt?
31 Ende sijne discipelen sey-
den tot hem, Gy siet dat de
schare u verdringt, ende segt gy,
Wie heeft my aengeraeckt?
32 Ende hy sagh rontom, om
haer te sien, die dat gedaen
hadde.
33 Ende de vrouwe vreesende
ende beevende, wetende wat
aen haer geschiet was, quam
ende viel voor hem neder, ende
seyde hem alle de waerheyt.
34 Ende hy seyde tot haer,
Dochter, uw geloove heeft u
behouden: gaet henen in vrede,
ende zijt genesen van dese uwe
quale.
35 Dewijle hy nogh sprack,
quamen [eenige] van des Over-
sten der Synagoge [huys], seg-
gende, Uwe dochter is gestorven,
wat zijt gy den Meester nogh
moeyelick?
36 Ende Jesus terstont gehoort
hebbende het woort dat 'er ge-
sproken wiert, seyde tot den
Oversten der Synagoge, En
vreest niet, gelooft alleenlick.
37 Ende hy en liet niemant
toe hem te volgen dan Petrum,
ende Jacobum, ende Joannem
den broeder Jacobi:
38 Ende quam in het huys des
Oversten der Synagoge, ende
sagh de beroerte, [ende de gene]
die seer weenden ende huylden.
39 Ende ingegaen zijnde,
seyde hy tot haer, Wat maeckt
gy beroerte, ende [wat] weent
gy? het kint en is niet gestorven,
maer het slaept.

40 Ende sy belachten hem: maer hy, als hyse alle hadde uytgedreven, nam hy hem den vader ende de moeder des kints, ende de gene die met hem [waren,] ende gingh binnen daer het kint lagh.

41 Ende hy vattede de hant des kints, ende seyde tot haer, Talitha kumi: 't welck is zijnde overgesett, Gy dochterken (ick segge u) staet op.

42 Ende terstont stont het dochterken op, ende wandelde, want het was twaelf jaren [oudt]: ende sy ontsetteden haer met groote ontsettinge.

43 Ende hy geboodt haer seer, dat niemant en soude dat selve weten, ende seyde dat men haer soude te eten geven.

HET 6. CAPITTEL.

ENDE hy gingh van daer wech ende quam in sijn vaderlant: ende sijne discipelen volgden hem.

2 Ende als het Sabbath geworden was, begon hy in de Synagoge te leeren: ende vele die [hem] hoorden ontsetteden haer, seggende, Van waer [komen] desen dese dingen? ende wat wijsheyt is dit die hem gegeven is, dat oock sulcke krachten door sijne handen geschieden?

3 En is dese niet de timmerman, de sone Marie, ende de broeder Jacobi ende Jose, ende Jude ende Simonis? ende en zijn sijne susters niet hier by ons? Ende sy wierden aen hem geergert.

4 Ende Jesus seyde tot haer, Een Propheet en is niet onge-eert dan in sijn vaderlant, ende onder [sijne] magen, ende in sijn huys.

5 Ende hy en konde aldaer geene kracht doen: dan hy leyde weynige siecken de handen op ende genasse.

6 Ende hy verwonderde hem over haer ongeloove, ende omgingh de vlecken [daer] rontom, leerende.

7 Ende hy riep tot hem de twaelve, ende begon haer uyt te senden twee en twee, ende gaf haer macht over de onreyne geesten.

8 Ende hy geboodt haer, dat sy niets en souden nemen tot den wegh, dan alleenlick eenen staf, geen male, geen broot, geen gelt in den gordel.

9 Maer datse schoensolen souden aenbinden, ende met geene twee rocken gekleedt zijn.

10 Ende hy seyde tot haer, So waer gy in een huys sult ingaen, blijft daer tot dat gy van daer uytgaet.

11 Ende so wie u niet en sullen ontfangen, noch u hooren, vertreckende van daer, schudt het stof af, dat onder aen uwe voeten is, haer tot een getuygenisse. Voorwaer segge ick u, het sal Sodoma of Gomorra verdraeglicker zijn in den dagh des oordeels, dan deselve stadt.

12 Ende uytgegaen zijnde predickten sy, dat sy haer souden bekeeren.

13 Ende sy wierpen vele duyvelen uyt, ende salfden vele krancken met olie, ende maecktense gesont.

14 Ende de Koningh Herodes hoorde het, (want sijn naem was openbaer geworden), ende seyde, Joannes, die daer doopte, is van den dooden opgeweckt, ende daerom wercken die krachten in hem.

15 Andere seyden, Hy is Elias: ende andere seyden, Hy is een Propheet, ofte als één der Propheten.

16 Maer als het Herodes hoorde, seyde hy, Dese is Joannes,

dien ick onthoofdt hebbe: die is
van de dooden opgeweckt.
17 Want de selve Herodes
[eenige] uytgesonden hebbende,
hadde Joannem gevangen genomen,
ende hem in de gevanckenisse
gebonden, uyt oorsake
van Herodias de huysvrouwe sijns
broeders Philippi, om dat hy
haer getrouwt hadde.
18 Want Joannes seyde tot
Herodes, Het en is u niet geoorloft
de huysvrouwe uwes broeders
te hebben.
19 Ende Herodias leyde op
hem toe, ende wilde hem dooden,
ende en konde niet.
20 Want Herodes vreesde
Joannem, wetende dat hy een
rechtveerdigh ende heyligh man
was, ende hieldt hem in weerde:
ende als hy hem hoorde, dede
hy vele dingen, ende hoorde
hem geerne.
21 Ende als 'er een welgelegen
dagh gekomen was, doe
Herodes op den dagh sijner geboorte
een maeltijt aenrichtede
voor sijne Groote, ende de
Overste over duysent, ende de
voornaemste van Galilea:
22 Ende als de dochter van de
selve Herodias inquam, ende
danste, ende Herodi ende den
genen die mede aensaten behaegde,
so seyde de Koningh tot
het dochterken, Eyscht van my
wat gy oock wilt, ende ick sal 't
u geven.
23 Ende hy swoer haer, So wat
gy van my sult eysschen sal ick u
geven, [oock] tot de helft mijns
Koninckrijcks.
24 Ende sy uytgegaen zijnde
seyde tot haer moeder, Wat sal
ick eysschen? ende die seyde,
Het hooft Joannis des Doopers.
25 Ende sy terstont met haeste
ingaende tot den Koningh, heeft
'et ge-eyscht, seggende, Ick wil
dat gy my nu terstont in een
schotel geeft het hooft Joannis
des Doopers.
26 Ende de Koningh seer bedroeft
geworden zijnde, [nochtans]
om de eeden, ende de gene
die mede aensaten, en wilde hy
haer ['t selve] niet afslaen.
27 Ende de Koningh sondt
terstont eenen scherprechter,
ende geboodt sijn hooft daer te
brengen. Dese nu gingh henen,
ende onthoofde hem in de gevanckenisse.
28 Ende bracht sijn hooft in
een schotel, ende gaf 't selve het
dochterken: ende het dochterken
gaf 't selve hare moeder.
29 Ende als sijne discipelen
[dit] hoorden, gingen sy ende
namen sijn doot lichaem wech,
ende leyden dat in een graf.
30 Ende de Apostelen quamen
[weder] te samen tot Jesum, ende
boodschapten hem alles, beyde
wat sy gedaen hadden, ende wat
sy geleert hadden.
31 Ende hy seyde tot haer,
Komt gylieden in een woeste
plaetse hier alleen, ende rust een
weynigh: want daer waren vele
die quamen ende die gingen,
ende sy en hadden selfs geenen
gelegenen tijt om te eten.
32 Ende sy vertrocken in een
schip, nae een woeste plaetse
alleen.
33 Ende de scharen sagense
henen varen, ende vele wierden
hem kennende, ende liepen gesamentlick
te voete van alle
steden derwaerts, ende quamen
haer voor, ende gingen te samen
tot hem.
34 Ende Jesus uytgaende sagh
een groote schare, ende wiert
innerlick met ontferminge beweegt
over haer; want sy waren
als schapen die geenen herder en
hebben: ende hy begon haer vele
dingen te leeren.
35 Ende als het nu late op den

dagh geworden was, quamen
sijne discipelen tot hem, ende
seyden, Dese plaetse is woest,
ende het is nu late op den dagh.
36 Laetse van u, op datse
henen gaen in de omliggende
dorpen, ende vlecken, ende
brooden voor haerselven mogen
koopen: want sy en hebben niet
wat sy eten sullen.
37 Maer hy antwoordende sey-
de tot haer, Geeft gy haer te eten.
Ende sy seyden tot hem, Sullen
wy henen gaen, ende koopen
voor twee hondert penningen
broot, ende haer te eten geven?
38 Ende hy seyde tot haer,
Hoe veel brooden hebt gy? Gaet
henen ende besiet [het]. Ende
doe sy het vernomen hadden,
seggen sy, Vijve, ende twee vis-
schen.
39 Ende hy geboodt haer dat
syse alle souden doen nedersitten
by weertschappen op het groene
gras.
40 Ende sy saten neder in ge-
deelten by hondert t'samen, ende
by vijftigh t'samen.
41 Ende als hy de vijf brooden
ende de twee visschen genomen
hadde, sagh hy op nae den
hemel, segende, ende brack de
brooden, ende gafse sijnen dis-
cipelen, op dat syse haer souden
voorleggen: ende de twee vis-
schen deylde hy voor allen.
42 Ende sy aten alle, ende
zijn versadigt geworden.
43 Ende sy namen op twaelf
volle korven brocken, ende van
de visschen.
44 Ende die daer de brooden
gegeten hadden, waren ontrent
vijf duysent mannen.
45 Ende terstont dwongh hy
sijne discipelen in het schip te
gaen, ende voor henen te varen
aen d' ander zijde tegen [over]
Bethsaida, terwijle hy de schare
van hem soude laten.
46 Ende als hy deselve haer
afscheyt gegeven hadde, gingh
hy op den bergh om te bidden.
47 Ende als het nu avont was
geworden, so was het schip in 't
midden van de zee, ende hy was
alleen op het lant.
48 Ende hy sagh dat sy haer
seer pijnigden om ['t schip] voort
te krijgen; (want de wint was
haer tegen:) ende ontrent de
vierde wake des nachts, quam
hy tot haer, wandelende op de
zee, ende wilde haer voorbygaen.
49 Ende sy siende hem wan-
delen op de zee, meynden dat
het een spoocksel was, ende
schreeuwden seer.
50 Want sy sagen hem alle,
ende wierden ontroert: ende ter-
stont sprack hy met haer, ende
seyde tot haer, Zijt wel gemoet,
Ick ben 't, en vreest u niet.
51 Ende hy klom tot haer in
't schip, ende de wint stilde: en-
de sy ontsetteden haer boven
maten seer in haerselven, ende
waren verwondert.
52 Want sy en hadden niet
gelett op [het mirakel] der
brooden: want haer herte was
verhardt.
53 Ende als sy overgevaren
waren, quamen sy in 't lant
Genesaret, ende havenden aldaer.
54 Ende als sy uyt het schip
gegaen waren, terstont wierden
sy hem kennende.
55 [Ende] het geheel omlig-
gende lant doorloopende, begon-
den sy op beddekens, de gene
die qualick gestelt waren, om te
dragen, ter plaetse daer sy hoor-
den dat hy was.
56 Ende so waer hy quam in
vlecken ofte steden, ofte dorpen,
daer leyden sy de krancke op de
merckten, ende baden hem, dat
sy maer den zoom sijns kleets
aenraken mochten. Ende soo
vele als 'er hem aenraeckten,
wierden gesont.

HET 7. CAPITTEL.

ENDE tot hem vergaderden de Phariseen, ende sommige der Schriftgeleerde, die van Jerusalem gekomen waren.
2 Ende siende dat sommige van sijne discipelen met onreyne, dat is, met ongewasschen handen broot aten, berispten sy [haer].
3 Want de Phariseen ende alle de Joden en eten niet, ten zy dat sy [eerst] de handen dickmael wasschen, houdende de insettinge der ouden.
4 Ende van de merckt [komende] en eten sy niet, ten zy datse [eerst] gewasschen zijn. Ende vele andere dingen zijnder, die sy aengenomen hebben te houden, [als namelick] de wasschingen der drinckbekeren, ende kannen, ende kopere vaten, ende bedden.
5 Daer na vraegden hem de Phariseen ende de Schriftgeleerde, Waerom en wandelen uwe discipelen niet nae de insettinge der ouden, maer eten het broot met ongewasschen handen?
6 Maer hy antwoordde ende seyde tot haer, Wel heeft Esaias van u geveynsde geprophеteert, gelijck geschreven is, Dit volck eert my met de lippen: maer haer herte houdt hem verre van my.
7 Doch te vergeefs eeren sy my, leerende leeringen, [die] geboden [zijn] der menschen.
8 Want nalatende het gebodt Godts, houdt gy de insettingen der menschen, [als namelick] wasschingen der kannen, ende drinckbekers: ende andere diergelijcke dingen doet gy vele.
9 Ende hy seyde tot haer, Gy doet [seker] Godts gebodt wel te niete, op dat gy uwe insettinge soudet onderhouden.
10 Want Moses heeft gesegt, Eert uwen vader ende uwe moeder. Ende, Wie vader ofte moeder vloeckt, die sal den doot sterven.
11 Maer gylieden segt, So een mensche tot vader ofte moeder segt, [Het is] korban, (dat is [te seggen] een gave,) so wat u van my soude konnen te nutte komen, [die voldoet,]
12 Ende gy en laet hem niet meer toe, yet aen sijnen vader ofte sijne moeder te doen:
13 Makende [alsoo] Godts woort krachteloos door uwe insettinge, die gy ingesett hebt: ende diergelijcke dingen doet gy vele.
14 Ende tot hem de gantsche schare geroepen hebbende, seyde hy tot haer, Hoort my alle, ende verstaet:
15 Daer en is niet van buyten den mensche in hem ingaende, 't welck hem kan ontreynigen. Maer de dingen die van hem uytgaen, die zijn 't welcke den mensche ontreynigen.
16 So yemant ooren heeft om te hooren, die hoore.
17 Ende doe hy van de schare in huys gekomen was, vraegden hem sijne discipelen van de gelijckenisse.
18 Ende hy seyde tot haer, Zijt oock gy alsoo onwetende? Ende verstaet gy niet, dat al wat van buyten in den mensche ingaet, hem niet en kan ontreynigen?
19 Want het en gaet niet in sijn herte, maer in den buyck, ende gaet in de heymelickheyt uyt, reynigende alle de spijsen.
20 Ende hy seyde, Het gene uytgaet uyt den mensche, dat ontreynigt den mensche.
21 Want van binnen uyt het herte der menschen komen voort, quade gedachten, overspelen, hoereryen, dootslagen,

22 Dieveryen, gierigheden,
boosheden, bedrogh, ontuchtig-
heyt, boose ooge, lasteringe,
hovaerdye, onverstant.
23 Alle dese boose dingen
komen *voort* van binnen, ende
ontreynigen den mensche.
24 Ende van daer opstaende
gingh hy wech nae de lantpalen
van Tyrus ende Sidon: ende in
een huys gegaen zijnde, en wilde
hy niet dat het yemant wiste,
ende hy en konde [nochtans] niet
verborgen zijn.
25 Want een vrouwe, welckers
dochterken eenen onreynen geest
hadde, van hem gehoort heb-
bende, quam ende viel neder
aen sijne voeten.
26 Dese nu was een Grieckschе
vrouwe, van geboorte uyt Syro-
phenicien, ende sy badt hem,
dat *hy* den duyvel uytwierpe uyt
hare dochter.
27 Maer Jesus seyde tot haer,
Laet eerst de kinderen versadigt
worden: Want het en is niet
betamelick, dat men het broot
der kinderen neme, ende den
hondekens [voor] werpe.
28 Maer sy antwoordde ende
seyde tot hem, Ja Heere, doch
oock de hondekens eten onder de
tafel van de kruymkens der
kinderen.
29 Ende hy seyde tot haer,
Om deses woorts wille gaet henen:
de duyvel is uyt uwe dochter
uytgevaren.
30 Ende als sy in haer huys
quam, vondt sy dat de duyvel
uytgevaren was, ende de dochter
liggende op het bedde.
31 Ende hy wederom wech-
gegaen zijnde van de lantpalen
Tyri ende Sidonis, quam aen de
zee van Galilea, door het midden
der lantpalen van Decapolis.
32 Ende sy brachten tot hem
eenen dooven, die swaerlick
sprack: ende baden hem dat hy
de hant op hem leyde.
33 Ende hem van der schare
alleen genomen hebbende, stack
hy sijne vingeren in sijne ooren:
ende gespogen hebbende raeckte
hy sijne tonge aen.
34 Ende opwaerts siende nae
den hemel, suchtede hy, ende
seyde tot hem, Ephphatha, dat is,
Wort geopent.
35 Ende terstont wierden sijne
ooren geopent: ende de bant
sijner tonge wiert los, ende hy
sprack recht.
36 Ende hy geboodt henlieden
dat sy het niemant seggen en
souden: maer wat hy haer oock
geboodt, so verkondigen sy het
des te meer.
37 Ende sy ontsetteden haer
boven maten seer, seggende, Hy
heeft alles welgedaen: ende hy
maeckt dat de doove hooren,
ende de stomme spreken.

HET 8. CAPITTEL.

IN deselve dagen, als daer een
geheel groote schare was, en-
de niet en hadden wat sy eten
souden, riep Jesus sijne discipelen
tot hem, ende seyde tot haer,
2 Ick worde innerlick met
ontferminge beweegt over de
schare: want sy nu drie dagen
by my gebleven zijn, ende en
hebben niet wat sy eten souden.
3 Ende indien ickse nuchteren
nae haer huys late gaen, so
sullen sy op den wegh beswijcken:
want sommige van haer komen
van verre.
4 Ende sijne discipelen ant-
woordden hem, Van waer sal
yemant dese met brooden hier
in de woestijne konnen ver-
sadigen?
5 Ende hy vraegde haer, Hoe
veel brooden hebt gy? Ende sey-
den, Seven.
6 Ende gy geboodt de schare

neder te sitten op de aerde: ende
hy nam de seven brooden, ende
gedanckt hebbende brack hyse,
ende gafse sijnen discipelen op
dat syse souden voorleggen;
ende sy leydense de schare voor.
7 Ende sy hadden weynige
vischkens: ende als hy gesegent
hadde, seyde hy, dat sy oock die
souden voorleggen.
8 Ende sy hebben gegeten,
ende zijn versadigt geworden:
ende sy namen het overschot der
brocken op, seven manden.
9 Die nu gegeten hadden wa-
ren ontrent vier duysent: ende
hy lietse gaen.
10 Ende terstont in het schip
gegaen zijnde met sijne disci-
pelen, is hy gekomen in de deelen
van Dalmanutha.
11 Ende de Phariseen gingen
uyt, ende begonden met hem te
twisten, begeerende van hem een
teecken van den hemel, hem
versoeckende.
12 Ende hy swaerlick suchten-
de in sijnen geest, seyde, Wat
begeert dit geslachte een teec-
ken? Voorwaer ick segge u, So
desen geslachte een teecken ge-
geven sal worden.
13 Ende hy verliet haer, ende
wederom in 't schip gegaen zijn-
de, voer hy wech nae d' andere
zijde.
14 Ende sijne discipelen had-
den vergeten broot mede te
nemen, ende en hadden niet dan
één broot met haer in het schip.
15 Ende hy geboodt haer, seg-
gende, Siet toe, wacht u van
den suerdeessem der Phariseen,
ende van den suerdeessem Hero-
dis.
16 Ende sy overleyden onder
malkanderen, seggende, ['t is,]
om dat wy geen brooden en heb-
ben.
17 Ende Jesus [dat] beken-
nende, seyde tot haer, Wat over-
legt gy dat gy geen brooden en
hebt? En bemerckt gy nogh
niet, noch en verstaet gy niet?
Hebt gy noch uw verhardet
herte?
18 Oogen hebbende, en siet gy
niet? ende ooren hebbende, en
hoort gy niet?
19 Ende en gedenckt gy niet,
doe ick de vijf brooden brack
onder de vijf duysent mannen,
hoe vele volle korven met broc-
ken gy opnaemt? Sy seggen
hem, Twaelve.
20 Ende doe ick de seven
[brack] onder de vier duysent
mannen, hoe vele volle manden
met brocken gy opnaemt? Ende
sy seyden, Seven.
21 Ende hy seyde tot haer,
Hoe en verstaet gy niet.
22 Ende hy quam tot Beth-
saida: ende sy brachten tot hem
eenen blinden, ende baden hem,
dat hy hem aenraeckte.
23 Ende de hant des blinden
genomen hebbende, leydde hy
hem uyt buyten het vleck: ende
spoogh in sijne oogen, ende leyde
de handen op hem, ende vraegde
hem of hy yet sagh.
24 Ende hy opsiende, seyde,
Ick sie de menschen, want ick
siese als boomen, wandelen.
25 Daer na leyde hy de handen
wederom op sijne oogen, ende
dede hem opsien. Ende hy wiert
herstelt, ende saghse alle verre
ende klaer.
26 Ende hy sondt hem nae
sijn huys, seggende, En gaet niet
in het vleck, noch en segt het
niemant in het vleck.
27 Ende Jesus gingh uyt ende
sijne discipelen nae de vlecken
van Cesarea Philippi. Ende op
den wegh vraegde hy sijne disci-
pelen, seggende tot haer, Wie
seggen de menschen dat ick ben.
28 Ende sy antwoordden, Jo-
annes de Dooper: ende andere,

Elias: ende andere, Eén van de
Propheten.
29 Ende hy seyde tot haer,
Maer gylieden wie segt gy dat
ick ben? Ende Petrus antwoor-
dende seyde tot hem, Gy zijt de
Christus.
30 Ende hy geboodt haer scher-
pelick, dat sy 't niemant en sou-
den seggen van hem.
31 Ende hy begon haer te
leeren, dat de Sone des menschen
vele moeste lijden, ende ver-
worpen worden van de Ouder-
lingen, ende Overpriesteren, en-
de Schrijftgeleerde, ende gedoodt
worden, ende na drie dagen we-
derom opstaen.
32 Ende dit woort sprack hy
vry uyt: ende Petrus hem tot
sich genomen hebbende, begon
hem te bestraffen:
33 Maer hy hem omkeerende,
ende sijne discipelen aensiende,
bestrafte Petrum, seggende, Gaet
henen achter my satana: want
gy en versint niet de dingen die
Godts zijn, maer die der men-
schen zijn.
34 Ende tot hem geroepen
hebbende de schare met sijne
discipelen, seyde hy tot haer, So
wie achter my wil komen, die
verloochene hemselven, ende
neme sijn kruys op, ende volge
my.
35 Want so wie sijn leven sal
willen behouden, die sal 't selve
verliesen: maer so wie sijn leven
sal verliesen om mijnent wille,
ende [om] des Euangeliums
[wille], die sal 't selve behouden.
36 Want wat soude het den
mensche baten, so hy de geheele
werelt wonne, ende sijner ziele
schade lede?
37 Ofte wat sal een mensche
geven tot lossinge van sijne ziele?
38 Want so wie hem mijns
ende mijner woorden sal ge-
schaemt hebben in dit overspe-
ligh ende sondigh geslachte, diens
sal hem de Sone des menschen
oock schamen, wanneer hy sal
komen in de heerlickheyt sijns
Vaders, met de heylige Engelen.

HET 9. CAPITTEL.

ENDE hy seyde tot haer, Voor-
waer ick segge u, dat 'er
sommige zijn van de gene die
hier staen, die den doot niet en
sullen smaken, tot dat sy sullen
hebben gesien, dat het Koninck-
rijck Godts met kracht geko-
men zy.
2 Ende na ses dagen, nam Je-
sus met hem Petrum, ende Ja-
cobum, ende Joannem, ende
brachtse op eenen hoogen bergh
bezijden alleen: ende hy wiert
voor haer van gedaente verandert.
3 Ende sijne kleederen wierden
blinckende, seer wit als sneeuw,
hoedanige geen volder op aerden
[soo] wit maken en kan.
4 Ende van haer wiert gesien
Elias, met Moses, ende sy spraken
met Jesu.
5 Ende Petrus antwoordende
seyde tot Jesum, Rabbi, het is
goet dat wy hier zijn: ende laet
ons drie tabernakelen maken,
voor u éénen, ende voor Moses
éénen, ende voor Elias éénen.
6 Want hy en wist niet wat
hy seyde: want sy waren seer
bevreest.
7 Ende daer quam een wolcke,
diese overschaduwde, ende eene
stemme quam uyt de wolcke,
seggende, Dese is mijn geliefde
Sone: hoort hem.
8 Ende haestelick rontom
siende, en sagen sy niemant
meer dan Jesum alleen by haer.
9 Ende als sy van den bergh
afquamen, geboodt hy haer, dat
sy niemant verhalen en souden
't gene sy gesien hadden, dan
wanneer de Sone des menschen

uyt den dooden soude opgestaen
zijn.

10 Ende sy behielden dit woort
by haerselven, vragende onder
malkanderen, wat het was, uyt
den dooden opstaen.

11 Ende sy vraegden hem
seggende, Waerom seggen de
Schriftgeleerde, dat Elias eerst
komen moet?

12 Ende hy antwoordende
seyde tot haer, Elias sal wel eerst
komen, ende alles wederoprech-
ten; ende ['t sal geschieden] ge-
lijck geschreven is van den Sone
des menschen, dat hy veel lijden
sal ende veracht worden.

13 Maer ick segge u, dat oock
Elias gekomen is, ende sy heb-
ben hem gedaen al wat sy gewilt
hebben, gelijck van hem ge-
schreven is.

14 Ende als hy by de discipelen
gekomen was, sagh hy een groote
schare rontom haer, ende [eenige]
Schriftgeleerde met haer twis-
tende.

15 Ende terstont de geheele
schare hem siende wiert verbaest,
ende toeloopende groeteden sy
hem.

16 Ende hy vraegde de Schrift-
geleerde, Wat twistet gy met
dese?

17 Ende één uyt de schare
antwoordende seyde, Meester, ick
hebbe mijnen sone tot u gebracht,
die eenen stommen geest heeft.

18 Ende waer hy hem oock
aengrijpt, so scheurt hy hem,
ende schuymt, ende knersset
met sijne tanden, ende verdor-
ret: ende ick hebbe uwe disci-
pelen gesegt, dat sy hem souden
uytwerpen, ende sy en hebben
niet gekonnen.

19 Ende hy antwoordde hem,
ende seyde, O ongeloovigh
geslachte, hoe lange sal ick nogh
by ulieden zijn? Hoe lange sal
ick u nogh verdragen? Brengt
hem tot my.

20 Ende sy brachten denselven
tot hem: ende als hy hem sagh,
scheurde hem terstont de geest:
ende hy vallende op de aerde,
wentelde sich al schuymende.

21 Ende hy vraegde sijnen
vader, Hoe langen tijt is 't, dat
hem dit overgekomen is, ende
hy seyde hem, Van [sijne] kints-
heyt af.

22 Ende menigmael heeft hy
hem oock in 't vyer ende in 't
water geworpen, om hem te
verderven: maer so gy yet kont,
zijt met innerlicke ontferminge
over ons beweegt, ende helpt
ons.

23 Ende Jesus seyde tot hem,
So gy kont gelooven, alle dingen
zijn mogelick den genen die
gelooft.

24 Ende terstont de vader des
kints roepende met tranen seyde,
Ick geloove Heere, komt mijne
ongeloovigheyt te hulpe.

25 Ende Jesus siende dat de
schare gesamentlick toeliep, be-
strafte den onreynen geest, seg-
gende tot hem, Gy stomme ende
doove geest, ick beveele u, gaet
uyt van hem, ende en komt niet
meer in hem.

26 Ende hy roepende, ende
hem seer scheurende gingh uyt:
ende [het kint] wiert als doot,
also dat vele seyden, dat het
gestorven was.

27 Ende Jesus hem by der
hant grijpende, rechtede hem op:
ende hy stont op.

28 Ende als hy in huys gegaen
was, vraegden hem sijne disci-
pelen alleen, Waerom en hebben
wy hem niet konnen uytwerpen?

29 Ende hy seyde tot haer,
Dit geslachte en kan nergens
door uytgaen, dan door bidden
ende vasten.

30 Ende van daer wechgaende.
reysden sy door Galileen, ende

hy en wilde niet dat het yemant
wiste.
31 Want hy leerde sijne disci-
pelen, ende seyde tot haer, De
Sone des menschen sal overge-
levert worden in de handen der
menschen, ende sy sullen hem
dooden: ende gedoodt zijnde sal
hy ten derden dage weder opstaen.
32 Maer sy en verstonden dat
woort niet, ende sy vreesden hem
te vragen.
33 Ende hy quam te Caper-
naum, ende in het huys gekomen
zijnde vraegde hy haer, Waer
van hadt gy woorden onder mal-
kanderen op den wegh?
34 Doch sy swegen: want sy
waren onder malkanderen in
woorden geweest op den wegh,
wie de meeste [soude zijn].
35 Ende nedergeseten zijnde,
riep hy de twaelve, ende seyde
tot haer, Indien yemant wil de
eerste zijn, die sal de laetste van
allen zijn, ende aller dienaar.
36 Ende nemende een kinde-
ken stelde hy dat midden onder
haer, ende omvingh het met
sijne armen, ende seyde tot haer,
37 So wie één van soodanige
kinderkens sal ontfangen in mij-
nen name, die ontfangt my: ende
so wie my sal ontfangen, die en
ontfangt my niet, maer dien die
my gesonden heeft.
38 Ende Joannes antwoordde
hem, seggende, Meester, wy heb-
ben eenen gesien, die de duy-
velen uytwierp in uwen name,
welcke ons niet en volgt: ende
wy hebben 't hem verboden, om
dat hy ons niet en volgt.
39 Doch Jesus seyde, En ver-
biedt hem niet: want daer en is
niemant die eene kracht doen sal
in mijnen name, ende haestelick
van my sal konnen qualick spre-
ken.
40 Want wie tegen ons niet
en is, die is voor ons.
41 Want so wie ulieden eenen
beker waters sal geven te drinc-
ken in mijnen name, om dat gy
Christi [discipelen] zijt, voorwaer
segge ick u, hy en sal sijnen loon
geensins verliesen.
42 Ende so wie éénen van dese
kleyne, die in my gelooven, er-
gert, het ware hem beter dat een
meulensteen om sijnen hals ge-
daen ware, ende dat hy in de zee
geworpen ware.
43 Ende indien uwe hant u
ergert, houwtse af: het is u beter
verminckt tot het leven in te
gaen, dan de twee handen heb-
bende henen te gaen in de helle,
in dat onuytblusschelick vyer:
44 Daer hare worm niet en
sterft, ende het vyer niet uytge-
bluscht en wort.
45 Ende indien uwe voet u
ergert, houwt hem af: het is u
beter kreupel tot het leven in te
gaen, dan de twee voeten heb-
bende, geworpen te worden in
de helle, in dat onuytblusschelick
vyer:
46 Daer hare worm niet en
sterft, ende dat vyer niet uytge-
bluscht en wort.
47 Ende indien uwe ooge u
ergert, werptse uyt: het is u beter
maer één ooge hebbende in het
Koninckrijck Godts in te gaen,
dan twee oogen hebbende in het
helsche vyer geworpen te wor-
den:
48 Daer hare worm niet en
sterft, ende het vyer niet uytge-
bluscht en wort.
49 Want een yeder sal met
vyer gesouten worden, ende ye-
der offerhande sal met sout ge-
souten worden.
50 Het sout is goet, maer in-
dien het sout onsout wort, waer
mede sult gy dat smaeckelick
maken? Hebt sout in uselven,
ende houdt vrede onder mal-
kanderen.

HET 10. CAPITTEL.

ENDE van daer opgestaen zijnde gingh hy nae de lantpalen van Judea, door d' overzijde van den Jordaen: ende de scharen quamen wederom te samen by hem, ende, gelijck hy gewoon was, leerde hyse wederom.

2 Ende de Phariseen tot hem komende vraegden hem, Of het een man geoorloft is [sijn] wijf te verlaten, hem versoeckende.

3 Maer hy antwoordende seyde tot haer, Wat heeft u Moses geboden?

4 Ende sy seyden, Moses heeft toegelaten eenen scheydbrief te schrijven, ende [haer] te verlaten.

5 Ende Jesus antwoordende seyde tot haer, Van wegen de hardigheyt uwer herten heeft hy ulieden dat gebodt geschreven.

6 Maer van het begin der scheppinge, heeftse Godt man ende wijf gemaeckt.

7 Daerom sal een mensche sijnen vader ende moeder verlaten, ende sal sijnen wijve aenhangen.

8 Ende die twee sullen tot één vleesch zijn: also dat sy niet meer twee en zijn, maer één vleesch.

9 't Gene dan Godt t'samengevoegt heeft, en scheyde de mensche niet.

10 Ende in het huys vraegden hem sijne discipelen wederom van het selve.

11 Ende hy seyde tot haer, So wie sijn wijf verlatet, ende een andere trouwet, die doet overspel tegen haer.

12 Ende indien een wijf haren man sal verlaten, ende met een ander trouwen, die doet overspel.

13 Ende sy brachten kinderkens tot hem, op dat hyse aenraken soude: ende de discipelen bestraften de gene, diese tot hem brachten.

14 Maer Jesus [dat] siende nam het seer qualick, ende seyde tot haer, Laet de kinderkens tot my komen, ende en verhindertse niet: want der sulcker is het Koninckrijcke Godts.

15 Voorwaer segge ick u, So wie het Koninckrijcke Godts niet en ontfangt gelijck een kindeken, die en sal in het selve geensins ingaen.

16 Ende hy omvinghse met sijne armen, [ende] de handen op haer gelegt hebbende, segende hy deselve.

17 Ende als hy uytgingh op den wegh, liep één tot hem, ende voor hem op de knien vallende vraegde hem, Goede Meester, wat sal ick doen, op dat ick het eeuwige leven be-erve?

18 Ende Jesus seyde tot hem, Wat noemt gy my goet? Niemant en is goet, dan één, [namelick] Godt.

19 Gy weet de geboden, Gy en sult geen overspel doen, Gy en sult niet dooden, Gy en sult niet stelen, Gy en sult geen valsche getuygenisse geven, Gy en sult niemant te kort doen, Eert uwen vader ende moeder.

20 Doch hy antwoordende seyde tot hem, Meester, alle dese dingen hebbe ick onderhouden van mijner jonckheyt af.

21 Ende Jesus hem aensiende beminde hem, ende seyde tot hem, Eén dingh ontbreeckt u, gaet henen verkoopt alles wat gy hebt, ende geeft het dēn armen: ende gy sult eenen schat hebben in den hemel. Ende komt herwaerts, neemt het kruys op, ende volgt my.

22 Maer hy treurigh geworden zijnde over dat woort, gingh be-

droeft wech: want hy hadde vele
goederen.
23 Ende Jesus rontom siende,
seyde tot sijne discipelen, Hoe
swaerlick sullen de gene die goet
hebben, in het Koninckrijcke
Godts inkomen?
24 Ende de discipelen wierden
verbaest over dese sijne woorden.
Maer Jesus wederom antwoor-
dende, seyde tot haer, Kinderen,
hoe swaer is 't, dat de gene die
op het goet haer betrouwen set-
ten, in 't Koninckrijcke Godts
ingaen?
25 Het is lichter dat een kemel
gae door de ooge van een naelde,
dan dat een rijcke in het Koninck-
rijcke Godts ingae.
26 Ende sy wierden nogh meer
verslagen, seggende tot malkan-
deren, Wie kan dan saligh wor-
den?
27 Doch Jesus haer aensiende,
seyde, By de menschen is 't on-
mogelick, maer niet by Godt:
want alle dingen zijn mogelick
by Godt.
28 Ende Petrus begon tot hem
te seggen, Siet, wy hebben alles
verlaten, ende zijn u gevolgt.
29 Ende Jesus antwoordende
seyde, Voorwaer segge ick ulie-
den, Daer en is niemant die ver-
laten heeft huys, of broeders, of
susters, of vader, of moeder, of
wijf, of kinderen, of ackers, om
mijnent wille ende des Euange-
liums [wille],
30 Of hy en ontfangt hondert-
vout nu in desen tijt, huysen,
ende broeders, ende susters, en-
de moeders, ende kinders, ende
ackers, met de vervolgingen, en-
de in de toekomende eeuwe het
eeuwige leven.
31 Maer vele eerste sullen de
laetste zijn, ende [vele], die de
laetste [zijn], de eerste.
32 Ende sy waren op den wegh,
gaende op nae Jerusalem: ende
Jesus gingh voor haer, ende sy
waren verbaest, ende hem volgen-
de waren sy bevreest. Ende de
twaelve wederom tot hem ne-
mende, begon hy haer te seggen
de dingen, die hem overkomen
souden:
33 [Seggende,] Siet, wy gaen
op nae Jerusalem, ende de Sone
des menschen sal den Overpries-
teren ende den Schriftgeleerden
overgelevert worden: ende sy
sullen hem ter doot veroordeelen,
ende hem den Heydenen over-
leveren.
34 Ende sy sullen hem bespot-
ten, ende hem geesselen, ende
hem bespouwen, ende hem doo-
den: ende ten derden dage sal hy
weder opstaen.
35 Ende tot hem quamen Ja-
cobus ende Joannes, de sonen
Zebedei, seggende, Meester, wy
wilden [wel] dat gy ons dedet so
wat wy begeeren sullen.
36 Ende hy seyde tot haer,
Wat wilt gy dat ick u doe?
37 Ende sy seyden tot hem,
Geeft ons dat wy mogen sitten,
d' een aen uwe rechter[hant],
ende d' ander aen uwe slincker
[hant] in uwe heerlickheyt.
38 Maer Jesus seyde tot haer,
Gy en weet niet wat gy begeert.
Konnet gy den drinckbeker
drincken, dien ick drincke, ende
met den doop gedoopt worden,
daer ick mede gedoopt worde?
39 Ende sy seyden tot hem,
Wy konnen. Doch Jesus sey-
den tot haer, Den drinckbeker,
dien ick drincke, sult gy wel
drincken, ende met den doop ge-
doopt worden, daer ick mede
gedoopt worde:
40 Maer het sitten tot mijner
rechter ende tot mijner slincker
[hant], en staet by my niet te
geven, maer [het sal gegeven
worden] dien het bereydt is.
41 Ende als de [andere] tiene

[dit] hoorden, begonden sy het
van Jacobo ende Joanne seer
qualick te nemen.
42 Maer Jesus haer tot hem
geroepen hebbende, seyde tot
haer, Gy weet dat de gene, die
geacht worden Overste te zijn
der volckeren, heerschappye
voeren over haer, ende hare
Groote gebruycken macht over
haer.
43 Doch alsoo en sal 't onder
u niet zijn: maer so wie onder
u groot sal willen worden, die sal
uwe dienaer zijn.
44 Ende soo wie van u de eerste
sal willen worden, die sal aller
dienstknecht zijn.
45 Want oock de Sone des
menschen en is niet gekomen
om gedient te worden, maer om
te dienen, ende sijne ziele te
geven [tot] een rantsoen voor
vele.
46 Ende sy quamen tot Jeri-
cho; ende als hy, ende sijne dis-
cipelen, ende een groote schare,
van Jericho uytgingh, sat de
sone Timei, Bartimeus de blinde,
aen den wegh, bedelende.
47 Ende hoorende dat het
Jesus de Nazarener was, begon
hy te roepen ende te seggen, Je-
su, gy Sone Davids, ontfermt u
mijner.
48 Ende vele bestraften hem,
op dat hy swijgen soude: maer
hy riep soo veel te meer, Gy
Sone Davids, ontfermt u mijner.
49 Ende Jesus [stil] staende,
seyde dat men hem roepen soude:
ende sy riepen den blinden, seg-
gende tot hem, Hebt goeden
moet, staet op, hy roept u.
50 Ende hy sijnen mantel af-
geworpen hebbende, stont op,
ende quam tot Jesum.
51 Ende Jesus antwoordende
seyde tot hem, Wat wilt gy dat
ick u doen sal? ende de blinde
seyde tot hem, Rabboni, dat ick
siende magh worden.
52 Ende Jesus seyde tot hem,
Gaet henen, uw geloove heeft
u behouden. Ende terstont wiert
hy siende, ende volgde Jesum op
den wegh.

HET 11. CAPITTEL.

ENDE doe sy Jerusalem ge-
naeckten tot Bethphage ende
Bethania aen den olijfbergh,
sondt hy twee van sijne discipe-
len uyt.
2 Ende seyde tot haer, Gaet
henen in het vleck, dat tegen u
over is; ende terstont als gy in 't
selve komt, sult gy vinden een
veulen gebonden, op welck geen
mensche geseten en heeft: ont-
bindt het ende brengt het.
3 Ende indien yemant tot u
segt, Waerom doet gy dat? So
segt, dat de Heere het selve van
nooden heeft, ende hy sal 't
terstont herwaerts senden.
4 Ende sy gingen henen ende
vonden het veulen gebonden by
de deure buyten aen de weg-
scheydinge, ende sy ontbonden
het selve.
5 Ende sommige van de gene
die aldaer stonden, seyden tot
haer, Wat doet gy, dat gy het
veulen ontbindt?
6 Doch sy seyden tot haer,
gelijck Jesus bevolen hadde: en-
de sy lietense gaen.
7 Ende sy brachten het veulen
tot Jesum, ende wierpen hare
kleederen daer op, ende hy sat
op het selve.
8 Ende vele spreydden hare
kleederen op den wegh: ende
andere hieuwen meyen van de
boomen, ende spreyddense op
den wegh.
9 Ende die voorgingen ende
die volgden, riepen, seggende,
Hosanna, gesegent [is] hy, die
komt in den name des Heeren:

10 Gesegent [sy] het Koninck-
rijck onses vaders Davids, 't
welck komt in den name des
Heeren: Hosanna in de hoogste
[hemelen].
11 Ende Jesus quam binnen
Jerusalem, ende in den Tempel:
ende als hy alles rontom besien
hadde, ende het nu avontstont
was, gingh hy uyt nae Bethanien
met de twaelve.
12 Ende des anderen daegs,
als sy uyt Bethanien gingen,
hongerde hem.
13 Ende siende van verre eenen
vijgeboom, die bladeren hadde,
gingh hy [om te sien] of hy oock
yet op denselven soude vinden,
ende daer by gekomen zijnde,
vondt hy niet dan bladeren:
want het en was de tijt der vijgen
niet.
14 Ende Jesus antwoordende
seyde tot denselven, Niemant en
ete [eenige] vrucht meer van u
in der eeuwigheyt. Ende sijne
discipelen hoorden 't.
15 Ende sy quamen te Jerusa-
lem, ende Jesus in den Tempel
gegaen zijnde, begon de gene,
die in den Tempel verkochten
ende kochten, uyt te drijven:
ende de Tafelen der wisselaers,
ende de sitstoelen der gene die
de duyven verkochten, keerde
hy om.
16 Ende en liet niet toe dat
yemant eenigh vat door den
Tempel droege.
17 Ende hy leerde, seggende
tot haer: En is 'er niet geschre-
ven, Mijn huys sal een huys des
gebedts genaemt worden allen
volcken? Maer gy hebt dat [tot]
eenen kuyl der moordenaren ge-
maeckt.
18 Ende de Schriftgeleerde en-
de Overpriesters hoorden [dat],
ende sochten hoe sy hem doodden
souden: want sy vreesden hem,
om dat de gantsche schare ont-
settet was over sijne leere.
19 Ende als het nu late gewor-
den was, gingh hy uyt buyten de
stadt.
20 Ende des morgens vroegh
voorbygaende, sagen sy dat de
vijgeboom verdorret was van de
wortelen af.
21 Ende Petrus [sulck] indach-
tigh geworden zijnde, seyde tot
hem, Rabbi, siet, de vijgeboom,
dien gy vervloeckt hebt, is ver-
dorret.
22 Ende Jesus antwoordende
seyde tot haer, Hebt geloove op
Godt.
23 Want voorwaer segge ick
u, dat so wie tot desen bergh sal
seggen, Wort opgeheven ende in
de zee geworpen, ende niet en
sal twijffelen in sijn herte, maer
sal gelooven dat 't gene hy segt
geschieden sal, het sal hem ge-
worden so wat hy segt.
24 Daerom segge ick u, Alle
dingen, die gy biddende begeert,
gelooft dat gyse ontfangen sult,
ende sy sullen u geworden.
25 Ende wanneer gy staet om
te bidden, vergeeft indien gy yet
hebt tegen yemant: op dat oock
uwe Vader die in de hemelen is,
ulieden uwe misdaden vergeve.
26 Maer indien gy niet en
vergeeft, so en sal uwe Vader, die
in de hemelen is, oock uwe mis-
daden niet vergeven.
27 Ende sy quamen wederom
te Jerusalem: ende als hy in den
Tempel wandelde, quamen tot
hem de Overpriesters ende de
Schriftgeleerde, ende de Ouder-
lingen.
28 Ende seyden tot hem, Door
wat macht doet gy dese dingen?
Ende wie heeft u dese macht ge-
geven, dat gy dese dingen doen
soudet?
29 Maer Jesus antwoordende
seyde tot haer, Ick sal u oock
één woort vragen: antwoordt

my oock, ende so sal ick u seggen, door wat macht ick dese dingen doe.

30 De Doop Joannis was die uyt den Hemel, of uyt de menschen? Antwoordt my.

31 Ende sy overleyden onder haer, seggende, Indien wy seggen, Uyt den Hemel, so sal hy seggen, Waerom en hebt gy hem dan niet gelooft?

32 Maer indien wy seggen, Uyt de menschen, so vreesen wy het volck: want sy hielden alle van Joannes, dat hy waerlick een Propheet was.

33 Ende antwoordende seyden sy tot Jesum, Wy en weten 't niet. Ende Jesus antwoordende seyde tot haer, So en segge ick u oock niet, door wat macht ick dese dingen doe.

HET 12. CAPITTEL.

ENDE hy begon door gelijckenissen tot haer te seggen, Een mensche plantede eenen wijngaert, ende settede eenen tuyn daer om, ende groef eenen wijnpersback, ende bouwde eenen toren, ende verhuerde dien aen de lantlieden, ende reysde buyten lants.

2 Ende als de tijt was, sondt hy eenen dienstknecht tot de lantlieden, op dat hy van de lantlieden ontfinge van de vrucht des wijngaerts.

3 Maer sy namen ende sloegen hem, ende sonden [hem] ledigh henen.

4 Ende hy sondt wederom eenen anderen dienstknecht tot haer, ende dien steenigden sy, ende wondeden hem het hooft, ende sonden [hem] henen schandelick gehandelt zijnde.

5 Ende wederom sondt hy eenen anderen, ende dien doodden sy: ende vele anderen, [waer van] sy de sommige sloegen, ende de sommige doodden.

6 Als hy dan nogh éénen sone hadde, die hem lief was, so heeft hy oock dien ten laetsten tot haer gesonden, seggende, Sy sullen immers mijnen sone ontsien.

7 Maer die lantlieden seyden onder malkanderen, Dese is de erfgenaem, komt, laet ons hem dooden, ende de erffenisse sal onse zijn.

8 Ende sy namen ende doodden hem, ende wierpen [hem] uyt buyten den wijngaert.

9 Wat sal dan de heere des wijngaerts doen? Hy sal komen ende de lantlieden verderven, ende den wijngaert aen andere geven.

10 En hebt gy oock dese Schrift niet gelesen? De steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, dese is geworden tot een hooft des hoecks.

11 Van den Heere is dit geschiet, ende het is wonderlick in onse oogen.

12 Ende sy sochten hem te vangen, maer sy vreesden de schare: want sy verstonden dat hy die gelijckenisse op haer sprack: ende sy verlieten hem ende gingen wech.

13 Ende sy sonden tot hem eenige der Phariseen ende der Herodianen, op dat sy hem in [sijne] reden vangen souden.

14 Dese nu quamen ende seyden tot hem, Meester, wy weten dat gy waerachtigh zijt, ende nae niemant en vraegt, want gy en siet den persoon der menschen niet aen, maer gy leert den wegh Godts in der waerheyt: Is het geoorloft den Keyser schattinge te geven, ofte niet? Sullen wy geven, ofte niet geven?

15 Ende hy wetende hare geveynstheyt seyde tot haer, Wat

versoeckt gy my? brengt my ee-
nen penningh, dat ick [hem] sie.
16 Ende sy brachten [eenen].
Ende hy seyde tot haer, Wiens
is dit beelt, ende het opschrift?
ende sy seyden tot hem, Des
Keysers.
17 Ende Jesus antwoordende
seyde tot haer, Geeft dan den
Keyser dat des Keysers is, ende
Gode dat Godes is. Ende sy
verwonderden haer over hem.
18 Ende de Sadduceen qua-
men tot hem, welcke seggen, dat
'er geen opstandinge en is, ende
vraegden hem, seggende,
19 Meester, Moses heeft ons
geschreven, indien yemants broe-
der sterft, ende een wijf achter-
laet, ende geene kinderen na en
laet, dat sijn broeder desselfs wijf
nemen sal, ende sijnen broeder
zaet verwecken.
20 Daer waren nu seven broe-
ders, ende de eerste nam een
wijf, ende stervende en liet geen
zaet na.
21 De tweede nam haer oock,
ende is gestorven, ende oock dese
en liet geen zaet na: ende de
derde desgelijcks.
22 Ende [alle] de seven namen
deselve, ende en lieten geen zaet
na: de laetste van allen is oock
het wijf gestorven.
23 In de opstandinge dan,
wanneer sy sullen opgestaen zijn,
wiens wijf sal sy van dese zijn?
want die seven hebben haer tot
een wijf gehadt.
24 Ende Jesus antwoordende
seyde tot haer, En dwaelt gy niet,
daerom dat gy de Schriften niet
en weet, noch de kracht Godts?
25 Want als sy uyt den dooden
sullen opgestaen zijn, so en trou-
wen sy niet, noch en worden
niet ten houwelicke gegeven:
maer sy zijn gelijck Engelen, die
in de hemelen [zijn].
26 Doch aengaende de doode,
dat sy opgeweckt sullen worden,
hebt gy niet gelesen in het
Boeck Mosis, hoe Godt in den
doornenbosch tot hem gesproken
heeft, seggende, Ick ben de Godt
Abrahams, ende de Godt Isaacs,
ende de Godt Jacobs?
27 Godt en is niet [een Godt]
der doode, maer een Godt der
levende. Gy dwaelt dan seer.
28 Ende één der Schriftgeleer-
de hoorende dat sy te samen in
woorden waren, [ende] wetende
dat hy haer wel geantwoordt
hadde, quam tot hem, ende vraeg-
de hem, Welck is het eerste ge-
bodt van allen?
29 Ende Jesus antwoordde
hem, Het eerste van alle de ge-
boden is, Hoort Israël, De Heere
onse Godt is een eenigh Heere.
30 Ende gy sult den Heere
uwen Godt lief hebben uyt ge-
heel uw herte, ende uyt geheel
uwe ziele, ende uyt geheel uwen
verstande, ende uyt geheel uwe
kracht. Dit is het eerste gebodt.
31 Ende het tweede [desen]
gelijck, [is] dit, Gy sult uwen
naesten lief hebben als uselven.
Daer en is geen ander gebodt
grooter dan dese.
32 Ende de Schriftgeleerde
seyde tot hem, Meester, gy hebt
wel in der waerheyt gezegt, dat
'er een eenigh Godt is, ende daer
en is geen ander dan hy.
33 Ende, hem lief te hebben
uyt geheel het herte, ende uyt
geheel het verstant, ende uyt
geheel de ziele, ende uyt geheel
de kracht: ende den naesten lief
te hebben als hemselven, is meer
dan alle de brand-offeren ende
de slacht-offeren.
34 Ende Jesus siende dat hy
verstandelick geantwoordt had-
de, seyde tot hem, Gy en zijt
niet verre van het Koninckrijcke
Godts. Ende niemant en durfde
hem meer vragen.

35 Ende Jesus antwoordde ende seyde, leerende in den Tempel, Hoe seggen de Schriftgeleerde, dat de Christus een sone Davids is?

36 Want David selve heeft door den Heyligen Geest gesegt, De Heere heeft gesegt tot mijnen Heere, Sit aen mijne rechter [hant], tot dat ick uwe vyanden sal gesett hebben tot een voetbanck uwer voeten.

37 David dan selve noemt hem [sijnen] Heere: ende hoe is hy sijn sone? Ende de menigte der schare hoorde hem geerne.

38 Ende hy seyde tot haer in sijne leere, Wacht u voor de Schriftgeleerde, die daer geerne willen wandelen in lange kleederen, ende gegroet zijn op de merckten.

39 Ende de voorgestoelten [hebben] in de Synagogen, ende de vooraensittingen in de maeltijden.

40 Welcke de huysen der weduwen opeten, ende [dat] onder den schijn van lange te bidden. Dese sullen swaerder oordeel ontfangen.

41 Ende Jesus geseten zijnde tegen over de schatkiste, sagh hoe de schare gelt wierp in de schatkiste: ende vele rijcke wierpen vele [daer in].

42 Ende daer quam één arme weduwe, die wierp twee kleyne [penningskens daer in], welck is een oort.

43 Ende [Jesus] sijne discipelen tot hem geroepen hebbende, seyde tot haer, Voorwaer ick segge u, dat dese arme weduwe meer ingeworpen heeft, dan alle die in de schatkiste geworpen hebben.

44 Want sy alle hebben van haren overvloet [daer in] geworpen: maer dese heeft van haer gebreck, al wat sy hadde [daer in] geworpen, haren gantschen leeftocht.

HET 13. CAPITTEL.

ENDE als hy uyt den Tempel gingh, seyde één van sijne discipelen tot hem, Meester, siet hoedanige steenen, ende hoedanige gebouwen!

2 Ende Jesus antwoordende seyde tot hem, Siet gy dese groote gebouwen? Daer en sal niet [een] steen op [den anderen] steen gelaten worden, die niet afgebroken en sal worden.

3 Ende als hy geseten was op den olijfbergh tegen den Tempel over, vraegden hem Petrus, ende Jacobus, ende Joannes, ende Andreas alleen.

4 Segt ons wanneer sullen dese dingen zijn? ende welck is het teecken wanneer dese dingen alle voleyndigt sullen worden?

5 Ende Jesus haer antwoordende begon te seggen, Siet toe dat u niemant en verleyde.

6 Want vele sullen komen onder mijnen name, seggende, Ick ben [de Christus], ende sullen vele verleyden.

7 Ende wanneer gy sult hooren van oorlogen, ende geruchten van oorlogen, so en wort niet verschrickt: want [dit] moet geschieden. Maer nogh en is het eynde niet.

8 Want [het een] volck sal tegen [het ander] volck opstaen, ende [het een] Koninckrijck tegen [het ander] Koninckrijck: ende daer sullen aerdbeevingen zijn in verscheyden plaetsen, ende daer sullen hongersnooden wesen, ende beroerten. Dese dingen [zijn maer] beginselen der smerten.

9 Maer siet gy voor uselven toe: want sy sullen u overleveren in de Raetsvergaderingen, ende in de Synagogen: Gy sult

geslagen worden, ende voor Stadt-
houders ende Koningen sult gy
gestelt worden, om mijnent wille,
haer tot een getuygenisse.
10 Ende het Euangelium moet
eerst gepredickt worden onder
alle de volcken.
11 Doch wanneer sy u leyden
sullen om u over te leveren, so
en zijt te vooren niet besorgt,
wat gy spreken sult, noch en
bedenckt het niet: maer so wat
u in die ure gegeven sal worden,
dat spreeckt. Want gy en zijt
het niet die spreeckt, maer de
Heylige Geest.
12 Ende [de een] broeder sal
[den anderen] broeder overleve-
ren tot den doot, ende de vader
het kint: ende de kinderen sullen
opstaen tegen de ouders, ende
sullense dooden.
13 Ende gy sult gehatet wor-
den van alle, om mijns naems
wille: maer wie volherden sal tot
den eynde, die sal saligh worden.
14 Wanneer gy dan sult sien
den grouwel der verwoestinge,
daer van door den Propheet
Daniel gesproken is, staende daer
het niet en behoort, (die het
leest die mercke daer op,) alsdan
die in Judea zijn, datse vlieden
op de bergen.
15 Ende die op het dack is,
en kome niet af in het huys,
noch en gae niet in, om yet uyt
sijn huys wech te nemen.
16 Ende die op den acker is,
en keere niet weder te rugge,
om sijn kleet te nemen.
17 Maer wee den bevruchten
ende den soogenden [vrouwen]
in die dagen.
18 Doch biddet dat uwe vlucht
niet en geschiede des winters.
19 Want die dagen sullen
sulcke verdruckinge zijn, welc-
ker gelijcke niet geweest en is
van den beginne der schepselen,
die Godt geschapen heeft, tot
nu toe, noch oock niet zijn en
sal.
20 Ende indien de Heere de
dagen niet verkort en hadde,
geen vleesch en soude behouden
worden: maer om der uytverko-
renen wille, die hy heeft uytver-
koren, heeft hy de dagen verkort.
21 Ende alsdan so yemant tot
ulieden sal seggen, Siet hier is
de Christus; ofte, Siet hy is daer:
en gelooft het niet.
22 Want daer sullen valsche
Christi, ende valsche Propheten
opstaen, ende sullen teeckenen
ende wonderen doen, om te ver-
leyden, indien het mogelick
ware, oock de uytverkorene.
23 Maer gylieden siet toe:
Siet, ick hebbe u alles voorsegt.
24 Maer in die dagen, na die
verdruckinge, sal de sonne ver-
duystert worden, ende de mane
en sal haer schijnsel niet geven.
25 Ende de sterren des hemels
sullen daer uytvallen, ende de
krachten die in de hemelen [zijn],
sullen beweegt worden.
26 Ende alsdan sullen sy den
Sone des menschen sien, komen-
de in de wolcken, met groote
kracht ende heerlickheyt.
27 Ende alsdan sal hy sijne
Engelen uytsenden, ende sal
sijne uytverkorene byeenverga-
deren uyt de vier winden, van
het uyterste der aerden, tot het
uyterste des hemels.
28 Ende leert van den vijge-
boom des gelijckenisse: wanneer
nu sijn tack teer wort, ende de
bladeren uytspruyten, so weet
gy dat de somer naeby is.
29 Alsoo oock gy, wanneer gy
dese dingen sult sien geschieden,
so weet dat [het] naeby voor de
deure is.
30 Voorwaer ick segge u, dat
dit geslachte niet en sal voorby-
gaen, tot dat alle dese dingen
sullen geschiet zijn.

31 De hemel ende de aerde
sullen voorbygaen: maer mijne
woorden en sullen geensins voor-
bygaen.
32 Maer van dien dagh ende
die ure en weet niemant, noch
de Engelen die in den hemel
zijn, noch de Sone, dan de Vader.
33 Siet toe, waeckt ende bidt:
want gy en weet niet wanneer
de tijt is.
34 Gelijck een mensche buy-
ten lants reysende, sijn huys
verliet, ende sijnen dienstknech-
ten macht gaf, ende elck sijn
werck; ende den deurwachter
geboodt dat hy soude waken.
35 So waeckt dan, (want gy en
weet niet wanneer de heere des
huys komen sal, [des avonts]
late, ofte ter middernacht, ofte
met het hanengekraey, ofte in
den mogenstont,)
36 Op dat hy niet onvoorsiens
en kome, ende u slapende vinde.
37 Ende 't gene ick u segge,
[dat] segge ick allen, Waeckt.

Het 14. Capittel.

Ende het Pascha, ende [het
feest] der ongehevelde [broo-
den] was na twee dagen: ende
de Overpriesters ende de Schrift-
geleerde sochten, hoe sy hem
met listigheyt vangen ende
dooden souden.
2 Maer sy seyden, Niet in het
feest, op dat niet misschien oproer
onder het volck en worde
3 Ende als hy te Bethanien
was in het huys Simonis des
melaetschen, daer hy aen [tafel]
sat, quam een vrouwe hebbende
een alabasterflessche met salve
van onvervalschten nardus, van
grooten prijs: ende d' alabaster-
flessche gebroken hebbende goot
die op sijn hooft.
4 Ende daer waren sommige
die dat seer qualick namen by
haerselven, ende seyden, Waer
toe is dit verlies der salve ge-
schiet?
5 Want deselve hadde konnen
boven de drie hondert penningen
verkocht, ende [die] den armen
gegeven worden: ende sy ver-
grimden tegen haer.
6 Maer Jesus seyde, Laet af
van haer: wat doet gy haer
moeyte aen? Sy heeft een goet
werck aen my gewrocht.
7 Want de arme hebt gy altijt
met u, ende wanneer gy wilt
kont gy haer weldoen: maer my
en hebt gy niet altijt.
8 Sy heeft gedaen 't geen sy
konde: sy is voorgekomen om
mijn lichaem te salven, [tot een
voorbereydinge] ter begrave-
nisse.
9 Voorwaer segge ick u, Al
waer dit Euangelium gepredickt
sal worden in de geheele werelt,
[daer] sal oock tot harer gedach-
tenisse gesproken worden, van 't
gene sy gedaen heeft.
10 Ende Judas Iscariot, één
van de twaelve, gingh henen tot
de Overpriesters, op dat hy hem
haer soude overleveren.
11 Ende sy [dat] hoorende
waren verblijdt, ende beloofden
hem gelt te geven: ende hy socht
hoe hy hem bequamelick over-
leveren soude.
12 Ende op den eersten dagh
der ongehevelde [brooden], wan-
neer sy het Pascha slachteden,
seyden sijne discipelen tot hem,
Waer wilt gy dat wy henen gaen,
ende bereyden dat gy het Pascha
etet?
13 Ende hy sondt twee van
sijne discipelen uyt, ende seyde
tot haer, Gaet henen in de stadt:
ende u sal een mensche ont-
moeten, dragende een kruycke
waters: volgt dien.
14 Ende so waer hy ingaet,
segt tot den heere des huys, De

Meester segt, Waer is de eetsale,
daer ick het Pascha met mijne
discipelen eten sal?
15 Ende hy sal u wijsen een
groote oppersale, toegerust [ende]
gereet: bereydt het ons
aldaer.
16 Ende sijne discipelen gingen
uyt, ende quamen in de
stadt, ende vonden 't gelijck hy
haer gesegt hadde, ende bereydden
het Pascha.
17 Ende als het avont geworden
was, quam hy met de
twaelve.
18 Ende als sy aensaten ende
aten, seyde Jesus, Voorwaer ick
segge u, dat één van u, die met
my eet, my sal verraden.
19 Ende sy begonden bedroeft
te worden, ende d' een na d'
ander tot hem te seggen, Ben ick
't? ende een ander, Ben ick 't?
20 Maer hy antwoordde ende
seyde tot haer, ['t Is] één uyt de
twaelve, die met my in de schotel
indopt.
21 De Sone des menschen
gaet wel henen, gelijck van hem
geschreven is, maer wee dien
mensche, door welcken de Sone
des menschen verraden wort: Het
waer hem goet, so die mensche
niet geboren en ware geweest.
22 Ende als sy aten, nam Jesus
broot, ende als hy gesegent
hadde, brack hy het, ende gaf
het haer, ende seyde, Nemet,
etet, dat is mijn lichaem.
23 Ende nam den drinckbeker,
ende gedanckt hebbende gaf
haer [dien]: ende sy droncken
alle uyt denselven.
24 Ende hy seyde tot haer,
Dat is mijn bloet, het [bloet]
des Nieuwen Testaments, 't welck
voor vele vergoten wort.
25 Voorwaer ick segge u, dat
ick niet meer en sal drincken
van de vrucht des wijnstocks,
tot op dien dagh, wanneer ick
deselve sal nieuw drincken in
het Koninckrijcke Godts.
26 Ende als sy den lofsangh
gesongen hadden, gingen sy uyt
nae den olijfbergh.
27 Ende Jesus seyde tot haer,
Gy sult in desen nacht alle aen
my ge-ergert worden: Want daer
Is geschreven, Ick sal den Herder
slaen, ende de schapen sullen
verstroyt worden.
28 Maer na dat ick sal opgestaen
zijn, sal ick u voorgaen
nae Galileen.
29 Ende Petrus seyde tot hem,
Of sy oock alle ge-ergert wierden,
so en sal ick doch niet
[ge-ergert worden].
30 Ende Jesus seyde tot hem,
Voorwaer ick segge u, dat heden
in desen nacht, eer de haen
tweemael gekraeyt sal hebben,
gy my driemael sult verloochenen.
31 Maer hy seyde nogh dies
te meer, Al moeste ick met u
sterven, so en sal ick u geensins
verloochenen. Ende insgelijcks
seyden sy oock alle.
32 Ende sy quamen in een
plaetse, welcker name was Gethsemane,
ende hy seyde tot sijne
discipelen, Sitt hier neder tot
dat ick gebeden sal hebben.
33 Ende hy nam met hem
Petrum, ende Jacobum, ende
Joannem, ende begon verbaest
ende seer beangst te worden.
34 Ende seyde tot haer, Mijn
ziele is geheel bedroeft tot der
doot toe: blijft hier ende waeckt.
35 Ende een weynigh voortgegaen
zijnde viel hy op de aerde,
ende badt, so het mogelick ware,
dat die ure van hem voorbyginge.
36 Ende hy seyde, Abba, Vader,
alle dingen zijn u mogelick:
Neemt desen drinckbeker van
my wech: Doch niet wat ick wil,
maer wat gy [wilt].

37 Ende hy quam ende vondt haer slapende, ende seyde tot Petrum, Simon slaept gy? En kont gy niet één ure waken?

38 Waket ende biddet, op dat gy niet in versoeckinge en komt: De geest [is] wel gewilligh, maer 't vleesch is swack.

39 Ende wederom henen gegaen zijnde, badt hy, sprekende deselve woorden.

40 Ende wedergekeert zijnde vondt hyse wederom slapende; want hare oogen waren beswaert: ende sy en wisten niet wat sy hem antwoorden souden.

41 Ende hy quam ten derden mael, ende seyde tot haer, Slaept [nu] voorts, ende rust. Het is genoegh: de ure is gekomen. Siet de Sone des menschen wort overgelevert in de handen der sondaren.

42 Staet op, laet ons gaen: Siet, die my verraedt is naeby.

43 Ende terstont als hy nogh sprack, quam Judas aen, die één was van de twaelve, ende met hem een groote schare met sweerden ende stocken, [gesonden] van de Overpriesters, ende de Schriftgeleerde, ende de Ouderlingen.

44 Ende die hem verriedt, hadde haer een gemeyn teecken gegeven, seggende, Dien ick kussen sal, die is 't, grijpt hem, ende leydt hem sekerlick henen.

45 Ende als hy gekomen was, gingh hy terstont tot hem, ende seyde, Rabbi, Rabbi: ende kuste hem.

46 Ende sy sloegen hare handen aen hem, ende grepen hem.

47 Ende één der gene die daer by stonden, het sweert treckende, sloegh den dienstknecht des Hoogenpriesters, ende hieuw [hem] sijne oore af.

48 Ende Jesus antwoordende seyde tot haer, Zijt gy uytgegaen met sweerden ende stocken als tegen eenen moordenaer, om my te vangen?

49 Dagelicks was ick by ulieden in den Tempel leerende, ende gy en hebt my niet gegrepen: maer dit [geschiet] op dat de Schriften vervult souden worden.

50 Ende sy hem verlatende zijn alle gevloden.

51 Ende één seker jongelingh volgde hem, hebbende een lijnwaet omgedaen over het naeckte [lijf], ende de jongelingen grepen hem.

52 Ende hy het lijnwaet verlatende, is naeckt van haer gevloden.

53 Ende sy leydden Jesum henen tot den Hoogenpriester, ende by hem vergaderden alle de Overpriesters, ende de Ouderlingen, ende de Schriftgeleerde.

54 Ende Petrus volgde hem van verre, tot binnen in de sale des Hoogenpriesters, ende hy was mede sittende met de dienaren, ende hem warmende by het vyer.

55 Ende de Overpriesters ende de geheele Raet sochten getuygenisse tegen Jesum, om hem te dooden, ende en vonden niet.

56 Want vele getuygden valschelick tegen hem, ende de getuygenissen en waren niet eenparigh.

57 Ende eenige opstaende getuygden valschelick tegen hem, seggende,

58 Wy hebben hem hooren seggen, Ick sal desen Tempel, die met handen gemaeckt is, afbreken, ende in drie dagen eenen anderen, sonder handen gemaeckt, bouwen.

59 Ende oock alsoo en was haer getuygenisse niet eenparigh.

60 Ende de Hoogepriester in 't midden opstaende vraegde

Jesum, seggende, En antwoordt
gy niets? Wat getuygen dese
tegen u?
61 Maer hy sweegh stille, en-
de en antwoordde niets. Weder-
om vraegde hem de Hoogeprie-
ster, ende seyde tot hem, Zijt gy
de Christus, de Sone des gese-
genden [Godts]?
62 Ende Jesus seyde, Ick ben
't: Ende gylieden sult den Sone
des menschen sien sitten ter
rechter[hant] der kracht [Godts],
ende komen met de wolcken des
hemels.
63 Ende de Hoogepriester ver-
scheurende sijne kleederen, sey-
de, Wat hebben wy nogh getuy-
gen van nooden?
64 Gy hebt de [Godts] laste-
ringe gehoort: wat dunckt ulie-
den? Ende sy alle veroordeelden
hem des doots schuldigh te
zijn.
65 Ende sommige begonden
hem te bespouwen, ende sijn
aengesicht te bedecken, ende hem
met vuysten te slaen, ende tot
hem te seggen, Propheteert:
ende de dienaers gaven hem
kinnekackslagen.
66 Ende als Petrus beneden in
de sale was, quam éénc van de
dienstmaegden des Hoogenprie-
sters,
67 Ende siende Petrum hem
warmende, sagh sy hem aen, en-
de seyde, Oock gy waert met Je-
su den Nazarener.
68 Maer hy heeft het gelob-
chent, seggende, Ick en kenne
[hem] niet, noch ick en weet
niet wat gy segt. Ende hy gingh
buyten in de voorsale, ende de
haen kraeyde.
69 Ende de dienstmaegt hem
wederom siende begon te seggen,
tot de gene die daer by stonden,
Dese is een van die.
70 Maer hy loochende het
wederom. Ende een weynigh
daer nâ die daer by stonden sey-
den wederom tot Petrum, Waer-
lick gy zijt een van die: gy zijt
oock een Galileer, ende uwe
sprake gelijckt.
71 Ende hy begon [hemselven]
te vervloecken ende te sweeren,
Ick en kenne desen mensche
niet, dien gy segget.
72 Ende de haen kraeyde de
tweede mael, ende Petrus wiert
indachtigh des woorts, 't welck
Jesus tot hem gesegt hadde, Eer
de haen tweemael gekraeyt sal
hebben, sult gy my driemael
verloochenen. Ende hy [hem]
van daer makende, weende.

HET 15. CAPITTEL.

ENDE terstont des morgens
vroegh hielden de Over-
priesters t'samen raet, met de
Ouderlingen ende Schriftgeleer-
de, ende de geheele Raet, ende
Jesum gebonden hebbende,
brachten sy [hem] henen, ende
gaven [hem] aen Pilatum over.
2 Ende Pilatus vraegde hem,
Zijt gy de Koningh der Joden?
ende hy antwoordende seyde tot
hem, Gy segt het.
3 Ende de Overpriesters be-
schuldigden hem van vele [sa-
ken]: maer hy en antwoordde
niets.
4 Ende Pilatus vraegde hem
wederom, seggende, En ant-
woordt gy niet? Siet, hoe vele
[saken] sy tegen u getuygen.
5 Ende Jesus en heeft niet
meer geantwoordt, so dat Pilatus
hem verwonderde.
6 Ende op het feest liet hy
haer éénen gevangenen los, wien
sy oock begeerden.
7 Ende daer was een, genaemt
Barabbas, gevangen met [andere]
mede-oproermakers, die in den
oproer eenen dootslagh gedaen
hadde.

8 Ende de schare riep uyt,
ende begon te begeeren, [dat hy
dede] gelijck hy haer altijt ge-
daen hadde.
9 Ende Pilatus antwoordde
haer, seggende, Wilt gy dat ick
u den Koningh der Joden los-
late?
10 (Want hy wist, dat hem de
Overpriesters door nijt overge-
levert hadden.)
11 Maer de Overpriesters be-
weegden de schare, dat hy haer
liever Barabbam soude loslaten.
12 Ende Pilatus antwoordende
seyde wederom tot haer, Wat
wilt gy dan dat ick [met hem]
doen sal, dien gy een Koningh
der Joden noemt?
13 Ende sy riepen wederom,
Kruyst hem.
14 Doch Pilatus seyde tot haer,
Wat heeft hy dan quaets gedaen?
Ende sy riepen te meer, Kruyst
hem.
15 Pilatus nu willende de
schare genoegh doen, heeft haer
Barabbam losgelaten, ende gaf
Jesum over, als hy [hem] gegees-
selt hadde, om gekruyst te wor-
den.
16 Ende de krijgsknechten
leydden hem binnen in de sale,
welck is het Rechthuys, ende
riepen de gantsche bende te
samen.
17 Ende deden hem eenen
purperen mantel aen: ende eene
doorne kroone gevlochten heb-
bende, setteden hem [die] op.
18 Ende begonden hem te
groeten, [seggende], Weest ge-
groet, [gy] Koningh der Joden.
19 Ende sloegen sijn hooft met
eenen rietstock, ende bespogen
hem, ende vallende op de knien
aenbaden hem.
20 Ende als sy hem bespottet
hadden, deden sy hem den pur-
peren mantel af, ende deden
hem sijne eygene kleederen aen,
ende leydden hem uyt om hem
te kruycigen.
21 Ende sy dwongen eenen
Simon van Cyrenen, die [daer]
voorbygingh, komende van den
acker, den vader Alexandri ende
Rufi, dat hy sijn kruyce droege.
22 Ende sy brachten hem tot
de plaetse Golgotha, 't welck is,
overgesett zijnde, Hooftscheel-
plaetse.
23 Ende sy gaven hem ge-
myrrheden wijn te drincken:
maer hy en nam [dien] niet.
24 Ende als sy hem gekruycigt
hadden, verdeelden sy sijne
kleederen, werpende het lot over
deselve, wat een yegelick wech-
nemen soude.
25 Ende het was de derde ure,
ende sy kruycigden hem.
26 Ende het opschrift sijner
beschuldinge was boven hem ge-
schreven, DE KONINGH DER
JODEN.
27 Ende sy kruycigden met
hem twee moordenaers, éénen
aen [sijn] rechter, ende éénen
aen sijn slincker [zijde].
28 Ende de Schrift is vervult
geworden, die daer segt, Ende hy
is met de misdadige gerekent.
29 Ende die voorbygingen
lasterden hem, schuddende hare
hoofden, ende seggende, Ha! gy
die den Tempel afbreeckt, ende
in drie dagen opbouwt,
30 Behoudt uselven, ende
komt af van het kruys.
31 Ende insgelijcks oock de
Overpriesters met de Schriftge-
leerde, seyden tot malkanderen,
al spottende, Hy heeft andere
verlost, hemselven en kan hy
niet verlossen.
32 De Christus, de Koningh
Israëls kome nu af van het
kruys, op dat wy het sien ende
gelooven mogen. Oock die met
hem gekruyst waren, smadeden
hem.

33 Ende als de seste ure gekomen was, wiert 'er duysternisse over de geheele aerde, tot de negende ure toe.

34 Ende ter negender ure, riep Jesus met grooter stemme, seggende, ELOI, ELOI, LAMMA SABACHTHANI? 't Welck is, overgesett zijnde, Mijn Godt, mijn Godt, waerom hebt gy my verlaten?

35 Ende sommige van die daer by stonden [dit] hoorende, seyden, Siet, hy roept Eliam.

36 Ende daer liep één, ende vulde een spongie met edick, ende stackse op eenen rietstock, ende gaf hem te drincken, seggende, Houdt stil: Laet ons sien of Elias komt, om hem af te nemen.

37 Ende Jesus een groote stemme van [hem] gegeven hebbende, gaf den geest.

38 Ende het voorhangsel des Tempels scheurde in tween, van boven tot beneden.

39 Ende de Hooftman over hondert, die daer by tegen over hem stont, siende dat hy alsoo roepende den geest gegeven hadde, seyde, Waerlick dese mensche was Godts Sone.

40 Ende daer waren oock vrouwen van verre [dit] aenschouwende, onder welcke oock was Maria Magdalene, ende Maria Jacobi des kleynen, ende Jose moeder, ende Salome.

41 Welcke oock, doe hy in Galilea was, hem waren gevolgt, ende hem gedient hadden, ende vele andere [vrouwen], die met hem nae Jerusalem opgekomen waren.

42 Ende als het nu avont was geworden, dewijle het de Voorbereydinge was, welcke is de Voorsabbath,

43 Quam Joseph, die van Arimathea [was], een eerlick Raetsheer, die oock selve het Koninckrijcke Godts was verwachtende, ende hem verstoutende gingh hy in tot Pilatum, ende begeerde het lichaem Jesu.

44 Ende Pilatus verwonderde hem, dat hy alreede gestorven was: ende den Hooftman over hondert tot hem geroepen hebbende vraegde hem, of hy lange gestorven was.

45 Ende als hy 't van den Hooftman over hondert verstaen hadde, schonck hy Joseph het lichaem.

46 Ende hy kocht fijn lijnwaet, ende hem afgenomen hebbende, wondt [hem] in dat fijn lijnwaet, ende leyde hem in een graf, 't welck uyt een steenrotze gehouwen was: ende hy wentelde eenen steen tegen de deure des grafs.

47 Ende Maria Magdalene, ende Maria [de moeder] Jose aenschouwden, waer hy gelegt wiert.

HET 16. CAPITTEL.

ENDE als de Sabbath voorbygegaen was, hadden Maria Magdalene, ende Maria de [moeder] Jacobi, ende Salome speceryen gekocht, op dat sy quamen ende hem salfden.

2 Ende seer vroegh op den eersten [dagh] der weke, quamen sy tot het graf, als de sonne opgingh.

3 Ende seyden tot malkanderen, Wie sal ons den steen van de deure des grafs afwentelen?

4 (Ende opsiende sagen sy dat de steen afgewentelt was:) want hy was seer groot.

5 Ende in 't graf ingegaen zijnde sagen sy eenen jongelingh sittende ter rechter [zijde], bekleedt met een wit langh kleet, ende wierden verbaest.

6 Maer hy seyde tot haer, En
zijt niet verbaest; gy soeckt Je-
sum den Nazarener, die gekruyst
was: hy is opgestaen, hy en is hier
niet; siet de plaetse daer sy hem
geleght hadden.
7 Doch gaet henen, segt sijnen
discipelen ende Petro, dat hy u
voorgaet nae Galileen: aldaer
sult gy hem sien, gelijck hy ulie-
den gesegt heeft.
8 Ende sy haestelick uytgegaen
zijnde vloden van het graf; ende
beevinge ende ontsettinge hadde
haer bevangen: ende en seyden
niemant yet, want sy waren be-
vreest.
9 Ende als [Jesus] opgestaen
was 's morgens vroegh op den
eersten [dagh] der weke, ver-
scheen hy eerst Marie Magda-
lene, uyt welcke hy seven duy-
velen uytgeworpen hadde.
10 Dese henen gaende bood-
schapte het den genen die met
hem geweest waren, welcke
treurden ende weenden.
11 Ende als dese hoorden dat
hy leefde, ende van haer gesien
was, en geloofden sy 't niet.
12 Ende na desen is hy geopen-
baert in een ander gedaente, aen
twee van haer, daer sy wandelden,
ende in het velt gingen.
13 Dese oock henen gaende
boodschapten 't den anderen,
[maer] sy en geloofden oock die
niet.
14 Daer na is hy geopenbaert
aen de elve daer sy aensaten,
ende verweet [hen] hare onge-
loovigheyt ende hardigheyt der
herten: om dat sy niet gelooft
en hadden den genen, die hem
gesien hadden, na dat hy opge-
staen was.
15 Ende hy seyde tot haer,
Gaet henen in de geheele werelt,
predickt het Euangelium allen
creaturen.
16 Die gelooft sal hebben, ende
gedoopt sal zijn, sal saligh wor-
den. Maer die niet en sal ge-
looft hebben, sal verdoemt wor-
den.
17 Ende den genen die gelooft
sullen hebben, sullen dese teec-
kenen volgen: in mijnen name
sullen sy duyvelen uytwerpen:
met nieuwe tonge sullen sy spre-
ken:
18 Slangen sullen sy opnemen,
ende al is 't dat gy yet doodelicks
sullen drincken, dat en sal haer
niet schaden. Op krancke sul-
len sy de handen leggen, ende
sy sullen gesont worden.
19 De Heere dan, na dat hy
tot haer gesproken hadde, is op-
genomen in den hemel, ende is
geseten aen de rechter[hant]
Godts.
20 Ende sy uytgegaen zijnde
predickten over al, ende de Heere
wrocht mede, ende bevestigde
het woort door teeckenen die
daer op volgden. Amen.

HET HEYLIG EUANGELIUM,

NA [DE BESCHRIJVINGE]

L U C E.

Het Eerste Capittel.

NAEDEMAEL vele ter hant genomen hebben, om in orden te stellen een verhael van de dingen, die onder ons volkomene sekerheyt hebben.

2 Gelijck ons overgelevert hebben die van den beginne selve aenschouwers ende dienaers des woorts geweest zijn:

3 So heeft het oock my goet gedacht, hebbende alles van vooren aen neerstelick ondersocht, vervolgens aen u te schrijven, voortreffelicke Theophile:

4 Op dat gy meugt kennen de sekerheyt der dingen, daer van gy onderwesen zijt.

5 IN de dagen Herodis des Konings van Judea, was een seker Priester met name Zacharias, van de dagh-orden Abie: ende sijn wijf was uyt de dochteren Aarons, ende haer naem Elisabet.

6 Ende sy waren beyde rechtveerdigh voor Godt, wandelende in alle de geboden ende rechten des Heeren onberispelick.

7 Ende sy en hadden geen kint, om dat Elisabet onvruchtbaer was, ende sy beyde verre op hare dagen gekomen waren.

8 Ende het geschiedde, dat, als hy het Priester-ampt bediende voor Godt in de beurte sijner dagh-orden,

9 Nae de gewoonte der Priesterlicke bedieninge, hem te lote was gevallen, dat hy soude ingaen in den Tempel des Heeren om te reuck-offeren.

10 Ende alle de menigte des volcks was buyten biddende ter ure des reuck-offers.

11 Ende van hem wiert gesien een Engel des Heeren staende ter rechter [zijden] van den altaer des reuck-offers.

12 Ende Zacharias [hem] siende, wiert ontroert, ende vreese is op hem gevallen.

13 Maer de Engel seyde tot hem, En vreest niet Zacharia, want uw gebedt is verhoort: ende uw wijf Elisabet sal u eenen sone baren, ende gy sult sijnen naem heeten Joannes.

14 Ende u sal blijtschap ende verheuginge zijn, ende vele sullen hare over sijne geboorte verblijden.

15 Want hy sal groot zijn voor den Heere: noch wijn noch stercken dranck en sal hy niet drincken, ende hy sal met den Heyligen Geest vervult worden, oock van sijns moeders lijve aen.

16 Ende sal vele der kinderen Israëls bekeeren tot den Heere haren Godt.

17 Ende hy sal voor hem henen gaen in den geest ende kracht Elie, om te bekeeren de herten der vaderen tot de kinderen, ende de ongehoorsame tot de voorsichtigheyt der rechtveerdigen, om den Heere te bereyden een toegerust volck.

18 Ende Zacharias seyde tot den Engel, Waer by sal ick dat weten? want ick ben oudt, ende mijn wijf is verre op hare dagen gekomen.

19 Ende de Engel antwoordde, ende seyde tot hem, Ick ben Gabriel, die voor Godt stae, ende ben uytgesonden om tot u te spreken, ende u dese dingen te verkondigen.

20 Ende siet gy sult swijgen, ende niet konnen spreken, tot op den dagh dat dese dingen geschiet sullen zijn: om dies wille dat gy mijne woorden niet gelooft en hebt, welcke vervult sullen worden op haren tijt.

21 Ende het volck was wachtende op Zachariam, ende waren verwondert, dat hy soo lange vertoefde in den Tempel.

22 Ende als hy uytquam, en konde hy tot haer niet spreken: ende sy bekenden dat hy een Gesichte in den Tempel gesien hadde. Ende hy wenckte haer toe, ende bleef stom.

23 Ende het geschiedde, als de dagen sijner bedieninge vervult waren, dat hy nae sijn huys gingh.

24 Ende na die dagen wiert Elisabet sijn wijf bevrucht: ende sy verbergde haer vijf maenden, seggende,

25 Alsoo heeft my de Heere gedaen, in de dagen in welcke hy [my] aengesien heeft, om mijne versmaetheyt onder de menschen wech te nemen.

26 Ende in de seste maent wiert de Engel Gabriel van Godt gesonden nae een stadt in Galilea genaemt Nazareth,

27 Tot een maegt die ondertrouwt was met eenen man, wiens name was Joseph, uyt den huyse Davids, ende de name der maget was Maria.

28 Ende de Engel tot haer ingekomen zijnde, seyde, Weest gegroet gy begenadigde: de Heere [is] met u, gy [zijt] gesegent onder de vrouwen.

29 Ende als sy [hem] sagh wiert sy seer ontroert over dit sijn woort, ende overleyde hoedanige dese groetenisse mochte zijn.

30 Ende de Engel seyde tot haer, En vreest niet Maria: want gy hebt genade by Godt gevonden.

31 Ende siet, gy sult bevrucht worden ende eenen sone baren, ende sult sijnen name heeten JESUS.

32 Dese sal groot zijn ende de Sone des Allerhoogsten genaemt worden. Ende Godt de Heere sal hem den throon sijns vaders Davids geven.

33 Ende hy sal over het huys Jacobs Koningh zijn in der eeuwigheyt, ende sijns Koninckrijcks en sal geen eynde zijn.

34 Ende Maria seyde tot den Engel, Hoe sal dat wesen? dewijle ick geenen man en bekenne.

35 Ende de Engel antwoordende seyde tot haer, De Heylige Geest sal over u komen, ende de kracht des Allerhoogsten sal u overschaduwen. Daerom oock dat Heylige dat uyt u geboren sal worden, sal Godts Sone genaemt worden.

36 Ende siet Elisabet uwe nichte is oock selve bevrucht met eenen sone in haren ouderdom: ende dese maent is haer, die onvruchtbaer genaemt was, de seste.

37 Want geen dingh en sal by Godt onmogelick zijn.

38 Ende Maria seyde, Siet de dienstmaegt des Heeren: my geschiede nae uwen woorde. Ende de Engel gingh wech van haer.

39 Ende Maria opgestaen zijnde in die selve dagen, reysde

met haeste nae het gebergte in
een stadt Juda:
40 Ende quam in het huys
Zacharie, ende groetede Elisabet.
41 Ende het geschiedde als
Elisabet de groetenisse Marie
hoorde, so sprongh het kindeken
op in haren buyck: ende Elisabet
wiert vervult met den Heyligen
Geest:
42 Ende riep uyt met grooter
stemme, ende seyde, Gesegent
[zijt] gy onder de vrouwen, ende
gesegent [is] de vrucht uwes
buycks.
43 Ende van waer [komt] my
dit, dat de moeder mijns Heeren
tot my komt?
44 Want siet, als de stemme
uwer groetenisse in mijne ooren
geschiedde, so sprongh het kindeken
van vreugden op in mijnen
buyck.
45 Ende saligh is [sy] die gelooft
heeft: Want de dingen, die
haer van den Heere gesegt zijn,
sullen volbracht worden.
46 Ende Maria seyde, Mijn
ziele maeckt groot den Heere:
47 Ende mijn geest verheugt
hem in Godt mijnen Saligmaker:
48 Om dat hy de nederheyt
sijner dienstmaegt heeft aengesien:
Want siet van nu aen
sullen my saligh spreken alle de
geslachten.
49 Want groote dingen heeft
aen my gedaen hy die machtigh
is, ende heyligh [is] sijn naem.
50 Ende sijne barmhertigheyt
is van geslachte tot geslachte
over de gene die hem vreesen.
51 Hy heeft een krachtigh
werck gedaen door sijnen arm:
Hy heeft verstroyt de hoogmoedige
in de gedachten harer
herten.
52 Hy heeft machtige van de
throonen afgetrocken, ende nedrige
heeft hy verhoogt.
53 Hongerige heeft hy met
goederen vervult: ende rijcke
heeft hy ledigh wechgesonden.
54 Hy heeft Israël sijnen knecht
opgenomen, op dat hy gedachtigh
ware der barmhertigheyt,
55 (Gelijck hy gesproken heeft
tot onse vaderen, [namelick] tot
Abraham, ende sijnen zade,) in
der eeuwigheyt.
56 Ende Maria bleef by haer
ontrent drie maenden, ende
keerde weder tot haer huys.
57 Ende de tijt Elisabets wiert
vervult, dat sy baren soude, ende
sy baerde eenen sone.
58 Ende die daer rontom
woonden, ende hare magen,
hoorden dat de Heere sijne
barmhertigheyt grootelicks aen
haer bewesen hadde: ende waren
met haer verblijdt.
59 Ende het geschiedde dat
sy op den achtsten dagh quamen,
om het kindeken te besnijden,
ende noemden het Zachariam,
nae den name sijns vaders.
60 Ende sijne moeder antwoordde
ende seyde, Niet [alsoo]:
maer hy sal Joannes heeten.
61 Ende sy seyden tot haer,
Daer en is niemant in uw' maegschap,
die met dien naem genaemt
wort.
62 Ende sy wenckten sijnen
vader, hoe hy wilde dat hy genaemt
soude worden.
63 Ende als hy een schrijftafelken
ge-eyscht hadde, schreef hy,
seggende, Joannes is sijn name.
Ende sy verwonderden haer alle.
64 Ende terstont wiert sijn
mont geopent, ende sijne tonge
[losgemaeckt], ende hy sprack,
Godt lovende,
65 Ende daer quam vreese
over alle die rontom haer woonden,
ende in het geheele gebergte
van Judea wiert veel gesproken
van alle dese dingen.
66 Ende alle die het hoorden

namen het ter herten, seggende,
Watsal doch dit kindeken wesen?
Ende de hant des Heeren was
met hem.
67 Ende Zacharias sijn vader
wiert vervult met den Heyligen
Geest, ende propheteerde, seg-
gende,
68 Geloofft [zy] de Heere, de
Godt Israëls, want hy heeft
besocht, ende verlossinge te wege
gebracht sijnen volcke:
69 Ende heeft eenen hoorn der
saligheyt ons opgerecht, in het
huys Davids sijns knechts.
70 Gelijck hy gesproken heeft
door den mont sijner heyliger
Propheten, die van den beginne
der werelt [geweest zijn],
71 [Namelick] eene verlossinge
van onse vyanden, ende van de
hant aller der gene die ons
haten:
72 Op dat hy barmhertigheyt
dede aen onse vaderen, ende ge-
dachtigh ware sijns heyligen
verbonts:
73 [Ende] des eedts, dien hy
Abraham onsen vader gesworen
heeft, om ons te geven,
74 Dat wy verlost zijnde uyt
de hant onser vyanden, hem
dienen souden sonder vreese,
75 In heyligheyt ende gerech-
tigheyt voor hem, alle de dagen
onses levens.
76 Ende gy kindeken sult een
Propheet des Allerhoogsten ge-
naemt worden: want gy sult voor
het aengesicht des Heeren voor
henen gaen, om sijne wegen te
bereyden,
77 Om sijnen volcke kennisse
der saligheyt te geven, in ver-
gevinge harer sonden:
78 Door de innerlicke bewe-
gingen der barmhertigheyt onses
Godts, met welcke ons besocht
heeft de Opgangh uyt der
hoogte:
79 Om te verschijnen den
genen die geseten zijn in duy-
sternisse, ende schaduwe des
doots: om onse voeten te richten
op den wegh des vredes.
80 Ende het kindeken wies op,
ende wiert gesterckt in den geest,
ende was in de woestijnen tot
den dagh sijner vertooninge aen
Israël.

HET 2. CAPITTEL.

ENDE het geschiedde in die
selve dagen, dat 'er een ge-
bodt uytgingh van den Keyser
Augusto, dat de geheele werelt
beschreven soude worden.
2 Dese eerste beschrijvinge
geschiedde als Cyrenius over
Syrien Stadthouder was.
3 Ende sy gingen alle om
beschreven te worden, een yege-
lick nae sijn eygen stadt.
4 Ende Joseph gingh oock op
van Galilea, uyt de stadt Naza-
reth nae Judeam, tot de stadt
Davids, die Bethlehem genaemt
wort, (om dat hy uyt den huyse
ende geslachte Davids was),
5 Om beschreven te worden
met Maria sijn ondertrouwt wijf,
welcke bevrucht was.
6 Ende het geschiedde als sy
daer waren, dat de dagen ver-
vult wierden, dat sy baren soude.
7 Ende sy baerde haren eerst-
geboren soon, ende wondt hem
in doecken, ende leyde hem ne-
der in de kribbe: om dat voor
haerlieden geen plaetse en was
in de herberge.
8 Ende daer waren herders in
die selve lantstreke, haer hou-
dende in het velt, ende hielden
de nachtwacht over hare kudde.
9 Ende siet een Engel des
Heeren stont by haer, ende de
heerlickheyt des Heeren om-
scheense, ende sy vreesden met
groote vreese.
10 Ende de Engel seyde tot

haer, En vreest niet, want siet
ick verkondige u groote blijt-
schap, die alle den volcke wesen
sal.
11 [Namelick] dat u heden
geboren is de Saligmaker, welcke
is Christus de Heere, in de stadt
Davids.
12 Ende dit sal u het teecken
zijn, Gy sult het kindeken vinden
in doecken gewonden, ende lig-
gende in de kribbe.
13 Ende van stonden aen was
[daer] met den Engel een menigte
des hemelschen heyrlegers, prij-
sende *Godt* ende seggende,
14 Eere [zy] Godt in de hoogste
[hemelen], ende vrede op aerden,
in den menschen een welbeha-
gen.
15 Ende het geschiedde, als
de Engelen van haer wechgeva-
ren waren nae den hemel, dat de
herders tot malkanderen seyden,
Laet ons dan henen gaen tot
Bethlehem, ende laet ons sien
het woort dat daer geschiet is, 't
welck de Heere ons heeft kondt
gedaen.
16 Ende sy quamen met
haeste, ende vonden Mariam,
ende Joseph, ende het kindeken
liggende in de kribbe.
17 Ende als sy het gesien
hadden, maeckten sy alomme
bekent het woort, dat haer van
dit kindeken gesegt was.
18 Ende alle die het hoorden
verwonderden haer, over het
gene haer gesegt wiert van de
herders.
19 Doch Maria bewaerde dese
woorden alle te samen, overleg-
gende [die] in haer herte.
20 Ende de herders keerden
wederom, verheerlickende ende
prijsende Godt over alles wat sy
gehoort ende gesien hadden, ge-
lijck tot haer gesproken was.
21 Ende als acht dagen vervult
waren, dat men het kindeken
besnijden soude, so wiert sijn
name genaemt JESUS, welcke
genaemt was van den Engel, eer
hy in den lichame ontfangen
was.
22 Ende als de dagen harer
reyniginge vervult waren nae de
wet Mosis, brachten sy hem te
Jerusalem, op dat sy [hem] den
Heere voorstelden,
23 (Gelijck geschreven is in
de wet des Heeren, Al wat man-
lick is dat de moeder opent, sal
den Heere heyligh genaemt
worden:)
24 Ende op dat sy offerhande
gaven nae het gene dat in de
wet des Heeren gesegt is, een
paer tortelduyven, ofte twee
jonge duyven.
25 Ende siet daer was een
mensche te Jerusalem, wiens
name was Simeon: ende dese
mensche was rechtveerdigh ende
Godtvreesende, verwachtende de
vertroostinge Israëls: ende de
Heylige Geest was op hem.
26 Ende hem was een Godt-
licke openbaringe gedaen door
den Heyligen Geest, dat hy den
doot niet sien en soude, eer hy
den Christum des Heeren soude
sien.
27 Ende hy quam door den
Geest in den Tempel: Ende als
de ouders het kindeken Jesum
inbrachten, om nae de gewoonte
der wet met hem te doen:
28 So nam hy het selve in
sijne armen, ende loofde Godt,
ende seyde,
29 Nu laet gy, Heere, uwen
dienstknecht gaen in vrede, nae
uw woort.
30 Want mijne oogen hebben
uwe saligheyt gesien,
31 Die gy bereydt hebt voor
het aengesichte van alle de
volckeren:
32 Een licht tot verlichtinge
der Heydenen, ende tot heerlick-

heyt uwes volcks Israëls.
33 Ende Joseph ende sijne
moeder verwonderden haer over
het gene dat van hem gesegt
wiert.
34 Ende Simeon segende
haerlieden, ende seyde tot
Mariam sijne moeder, Siet, dese
wort gesett tot eenen val ende
opstandinge veler in Israël, ende
tot een teecken dat wedersproken
sal worden,
35 (Ende oock een sweert sal
door uw' selfs ziele gaen:) op dat
de gedachten uyt vele herten ge-
openbaert worden.
36 Ende daer was Anna een
Prophetesse, een dochter Pha-
nuëls, uyt de stamme Aser: Dese
was tot grooten ouderdom geko-
men, welcke met [haren] man
seven jaren hadde geleeft van
haren maegdom af.
37 Ende sy was een weduwe
van ontrent vier en tachtentigh
jaren, dewelcke niet en weeck
uyt den Tempel, met vasten en-
de bidden [Godt] dienende nacht
ende dagh.
38 Ende dese te dier selver
ure daer bykomende heeft insge-
lijcks den Heere beleden, ende
sprack van hem tot allen die de
verlossinge in Jerusalem ver-
wachteden.
39 Ende als sy alles voleyndigt
hadden, wat nae de wet des
Heeren [te doen] was, keerden
sy wederom nae Galileam, tot
hare stadt Nazareth.
40 Ende het kindeken wies op,
ende wiert gesterckt in den geest,
ende vervult met wijsheyt: ende
de genade Godts was over hem.
41 Ende sijne ouders reysden
alle jare nae Jerusalem op het
feest van Pascha.
42 Ende doe hy twaelf jaren
[oudt] geworden was, ende sy
nae Jerusalem opgegaen waren,
nae de gewoonte des feestdaegs:
43 Ende de dagen [aldaer]
voleyndigt hadden, doe sy weder-
keerden, bleef het kint Jesus te
Jerusalem, ende Joseph ende
sijne moeder en wisten 't niet.
44 Maer meenende dat hy in
't geselschap op den wegh was,
gingen sy een dagreyse, ende
sochten hem onder de magen,
ende onder de bekende.
45 Ende als sy hem niet en
vonden, keerden sy wederom nae
Jerusalem, hem soeckende.
46 Ende het geschiedde, na
drie dagen, dat sy hem vonden
in den Tempel, sittende in het
midden der Leeraren, haer hoo-
rende, ende haer ondervragende.
47 Ende alle die hem hoorden
ontsetteden haer over sijn ver-
stant, ende antwoorden.
48 Ende sy hem siende wier-
den verslagen, ende sijne moeder
seyde tot hem, Kint, waerom
hebt gy ons soo gedaen? Siet,
uw vader ende ick hebben u
met angst gesocht.
49 Ende hy seyde tot haer,
Wat [is 't] dat gy my gesocht
hebt? En wistet gy niet, dat ick
moet zijn in de dingen mijns
Vaders?
50 Ende sy en verstonden het
woort niet, dat hy tot haer sprack.
51 Ende hy gingh met haer
af, ende quam tot Nazareth, en-
de was haer onderdanigh. Ende
sijne moeder bewaerde alle dese
dingen in haer herte.
52 Ende Jesus nam toe in
wijsheyt, ende in grootte, ende
in genade by Godt ende de
menschen.

Het 3. Capittel.

Ende in het vijftiende jaer
der regeeringe des Keysers
Tiberii, als Pontius Pilatus Stadt-
houder was over Judea, ende
Herodes een Viervorst over Gali-

lea, ende Philippus sijn broeder
een Viervorst over Iturea ende
over het lant Trachonitis, ende
Lysanias een Viervorst over
Abilene.
2 Onder de Hoogepriesters
Anna ende Cajapha, geschiedde
het woort Godts tot Joannem
den sone Zacharie, in de woe-
stijne.
3 Ende hy quam in alle het
omliggende lant des Jordaens,
predikende den Doop der be-
keeringe tot vergevinge der
sonden.
4 Gelijck geschreven is in het
Boeck der woorden Esaie des
Propheten, seggende, De stemme
des roependen in de woestijne,
Bereydt den wegh des Heeren,
maeckt sijne paden recht.
5 Alle dal sal gevult worden,
ende alle bergh ende heuvel sal
vernedert worden: ende de
kromme [wegen] sullen tot eenen
rechten [wegh] worden, ende de
oneffene tot effene wegen.
6 Ende alle vleesch sal de
saligheyt Godts sien.
7 Hy seyde dan tot de scharen,
die uytquamen om van hem ge-
doopt te worden, Gy adderen
gebroedsels, wie heeft u aenge-
wesen te vlieden van den toeko-
menden toorn?
8 Brengt dan vruchten voort
der bekeeringe weerdigh: ende
en begint niet te seggen by usel-
ven, Wy hebben Abraham tot
eenen vader. Want ick segge
u, dat Godt selfs uyt dese steenen
Abraham kinderen kan verwec-
ken.
9 Ende de bijle ligt oock al-
reede aen den wortel der boo-
men: alle boom dan, die geen
goede vrucht voort en brengt,
wort uytgehouwen, ende in het
vyer geworpen.
10 Ende de scharen vraegden
hem, seggende, Wat sullen wy
dan doen?
11 Ende hy antwoordende
seyde tot haer, Die twee rocken
heeft deyle hem mede, die geen
en heeft: ende die spijse heeft,
doe desgelijcks.
12 Ende daer quamen oock
tollenaers om gedoopt te wor-
den, ende seyden tot hem, Mees-
ter, wat sullen wy doen?
13 Ende hy seyde tot haer,
En eyscht niet meer, dan 't gene
u gesett is.
14 Ende hem vraegden oock
de krijgs lieden, seggende, Ende
wy, wat sullen wy doen? Ende hy
seyde tot haer, En doet niemant
overlast, noch en ontvreemdt
niemant het sijne met bedrogh,
ende laet u vergenoegen met
uwe besoldingen.
15 Ende als het volck ver-
wachtede ende alle in hare herten
overleyden van Joanne, of hy
niet mogelick de Christus en
ware,
16 So antwoordde Joannes aen
allen, seggende, Ich doope u wel
met water: maer hy komt die
stercker is dan ick, wien ick
niet weerdigh en ben den riem
van sijne schoenen te ontbinden:
Dese sal u doopen met den Hey-
ligen Geest ende met vyer.
17 Wiens wan in sijne hant is,
ende hy sal sijnen dorschvloer
doorsuyveren: ende de tarwe sal
hy in sijne schuere t'samenbren-
gen, maer het kaf sal hy met
onuytblusschelick vyer verbran-
den.
18 Hy dan oock nogh vele
andere dingen vermanende, ver-
kondigde den volcke het Euan-
gelium.
19 Maer als Herodes de Vier-
vorst van hem bestraft wiert,
om Herodias Philippi sijns broe-
ders wijfs wille, ende over alle
boose [stucken], die Herodes
dede,

20 So heeft hy oock dit nogh boven alles daer toegedaen, dat hy Joannem in de gevanckenisse gesloten heeft.

21 Ende het geschiedde, doe alle het volck gedoopt wiert, ende Jesus [oock] gedoopt was, ende badt, dat de hemel geopent wiert:

22 Ende dat de Heylige Geest op hem nederdaelde in lichamelicke gedaente gelijck een duyve: ende dat 'er een stemme geschiedde uyt den hemel, seggende, Gy zijt mijn geliefde Sone, in u hebbe ick mijn welbehagen.

23 Ende hy Jesus begon ontrent dertigh jaren [oudt] te wesen, zijnde (alsoo men meynde) de sone Josephs, des [soons] Heli,

24 Des [soons] Matthat, des [soons] Levi, des [soons] Melchi, des [soons] Janna, des [soons] Josephs,

25 Des [soons] Matthathia, des [soons] Amos, des [soons] Naum, des [soons] Esli, des [soons] Naggai,

26 Des [soons] Maath, des [soons] Mattathia, des [soons] Semeï, des [soons] Josephs, des [soons] Juda,

27 Des [soons] Joanna, des [soons] Rhesa, des [soons] Zorobabel, des [soons] Salathiël, des [soons] Neri,

28 Des [soons] Melchi, des [soons] Addi, des [soons] Cosam, des [soons] Elmodam, des [soons] Er,

29 Des [soons] Jose, des [soons] Eliëzer, des [soons] Jorim, des [soons] Matthat, des [soons] Levi,

30 Des [soons] Simeon, des [soons] Juda, des [soons] Josephs, des [soons] Jonan, des [soons] Eljakim,

31 Des [soons] Melea, des [soons] Maïnan, des [soons] Mattatha, des [soons] Nathan, des [soons] Davids,

32 Des [soons] Jesse, des [soons] Obed, des [soons] Boöz, des [soons] Salmon, des [soons] Naasson,

33 Des [soons] Aminadab, des [soons] Aram, des [soons] Esrom, des [soons] Phares, des [soons] Juda,

34 Des [soons] Jacobs, des [soons] Isaacs, des [soons] Abrahams, des [soons] Thara, des [soons] Nachor,

35 Des [soons] Saruch, des [soons] Ragau, des [soons] Phalek, des [soons] Heber, des [soons] Sala,

36 Des [soons] Kaïnan, des [soons] Arphaxad, des [soons] Sem, des [soons] Noë, des [soons] Lamech,

37 Des [soons] Matthusala, des [soons] Enoch, des [soons] Jared, des [soons] Malaleël, des [soons] Kaïnan,

38 Des [soons] Enos, des [soons] Seth, des [soons] Adams, des [soons] Godts.

HET 4. CAPITTEL.

ENDE Jesus vol des Heyligen Geests keerde wederom van den Jordaen, ende wiert door den Geest geleydet in de woestijne,

2 Ende wert veertigh dagen versocht van den duyvel: ende en at gantsch niet in die dagen, ende als deselve ge-eyndigt waren, so hongerde hem ten laetsten.

3 Ende de duyvel seyde tot hem, Indien gy Godts Sone zijt, segt tot desen steen, dat hy broot worde.

4 Ende Jesus antwoordde hem, seggende, Daer is geschreven, dat de mensche by broot alleen niet en sal leven, maer by alle woort Godts.

5 Ende als hem de duyvel

geleydt hadde op eenen hoogen
bergh, toonde hy hem alle de
Koninckrijcken der werelt, in
eenen oogenblick tijts.
6 Ende de duyvel seyde tot
hem, Ick sal u alle dese macht
ende de heerlickheyt derselver
[*Koninckrijcken*] geven: want sy
is *my* overgegeven, ende ick
geefse wien ick oock wil.
7 Indien gy dan my sult aen-
bidden, so sal het all' uwe zijn.
8 Ende Jesus antwoordende
seyde tot hem, Gaet wech van
my, satan: want daer is geschre-
ven, Gy sult den Heere uwen
Godt aenbidden, ende hem al-
leen dienen.
9 Ende hy leydde hem nae
Jerusalem, ende stelde hem op
de tinne des Tempels, ende sey-
de tot hem, Indien gy de Sone
Godts zijt, werpt uselven van
hier nederwaerts:
10 Want daer is geschreven,
dat hy sijne Engelen van u be-
veelen sal, dat sy u bewaren
sullen;
11 Ende dat sy u op de han-
den nemen sullen, op dat gy
uwen voet niet t' eeniger tijt
aen eenen steen en stootet.
12 Ende Jesus antwoordende
seyde tot hem, Daer is gesegt,
Gy en sult den Heere uwen Godt
niet versoecken.
13 Ende als de duyvel alle
versoeckinge voleyndigt hadde,
weeck hy van hem voor eenen
tijt.
14 Ende Jesus keerde weder-
om door de kracht des Geests
nae Galileen: ende het geruchte
van hem gingh uyt door het ge-
heele omliggende lant.
15 Ende hy leerde in hare
Synagogen, ende wiert van allen
gepresen.
16 Ende hy quam tot Nazareth,
daer hy opgevoedt was, ende
gingh, nae sijne gewoonte, op
den dagh des Sabbaths in de
Synagoge: ende stout op om te
lesen.
17 Ende hem wiert gegeven
het Boeck des Propheten Esaie:
ende als hy het Boeck open ge-
daen hadde, vondt hy de plaetse
daer geschreven was,
18 De Geest des Heeren [is] op
my, daerom heeft hy my gesalft:
hy heeft my gesonden om den
armen het Euangelium te ver-
kondigen, om te genesen die ge-
broken zijn van herten,
19 Om den gevangenen te pre-
diken loslatinge, ende den blin-
den het gesichte, om de versla-
gene henen te senden in vryheyt:
om te prediken het aengenaem
jaer des Heeren.
20 Ende als hy het Boeck toe-
gedaen, ende den dienaer weder-
gegeven hadde, sat hy neder:
ende de oogen van allen in de
Synagoge waren op hem geslagen.
21 Ende hy begon tot haer te
seggen, Heden is dese Schrift in
uwe ooren vervult.
22 Ende sy gaven hem alle
getuygenisse, ende verwonder-
den haer over de aengename
woorden, die uyt sijnen mont
voortquamen: ende seyden, Is
dese niet de sone Josephs?
23 Ende hy seyde tot haer,
Gy sult sonder twijffel tot my dit
spreeckwoort seggen, Medicijn-
meester geneest uselven: al wat
wy gehoort hebben, dat in Caper-
naum geschiet is, doet [dat] oock
hier in uw vaderlant.
24 Ende hy seyde, Voorwaer
ick segge u, dat geen Propheet
aengenaem en is in sijn vader-
lant.
25 Maer ick segge u in der
waerheyt, Daer waren vele we-
duwen in Israël in de dagen Elie,
doe de hemel drie jaren ende ses
maenden gesloten was: so dat
daer groote hongersnoot wiert

over het geheele lant.

26 Ende tot geene van haer en wiert Elias gesonden, dan nae Sarepta Sidonis, tot een vrouwe, [die] weduwe [was].

27 Ende daer waren vele melaetsche in Israël ten tijden des Propheten Elisei: ende geen van haer en wiert gereynigt, dan Naaman de Syrier.

28 Ende sy wierden alle in de Synagoge, met toorne vervult, als sy dit hoorden.

29 Ende opstaende wierpen sy hem uyt buyten de stadt, ende leydden hem op den top des bergs, op den welcken hare stadt gebouwt was, om hem van de steylte af te werpen.

30 Maer hy door het midden van haer doorgegaen zijnde, gingh wech.

31 Ende hy quam af tot Capernaum, een stadt van Galilea, ende leerde haer op de Sabbathdagen.

32 Ende sy versloegen haer over sijne leere: want sijn woort was met macht.

33 Ende in de Synagoge was een mensche hebbende eenen geest eens onreynen duyvels, ende riep uyt met grooter stemme,

34 Seggende, Laet af, wat hebben wy met u [te doen] gy Jesu Nazarener? Zijt gy gekomen om ons te verderven? Ick kenne u wie gy zijt, [namelick] de Heylige Godts.

35 Ende Jesus bestrafte hem, seggende, Swijgt stil, ende gaet van hem uyt. Ende de duyvel hem in 't midden geworpen hebbende, voer van hem uyt, sonder hem yet te beschadigen.

36 Ende daer quam een verbaestheyt over alle: ende sy spraken te samen tot malkanderen, seggende, Wat woort is dit, dat hy met macht ende kracht den onreynen geesten gebiedt, ende sy varen uyt?

37 Ende het geruchte van hem gingh uyt in alle plaetsen des omliggenden lants.

38 Ende [Jesus] opgestaen zijnde uyt de Synagoge, gingh in het huys Simonis: ende Simonis wijfs moeder was met een groote koortse bevangen; ende sy baden hem voor haer.

39 Ende staende boven haer, bestrafte hy de koortse, ende [de koortse] verliet haer: ende sy van stonden aen opstaende diende haerlieden.

40 Ende als de sonne ondergingh, alle die krancke hadden, met verscheydene sieckten [bevangen], brachten die tot hem: ende hy leyde een yegelick van haer de handen op, ende genas deselve.

41 Ende daer voeren oock duyvelen uyt van velen, roepende, ende seggende, Gy zijt de Christus, de Sone Godts. Ende [haer] bestraffende en liet hy die niet spreken, om dat sy wisten dat hy de Christus was.

42 Ende als het dagh wiert, gingh hy uyt ende trock nae een woeste plaetse: ende de scharen sochten hem, ende quamen tot by hem, ende hielden hem op, dat hy van haer niet en soude wechgaen.

43 Maer hy seyde tot haer, Ick moet oock andere steden het Euangelium des Koninckrijcks Godts verkondigen: want daer toe ben ick uytgesonden.

44 Ende hy predickte in de Synagogen van Galilea.

Het 5. Capittel.

Ende het geschiedde als de schare op hem aendrongh, om het woort Godts te hooren, dat hy stont by het meyr Genesaret.

2 Ende hy sagh twee schepen aen [den oever van] 't meyr liggende: ende de visschers waren daer uyt gegaen, ende spoelden de netten.

3 Ende hy gingh in één van die schepen, het welcke Simonis was, ende badt hem, dat hy een weynigh van 't lant afstake: ende nedersittende leerde hy de scharen uyt het schip.

4 Ende als hy afliet van spreken, seyde hy tot Simon, Steeckt af nae de diepte, ende werpt uwe netten uyt om te vangen.

5 Ende Simon antwoordde ende seyde tot hem, Meester, wy hebben den geheelen nacht over gearbeydt, ende niet gevangen: doch op uw woort sal ick het net uytwerpen.

6 Ende als sy dat gedaen hadden besloten sy een groote menigte visschen, ende haer net scheurde.

7 Ende sy wenckten hare medegenooten, die in het ander schip waren, dat sy haer souden komen helpen. Ende sy quamen, ende vulden beyde de schepen, so dat sy byna sonckten.

8 Ende Simon Petrus [dat] siende viel neder aen de knien Jesu, seggende, Heere, gaet uyt van my, want ick ben een sondigh mensche.

9 Want verbaestheyt hadde hem bevangen, ende alle die met hem waren, over den vangh der visschen, die sy gevangen hadden.

10 Ende desgelijcks oock Jacobum ende Joannem de sonen Zebedei, die Simonis medegenooten waren. Ende Jesus seyde tot Simon, En vreest niet: Van nu aen sult gy menschen vangen.

11 Ende als sy de schepen aen lant gestiert hadden, verlieten sy alles, ende volgden hem.

12 Ende het geschiedde als hy in ééne dier steden was, siet daer [was] een man vol melaetscheyt: ende Jesum siende viel hy op het aengesicht, ende badt hem, seggende, Heere, so gy wilt, gy kont my reynigen.

13 Ende hy de hant uytstreckende raeckte hem aen, ende seyde, Ick wil, wort gereynigt. Ende terstont gingh de melaetscheyt van hem.

14 Ende hy geboodt hem, dat hy het niemant seggen en soude: maer gaet henen [seyde hy] vertoont uselven den Priester, ende offert voor uwe reyninge, gelijck Moses geboden heeft, haer tot een getuygenisse.

15 Maer het geruchte van hem gingh te meer voort: ende vele scharen quamen te samen om [hem] te hooren, ende door hem genesen te worden van hare kranckheden.

16 Maer hy vertrock in de woestijnen, ende badt [aldaer].

17 Ende het geschiedde in één dier dagen, dat hy leerde, ende [daer] saten Phariseen ende Leeraers der wet, die van alle vlecken van Galileen, ende Judea, ende Jerusalem gekomen waren: ende de kracht des Heeren was [daer] om haer te genesen.

18 Ende siet [eenige] mannen brachten op een bedde eenen mensche die geraeckt was: ende sochten hem in te brengen, ende voor hem te leggen.

19 Ende niet vindende, waer door sy hem inbrengen mochten, overmits de schare, so klommen sy op het dack, ende lieten hem door de tichelen neder met het beddeken, in het midden, voor Jesum.

20 Ende hy siende haer geloove seyde tot hem, Mensche, uwe sonden zijn u vergeven.

21 Ende de Schriftgeleerde

ende de Phariseen begonden te
overdencken, seggende, Wie is
dese, die [Godts] lasteringe
spreeckt? Wie kan de sonden
vergeven dan Godt alleen?
22 Maer Jesus hare over-
denckingen bekennende, ant-
woordde ende seyde tot haer,
Wat overdenckt gy in uwe her-
ten?
23 Welck is lichtelicker te seg-
gen, Uwe sonden zijn u vergeven,
ofte te seggen, Staet op ende
wandelt?
24 Doch op dat gy meugt
weten, dat de Sone des menschen
macht heeft op der aerden de
sonden te vergeven, (seyde hy
tot den geraeckten:) Ick segge
u, Staet op, ende neemt uw
beddeken op, ende gaet henen
nae uw huys.
25 Ende hy terstont voor haer
opstaende, [ende] opgenomen
hebbende 't gene daer hy op ge-
legen hadde, gingh henen nae
sijn huys, Godt verheerlickende.
26 Ende ontsettinge heeft
[haer] alle bevangen, ende sy
verheerlickten Godt: ende wier-
den vervult met vreese, seggen-
de, Wy hebben heden ongeloo-
velicke dingen gesien.
27 Ende na desen gingh hy
uyt, ende sagh eenen tollenaer,
met name Levi, sitten in het
tolhuys, ende seyde tot hem,
Volgt my.
28 Ende hy alles verlatende
stont op, ende volgde hem.
29 Ende Levi rechtede hem
een groote maeltijt aen, in sijn
huys: ende [daer] was een groote
schare van tollenaren, ende van
andere die met haer aensaten.
30 Ende hare Schriftgeleerde
ende de Phariseen murmureer-
den tegen sijne discipelen, seg-
gende, Waerom eet ende drinckt
gy met tollenaren ende sondaren?
31 Ende Jesus antwoordende
seyde tot haer, Die gesont zijn
en hebben den Medicijnmeester
niet van nooden, maer die sieck
zijn.
32 Ick en ben niet gekomen
om te roepen rechtveerdige,
maer sondaren tot bekeeringe.
33 Ende sy seyden tot hem,
Waerom vasten Joannis disci-
pelen dickmaels, ende doen ge-
beden, desgelijcks oock [de disci-
pelen] der Phariseen: maer de
uwe eten ende drincken?
34 Doch hy seyde tot haer,
Kont gy de bruyloftskinderen,
terwijle de bruydegom by haer
is, doen vasten?
35 Maer de dagen sullen ko-
men, wanneer de bruydegom
van haer sal wechgenomen zijn,
dan sullen sy vasten in die dagen.
36 Ende hy seyde oock tot
haer een gelijckenisse, Niemant
en sett eenen lap van een nieuw
kleet, op een oudt kleet: anders
so scheurt oock dat nieuwe [het
oude], ende de lap van het nieu-
we en komt met het oude niet
over een.
37 Ende niemant en doet
nieuwen wijn in oude [leder]sac-
ken: anders so sal de nieuwe
wijn de [leder]sacken doen ber-
sten, ende die [wijn] sal uytge-
stort worden, ende de [leder]sac-
ken sullen verderven.
38 Maer nieuwen wijn moet
men in nieuwe [leder]sacken
doen, ende sy worden beyde te
samen behouden.
39 Ende niemant die ouden
drinckt, begeert terstont nieu-
wen: want hy segt, De oude
is beter.

HET 6. CAPITTEL.

ENDE het geschiedde op den
tweeden eersten Sabbath,
dat hy door het gezaeyde gingh:
ende sijne discipelen pluckten

aren, ende atense, [die] wrijvende met de handen.

2 Ende sommige der Phariseen seyden tot haer, Waerom doet gy dat niet geoorlooft en is te doen, op de Sabbathen?

3 Ende Jesus haer antwoordende seyde, En hebt gy oock dat niet gelesen, 't welck David dede wanneer hem hongerde, ende den genen die met hem waren?

4 Hoe hy ingegaen is in het huys Godts, ende de toonbrooden genomen ende gegeten heeft, ende oock gegeven den genen die met hem waren: welcke niet en zijn geoorloft te eten, dan alleen den Priesteren?

5 Ende hy seyde tot haer, de Sone des menschen is een Heere oock des Sabbaths.

6 Ende het geschiedde oock op eenen anderen Sabbath, dat hy in de Synagoge gingh, ende leerde. Ende daer was een mensche, ende sijne rechterhant was dorre.

7 Ende de Schriftgeleerde ende de Phariseen namen hem waer, of hy op den Sabbath genesen soude: op dat sy [eenige] beschuldinge tegen hem mochten vinden.

8 Doch hy kende hare gedachten, ende seyde tot den mensche, die de dorre hant hadde, Rijst op, ende staet in't midden. Ende hy opgestaen zijnde, stont [over eynde].

9 So seyde dan Jesus tot haer, Ick sal u vragen: Wat is geoorloft op de Sabbathen? Goet te doen, of quaet te doen? Een mensche te behouden of te verderven?

10 Ende haer alle rontom aengesien hebbende, seyde hy tot den mensche, Streckt uwe hant uyt. Ende hy dede alsoo: ende sijne hant wiert herstelt, gesont gelijck de andere.

11 Ende sy wierden vervult met uytsinnigheyt: ende spraken te samen met malkanderen, wat sy Jesu doen souden.

12 Ende het geschiedde in die dagen, dat hy uytgingh nae den bergh om te bidden: ende hy bleef den nacht over in het gebedt tot Godt.

13 Ende als het dagh was geworden, riep hy sijne discipelen tot hem, ende verkoos 'er twaelve uyt haer, die hy oock Apostelen noemde.

14 [Namelick] Simonem, welcken hy oock Petrum noemde, ende Andream sijnen broeder, Jacobum ende Joannem, Philippum ende Bartholomeum.

15 Mattheum ende Thomam, Jacobum den [sone] Alphei, ende Simonem genaemt Zelotem.

16 Judam Jacobi, ende Judam Iscariot, die oock de verrader geworden is.

17 Ende met haer afgekomen zijnde, stont hy op een vlacke plaetse, ende [met hem] de schare sijner discipelen, ende een groote menigte des volcks van geheel Judea ende Jerusalem, ende van den zeekant van Tyrus ende Sidon,

18 Die gekomen waren om hem te hooren, ende om van hare sieckten genesen te worden, ende die van onreyne geesten gequelt waren: ende sy wierden genesen.

19 Ende alle de schare socht hem aen te raken: want daer gingh kracht van hem uyt, ende hy genasse alle.

20 Ende hy sijne oogen opslaende over sijne discipelen, seyde, Saligh zijt gy arme: want uwe is het Koninckrijcke Godts.

21 Saligh zijt gy die nu hongert: want gy sult versadigt worden. Saligh zijt gy die nu weent: want gy sult lacchen.

22 Saligh zijt gy wanneer u
de menschen haten, ende wanneer
sy u afscheyden, ende smaden,
ende uwen name als quaet
verwerpen, om des Soons des
menschen wille.
23 Verblijdt u in dien dage,
ende zijt vrolick; want siet uw
loon is groot in den hemel: want
hare vaders deden diergelijcke
den Propheten.
24 Maer wee u gy rijcke: want
gy hebt uwen troost wech.
25 Wee u die versadigt zijt:
want gy sult hongeren. Wee u
die nu lacht: want gy sult treuren
ende weenen.
26 Wee u wanneer alle de
menschen wel van u spreken:
want hare vaders deden diergelijcke
den valschen Propheten.
27 Maer ick segge ulieden,
die [dit] hoort, Hebt lief uwe
vyanden: doet wel den genen die
u haten.
28 Segent de genen die u vervloecken:
ende bidt voor de gene,
die u gewelt doen.
29 Den genen die u aen de
wange slaet, biedt oock de
andere: ende den genen die u
den mantel neemt, en verhindert
oock den rock niet [te nemen].
30 Maer geeft een yegelick die
van u begeert: ende van de gene,
die het uwe neemt, en eyscht
niet weder.
31 Ende gelijck gy wilt dat u
de menschen doen sullen, doet
gy haer oock desgelijcks.
32 Ende indien gy lief hebt,
die u lief hebben, wat danck
hebt gy? want oock de sondaers
hebben lief de gene die haer lief
hebben.
33 Ende indien gy goet doet,
den genen die u goet doen, wat
danck hebt gy? want oock de
sondaers doen het selve.
34 Ende indien gy leent den
genen, van welcke gy hoopt
weder te ontfangen, wat danck
hebt gy? want oock de sondaers
leenen den sondaren, op dat sy
evengelijcke weder mogen ontfangen.
35 Maer hebt uwe vyanden
lief, ende doet goet, ende leent
sonder yet weder te hoopen;
ende uw loon sal groot zijn, ende
gy sult kinderen des Allerhoogsten
zijn: want hy is goedertieren
over de ondanckbare ende
boose.
36 Weest dan barmhertigh,
gelijck oock uwe Vader barmhertigh
is.
37 Ende en oordeelt niet, ende
gy en sult niet geoordeelt
worden: Verdoemt niet, ende gy
en sult niet verdoemt worden:
Laet los, ende gy sult losgelaten
worden.
38 Geeft, ende u sal gegeven
worden; een goede, neergedruckte,
ende geschudde, ende
overloopende mate sal men in
uwen schoot geven: want met
de selve mate daer mede gylieden
metet, sal ulieden wedergemeten
worden.
39 Ende hy seyde tot haer een
gelijckenisse, Kan oock wel een
blinde eenen blinden op den
wegh leyden? Sullen sy niet
beyde in de gracht vallen?
40 De discipel en is niet boven
sijnen meester: maer een eygelick
volmaeckt [discipel], sal zijn
gelijck sijn meester.
41 Ende wat siet gy den
splinter, die in uwes broeders
ooge is; ende den balck die in
uw' eygen ooge is, en merckt gy
niet?
42 Ofte hoe kont gy tot uwen
broeder seggen, Broeder, laet toe
dat ick den splinter die in uw'
ooge is uytdoe, daer gy selve den
balck die in uw' ooge is, niet en
siet? Gy geveynsde, doet eerst
den balck uyt uw' ooge, ende

dan sult gy besien om den splinter uyt te doen, die in uwes broeders ooge is.

43 Want het en is geen goede boom, die quade vrucht voortbrengt; noch geen quade boom, die goede vrucht voortbrengt.

44 Want een yegelick boom wort uyt sijn eygen vrucht gekent. Want men leest geen vijgen van doornen, noch men snijdt geen druyve van bramen.

45 De goede mensche brengt het goede voort uyt den goeden schat sijns herten: ende de quade mensche brengt het quade voort uyt den quaden schat sijns herten. Want uyt den overvloet des herten spreeckt sijn mont.

46 Ende wat noemt gy my Heere, Heere: ende en doet niet het gene dat ick segge?

47 Een yegelick die tot my komt, ende mijne woorden hoort, ende deselve doet, ick sal u toonen wien hy gelijck is.

48 Hy is gelijck een mensche die een huys bouwde, ende groef, ende verdiepte, ende leyde het fondament op een steenrotze: als nu de hooge vloet quam, so sloegh de waterstroom tegen dat huys aen, ende en konde dat niet bewegen: want het was op de steenrotze gegrondt.

49 Maer diese gehoort, ende niet gedaen en sal hebben, is gelijck een mensche die een huys bouwde op de aerde sonder fondament: tegen het welcke de waterstroom aensloegh; ende het viel terstont, ende de val van dat selve huys was groot.

HET 7. CAPITTEL.

NA dat hy nu alle sijne woorden voleyndigt hadde ten aenhooren des volcks, gingh hy in tot Capernaum.

2 Ende een dienstknecht van een seker Hooftman over hondert, die hem seer weert was, kranck zijnde lagh op sijn sterven.

3 Ende van Jesu gehoort hebbende, sondt hy tot hem de Ouderlingen der Joden, hem biddende dat hy wilde komen, ende sijnen dienstknecht gesont maken.

4 Dese nu tot Jesum gekomen zijnde, baden hem ernstelick, seggende, Hy is weerdigh dat gy hem dat doet.

5 Want hy heeft ons volck lief, ende heeft selve ons de Synagoge gebouwt.

6 Ende Jesus gingh met haer. Ende als hy nu niet verre van het huys was, sondt de Hooftman over hondert tot hem [eenige] vrienden, ende seyde tot hem, Heere, en neemt de moeyte niet: want ick en ben niet weerdigh dat gy onder mijn dack soudt inkomen.

7 Daerom en hebbe ick oock my selven niet weerdigh geacht om tot u te komen: maer segt [het] met een woort, ende mijn knecht sal genesen worden.

8 Want ick ben oock een mensche onder de macht [van andere] gestelt, hebbende krijgsknechten onder my, ende ick segge tot desen, Gaet, ende hy gaet: ende tot den anderen, Komt, ende hy komt: ende tot mijnen dienstknecht, Doet dat, ende hy doet [het].

9 Ende Jesus dit hoorende, verwonderde hem sijner: ende sich omkeerende seyde tot de schare die hem volgde, Ick segge ulieden, Ick en hebbe soo grooten geloove selfs in Israël niet gevonden.

10 Ende die gesonden waren, wedergekeert zijnde in het huys, vonden den krancken dienstknecht gesont.

11 Ende het geschiedde op
den volgenden [dagh], dat hy
gingh nae een stadt genaemt
Nain: ende met hem gingen vele
van sijne discipelen, ende een
groote schare.
12 Ende als hy de poorte der
stadt genaeckte, siet daer, een
doode wiert uytgedragen, [die]
een eenighgeboren sone sijner
moeder [was], ende sy [was] we-
duwe: ende een groote schare
van de stadt [was] met haer.
13 Ende de Heere haer siende,
wiert innerlick met ontferminge
over haer beweegt, ende seyde
tot haer, En weent niet.
14 Ende hy gingh toe, ende
raeckte de bare aen, (de dragers
nu stonden stille:) ende hy sey-
de, Jongelingh, ick segge u,
Staet op.
15 Ende de doode sat over-
eynde, ende begon te spreken,
ende hy gaf hem sijne moeder.
16 Ende vreese bevinghse alle,
ende sy verheerlickten Godt,
seggende, Een groot Propheet
is onder ons opgestaen, ende
Godt heeft sijn volck besocht.
17 Ende dit geruchte van hem
gingh uyt in geheel Judea, ende
in alle het omliggende lant.
18 Ende de discipelen Joannis
boodschapten hem van alle dese
dingen.
19 Ende Joannes sekere twee
van sijne discipelen tot hem ge-
roepen hebbende, sondtse tot
Jesum, seggende, Zijt gy de gene
die komen soude, ofte verwach-
ten wy eenen anderen?
20 Ende als de mannen tot
hem gekomen waren, seyden sy,
Joannes de Dooper heeft ons tot
u afgesonden, seggende, Zijt gy
die komen soude, ofte verwach-
ten wy eenen anderen?
21 Ende in de selve ure genas
hy 'er vele van sieckten ende
qualen, ende boose geesten:
ende vele blinden gaf hy het
gesichte.
22 Ende Jesus antwoordende
seyde tot haer, Gaet henen ende
boodschapt Joanni weder de
dingen die gy gesien ende ge-
hoort hebt: [namelick] dat de
blinde worden siende, de kreupele
wandelen, de melaetsche gerey-
nigt worden, de doove hooren,
de doode opgeweckt worden, den
armen het Euangelium verkon-
digt wort.
23 Ende saligh is hy, die aen
my niet en sal ge-ergert worden.
24 Als nu de boden Joannis
wechgegaen waren, begon hy tot
de scharen van Joanne te seggen,
Wat zijt gy uytgegaen in de
woestijne te aenschouwen? Een
riet dat van den wint gins ende
weder beweegt wort?
25 Maer wat zijt gy uytgegaen
te sien? Een mensche met sachte
kleederen bekleedt? Siet, die in
heerlicke kleedinge ende wellust
zijn, die zijn in de Koninckli cke
hoven.
26 Maer wat zijt gy uytgegaen
te sien? Een Propheet? Ja ick
segge u, oock veel meer dan een
Propheet.
27 Dese is 't van welcken ge-
schreven is, Siet ick sende mij-
nen Engel voor uw aengesicht,
die uwen wegh voor u henen
bereyden sal.
28 Want ick segge ulieden,
Onder die van vrouwen geboren
zijn, en is niemant meerder Pro-
pheet dan Joannes de Dooper:
maer de minste in het Koninck-
rijcke Godts, is meerder dan hy.
29 Ende alle het volck [hem]
hoorende, ende de tollenaers, die
met den Doop Joannis gedoopt
waren, rechtveerdigden Godt.
30 Maer de Phariseen ende de
Wetgeleerde hebben den raet
Godts tegen haerselven verwor-
pen, van hem niet gedoopt zijnde.

31 Ende de Heere seyde, By wien sal ick dan de menschen van dit geslachte vergelijcken? ende wien zijn sy gelijck?
32 Sy zijn gelijck de kinderen, die op de merckt sitten, ende malkanderen toeroepen ende seggen, Wy hebben u op de fluyte gespeelt, ende gy en hebt niet gedanst: Wy hebben u klaegliedeu gesongen, ende gy en hebt niet geweent.
33 Want Joannes de Dooper is gekomen, noch broot etende, noch wijn drinckende, ende gy segt, Hy heeft den duyvel.
34 De Sone des menschen is gekomen, etende ende drinckende, ende gy segt, Siet daer een mensche [die] een vraet ende wijnsuyper [is], een vrient van tollenaren ende sondaren.
35 Doch de wijsheyt is gerechtveerdigt geworden van alle hare kinderen.
36 Ende een der Phariseen badt hem, dat hy met hem ate: ende ingegaen zijnde in des Phariseen huys sat hy aen.
37 Ende siet, een vrouwe in de stadt, welcke een sondaresse was, verstaende dat hy in des Phariseen huys aensat, bracht een alabaster-flessche met salve.
38 Ende staende achter aen sijne voeten, weenende, begon sy sijne voeten nat te maken met tranen: ende sy droogdese af met het hayr van haer hooft, ende kuste sijne voeten, ende salfdese met de salve.
39 Ende de Phariseus, die hem genoodt hadde, [sulcks] siende, sprack by hemselven, seggende, Dese, indien hy een Propheet ware, soude wel weten wat ende hoedanigen vrouwe dese is, die hem aenraeckt: want sy is een sondaresse.
40 Ende Jesus antwoordende seyde tot hem, Simon, ick hebbe u wat te seggen. Ende hy sprack, Meester, segt het.
41 [Jesus seyde,] Een seker schultheer hadde twee schuldenaers: de een was schuldigh vijf hondert penningen, ende de ander vijftigh.
42 Ende als sy niet en hadden om te betalen, scholdt hy het haer beyden quijt. Segt dan, wie van desen sal hem meer lief hebben?
43 Ende Simon antwoordende seyde, Ick achte dat hy 't [is], dien hy het meeste quijtgescholden heeft. Ende hy seyde tot hem, Gy hebt recht geoordeelt.
44 Ende hy hem omkeerende nae de vrouwe, seyde tot Simon, Siet gy dese vrouwe? Ick ben in uw huys gekomen; water en hebt gy niet tot mijne voeten gegeven: maer dese heeft mijne voeten met tranen nat gemaeckt, ende met het hayr hares hoofts afgedroogt.
45 Gy en hebt my geenen kus gegeven: maer dese, van dat sy ingekomen is, en heeft niet afgelaten mijne voeten te kussen.
46 Met olie en hebt gy mijn hooft niet gesalft: maer dese heeft mijne voeten met salve gesalft.
47 Daerom segge ick u, Hare sonden zijn [haer] vergeven die vele waren, want sy heeft veel lief gehadt; maer dien weynigh vergeven wort, die heeft weynigh lief.
48 Ende hy seyde tot haer, Uwe sonden zijn [u] vergeven.
49 Ende die mede aensaten begonden te seggen by haerselven, Wie is dese die oock de sonden vergeeft?
50 Maer hy seyde tot de vrouwe, Uw geloove heeft u behouden: gaet henen in vrede.

HET 8. CAPITTEL.

ENDE het geschiedde daer na,
dat hy reysde van d' eene
stadt ende vlecke tot d' ander,
predikende ende verkondigende
het Euangelium van het Ko-
ninckrijcke Godts: ende de
twaelve [waren] met hem,
2 Ende sommige vrouwen, die
van boose geesten ende kranck-
heden genesen waren, [namelick]
Maria, genaemt Magdalene, van
welcke seven duyvelen uytge-
gaen waren,
3 Ende Joanna, de huys-
vrouwe Chuze des Rentmeesters
Herodis, ende Susanna, ende
andere vele, die hem dienden
van hare goederen.
4 Als nu een groote schare
byeenvergaderde, ende sy van
alle steden tot hem quamen, so
seyde hy door gelijckenisse,
5 Een zaeyer gingh uyt om
sijn zaet te zaeyen: ende als hy
zaeyde, viel het een by den wegh,
ende wiert vertreden, ende de
vogelen des hemels aten dat op.
6 Ende het ander viel op een
steenrotze: ende opgewassen zijn-
de is het verdorret, om dat het
geen vochtigheyt en hadde.
7 Ende het ander viel in 't
midden van de doornen: ende de
doornen mede opwassende ver-
stickten het selve.
8 Ende het ander viel op de
goede aerde: ende opgewassen
zijnde bracht het hondertvou-
dige vrucht voort. Dit seggende
riep hy, Wie ooren heeft om te
hooren, die hoore.
9 Ende sijne discipelen vraeg-
den hem, seggende, Wat magh
dese gelijckenisse wesen?
10 Ende hy seyde, U is 't ge-
geven de verborgenheden des
Koninckrijcks Godts te verstaen:
maer tot den anderen [spreeck'
ick] in gelijckenissen, op dat sy
siende niet en sien, ende hoo-
rende niet en verstaen.
11 Dit is nu de gelijckenisse:
Het zaet is het woort Godts.
12 Ende die by den wegh [be-
zaeyt worden], zijn dese, die
hooren: daer na komt de duyvel
ende neemt het woort uyt haer
herte wech, op dat sy niet en
souden gelooven, ende saligh
worden.
13 Ende die op de steenrotze
[bezaeyt worden], zijn dese, die,
wanneer sy 't gehoort hebben,
het woort met vreugt ontfangen:
ende dese en hebben geenen
wortel, die maer voor eenen tijt
gelooven, ende in den tijt der
versoeckinge wijcken sy af.
14 Ende dat in de doornen
valt, dese zijn die gehoort heb-
ben, ende henen gaende verstickt
worden door de sorgvuldighe-
den, ende rijckdom, ende wellus-
ten des levens, ende en voldra-
gen geen [vrucht].
15 Ende dat in de goede aerde
[valt], zijn dese, die het woort
gehoort hebbende 't selve in een
eerlick ende goet herte bewaren,
ende in volstandigheyt vruchten
voortbrengen.
16 Ende niemant die een
keerse ontsteeckt, bedeckt de-
selve met een vat, of settse on-
der een bedde: maer settse op
eenen kandelaer, op dat de gene
die inkomen het licht sien
mogen.
17 Want daer en is niet ver-
borgen, dat niet openbaer en sal
worden: noch heymelick, dat
niet bekent en sal worden, ende
in 't openbaer komen.
18 Siet dan, hoe gy hoort;
want so wie heeft, dien sal ge-
geven worden: ende so wie niet
en heeft, oock 't gene dat hy
meynt te hebben, sal van hem
genomen worden.

19 Ende sijne moeder ende
[sijne] broeders quamen tot hem,
ende en konden by hem niet
komen van wegen de schare.
20 Ende hem wiert gebood-
schapt [van eenige] die seyden,
Uwe moeder ende uwe broeders
staen daer buyten, begeerende
u te sien.
21 Maer hy antwoordde ende
seyde tot haer, Mijne moeder
ende mijne broeders zijn dese,
die Godts woort hooren, ende
dat selve doen.
22 Ende het geschiedde in
één van die dagen, dat hy in een
schip gingh, ende sijne discipe-
len [met hem]: ende hy seyde
tot haer, Laet ons overvaren
aen d' ander zijde des meyrs.
Ende sy staken af.
23 Ende als sy voeren, viel hy
in slaep: ende daer quam een
storm van wint op het meyr;
ende sy wierden vol [waters],
ende waren in noot.
24 Ende sy gingen tot hem,
ende weckten hem op, seggende,
Meester, Meester, wy vergaen.
Ende hy opgestaen zijnde be-
strafte den wint, ende de water-
golven: ende sy hielden op, ende
daer wiert stilte.
25 Ende hy seyde tot haer,
Waer is uw geloove? Maer sy
bevreest zijnde verwonderden
haer, seggende tot malkanderen,
Wie is doch dese, dat hy oock
de winden ende het water ge-
biedt, ende sy zijn hem gehoor-
saem?
26 Ende sy voeren voort nae
het lant der Gadarenen, het
welck is tegen over Galileen.
27 Ende als hy aen het lant
uytgegaen was, ontmoetede hem
een seker man uyt de stadt, die
van over langen tijt met duy-
velen hadde beseten geweest:
ende en was met geen kleederen
gekleedt, ende en bleef in geen
huys, maer in de graven:
28 Ende hy Jesus siende, en-
de seer roepende, viel voor hem
neder, ende seyde met een groote
stemme, Wat hebbe ick met u
[te doen], Jesu gy Sone Godts
des Allerhoogsten? Ick bidde u
dat gy my niet en pijnigt.
29 Want hy hadde den onrey-
nen geest geboden, dat hy van
den mensche soude uytvaren,
want hy hadde hem menigen
tijt bevangen gehadt: ende hy
wiert met ketenen ende met
boeyen gebonden om bewaert te
zijn. Ende hy verbrack de ban-
den, ende wiert van den duyvel
gedreven in de woestijnen.
30 Ende Jesus vraegde hem,
seggende, Welck is uw naem?
Ende hy seyde, Legio. Want
vele duyvelen waren in hem ge-
varen.
31 Ende sy baden hem, dat
hy haer niet gebieden en soude
in den afgront henen te varen.
32 Ende aldaer was een kudde
veler swijnen weydende op den
bergh: ende sy baden hem, dat
hy haer wilde toelaten in deselve
te varen. Ende hy liet het haer
toe.
33 Ende de duyvelen uytva-
rende van den mensche, voeren
in de swijnen: ende de kudde
stortede van de steylte af in het
meyr, ende versmoorde.
34 Ende diese weydden siende
't gene geschiet was, zijn ge-
vlucht: ende henen gaende bood-
schapten 't in de stadt, ende op
het lant.
35 Ende sy gingen uyt om te
sien 't gene geschiet was, ende
quamen tot Jesum, ende vonden
den mensche, van welcken de
duyvelen uytgevaren waren, sit-
tende aen de voeten Jesu, ge-
kleedt ende wel by sijn verstant:
ende sy wierden bevreest.
36 Ende oock die het gesien

hadden verhaelden haer, hoe de
besetene was verlost geworden.
37 Ende de geheele menigte
van het omliggende lant der
Gadarenen baden hem, dat hy
van haer wechginge, want sy
waren met groote vreese bevangen.
Ende hy in het schip gegaen
zijnde keerde wederom.
38 Ende de man, van welcken
de duyvelen uytgevaren waren,
badt hem dat hy mochte by hem
zijn: Maer Jesus liet hem van
hem gaen, seggende,
39 Keert weder nae uw huys,
ende vertelt wat groote dingen u
Godt gedaen heeft. Ende hy
gingh henen door de geheele
stadt, verkondigende wat groote
dingen Jesus hem gedaen hadde.
40 Ende het geschiedde, als
Jesus wederkeerde, dat hem de
schare ontfingh: want sy waren
alle hem verwachtende.
41 Ende siet daer quam een
man, wiens naem was Jaïrus,
ende hy was een Overste der
Synagoge: ende hy viel aen de
voeten Jesu, ende badt hem dat
hy in sijn huys wilde komen.
42 Want hy hadde een eenige
dochter van ontrent twaelf jaren,
ende dese lagh op haer sterven.
Ende als hy henen gingh, so verdrongen
hem de scharen:
43 Ende een vrouwe die
twaelf jaren langh den vloet des
bloets gehadt hadde, welcke allen
haren leeftocht aen Medicijnmeesters
te koste gelegt hadde,
ende van niemant en hadde konnen
genesen worden,
44 Van achteren tot hem komende
raeckte den zoom sijns
kleets aen: ende terstont stelpte
de vloet hares bloets.
45 Ende Jesus seyde, Wie is
't die my heeft aengeraeckt?
Ende als sy 't alle missaeckten,
seyde Petrus ende die met hem
waren, Meester, de scharen drucken
ende verdringen u, ende
segt gy, Wie is 't die my aengeraeckt
heeft?
46 Ende Jesus seyde, Yemant
heeft my aengeraeckt: want ick
hebbe bekent, dat kracht van
my uytgegaen is.
47 De vrouwe nu siende dat sy
niet verborgen en was, quam
beevende, ende voor hem nedervallende
verklaerde hem voor
alle het volck, om wat oorsake sy
hem aengeraeckt hadde, ende
hoe sy terstont genesen was.
48 Ende hy seyde tot haer,
Dochter, zijt wel gemoet, uw
geloove heeft u behouden: gaet
henen in vrede.
49 Als hy nogh sprack, quam
daer een van [het huys] des Oversten
der Synagoge, seggende tot
hem, Uwe dochter is gestorven:
en zijt den Meester niet moeyelick.
50 Maer Jesus [dat] hoorende
antwoordde hem, seggende, En
vreest niet: gelooft alleenlick,
ende sy sal behouden worden.
51 Ende als hy in het huys
quam, en liet hy niemant inkomen
dan Petrum, ende Jacobum,
ende Joannem, ende den
vader ende de moeder des kints.
52 Ende sy schreyden alle,
ende maeckten misbaer over deselve.
Ende hy seyde, En schreyt
niet: sy en is niet gestorven,
maer sy slaept.
53 Ende sy belachten hem,
wetende dat sy gestorven was.
54 Maer als hyse alle uytgedreven
hadde, greep hy hare hant ende
riep, seggende, Kint, staet op.
55 Ende haer geest keerde
weder, ende sy is terstont opgestaen:
ende hy geboodt, dat
men haer te eten geven soude.
56 Ende hare ouders ontsetteden
haer: ende hy beval haer,
dat sy niemant en souden seggen
het gene geschiet was.

HET 9. CAPITTEL.

ENDE sijne twaelf discipelen
t' samengeroepen hebbende,
gaf hy haer kracht ende macht
over alle de duyvelen, ende om
sieckten te genesen.
2 Ende sondtse henen om te
prediken het Koninckrijcke
Godts, ende de krancke gesont
te maken.
3 Ende hy seyde tot haer, En
neemt niets mede tot den wegh,
noch staven, noch male, noch
broot, noch gelt: noch yemant
van u en sal twee rocken heb-
ben.
4 Ende in wat huys gy oock
sult ingaen, blijvet aldaer, ende
gaet van daer uyt.
5 Ende so wie u niet en sullen
ontfangen, uytgaende van die
stadt, schuddet oock het stof af
van uwe voeten, tot een getuy-
genisse tegen haer.
6 Ende sy uytgaende door-
gingen alle de vlecken, verkon-
digende het Euangelium, ende
genesende [de siecken] overal.
7 Ende Herodes de Viervorst
hoorde alle de dingen die van
hem geschiedden: ende was
twijffelmoedigh, om dat van som-
mige gesegt wiert, dat Joannes
van den dooden was opgestaen.
8 Ende van sommige, dat
Elias verschenen was: ende [van]
andere, dat één Propheet van
den ouden was opgestaen.
9 Ende Herodes seyde, Joan-
nem hebbe ick onthooft: wie is
nu dese, van welcken ick sulcke
dingen hoore? Ende hy socht
hem te sien.
10 Ende de Apostelen weder-
gekeert zijnde verhaelden hem
al wat sy gedaen hadden. Ende
hy namse mede, ende vertrock
alleen in een woeste plaetse der
stadt genaemt Bethsaida.
11 Ende de scharen [dat] ver-
staende, volgden hem: ende hy
ontfinghse, ende sprack tot haer
van het Koninckrijcke Godts;
ende die genesinge van noode
hadden, maeckte hy gesont.
12 Ende de dagh begon te
dalen: ende de twaelve tot hem
komende seyden tot hem, Laet
de schare van u, op dat sy henen
gaende in de omliggende vlec-
ken ende in de dorpen herberge
nemen mogen, ende spijse vin-
den; want wy zijn hier in een
woeste plaetse.
13 Maer hy seyde tot haer,
Geeft gy haer te eten. Ende sy
seyden, Wy en hebben niet meer
als vijf brooden, ende twee vis-
schen; ten zy dan dat wy henen
gaen, ende spijse koopen voor al
dit volck:
14 Want daer waren ontrent
vijf duysent mannen. Doch hy
seyde tot sijne discipelen, Doet
haer nedersitten by saten, elcke
van vijftigh.
15 Ende sy deden alsoo: ende
dedense alle nedersitten.
16 Ende hy de vijf brooden
ende de twee visschen genomen
hebbende, sagh op nae den
hemel, ende segende die: ende
brackse, ende gafse den discipe-
len, om de schare voor te leggen.
17 Ende sy aten ende wierden
alle versadigt: ende daer wiert
opgenomen 't gene haer van de
brocken overgeschoten was,
twaelf korven.
18 Ende het geschiedde, als
hy alleen was biddende, dat de
discipelen met hem waren: ende
hy vraegde haer, seggende, Wie
seggen de scharen dat ick ben?
19 Ende sy antwoordende sey-
den, Joannes de Dooper: ende
andere, Elias: ende andere, dat
eenigh Propheet van den ouden
opgestaen is.
20 Ende hy seyde tot haer,

Maer gylieden, wie segt gy dat ick ben? Ende Petrus antwoordende seyde, De Christus Godts.

21 Ende hy geboodt haer scherpelick, ende beval, dat sy dit niemant seggen en souden:

22 Seggende, De Sone des menschen moet vele lijden, ende verworpen worden van de Ouderlingen, ende Overpriesters, ende Schriftgeleerde: ende gedoodt, ende ten derden dage opgeweckt worden.

23 Ende hy seyde tot allen, So yemant achter my wil komen, die verloochene hemselven, ende neme sijn kruys dagelicks op, ende volge my.

24 Want so wie sijn leven behouden wil, die sal het verliesen: maer so wie sijn leven verliesen sal, om mijnent wille, die sal het behouden.

25 Want wat baet het een mensche, die de geheele werelt soude winnen, ende hemselven verliesen, ofte schade [sijns selfs] lijden?

26 Want so wie hem mijns ende mijner woorden sal geschaemt hebben, diens sal de Sone des menschen hem schamen, wanneer hy komen sal in sijne heerlickheyt, ende [in de heerlickheyt] des Vaders, ende der heylige Engelen.

27 Ende ick segge u waerlick, Daer zijn sommige der gene die hier staen, die den doot niet en sullen smaken, tot dat sy het Koninckrijcke Godts sullen gesien hebben.

28 Ende het geschiedde ontrent acht dagen na dese woorden, dat hy medenam Petrum, ende Joannem, ende Jacobum, ende klom op den bergh om te bidden.

29 Ende als hy badt, wiert de gedaente sijns aengesichts verandert, ende sijne kleedinge wit [ende] seer blinckende.

30 Ende siet, twee mannen spraken met hem, welcke waren Moses ende Elias:

31 Dewelcke gesien zijnde in heerlickheyt, seyden sijnen uytgangh, dien hy soude volbrengen te Jerusalem.

32 Petrus nu, ende die met hem [waren], waren met slaep beswaert: ende ontwaeckt zijnde, sagen sy sijne heerlickheyt, ende de twee mannen die by hem stonden.

33 Ende het geschiedde als sy van hem afscheydden, so seyde Petrus tot Jesum, Meester, het is goet dat wy hier zijn: ende laet ons drie tabernakelen maken, voor u éénen, ende voor Mose éénen, ende voor Elias éénen: niet wetende wat hy seyde.

34 Als hy nu dit seyde, quam een wolcke, ende overschaduwde haer: ende sy wierden bevreest, als die in de wolcke ingingen.

35 Ende daer geschiedde een stemme uyt de wolcke, seggende, Dese is mijn geliefde Sone: hoort hem.

36 Ende als de stemme geschiedde, so wiert Jesus alleen gevonden: ende sy swegen stil, ende en verhaelden in die dagen niemant yet van 't gene sy gesien hadden.

37 Ende het geschiedde des daegs daer aen, als sy van den bergh afquamen, dat hem een groote schare in 't gemoet quam.

38 Ende siet een man van de schare riep uyt, seggende, Meester, ick bidde u, siet doch mijnen soon aen, want hy is my een eenighgeboren.

39 Ende siet een geest neemt hem, ende van stonden aen roept hy, ende hy scheurt hem dat hy schuymt, ende en wijckt naeuwlicks van hem, ende verplettert hem.

40 Ende ick hebbe uwe discipelen gebeden, dat sy hem souden uytwerpen: ende sy en hebben niet gekonnen.

41 Ende Jesus antwoordende seyde, O ongeloovigh ende verkeert geslachte, hoe lange sal ick nogh by ulieden zijn, ende ulieden verdragen? Brengt uwen sone hier.

42 Ende nogh, als hy [nae hem] toequam, scheurde hem de duyvel, ende verscheurde [hem]: maer Jesus bestrafte den onreynen geest, ende maeckte het kint gesont, ende gaf hem sijnen vader weder.

43 Ende sy wierden alle verslagen over de grootdadigheyt Godts. Ende als sy alle haer verwonderden over alle de dingen, die Jesus gedaen hadde, seyde hy tot sijne discipelen.

44 Legget gy dese woorden in uwe ooren: Want de Sone des menschen sal overgelevert worden in der menschen handen.

45 Maer sy en verstonden dit woort niet, ende het was voor haer verborgen, also dat sy het niet en begrepen: ende sy vreesden, van dat woort hem te vragen.

46 Ende daer rees een overlegginge onder haer, namelick wie van haer de meeste ware.

47 Maer Jesus siende de overlegginge harer herten, nam een kindeken, ende stelde dat by hem:

48 Ende seyde tot haer, So wie dit kindeken ontfangen sal in mijnen name, die ontfangt my: ende so wie my ontfangen sal, die ontfangt hem die my gesonden heeft. Want die de minste onder u allen is, die sal groot zijn.

49 Ende Joannes antwoordde ende seyde, Meester, wy hebben eenen gesien, die in uwen name de duyvelen uytwierp: ende wy hebben 't hem verboden, om dat hy [u] met ons niet en volgt.

50 Ende Jesus seyde tot hem, En verbiedt het niet. Want wie tegen ons niet en is, die is voor ons.

51 Ende het geschiedde, als de dagen sijner opneminge vervult wierden, so richtede hy sijn aengesicht, om nae Jerusalem te reysen.

52 Ende hy sondt boden uyt voor sijn aengesicht: ende sy henen gereyst zijnde, quamen in een vleck der Samaritanen, om voor hem [herberge] te bereyden.

53 Ende sy en ontfingen hem niet, om dat sijn aengesicht was [als] reysende nae Jerusalem.

54 Als nu sijne discipelen Jacobus ende Joannes [dat] sagen, seyden sy, Heere, wilt gy dat wy seggen, dat vyer van den hemel nederdale, ende dese verslinde, gelijck oock Elias gedaen heeft?

55 Maer hem omkeerende bestrafte hyse, ende seyde, Gy en weet niet van hoedanigen geest gy zijt.

56 Want de Sone des menschen en is niet gekomen om der menschen zielen te verderven, maer om te behouden. Ende sy gingen nae een ander vleck.

57 Ende het geschiedde op den wegh als sy reysden, dat een tot hem seyde, Heere, ick sal u volgen, waer gy oock henen gaet.

58 Ende Jesus seyde tot hem, De vossen hebben holen, ende de vogelen des hemels nesten: maer de Sone des menschen en heeft niet, waer hy het hooft nederlegge.

59 Ende hy seyde tot eenen anderen, Volgt my. Doch hy seyde, Heere laet my toe, dat ick henen gae, ende eerst mijnen vader begrave.

60 Maer Jesus seyde tot hem, Laet de doode hare dooden begraven: doch gy, gaet henen ende verkondigt het Koninckrijcke Godts.

61 Ende oock een ander seyde, Heere, ick sal u volgen: maer laet my eerst toe, dat ick afscheyt neme van de gene die in mijn huys zijn.

62 Ende Jesus seyde tot hem, Niemant die sijne hant aen den ploegh slaet ende siet nae het gene achter is, en is bequaem tot het Koninckrijcke Godts.

HET 10. CAPITTEL.

ENDE na desen stelde de Heere nogh andere seventigh, ende sondtse henen voor sijn aengesicht twee en twee, in een yeder stadt ende plaetse, daer hy komen soude.

2 Hy seyde dan tot haer, De oogst is wel groot, maer de arbeyders zijn weynige: daerom biddet den Heere des oogsts, dat hy arbeyders in sijnen oogst uytstoote.

3 Gaet henen: siet, ick sende u als lammeren in 't midden der wolven.

4 En draegt geenen buydel, noch male, noch schoenen: ende en groet niemant op den wegh.

5 Ende in wat huys gy sult ingaen, segt eerst, Vrede [zy] desen huyse.

6 Ende indien aldaer een sone des vredes is, so sal uwe vrede op hem rusten: maer indien niet, so sal [uwe vrede] tot u wederkeeren.

7 Ende blijft in dat selve huys, etende ende drinckende 't gene van haer [voorgesett wort]: want de arbeyder is sijns loons weerdigh. En gaet niet over van ['t eene] huys in ['t ander] huys.

8 Ende in wat stadt gy sult ingaen, ende sy u ontfangen, eet het gene ulieden voorgesett wort.

9 Ende geneest de krancke die daer in zijn: ende segt tot haer, Het Koninckrijcke Godts is naeby u gekomen.

10 Maer in wat stadt gy sult ingaen, ende sy u niet ontfangen, uytgaende op hare straten, so segt,

11 Oock het stof, dat uyt uwe stadt aen ons kleeft, schudden wy af op ulieden: nochtans so weet dit, dat het Koninckrijcke Godts naeby u gekomen is.

12 Ende ick segge u, dat het [dien van] Sodoma verdraeglicker wesen sal in dien dage, dan deselve stadt.

13 Wee u Chorazin, wee u Bethsaida: want so in Tyrus ende Sidon de krachten geschiet waren, die in u geschiet zijn, sy souden eertijts in sack ende assche sittende haer bekeert hebben.

14 Doch het sal Tyrus ende Sidon verdraeglicker zijn in het oordeel, dan ulieden.

15 Ende gy Capernaum, die tot den hemel toe verhoogt zijt, gy sult tot der hellen toe nedergestooten worden.

16 Wie u hoort, die hoort my; ende wie u verwept, die verwerpt my: ende wie my verwerpt, die verwerpt den genen die my gesonden heeft.

17 Ende de seventigh zijn wedergekeert met blijtschap, seggende, Heere, oock de duyvelen zijn ons onderworpen in uwen name.

18 Ende hy seyde tot haer, Ick sagh den satan, als een blicksem, uyt den hemel vallen.

19 Siet ick geve u de macht om op slangen ende scorpioenen te treden, ende over alle kracht des vyants: ende geen dingh en sal u eenigsins beschadigen.

20 Doch en verblijdt u daer

in niet, dat de geesten u onderworpen zijn: maer verblijdt u veel meer dat uwe namen geschreven zijn in de hemelen.

21 Te dier ure verheugde hem Jesus in den geest, ende seyde, Ick dancke u Vader, Heere des hemels ende der aerde, dat gy dese dingen voor den wijsen ende verstandigen verborgen hebt, ende hebt deselve den kinderkens geopenbaert: ja Vader, want also is geweest het welbehagen voor u.

22 Alle dingen zijn my van mijnen Vader overgegeven: ende niemant en weet wie de Sone is, dan de Vader; ende wie de Vader is, dan de Sone, ende dien het de Sone sal willen openbaren.

23 Ende hem keerende nae de discipelen, seyde hy [tot haer] alleen, Saligh zijn de oogen die sien 't gene gy siet.

24 Want ick segge u, dat vele Propheten ende Koningen hebben begeert te sien 't gene gy siet, ende en hebben 't niet gesien: ende te hooren 't gene gy hoort, ende en hebben 't niet gehoort.

25 Ende siet, een seker Wetgeleerde stont op, hem versoeckende, ende seggende, Meester, wat doende sal ick het eeuwige leven be-erven?

26 Ende hy seyde tot hem, Wat is in de wet geschreven? hoe leest gy?

27 Ende hy antwoordende seyde, Gy sult den Heere uwen Godt lief hebben uyt geheel uw herte, ende uyt geheel uwe ziele, ende uyt geheel uwe kracht ende uyt geheel uw verstant: ende uwen naesten als uselven.

28 Ende hy seyde tot hem, Gy hebt recht geantwoord: Doet dat, ende gy sult leven.

29 Maer hy willende hemselven rechtveerdigen, seyde tot Jesum, Ende wie is mijn naeste?

30 Ende Jesus antwoordende seyde, Een seker mensche quam af van Jerusalem nae Jericho, ende viel onder de moordenaers: welcke hem oock uytgetogen, ende daer toe [sware] slagen gegeven hebbende, gingen henen, ende lieten [hem] half-doot liggen.

31 Ende by gevalle quam een seker Priester denselven wegh af: ende hem siende gingh hy tegen over [hem] voorby.

32 Ende desgelijcks oock een Levijt, als hy was by die plaetse, quam hy ende sagh [hem], ende gingh tegen over [hem] voorby.

33 Maer een seker Samaritaen reysende quam ontrent hem, ende hem siende wiert hy met innerlicke ontferminge beweegt.

34 Ende hy tot [hem] gaende verbondt sijne wonden, gietende daer in olie ende wijn: ende hem heffende op sijn eygen beest, voerde hem in de herberge, ende versorgde hem.

35 Ende des anderen daegs wechgaende langde hy twee penningen uyt, ende gafse den weert, ende seyde tot hem, Draegt sorge voor hem: ende so wat gy meer [aen hem] te koste sult leggen, dat sal ick u wedergeven, als ick wederkome.

36 Wie dan van dese drie dunckt u de naeste geweest te zijn des genen die onder de moordenaers gevallen was?

37 Ende hy seyde, Die barmhertigheyt aen hem gedaen heeft. So seyde dan Jesus tot hem, Gaet henen ende doet gy desgelijcks.

38 Ende het geschiedde, als sy reysden, dat hy quam in een vleck: ende een seker vrouwe met name Martha ontfingh hem in haer huys.

39 Ende dese hadde een sus-

ter genaemt Maria, welcke oock
sittende aen de voeten Jesu sijn
woort hoorde.

40 Doch Martha was seer
besigh met veel dienens, ende
daerbykomende seyde, Heere, en
treckt gy u dat niet aen, dat
mijne suster my alleen laet die-
nen? Segt dan haer, dat sy my
helpe.

41 Ende Jesus antwoordende
seyde tot haer, Martha, Martha,
gy bekommert ende ontrust u
over vele dingen:

42 Maer één dingh is noodigh:
doch Maria heeft het goede deel
uytgekoren, het welcke van haer
niet en sal wechgenomen wor-
den.

HET 11. CAPITTEL.

ENDE het geschiedde, doe hy
in een seker plaetse was bid-
dende, als hy ophieldt, dat een
van sijne discipelen tot hem
seyde, Heere, leert ons bidden,
gelijck oock Joannes sijne disci-
pelen geleert heeft.

2 Ende hy seyde tot haer,
Wanneer gy biddet, so segget:
Onse Vader, die in de hemelen
[zijt], Uw name worde geheyligt.
Uw Koninckrijcke kome. Uwe
wille geschiede, gelijck in den
hemel, [alsoo] oock op der aer-
den.

3 Geeft ons elcken dagh ons
dagelicksch broot.

4 Ende vergeeft ons onse son-
den: want oock wy vergeven
eenen yegelicken die ons schul-
digh is. Ende en leydt ons niet
in versoeckinge, maer verlost ons
van den boosen.

5 Ende hy seyde tot haer,
Wie van u sal eenen vrient heb-
ben, ende sal ter middernacht
tot hem gaen, ende tot hem seg-
gen, Vrient, leent my drie broo-
den:

6 Overmits mijn vrient van
de reyse tot my gekomen is, ende
ick en hebbe niet dat ick hem
voorsette?

7 Ende dat die van binnen
antwoordende soude seggen,
Doet my geen moeyte aen: de
deure is nu gesloten, ende mijne
kinderen zijn met my in de slaep-
kamer: ick en kan niet opstaen,
om u te geven?

8 Ick segge ulieden, Hoewel
hy niet en soude opstaen ende
hem geven, om dat hy sijn vrient
is: nochtans om sijne onbe-
schaemtheyts wille, sal hy op-
staen, ende hem geven soo veel
als hy 'er behoeft.

9 Ende ick segge ulieden,
Biddet, ende u sal gegeven wor-
den: soecket, ende gy sult vin-
den: kloppet, ende u sal open
gedaen worden.

10 Want een yegelick die
bidt, die ontfangt: ende die
soeckt, die vindt: ende die klopt,
dien sal open gedaen worden.

11 Ende wat vader onder u,
dien de sone om broot bidt, sal
hem eenen steen geven? Of
oock om eenen visch, sal hem
voor eenen visch een slange ge-
ven?

12 Ofte so hy oock om een ey
soude bidden, sal hy hem een
scorpioen geven?

13 Indien dan gy die boos zijt,
weet uwen kinderen goede ga-
ven te geven, hoe veel te meer
sal de hemelsche Vader den
Heyligen Geest geven den ge-
nen die hem bidden?

14 Ende hy wierp eenen duy-
vel uyt, ende die was stom. Ende
het geschiedde, als de duyvel
uytgevaren was, dat de stomme
sprack, ende de scharen verwon-
derden haer.

15 Maer sommige van haer
seyden, Hy werpt de duyvelen
uyt door Beëlzebul den oversten

der duyvelen.
16 Ende andere [hem] versoeckende, begeerden van hem een teecken uyt den hemel.
17 Maer hy kennende hare gedachten, seyde tot haer, Een yeder Koninckrijck dat tegen hemselven verdeelt is, wort verwoest: ende een huys tegen hemselven [verdeelt zijnde] valt.
18 Indien nu oock de satan tegen hemselven verdeelt is, hoe sal sijn Rijck bestaen? Dewijle gy segt, dat ick door Beëlzebul de duyvelen uytwerpe.
19 Ende indien ick door Beëlzebul de duyvelen uytwerpe, door wien werpense uwe sonen uyt? Daerom sullen dese uwe rechters zijn.
20 Maer indien ick door den vinger Godts de duyvelen uytwerpe, so is dan het Koninckrijck Godts tot u gekomen.
21 Wanneer een stercke gewapende sijn hof bewaert, so is [al] wat hy heeft in vrede.
22 Maer als een daer overkomt, die stercker is dan hy, ende hem overwint, die neemt sijne geheele wapenrustinge, daer hy op vertrouwde, ende deelt sijnen roof uyt.
23 Wie met my niet en is, die is tegen my: ende wie met my niet en vergadert, die verstroyt.
24 Wanneer de onreyne geest van den mensche uytgevaren is, so gaet hy door dorre plaetsen, soeckende ruste: ende die niet vindende, segt hy, Ick sal wederkeeren in mijn huys daer ick uytgevaren ben.
25 Ende komende vindt hy het [met besemen] gekeert ende verciert.
26 Dan gaet hy henen, ende neemt met hem seven andere geesten, booser dan hy selve is; ende ingegaen zijnde woonen sy aldaer: ende het laetste van dien mensche wort erger dan het eerste.
27 Ende het geschiedde, als hy dese dingen sprack, dat een seker vrouwe de stemme verheffende uyt de schare, tot hem seyde, Saligh is de buyck die u gedragen heeft, ende de borsten, die gy hebt gesogen.
28 Maer hy seyde, Ja saligh zijn de gene die het woort Godts hooren, ende dat selve bewaren.
29 Ende als de scharen dichtbyeen vergaderden, begon hy te seggen, Dit is een boos geslachte: het versoeckt een teecken? ende haer en sal geen teecken gegeven worden, dan het teecken Jone des Propheten.
30 Want gelijck Jonas den Nineviten een teecken geweest is, alsoo sal oock de Sone des menschen zijn desen geslachte.
31 De Koninginne van het zuyden sal opstaen in het oordeel met de mannen van dit geslachte, ende salse veroordeelen: want sy is gekomen van de eynden der aerde, om te hooren de wijsheyt Salomons. Ende siet, meer dan Salomon is hier.
32 De mannen van Nineve sullen opstaen in het oordeel met dit geslachte, ende sullen 't selve veroordeelen: Want sy hebben haer bekeert op de predikinge Jone. Ende siet, meer dan Jonas is hier.
33 Ende niemant die een keerse ontsteeckt, sett [die] in 't verborgen, noch onder een koornmate: maer op eenen kandelaer, op dat de gene die inkomen het licht sien mogen.
34 De keerse des lichaems is de ooge. Wanneer dan uwe ooge eenvoudigh is, so is oock uw geheel lichaem verlicht: maer so sy boos is, so is oock uw [geheel] lichaem duyster.
35 Siet dan toe, dat niet het

licht, 't welck in u is, duyster-
nisse en zy.
36 Indien dan uw lichaem ge-
heel verlicht is, niet hebbende
eenigh deel dat duyster is, so sal
't geheel verlicht zijn, gelijck
wanneer de keerse met het schijn-
sel u verlichtet.
37 Als hy nu [dit] sprack, badt
hem een seker Phariseus, dat hy
by hem het middagmael wilde
eten: ende ingegaen zijnde sat hy
aen.
38 Ende de Phariseus [dat]
siende verwonderde hem, dat hy
niet eerst voor het middagmael
hem gewasschen en hadde.
39 Ende de Heere seyde tot
hem, Nu gy Phariseen, gy rey-
nigt het buytenste des drinckbe-
kers ende des schotels: maer het
binnenste van u is vol van roof
ende boosheyt.
40 Gy onverstandige, die het
buytenste heeft gemaeckt, en
heeft hy oock niet het binnenste
gemaeckt?
41 Doch geeft tot aelmoesse
het gene daer in is: ende siet,
alles is u reyn.
42 Maer wee u Phariseen,
want gy vertient munte ende
ruyte, ende alle moeskruyt, ende
gy gaet voorby het oordeel ende
de liefde Godts. Dit moest men
doen, ende het ander niet nala-
ten.
43 Wee u Phariseen, want gy
bemint het voorgestoelte in de
Synagogen, ende de begroetin-
gen op de merckten.
44 Wee u gy Schriftgeleerde
ende Phariseen, gy geveynsde:
want gy zijt gelijck de graven die
niet openbaer en zijn, ende de
menschen die daer over wande-
len en weten 't niet.
45 Ende een van de Wetge-
leerde antwoordende seyde tot
hem, Meester als gy dese dingen
segt, so doet gy oock ons smaet-
heyt aen.
46 Doch hy seyde, Wee oock
u Wetgeleerde, want gy belastet
de menschen met lasten swaer
om te dragen, ende selve raeckt
gy die lasten niet aen met één
van uwe vingeren.
47 Wee u, want gy bouwet de
graven der Propheten, ende uwe
vaders hebben deselve gedoodt.
48 So getuygt gy dan dat gy
mede behagen hebt aen de
wercken uwer vaderen; want
sy hebbense gedoodt, ende gy
bouwet hare graven.
49 Daerom oock de Wijsheyt
Godts segt, Ick sal Propheten
ende Apostelen tot haer senden,
ende van dien sullen sy [som-
mige] dooden, ende [sommige]
sullen sy uytjagen:
50 Op dat van dit geslachte
afge-eyscht werde het bloet van
alle de Propheten, dat vergoten
is van de grontlegginge der we-
relt af;
51 Van het bloet Abels tot het
bloet Zacharie, die gedoodt is
tusschen den altaer ende het
Huys [Godts]: ja segge ick u,
het sal afge-eyscht worden van
dit geslachte.
52 Wee u gy Wetgeleerde,
want gy hebt den sleutel der ken-
nisse wechgenomen: gy selve
en zijt niet ingegaen, ende die
ingingen hebt gy verhindert.
53 Ende als hy dese dingen
tot haer seyde, begonden de
Schriftgeleerde ende Phariseen
hart aen te houden, ende hem
van vele dingen te doen spreken:
54 Hem lagen leggende, ende
soeckende yet uyt sijnen mont
te bejagen, op dat sy hem be-
schuldigen mochten.

HET 12. CAPITTEL.

DAEREN TUSSCHEN als ve-
le duysenden der schare
byeenvergadert waren, so dat sy

malkanderen vertraden, begon
hy te seggen tot sijne discipelen,
Voor eerst wacht uselven voor
den suerdeessem der Phariseen,
welcke is geveynstheyt.
2 Ende daer en is niets be-
deckt, dat niet en sal ontdeckt
worden: ende verborgen, dat
niet en sal geweten worden.
3 Daerom al wat gy in duys-
ternisse gesegt hebt, sal in 't licht
gehoort worden: ende wat gy in
de oore gesproken hebt, in de
binnenkamers, sal op de daken
gepredickt worden.
4 Ende ick segge u mijnen
vrienden, En vreest u niet voor de
gene die het lichaem dooden,
ende daer na niet meer en kon-
nen doen.
5 Maer ick sal u toonen wien
gy vreesen sult: Vreest dien, die
na dat hy gedoodt heeft, [oock]
macht heeft in de helle te wer-
pen; ja ick segge u, Vreest dien.
6 En worden niet vijf musch-
kens verkocht voor twee pen-
ningskens? ende niet één van
die en is voor Godt vergeten.
7 Ja oock de hayren uwes
hoofts zijn alle getelt. En vreest
dan niet: gy gaet vele musch-
kens te boven.
8 Ende ick segge u, Een ye-
gelick die my belijden sal voor
de menschen, dien sal oock de
Sone des menschen belijden
voor de Engelen Godts.
9 Maer wie my verloochenen
sal voor de menschen, die sal ver-
loochent worden voor de Enge-
len Godts.
10 Ende een yegelick die
[eenigh] woort spreken sal tegen
den Sone des menschen, het sal
hem vergeven worden: maer
wie tegen den Heyligen Geest
gelastert sal hebben, dien en sal
het niet vergeven worden.
11 Ende wanneer sy u henen
brengen sullen in de Synagogen,
ende [tot] de Overheden ende
de Machten, so en zijt niet be-
sorgt hoe ofte wat gy tot verant-
woordinge seggen, ofte wat gy
spreken sult.
12 Want de Heylige Geest
sal u in de selve ure leeren 't
gene [gy] spreken moet.
13 Ende een uyt de schare
seyde tot hem, Meester, segt
mijnen broeder, dat hy met my
de erffenisse deele.
14 Maer hy seyde tot hem,
Mensche, wie heeft my tot een
rechter ofte scheydsman over
ulieden gestelt?
15 Ende hy seyde tot haer,
Siet toe ende wacht u van de
gierigheyt: want het en is niet
in den overvloet [gelegen], dat
yemant leeft uyt sijne goederen.
16 Ende hy seyde tot haer
een gelijckenisse, ende sprack,
Eenes rijcken mensches lant
hadde wel gedragen:
17 Ende hy overleyde by hem-
selven, seggende, Wat sal ick
doen? want ick en hebbe niet,
waer in ick mijne vruchten sal
versamelen.
18 Ende hy seyde, Dit sal ick
doen: ick sal mijne schueren af-
breken, ende grooter bouwen:
ende sal aldaer versamelen alle
dit mijn gewas, ende dese mijne
goederen:
19 Ende ick sal tot mijne ziele
seggen, Ziele, gy hebt vele goede-
ren, die opgelegt zijn voor vele
jaren: neemt ruste, eet, drinckt,
zijt vrolick.
20 Maer Godt seyde tot hem,
Gy dwaes, in desen nacht sal
men uwe ziele van u afeysschen:
ende 't gene gy bereydt hebt,
wiens sal het zijn?
21 Alsoo [is 't met dien], die
hemselven schatten vergadert,
ende niet ryck en is in Gode.
22 Ende hy seyde tot sijne dis-
cipelen, Daerom segge ick u, en

zijt niet besorgt voor uw leven,
wat gy eten sult: noch voor het
lichaem, waer mede gy u klee-
den sult.
23 Het leven is meer dan het
voedsel, ende het lichaem dan
de kleedinge.
24 Aenmerckt de raven, dat
sy niet en zaeyen, noch en mae-
yen, welcke geen spijskamer noch
schuere en hebben, ende Godt
voedt deselve: hoe veel gaet gy
de vogelen te boven?
25 Wie doch van u kan met
besorgt te zijn één elle tot sijne
lengte toedoen?
26 Indien gy dan oock het
minste niet en kont, wat zijt gy
voor de andere dingen besorgt?
27 Aenmerckt de lelien, hoe
sy wassen. Sy en arbeyden niet,
noch en spinnen niet: ende ick
segge u, Oock Salomon in alle
sijne heerlickheyt en is niet be-
kleedt geweest als één van dese.
28 Indien nu Godt het gras,
dat heden op het velt is, ende
morgen in den oven geworpen
wort, alsoo bekleedt, hoe veel
meer u, gy kleyngeloovige?
29 Ende gylieden, en vraegt
niet wat gy eten, ofte wat gy
drincken sult: ende en weest
niet wanckelmoedigh
30 Want alle dese dingen
soecken de volckeren der werelt:
maer uwe Vader weet, dat gy
dese dingen behoeft.
31 Maer soeckt het Koninck-
rijcke Godts: ende alle dese din-
gen sullen u toegeworpen worden.
32 En vreest niet, gy kleyn
kuddeken: want het is uwes
Vaders welbehagen ulieden het
Koninckrijck te geven.
33 Verkoopt het gene gy hebt,
ende geeft aelmoesse. Maeckt
uselven buydels die niet en ver-
ouden, eenen schat die niet af
en neemt, in de hemelen: daer
de dief niet by en komt, noch de
motte en verderft.
34 Want waer uwe schat is,
aldaer sal oock uw herte zijn.
35 Laet uwe lendenen om-
gordet zijn, ende de keersen
brandende.
36 Ende zijt gy den menschen
gelijck, die op haren heere
wachten, wanneer hy wederko-
men sal van de bruyloft: op dat
als hy komt ende klopt, sy hem
terstont mogen open doen.
37 Saligh zijn die dienst-
knechten, welcke de heere als hy
komt sal wakende vinden: Voor-
waer ick segge u, dat hy hem sal
omgorden, ende salse doen aen-
sitten, ende bykomende sal hy
haer dienen.
38 Ende so hy komt in de
tweede [nacht-]wake, ende komt
in de derde wake, ende vindtse
alsoo, saligh zijn deselve dienst-
knechten.
39 Maer weet dit, dat indien
de heere des huys geweten had-
de in welcke ure de dief soude
komen, hy soude gewaeckt heb-
ben, ende en soude sijn huys
niet hebben laten doorgraven.
40 Gy dan zijt oock bereydt:
want in welcke ure gy het niet
en meynt, sal de Sone des men-
schen komen.
41 Ende Petrus seyde tot hem,
Heere, segt gy dese gelijckenisse
tot ons, ofte oock tot allen?
42 Ende de Heere seyde, Wie
is dan de getrouwe ende voor-
sichtige huysbesorger, dien de
Heere over sijne dienstboden sal
setten, om [haer] ter rechter tijt
het bescheyden deel spijse te
geven?
43 Saligh is die dienstknecht,
welcken sijn Heere, als hy komt,
sal vinden alsoo doende.
44 Waerlick ick segge ulie-
den, dat hy hem over alle sijne
goederen setten sal.
45 Maer indien deselve dienst-

knecht in sijn herte soude
seggen, Mijn Heere vertoeft te
komen, ende soude beginnen de
knechten ende de dienstmaegden
te slaen, ende te eten ende te
drincken, ende droncken te wor-
den,
46 So sal de Heere desselven
dienstknechts komen ten dage,
in welcken hy hem niet en ver-
wacht, ende ter ure die hy niet
en weet: ende sal hem afschey-
den, ende sal sijn deel setten met
de ontrouwe.
47 Ende die dienstknecht
welcke geweten heeft den wille
sijns Heeren, ende [sich] niet
bereydt, noch nae sijnen wille ge-
daen en heeft, die sal met vele
[slagen] geslagen worden.
48 Maer die [deselve] niet ge-
weten en heeft, ende gedaen
heeft [dingen] die slagen weer-
digh zijn, die sal met weynige
[slagen] geslagen worden. Ende
een yegelick dien veel gegeven
is, van dien sal veel ge-eyscht
worden: ende dien men veel
vertrouwt heeft, van dien sal
men overvloediger eysschen.
49 Ick ben gekomen om vyer
op de aerde te werpen: ende
wat wil ick indien het alreede
ontsteken is?
50 Maer ick moet met eenen
doop gedoopt worden: ende hoe
worde ick geperst tot dat het
volbracht zy?
51 Meynt gy dat ick gekomen
ben om vrede te geven op de
aerde? Neen segge ick u, maer
veel eer verdeeltheyt.
52 Want van nu aen sullen-
der vijve in één huys verdeelt
zijn, drie tegen twee, ende twee
tegen drie.
53 De vader sal tegen den
sone verdeelt zijn, ende de sone
tegen den vader: de moeder te-
gen de dochter, ende de dochter
tegen de moeder: de schoonmoe-
der tegen hare schoondochter,
ende de schoondochter tegen
hare schoonmoeder.
54 Ende hy seyde oock tot de
scharen, Wanneer gy een wolcke
siet opgaen van het westen, ter-
stont segt gylieden, Daer komt
regen: ende het geschiet alsoo.
55 Ende wanneer gy den zuy-
den wint [siet] waeyen, so segt
gy, Daer sal hitte zijn: ende het
geschiet.
56 Gy geveynsde, het aen-
schijn der aerde ende des hemels
weet gy te beproeven: ende hoe
en beproeft gy desen tijt niet?
57 Ende waerom en oordeelt
gy oock van uselven niet 't gene
recht is?
58 Want als hy henen gaet
met uwe wederpartye voor de
Overheyt, so doet neerstigheyt
op den wegh om van hem ver-
lost te worden: op dat hy mis-
schien u niet voor den Rechter
en trecke, ende de Rechter u den
gerechtsdienaer overlevere, ende
de gerechtsdienaer u in de ge-
vanckenisse werpe.
59 Ick segge u, Gy en sult
van daer geensins uytgaen, tot
dat gy oock het laetste pennings-
ken betaelt sult hebben.

HET 13. CAPITTEL.

ENDE daer waren te dier sel-
ver tijt eenige tegenwoor-
digh, die hem boodschapten van
de Galileers, welcker bloet Pila-
tus met hare offerhanden ge-
mengt hadde.
2 Ende Jesus antwoordde, en-
de seyde tot haer, Meynt gy dat
dese Galileers, sondaers zijn ge-
weest boven alle de Galileers,
om dat sy sulcks geleden heb-
ben?
3 Ick segge u, Neense: maer
indien gy u niet en bekeert, so
sult gy alle desgelijcks vergaen.
4 Ofte die achttiene, op welcke

de toren in Siloam viel, ende
dooddese: meynt gy dat dese
schuldenaers zijn geweest, bo-
ven alle menschen die in Jerusa-
lem woonen?
5 Ick segge u, Neense: maer
indien gy u niet en bekeert, so
sult gy alle insgelijcks vergaen.
6 Ende hy seyde dese gelijc-
kenisse, Een seker [man] hadde
eenen vijgeboom, geplant in sij-
nen wijngaert: ende hy quam
ende socht vrucht daer op, ende
en vondtse niet.
7 Ende hy seyde tot den wijn-
gaerdenier, Siet ick kome nu drie
jaren soeckende vrucht op desen
vijgeboom, ende en vindese niet:
houwt hem uyt: waer toe beslaet
hy oock onnuttelick de aerde?
8 Ende hy antwoordende sey-
de tot hem, Heere, laet hem
oock [nogh] dit jaer, tot dat ick
om hem gegraven ende mest ge-
legt sal hebben:
9 Ende indien hy vrucht sal
voortbrengen, [laet hem staen:]
maer indien niet, so sult gy hem
namaels uythouwen.
10 Ende hy leerde op den Sab-
bath in éene der Synagogen.
11 Ende siet daer was een
vrouwe, die eenen geest der
kranckheyt achttien jaren langh
gehadt hadde: ende sy was t'sa-
mengebogen, ende en konde
haer gantschelick niet oprech-
ten.
12 Ende Jesus haer siende
riepse tot hem, ende seyde tot
haer, Vrouwe, gy zijt verlost
van uwe kranckheyt.
13 Ende hy leyde de handen
op haer: ende sy wiert terstont
weder recht, ende verheerlickte
Godt.
14 Ende de Overste der Sy-
nagoge, qualick nemende dat
Jesus op den Sabbath genesen
hadde, antwoordde ende seyde
tot de schare, Daer zijn ses da-
gen, in welcke men moet werc-
ken: komt dan in deselve, ende
laet u genesen, ende niet op den
dagh des Sabbaths.
15 De Heere dan antwoordde
hem ende seyde, Gy geveynsde,
en maeckt niet een yegelick van
u op den Sabbath sijnen osse ofte
esel van de kribbe los, ende leydt
[hem] henen om te doen drinc-
ken?
16 Ende dese, die een doch-
ter Abrahams is, welcke de sa-
tan, siet, nu achttien jaren gebon-
den hadde, en moeste die niet
losgemaeckt worden van desen
bant, op den dagh des Sabbaths?
17 Ende als hy dit seyde,
wierden sy alle beschaemt die
haer tegen hem stelden: ende
alle de schare verblijde haer over
alle de heerlicke dingen, die
van hem geschiedden.
18 Ende hy seyde, Wien is
het Koninckrijck Godts gelijck?
ende waer by sal ick 't selve ver-
gelijcken?
19 Het is gelijck een mostaert-
zaet, 't welck een mensche
genomen ende in sijnen hof ge-
worpen heeft: ende het wies op,
ende wiert tot eenen grooten
boom, ende de vogelen des he-
mels nestelden in sijne tacken.
20 Ende hy seyde wederom,
Waer by sal ick het Koninckrijck
Godts vergelijcken?
21 Het is gelijck een suer-
deessem, welcken een vrouwe
nam, ende verbergde in drie ma-
ten meels, tot dat het geheel ge-
suert was.
22 Ende hy reysde van d'eene
stadt ende vlecke tot d' andere,
leerende, ende richtende [sijne]
reyse nae Jerusalem.
23 Ende daer seyde een tot
hem, Heere, zijnder oock wey-
nige die saligh worden? Ende
hy seyde tot haer,
24 Strijdt om in te gaen door

de enge poorte: want vele (segge ick u) sullen soecken in te gaen, ende en sullen niet konnen:
25 [Namelick] na dat de Heere des huys sal opgestaen zijn, ende de deure sal gesloten hebben: ende gy sult beginnen buyten te staen, ende aen de deure te kloppen, seggende Heere, Heere, doet ons open, ende hy sal antwoorden ende tot u seggen, Ick en kenne u niet, van waer gy zijt.
26 Alsdan sult gy beginnen te seggen, Wy hebben in uwe tegenwoordigheyt gegeten ende gedroncken, ende gy hebt in onse straten geleert.
27 Ende hy sal seggen, Ick segge u, Ick en kenne u niet, van waer gy zijt: wijckt van my af alle gy werckers der ongerechtigheyt.
28 Aldaer sal zijn weeninge ende knerssinge der tanden, wanneer gy sult sien Abraham ende Isaac, ende Jacob, ende alle de Propheten in het Koninckrijcke Godts, maer ulieden buyten uytgeworpen.
29 Ende daer sullender komen van oosten ende westen, ende van noorden ende zuyden: ende sullen aensitten in het Koninckrijcke Godts.
30 Ende siet, daer zijn laetste, die de eerste sullen zijn: ende daer zijn eerste, die de laetste sullen zijn.
31 Te dien selven dage quamen daer eenige Phariseen, seggende tot hem, Gaet wech, ende vertreckt van hier: want Herodes wil u dooden.
32 Ende hy seyde tot haer, Gaet henen, ende segget dien vos, Siet ick werpe duyvelen uyt, ende make gesont, huyden ende morgen, ende ten derden [dage] worde ick voleyndigt.
33 Doch ick moet huyden ende morgen, ende den volgenden [dagh] reysen: want het en gebeurt niet, dat een Propheet gedoodt worde buyten Jerusalem.
34 Jerusalem, Jerusalem, gy die de Propheten doodet, ende steenigt die tot u gesonden zijn, hoe menigmael hebbe ick uwe kinderen willen byeenvergaderen, gelijckerwijs een henne hare kieckens onder de vleugelen [vergadert], ende gylieden en hebt niet gewilt?
35 Siet, uw huys wort ulieden woest gelaten. Ende voorwaer ick segge u, dat gy my niet en sult sien, tot dat [de tijt] sal gekomen zijn, als gy sult seggen, Gesegent [is] hy die komt in den name des Heeren.

HET 14. CAPITTEL.

ENDE het geschiedde, als hy gekomen was in het huys van een der Oversten der Phariseen, op den Sabbath, om broot te eten, dat sy hem waernamen.
2 Ende siet daer was een seker watersuchtigh mensche voor hem.
3 Ende Jesus antwoordende seyde tot de Wetgeleerde ende Phariseen, ende sprack, Is 't oock geoorloft op den Sabbath gesont te maken?
4 Maer sy swegen stille. Ende hy nam [hem], ende genas hem, ende liet [hem] gaen.
5 Ende hy haer antwoordende seyde, Wiens esel ofte osse van ulieden sal in eenen put vallen, ende die hem niet terstont en sal uyttrecken op den dagh des Sabbaths?
6 Ende sy en konden hem daer op niet weder-antwoorden.
7 Ende hy seyde tot de genoodde een gelijckenisse, aenmerckende hoe sy de voor-aensittingen verkoren: seggende tot

haer.

8 Wanneer gy van yemant ter bruyloft genoodt sult zijn, so en set u niet in de eerste sitplaetse: op dat niet misschien een weerdiger dan gy, van hem genoodt zy:

9 Ende hy komende, die u ende hem genoodt heeft, tot u segge, Geeft desen plaetse: ende gy alsdan soudt beginnen met schaemte de laetste plaetse te houden.

10 Maer wanneer gy genoodt sult zijn, gaet henen ende set u in de laetste plaetse: op dat, wanneer hy komt die u genoodt heeft, hy tot u segge, Vrient, gaet houger op. Alsdan sal 't u eere zijn voor de gene die met u aensitten.

11 Want een yegelick, die hemselven verhoogt, sal vernedert worden: ende die hemselven vernedert, sal verhoogt worden.

12 Ende hy seyde oock tot den genen die hem genoodt hadde, Wanneer gy een middagmael ofte avontmael sult houden, so en roept niet uwe vrienden, noch uwe broeders, noch uwe magen, noch [uwe] rijcke gebueren: op dat oock deselve u niet te eeniger tijt weder en nooden, ende u vergeldinge en geschiede.

13 Maer wanneer gy een maeltijt sult houden, so noodt arme, verminckte, kreupele, blinde.

14 Ende gy sult saligh zijn, om dat sy niet en hebben om u te vergelden: want het sal u vergolden worden in de opstandinge der rechtveerdige.

15 Ende als een van de gene die mede aensaten, dese dingen hoorde, seyde hy tot hem, Saligh is hy die broot eet in 't Koninckrijcke Godts.

16 Maer hy seyde tot hem, Een seker mensche bereydde een groot avontmael, ende hy noodd'er vele.

17 Ende hy sondt sijnen dienstknecht uyt ter ure des avontmaels, om den genoodden te seggen, Komet, want alle dingen zijn nu gereet.

18 Ende sy begonden alle [haer] eendrachtelick te ontschuldigen. De eerste seyde tot hem, Ick hebbe eenen acker gekocht, ende het is noodigh dat ick uytgae, ende hem besie: ick bidde u, houdt my voor verontschuldigt.

19 Ende een ander seyde, Ick hebbe vijf jock ossen gekocht, ende ick gae henen om die te beproeven: ick bidde u, houdt my voor verontschuldigt.

20 Ende een ander seyde, Ick hebbe een wijf getrouwt, ende daerom en kan ick niet komen.

21 Ende deselve dienstknecht [weder]-gekomen zijnde, boodschapte dese dingen sijnen heere. Doe wiert de heere des huys toornigh, ende seyde tot sijnen dienstknecht, Gaet haestelick uyt in de straten ende wijcken der stadt, ende brengt de arme, ende verminckte, ende kreupele, ende blinde hier in.

22 Ende de dienstknecht seyde, Heere, het is geschiet gelijck gy bevolen hebt, ende nogh is daer plaetse.

23 Ende de heere seyde tot den dienstknecht, Gaet uyt in de wegen, ende heggen, ende dwingtse in te komen, op dat mijn huys vol werde.

24 Want ick segge ulieden, dat niemant van die mannen, die genoodt waren, mijn avontmael smaken en sal.

25 Ende vele scharen gingen met hem: ende hy hem omkeerende seyde tot haer,

26 Indien yemant tot my komt, ende niet en haet sijnen vader, ende moeder, ende wijf, ende kinderen, ende broeders, ende susters, ja oock selfs sijn eygen leven, die en kan mijn discipel niet zijn.

27 Ende wie sijn kruys niet en draegt, ende my na en volgt, die en kan mijn discipel niet sijn.

28 Want wie van u, willende eenen toren bouwen, en sitt niet eerst neder, ende overrekent de kosten, of hy oock heeft 't gene tot volmakinge [noodigh is]?

29 Op dat niet misschien als hy het fondament gelegt heeft, ende niet en kan voleyndigen, alle die het sien hem beginnen te bespotten,

30 Seggende, Dese mensche heeft beginnen te bouwen, ende en heeft niet konnen voleyndigen.

31 Of wat Koningh gaende nae den krijgh om tegen eenen anderen Koningh te slaen, en sitt niet eerst neder, ende beraetslaegt, of hy machtigh is met tien duysent te ontmoeten den genen, die met twintigh duysent tegen hem komt?

32 Andersins sendt hy gesanten uyt terwijle de gene nogh verre is, ende begeert 't gene tot vrede [dient].

33 Alsoo dan een yegelick van u, die niet en verlaet alles wat hy heeft, die en kan mijn discipel niet zijn.

34 Het sout is goet: maer indien het sout smaeckeloos geworden is, waer mede sal het smaeckelick gemaeckt worden?

35 Het en is noch tot het lant, noch tot den mesthoop bequaem: men werpt het wech. Wie ooren heeft om te hooren, die hoore.

HET 15. CAPITTEL.

ENDE alle de tollenaers ende de sondaers naederden tot hem, om hem te hooren.

2 Ende de Phariseen ende de Schriftgeleerde murmureerden, seggende, Dese ontfangt de sondaers, ende eet met haer.

3 Ende hy sprack tot haer dese gelijckenisse, seggende,

4 Wat mensche onder u hebbende hondert schapen, ende één van die verliesende, en verlaet niet de negen en negentigh in de woestijne, ende gaet nae het verlorene, tot dat hy 't selve vinde?

5 Ende als hy 't gevonden heeft, legt hy 't op sijne schouderen, verblijdt zijnde.

6 Ende te huys komende roept hy de vrienden ende de gebueren te samen, seggende tot haer, Weest blijde met my, want ick hebbe mijn schaep gevonden, dat verloren was.

7 Ick segge ulieden, dat 'er alsoo blijtschap sal zijn in den hemel over éénen sondaer, die hem bekeert, [meer] dan over negen en negentigh rechtveerdige, die de bekeeringe niet van nooden en hebben.

8 Ofte wat vrouwe hebbende tien penningen, indien sy éénen penningh verliest, en ontsteeckt niet een keerse, ende keert het huys [met besemen], ende soekt neerstelick tot dat sy [dien] vindt?

9 Ende als sy [dien] gevonden heeft, roept sy de vriendinnen ende de gebuerinnen te samen, seggende, Weest blijde met my, want ick hebbe den penningh gevonden, dien ick verloren hadde.

10 Alsoo (segge ick ulieden) is daer blijtschap voor de En-

gelen Godts over éénen sondaer
die hem bekeert.
11 Ende hy seyde, Een seker
mensche hadde twee sonen:
12 Ende de jongste van haer
seyde tot den vader, Vader,
geeft my het deel des goets dat
[my] toekomt. Ende hy deylde
haer het goet.
13 Ende niet vele dagen daer
na, de jongste sone, alles byeen-
vergadert hebbende, is wechge-
reyst in een verre [gelegen] lant:
ende heeft aldaer sijn goet door-
gebracht, levende overdadiglick.
14 Ende als hy het alles ver-
teert hadde, wiert daer een
groote hongersnoot in dat selve
lant: ende hy begon gebreck te
lijden.
15 Ende hy gingh henen ende
voegde hem by één van de bur-
gers desselven lants: ende die
sondt hem op sijn lant, om de
swijnen te weyden.
16 Ende hy begeerde sijnen
buyck te vullen met den draf,
dien de swijnen aten: ende nie-
mant en gafse hem.
17 Ende tot hemselven geko-
men zijnde, seyde hy, Hoe vele
huerlingen mijns vaders hebben
overvloet van broot, ende ick
vergae van honger?
18 Ick sal opstaen ende tot
mijnen vader gaen, ende ick
sal tot hem seggen, Vader, ick
hebbe gesondigt tegen den He-
mel, ende voor u.
19 Ende ick en ben niet meer
weerdigh uw sone genaemt te
worden: Maeckt my als éénen
van uwe huerlingen.
20 Ende opstaende gingh hy
nae sijnen vader. Ende als hy
nogh verre [van hem] was, sagh
hem sijn vader, ende wiert met
innerlicke ontferminge beweegt:
ende [toe] loopende viel hem om
sijnen hals, ende kuste hem.
21 Ende de sone seyde tot
hem, Vader, ick hebbe geson-
digt tegen den Hemel ende voor
u, ende en ben niet meer weer-
digh uw sone genaemt te wor-
den.
22 Maer de vader seyde tot sijne
dienstknechten, Brengt [hier]
voort het beste kleet, ende doet
het hem aen, ende geeft eenen
ringh aen sijne hant, ende schoe-
nen aen de voeten.
23 Ende brengt het gemeste
kalf, ende slacht het: ende laet
ons eten ende vrolick zijn.
24 Want dese mijn soon was
doot, ende is weder levendigh
geworden: ende hy was verlo-
ren, ende is gevonden. Ende
sy begonden vrolick te zijn.
25 Ende sijn oudste soon was
in 't velt: ende also hy quam,
ende het huys genaeckte, hoorde
hy het gesangh, ende het gerey.
26 Ende tot hem geroepen
hebbende één van de knechten,
vraegde wat dat mochte zijn.
27 Ende dese seyde tot hem,
Uw broeder is gekomen: ende
uw vader heeft het gemeste kalf
geslachtet, om dat hy hem ge-
sont weder ontfangen heeft.
28 Maer hy wiert toornigh,
ende en wilde niet ingaen. So
gingh dan sijn vader uyt, ende
badt hem.
29 Doch hy antwoordende
seyde tot den vader, Siet, ick
diene u [nu] soo vele jaren, ende
en hebbe noyt uw gebodt overge-
treden, ende gy en hebt my noyt
een bocksken gegeven, op dat
ick met mijne vrienden mochte
vrolick zijn:
30 Maer als dese uwe sone
gekomen is, die uw goet met
hoeren doorgebracht heeft, so
hebt gy hem het gemeste kalf
geslachtet.
31 Ende hy seyde tot hem,
Kint, gy zijt altijt by my, ende
alle het mijne is uwe.

32 Men behoorde dan vrolick
ende blijde te zijn, want dese
uwe broeder was doot, ende is
weder levendigh geworden: ende
hy was verloren, ende is gevon-
den.

Het 16. Capittel.

ENDE hy seyde oock tot sijne
discipelen, Daer was een
seker rijck mensche, welcke ee-
nen rentmeester hadde: ende
dese wiert by hem verklaegt, als
die sijne goederen doorbracht.
2 Ende hy riep hem, ende
seyde tot hem, Hoe hoore ick dit
van u? Geeft rekenschap van
uw rentmeesterschap: want gy
en sult niet meer konnen rent-
meester zijn.
3 Ende de rentmeester seyde
by hemselven, wat sal ick doen,
dewijle mijn heere dit rentmees-
terschap van my neemt? Gra-
ven en kan ick niet, te bedelen
schame ick my.
4 Ick weet' wat ick doen sal,
op dat, wanneer ick van 't rent-
meesterschap afgesett sal wesen,
sy my in haere huysen ontfan-
gen.
5 Ende hy riep tot hem een
yegelick van de schuldenaers sijns
heeren, ende seyde tot den eer-
sten, Hoe veel zijt gy mijnen
heere schuldigh?
6 Ende hy seyde, Hondert va-
ten olie. Ende hy seyde tot
hem, Neemt uw hantschrift, en-
de nedersittende schrijft haeste-
lick vijftigh.
7 Daer na seyde hy tot eenen
anderen, Ende gy, hoe veel zijt
gy schuldigh? Ende hy seyde,
Hondert mudden tarwe. Ende
hy seyde tot hem, Neemt uw
hantschrift, ende schrijft tachten-
tigh.
8 Ende de heere prees den
onrechtveerdigen rentmeester,
om dat hy voorsichtelick gedaen
hadde: want de kinderen deser
werelt zijn voorsichtiger dan de
kinderen des lichts in haren ge-
slachte.
9 Ende ick segge ulieden,
Maeckt uselven vrienden uyt
den onrechtveerdigen Mammon:
op dat wanneer u ontbreken sal,
sy u mogen ontfangen in de eeu-
wige tabernakelen.
10 Die getrouw is in 't minste,
die is oock in 't groote getrouw:
ende die in het minste onrecht-
veerdigh is, die is oock in het
groote onrechtveerdigh.
11 So gy dan in den onrecht-
veerdigen Mammon niet getrouw
en zijt geweest, wie sal u het
ware vertrouwen?
12 Ende so gy in een anders
[goet] niet getrouw en zijt ge-
weest, wie sal u het uwe geven?
13 Geen huysknecht en kan
twee heeren dienen: want of hy
sal den eenen haten, ende den
anderen lief hebben; ofte hy sal
den eenen aenhangen, ende den
anderen verachten. Gy en kont
Gode niet dienen ende den
Mammon.
14 Ende alle dese dingen hoor-
den oock de Phariseen, die gelt-
gierigh waren: ende sy be-
schimpten hem.
15 Ende hy seyde tot haer,
Gy zijt, die uselven rechtveer-
digt voor de menschen: maer
Godt kent uwe herten. Want
dat hooge is onder de menschen,
is een grouwel voor Godt.
16 De wet, ende de Prophe-
ten [zijn] tot op Joannem: van
dier tijt af wort het Koninck-
rijcke Godts verkondigt, ende
een yegelick doet gewelt op het
selve.
17 Ende het is lichter dat de
hemel ende de aerde voorby-
gaen, dan dat één tittel der wet
valle.

18 Een yegelick die sijn wijf
verlaet, ende een andere trouwt,
die doet overspel: ende een ye-
gelick die de verlatene van den
man trouwt, die doet [oock] over-
spel.
19 Ende daer was een seker
rijck mensche, ende was gekleedt
met purpur ende seer fijn lijn-
waet, levende alle dage vrolick
ende prachtigh.
20 Ende daer was een seker
bedelaer, met name Lazarus,
welcke lagh voor sijn poorte, vol
sweeren,
21 Ende begeerde versadigt
te worden van de kruymkens,
die van de tafel des rijcken vie-
len: maer oock de honden qua-
men ende leckten sijne sweeren.
22 Ende het geschiedde dat
de bedelaer stierf, ende van de
Engelen gedragen wiert in den
schoot Abrahams.
23 Ende de rijcke stierf oock,
ende wiert begraven. Ende als
hy in de helle sijne oogen op-
hief, zijnde in de pijne, sagh
hy Abraham van verre, ende
Lazarum in sijnen schoot.
24 Ende hy riep ende seyde,
Vader Abraham, ontfermt u mij-
ner, ende sendt Lazarum, dat hy
het uyterste sijns vingers in het
water doope, ende verkoele mijn
tonge: want ick lijde smerten
in dese vlamme.
25 Maer Abraham seyde, Kint,
gedenckt dat gy uw goet ont-
fangen hebt in uw leven, ende
Lazarus desgelijcks het quade:
ende nu wort hy vertroost, ende
gy lijdt smerten.
26 Ende boven dit alles, tus-
schen ons ende ulieden is een
groote klove gevestigt, so dat de
gene die van hier tot u willen
overgaen, niet en souden konnen,
noch oock die [daer zijn], van
daer tot ons overkomen.
27 Ende hy seyde, Ick bidde
u dan, vader, dat gy hem sendet
tot mijns vaders huys.
28 Want ick hebbe vijf broe-
ders: dat hy haer [dit] betuyge,
op dat oock sy niet en komen in
dese plaetse der pijninge.
29 Abraham seyde tot hem,
Sy hebben Mosem ende de Pro-
pheten: datse die hooren.
30 Ende hy seyde, Neen, va-
der Abraham: maer so yemant
van de dooden tot haer henen
ginge, sy souden haer bekeeren.
31 Doch [Abraham] seyde
tot hem, Indien sy Mosem ende
de Propheten niet en hooren, so
en sullen sy oock, al waer 't dat
'er yemant uyt den dooden op-
stonde, haer niet laten geseggen.

Het 17. Capittel.

Ende hy seyde tot de disci-
pelen, Het en kan niet wesen,
dat 'er geen ergernissen en ko-
men: doch wee [hem] door welc-
ken sy komen.
2 Het soude hem nutter zijn,
dat een meulensteen om sijnen
hals gedaen ware, ende hy in de
zee geworpen, dan dat hy één
van dese kleyne soude ergeren.
3 Wacht uselven. Ende in-
dien uw' broeder tegen u sondigt,
so bestraft hem: ende indien het
hem leet is, so vergeeft het hem.
4 Ende indien hy sevenmael
's daegs tegen u sondigt, ende se-
venmael 's daegs tot u weder-
keert, seggende, Het is my leet:
so sult gy 't hem vergeven.
5 Ende de Apostelen seyden
tot den Heere, Vermeerdert ons
het geloove.
6 Ende de Heere seyde, so gy
een geloove haddet als een mos-
taertzaet, gy soudet tegen desen
moerbesiëboom seggen, Wort
ontwortelt, ende in de zee ge-
plant: ende hy soude u gehoor-
saem zijn.

7 Ende wie van u heeft eenen
dienstknecht ploegende ofte
[de beesten] hoedende, die tot
hem, als hy van den acker in-
komt, terstont sal seggen, Komt
hy, ende sit aen?
8 Maer sal hy niet tot hem
seggen, Bereydt dat ick t' avont
sal eten, ende omgordt u ende
dient my, tot dat ick sal gegeten
ende gedroncken hebben: ende
eet ende drinckt gy daer na?
9 Danckt hy oock denselven
dienstknecht, om dat hy gedaen
heeft 't gene hem bevolen was?
Ick meyne, neen.
10 Alsoo oock gy, wanneer gy
sult gedaen hebben al het gene
u bevolen is, so segt, Wy zijn
onnutte dienstknechten: want
wy hebben [maer] gedaen 't gene
wy schuldigh waren te doen.
11 Ende het geschiedde, als
hy nae Jerusalem reysde, dat hy
door het midden van Samarien
ende Galileen gingh.
12 Ende als hy in een seker
vleck quam, ontmoeteden hem
tien melaetsche mannen, welcke
stonden van verre.
13 Ende sy verhieven [hare]
stemme, seggende, Jesu, Mees-
ter, ontfermt u onser.
14 Ende als hyse sagh, seyde
hy tot haer, Gaet henen ende
vertoont uselven den Priesteren.
Ende het geschiedde terwijle sy
henen gingen, dat sy gereynigt
wierden.
15 Ende één van haer siende
dat hy genesen was, keerde we-
derom, met grooter stemme Godt
verheerlickende.
16 Ende hy viel op het aen-
gesicht voor sijne voeten, hem
danckende: ende deselve was
een Samaritaen.
17 Ende Jesus antwoordende
seyde, En zijn niet de tien ge-
reynigt geworden? Ende waer
zijn de negen?
18 Ende zijnder geene gevon-
den die wederkeeren, om Godt
eere te geven, dan dese vreem-
delingh?
19 Ende hy seyde tot hem,
Staet op, ende gaet henen: uw
geloove heeft u behouden.
20 Ende gevraegt zijnde van
de Phariseen, wanneer het Ko-
ninckrijcke Godts komen soude,
heeft hy haer geantwoordt ende
gesegt, Het Koninckrijcke Godts
en komt niet met uyterlick ge-
laet.
21 Noch men en sal niet seg-
gen, Siet hier, ofte, Siet daer:
Want siet het Koninckrijcke
Godts is binnen ulieden.
22 Ende hy seyde tot de disci-
pelen, Daer sullen dagen komen,
wanneer gy sult begeeren éénen
der dagen van den Sone des
menschen te sien, ende gy en
sult [dien] niet sien.
23 Ende sy sullen tot u seg-
gen, Siet hier, ofte, Siet daer [is
hy]: en gaet niet henen, noch
en volgt niet.
24 Want gelijck de blicksem,
die van 't een [eynde] onder den
hemel blicksemt, tot het ander
onder den hemel schijnt: alsoo
sal oock de Sone des menschen
wesen in sijnen dagh.
25 Maer eerst moet hy veel
lijden, ende verworpen worden
van dit geslachte.
26 Ende gelijck het geschiet
is in de dagen van Noë, alsoo sal
het oock zijn in de dagen des
Soons des menschen.
27 Sy aten, sy droncken, sy na-
men ten houwelicke, sy wierden
ten houwelicke gegeven, tot den
dagh op welcken Noë in de Arke
gingh: ende de sundvloet quam,
ende verderfse alle.
28 Desgelijcks oock, gelijck
het gechiedde in de dagen Lots;
sy aten, sy droncken, sy koch-
ten, sy verkochten, sy planteden,

sy bouwden:

29 Maer op welcken dagh Lot van Sodoma uytgingh, regende het vyer ende sulpher van den hemel, ende verderfse alle.

30 Even alsoo sal het zijn in den dagh, op welcken de Sone des menschen geopenbaert sal worden.

31 In dien selven dagh, wie op het dack sal zijn, ende sijn huysraet in huys, die en kome niet af, om denselven wech te nemen: Ende wie op den acker zijn sal, die en keere desgelijcks niet nae het gene dat achter is.

32 Gedenckt aen het wijf Lots.

33 So wie sijn leven sal soecken te behouden, die sal 't verliesen: ende so wie het selve sal verliesen, die sal het in 't leven behouden.

34 Ick segge u, In dien nacht sullen twee op één bedde zijn: de een sal aengenomen, ende de ander sal verlaten worden.

35 Twee [vrouwen] sullen t'samen malen: de eene sal aengenomen, ende de andere sal verlaten worden.

36 Twee sullen op den acker zijn: de een sal aengenomen, ende de ander sal verlaten worden.

37 Ende sy antwoordden ende seyden tot hem, Waer Heere? Ende hy seyde tot haer, Waer het lichaem is, aldaer sullen de arenden vergadert worden.

HET 18. CAPITTEL.

ENDE hy seyde oock een gelijckenisse tot haer, daer toe [streckende] dat men altijt bidden moet, ende niet vertragen.

2 Seggende, Daer was een seker Rechter in een stadt, die Godt niet en vreesde, ende geen mensche en ontsagh:

3 Ende daer was een sekere weduwe in deselve stadt: ende sy quam tot hem, seggende, Doet my recht tegen mijne wederpartye.

4 Ende hy en wilde voor eenen [langen] tijt niet: maer daer na seyde hy by hemselven, Hoewel ick Godt niet en vreese, ende geen mensche en ontsie,

5 Nochtans om dat dese weduwe my moeyelick valt, so sal ick haer recht doen: op dat sy niet eyndelick en kome, ende my het hooft breke.

6 Ende de Heere seyde, Hoort wat de onrechtveerdige Rechter segt.

7 En sal Godt dan geen recht doen sijnen uytverkorenen, die dagh ende nacht tot hem roepen, hoewel hy lanckmoedigh is over haer?

8 Ick segge u, dat hy haer haestelick recht doen sal: Doch de Sone des menschen, als hy komt, sal hy oock geloove vinden op der aerden?

9 Ende hy seyde oock tot sommige, die by haerselven vertrouwden, dat sy rechtveerdigh waren, ende de andere niets en achteden, dese gelijckenisse:

10 Twee menschen gingen op in den Tempel om te bidden: de een was een Phariseus, ende de ander een tollenaer.

11 De Phariseus staende badt dit by hemselven, O Godt, ick dancke u, dat ick niet en ben gelijck de andere menschen, roovers, onrechtveerdige, overspeelders: ofte oock gelijck dese tollenaer.

12 Ick vaste tweemael ter weke, ick geve tienden van alles wat ick besitte.

13 Ende de tollenaer van verre staende en wilde oock selfs de oogen niet opheffen nae den hemel: maer sloegh op sijne

borst, seggende, O Godt, zijt
my sondaer genadigh.
14 Ick segge ulieden, Dese
gingh af gerechtveerdigt in sijn
huys, [meer] dan die. Want
een yeder die hemselven ver-
hoogt, sal vernedert worden: en-
de die hemselven vernedert, sal
verhoogt worden.
15 Ende sy brachten oock de
kinderkens tot hem, op dat hy
die soude aenraken: ende de
discipelen [dat] siende bestraften
deselve.
16 Maer Jesus riep deselve
[kinderkens] tot hem, ende
seyde, Laet de kinderkens tot
my komen, ende en verhindert
haer niet: want der sulcker is
het Koninckrijcke Godts.
17 Voorwaer segge ick u, So
wie het Koninckrijcke Godts niet
en sal ontfangen als een kinde-
ken, die en sal geensins in het
selve komen.
18 Ende een seker Overste
vraegde hem, seggende, Goede
Meester, wat doende sal ick het
eeuwige leven be-erven?
19 Ende Jesus seyde tot hem,
Wat noemt gy my goet? Nie-
mant en is goet dan één, [name-
lick] Godt.
20 Gy weet de geboden, Gy
en sult geen overspel doen, Gy
en sult niet dooden, Gy en sult
niet stelen, Gy en sult geen val-
sche getuygenisse geven: Eert
uwen vader, ende uwe moeder.
21 Ende hy seyde, Alle dese
dingen hebbe ick onderhouden
van mijner jonckheyt aen.
22 Doch Jesus dit hoorende
seyde tot hem, Nogh één dingh
ontbreeckt u; verkoopt alles wat
gy hebt, ende deelt het onder
den armen, ende gy sult eenen
schat hebben in den hemel: en-
de komt herwaerts, volgt my.
23 Maer als hy dit hoorde,
wiert hy geheel droevigh: want
hy was seer rijck.
24 Jesus nu siende dat hy ge-
heel droevigh geworden was,
seyde, Hoe swaerlick sullen de
gene die goet hebben in het Ko-
ninckrijcke Godts ingaen?
25 Want het is lichter dat een
kemel gae door d' ooge van een
naelde, dan dat een rijcke in 't
Koninckrijcke Godts ingae.
26 Ende die [dit] hoorden,
seyden, Wie kan dan saligh wor-
den?
27 Ende hy seyde, De dingen
die ommogelick zijn by de men-
schen, zijn mogelick by Godt.
28 Ende Petrus seyde, Siet,
wy hebben alles verlaten, ende
zijn u gevolgt.
29 Ende hy seyde tot haer,
Voorwaer ick segge ulieden, dat
'er niemant en is, die verlaten
heeft huys, of ouders, of broe-
ders, of wijf, of kinderen, om het
Koninckrijcke Godts,
30 Die niet en sal veelvoudigh
weder ontfangen in desen tijt,
ende in de komende eeuwe het
eeuwige leven.
31 Ende hy nam de twaelve
by hem, ende seyde tot haer, Siet
wy gaen op nae Jerusalem; ende
het sal alles volbracht worden
aen den Sone des menschen, dat
geschreven is door de Prophe-
ten.
32 Want hy sal den Heyde-
nen overgelevert worden, ende
hy sal bespott worden, ende sma-
delick gehandelt worden, ende
bespogen worden.
33 Ende [hem] gegeesselt
hebbende sullen sy hem dooden:
ende ten derden dage sal hy we-
der-opstaen.
34 Ende sy en verstonden geen
van dese dingen: ende dit woort
was voor haer verborgen, ende
sy en verstonden niet 't gene ge-
segt wiert.
35 Ende het geschiedde als

hy naeby Jericho quam, dat een seker blinde aen den wegh sat, bedelende.

36 Ende dese hoorende de schare voorbygaen, vraegde wat dat ware.

37 Ende sy boodschapten hem, dat Jesus de Nazarener voorbygingh.

38 Ende hy riep, seggende, Jesu, gy Sone Davids, ontfermt u mijner.

39 Ende die voorbygingen bestraften hem, op dat hy swijgen soude: maer hy riep soo veel te meer, Sone Davids, ontfermt u mijner.

40 Ende Jesus [stil]staende, beval dat men denselven tot hem brengen soude: ende als hy naeby [hem] gekomen was, vraegde hy hem,

41 Seggende, Wat wilt gy dat ick u doen sal? Ende hy seyde, Heere, dat ick siende magh worden.

42 Ende Jesus seyde tot hem, Wort siende: uw geloove heeft u behouden.

43 Ende terstont wiert hy siende, ende volgde hem, Godt verheerlickende: ende alle het volck [dat] siende, gaven Gode lof.

HET 19. CAPITTEL.

ENDE [Jesus] ingekomen zijnde, gingh hy door Jericho:

2 Ende siet daer was een man met name geheeten Zaccheus; ende dese was een Overste der tollenaren, ende hy was rijck:

3 Ende socht Jesum te sien, wie hy was: ende en konde niet van wegen de schare, om dat hy kleyn van persoon was.

4 Ende voor uyt loopende klom hy op eenen wilden vijgeboom, op dat hy hem mochte sien: want hy door dien [wegh] soude voorbygaen.

5 Ende als Jesus aen die plaetse quam, opwaerts siende sagh hy hem, ende seyde tot hem, Zaccheë, haest u ende komt af: want ick moet heden in uw huys blijven.

6 Ende hy haestede hem ende quam af, ende ontfingh hem met blijtschap.

7 Ende alle die 't sagen murmureerden, seggende, Hy is tot eenen sondigen man ingegaen om te herbergen.

8 Ende Zaccheus stont ende seyde tot den Heere, Siet de helft van mijne goederen, Heere, geve ick den armen: ende indien ick yemant yet door bedrogh ontvreemdt hebbe, dat geve ick vierdubbel weder.

9 Ende Jesus seyde tot hem, Heden is desen huyse saligheyt geschiet, naedemael oock dese een sone Abrahams is:

10 Want de Sone des menschen is gekomen, om te soecken ende saligh te maken dat verloren was.

11 Ende als sy dat hoorden, voegde hy daer by, ende seyde een gelijckenisse, om dat hy naeby Jerusalem was, ende [om dat] sy meynden dat het Koninckrijcke Godts terstont soude openbaer worden.

12 Hy seyde dan, Een seker welgeboren man reysde in een verre [gelegen] lant, om voor hemselven een Koninckrijck te ontfangen, ende [dan] weder te keeren.

13 Ende geroepen hebbende sijne tien dienstknechten, gaf hy haer tien ponden, ende seyde tot haer, Doet handelinge tot dat ick kome.

14 Ende sijne burgers hateden hem, ende sonden hem gesanten na, seggende, Wy en willen niet

dat dese over ons Koningh zy.
15 Ende het geschiedde, doe
hy wederquam, als hy het Ko-
ninckrijck ontfangen hadde, dat
hy seyde dat die dienstknechten
tot hem souden geroepen wor-
den, dien hy het gelt gegeven
hadde: op dat hy weten mochte,
wat een yegelick met handelen
gewonnen hadde.
16 Ende de eerste quam, ende
seyde, Heere, uw pont heeft tien
ponden daer toe gewonnen.
17 Ende hy seyde tot hem,
Wel, gy goede dienstknecht,
dewijle gy in het minste getrouw
zijt geweest, so hebt macht over
tien steden.
18 Ende de tweede quam, en-
de seyde, Heere, uw pont heeft
vijf ponden gewonnen.
19 Ende hy seyde oock tot
desen, Ende gy, weest over vijf
steden.
20 Ende een ander quam,
seggende, Heere, siet [hier] uw
pont, 't welck ick in eenen sweet-
doeck wechgeleyt hadde:
21 Want ick vreesde u, om
dat gy een straf mensche zijt:
gy neemt wech dat gy niet ge-
legt en hebt, ende gy maeyt dat
gy niet gezaeyt en hebt.
22 Maer hy seyde tot hem,
Uyt uwen mont sal ick u oorde-
len, gy boose dienstknecht: gy
wist dat ick een straf mensche
ben, nemende wech dat ick niet
gelegt en hebbe, ende maeyende
dat ick niet gezaeyt en hebbe.
23 Waerom en hebt gy dan
mijn gelt niet in de banck gege-
ven, ende ick komende hadde
het selve met woecker mogen
eysschen.
24 Ende hy seyde tot de gene
die by hem stonden, Neemt dat
pont van hem wech, ende geeft
het dien, die de tien ponden
heeft.
25 Ende sy seyden tot hem,
Heere, hy heeft tien ponden.
26 Want ick segge u, dat ee-
nen yegelicken die heeft sal ge-
geven worden: maer van den
genen die niet en heeft, van
dien sal genomen worden oock
dat hy heeft.
27 Doch dese mijne vyanden,
die niet en hebben gewilt, dat
ick over haer Koningh soude
zijn, brengt hier, ende slaetse
[hier] voor my doot.
28 Ende dit gesegt hebbende
reysde hy voor [haer] henen,
ende gingh op nae Jerusalem.
29 Ende het geschiedde als
hy naeby Bethphage ende Be-
thanien gekomen was, aen den
bergh genaemt den olyfbergh,
dat hy twee van sijne discipelen
uytsondt,
30 Seggende, Gaet henen in
dat vleck, dat tegen over is: in
't welck inkomende sult gy een
veulen gebonden vinden, waer
op geen mensche oyt en heeft
geseten: ontbindt het selve, en-
de brengt het.
31 Ende indien yemant u
vraegt, Waerom ontbindt gy
[dat]? so sult gy alsoo tot hem
seggen, Om dat het de Heere
van noode heeft.
32 Ende die uytgesonden wa-
ren, henen gegaen zijnde, von-
den 't gelijck hy haer gesegt
hadde.
33 Ende als sy het veulen ont-
bonden, seyden de heeren des-
selven tot haer, Waerom ont-
bindt gy het veulen?
34 Ende sy seyden, De Heere
heeft het van noode.
35 Ende sy brachten het selve
tot Jesum. Ende hare kleede-
ren op het veulen geworpen heb-
bende, setteden sy Jesum daer
op.
36 Ende als hy [voort]reysde,
spreydden sy hare kleederen on-
der [hem] op den wegh.

37 Ende als hy nu genaeckte
aen den afgangh des olijfbergs,
begon alle de menigte der disci-
pelen haer te verblijden, ende
Godt te loven met grooter stem-
me, van wegen alle de krachtige
daden die sy gesien hadden.
38 Seggende, Gesegent [is]
de Koningh die daer komt in den
name des Heeren: Vrede [zy] in
den hemel, ende heerlickheyt in
de hoogste [plaetsen.]
39 Ende sommige der Phari-
seen uyt de schare seyden tot
hem, Meester, bestraft uwe dis-
cipelen.
40 Ende hy antwoordende
seyde tot haer, Ick segge ulie-
den, dat, so dese swijgen, de
steenen haest roepen sullen.
41 Ende als hy naeby quam,
ende de stadt sagh, weende hy
over haer,
42 Seggende, Och of gy oock
bekendet, oock nogh in desen
uwen dagh, 't gene tot uwen
vrede [dient]! Maer nu is het
verborgen voor uwe oogen.
43 Want daer sullen dagen
over u komen, dat uwe vyanden
een begravinge rontom u sullen
opwerpen, ende sullen u omcin-
gelen, ende u van alle zijden
benaeuwen.
44 Ende sullen u tot den gront
nederwerpen, ende uwe kinde-
ren in u: ende sy en sullen in u
[den eenen] steen op [den ande-
ren] steen niet laten: daerom
dat gy den tijt uwer besoeckinge
niet bekent en hebt.
45 Ende gegaen zijnde in den
Tempel, begon hy uyt te drijven
de gene die daer in verkochten,
ende kochten.
46 Seggende tot haer, Daer
is geschreven, Mijn huys is een
huys des gebedts: maer gy hebt
dat tot een kuyl der moordena-
ren gemaeckt.
47 Ende hy leerde dagelicks
in den Tempel: ende de Over-
priesters, ende de Schriftge-
leerde, ende de Overste des
volcks sochten hem te dooden:
48 Ende sy en vonden niet,
wat sy doen souden: want alle
het volck hingh hem aen, ende
hoorde [hem].

HET 20. CAPITTEL.

ENDE het geschiedde in één
van die dagen, als hy in den
Tempel het volck leerde, ende
het Euangelium verkondigde, dat
de Overpriesters ende Schrift-
geleerde met de Ouderlingen
daer overquamen.
2 Ende spraken tot hem, seg-
gende, Segt ons door wat macht
gy dese dingen doet: Ofte wie
hy is die u dese macht heeft ge-
geven.
3 Ende hy antwoordende seyde
tot haer, Ick sal u oock één woort
vragen: ende segget my,
4 De Doop Joannis was die
uyt den Hemel, ofte uyt de men-
schen?
5 Ende sy overleyden onder
haer, seggende, Indien wy seggen,
Uyt den Hemel: so sal hy seg-
gen, Waerom en hebt gy dan
hem niet gelooft?
6 Ende indien wy seggen,
Uyt de menschen: so sal ons
alle het volck steenigen: Want
sy houden voor seker dat Jo-
annes een Propheet was.
7 Ende sy antwoordden, dat
sy niet en wisten van waer [die
was].
8 Ende Jesus seyde tot haer,
So en segge ick u oock niet, door
wat macht ick dese dingen doe.
9 Ende hy begon tot het volck
dese gelijckenisse te seggen, Een
seker mensche plantede eenen
wijngaert, ende hy verhuerde
dien aen lantlieden, ende trock
eenen langen tijt buyten 's lants.

10 Ende als 't de tijt was, sondt hy tot de lantlieden eenen dienstknecht, op dat sy hem van de vrucht des wijngaerts geven souden: maer de lantlieden sloegen denselven, ende sonden [hem] ledigh henen.

11 Ende wederom sondt hy nogh eenen anderen dienstknecht: maer oock dien geslagen ende smadelick gehandelt hebbende, sonden sy [hem] ledigh henen.

12 Ende wederom sondt hy nogh eenen derden: maer sy verwondden oock desen, ende wierpen [hem] uyt.

13 Ende de heere des wijngaerts seyde, Wat sal ick doen? Ick sal mijnen geliefden sone senden: mogelick desen siende, sullen sy [hem] ontsien.

14 Maer als de lantlieden hem sagen, overleyden sy onder malkanderen, ende seyden, Dese is de erfgenaem, komt, laet ons hem dooden, op dat de erffenisse ons worde.

15 Ende als sy hem buyten den wijngaert uytgeworpen hadden, doodden sy [hem]. Wat sal dan de heere des wijngaerts haer doen?

16 Hy sal komen ende dese lantlieden verderven, ende sal den wijngaert aen andere geven. Ende als sy [dat] hoorden, seyden sy, Dat zy verre.

17 Maer hy saghse aen, ende seyde, Wat is dan dit, 't welck geschreven staet, De steen dien de bouwlieden verworpen hebben, dese is tot een hooft des hoecks geworden?

18 Een yegelick die op dien steen valt, sal verplettert worden, ende op wien hy valt, dien sal hy vermorselen.

19 Ende de Overpriesters ende de Schriftgeleerde sochten te dier selve ure de handen aen hem te slaen: maer sy vreesden het volck: want sy verstonden dat hy dese gelijckenisse tegen haer gesproken hadde.

20 Ende sy namen [hem] waer, ende sonden verspieders uyt, die haerselven veynsden rechtveerdigh te zijn: op dat sy hem in [sijne] reden vangen mochten, om hem der heerschappye ende der macht des Stadthouders over te leveren.

21 Ende sy vraegden hem, seggende, Meester, wy weten dat gy recht spreeckt, ende leert, ende den persoon niet aen en neemt, maer leert den wegh Godts in der waerheyt.

22 Is 't ons geoorloft den Keyser schattinge te geven, ofte niet?

23 Ende hy hare arglistigheyt bemerckende, seyde tot haer, Wat versoeckt gy my?

24 Toont my eenen penningh: wiens beelt ende opschrift heeft hy? Ende sy antwoordende seyden, Des Keysers.

25 Ende hy seyde tot haer, Geeft dan den Keyser dat des Keysers is, ende Gode dat Godes [is].

26 Ende sy en konden hem in [sijn] woort niet vatten voor den volcke: ende haer verwonderende over sijne antwoorde, swegen sy stille.

27 Ende tot hem quamen sommige der Sadduceen, welcke tegensprekende [seggen] dat 'er geen opstandinge en is, ende vraegden hem,

28 Seggende, Meester, Moses heeft ons geschreven, So yemants broeder sterft, die een wijf heeft, ende hy sterft sonder kinderen, dat sijn broeder het wijf nemen sal, ende sijnen broeder zaet verwecken.

29 Daer waren nu seven broeders: ende de eerste nam een

wijf, ende hy stierf sonder kinderen.
30 Ende de tweede nam dat
wijf, ende [oock] dese stierf sonder kinderen.
31 Ende de derde nam het
selve [wijf]: ende desgelijcks
oock de seven, ende en hebben
geen kinderen nagelaten, ende
zijn gestorven.
32 Ende ten laetsten na alle
stierf oock het wijf.
33 In de opstandinge dan, wiens
wijf van desen sal sy zijn? Want
die seven hebben deselve tot een
wijf gehadt.
34 Ende Jesus antwoordende
seyde tot haer, De kinderen deser
eeuwe trouwen, ende worden ten
houwelicke uytgegeven:
35 Maer die weerdigh sullen
geacht zijn die eeuwe te verwerven,
ende de opstandinge uyt
den dooden, en sullen noch
trouwen, noch ten houwelicke
uytgegeven worden.
36 Want sy en konnen niet
meer sterven: want sy zijn den
Engelen gelijck. Ende sy zijn
kinderen Godts, dewijle sy kinderen
der opstandinge zijn.
37 Ende dat de doode opgeweckt
sullen worden, heeft oock
Moses aengewesen by den doornenbosch,
als hy den Heere
noemt den Godt Abrahams,
ende den Godt Isaacs, ende den
Godt Jacobs.
38 [Godt] nu en is niet een
Godt der doode, maer der levende:
want sy leven hem alle.
39 Ende sommige der Schriftgeleerde
antwoordende seyden,
Meester, gy hebt wel gesegt.
40 Ende sy en durfden hem
niet meer yet vragen.
41 Ende hy seyde tot haer,
Hoe seggen sy, dat de Christus
Davids sone is?
42 Ende David selve segt in
het Boeck der Psalmen, De Heere
heeft gesegt tot mijnen Heere,
Sit aen mijner rechter[hant],
43 Tot dat ick uwe vyanden
sal gesett hebben tot een voetbanck
uwer voeten.
44 David dan noemt hem
[sijnen] Heere, ende hoe is hy
sijn sone?
45 Ende daer alle het volck
[het] hoorde, seyde hy tot sijne
discipelen,
46 Wacht u van de Schriftgeleerde,
die daer willen wandelen
in lange kleederen, ende
beminnen de groetingen op de
merckten, ende de voorgestoelten
in de Synagogen, ende de vooraenzittingen
in de maeltijden:
47 Die der weduwen huysen
op-eten, ende onder eenen schijn
lange gebeden doen: Dese sullen
swaerder oordeel ontfangen.

HET 21. CAPITTEL.

ENDE opsiende sagh hy de
rijcke hare gaven in de
schatkiste werpen.
2 Ende hy sagh oock een
seker arme weduwe twee kleyne
[penningskens] daer in werpen.
3 Ende hy seyde, Waerlick
ick segge u, dat dese arme weduwe
meer dan alle heeft [in]
geworpen.
4 Want die alle hebben van
haren overvloet geworpen tot de
gaven Godts: maer dese heeft
van haer gebreck, alle den leeftocht
dien sy hadde, [daer in]
geworpen.
5 Ende als sommige seyden
van den Tempel, dat hy met
schoone steenen ende begiftingen
verciert was, seyde hy,
6 [Wat] dese dingen [aengaet],
die gy aenschouwt, daer
sullen dagen komen, in welcke
niet [een] steen op [den anderen]
steen en sal gelaten worden, die
niet en sal worden afgebroken.

7 Ende sy vraegden hem, seggende, Meester, wanneer sullen dan dese dingen zijn? ende welck is het teecken, wanneer dese dingen sullen geschieden?
8 Ende hy seyde, Siet dat gy niet verleydt en wordet: want vele sullender komen onder mijnen name, seggende, Ick ben [de Christus]. Ende de tijt is naeby gekomen: En gaet dan haer niet na.
9 Ende wanneer gy sult hooren van oorlogen ende beroerten, so en wort niet verschrickt. Want dese dingen moeten eerst geschieden: maer [nogh] en is terstont het eynde niet.
10 Doe seyde hy tot haer, [Het een] volck sal tegen [het ander] volck opstaen, ende [het een] Koninckrijck tegen [het ander] Koninckrijck.
11 Ende daer sullen groote aerdbeevingen wesen in verscheyden plaetsen, ende hongersnooden, ende pestilentien: daer sullen oock schrickelicke dingen, ende groote teeckenen van den hemel geschieden.
12 Maer voor dit alles sullen sy hare handen aen ulieden slaen, ende [u] vervolgen, [u] overleverende in de Synagogen ende gevanckenissen, ende gy sult getrocken worden voor Koningen ende Stadthouders, om mijns naems wille.
13 Ende [dit] sal u overkomen tot een getuygenisse.
14 Neemt dan in uwe herten voor, van te vooren niet te overdencken, [hoe] gy u verantwoorden sult.
15 Want ick sal u mont ende wijsheyt geven, welcke niet en sullen konnen tegenspreken, noch wederstaen, alle die haer tegen staen.
16 Ende gy sult overgelevert worden oock van ouders ende broeders, ende magen, ende vrienden: ende sy sullender [sommige] uyt u dooden.
17 Ende gy sult van allen gehaet worden om mijns naems wille.
18 Doch niet een hayr uyt uwen hoofde en sal verloren gaen.
19 Besittet uwe zielen in uwe lijdsaemheyt.
20 Maer wanneer gy sien sult dat Jerúsalem van heyrlegers omcingelt wort, so weet alsdan dat hare verwoestinge naeby gekomen is.
21 Alsdan die in Judea zijn, datse vlieden nae de bergen; ende die in 't midden van deselve zijn, datse daer uyttrecken: ende die op de velden zijn, datse in deselve niet en komen.
22 Want dese zijn dagen der wrake, op dat alles vervult worde dat geschreven is.
23 Doch wee den bevruchten, ende den soogenden [vrouwen] in die dagen: want daer groote noot zijn sal in het lant, ende toorn over dit volck.
24 Ende sy sullen vallen door de scherpte des sweerts, ende gevanckelick wechgevoert worden onder alle volcken: ende Jerusalem sal van de Heydenen vertreden worden, tot dat de tijden der Heydenen vervult sullen zijn.
25 Ende daer sullen teeckenen zijn in de sonne, ende mane, ende sterren, ende op de aerde benaeuwtheyt der volckeren, met twijffelmoedigheyt, als de zee ende watergolven groot geluyt sullen geven:
26 Ende den menschen het herte sal beswijcken van vreese, ende verwachtinge der dingen, die het aerdrijck sullen overkomen. Want de krachten der hemelen sullen beweegt worden.

27 Ende alsdan sullen sy den
Sone des menschen sien komen
in een wolcke met groote kracht
ende heerlickheyt.
28 Als nu dese dingen beginnen te geschieden, so siet om
hooge, ende heft uwe hoofden opwaerts, om dat uwe verlossinge
naeby is.
29 Ende hy seyde tot haer een
gelijckenisse, Siet den vijgeboom,
ende alle de boomen.
30 Wanneer sy nu uytspruyten, ende gy [dat] siet, so weet
gy uyt uselven dat de somer nu
naeby is.
31 Alsoo oock gy, wanneer gy
dese dingen sult sien geschieden,
so weet dat het Koninckrijcke
Godts naeby is.
32 Voorwaer ick segge u, dat
dit geslachte geensins en sal
voorbygaen, tot dat alles sal geschiet zijn.
33 De hemel ende de aerde
sullen voorbygaen, maer mijne
woorden en sullen geensins
voorbygaen.
34 Ende wacht uselven, dat
uwe herten niet te eeniger tijt
beswaert en worden met brasserye, ende dronckenschap, ende
sorgvuldigheden deses levens,
ende dat u die dagh niet onvoorsiens [over] en kome.
35 Want gelijck een strick sal
hy komen over alle de gene die
op den gantschen aerdbodem
geseten zijn.
36 Waeckt dan tot aller tijt,
biddende dat gy meugt weerdigh
geacht worden te ontvlieden alle
dese dingen die geschieden sullen, ende te staen voor den Sone
des menschen.
37 Des daegs nu was hy leerende in den Tempel, maer des
nachts gingh hy uyt, ende vernachtte op den bergh, genaemt
den olijf[bergh].
38 Ende alle het volck quam
's morgens vroegh tot hem in
den Tempel, om hem te hooren.

HET 22. CAPITTEL.

ENDE het feest der ongehevelde [brooden], genaemt
Pascha, was naeby.
2 Ende de Overpriesters ende
de Schriftgeleerde sochten, hoe
sy hem ombrengen souden: want
sy vreesden het volck.
3 Ende de satan voer in Judas, die toegenaemt was Iscariot,
zijnde uyt het getal der twaelve.
4 Ende hy gingh henen, ende
spracк met de Overpriesters
ende de Hooftmannen, hoe hy
hem haer soude overleveren.
5 Ende sy waren verblijdt,
ende zijn 't eens geworden, dat
sy hem gelt geven souden.
6 Ende hy beloofde het, ende
socht gelegenheyt om hem haer
over te leveren sonder oproer.
7 Ende de dagh der ongehevelde [brooden] quam, op den
welcken het Pascha moest geslacht worden.
8 Ende hy sondt Petrum
ende Joannem uyt, seggende,
Gaet henen, ende bereydt ons
het Pascha, op dat wy het eten
mogen.
9 Ende sy seyden tot hem,
Waer wilt gy dat wy het bereyden?
10 Ende hy seyde tot haer,
Siet, als gy in de stadt sult gekomen zijn, so sal u een mensche
ontmoeten, dragende een kruycke
waters; volgt hem in het huys
daer hy ingaet.
11 Ende gy sult seggen tot
den huysvader van dat huys, De
Meester segt u, Waer is de eetsale, daer ick het Pascha met
mijne discipelen eten sal?
12 Ende hy sal u een groote
toegeruste oppersale wijsen, bereydt het aldaer.

13 Ende sy henen gaende, vonden 't gelijck hy haer gesegt hadde, ende bereydden het Pascha.

14 Ende als de ure gekomen was, sat hy aen, ende de twaelf Apostelen met hem.

15 Ende hy seyde tot haer, Ick hebbe grootelicks begeert dit Pascha met u te eten, eer dat ick lijde.

16 Want ick segge u, dat ick niet meer daer van eten en sal, tot dat het vervult sal zijn in het Koninckrijcke Godts.

17 Ende als hy eenen drinckbeker genomen hadde, ende gedanckt hadde, seyde hy, Neemt desen, ende deelt [hem] onder ulieden.

18 Want ick segge u, dat ick niet drincken en sal van de vrucht des wijnstocks, tot dat het Koninckrijcke Godts sal gekomen zijn.

19 Ende hy nam broot, ende als hy gedanckt hadde brack het, ende gaf 't haer, seggende, Dat is mijn lichaem 't welck voor u gegeven wort: Doet dat tot mijner gedachtenisse.

20 Desgelijcks oock den drinckbeker na het Avontmael, seggende, Dese drinckbeker [is] het Nieuwe Testament in mijnen bloede, 't welck voor u vergoten wort.

21 Doch, siet, de hant des genen, die my verraedt, is met my aen de tafel.

22 Ende de Sone des menschen gaet wel henen, gelijck besloten *is*: Doch wee dien mensche door welcken hy verraden wort.

23 Ende sy begonden onder malkanderen te vragen, wie van haer het doch mochte zijn, die dat doen soude.

24 Ende daer wiert oock twistinge onder haer, wie van haer scheen de meeste te zijn.

25 Ende hy seyde tot haer, De Koningen der volckeren heerschen over haer: ende die macht over haer hebben worden weldadige [heeren] genaemt.

26 Doch gy niet alsoo: maer de meeste onder u, die zy gelijck de minste; ende die voorgånger is, als een die dient.

27 Want wie is meerder? Die aensitt, ofte die dient? En is 't niet die aensitt? Maer ick ben in 't midden van u, als een die dient.

28 Ende gy zijt de gene, die met my steets gebleven zijt in mijne versoeckingen.

29 Ende ick verordineere u het Koninckrijck, gelijckerwijs mijn Vader my [dat] verordineert heeft:

30 Op dat gy etet ende drincket aen mijne tafel in mijn Koninckrijck, ende sittet op throonen, oordeelende de twaelf geslachten Israëls.

31 Ende de Heere seyde, Simon, Simon, siet de satan heeft ulieden seer begeert, om te siften als de tarwe:

32 Maer ick hebbe voor u gebeden, dat uw geloove niet op en houde: ende gy, als gy eens sult bekeert zijn, so versterckt uwe broeders.

33 Ende hy seyde tot hem, Heere, ick ben bereydt met u oock in de gevanckenisse ende in den doot te gaen.

34 Maer hy seyde, Ick segge u Petre, de haen en sal heden niet kraeyen, eer gy driemael sult verloochent hebben, dat gy my kent.

35 Ende hy seyde tot haer, Als ick u uytsondt, sonder buydel, ende male, ende schoenen, heeft u oock yet ontbroken? Ende sy seyden, Niets.

36 Hy seyde dan tot haer,

Maer nu, wie eenen buydel
heeft, die neme hem, desgelijcks
oock een male: ende die geen
en heeft, die verkoope sijn kleet,
ende koope een sweert.
37 Want ick segge u, dat
nogh dit 't welck geschreven is,
in my moet volbracht worden,
namelick, Ende hy is met de
misdadige gerekent. Want oock
die dingen die van my [ge-
schreven zijn] hebben een
eynde.
38 Ende sy seyden, Heere,
siet hier twee sweerden. Ende
hy seyde tot haer, Het is ge-
noegh.
39 Ende uytgaende vertrock
hy, gelijck hy gewoon was, nae
den olijfbergh: ende hem volg-
den oock sijne discipelen.
40 Ende als hy aen die plaetse
gekomen was, seyde hy tot haer,
Biddet, dat gy niet in versoec-
kinge en komt.
41 Ende hy scheydde hem
van haer af, ontrent eenen steen-
worp, ende knielde neder, ende
badt,
42 Seggende, Vader, of gy
wildet desen drinckbeker van
my wechnemen! doch niet mijn
wille, maer de uwe, geschiede.
43 Ende van hem wiert gesien
een Engel uyt den hemel, die
hem versterckte.
44 Ende in swaren strijt
zijnde, badt hy te ernstiger.
Ende sijn sweet wiert gelijck
groote droppelen bloets, die op
de aerde afliepen.
45 Ende als hy van het ge-
bedt opgestaen was, quam hy
tot sijne discipelen, ende vondt
haer slapende van droefheyt.
46 Ende hy seyde tot haer,
Wat slaept gy? Staet op ende
biddet, op dat gy niet in ver-
soeckinge en komt.
47 Ende als hy nogh sprack,
siet daer een schare: ende één
van de twaelve, die genaemt was
Judas, gingh haer voor, ende
quam by Jesum, om hem te
kussen.
48 Ende Jesus seyde tot hem,
Juda, verraedt gy den Sone des
menschen met eenen kus?
49 Ende die by hem waren
siende wat daer geschieden
soude, seyden tot hem, Heere
sullen wy met den sweerde slaen?
50 Ende één uyt haer sloegh
den dienstknecht des Hoogen-
priesters, ende hieuw [hem] sijn
rechter oore af.
51 Ende Jesus antwoordende
seyde, Laetse tot hier toe [ge-
worden]: ende raeckte sijne
oore aen, ende heelde hem.
52 Ende Jesus seyde tot de
Overpriesters ende de Hooftman-
nen des Tempels, ende Ouder-
lingen, die tegen hem gekomen
waren, Zijt gy uytgegaen met
sweerden ende stocken als tegen
eenen moordenaer?
53 Als ick dagelicks met u
was in den Tempel, so en hebt
gy de handen tegen my niet
uytgesteken: maer dit is uwe
ure, ende de macht der duy-
sternisse.
54 Ende sy grepen hem, ende
leydden [hem wech], ende brach-
ten hem in het huys des
Hoogenpriesters. Ende Petrus
volgde van verre.
55 Ende als sy vyer ontste-
ken hadden, in 't midden van
de sale, ende sy te samen neder-
saten, sat Petrus in 't midden
van haer:
56 Ende een seker dienst-
maegt siende hem by het vyer
sitten, ende hare oogen op hem
houdende, seyde, Oock dese
was met hem.
57 Maer hy verloochende
hem, seggende, Vrouwe, ick en
kenne hem niet.
58 Ende korts daer na een

ander hem siende, seyde, Oock gy zijt van die. Maer Petrus seyde, Mensche, ick en ben niet.
59 Ende als 't ontrent één ure geleden was, bevestigde [dat] een ander, seggende, In der waerheyt oock dese was met hem: want hy oock een Galileer is.
60 Maer Petrus seyde, Mensche, ick en weet' niet wat gy segt. Ende terstont, als hy nogh sprack, kraeyde de haen.
61 Ende de Heere hem omkeerende, sagh Petrum aen: ende Petrus wiert indachtigh des woorts des Heeren, hoe hy hem gesegt hadde, Eer de haen sal gekraeyt hebben, sult gy my driemael verloochenen.
62 Ende Petrus nae buyten gaende, weende bitterlick.
63 Ende de mannen, die Jesum hielden, bespotteden hem, ende sloegen [hem].
64 Ende als sy hem overdeckt hadden, sloegen sy hem op 't aengesicht, ende vraegden hem, seggende, Propheteert wie het is, die u geslagen heeft.
65 Ende vele andere dingen seyden sy tegen hem, lasterende.
66 Ende als het dagh geworden was, vergaderden de Ouderlingen des volcks, ende de Overpriesters ende Schriftgeleerde, ende brachten hem in haren Raet,
67 Seggende, Zijt gy de Christus? segt 'et ons. Ende hy seyde tot haer, Indien ick 't u segge, gy en sult het niet gelooven.
68 Ende indien ick oock vrage, gy en sult my niet antwoorden, ofte loslaten.
69 Van nu aen sal de Sone des menschen geseten zijn aen de rechter [hant] der kracht Godts.
70 Ende sy seyden alle, Zijt gy dan de Sone Godts? Ende hy seyde tot haer, Gy segget, dat ick het ben.
71 Ende sy seyden, Wat hebben wy nogh getuygenisse van noode? Want wy selve hebben 't uyt sijnen mont gehoort.

HET 23. CAPITTEL.

ENDE de geheele menigte van haer stont op, ende leydde hem tot Pilatum.
2 Ende sy begonden hem te beschuldigen, seggende, Wy hebben bevonden dat dese het volck verkeert, ende verbiedt den Keyser schattingen te geven, seggende, dat hy selve Christus de Koningh is.
3 Ende Pilatus vraegde hem, seggende, Zijt gy de Koningh der Joden? ende hy antwoordde hem ende seyde, Gy segt het.
4 Ende Pilatus seyde tot de Overpriesters ende de scharen, Ick en vinde geen schult in desen mensche.
5 Ende sy hielden te stercker aen, seggende, Hy beroert het volck, leerende door geheel Judea, begonnen hebbende van Galilea tot hier toe.
6 Als nu Pilatus van Galilea hoorde, vraegde hy, of die mensche een Galileer was.
7 Ende verstaende dat hy uyt het gebiet van Herodes was, sondt hy hem henen tot Herodem, die oock selve in die dagen binnen Jerusalem was.
8 Ende als Herodes Jesum sagh, wiert hy seer verblijdt: want hy hadde van over lange begeerigh geweest hem te sien, om dat hy veel van hem hoorde; ende hoopte eenigh teecken te sien, dat van hem gedaen soude worden.
9 Ende hy vraegde hem met vele woorden: Doch hy en ant-

woordde hem niets.
10 Ende de Overpriesters
ende de Schriftgeleerde stonden,
ende beschuldigden hem heftiglick.
11 Ende Herodes met sijne
krijgslieden, hem veracht ende
bespott hebbende, dede hem een
blinckende kleet aen, ende sondt
hem weder tot Pilatum.
12 Ende op den selven dagh
wierden Pilatus ende Herodes
vrienden met malkanderen:
want sy waren te vooren in
vyantschap tegen den anderen.
13 Ende als Pilatus de Overpriesters
ende de Overste, ende
het volck by een geroepen
hadde, seyde hy tot haer,
14 Gy hebt desen mensche
tot my gebracht, als eenen die
het volck afkeerigh maeckt:
ende siet ick hebbe [hem] in
uwe tegenwoordigheyt ondervraegt,
ende en hebbe in desen
mensche geen schult gevonden,
van 't gene daer gy hem mede
beschuldigt:
15 Ja oock Herodes niet:
want ick hebbe ulieden tot hem
gesonden, ende siet, daer en is
van hem niet gedaen, dat des
doots weerdigh is.
16 So sal ick hem dan kastijden
ende loslaten.
17 Ende hy moest haer op
het feest éénen loslaten.
18 Doch alle de menigte riep
gelijckelick, seggende, Wech met
desen, ende laet ons Barabbam
los.
19 Dewelcke was om sekeren
oproer, die in de stadt geschiet
was, ende [om] eenen dootslagh,
in de gevanckenisse geworpen.
20 Pilatus dan riep [haer]
wederom toe, willende Jesum
loslaten.
21 Maer sy riepen daer tegen,
seggende, Kruyst [hem], kruyst
hem.
22 Ende hy seyde ten derden
mael tot haer, Wat heeft dese
dan quaets gedaen? Ick en
hebbe geen schult des doots in
hem gevonden: So sal ick hem
dan kastijden ende loslaten.
23 Maer sy hielden aen met
groot geroep, eysschende dat hy
soude gekruyst worden: ende
haer ende der Overpriesteren geroep
wiert geweldiger.
24 Ende Pilatus oordeelde dat
haer eysch geschieden soude.
25 Ende hy liet haer los den
genen, die om oproer ende dootslagh
in de gevanckenisse geworpen
was, welcken sy ge-eyscht
hadden: maer Jesum gaf hy
over tot haren wille.
26 Ende als sy hem wechleydden,
namen sy eenen Simon van
Cyrenen, komende van den
acker, ende leyden hem het
kruyce op, dat hy het achter
Jesum droege.
27 Ende een groote menigte
van volck, ende van vrouwen
volgde hem: welcke oock weenden
ende hem beklaegden.
28 Ende Jesus hem tot haer
keerende seyde, Gy dochters van
Jerusalem, en weent niet over
my, maer weent over uselven,
ende over uwe kinderen.
29 Want siet daer komen dagen,
in welcke men seggen sal,
Saligh [zijn] de onvruchtbare,
ende de buycken die niet gebaert
en hebben, ende de borsten
die niet gesoogt en hebben.
30 Alsdan sullen sy beginnen
te seggen tot de bergen, Valt op
ons: ende tot de heuvelen, Bedeckt
ons.
31 Want indien sy dit doen
aen het groene hout, wat sal aen
het dorre geschieden?
32 Ende daer wierden oock
twee andere, zijnde quaetdoenders,
geleydt, om met hem gedoodt
te worden.

33 Ende doe sy quamen op
de plaetse genaemt Hooftscheel
[plaetse], kruycigden sy hem aldaer,
ende de quaetdoenders,
den eenen ter rechter, ende den
anderen ter slincker [zijde].
34 Ende Jesus seyde, Vader,
vergeeft het haer, want sy en
weten niet wat sy doen. Ende
verdeelende sijne kleederen,
wierpen sy het lot.
35 Ende het volck stont ende
sagh het aen: Ende oock de
Overste met haer beschimpten
[hem], seggende, Andere heeft
hy verlost, dat hy nu hemselven
verlosse, so hy is de Christus de
uytverkoren Godts.
36 Ende oock de krijgsknechten
tot [hem] komende, bespotteden
hem, ende brachten hem
edick:
37 Ende seyden, Indien gy
de Koningh der Joden zijt, so
verlost uselven.
38 Ende daer was oock een
opschrift boven hem geschreven,
met Griecksche, ende Romeynsche,
ende Hebreeusche letters,
DESE IS DE KONINGH
DER JODEN.
39 Ende één van de quaetdoenders,
die gehangen waren,
lasterde hem, seggende, Indien
gy de Christus zijt, verlost uselven
ende ons.
40 Maer de andere antwoordende
bestrafte hem, seggende,
En vreest gy oock Godt niet,
daer gy in het selve oordeel zijt?
41 Ende wy doch rechtveerdelick:
want wy ontfangen
[straffe] weerdigh 't gene wy gedaen
hebben: maer dese en
heeft niet onbehoorlicks gedaen.
42 Ende hy seyde tot Jesum,
Heere, gedenckt mijner, als gy
in uw Koninckrijck sult gekomen
zijn.
43 Ende Jesus seyde tot hem,
Voorwaer segge ick u, Heden
sult gy met my in het paradijs
zijn.
44 Ende het was ontrent de
seste ure: ende daer wiert duysternisse
over de geheele aerde,
tot de negende ure toe.
45 Ende de sonne wiert verduystert,
ende het voorhangsel des
Tempels scheurde midden [door].
46 Ende Jesus roepende met
grooter stemme seyde, Vader,
in uwe handen beveele ick
mijnen geest. Ende als hy dat
gesegt hadde, gaf hy den geest.
47 Als nu de Hooftman over
hondert sagh dat daer geschiet
was, verheerlickte hy Godt, ende
seyde, Waerlick dese mensche
was rechtveerdigh.
48 Ende alle de scharen, die
daer te samen gekomen waren
om dit te aenschouwen, siende
de dingen, die geschiet waren,
keerden wederom, slaende op
hare borsten.
49 Ende alle sijne bekende
stonden van verre, oock de
vrouwen, die hem te samen gevolgt
waren van Galileen, ende
sagen dit aen.
50 Ende siet, een man met
name Joseph, zijnde een Raetsheer,
een goet ende rechtveerdigh
man,
51 (Dese en hadde niet mede
bewilligt in haren raet ende
handel,) van Arimathea, een
stadt der Joden, ende die oock
selve het Koninckrijcke Godts
verwachtede.
52 Dese gingh tot Pilatum,
ende begeerde het lichaem
Jesu.
53 Ende als hy 't selve afgenomen
hadde, wondt hy dat in
een fijn lijnwaet, ende leyde
het in een graf, in een rotze gehouwen,
daer nogh noyt yemant
in gelegt en was.
54 Ende het was de dagh der
Voorbereydinge, ende de Sab-

bath quam aen.
55 Ende oock de vrouwen, die met hem gekomen waren uyt Galileen, volgden na, ende aenschouwden het graf, ende hoe sijn lichaem gelegt wiert.
56 Ende wedergekeert zijnde bereydden sy speceryen ende salven: ende op den Sabbath rusteden sy nae het gebodt.

Het 24. Capittel.

ENDE op den eersten [dagh] der weke, seer vroegh in den morgenstont, gingen sy nae het graf, dragende de speceryen, die sy bereydt hadden, ende sommige met haer.
2 Ende sy vonden den steen afgewentelt van het graf.
3 Ende ingegaen zijnde en vonden sy het lichaem des Heeren Jesu niet.
4 Ende het geschiedde, als sy daer over twijffelmoedigh waren, siet, twee mannen stonden by haer in blinckende kleederen.
5 Ende als sy seer bevreest wierden, ende het aengesicht nae de aerde neygden, seyden sy tot haer, Wat soeckt gy den levenden by de doode?
6 Hy en is hier niet, maer hy is opgestaen. Gedenckt hoe hy tot u gesproken heeft, als hy nogh in Galilea was:
7 Seggende, De Sone des menschen moet overgelevert worden in de handen der sondige menschen, ende gekruycigt worden, ende ten derden dage weder opstaen.
8 Ende sy wierden indachtigh sijner woorden.
9 Ende wedergekeert zijnde van het graf, boodschapten sy alle dese dingen aen de elve, ende aen alle de andere.
10 Ende [dese] waren Maria Magdalene, ende Joanna, ende Maria Jacobi [moeder], ende de andere met haer, die dit tot de Apostelen seyden.
11 Ende hare woorden schenen voor haer als ydel geklap, ende sy en geloofden haer niet.
12 Doch Petrus opstaende liep tot het graf, ende nederbuckende sagh hy de linnen doecken liggende alleen, ende gingh wech, sich verwonderende by hemselven van 't gene geschiet was.
13 Ende siet twee van haer gingen op den selven dagh nae een vleck dat sestigh stadien van Jerusalem was, welckes name was Emmaus:
14 Ende sy spraken t'samen onder malkanderen van alle dese dingen, die daer gebeurt waren.
15 Ende het geschiedde, terwijle sy t'samen spraken, ende malkanderen ondervraegden, dat Jesus selve by [haer] quam, ende met haer gingh.
16 Ende hare oogen wierden gehouden, dat sy hem niet en kenden.
17 Ende hy seyde tot haer, Wat redenen zijn dit, die gy wandelende onder malkanderen verhandelt? ende [waerom] siet gy droevigh?
18 Ende de eene, wiens name was Cleopas, antwoordende seyde tot hem, Zijt gy alleen een vreemdelingh te Jerusalem, ende en weet niet de dingen, die dese dagen daer in geschiet zijn?
19 Ende hy seyde tot haer, Welcke? ende sy seyden tot hem, De dingen aengaende Jesum den Nazarener, welcke een Propheet was, krachtigh in wercken ende woorden, voor Godt, ende alle het volck.
20 Ende hoe onse Overpriesters ende Overste denselven overgelevert hebben tot het oor-

deel des doots, ende hem gekruycigt hebben.
21 Ende wy hoopten dat hy was de gene die Israël verlossen soude. Doch oock beneven dit alles is 't heden de derde dagh, van dat dese dingen geschiet zijn.
22 Maer oock sommige vrouwen uyt ons, hebben ons ontstelt, die vroegh in den morgenstont aen het graf geweest zijn:
23 Ende sijn lichaem niet vindende quamen sy ende seyden, dat sy oock een Gesichte van Engelen gesien hadden, die seggen dat hy leeft.
24 Ende sommige der gene die met ons zijn, gingen henen tot het graf, ende bevonden 't alsoo, gelijck oock de vrouwen gesegt hadden: maer hem en sagen sy niet.
25 Ende hy seyde tot haer, O onverstandige ende trage van herten, om te gelooven al het geene dat de Propheten gesproken hebben,
26 En moeste de Christus niet dese dingen lijden, ende [alsoo] in sijne heerlickheyt ingaen?
27 Ende begonnen hebbende van Mose ende van alle de Propheten, leyde hy haer uyt, in alle de Schriften, 't gene van hem [geschreven] was.
28 Ende sy quamen naeby het vleck, daer sy nae toe gingen: ende hy hieldt hem als of hy verder gaen soude.
29 Ende sy dwongen hem, seggende, Blijft met ons, want het is by den avont, ende de dagh is gedaelt. Ende hy gingh in, om met haer te blijven.
30 Ende het geschiedde, als hy met haer aensat, nam hy het broot, ende segende het, ende als hy het gebroken hadde gaf hy het haer.
31 Ende hare oogen wierden geopent, ende sy kenden hem: ende hy quam wech uyt haer gesichte.
32 Ende sy seyden tot malkanderen, En was ons herte niet brandende in ons, als hy tot ons sprack op den wegh, ende als hy ons de Schriften opende?
33 Ende sy opstaende ter selver ure, keerden weder nae Jerusalem, ende vonden de elve t'samenvergadert, ende die met haer waren:
34 Welcke seyden, De Heere is waerlick opgestaen, ende is van Simon gesien.
35 Ende sy vertelden 't gene op den wegh [geschiet was], ende hoe hy haer bekent was geworden in 't breken des broots.
36 Ende als sy van dese dingen spraken, stont Jesus selve in 't midden van haer, ende seyde tot haer, Vrede zy ulieden.
37 Ende sy verschrickt ende seer bevreest geworden zijnde, meynden dat sy eenen geest sagen.
38 Ende hy seyde tot haer, Wat zijt gy ontroert? ende waerom klimmen [sulcke] overleggingen in uwe herten?
39 Siet mijne handen ende mijne voeten: want ick ben 't selve. Tast my aen, ende siet: want een geest en heeft geen vleesch ende beenen, gelijck gy siet dat ick hebbe.
40 Ende als hy dit seyde, toonde hy haer de handen ende de voeten.
41 Ende doe sy 't van blijtschap nogh niet en geloofden, ende haer verwonderden, seyde hy tot haer. Hebt gy hier yet om te eten?
42 Ende sy gaven hem een stuck van eenen gebraden visch, ende van honichraten.
43 Ende hy nam 't, ende at

het voor hare oogen.
44 Ende hy seyde tot haer,
Dit zijn de woorden, die ick tot
u sprack, als ick nogh met u
was, [namelick] dat het alles
moest vervult worden, wat van
my geschreven is in de wet
Mosis, ende Propheten, ende
Psalmen.
45 Doe opende hy haer ver-
stant, op dat sy de Schriften ver-
stonden:
46 Ende seyde tot haer, Alsoo
is 'er geschreven, ende alsoo
moest de Christus lijden, ende
van den dooden opstaen ten
derden dage:
47 Ende in sijnen name ge-
predickt worden bekeeringe
ende vergevinge der sonden,
onder alle volcken, beginnende
van Jerusalem.
48 Ende gy zijt getuygen van
dese dingen.
49 Ende siet ick sende de be-
lofte mijns Vaders op u: maer
blijft gy in de stadt Jerusalem,
tot dat gy sult aengedaen zijn
met kracht uyt de hoogte.
50 Ende hy leydde haer buy-
ten tot aen Bethanien, ende
sijne handen opheffende segende
hy haer.
51 Ende het geschiedde als
hyse segende, dat hy van haer
scheydde, ende wiert opgenomen
in den hemel.
52 Ende sy aenbaden hem,
ende keerden weder nae Jeru-
salem met groote blijtschap.
53 Ende sy waren alle tijt in
den Tempel, lovende ende danc-
kende Godt. Amen.

HET HEYLIG EUANGELIUM,

NA [DE BESCHRIJVINGE]

JOANNIS.

Het Eerste Capittel.

IN den beginne was het Woort,
ende het Woort was by Godt,
ende het Woort was Godt.
2 Dit was in den beginne by
Godt.
3 Alle dingen zijn door het
selve gemaeckt, ende sonder het
selve en is geen dingh gemaeckt,
dat gemaeckt is.
4 In het selve was het leven,
ende het leven was het licht der
menschen.
5 Ende het licht schijnt in de
duysternisse, ende de duyster-
nisse en heeft het selve niet be-
grepen.
6 Daer was een mensche van
Godt gesonden, wiens name was
Joannes.
7 Dese quam tot een getuy-
genisse, om van het licht te ge-
tuygen, op dat sy alle door hem
gelooven souden.
8 Hy en was het licht niet,
maer [was gesonden] op dat hy
van het licht getuygen soude.

9 [Dit] was het waerachtige licht, 't welck verlicht een yegelick mensche komende in de werelt.

10 Hy was in de werelt, ende de werelt is door hem gemaeckt: ende de werelt en heeft hem niet gekent.

11 Hy is gekomen tot het sijne, ende de sijne en hebben hem niet aengenomen.

12 Maer soo vele hem aengenomen hebben, dien heeft hy macht gegeven kinderen Godts te worden, [namelick] die in sijnen name gelooven.

13 Welcke niet uyt den bloede, noch uyt den wille des vleeschs, noch uyt den wille des mans, maer uyt Godt geboren zijn.

14 Ende het Woort is vleesch geworden, ende heeft onder ons gewoont, (ende wy hebben sijne heerlickheyt aenschouwt, eene heerlickheyt als des eenighgeboren van den Vader,) vol van genade ende waerheyt.

15 Joannes getuygt van hem, ende heeft geroepen, seggende: Dese was 't van welcken ick seyde, die na my komt, is voor my geworden, want hy was eer dan ick.

16 Ende uyt syne volheyt hebben wy alle ontfangen, oock genade voor genade.

17 Want de wet is door Mosem gegeven, de genade ende de waerheyt is door Jesum Christum geworden.

18 Niemant en heeft oyt Godt gesien: de eenighgeboren Sone, die in den schoot des Vaders is, die heeft [hem ons] verklaert.

19 Ende dit is het getuygenisse Joannis, doe de Joden [eenige] Priesters ende Leviten afsonden van Jerusalem, op dat sy hem souden vragen: Wie zijt gy?

20 Ende hy beleedt, ende en loochende het niet: ende beleedt, Ick en ben de Christus niet.

21 Ende sy vraegden hem: Wat dan? Zijt gy Elias? ende hy seyde, Ick en ben [die] niet: Zijt gy de Propheet? Ende hy antwoordde, Neen.

22 Sy seyden dan tot hem: Wie zijt gy? op dat wy antwoorde geven mogen den genen, die ons gesonden hebben: Wat segt gy van uselven?

23 Hy seyde: Ick ben de stemme des roependen in de woestijne: Maeckt den wegh des Heeren recht, gelijck Esaias de Propheet gesproken heeft.

24 Ende de afgesondene waren uyt de Phariseen.

25 Ende sy vraegden hem ende spraken tot hem: Waerom doopt gy dan, so gy de Christus niet en zijt, noch Elias, noch de Propheet?

26 Joannes antwoordde haer, seggende, Ick doope met water: maer hy staet midden onder ulieden, dien gy niet en kent:

27 Deselve is 't die na my komt, welcke voor my geworden is: wien ick niet weerdigh en ben dat ick sijnen schoenriem soude ontbinden.

28 Dese dingen zijn geschiet in Bethabara over den Jordaen, daer Joannes was doopende.

29 Des anderen daegs sagh Joannes Jesum tot hem komende, ende seyde, Siet het Lam Godts, dat de sonde der werelt weechneemt.

30 Dese is 't van welcken ick gesegt hebbe: Na my komt een man, die voor my geworden is, want hy was eer dan ick.

31 Ende ick en kende hem niet: maer op dat hy aen Israël soude geopenbaert worden, daerom ben ick gekomen doopende met het water.

32 Ende Joannes getuygde,

seggende, Ick hebbe den Geest gesien nederdalen uyt den hemel, gelijck een duyve, ende bleef op hem.

33 Ende ick en kende hem niet, maer die my gesonden heeft om te doopen met water, die hadde my gesegt, Op welcken gy sult den Geest sien nederdalen, ende op hem blijven, dese is 't die met den Heyligen Geest doopt.

34 Ende ick hebbe gesien, ende hebbe getuygt, dat dese de Sone Godts is.

35 Des anderen daegs wederom stont Joannes, ende twee uyt sijne discipelen.

36 Ende siende op Jesum [daer] wandelende, seyde hy: Siet het Lam Godts.

37 Ende die twee discipelen hoorden hem [dat] spreken, ende sy volgden Jesum.

38 Ende Jesus hem omkeerende ende siende haer volgen, seyde tot haer,

39 Wat soeckt gy? Ende sy seyden tot hem, Rabbi, ('t welck is te seggen, overgesett zijnde, Meester,) waer woont gy?

40 Hy seyde tot haer, Komt, ende siet. Sy quamen ende sagen waer hy woonde, ende bleven dien dagh by hem. Ende het was ontrent de tiende ure.

41 Andreas de broeder Simonis Petri was één van de twee, die het van Joanne gehoort hadden, ende hem gevolgt waren.

42 Dese vondt eerst sijnen broeder Simon, ende seyde tot hem, Wy hebben gevonden den Messiam: 't welck is, overgesett zijnde, de Christus.

43 Ende hy leydde hem tot Jesum. Ende Jesus hem aensiende seyde, Gy zijt Simon, de sone Jona: gy sult genaemt worden Cephas, 't welck overgesett wort Petrus.

44 Des anderen daegs wilde Jesus henen gaen nae Galileen, ende vondt Philippum, ende seyde tot hem, Volgt my.

45 Philippus nu was van Bethsaida, uyt de stadt Andreë ende Petri.

46 Philippus vondt Nathanaël ende seyde tot hem, Wy hebben [dien] gevonden, van welcken Moses in de wet geschreven heeft, ende de Propheten, [namelick] Jesum den sone Josephs, van Nazareth.

47 Ende Nathanaël seyde tot hem, Kan uyt Nazareth yet goets zijn? Philippus seyde tot hem, Komt ende siet.

48 Jesus sagh Nathanaël tot hem komen, ende seyde van hem, Siet waerlick een Israëlijt, in welcken geen bedrogh en is.

49 Nathanaël seyde tot hem, Van waer kent gy my? Jesus antwoordde ende seyde tot hem, Eer u Philippus riep, daer gy onder den vijgeboom waert, sagh ick u.

50 Nathanaël antwoordde ende seyde tot hem, Rabbi, gy zijt de Sone Godts, gy zijt de Koningh Israëls.

51 Jesus antwoordde ende seyde tot hem, Om dat ick u gesegt hebbe, Ick sagh u onder den vijgeboom, so gelooft gy: gy sult grooter dingen sien dan dese.

52 Ende seyde tot hem, Voorwaer, voorwaer segge ick ulieden, Van nu aen sult gy den hemel sien geopent, ende de Engelen Godts opklimmende ende nederdalende op den Sone des menschen.

Het 2. Capittel.

Ende op den derden dagh was daer een bruyloft te Cana in Galileen: ende de moeder Jesu was aldaer.

2 Ende Jesus was oock genoodt,
ende sijne discipelen, tot de
bruyloft.
3 Ende als 'er wijn gebrack,
seyde de moeder Jesu tot hem,
Sy en hebben geenen wijn.
4 Jesus seyde tot haer, Vrouwe,
wat hebbe ick met u [te doen]?
Mijne ure en is nogh niet geko-
men.
5 Sijne moeder seyde tot de
dienaers, So wat hy ulieden sal
seggen, [dat] doet.
6 Ende aldaer waren ses stee-
nen watervaten gestelt nae de
reyniginge der Joden, elck hou-
dende twee ofte drie metreten.
7 Jesus seyde tot haer, Vullet
de watervaten met water. Ende
sy vulden se tot boven toe.
8 Ende hy seyde tot haer,
Schept nu, ende draegt het tot
den hofmeester, ende sy droe-
gen 't.
9 Als nu de hofmeester het
water, dat wijn geworden was,
geproeft hadde, (ende hy en wist
niet van waer [de wijn] was, maer
de dienaren die het water ge-
schept hadden wisten 't,) so riep
de hofmeester den bruydegom,
10 Ende seyde tot hem, Alle
man sett eerst den goeden wijn
op, ende wanneer men welge-
droncken heeft, alsdan den min-
deren: [maer] gy hebt den goe-
den wijn tot nu toe bewaert.
11 Dit beginsel der teeckenen
heeft Jesus gedaen te Cana in
Galileen, ende heeft sijne heer-
lickheyt geopenbaert: ende sijne
discipelen geloofden in hem.
12 Daer na gingh hy af nae
Capernaum, hy ende sijne moe-
der, ende sijne broeders, ende
sijne discipelen, ende en bleven
aldaer niet vele dagen.
13 Ende het Pascha der Joden
was naeby, ende Jesus gingh op
nae Jerusalem.
14 Ende hy vondt in den
Tempel die ossen, ende schapen,
ende duyven verkochten, ende
de wisselaers [daer] sittende:
15 Ende een geessel van touw-
kens gemaeckt hebbende, dreef
hyse alle uyt den Tempel, oock
de schapen ende de ossen: ende
het gelt der wisselaren stortede
hy uyt, ende keerde de tafelen
om.
16 Ende hy seyde tot de gene
die de duyven verkochten, Neemt
dese dingen van hier wech: ende
maeckt niet het huys mijns
Vaders, tot een huys van koop-
handel.
17 Ende sijne discipelen wier-
den indachtigh dat 'er geschre-
ven is, De yver uwes huys heeft
my verslonden.
18 De Joden antwoordden
dan, ende seyden tot hem, Wat
teecken toont gy ons, dat gy dese
dingen doet?
19 Jesus antwoordde ende sey-
de tot haer: Breket desen Tem-
pel, ende in drie dagen sal ick
denselven oprechten.
20 De Joden seyden dan, Ses
en veertigh jaren is [over] desen
Tempel gebouwt, ende gy, sult
gy dien in drie dagen oprechten?
21 Maer hy seyde [dit] van
den Tempel sijns lichaems.
22 Daerom als hy opgestaen
was van den dooden, wierden
sijne discipelen gedachtigh, dat
hy dit tot haer gesegt hadde:
ende sy geloofden de Schrift,
ende het woort, dat Jesus ge-
sproken hadde.
23 Ende als hy te Jerusalem
was, op het Pascha in het feest,
geloofden vele in sijnen name,
siende sijne teeckenen die hy
dede.
24 Maer Jesus selve en be-
trouwde haer hemselven niet, om
dat hyse alle kende:
25 Ende dat hy niet van noo-
den en hadde dat yemant getuy-

gen soude van den mensche,
want hy selve wist wat in den
mensche was.

HET 3. CAPITTEL.

ENDE daer was een mensche
uyt de Phariseen, wiens name
was Nicodemus, een Overste der
Joden:
2 Dese quam des nachts tot
Jesum, ende seyde tot hem,
Rabbi, wy weten dat gy zijt een
Leeraer van Godt gekomen:
want niemant en kan dese teec-
kenen doen die gy doet, so Godt
met hem niet en is.
3 Jesus antwoordde ende sey-
de tot hem, Voorwaer, voorwaer
segge ick u, Ten zy dat yemant
wederom geboren worde, hy en
kan het Koninckrijcke Godts
niet sien.
4 Nicodemus seyde tot hem,
Hoe kan een mensche geboren
worden [nu] oudt zijnde? Kan
hy oock andermael in sijns moe-
ders buyck ingaen, ende geboren
worden?
5 Jesus antwoordde, Voorwaer,
voorwaer segge ick u, So yemant
niet geboren en wort uyt water
ende Geest, hy en kan in het
Koninckrijcke Godts niet in-
gaen.
6 Het gene uyt het vleesch
geboren is, [dat] is vleesch: ende
het gene uyt den Geest geboren
is, [dat] is geest.
7 En verwondert u niet dat ick
u gesegt hebbe, Gylieden moet
wederom geboren worden.
8 De wint blaest waer henen
hy wil, ende gy hoort sijn geluyt,
maer gy en weet niet van waer
hy komt, ende waer hy henen
gaet: alsoo is een yegelick die
uyt den Geest geboren is.
9 Nicodemus antwoordde en
seyde tot hem, Hoe konnen dese
dingen geschieden?
10 Jesus antwoordde ende sey-
de tot hem, Zijt gy een Leeraer
Israëls, ende en weet gy dese
dingen niet?
11 Voorwaer, voorwaer segge
ick u, Wy spreken dat wy weten,
ende getuygen dat wy gesien
hebben: ende gylieden en neemt
ons getuygenisse niet aen.
12 Indien ick ulieden de aerd-
sche dingen gesegt hebbe, ende
gy niet en gelooft: hoe sult gy
gelooven, indien ick ulieden de
hemelsche soude seggen?
13 Ende niemant en is opge-
varen in den hemel, dan die uyt
den hemel nedergekomen is,
[namelick] de Sone des men-
schen, die in den hemel is.
14 Ende gelijck Moses de
slange in de woestijne verhoogt
heeft, alsoo moet de Sone des
menschen verhoogt worden:
15 Op dat een yegelick die in
hem gelooft, niet en verderve,
maer het eeuwige leven hebbe.
16 Want alsoo lief heeft Godt
de werelt gehadt, dat hy sijnen
eenighgeborenen Sone gegeven
heeft, op dat een yegelick die in
hem gelooft, niet en verderve,
maer het eeuwige leven hebbe.
17 Want Godt en heeft sijnen
Sone niet gesonden in de werelt,
op dat hy de werelt veroordeelen
soude, maer op dat de werelt
door hem soude behouden wor-
den.
18 Die in hem gelooft en wort
niet veroordeelt, maer die niet
en gelooft is alreede veroordeelt;
dewijle hy niet en heeft gelooft
in den name des eenighgeboren
Soons Godts.
19 Ende dit is het oordeel, dat
het licht in de werelt gekomen
is, ende de menschen hebben de
duysternisse liever gehadt dan
het licht: want hare wercken
waren boos.
20 Want een yegelick die

quaet doet, haet het licht, ende en komt tot het licht niet, op dat sijne wercken niet bestraft en worden.

21 Maer die de waerheyt doet, komt tot het licht, op dat sijne wercken openbaer worden, dat sy in Gode gedaen zijn.

22 Na desen quam Jesus ende sijne discipelen in het lant van Judea, ende onthieldt hem aldaer met haer, ende doopte.

23 Ende Joannes doopte oock in Enon by Salim, dewijle aldaer vele wateren waren: ende sy quamen daer, ende wierden gedoopt.

24 Want Joannes en was nogh niet in de gevanckenisse geworpen.

25 Daer rees dan een vrage [van eenige] uyt de discipelen Joannis met de Joden over de reyniginge.

26 Ende sy quamen tot Joannem, ende seyden tot hem, Rabbi, die met u was over den Jordaen, welcken gy getuygenisse gaeft, siet die doopt, ende sy komen alle tot hem.

27 Joannes antwoordde ende seyde, Een mensche en kan geen dingh aennemen, so het hem uyt den hemel niet gegeven en zy.

28 Gy selve zijt mijne getuygen, dat ick gesegt hebbe, Ick en ben de Christus niet, maer dat ick voor hem henen uytgesonden ben.

29 Die de bruyt heeft is de bruydegom, maer de vrient des bruydegoms, die staet ende hem hoort, verblijdt sich met blijtschap om de stemme des bruydegoms. So is dan dese mijne blijtschap vervult geworden.

30 Hy moet wassen, maer ick minder worden.

31 Die van boven komt, is boven alle. Die uyt der aerden is [voortgekomen], die is uyt der aerden, ende spreeckt uyt der aerden. Die uyt den hemel komt, is boven alle.

32 Ende 't gene hy gesien ende gehoort heeft, dat getuygt hy: ende sijn getuygenisse en neemt niemant aen.

33 Die sijn getuygenisse aengenomen heeft, die heeft verségelt dat Godt waerachtigh is.

34 Want dien Godt gesonden heeft, die spreeckt de woorden Godts: want Godt en geeft [hem] den Geest niet met mate.

35 De Vader heeft den sone lief, ende heeft alle dingen in sijne hant gegeven.

36 Die in den Sone gelooft, die heeft het eeuwige leven: maer die den Sone ongehoorsaem is, die en sal het leven niet sien; maer de toorn Godts blijft op hem.

HET 4. CAPITTEL.

ALS dan de Heere verstont, dat de Phariseen gehoort hadden, dat Jesus meer discipelen maeckte ende doopte dan Joannes:

2 (Hoewel Jesus selve niet en doopte, maer sijne discipelen.)

3 So verliet hy Judeam, ende gingh wederom henen nae Galileen.

4 Ende hy moest door Samarien gaen.

5 Hy quam dan in een stadt van Samarien, genaemt Sichar, naeby het stuck lants, 't welck Jacob sijnen sone Joseph gaf.

6 Ende aldaer was de fonteyne Jacobs. Jesus dan vermoeyt zijnde van de reyse, sat alsoo neder neven de fonteyne. Het was ontrent de seste ure.

7 Daer quam een vrouwe uyt Samarien om water te putten. Jesus seyde tot haer, Geeft my te drincken.

8 (Want sijne discipelen waren henen gegaen in de stadt, op dat sy souden spijse koopen.)

9 So seyde dan de Samaritaensche vrouwe tot hem, Hoe begeert gy, die een Jode zijt, van my drincken, die ick een Samaritaensche vrouwe ben? Want de Joden en houden geen gemeynschap met de Samaritanen.

10 Jesus antwoordde ende seyde tot haer, Indien gy de gave Godts kendet, ende wie hy is, die tot u segt, Geeft my drincken: so soudt gy van hem hebben begeert, ende hy soude u levende water gegeven hebben.

11 De vrouwe seyde tot hem, Heere, gy en hebt niet om mede te putten, ende de put is diep: van waer hebt gy dan het levende water?

12 Zijt gy meerder dan onse vader Jacob, die ons den put gegeven heeft? ende hy selve heeft daer uyt gedroncken, ende sijne kinderen, ende sijn vee.

13 Jesus antwoordde ende seyde tot haer, Een yeder die van dit water drinckt, sal wederom dorsten:

14 Maer so wie gedroncken sal hebben van het water dat ick hem geven sal, dien en sal in eeuwigheyt niet dorsten: maer het water dat ick hem sal geven, sal in hem worden een fonteyne van water springende tot in het eeuwige leven.

15 De vrouwe seyde tot hem, Heere, geeft my dat water, op dat my niet en dorste, ende ick hier niet en [moet] komen om te putten.

16 Jesus seyde tot haer, Gaet henen, roept uwen man, ende komt hier.

17 De vrouwe antwoordde ende seyde, Ick en hebbe geenen man. Jesus seyde tot haer, Gy hebt wel gesegt, Ick en hebbe geenen man.

18 Want gy hebt vijf mannen gehadt; ende dien gy nu hebt, en is uwe man niet: dat hebt gy met waerheyt gesegt.

19 De vrouwe seyde tot hem, Heere, ick sie dat gy een Propheet zijt.

20 Onse vaders hebben op desen bergh aengebeden: ende gylieden segt, dat te Jerusalem de plaetse is daer men moet aenbidden.

21 Jesus seyde tot haer, Vrouwe, gelooft my, de ure komt, wanneer dat gylieden noch op desen bergh, noch te Jerusalem, den Vader en sult aenbidden.

22 Gylieden aenbidt dat gy niet en weet, wy aenbidden dat wy weten: want de saligheyt is uyt de Joden:

23 Maer de ure komt, ende is nu, wanneer de ware aenbidders den Vader aenbidden sullen in geest ende waerheyt: Want de Vader soeckt oock alsulcke, die hem [alsoo] aenbidden.

24 Godt is een geest: ende die hem aenbidden, moeten [hem] aenbidden in geest ende waerheyt.

25 De vrouwe seyde tot hem, Ick weet' dat de Messias komt (die genaemt wort Christus): wanneer die sal gekomen zijn, so sal hy ons alle dingen verkondigen.

26 Jesus seyde tot haer, Ick ben 't, die met u spreke.

27 Ende daer op quamen sijne discipelen, ende verwonderden haer dat hy met een vrouwe sprack: Nochtans en seyde niemant, Wat vraegt gy? ofte, Wat spreeckt gy met haer?

28 So verliet de vrouwe dan haer watervat, ende gingh henen in de stadt, ende seyde tot de lieden,

29 Komt, siet een mensche,

die my gesegt heeft alles wat ick gedaen hebbe: Is dese niet de Christus?

30 Sy dan gingen uyt der stadt, ende quamen tot hem.

31 Ende ondertusschen baden hem de discipelen, seggende, Rabbi, eet.

32 Maer hy seyde tot haer, Ick hebbe een spijse om te eten, die gy niet en weet:

33 So seyden dan de discipelen tegen malkanderen, Heeft hem yemant te eten gebracht?

34 Jesus seyde tot haer, Mijn spijse is, dat ick doe den wille des genen die my gesonden heeft, ende sijn werck volbrenge.

35 Segt gylieden niet, Het zijn nogh vier maenden, ende [dan] komt de oogst? Siet ick segge u, Heft uwe oogen op, ende aenschouwt de landen: want sy zijn alreede wit om te oogsten.

36 Ende die maeyt ontfangt loon, ende vergadert vrucht ten eeuwigen leven: op dat hem te samen verblijde, beyde die zaeyt ende die maeyt.

37 Want hier in is die spreucke waerachtigh, Een ander is 't die zaeyt, ende een ander die maeyt.

38 Ick hebbe u uytgesonden om te maeyen 't gene gy niet bearbeydt en hebt: andere hebben 't bearbeydt, ende gy zijt tot haren arbeyt ingegaen.

39 Ende vele der Samaritanen uyt die stadt geloofden in hem, om het woort der vrouwe die getuygde, Hy heeft my gesegt alles wat ick gedaen hebbe.

40 Als dan de Samaritanen tot hem gekomen waren, baden sy hem dat hy by haer bleve: ende hy bleef aldaer twee dagen.

41 Ende daer geloofdender veel meer om sijns woorts wille.

42 Ende seyden tot de vrouwe, Wy en gelooven niet meer om uwes seggens wille: want wy selve hebben [hem] gehoort, ende weten dat dese waerlick is de Christus, de Saligmaker der werelt.

43 Ende na de twee dagen gingh hy van daer, ende gingh henen nae Galileen.

44 Want Jesus heeft selve getuygt, dat een Propheet in sijn eygen vaderlant geen eere en heeft.

45 Als hy dan in Galileen quam, ontfingen hem de Galileers, gesien hebbende alle de dingen, die hy te Jerusalem op het feest gedaen hadde: want oock sy waren tot het feest gegaen.

46 So quam dan Jesus wederom tot Cana in Galileen, daer hy het water wijn gemaeckt hadde. Ende daer was een seker Konincklick [Hovelingh], wiens sone kranck was te Capernaum.

47 Dese gehoort hebbende dat Jesus uyt Judea in Galileen quam, gingh tot hem, ende badt hem dat hy afquame, ende sijnen sone gesont maeckte: want hy lagh op sijn sterven.

48 Jesus dan seyde tot hem, Ten zy dat gylieden teeckenen ende wonderen siet, so en sult gy niet gelooven.

49 De Konincklicke [Hovelingh] seyde tot hem, Heere, komt af eer mijn kint sterft.

50 Jesus seyde tot hem, Gaet henen, uw sone leeft. Ende de mensche geloofde het woort, dat Jesus tot hem seyde: ende gingh henen.

51 Ende als hy nu afgingh, quamen hem sijne dienstknechten te gemoete, ende boodschapten, seggende, Uw kint leeft.

52 So vraegde hy dan van haer de ure, in welcke het beter met hem geworden was: ende sy seyden tot hem, Gisteren te seven

uren verliet hem de koortse.
53 De vader bekende dan, dat het op deselve ure [was], in dewelcke Jesus tot hem gesegt hadde, Uw sone leeft: Ende hy geloofde selve, ende sijn geheel huys.
54 Dit tweede teecken heeft Jesus wederom gedaen, als hy uyt Judea in Galileen gekomen was.

HET 5. CAPITTEL.

NA desen was een feest der Joden, ende Jesus gingh op nae Jerusalem.
2 Ende daer is te Jerusalem aen de schaeps[poorte] een badtwater, het welck in 't Hebreeusch toegenaemt wort Bethesda, hebbende vijf salen.
3 In deselve lagh een groote menigte van krancke, blinde, kreupele, verdorde, wachtende op de roeringe des waters.
4 Want een Engel daelde neder op sekeren tijt in dat badtwater, ende beroerde het water: die dan eerst daer inquam nae de beroeringe van het water, die wiert gesont, van wat sieckte hy oock bevangen was.
5 Ende aldaer was een seker mensche die acht en dertigh jaren kranck gelegen hadde.
6 Jesus siende desen liggen, ende wetende dat hy nu langen tijt gelegen hadde, seyde tot hem, Wilt gy gesont worden?
7 De krancke antwoordde hem, Heere, ick en hebbe niet een mensche om my te werpen in het badtwater, wanneer het water beroert wort: ende terwijle ick kome, so daelt een ander voor my neder.
8 Jesus seyde tot hem, Staet op, neemt uw beddeken op, ende wandelt.
9 Ende terstont wiert de mensche gesont, ende nam sijne beddeken op, ende wandelde. Ende het was Sabbath op denselven dagh.
10 De Joden seyden dan tot den genen die genesen was, Het is Sabbath, 't en is u niet geoorloft het beddeken te dragen.
11 Hy antwoorde haer, Die my gesont gemaeckt heeft, die heeft my gesegt, Neemt uw beddeken op, ende wandelt.
12 Sy vraegden hem dan, Wie is de mensche, die u gesegt heeft, Neemt uw beddeken op, ende wandelt?
13 Ende die gesont gemaeckt was en wist niet wie hy was: want Jesus was ontweecken, also daer een [groote] schare in die plaetse was.
14 Daer na vondt hem Jesus in den Tempel, ende seyde tot hem, Siet, gy zijt gesont geworden: en sondigt niet meer, op dat u niet wat ergers en geschiede.
15 De mensche gingh henen, ende boodschapte den Joden, dat het Jesus was die hem gesont gemaeckt hadde.
16 Ende daerom vervolgden de Joden Jesum, ende sochten hem te dooden, om dat hy dese dingen op den Sabbath dede.
17 Ende Jesus antwoordde haer, Mijn Vader werckt tot nu toe, ende ick wercke [oock].
18 Daerom sochten dan de Joden te meer hem te dooden, om dat hy niet alleen den Sabbath brack, maer oock seyde dat Godt sijn eygen Vader was, hemselven Gode evengelijck makende.
19 Jesus dan antwoordde, ende seyde tot haer, Voorwaer, voorwaer segge ick u, De Sone en kan niets van hemselven doen, ten zy hy den Vader dat siet doen: want so wat die doet, 't

selve doet oock de Sone desge-
lijcks.
20 Want de Vader heeft den
Sone lief, ende toont hem alles
wat hy doet: ende hy sal hem
grooter wercken toonen dan dese,
op dat gy u verwonderet.
21 Want gelijck de Vader de
doode opweckt ende levendigh
maeckt, alsoo maeckt oock de
Sone levendigh die hy wil.
22 Want oock de Vader en
oordeelt niemant, maer heeft
alle het oordeel den Sone ge-
geven:
23 Op dat sy alle den Sone
eeren, gelijck sy den Vader
eeren. Die den Sone niet en
eert, en eert den Vader niet die
hem gesonden heeft.
24 Voorwaer, voorwaer segge
ick u, Die mijn woort hoort,
ende gelooft hem die my geson-
den heeft, die heeft het eeuwige
leven, ende en komt niet in de
verdoemenisse: maer is uyt den
doot overgegaen in het leven.
25 Voorwaer, voorwaer segge
ick u, De ure komt ende is nu,
wanneer de doode sullen hooren
de stemme des Soons Godts,
ende diese gehoort hebben, sul-
len leven.
26 Want gelijck de Vader het
leven heeft in hemselven, alsoo
heeft hy oock den Sone gegeven
het leven te hebben in hemsel-
ven:
27 Ende heeft hem macht
gegeven oock gerichte te hou-
den, om dat hy des menschen
Sone is.
28 En verwondert u daer niet
over: want de ure komt, in
welcke alle die in de graven zijn
sijne stemme sullen hooren:
29 Ende sullen uytgaen, die
het goede gedaen hebben tot de
opstandinge des levens: ende die
het quade gedaen hebben tot de
opstandinge der verdoemenisse.
30 Ick en kan van my selven
niets doen. Gelijck ick hoore,
oordeele ick; ende mijn oordeel
is rechtveerdigh: want ick en
soecke niet mijnen wille, maer
den wille des Vaders die my ge-
sonden heeft.
31 Indien ick van my selven
getuyge, mijn getuygenisse en
is niet waerachtigh.
32 Daer is een ander die van
my getuygt, ende ick weet' dat
het getuygenisse 't welck hy van
my getuygt waerachtigh is.
33 Gylieden hebt tot Joannem
gesonden, ende hy heeft der
waerheyt getuygenisse gegeven.
34 Doch ick en neme geen
getuygenisse van een mensche:
maer dit segge ick, op dat gy-
lieden soudt behouden worden.
35 Hy was een brandende
ende lichtende keerse: ende gy
hebt ulieden voor eenen korten
tijt in sijn licht willen verheu-
gen.
36 Maer ick hebbe een getuy-
genisse meerder dan [dat] van
Joannes. Want de wercken die
my de Vader gegeven heeft om
die te volbrengen, de selve
wercken die ick doe getuygen
van my, dat my de Vader geson-
den heeft.
37 Ende de Vader die my ge-
sonden heeft, die heeft selve
van my getuygt. Gy en hebt
noch sijne stemme oyt gehoort,
noch sijne gedaente gesien.
38 Ende sijn woort en hebt
gy niet in u blijvende: want gy
dien niet en gelooft dien hy ge-
sonden heeft.
39 Ondersoeckt de Schriften,
want gy meynt in deselve het
eeuwige leven te hebben: ende
die zijn 't die van my getuygen.
40 Ende gy en wilt tot my
niet komen, op dat gy 't leven
moogt hebben.
41 Ick en neme geen eere van

menschen:
42 Maer ick kenne ulieden,
dat gy de liefde Godts in uselven niet en hebt.
43 Ick ben gekomen in den
name mijns Vaders, ende gy en
neemt my niet aen: so een ander
komt in sijnen eygenen name,
dien sult gy aennemen.
44 Hoe kont gy gelooven, die
gy eere van malkanderen neemt,
ende de eere die van Godt alleen
is, niet en soeckt?
45 En meynt niet dat ick u
verklagen sal by den Vader: die
u verklaegt is Moses, op welcken
gy gehoopt hebt.
46 Want indien gy Moses geloofdet, so soudt gy my gelooven.
Want hy heeft van my geschreven.
47 Maer so gy sijne Schriften
niet en gelooft, hoe sult gy mijne
woorden gelooven?

Het 6. Capittel.

NA desen vertrock Jesus over
de zee van Galilea, welcke
is [de zee] van Tiberias.
2 Ende hem volgde een groote
schare, om dat sy sijne teeckenen
sagen, die hy dede aen de kranccke.
3 Ende Jesus gingh op den
bergh, ende sat aldaer neder met
sijne discipelen.
4 Ende het Pascha, het feest
der Joden, was naeby.
5 Jesus dan de ooge opheffende, ende siende dat een groote
schare tot hem quam, seyde tot
Philippum, Van waer sullen wy
brooden koopen, op dat dese eten
mogen?
6 (Doch dit seyde hy hem beproevende: want hy wist selve
wat hy doen soude.)
7 Philippus antwoordde hem,
Voor twee hondert penningen
broot en is dese niet genoegh,
op dat een yegelick van haer een
weynigh neme.
8 Eén van sijne discipelen,
[namelick] Andreas, de broeder
Simonis Petri, seyde tot hem,
9 Hier is een jongsken, dat vijf
gersten brooden heeft, ende twee
vischkens: maer wat zijn dese
onder soo vele?
10 Ende Jesus seyde, Doet de
menschen nedersitten: ende daer
was veel gras in die plaetse. So
saten dan de mannen neder, ontrent vijf duysent in 't getal.
11 Ende Jesus nam de brooden,
ende gedanckt hebbende deylde
hyse den discipelen, ende de discipelen den geenen die nedergeseten waren: desgelijcks oock
van de vischkens, soo vele sy
wilden.
12 Ende als sy versadigt waren, seyde hy tot sijne discipelen,
Vergadert de overgeschotene
brocken, op dat 'er niets verloren
en gae.
13 Sy vergaderdense dan, ende
vulden twaelf korven met brocken van de vijf gersten brooden,
welcke overgeschoten waren den
genen die gegeten hadden.
14 De menschen dan gesien
hebbende het teecken dat Jesus
gedaen hadde, seyden, Dese is
waerlick de Propheet, die in de
werelt komen soude.
15 Jesus dan wetende dat sy
souden komen, ende hem met
gewelt nemen op dat sy hem
Koningh maeckten, ontweeck
wederom op den bergh, hy selve
alleen.
16 Ende als het avont geworden was, gingen sijne discipelen
af nae de zee.
17 Ende in het schip gegaen
zijnde quamen sy over de zee
nae Capernaum. Ende het was
alreede duyster geworden, ende
Jesus en was tot haer niet gekomen.

18 Ende de zee verhief haer, overmits daer een groote wint waeyde.
19 Ende als sy ontrent vijf en twintigh ofte dertigh stadien gevaren waren, sagen sy Jesum wandelende op de zee, ende komende by het schip, ende sy wierden bevreest.
20 Maer hy seyde tot haer, Ick ben 't, en zijt niet bevreest.
21 Sy hebben dan hem gewilliglick in het schip genomen: ende terstont quam het schip aen het lant, daer sy nae toe voeren.
22 Des anderen daegs de schare, die aen d' andere zijde der zee stont, siende dat aldaer geen ander scheepken en was dan dat eene, daer sijne discipelen ingegaen waren, ende dat Jesus met sijne discipelen in dat scheepken niet en was gegaen, maer [dat] sijne discipelen alleen wechgevaren waren:
23 (Doch daer quamen andere scheepkens van Tiberias naeby de plaetse daer sy het broot gegeten hadden, als de Heere gedanckt hadde.)
24 Doe dan de schare sagh dat Jesus aldaer niet en was, nogh sijne discipelen, so gingen sy oock in de schepen, ende quamen te Capernaum, soeckende Jesum.
25 Ende als sy hem gevonden hadden over de zee, seyden sy tot hem, Rabbi, wanneer zijt gy hier gekomen?
26 Jesus antwoordde haer ende seyde, Voorwaer, voorwaer segge ick u, Gy soeckt my, niet om dat gy teeckenen gesien hebt, maer om dat gy van de brooden gegeten hebt, ende versadigt zijt.
27 Werckt niet [om] de spijse die vergaet, maer [om] de spijse die blijft tot in het eeuwige leven, welcke de Sone des menschen ulieden geven sal: want desen heeft Godt de Vader versegelt.
28 Sy seyden dan tot hem, Wat sullen wy doen, op dat wy de wercken Godts mogen wercken?
29 Jesus antwoordde ende seyde tot haer, Dit is het werck Godts, dat gy geloovet in hem, dien hy gesonden heeft.
30 Sy seyden dan tot hem, Wat teecken doet gy dan, op dat wy het mogen sien, ende u gelooven, Wat werckt gy?
31 Onse vaders hebben het Manna gegeten in de woestijne: gelijck geschreven is, Hy gaf haer 't broot uyt den hemel te eten.
32 Jesus dan seyde tot haer, Voorwaer, voorwaer segge ick u, Moses en heeft u niet gegeven het broot uyt den hemel: maer mijn Vader geeft u dat ware broot uyt den hemel.
33 Want het broot Godts is hy die uyt den hemel nederdaelt, ende die der werelt het leven geeft.
34 Sy seyden dan tot hem, Heere, geeft ons altijt dit broot.
35 Ende Jesus seyde tot haer, Ick ben het broot des levens: die tot my komt, En sal geensins hongeren, ende die in my gelooft, en sal nimmermeer dorsten.
36 Maer ick hebbe u geseght, dat gy my oock gesien hebt, ende gy en gelooft niet.
37 Al wat my de Vader geeft sal tot my komen: ende die tot my komt, en sal ick geensins uytwerpen.
38 Want ick ben uyt den hemel nedergedaelt, niet op dat ick mijnen wille soude doen, maer den wille des genen die my gesonden heeft.

39 Ende dit is de wille des
Vaders die my gesonden heeft,
dat al wat hy my gegeven heeft,
ick daer uyt niet en verliese,
maer het selve opwecke ten uy-
tersten dage.

40 Ende dit is de wille des
genen die my gesonden heeft,
dat een yegelick die den Sone
aenschouwt, ende in hem ge-
looft, het eeuwige leven hebbe:
ende ick sal hem opwecken ten
uytersten dage.

41 De Joden dan murmureer-
den over hem, om dat hy gesegt
hadde, Ick ben het broot dat uyt
den hemel nedergedaelt is.

42 Ende sy seyden, Is dese
niet Jesus de sone Josephs,
wiens vader ende moeder wy
kennen? Hoe segt dese dan,
Ick ben uyt den hemel nederge-
daelt?

43 Jesus antwoordde dan,
ende seyde tot haer, En mur-
mureert niet onder malkande-
ren.

44 Niemant en kan tot my
komen, ten zy dat de Vader die
my gesonden heeft, hem trecke:
ende ick sal hem opwecken ten
uytersten dage.

45 Daer is geschreven in de
Propheten, Ende sy sullen alle
van Godt geleert zijn. Een ye-
gelick dan die [het] van den
Vader gehoort, ende geleert
heeft, die komt tot my.

46 Niet dat yemant den Va-
der gesien heeft, dan die van
Godt is: dese heeft den Vader
gesien.

47 Voorwaer, voorwaer segge
ick u, Die in my gelooft, heeft
het eeuwige leven.

48 Ick ben het broot des le-
vens.

49 Uwe vaders hebben het
Manna gegeten in de woestijne,
ende sy zijn gestorven.

50 Dit is het broot dat uyt
den hemel nederdaelt, op dat
de mensche daer van ete, ende
niet en sterve.

51 Ick ben dat levende broot,
dat uyt den hemel nedergedaelt
is: so yemant van dit broot eet,
die sal in der eeuwigheyt leven.
Ende het broot dat ick geven
sal, is mijn vleesch, het welck
ick geven sal voor het leven der
werelt.

52 De Joden dan streden on-
der malkanderen, seggende, Hoe
kan ons dese [sijn] vleesch te
eten geven?

53 Jesus dan seyde tot haer,
Voorwaer, voorwaer segge ick
ulieden, Ten zy dat gy het
vleesch des Soons des menschen
etet, ende sijn bloet drincket,
so en hebt gy geen leven in
uselven.

54 Die mijn vleesch eet, ende
mijn bloet drinckt, die heeft het
eeuwige leven: ende ick sal hem
opwecken ten uytersten dage.

55 Want mijn vleesch is
waerlick spijse, ende mijn bloet
is waerlick dranck.

56 Die mijn vleesch eet, ende
mijn bloet drinckt, die blijft in
my, ende ick in hem.

57 Gelijckerwijs my de le-
vende Vader gesonden heeft,
ende ick leve door den Vader:
[alsoo] die my eet, deselve sal
leven door my.

58 Dit is het broot dat uyt
den hemel nedegedaelt is. Niet
gelijck uwe vaders het Manna
gegeten hebben, ende zijn ge-
storven: die dit broot eet, sal in
der eeuwigheyt leven.

59 Dese dingen seyde hy in
de Synagoge, leerende te Ca-
pernaum.

60 Vele dan van sijne discipe-
len [dit] hoorende, seyden, Dese
reden is hart: wie kan deselve
hooren?

61 Jesus nu wetende by hem-

selven, dat sijne discipelen daer
over murmureerden, seyde hy
tot haer, Ergert ulieden dit?
62 [Wat soude 't] dan [zijn,]
so gy den Sone des menschen
saget opvaren daer hy te vooren
was?
63 De Geest is 't die leven-
digh maeckt: het vleesch en is
niet nut. De woorden die ick
tot u spreke zijn geest ende zijn
leven.
64 Maer daer zijn sommige
van ulieden die niet en geloo-
ven. Want Jesus wist van den
beginne, wie sy waren die niet
en geloofden, ende wie hy was
die hem verraden soude.
65 Ende hy seyde, Daerom
hebbe ick u gesegt, dat nie-
mant tot my komen en kan, ten
zy dat het hem gegeven zy van
mijnen Vader.
66 Van doen af gingen vele
sijner discipelen te rugge, ende
en wandelden niet meer met
hem.
67 Jesus dan seyde tot de
twaelve, Wilt gylieden oock niet
wechgaen?
68 Simon Petrus dan ant-
woodde hem, Heere, tot wien
sullen wy henen gaen? gy hebt
de woorden des eeuwigen le-
vens:
69 Ende wy hebben gelooft
ende bekent, dat gy zijt de Chris-
tus, de Sone des levendigen
Godts.
70 Jesus antwoordde haer,
En hebbe ick niet u twaelve
uytverkoren, ende één uyt u is
een duyvel?
71 Ende hy seyde [dit van]
Judas Simonis Iscariot. Want
dese soude hem verraden, zijnde
één van de twaelve.

HET 7. CAPITTEL.

ENDE na desen wandelde
Jesus in Galilea: want hy
en wilde in Judea niet wande-
len, om dat de Joden hem
sochten te dooden.
2 Ende het feest der Joden,
[namelick] de [Loof]hutten-
settinge, was naeby.
3 So seyden dan sijne broe-
ders tot hem, vertreckt van hier,
ende gaet henen in Judeam, op
dat oock uwe discipelen uwe
wercken mogen aenschouwen,
die gy doet.
4 Want niemant en doet yet
in 't verborgen, ende soeckt selve
dat men opentlick van hem
spreke. Indien gy dese dingen
doet, so openbaert uselven aen
de werelt.
5 Want oock sijne broeders
en geloofden niet in hem.
6 Jesus dan seyde tot haer,
Mijn tijt en is nogh niet hier:
maer uw tijt is altijt bereydt.
7 De werelt en kan ulieden
niet haten, maer my haet sy,
om dat ick van deselve getuyge,
dat hare wercken boos zijn.
8 Gaet gylieden op tot dit
feest: ick en gae nogh niet op
tot dit feest, want mijn tijt en is
nogh niet vervult.
9 Ende als hy dese dingen tot
haer gesegt hadde, bleef hy in
Galilea.
10 Maer als sijne broeders
opgegaen waren, doe gingh hy
oock selve op tot het feest, niet
opentlick, maer als in 't verbor-
gen.
11 De Joden dan sochten
hem in het feest, ende seyden,
Waer is hy?
12 Ende daer was veel ge-
murmels van hem onder de
scharen. Sommige seyden, Hy
is goet: ende andere seyden,
Neen; maer hy verleydt de
schare.
13 Nochtans en sprack nie-
mant vrymoedelick van hem,
om de vreese der Joden.

14 Doch als het nu in het
midden van het feest was so
gingh Jesus op in den Tempel,
ende leerde.
15 Ende de Joden verwon-
derden haer, seggende, Hoe
weet dese de Schriften, daer hyse
niet geleert en heeft?
16 Jesus antwoordde haer,
ende seyde, Mijn leere en is
mijne niet, maer des genen die
my gesonden heeft.
17 So yemant wil desselfs
wille doen, die sal van dese leere
bekennen, of sy uyt Gode is, dan
[of] ick van my selven spreke.
18 Die van hemselven spreeckt,
soeckt sijn eygen eere, maer die
de eere soeckt des genen die hem
gesonden heeft, die is waerach-
tigh, ende geen ongerechtigheyt
en is in hem.
19 En heeft Moses u niet de
wet gegeven, ende niemant van
u en doet de wet? wat soeckt gy
my te dooden?
20 De schare antwoordde ende
seyde, Gy hebt den duyvel, wie
soeckt u te dooden?
21 Jesus antwoordde ende
seyde tot haer, Eén werck hebbe
ick gedaen, ende gy verwondert
u alle.
22 Daerom Moses heeft ulie-
den de Besnijdenisse gegeven,
(niet datse uyt Mose is, maer
uyt den vaderen:) ende gy be-
snijdt een mensche op den Sab-
bath.
23 Indien een mensche de
Besnijdenisse ontfangt op den
Sabbath, op dat de wet Mosis
niet gebroken en worde, zijt
gy toornigh op my, dat ick eenen
geheelen mensche gesont ge-
maeckt hebbe op den Sabbath?
24 En oordeelt niet nae het
aensien, maer oordeelt een
rechtveerdigh oordeel.
25 Sommige dan uyt die van
Jerusalem seyden, En is dese
niet dien sy soecken te dooden?
26 Ende siet, hy spreeckt vry-
moedelick, ende sy en seggen
hem niet. Souden nu wel de
Overste waerlick weten, dat dese
waerlick is de Christus.
27 Doch desen weten wy van
waer hy is: maer de Christus
wanneer hy komen sal, so en sal
niemant weten van waer hy is.
28 Jesus dan riep in den
Tempel, leerende ende seg-
gende, Ende gy kent my, ende
gy weet van waer ick ben: ende
ick en ben van my selven niet
gekomen, maer hy is waerachtigh
die my gesonden heeft, welcken
gylieden niet en kent.
29 Maer ick kenne hem,
want ick ben van hem, ende hy
heeft my gesonden.
30 Sy sochten hem dan te
grijpen: maer niemant en sloegh
de hant aen hem, want sijne ure
en was nogh niet gekomen.
31 Ende vele uyt de schare
geloofden in hem, ende seyden,
Wanneer de Christus sal geko-
men zijn, sal hy oock meer teec-
kenen doen dan die, welcke dese
gedaen heeft?
32 De Phariseen hoorden dat
de schare dit van hem mur-
melde: ende de Phariseen ende
de Overpriesters sonden diena-
ren, op dat sy hem grijpen sou-
den.
33 Jesus dan seyde tot haer,
Nogh eenen kleynen tijt ben ick
by u, ende ick gae henen tot den
genen die my gesonden heeft.
34 Gy sult my soecken, ende
gy en sult [my] niet vinden:
ende daer ick ben, en kont gy
niet komen.
35 De Joden dan seyden tot
malkanderen, Waer sal dese
henen gaen, dat wy hem niet en
sullen vinden? Sal hy tot de
verstroyde Griecken gaen, ende
de Griecken leeren?

36 Wat is dit voor een reden,
die hy gesegt heeft, Gy sult my
soecken, ende en sult [my] niet
vinden: ende daer ick ben, en
kont gy niet komen?
37 Ende op den laetsten dagh,
[zijnde] den grooten [dagh] des
feests, stont Jesus ende riep, seg-
gende, So yemant dorstet, die
kome tot my ende drincke.
38 Die in my gelooft, ge-
lijckerwijs de Schrift segt, stroo-
men des levenden waters sullen
uyt sijnen buyck vloeyen.
39 (Ende dit seyde hy van
den *Geest*, den welcken ontfan-
gen souden die in hem gelooven.
Want de Heylige Geest en was
nogh niet, overmits Jesus nogh
niet verheerlickt en was).
40 Vele dan uyt de schare
dese reden hoorende seyden,
Dese is waerlick de Propheet.
41 Andere seyden, Dese is de
Christus. Ende andere seyden,
Sal dan de Christus uyt Galilea
komen?
42 En segt de Schrift niet,
dat de Christus komen sal uyt
den zade Davids, ende van het
vleck Bethlehem, daer David
was?
43 Daer wiert dan tweedracht
onder de schare, om sijnent
wille.
44 Ende sommige van haer
wilden hem grijpen: maer nie-
mant en sloegh de handen aen
hem.
45 De dienaers dan quamen
tot de Overpriesters ende Phari-
seen: ende die seyden tot haer,
Waerom en hebt gy hem niet
gebracht?
46 De dienaers antwoordden,
Noyt en heeft een mensche alsoo
gesproken, gelijck dese mensche.
47 De Phariseen dan ant-
woordden haer, Zijt oock gylie-
den verleydt?
48 Heeft yemant uyt de
Overste in hem gelooft, ofte uyt
de Phariseen?
49 Maer dese schare, die de
wet niet en weet, is vervloeckt.
50 Nicodemus seyde tot haer,
welcke des nachts tot hem ge-
komen was, zijnde één uyt haer,
51 Oordeelt oock onse wet
den mensche, ten zy datse eerst
van hem gehoort heeft, ende
verstaet wat hy doet?
52 Sy antwoordden ende
seyden tot hem, Zijt gy oock uyt
Galilea? Ondersoeckt ende siet,
dat uyt Galilea geen Propheet
opgestaen en is.
53 Ende een yegelick gingh
henen nae sijn huys.

HET 8. CAPITTEL.

MAER Jesus gingh nae den
olijfbergh.
2 Ende des morgens vroegh
quam hy wederom in den Tem-
pel, ende alle het volck quam
tot hem: ende nedergeseten
zijnde leerde hy haer.
3 Ende de Schriftgeleerde
ende de Phariseen brachten tot
hem een vrouwe in overspel ge-
grepen:
4 Ende haer gestelt hebbende
in 't midden, seyden sy tot hem,
Meester, dese vrouwe is op de
daet selve gegrepen, overspel be-
gaende.
5 Ende Moses heeft ons in de
wet geboden, dat de sulcke ge-
steenigt sullen worden: Gy dan,
wat segt gy?
6 Ende dit seyden sy, hem
versoeckende, op dat sy [yet]
hadden, om hem te beschuldi-
gen. Maer Jesus nederbuc-
kende, schreef met den vinger
in de aerde.
7 Ende als sy hem bleven
vragen, rechtede hy hem op,
ende seyde tot haer, Die van
ulieden sonder sonde is, werpe
eerst den steen op haer.

8 Ende wederom nederbuckende, schreef hy in de aerde.

9 Maer sy [dit] hoorende, ende van [hare] conscientie overtuygt zijnde, gingen uyt, d'een na d'ander, beginnende van de oudtste tot de laetste: ende Jesus wiert alleen gelaten, ende de vrouwe in 't midden staende.

10 Ende Jesus hem oprechtende, ende niemant siende dan de vrouwe, seyde tot haer, Vrouwe, waer zijn dese uwe beschuldigers? en heeft u niemant veroordeelt?

11 Ende sy seyde, Niemant, Heere. Ende Jesus seyde tot haer, So en veroordeele ick u oock niet: gaet henen, ende en sondigt niet meer.

12 Jesus dan sprack wederom tot haerlieden, seggende, Ick ben het licht der werelt: die my volgt en sal in de duysternisse niet wandelen, maer sal het licht des levens hebben.

13 De Phariseen dan seyden tot hem, Gy getuygt van uselven: uw getuygenisse en is niet waerachtigh.

14 Jesus antwoordde, ende seyde tot haer, Hoewel ick van my selven getuyge, so is [nochtans] mijn getuygenisse waerachtigh: want ick weet' van waer ick gekomen ben, ende waer ick henen gae: maer gylieden en weet niet van waer ick kome, ende waer ick henen gae.

15 Gy oordeelt nae den vleesche, ick en oordeele niemant.

16 Ende indien ick oock oordeele, mijn oordeel is waerachtigh: want ick en ben niet alleen, maer ick, ende de Vader die my gesonden heeft.

17 Ende daer is oock in uwe wet geschreven, dat het getuygenisse van twee menschen waerachtigh is.

18 Ick ben 't die van my selven getuyge, ende de Vader, die my gesonden heeft, getuygt van my.

19 Sy dan seyden tot hem, Waer is uwe Vader? Jesus antwoordde, Gy en kennet noch my, noch mijnen Vader: indien gy my kendet, so soudt gy oock mijnen Vader kennen.

20 Dese woorden sprack Jesus by de schatkiste, leerende in den Tempel: ende niemant en greep hem, want sijne ure en was nogh niet gekomen.

21 Jesus dan seyde wederom tot haer, Ick gae henen, ende gy sult my soecken, ende in uwe sonde sult gy sterven: daer ick henen gae, en kont gylieden niet komen.

22 De Joden dan seyden, Sal hy oock hemselven dooden, om dat hy segt, Daer ick henen gae, en kont gylieden niet komen?

23 Ende hy seyde tot haer, Gylieden zijt van beneden, ick ben van boven: gy zijt uyt dese werelt, ick en ben niet uyt dese werelt.

24 Ick hebbe u dan gesegt, dat gy in uwe sonden sult sterven. Want indien gy niet en gelooft dat ick [die] ben, gy sult in uwe sonden sterven.

25 Sy seyden dan tot hem, Wie zijt gy? Ende Jesus seyde tot haer, Dat ick van den beginne ulieden oock segge.

26 Ick hebbe vele dingen van u te seggen, ende te oordeelen: maer die my gesonden heeft is waerachtigh; ende de dingen die ick van hem gehoort hebbe, deselve spreke ick tot de werelt.

27 Sy en verstonden niet, dat hy haer van den Vader sprack.

28 Jesus dan seyde tot haer, Wanneer gy den Sone des

menschen sult verhoogt hebben, dan sult gy verstaen dat ick [die] ben, ende [dat] ick van my selven niet en doe, maer dese dingen spreke ick, gelijck mijn Vader my geleert heeft.

29 Ende die my gesonden heeft, is met my. De Vader en heeft my niet alleen gelaten, want ick altijt doe, dat hem behagelick is.

30 Als hy dese dingen sprack, geloofden vele in hem.

31 Jesus dan seyde tot de Joden, die [in] hem geloofden, Indien gylieden in mijn woort blijvet, so zijt gy waerlick mijne discipelen.

32 Ende sult de waerheyt verstaen, ende de waerheyt sal u vrymaken.

33 Sy antwoordden hem, Wy zijn Abrahams zaet, ende en hebben noyt yemant gedient: hoe segt gy [dan], Gy sult vry worden?

34 Jesus antwoordde haer, Voorwaer, voorwaer segge ick u, Een yegelick die de sonde doet, is een dienstknecht der sonde.

35 Ende de dienstknecht en blijft niet eeuwiglick in het huys: de sone blijft 'er eeuwiglick.

36 Indien dan de Sone u sal vrygemaeckt hebben, so sult gy waerlick vry zijn.

37 Ick weet' dat gy Abrahams zaet zijt: maer gy soeckt my te dooden, want mijn woort en heeft in u geen plaetse.

38 Ick spreke dat ick by mijnen Vader gesien hebbe: gy doet dan oock, dat gy by uwen vader gesien hebt.

39 Sy antwoordden ende seyden tot hem, Abraham is onse vader. Jesus seyde tot haer, Indien gy Abrahams kinderen waert, so soudt gy de wercken Abrahams doen.

40 Maer nu soeckt gy my te dooden, een mensche die u de waerheyt gesproken hebbe, welcke ick van Godt gehoort hebbe. Dat en dede Abraham niet.

41 Gy doet de wercken uwes vaders. Sy seyden dan tot hem, Wy en zijn niet geboren uyt hoererye: wy hebben éénen Vader, [namelick] Godt.

42 Jesus dan seyde tot haer, Indien Godt uwe Vader ware, so soudet gy my lief hebben: want ick ben van Godt uytgegaen, ende kome [van hem]. Want ick en ben oock van my selven niet gekomen, maer hy heeft my gesonden.

43 Waerom en kent gy mijne sprake niet? [Het is] om dat gy mijn woort niet en kont hooren.

44 Gy zijt uyt den vader den duyvel, ende wilt de begeerten uwes vaders doen. Die was een menschenmoorder van den beginne, ende en is in de waerheyt niet staende gebleven: want geen waerheyt en is in hem. Wanneer hy de leugen spreeckt, so spreeckt hy uyt sijn eygen: want hy is een leugenaer, ende de vader derselve [leugen].

45 Maer my, om dat ick [u] de waerheyt segge, en gelooft gy niet.

46 Wie van u overtuygt my van sonde? ende indien ick de waerheyt segge, waerom en gelooft gy my niet?

47 Die uyt Godt is, hoort de woorden Godts: daerom en hoort gylieden niet, om dat gy uyt Godt niet en zijt.

48 De Joden dan antwoordden ende seyden tot hem, En seggen wy niet wel, dat gy een Samaritaen zijt, ende den duyvel hebt?

49 Jesus antwoordde, Ick en hebbe den duyvel niet, maer ick,

eere mijnen Vader, ende gy
ont-eert my.
50 Doch ick en soecke mijne
eere niet: daer is een diese
soeckt ende oordeelt.
51 Voorwaer, voorwaer segge
ick u, So yemant mijn woort sal
bewaert hebben, die en sal den
doot niet sien in der eeuwig-
heyt.
52 De Joden dan seyden tot
hem, Nu bekennen wy dat gy
den duyvel hebt. Abraham is
gestorven, ende de Propheten:
ende segt gy, So yemant mijn
woort bewaert sal hebben, die en
sal den doot niet smaken in der
eeuwigheyt?
53 Zijt gy meerder dan onse
vader Abraham, welcke gestor-
ven is? ende de Propheten zijn
gestorven: wien maeckt gy usel-
ven?
54 Jesus antwoordde, Indien
ick my selven eere, so en is
mijne eere niets: mijn Vader is
't die my eert, welcken gy segt
dat uwe Godt is.
55 Ende gy en kent hem niet,
maer ick kenne hem: ende in-
dien ick segge dat ick hem niet
en kenne, so sal ick ulieden
gelijck zijn, [dat is,] een leuge-
naer: maer ick kenne hem,
ende beware sijn woort.
56 Abraham uwe vader heeft
met verheuginge verlangt, op
dat hy mijnen dagh sien sonde:
ende hy heeft [hem] gesien,
ende is verblijdt geweest.
57 De Joden dan seyden tot
hem, Gy en hebt nogh geen
vijftigh jaren, ende hebt gy
Abraham gesien?
58 Jesus seyde tot haer, Voor-
waer, voorwaer segge ick u, Eer
Abraham was, ben ick.
59 Sy namen dan steenen op,
dat sijse op hem wierpen. Maer
Jesus verbergde hem, ende
gingh uyt den Tempel, gaende
door het midden van haer: ende
gingh alsoo voorby.

HET 9. CAPITTEL.

ENDE voorbygaende, sagh hy
eenen mensche blint van
de geboorte af:
2 Ende sijne discipelen vraeg-
den hem, seggende, Rabbi, wie
heeft 'er gesondigt? dese ofte
sijne ouders, dat hy blint soude
geboren worden?
3 Jesus antwoordde, Noch
dese en heeft gesondigt, noch
sijne ouders: maer [dit is ge-
schiet] op dat de wercken Godts
in hem souden geopenbaert wor-
den.
4 Ick moet wercken de werc-
ken des genen die my gesonden
heeft, soo langh het dagh is: de
nacht komt, wanneer niemant
wercken en kan.
5 Soo lange ick in de werelt
ben, so ben ick het licht der
werelt.
6 Dit gesegt hebbende, spoogh
hy op de aerde, ende maeckte
slijck uyt dat speecksel, ende
streeck dat slijck op de oogen
des blinden,
7 Ende seyde tot hem, Gaet
henen, wascht u in het badtwa-
ter Siloam ('t welck overgesett
wort Uytgesonden). Hy dan
gingh henen ende wiesch hem,
ende quam siende.
8 De gebueren dan, ende die
hem te vooren gesien hadden
dat hy blint was, seyden, Is dese
niet die sat ende bedelde?
9 Andere seyden, Hy is 't:
ende andere, Hy is hem gelijck.
Hy seyde, Ick ben 't.
10 Sy dan seyden tot hem,
Hoe zijn u de oogen geopent?
11 Hy antwoordde en seyde,
De mensche genaemt Jesus
maeckte slijck ende bestreeck
mijne oogen, ende seyde tot my,

Gaet henen aen het badtwater
Siloam, ende wascht u. Ende
ick gingh henen, ende wiesch
my, ende ick wiert siende.
12 Sy dan seyden tot hem,
Waer is die? Hy seyde, Ick en
weet' het niet.
13 Sy brachten hem tot de
Phariseen, hem [namelick] die
te vooren blint [geweest was].
14 Ende het was Sabbath, als
Jesus het slijck maeckte, ende
sijne oogen opende.
15 De Phariseen dan vraeg-
den hem oock wederom, hoe hy
siende geworden was. Ende hy
seyde tot haer, Hy leyde slijck
op mijne oogen, ende ick wiesch
my, ende ick sie.
16 Sommige dan uyt de Pha-
riseen seyden, Dese mensche en
is van Godt niet: want hy en
houdt den Sabbath niet. An-
dere seyden, Hoe kan een men-
sche [die] een sondaer is sulcke
teeckenen doen? Ende daer
was tweedracht onder haer.
17 Sy seyden wederom tot
den blinden: Gy, wat segt gy
van hem, dewijle hy uwe oogen
geopent heeft? Ende hy seyde,
Hy is een Propheet.
18 De Joden dan en geloof-
den van hem niet dat hy blint ge-
weest was, ende siende was ge-
worden, tot dat sy geroepen
hadden de ouders des genen, die
siende geworden was.
19 Ende sy vraegden haer,
seggende, Is dese uwe sone,
welcke gy segt dat blint geboren
is? Hoe siet hy dan nu?
20 Sijne ouders antwoordden
haer ende seyden, Wy weten dat
dese onse sone is, ende dat hy
blint geboren is:
21 Maer hoe hy nu siet, en
weten wy niet; of wie sijne
oogen geopent heeft, en weten
wy niet: hy heeft [sijnen] ou-
derdom, vraget hemselven; hy
sal van hemselven spreken.
22 Dit seyden sijne ouders,
om dat sy de Joden vreesden.
Want de Joden hadden alreede
te samen een besluyt gemaeckt,
so yemant hem belede Chris-
tum te zijn, dat die uyt de Sy-
nagoge soude geworpen worden.
23 Daerom seyden sijne ou-
ders, Hy heeft [sijnen] ouder-
dom, vraget hemselven.
24 Sy dan riepen voor de
tweede mael den mensche die
blint geweest was, ende seyden
tot hem, Geeft Godt de eere:
wy weten dat dese mensche een
sondaer is.
25 Hy dan antwoordde, ende
seyde, Of hy een sondaer is en
weet' ick niet: één dingh weet'
ick, dat ick blint was, ende nu
sie.
26 Ende sy seyden wederom
tot hem, Wat heeft hy u gedaen?
hoe heeft hy uwe oogen geo-
pent?
27 Hy antwoordde haer, Ick
heb 't u alreede gesegt, ende gy
en hebt het niet gehoort: wat
wilt gy 't wederom hooren? Wilt
gylieden oock sijne discipelen
worden?
28 Sy gaven hem dan schelt-
woorden, ende seyden, Gy zijt
sijn discipel: maer wy zijn
Mosis discipelen.
29 Wy weten dat Godt tot
Mosem gesproken heeft: maer
desen en weten wy niet van
waer hy is.
30 De mensche antwoordde,
ende seyde tot haer, Hier in is
immers [wat] wonders, dat gy
niet en weet van waer hy is,
ende [nochtans] heeft hy mijne
oogen geopent.
31 Ende wy weten dat Godt
de sondaers niet en hoort: maer
so yemant Godtvruchtigh is,
ende sijnen wille doet, dien
hoort hy.

32 Van [alle] eeuwe en is het niet gehoort, dat yemant eens blintgeborenen oogen geopent heeft.

33 Indien dese van Godt niet en ware, hy en soude niets konnen doen.

34 Sy antwoordden, ende seyden tot hem, Gy zijt geheel in sonden geboren, ende leert gy ons? Ende sy wierpen hem uyt.

35 Jesus hoorde dat sy hem uytgeworpen hadden, ende hem vindende seyde hy tot hem, Gelooft gy in den Sone Godts?

36 Hy antwoordde, ende seyde, Wie is hy, Heere, op dat ick in hem magh gelooven?

37 Ende Jesus seyde tot hem, Ende gy hebt hem gesien, ende die met u spreeckt, deselve is 't.

38 Ende hy seyde, Ick geloove, Heere: ende hy aenbadt hem.

39 Ende Jesus seyde, Ick ben tot een oordeel in dese werelt gekomen: op dat de gene die niet en sien, sien mogen, ende die sien, blint worden.

40 Ende dit hoorden [eenige] uyt de Phariseen, die by hem waren, ende seyden tot hem, Zijn wy [dan] oock blint?

41 Jesus seyde tot haer, Indien gy blint waert, so en soudt gy geen sonde hebben: maer nu segget gy, Wy sien: so blijft dan uwe sonde.

Het 10. Capittel.

VOORWAER, voorwaer segge ick ulieden, Die niet in en gaet door de deure in den stal der schapen, maer van elders inklimt, die is een dief ende moordenaer.

2 Maer die door de deure ingaet, is een herder der schapen.

3 Desen doet de deurwachter open, ende de schapen hooren sijne stemme: ende hy roept sijne schapen by name, ende leydtse uyt.

4 Ende wanneer hy sijne schapen uytgedreven heeft, so gaet hy voor haer henen: ende de schapen volgen hem, overmits sy sijne stemme kennen.

5 Maer eenen vreemden en sullen sy geensins volgen, maer sullen van hem vlieden: overmits sy de stemme der vreemde niet en kennen.

6 Dese gelijckenisse seyde Jesus tot haer: maer sy en verstonden niet wat het was, dat hy tot haer sprack.

7 Jesus dan seyde wederom tot haer, Voorwaer, voorwaer segge ick u, Ick ben de deure der schapen.

8 Alle, soo vele als 'er voor my zijn, gekomen, zijn dieven ende moordenaers: maer de schapen en hebben haer niet gehoort.

9 Ick ben de deure: indien yemant door my ingaet, die sal behouden worden; ende hy sal ingaen ende uytgaen, ende weyde vinden.

10 De dief en komt niet dan op dat hy stele, ende slachte, ende verderve: Ick ben gekomen op dat sy het leven hebben, ende overvloet hebben.

11 Ick ben de goede Herder: de goede Herder stelt sijn leven voor de schapen.

12 Maer de huerlingh, ende die geen herder en is, wien de schapen niet eygen en zijn, siet den wolf komen, ende verlaet de schapen, ende vliedt: ende de wolf grijptse, ende verstroyt de schapen.

13 Ende de huerlingh vliedt, overmits hy een huerlingh is, ende en heeft geen sorge voor de schapen.

14 Ick ben de goede Herder: ende ick kenne de mijne, ende worde van de mijne gekent.

15 Gelijckerwijs de Vader my kent, [alsoo] kenne ick oock den Vader: ende ick stelle mijn leven voor de schapen.

16 Ick hebbe nogh andere schapen, die van desen stal niet *en zijn*: dese moet ick oock toebrengen: ende sy sullen mijne stemme hooren, ende het sal worden één kudde, [ende] één Herder.

17 Daerom heeft my de Vader lief, overmits ick mijn leven aflegge, op dat ick 't selve wederom neme.

18 Niemant en neemt het selve van my, maer ick legge het van my selven af: ick hebbe macht het selve af te leggen, ende hebbe macht het selve wederom te nemen. Dit gebodt hebbe ick van mijnen Vader ontfangen.

19 Daer wiert dan wederom tweedracht onder de Joden, om deser woorden wille.

20 Ende vele van haer seyden, Hy heeft den duyvel, ende is uytsinningh: wat hoort gy hem?

21 Andere seyden, Dit en zijn geen woorden eens besetenen: kan oock de duyvel der blinden oogen openen?

22 Ende het was het feest der vernieuwinge des Tempels te Jerusalem, ende het was winter.

23 Ende Jesus wandelde in den Tempel, in het voorhof Salomons.

24 De Joden dan omringden hem, ende seyden tot hem, Hoe lange houdt gy onse ziele op? indien gy de Christus zijt, segt het ons vry uyt.

25 Jesus antwoordde haer, Ick heb 't u gesegt, ende gy en gelooft het niet. De wercken die ick doe in den name mijns Vaders, die getuygen van my.

26 Maer gylieden en gelooft niet: want gy en zijt niet van mijne schapen, gelijck ick u gesegt hebbe.

27 Mijne schapen hooren mijne stemme, ende ick kenne deselve, ende sy volgen my.

28 Ende ick geve haer het eeuwige leven: ende sy en sullen niet verloren gaen in der eeuwigheyt, ende niemant en sal deselve uyt mijne hant rucken.

29 Mijn Vader diese my gegeven heeft, is meerder dan alle: ende niemant en kanse rucken uyt de hant mijns Vaders.

30 Ick ende de Vader zijn één.

31 De Joden dan namen wederom steenen op, om hem te steenigen.

32 Jesus antwoordde haer, Ick hebbe u vele treflicke wercken getoont van mijnen Vader: om welck werck van die steenigt gy my?

33 De Joden antwoordden hem, seggende, Wy en steenigen u niet over [eenigh] goet werck, maer over [Godts]lasteringe, ende om dat gy een mensche zijnde uselven Godt maeckt.

34 Jesus antwoordde haer, En is 'er niet geschreven in uwe wet, Ick hebbe gesegt, Gy zijt goden?

35 Indien [de wet] die goden genaemt heeft, tot welcke het woort Godts geschiet is, ende de Schrift niet en kan gebroken worden:

36 Segt gylieden [tot] my, dien de Vader geheyligt ende in de werelt gesonden heeft, Gy lastert [Godt], om dat ick gesegt hebbe, Ick ben Godts Sone?

37 Indien ick niet en doe de wercken mijns Vaders, so en ge-

looft my niet:

38 Maer indien ickse doe, ende so gy my niet en geloovet, so gelooft de wercken: op dat gy meugt bekennen ende gelooven, dat de Vader in my is, ende ick in hem.

39 Sy sochten dan wederom hem te grijpen: ende hy ontgingh uyt hare hant.

40 Ende hy gingh wederom over den Jordaen, tot de plaetse daer Joannes eerst doopte? ende hy bleef aldaer.

41 Ende vele quamen tot hem ende seyden, Joannes en dede wel geen teecken: maer alles wat Joannes van desen seyde, was waer.

42 Ende vele geloofden aldaer in hem.

HET 11. CAPITTEL.

ENDE daer was een seker [man] kranck [genaemt] Lazarus, van Bethanien, uyt het vleck Marie ende hares susters Marthe.

2 (Maria nu was de gene die den Heere gesalft heeft met salve, ende sijne voeten afgedroogt heeft met haren hayre: welcker broeder Lazarus kranck was.)

3 Sijne susters dan sonden tot hem, seggende, Heere, siet, dien gy lief hebt, is kranck.

4 Ende Jesus [dat] hoorende seyde, Dese kranckheyt en is niet tot der doot, maer ter heerlickheyt Godts: op dat de Sone Godts door deselve verheerlickt worde.

5 Jesus nu hadde Martham, ende hare suster, ende Lazarum lief.

6 Als hy dan gehoort hadde dat hy kranck was, doe bleef hy [nogh] twee dagen in de plaetse daer hy was.

7 Daer na seyde hy voorder tot de discipelen, Laet ons wederom nae Judeam gaen.

8 De discipelen seyden tot hem, Rabbi, de Joden hebben u nu [onlangs] gesocht te steenigen, ende gaet gy wederom derwaerts?

9 Jesus antwoordde, Zijnder niet twaelf uren in den dagh? Indien yemant in den dagh wandelt, so en stoot hy hem niet: overmits hy het licht deser werelt siet:

10 Maer indien yemant in der nacht wandelt, soo stoot hy hem: overmits het licht in hem niet en is.

11 Dit sprack hy: ende daer na seyde hy tot haer, Lazarus onse vrient slaept; maer ick gae henen om hem uyt den slaep op te wecken.

12 Sijne discipelen dan seyden, Heere, indien hy slaept, so sal hy gesont worden.

13 Doch Jesus hadde gesproken van sijne doot: maer sy meynden dat hy sprack van de ruste des slaeps.

14 Doe seyde dan Jesus tot haer vry uyt, Lazarus is gestorven:

15 Ende ick ben blijde om uwent wille, dat ick daer niet geweest en ben, op dat gy gelooven meugt: doch laet ons tot hem gaen.

16 Thomas dan, genaemt Didymus, seyde tot [sijne] medediscipelen, Laet ons oock gaen, op dat wy met hem sterven.

17 Jesus dan, gekomen zijnde vondt dat hy nu vier dagen in het graf geweest was.

18 (Bethania nu was naeby Jerusalem, ontrent vijftien stadien van [daer]:)

19 Ende vele uyt den Joden waren gekomen tot Martham ende Mariam, op dat sy haer

vertroosten souden over haren
broeder.
20 Martha dan, als sy hoorde
dat Jesus quam, gingh hem te
gemoete: doch Maria bleef in
huys sitten.
21 So seyde Martha dan tot
Jesum, Heere, waert gy hier ge-
weest, so en ware mijn broeder
niet gestorven:
22 Maer oock nu weet' ick,
dat alles wat gy van Godt be-
geeren sult, Godt u het geven
sal.
23 Jesus seyde tot haer, Uw'
broeder sal weder-opstaen.
24 Martha seyde tot hem, Ick
weet' dat hy opstaen sal in de
opstandinge ten laetsten dage.
25 Jesus seyde tot haer, Ick
ben de opstandinge ende het
leven: die in my gelooft sal
leven, alwaer hy oock gestorven:
26 Ende een yegelick die
leeft, ende in my gelooft, sal
niet sterven in der eeuwigheyt.
Gelooft gy dat?
27 Sy seyde tot hem, Ja,
Heere: ick hebbe gelooft, dat
gy zijt de Christus de Sone
Godts, die in de werelt komen
soude.
28 Ende dit gesegt hebbende
gingh sy henen, ende riep Ma-
riam hare suster heymelick, seg-
gende, De Meester is daer, ende
hy roept u.
29 Dese als sy [dat] hoorde,
stont haestelick op, ende gingh
tot hem.
30 (Jesus nu en was nogh in
het vleck niet gekomen: maer
was in de plaetse, daer hem
Martha te gemoet gekomen was.)
31 De Joden dan die met
haer in het huys waren, ende
haer vertroosteden, siende Ma-
riam dat sy haestelick opstont,
ende uytgingh, volgden haer,
seggende, Sy gaet nae het graf,
op dat sy aldaer weene.
32 Maria dan, als sy quam
daer Jesus was, ende hem sagh,
viel aen sijne voeten, seggende
tot hem, Heere, indien gy hier
geweest waert, so en ware mijn
broeder niet gestorven.
33 Jesus dan als hy haer sagh
weenen, ende de Joden die met
haer quamen, [oock] weenen,
wert hy seer beweegt in den
geest, ende ontroerde hemsel-
ven.
34 Ende seyde, Waer hebt
gy hem gelegt? Sy seyden tot
hem, Heere, komt ende siet
het.
35 Jesus weende.
36 De Joden dan seyden, Siet,
hoe lief hy hem hadde.
37 Ende sommige uyt haer
seyden, En konde hy, die de
oogen des blinden geopent heeft,
niet maken dat oock dese niet
gestorven en ware?
38 Jesus dan wederom in
hemselven seer beweegt zijnde,
quam tot het graf: ende het was
een speloncke, ende een steen
was daer opgelegt.
39 Jesus seyde, Neemt den
steen wech. Martha de suster
des gestorvenen seyde tot hem,
Heere, hy rieckt nu al, want hy
heeft vier dagen [aldaer gele-
gen].
40 Jesus seyde tot haer,
Hebbe ick u niet gesegt, dat,
so gy gelooft, gy de heerlickheyt
Godts sien sult?
41 Sy namen dan den steen
wech, daer de gestorvene lagh.
Ende Jesus hief de oogen op-
waerts, en seyde, Vader, ick
dancke u dat gy my gehoort
hebt.
42 Doch ick wist dat gy my
altijt hoort: maer om der schare
wille, die rontom staet, hebbe
ick [dit] gesegt, op dat sy sou-
den gelooven, dat gy my geson-
den hebt.

43 Ende als hy dit gesegt hadde, riep hy met grooter stemme, Lazare, komt uyt.

44 Ende de gestorvene quam uyt, gebonden aen handen ende voeten met grafdoecken, ende sijn aengesicht was omwonden met eenen sweetdoeck. Jesus seyde tot haer, Ontbindt hem ende laet hem henen gaen.

45 Vele dan uyt de Joden, die tot Mariam gekomen waren, ende aenschouwt hadden 't gene Jesus gedaen hadde, geloofden in hem.

46 Maer sommige van haer gingen tot de Phariseen, ende seyden tot haer 't gene Jesus gedaen hadde.

47 De Overpriesters dan ende de Phariseen vergaderden den Raet, ende seyden, Wat sullen wy doen? want dese mensche doet vele teeckenen.

48 Indien wy hem alsoo laten [geworden], sy sullen alle in hem gelooven, ende de Romeynen sullen komen, ende wechnemen beyde ōnse plaetse ende volck.

49 Ende één uyt haer, [namelick] Cajaphas, die desselven jaers Hoogepriester was, seyde tot haer, Gy en verstaet niets:

50 Noch gy en overlegt niet, dat het ons nut is, dat één mensche sterve voor het volck, ende het geheele volck niet verloren en gae.

51 Ende dit seyde hy niet uyt hemselven: maer zijnde Hoogepriester desselven jaers propheteerde hy, dat Jesus sterven soude voor het volck:

52 Ende niet alleen voor dat volck, maer op dat hy oock de kinderen Godts, die verstroyt waren, tot één soude vergaderen.

53 Van dien dagh dan af raetslaegden sy te samen, dat sy hem dooden souden.

54 Jesus dan en wandelde niet meer vryelick onder de Joden: maer gingh van daer nae het lant by de woestijne, nae de stadt genaemt Ephraim: ende verkeerde aldaer met sijne discipelen.

55 Ende het Pascha der Joden was naeby, ende vele uyt dat lant gingen op nae Jerusalem voor het Pascha, op dat sy haerselven reynigden.

56 Sy sochten dan Jesum, ende seyden onder malkanderen, staende in den Tempel, Wat dunckt u? [Dunckt u] dat hy niet komen en sal tot het feest?

57 De Overpriesters nu ende de Phariseen hadden een gebodt gegeven, dat so yemant wiste waer hy was, hy het soude te kennen geven, op dat sy hem mochten vangen.

HET 12. CAPITTEL.

JESUS dan quam ses dagen voor het Pascha te Bethanien, daer Lazarus was, die gestorven was geweest, welcken hy opgeweckt hadde uyt den dooden.

2 Sy bereydden hem dan aldaer een avontmael, ende Martha diende: ende Lazarus was één van de gene die met hem aensaten.

3 Maria dan genomen hebbende een pont salve van onvervalschten seer kostelicken nardus, heeft de voeten Jesu gesalft, ende met haren hayre sijne voeten afgedroogt: ende het huys wiert vervult van den reuck der salve.

4 So seyde dan één van sijne discipelen, [namelick] Judas Simonis Iscariot, die hem verraden soude,

5 Waerom en is dese salve niet verkocht voor drie hondert penningen, ende den armen gegeven?

6 Ende dit seyde hy, niet om dat hy besorgt was voor den armen, maer om dat hy een dief was, ende hadde de beurse, ende droegh het gene gegeven wiert.

7 Jesus dan seyde, Laet af van haer: Sy heeft dit bewaert tegen den dagh mijner begravenisse.

8 Want de arme hebt gylieden altijt met u: maer my en hebt gy niet altijt.

9 Een groote schare dan der Joden, verstont dat hy aldaer was: ende quamen niet alleen om Jesus wille, maer op dat sy oock Lazarum souden sien, dien hy uyt den dooden opgeweckt hadde.

10 Ende de Overpriesters beraetslaegden, dat sy oock Lazarum dooden souden.

11 Want vele van de Joden gingen henen om sijnent wille, ende geloofden in Jesum.

12 Des anderen daegs een groote schare, die tot het feest gekomen was, hoorende dat Jesus nae Jerusalem quam,

13 Namen de tacken van palmboomen, ende gingen uyt hem te gemoete, ende riepen, Hosanna, Gesegent [is] hy die komt in den name des Heeren, [hy die is] de Koningh Israëls.

14 Ende Jesus vondt eenen jongen esel, ende sat daer op: gelijck geschreven is,

15 En vreest niet gy dochter Sion: siet, uw Koningh komt, sittende op het veulen eener eselinne.

16 Doch dit en verstonden sijne discipelen in 't eerste niet: maer als Jesus verheerlickt was, doe wierden sy indachtigh dat dit van hem geschreven was, ende [dat] sy hem dit gedaen hadden.

17 De schare dan die met hem was, getuygde dat hy Lazarum uyt het graf geroepen, ende hem uyt den dooden opgeweckt hadde.

18 Daerom gingh oock de schare hem te gemoete, overmits sy gehoort hadde, dat hy dat teecken gedaen hadde.

19 De Phariseen dan seyden onder malkanderen, Siet gy [wel] dat gy gantsch niet en voordert? siet, de [geheele] werelt gaet hem na.

20 Ende daer waren sommige Griecken uyt de gene die opgekomen waren, op dat sy op het feest souden aenbidden:

21 Dese dan gingen tot Philippum, die van Bethsaida in Galilea was, ende baden hem, seggende, Heere, wy wilden Jesum [wel] sien.

22 Philippus quam, ende seyde 't Andreë: ende Andreas ende Philippus wederom seyden 't Jesu.

23 Maer Jesus antwoordde haer, seggende, De ure is gekomen, dat de Sone des menschen sal verheerlickt worden.

24 Voorwaer, voorwaer segge ick u, Indien het tarwengraen in de aerde niet en valt ende sterft, so blijft het selve alleen: maer indien het sterft, so brengt het veel vrucht voort.

25 Die sijn leven lief heeft, sal 't selve verliesen: ende die sijn leven haet in dese werelt, sal 't selve bewaren tot het eeuwige leven.

26 So yemant my dient, die volge my: ende daer ick ben, aldaer sal oock mijn dienaer zijn. Ende so yemant my dient, de Vader sal hem eeren.

27 Nu is mijn ziele ontroert: ende wat sal ick seggen? Vader, verlost my uyt dese ure. Maer hierom ben ick in dese ure gekomen.

28 Vader, verheerlickt uwen

name. Daer quam dan een
stemme uyt den hemel, [seg-
gende,] Ende ick hebbe [hem]
verheerlickt, ende ick sal [hem]
wederom verheerlicken.
29 De schare dan die daer
stont, ende [dit] hoorde, seyde
dat 'er een donderslagh geschiet
was. Andere seyden, Een En-
gel heeft tot hem gesproken.
30 Jesus antwoordde ende
seyde, Niet om mijnent wille is
dese stemme geschiet, maer om
uwent wille.
31 Nu is het oordeel deser
werelt: nu sal de overste deser
werelt buyten geworpen worden.
32 Ende ick, so wanneer ick
van der aerde sal verhoogt zijn,
salse alle tot my trecken.
33 (Ende dit seyde hy be-
teeckenende hoedanigen doot
hy sterven soude.)
34 ¶ De schare antwoordde hem,
Wy hebben uyt de wet gehoort,
dat de Christus blijft in der
eeuwigheyt: ende hoe segt gy,
dat de Sone des menschen moet
verhoogt worden? Wie is dese
Sone des menschen?
35 Jesus dan seyde tot haer,
Nogh eenen kleynen tijt is het
licht by ulieden: wandelt ter-
wijle gy het licht hebt, op dat
de duysternisse u niet en be-
vange. Ende die in de duys-
ternisse wandelt, en weet niet
waer hy henen gaet.
36 Terwijle gy het licht hebt,
gelooft in het licht, op dat gy
kinderen des lichts meugt zijn.
Dese dingen sprack Jesus: ende
wechgaende verbergde hy hem
van haer.
37 Ende hoewel hy soo vele
teeckenen voor haer gedaen
hadde, [nochtans] en geloofden
sy in hem niet:
38 Op dat het woort Esaie
des Propheten vervult wierde,
dat hy gesproken heeft, Heere,
wie heeft onse predikinge ge-
looft? ende wien is de arm des
Heeren geopenbaert?
39 Daerom en konden sy niet
gelooven, dewijle Esaias weder-
om gesegt heeft,
40 Hy heeft hare oogen ver-
blindt, ende haer herte verhardt:
op dat sy met de oogen niet en
sien, ende met het herte [niet]
en verstaen, ende sy bekeert
worden, ende ick haer genese.
41 Dit seyde Esaias, doe hy
sijne heerlickheyt sagh, ende
van hem sprack.
42 Nochtans geloofden oock
selfs vele uyt den Oversten in
hem: maer om der Phariseen
wille en beleden sy 't niet, op
dat sy uyt de Synagoge niet en
souden geworpen worden.
43 Want sy hadden de eere
der menschen lief, meer dan de
eere Godts.
44 Ende Jesus riep, ende
seyde, Die in my gelooft, en ge-
looft in my niet, maer in den
genen die my gesonden heeft.
45 Ende die my siet, die siet
den genen die my gesonden
heeft.
46 Ick ben een licht in de
werelt gekomen, op dat een ye-
gelick die in my gelooft, in de
duysternisse niet en blijve.
47 Ende indien yemant mijne
woorden gehoort, ende niet ge-
looft en sal hebben, ick en oor-
deele hem niet. Want ick en
ben niet gekomen op dat ick de
werelt oordeele, maer op dat ick
de werelt saligh make.
48 Die my verwerpt, ende
mijne woorden niet en ontfangt,
heeft die hem oordeelt: het
woort dat ick gesproken hebbe,
dat sal hem oordeelen ten laet-
sten dage.
49 Want ick en hebbe uyt
my selven niet gesproken: maer
de Vader die my gesonden heeft,

die heeft my een gebodt gege-
ven, wat ick seggen sal, ende
wat ick spreken sal.
50 Ende ick weet' dat sijn
gebodt het eeuwige leven is.
Het gene ick dan spreke, dat
spreke ick alsoo, gelijck my de
Vader gesegt heeft.

HET 13. CAPITTEL.

ENDE voor het feest van het
Pascha, Jesus wetende dat
sijne ure gekomen was, dat hy
uyt dese werelt soude overgaen
tot den Vader, also hy de sijne,
die in de werelt waren, lief ge-
hadt hadde, so heeft hyse lief
gehadt tot den eynde.
2 Ende als het avontmael ge-
daen was, (doe nu de duyvel in
het herte van Judas Simonis
Iscariot gegeven hadde, dat hy
hem verraden soude:)
3 Jesus, wetende dat de Va-
der hem alle dingen in de han-
den gegeven hadde, ende dat
hy van Godt uytgegaen was,
ende tot Godt henen gingh,
4 Stont op van het avontmael,
ende leyde [sijne] kleederen af,
ende nemende eenen linnen
doeck, omgordde hemselven.
5 Daer na goot hy water in
het beeken, ende begon de voe-
ten der discipelen te wasschen,
ende af te droogen met den lin-
nen doeck, daer mede hy om-
gordt was.
6 Hy dan quam tot Simon
Petrus: ende die seyde tot hem,
Heere, sult gy my de voeten
wasschen?
7 Jesus antwoordde ende
seyde tot hem, Dat ick doe en
weet gy nu niet, maer gy sult
het na desen verstaen.
8 Petrus seyde tot hem, Gy
en sult mijne voeten niet was-
schen in der eeuwigheyt. Jesus
antwoordde hem, Indien ick u
niet en wassche, gy en hebt geen
deel met my.
9 Simon Petrus seyde tot
hem, Heere, niet alleen mijne
voeten, maer oock de handen
ende het hooft.
10 Jesus seyde tot hem, Die
gewasschen is en heeft niet van
noode dan de voeten te was-
schen, maer is geheel reyn.
Ende gylieden zijt reyn, doch
niet alle.
11 Want hy wist wie hem
verraden soude: daerom seyde
hy, Gy en zijt niet alle reyn.
12 Als hy dan hare voeten ge-
wasschen, ende sijne kleederen
genomen hadde, sat hy weder-
om aen, ende seyde tot haer,
Verstaet gy wat ick ulieden ge-
daen hebbe?
13 Gy heet my Meester, ende
Heere, ende gy segt wel: want
ick ben 't.
14 Indien dan ick, de Heere
ende de Meester, uwe voeten
gewasschen hebbe, so zijt gy oock
schuldigh malkanders voeten te
wasschen.
15 Want ick hebbe u een
exempel gegeven, op dat ge-
lijckerwijs ick u gedaen hebbe,
gylieden oock doet.
16 Voorwaer, voorwaer segge
ick u, Een dienstknecht en is
niet meerder dan sijn heere,
noch een gesante meerder dan
die hem gesonden heeft.
17 Indien gy dese dingen
weet, saligh zijt gy so gy deselve
doet.
18 Ick en segge niet van u
allen: ick weet' welcke ick uyt-
verkoren hebbe: maer [dit ge-
schiet,] op dat de Schrift vervult
werde, Die met my het broot
eet, heeft tegen my sijn versen
opgeheven.
19 Van nu segge ick het ulie-
den, eer het geschiet is: op dat,
wanneer het geschiet sal zijn,
gy gelooven meugt dat ick 't

ben.
20 Voorwaer, voorwaer segge
ick u, So ick yemant sende,
wie [dien] ontfangt, die ontfangt
my: ende wie my ontfangt, die
ontfangt hem die my gesonden
heeft.
21 Jesus dese dingen gesegt
hebbende, wiert ontroert in den
geest, ende betuygde, ende
seyde, Voorwaer, voorwaer ick
segge u, dat één van ulieden my
sal verraden.
22 De discipelen dan sagen
op malkanderen, twijffelende
van wien hy [dat] seyde.
23 Ende één van sijne disci-
pelen was aensittende in den
schoot Jesu, welcken Jesus lief
hadde.
24 Simon Petrus dan wenckte
desen, dat hy vragen soude, wie
hy doch ware van welcken hy
[dit] seyde.
25 Ende dese vallende op de
borst Jesu, seyde tot hem, Heere,
wie is 't?
26 Jesus antwoordde, Dese is
't dien ick de bete, als ickse in-
gedoopt hebbe, geven sal: Ende
als hy de bete ingedoopt hadde,
gaf hyse Jude Simonis Iscariot.
27 Ende na de bete, doe voer
de satan in hem. Jesus dan seyde
tot hem, Dat gy doet, doet het
haestelick.
28 Ende dit en verstont nie-
mant der gene die aensaten,
waer toe hy hem [dat] seyde.
29 Want sommige meynden,
dewijle Judas de beurse hadde,
dat hem Jesus seyde, Koopt 't
gene wy van noode hebben tot
het feest: ofte, dat hy den ar-
men wat geven soude.
30 Hy dan de bete genomen
hebbende, gingh terstont uyt.
Ende het was nacht.
31 Als hy dan uytgegaen was,
seyde Jesus, Nu is de Sone des
menschen verheerlickt, ende
Godt is in hem verheerlickt.
32 Indien Godt in hem ver-
heerlickt is, so sal oock Godt
hem verheerlicken in hemselven,
ende hy sal hem terstont ver-
heerlicken.
33 Kinderkens, nogh eenen
kleynen [tijt] ben ick by u. Gy
sult my soecken, ende gelijck ick
den Joden gesegt hebbe, Daer
ick henen gae en kont gy niet
komen, [alsoo] segge ick ulieden
nu oock.
34 Een nieuw gebodt geve
ick u, dat gy malkanderen lief
hebt. Gelijck ick u lief gehadt
hebbe, dat oock gy malkanderen
lief hebt.
35 Hier aen sullen sy alle be-
kennen, dat gy mijne discipelen
zijt, so gy liefde hebt onder mal-
kanderen.
36 Simon Petrus seyde tot
hem, Heere, waer gaet gy henen?
Jesus antwoordde hem, Daer ick
henen gae, en kont gy my nu
niet volgen: maer gy sult my
namaels volgen.
37 Petrus seyde tot hem,
Heere waerom en kan ick u nu
niet volgen? Ick sal mijn leven
voor u setten.
38 Jesus antwoordde hem,
Sult gy uw leven voor my set-
ten? Voorwaer, voorwaer segge
ick u, De haen en sal niet
kraeyen, tot dat gy my driemael
verloochent sult hebben.

HET 14. CAPITTEL.

UW herte en worde niet ont-
roert: gylieden gelooft in
Godt, gelooft oock in my.
2 In het huys mijns Vaders
zijn vele wooningen: andersins
so soude ick het u gesegt heb-
ben: ick gae henen om u plaetse
te bereyden.
3 Ende so wanneer ick henen
sal gegaen zijn, ende u plaetse
sal bereydt hebben, so kome ick

weder, ende sal u tot my nemen, op dat gy oock zijn meugt daer ick ben.

4 Ende waer ick henen gae weet gy, ende den wegh weet gy.

5 Thomas seyde tot hem, Heere, wy en weten niet waer gy henen gaet: ende hoe konnen wy den wegh weten?

6 Jesus seyde tot hem, Ick ben de wegh, ende de waerheyt, ende het leven. Niemant en komt tot den Vader dan door my.

7 Indien gylieden my gekent haddet, so soudet gy oock mijnen Vader gekent hebben: ende van nu kennet gy hem, ende hebbet hem gesien.

8 Philippus seyde tot hem, Heere, toont ons den Vader, ende het is ons genoegh.

9 Jesus seyde tot hem, Ben ick soo langen tijt met ulieden, ende en hebt gy my niet gekent, Philippe? Die my gesien heeft, die heeft den Vader gesien: ende hoe segt gy, Toont ons den Vader?

10 Gelooft gy niet dat ick in den Vader [ben], ende de Vader in my is? De woorden die ick tot ulieden spreke, en spreke ick van my selven niet: maer de Vader die in my blijft, deselve doet de wercken.

11 Geloovet my, dat ick in den Vader [ben], ende de Vader in my is: ende indien niet, so geloovet my om de wercken selve.

12 Voorwaer, voorwaer segge ick ulieden, Die in my gelooft, de wercken die ick doe, sal hy oock doen, ende sal meerder doen dan dese. Want ick gae henen tot mijnen Vader.

13 Ende so wat gy begeeren sult in mijnen name, dat sal ick doen: op dat de Vader in den Sone verheerlickt worde.

14 So gy yet begeeren sult in mijnen name, ick sal 't doen.

15 Indien gy my lief hebt, so bewaert mijne geboden.

16 Ende ick sal den Vader bidden, ende hy sal u eenen anderen Trooster geven, op dat hy by u blijve in der eeuwigheyt,

17 [Namelick] den Geest der waerheyt, welcken de werelt niet en kan ontfangen, want sy en siet hem niet, noch en kent hem niet: maer gy kent hem, want hy blijft by ulieden, ende sal in u zijn.

18 Ick en sal u geen weesen laten: ick kome [weder] tot u.

19 Noch eenen kleynen [tijt], ende de werelt en sal my niet meer sien: maer gy sult my sien: want ick leve, ende gy sult leven.

20 In dien dagh sult gy bekennen, dat ick in mijnen Vader [ben], ende gy in my, ende ick in u.

21 Die mijne geboden heeft, ende deselve bewaert, die is 't die my lief heeft: ende die my lief heeft, sal van mijnen Vader gelievet worden: ende ick sal hem lief hebben, ende ick sal my selven aen hem openbaren.

22 Judas, niet de Iscariot, seyde tot hem, Heere, wat is het, dat gy uselven aen ons sult openbaren, ende niet aen de werelt?

23 Jesus antwoordde ende seyde tot hem, So yemant my lief heeft, die sal mijn woort bewaren: ende mijn Vader sal hem lief hebben, ende wy sullen tot hem komen, ende sullen wooninge by hem maken.

24 Die my niet lief en heeft, die en bewaert mijne woorden niet. Ende het woort dat gylieden hoort, en is het mijne niet, maer des Vaders, die my

gevonden heeft.
25 Dese dingen hebbe ick
tot u gesproken, by u blijvende.
26 Maer de Trooster de Hey-
lige Geest, welcken de Vader
senden sal in mijnen name, die
sal u alles leeren, ende sal u in-
dachtigh maken alles wat ick u
gesegt hebbe.
27 Vrede late ick u, mijnen
vrede geve ick u: niet gelijc-
kerwijs de werelt [hem] geeft,
geve ick [hem] u. Uw herte en
worde niet ontroert, noch en zy
niet vertsaegt.
28 Gy hebt gehoort dat ick
tot u gesegt hebbe, Ick gae he-
nen, ende kome [weder] tot u.
Indien gy my lief haddet, so
soudet gy u verblijden, om dat
ick gesegt hebbe, Ick gae henen
tot den Vader: want mijn Va-
der is meerder dan ick.
29 Ende nu hebbe ick het u
gesegt, eer het geschiet is: op
dat, wanneer het geschiet sal
zijn, gy gelooven meugt.
30 Ick en sal niet meer veel
met u spreken: want de overste
deser werelt komt, ende en heeft
aen my niets.
31 Maer op dat de werelt wete
dat ick den Vader lief hebbe,
ende alsoo doe gelijckerwijs my
de Vader geboden heeft. Staet
op, laet ons van hier gaen.

Het 15. Capittel.

Ick ben de ware wijnstock,
ende mijn Vader is de lant-
man.
2 Alle rancke die in my geen
vrucht en draegt, die neemt hy
wech: ende alle die vrucht
draegt, die reynigt hy, op dat sy
meer vrucht drage.
3 Gylieden zijt nu reyn, om
het woort, dat ick tot u gespro-
ken hebbe.
4 Blijvet in my, ende ick in
u. Gelijckerwijs de rancke
geen vrucht en kan dragen van
haerselven, so sy niet in den
wijnstock en blijft: alsoo oock
gy niet, so gy in my niet en
blijvet.
5 Ick ben de wijnstock, [ende]
gy de rancken: die in my blijft,
ende ick in hem, die draegt
veel vrucht: want sonder my en
kont gy niets doen.
6 So yemant in my niet en
blijft, die is buyten geworpen
gelijckerwijs de rancke, ende is
verdorret: ende men vergadert
deselve, ende men werptse in
't vyer, ende sy worden ver-
brandt.
7 Indien gy in my blijvet,
ende mijne woorden in u blijven,
so wat gy wilt, sult gy begeeren,
ende het sal u geschieden.
8 Hier in is mijn Vader ver-
heerlickt, dat gy veel vrucht
draegt: ende gy sult mijne dis-
cipelen zijn.
9 Gelijckerwijs de Vader my
lief gehadt heeft, hebbe ick oock
u lief gehadt: blijft in dese
mijne liefde.
10 Indien gy mijne geboden
bewaert, so sult gy in mijne
liefde blijven: gelijckerwijs ick
de geboden mijns Vaders be-
waert hebbe, ende blijve in sijne
liefde.
11 Dese dingen hebbe ick tot
u gesproken, op dat mijne blijt-
schap in u blijve, ende uwe
blijtschap vervult werde.
12 Dit is mijn gebodt, dat gy
malkanderen lief hebt, gelijcker-
wijs ick u lief gehadt hebbe.
13 Niemant en heeft meerder
liefde als dese, dat yemant sijn
leven sette voor sijne vrienden.
14 Gy zijt mijne vrienden,
so gy doet wat ick u gebiede.
15 Ick en heete u niet meer
dienstknechten, want de dienst-
knecht en weet niet wat sijn

heere doet: maer ick hebbe u
vrienden genoemt, want al wat
ick van mijnen Vader gehoort
hebbe, [dat] hebbe ick u bekent
gemaeckt.
16 Gy en hebt my niet uyt-
verkoren, maer ick hebbe u uyt-
verkoren, ende ick hebbe u ge-
stelt dat gy soudt henen gaen
ende vrucht dragen, ende [dat]
uwe vrucht blijve: op dat so
wat gy van den Vader begeeren
sult in mijnen name, hy u [dat]
geve.
17 Dit gebiede ick u, op dat
gy malkanderen lief hebt.
18 Indien u de werelt haet,
so weet dat sy my eer dan u ge-
haet heeft.
19 Indien gy van de werelt
waert, so soude de werelt het
hare lief hebben: Doch om dat
gy van de werelt niet en zijt,
maer ick u uyt de werelt hebbe
uytverkoren, daerom haet u de
werelt.
20 Gedenckt des woorts dat
ick u gesegt hebbe, Een dienst-
knecht en is niet meerder dan
sijn heere. Indien sy my ver-
volgt hebben, sy sullen oock u
vervolgen: indien sy mijn woort
bewaert hebben, sy sullen oock
het uwe bewaren.
21 Maer alle dese dingen
sullen sy u doen om mijns naems
wille, om dat sy hem niet en
kennen die my gesonden heeft.
22 Indien ick niet gekomen en
ware, ende tot haer gesproken en
hadde, sy en hadden geen sonde:
maer nu en hebben sy geen voor-
wendsel voor hare sonde.
23 Die my haet, die haet oock
mijnen Vader.
24 Indien ick de wercken
onder haer niet en hadde ge-
daen, die niemant anders ge-
daen en heeft, sy en hadden
geen sonde: maer nu hebben
syse gesien, ende beyde my ende
mijnen Vader gehaet.
25 Maer [dit geschiet], op dat
het woort vervult worde, dat in
hare wet geschreven is, Sy heb-
ben my sonder oorsake gehaet.
26 Maer wanneer de Trooster
sal gekomen zijn, dien ick u
senden sal van den Vader,
[namelick] de Geest der waer-
heyt, die van den Vader uyt-
gaet, die sal van my getuygen.
27 Ende gy sult oock getuy-
gen, want gy zijt van den be-
ginne met my geweest.

Het 16. Capittel.

DESE dingen hebbe ick tot
u gesproken, op dat gy niet
ge-ergert en wort.
2 Sy sullen u uyt de Synago-
gen werpen: ja de ure komt,
dat een yegelick die u sal doo-
den, sal meynen Gode eenen
dienst te doen.
3 Ende dese dingen sullen sy
u doen, om dat sy den Vader
niet gekent en hebben, nochte
my.
4 Maer dese dingen hebbe
ick tot u gesproken; op dat,
wanneer de ure sal gekomen zijn,
gy derselver meugt gedencken
dat ickse u gesegt hebbe: doch
dese dingen en hebbe ick u van
't begin niet gesegt, om dat ick
by ulieden was.
5 Ende nu gae ick henen tot
den genen die my gesonden
heeft, ende niemant van u en
vraegt my, Waer gaet gy henen?
6 Maer om dat ick dese din-
gen tot u gesproken hebbe, so
heeft de droefheyt uw herte ver-
vult.
7 Doch ick segge u de waer-
heyt, Het is u nut dat ick wech-
gae: want indien ick niet wech
en gae, so en sal de Trooster tot
u niet komen: maer indien ick
henen gae, so sal ick hem tot u
senden.

8 Ende die gekomen zijnde,
sal de werelt overtuygen van
sonde, ende van gerechtigheyt,
ende van oordeel.
9 Van sonde, om dat sy in my
niet en gelooven:
10 Ende van gerechtigheyt,
om dat ick tot mijnen Vader he-
nen gae, ende gy en sult my niet
meer sien:
11 Ende van oordeel, om dat
de overste deser werelt geoor-
deelt is.
12 Nogh vele dingen hebbe
ick u te seggen, doch gy en
kont die nu niet dragen.
13 Maer wanneer die sal ge-
komen zijn, [namelick] de Geest
der waerheyt, hy sal u in alle
waerheyt leyden. Want hy en
sal van hemselven niet spreken,
maer so wat hy sal gehoort heb-
ben, sal hy spreken, ende de
toekomende dingen sal hy u
verkondigen.
14 Die sal my verheerlicken:
want hy sal 't uyt het mijne
nemen, ende sal 't u verkondi-
gen.
15 Al wat de Vader heeft, is
mijne: daerom hebbe ick ge-
segt, dat hy 't uyt het mijne sal
nemen, ende u verkondigen.
16 Eenen kleynen [tijt], ende
gy en sult my niet sien: ende
wederom, eenen kleynen [tijt],
ende gy sult my sien, want ick
gae henen tot den Vader.
17 [Sommige] dan uyt sijne
discipelen seyden tot malkande-
ren, Wat is dit dat hy tot ons
segt, Eenen kleynen [tijt], ende
gy en sult my niet sien: ende
wederom, eenen kleynen [tijt],
ende gy sult my sien: ende,
Want ick gae henen tot den Va-
der?
18 Sy seyden dan, Wat is dit
dat hy segt, Eenen kleynen
[tijt]? Wy en weten niet wat
hy segt.
19 Jesus dan bekende dat sy
hem wilden vragen, ende seyde
tot haer, Vraegt gy daer van
onder malkanderen, dat ick ge-
segt hebbe, Eenen kleynen
[tijt], ende gy en sult my niet
sien: ende wederom, eenen kley-
nen [tijt], ende gy sult my sien?
20 Voorwaer, voorwaer ick
segge u, dat gy sult schreyen, en
klaeglick weenen, maer de werelt
sal haer verblijden: ende gy sult
bedroeft zijn, maer uwe droef-
heyt sal tot blijtschap worden.
21 Een vrouwe wanneer sy
baert, heeft droefheyt, dewijle
hare ure gekomen is: maer
wanneer sy het kindeken gebaert
heeft, so en gedenckt sy de be-
naeuwtheyt niet meer, om de
blijtschap dat een mensche ter
werelt geboren is.
22 Ende gy dan hebt nu wel
droefheyt: maer ick sal u we-
derom sien, ende uw herte sal
hem verblijden, ende niemant
en sal uwe blijtschap van u
wechnemen.
23 Ende in dien dagh en sult
gy my niets vragen. Voorwaer,
voorwaer ick segge u, Al wat gy
den Vader sult bidden in mijnen
name, [dat] sal hy u geven.
24 Tot nogh toe en hebt gy
niet gebeden in mijnen name:
bidt, ende gy sult ontfangen, op
dat uwe blijtschap vervult zy.
25 Dese dingen hebbe ick
door gelijckenissen tot u ge-
sproken: maer de ure komt, dat
ick niet meer door gelijckenis-
sen tot u spreken en sal, maer
sal u vry uyt van den Vader ver-
kondigen.
26 In dien dagh sult gy in
mijnen name bidden: ende ick
en segge u niet dat ick den Va-
der voor u bidden sal.
27 Want de Vader selve heeft
u lief, dewijle gy my lief gehadt
hebt, ende hebt gelooft dat ick

van Godt ben uytgegaen.
28 Ick ben van den Vader
uytgegaen, ende ben in de we-
relt gekomen: wederom verlate
ick de werelt, ende gae henen
tot den Vader.
29 Sijne discipelen seyden
tot hem, Siet, nu spreeckt gy
vry uyt, ende en segt geen ge-
lijckenisse.
30 Nu weten wy dat gy alle
dingen weet, ende gy en hebt
niet van noode dat u yemant
vrage. Hierom gelooven wy
dat gy van Godt uytgegaen zijt.
31 Jesus antwoordde haer,
Gelooft gy nu?
32 Siet, de ure komt, ende is
nu gekomen, dat gy sult ver-
stroyt worden, een yegelick nae
het sijne, ende gy my alleen sult
laten. Ende [nochtans] en ben
ick niet alleen: want de Vader is
met my.
33 Dese dingen hebbe ick tot
u gesproken, op dat gy in my
vrede hebbet. In de werelt sult
gy verdruckinge hebben: maer
hebbet goeden moet, ick hebbe
de werelt overwonnen.

Het 17. Capittel.

Dit heeft Jesus gesproken,
ende hy hief sijne oogen
nae den hemel, ende seyde, Va-
der, de ure is gekomen, verheer-
lickt uwen Sone, op dat oock
uw' Sone u verheerlicke.
2 Gelijckerwijs gy hem macht
gegeven hebt over alle vleesch,
op dat al wat gy hem gegeven
hebt, hy haer het eeuwige leven
geve.
3 Ende dit is het eeuwige le-
ven, dat sy u kennen den eeni-
gen waerachtigen Godt, ende Je-
sum Christum, dien gy gesonden
hebt.
4 Ick hebbe u verheerlickt op
der aerden: ick hebbe voleyn-
digt het werck, dat gy my gege-
ven hebt om te doen.
5 Ende nu verheerlickt my
gy Vader by uselven, met de
heerlickheyt, die ick by u hadde,
eer de werelt was.
6 Ick hebbe uwen naem geo-
penbaert den menschen, die gy
my uyt de werelt gegeven hebt.
Sy waren uwe, ende gy hebt my
deselve gegeven, ende sy heb-
ben uw woort bewaert.
7 Nu hebben sy bekent dat
alles, wat gy my gegeven hebt,
van u is.
8 Want de woorden die gy
my gegeven hebt, hebbe ick
haer gegeven: ende sy hebbense
ontfangen, ende sy hebben waer-
lick bekent, dat ick van u uyt-
gegaen ben, ende hebben ge-
looft, dat gy my gesonden hebt.
9 Ick bidde voor haer: ick en
bidde niet voor de werelt, maer
voor de gene die gy my gegeven
hebt, want sy zijn uwe.
10 Ende al het mijne is uwe,
ende het uwe is mijne: ende ick
ben in haer verheerlickt.
11 Ende ick en ben niet meer
in de werelt, maer dese zijn in
de werelt, ende ick kome tot u.
Heylige Vader, bewaertse in
uwen name, die gy my gegeven
hebt, op dat sy één zijn, gelijck
als wy.
12 Doe ick met haer in de
werelt was, bewaerde ickse in
uwen name. Die gy my gegeven
hebt, hebbe ick bewaert, ende
niemant uyt haer en is verloren
gegaen, dan de sone der ver-
derffenisse, op dat de Schrift
vervult worde.
13 Maer nu kome ick tot u,
ende spreke dit in de werelt, op
dat sy mijne blijtschap vervult
mogen hebben in haerselven.
14 Ick hebbe haer uw woort
gegeven, ende de werelt heeftse
gehaet, om dat sy van de werelt

niet en zijn, gelijck als ick van de werelt niet en ben.

15 Ick en bidde niet dat gy haer uyt de werelt wechneemt, maer dat gy haer bewaert van den boosen.

16 Sy en zijn niet van de werelt, gelijckerwijs ick van de werelt niet en ben.

17 Heyligtse in uwe waerheyt: uw woort is de waerheyt.

18 Gelijckerwijs gy my gesonden hebt in de werelt, [alsoo] hebbe ick haer oock in de werelt gesonden.

19 Ende ick heylige my selven voor haer, op dat oock zy geheyligt mogen zijn in de waerheyt.

20 Ende ick en bidde niet alleen voor dese, maer oock voor de gene die door haer woort in my gelooven sullen:

21 Op dat sy alle één zijn, gelijckerwijs gy Vader in my, ende ick in u, dat oock sy in ons één zijn: op dat de werelt geloove dat gy my gesonden hebt.

22 Ende ick hebbe haer de heerlickheyt gegeven, die gy my gegeven hebt: op dat sy één zijn, gelijck als wy één zijn.

23 Ick in haer, ende gy in my: op dat sy volmaeckt zijn in één, ende op dat de werelt bekenne, dat gy my gesonden hebt, ende haer lief gehadt hebt, gelijck gy my lief gehadt hebt.

24 Vader, ick wil dat daer ick ben, oock die by my zijn, die gy my gegeven hebt: op dat sy mijne heerlickheyt mogen aenschouwen, die gy my gegeven hebt, want gy hebt my lief gehadt, voor de grontlegginge der werelt.

25 Rechtveerdige Vader, de werelt en heeft u niet gekent: maer ick hebbe u gekent, ende dese hebben bekent, dat gy my gesonden hebt.

26 Ende ick hebbe haer uwen name bekent gemaeckt, ende sal [hem] bekent maken: op dat de liefde daer mede gy my lief gehadt hebt in haer zy, ende ick in haer.

HET 18. CAPITTEL.

JESUS dit gesegt hebbende gingh uyt met sijne discipelen over de beke Kedron, daer een hof was, in welcken hy gingh ende sijne discipelen.

2 Ende Judas, die hem verriedt, wist oock die plaetse, dewijle Jesus aldaer dickwijls vergadert was geweest met sijne discipelen.

3 Judas dan genomen hebbende de bende [krijgsknechten], ende [eenige] dienaers van de Overpriesters ende Phariseen, quam aldaer met lanteernen, ende fackelen, ende wapenen.

4 Jesus dan wetende alles wat over hem komen soude, gingh uyt, ende seyde tot haer, Wien soeckt gy?

5 Sy antwoordden hem, Jesum den Nazarener. Jesus seyde tot haer, Ick ben 't. Ende Judas die hem verriedt, stont oock by haer.

6 Als hy dan tot haer seyde, Ick ben 't, gingen sy achterwaerts, ende vielen ter aerde.

7 Hy vraegde haer dan wederom, Wien soeckt gy? ende sy seyden, Jesum den Nazarener.

8 Jesus antwoordde, Ick hebbe u gesegt dat ick 't ben. Indien gy dan my soeckt, so laet dese henen gaen.

9 Op dat het woort vervult soude worden, dat hy gesegt hadde: Uyt den genen die gy my gegeven hebt, en hebbe ick niemant verloren.

10 Simon Petrus dan hebbende een sweert, troek 't selve

[uyt], ende sloegh des Hoogen-
priesters dienstknecht, ende
hieuw sijne rechter oore af.
Ende de name des dienstknechts
was Malchus.
11 Jesus dan seyde tot Pe-
trum, Steeckt uw sweert in de
scheede. Den drinckbeker dien
my de Vader gegeven heeft, sal
ick dien niet drincken?
12 De bende dan, ende de
Overste over duysent, ende de
dienaers der Joden namen Je-
sum gesamentlick, ende bonden
hem.
13 Ende leydden hem henen,
eerst tot Annam: want hy was
des wijfs vader van Cajaphas,
welcke desselven jaers Hooge-
priester was.
14 Cajaphas nu was de gene
die den Joden geraden hadde,
dat het nut was dat één men-
sche voor het volck storve.
15 Ende Simon Petrus volgde
Jesum, ende een ander disci-
pel. Dese discipel nu was den
Hoogenpriester bekent, ende
gingh met Jesu in des Hoogen-
priesters sale.
16 Ende Petrus stont buyten
aen de deure. De ander disci-
pel dan, die den Hoogenpriester
bekent was, gingh uyt, ende
sprack met de deurwaerster,
ende bracht Petrum in.
17 De dienstmaegt dan die
de deurwaerster was, seyde tot
Petrum, En zijt oock gy niet uyt
de discipelen van desen men-
sche? Hy seyde, Ick en ben
niet.
18 Ende de dienstknechten
ende de dienaers stonden, heb-
bende een koolvyer gemaeckt,
om dat het kout was, ende warm-
den haer. Petrus stont by haer
ende warmde hem.
19 De Hoogepriester dan
vraegde Jesum van sijne disci-
pelen, ende van sijne leere.
20 Jesus antwoordde hem, Ick
hebbe vry uyt gesproken tot de
werelt: ick hebbe alle tijt ge-
leert in de Synagoge, ende in
den Tempel, daer de Joden
van alle plaetsen t'samenkomen:
ende in 't verborgen en hebbe
ick niets gesproken.
21 Wat ondervraegt gy my?
ondervraegt de gene die 't ge-
hoort hebben, wat ick tot haer
gesproken hebbe: siet, dese we-
ten wat ick gesegt hebbe.
22 Ende als hy dit seyde, één
van de dienaren die daer by
stont, gaf Jesu eenen kinneback-
slagh, seggende, Antwoordt gy
alsoo den Hoogenpriester?
23 Jesus antwoordde hem, In-
dien ick qualick gesproken heb-
be, betuygt van het quade: ende
indien wel, waerom slaet gy my?
24 (Annas dan hadde hem
gebonden gesonden tot Caja-
phas den Hoogenpriester.)
25 Ende Simon Petrus stont
ende warmde hem: sy seyden
dan tot hem, En zijt oock gy
niet uyt sijne discipelen? Hy
loochende het, ende seyde, Ick
en ben niet.
26 Eén van de dienstknech-
ten des Hoogenpriesters, die
maegschap was van den genen
dien Petrus de oore afgehouwen
hadde, seyde, Hebbe ick u niet
gesien in den hof met hem?
27 Petrus dan loochende het
wederom. Ende terstont kraeyde
de haen.
28 Sy dan leydden Jesum van
Cajaphas in het Rechthuys.
Ende het was 's morgens vroegh:
ende sy en gingen niet in het
Rechthuys, op dat sy niet ver-
ontreynigt en souden worden,
maer op dat sy het Pascha eten
mochten.
29 Pilatus dan gingh tot haer
uyt, ende seyde, Wat beschul-
dinge brengt gy tegen desen

mensche?
30 Sy antwoordden ende
seyden tot hem, Indien dese
geen quaetdoender en ware, so
en souden wy hem u niet over-
gelevert hebben.
31 Pilatus seyde tot haer,
Neemt gy hem, ende oordeelt
hem nae uwe wet. De Joden
dan seyden tot hem, Het en is
ons niet geoorloft yemant te
dooden.
32 Op dat het woort Jesu
vervult wierde, dat hy gesegt
hadde, beteekenende hoedani-
gen doot hy sterven soude.
33 Pilatus dan gingh wederom
in het Rechthuys, ende riep
Jesum, ende seyde tot hem, Zijt
gy de Koningh der Joden?
34 Jesus antwoordde hem,
Segt gy dit van uselven, of heb-
ben 't u andere van my gesegt?
35 Pilatus antwoordde, Ben
ick een Jode? uw volck ende
de Overpriesters hebben u aen
my overgelevert: wat hebt gy
gedaen?
36 Jesus antwoordde, Mijn
Koninckrijck en is niet van dese
werelt: Indien mijn Koninck-
rijck van dese werelt ware, so
souden mijne dienaers gestre-
den hebben, op dat ick den Jo-
den niet en ware overgelevert:
maer nu is mijn Koninckrijck
niet van hier.
37 Pilatus dan seyde tot hem,
Zijt gy dan een Koningh? Je-
sus antwoordde, Gy segt dat ick
een Koningh ben. Hier toe
ben ick geboren, ende hier toe
ben ick in de werelt gekomen,
op dat ick der waerheyt getuy-
genisse geven soude. Een ye-
gelick die uyt de waerheyt is,
hoort mijne stemme.
38 Pilatus seyde tot hem, Wat
is waerheyt? Ende als hy dat
gesegt hadde, gingh hy wederom
uyt tot den Joden, ende seyde
tot haer, Ick en vinde geen schult
in hem.
39 Doch gy hebt een ge-
woonte, dat ick u op het Pascha
éénen loslate. Wilt gy dan dat
ick u den Koningh der Joden
loslate?
40 Sy dan riepen alle weder-
om, seggende, Niet desen, maer
Barabbam: Ende Barabbas was
een moordenaer.

HET 19. CAPITTEL.

DOE nam Pilatus dan Jesum,
ende geesselde [hem].
2 Ende de krijgsknechten een
kroone van doornen gevlochten
hebbende, setteden [die] op sijn
hooft, ende wierpen hem een
purperen kleet om.
3 Ende seyden, Weest ge-
groet, gy Koningh der Joden.
Ende sy gaven hem kinneback-
slagen.
4 Pilatus dan quam wederom
uyt, ende seyde tot haer, Siet,
ick brenge hem tot ulieden uyt,
op dat gy wetet, dat ick in hem
geen schult en vinde.
5 Jesus dan quam uyt, dra-
gende de doornen kroone, ende
het purperen kleet. Ende [Pi-
latus] seyde tot haer, Siet, de
mensche.
6 Als hem dan de Overpries-
ters ende de dienaers sagen,
riepen sy, seggende, Kruyst
[hem], kruyst [hem]. Pilatus
seyde tot haer, Neemt gylieden
hem ende kruyst [hem]. Want
ick en vinde in hem geen schult.
7 De Joden antwoordden
hem, Wy hebben een wet, ende
nae onse wet moet hy sterven,
want hy heeft hemselven Godts
Sone gemaeckt.
8 Doe Pilatus dan dit woort
hoorde, wiert hy meer bevreest:
9 Ende gingh wederom in
het Rechthuys, ende seyde tot

Jesum, Van waer zijt gy? Maer Jesus en gaf hem geen antwoort.
10 Pilatus dan seyde tot hem, En spreeckt gy tot my niet? Weet gy niet dat ick macht hebbe u te kruycigen, ende macht hebbe u los te laten?
11 Jesus antwoordde, Gy en soudt geen macht hebben tegen my, indien het u niet van boven gegeven en ware: daerom die my aen u heeft overgelevert, heeft grooter sonde.
12 Van doen af socht Pilatus hem los te laten: maer de Joden riepen, seggende, Indien gy desen loslaet, so en zijt gy des Keysers vrient niet: een yegelick die hemselven Koningh maeckt, wederspreeckt den Keyser.
13 Als Pilatus dan dit woort hoorde, bracht hy Jesum uyt, ende sat neder op den Rechterstoel, in de plaetse genaemt Lithostrotos, ende in 't Hebreeusch Gabbatha.
14 Ende het was de Voorbereydinge des Pascha, ende ontrent de seste ure: ende hy seyde tot de Joden, Siet, uwe Koningh.
15 Maer sy riepen, Neemt wech, neemt wech, kruyst hem. Pilatus seyde tot haer Sal ick uwen Koningh kruycigen? De Overpriesters antwoordden, Wy en hebben geenen Koningh, dan den Keyser.
16 Doe gaf hy hem dan haer over, op dat hy gekruyst soude worden. Ende sy namen Jesum, ende leydden [hem] wech.
17 Ende hy dragende sijn kruys, gingh uyt nae de [plaetse] genaemt Hooftscheelplaetse, welcke in 't Hebreeusch genaemt wort Golgotha:
18 Alwaer sy hem kruysten, ende met hem twee andere, aen elcke zijde eenen, ende Jesum in 't midden.
19 Ende Pilatus schreef oock een opschrift, ende settede [dat] op het kruys: ende daer was geschreven, JESUS DE NAZARENER, DE KONINGH DER JODEN.
20 Dit opschrift dan lasen vele van de Joden; want de plaetse, daer Jesus gekruyst wiert, was naeby de stadt: ende het was geschreven in 't Hebreeusch, in 't Grieckseh, [ende] in 't Latijn.
21 De Overpriesters dan der Joden seyden tot Pilatum, En schrijft niet, De Koningh der Joden: maer dat hy gesegt heeft, Ick ben de Koningh der Joden.
22 Pilatus antwoordde, Dat ick geschreven hebbe, [dat] hebbe ick geschreven.
23 De krijgsknechten dan als sy Jesum gekruyst hadden, namen sijne kleederen, (ende maeckten vier deelen, voor elcken krijgsknecht een deel,) ende den rock. De rock nu was sonder naet, van boven af geheelick geweven.
24 Sy dan seyden tot malkanderen, Laet ons dien niet scheuren, maer laet ons daer over loten, wiens [die] zijn sal: op dat de Schrift vervult worde, die segt, Sy hebben mijne kleederen onder haer verdeelt, ende over mijne kleedinge hebben sy het lot geworpen. Dit hebben dan de krijgsknechten gedaen.
25 Ende by het kruys Jesu stonden sijne moeder, ende sijns moeders suster, Maria Clope [wijf], ende Maria Magdalene.
26 Jesus nu siende [sijne] moeder, ende den discipel dien hy lief hadde, daer by staende, seyde tot sijne moeder, Vrouwe, siet, uw sone.
27 Daer na seyde hy tot den discipel, Siet, uwe moeder. Ende

van die ure aen nam haer de
discipel in sijn [huys].
28 Hier na Jesus wetende dat
nu alles volbracht was, op dat de
Schrift soude vervult worden,
seyde, My dorst.
29 Daer stont dan een vat vol
edicks, ende sy vulden een spon-
gie met edick, ende omleydense
met hysope, ende brachtense
aen sijnen mont.
30 Doe Jesus dan den edick
genomen hadde, seyde hy, Het
is volbracht: ende het hooft
buygende gaf den geest.
31 De Joden dan, op dat de
lichamen niet aen het kruys en
souden blijven op den Sabbath,
dewijle het de Voorbereydinge
was, (want die dagh des Sabbaths
was groot), baden Pilatum, dat
hare beenen souden gebroken,
ende sy wechgenomen worden.
32 De krijgsknechten dan
quamen ende braken wel de
beenen des eersten, ende des
anderen, die met hem gekruyst
was:
33 Maer komende tot Jesum,
als sy sagen dat hy nu gestorven
was, so en braken sy sijne beenen
niet.
34 Maer één der krijgs-
knechten doorstack sijne zijde
met een speere, ende terstont
quam daer bloet ende water uyt.
35 Ende die het gesien heeft
die heeft het getuygt, ende sijn
getuygenisse is waerachtigh:
ende hy weet dat hy segt 't geno
dat waer is, op dat oock gy ge-
looven meugt.
36 Want dese dingen zijn ge-
schiet, op dat de Schrift vervult
worde, Geen been van hem en
sal verbroken worden.
37 Ende wederom segt een
ander Schrift, Sy sullen sien in
welcken sy gesteken hebben.
38 Ende daer na Joseph van
Arimathea, (die een discipel
Jesu was, maer bedeckt om de
vreese der Joden,) badt Pilatum,
dat hy mochte het lichaem Jesu
wechnemen: ende Pilatus liet
het toe. Hy dan gingh ende
nam het lichaem Jesu wech.
39 Ende Nicodemus quam
oock, (die des nachts tot Jesum
eerst gekomen was,) brengende
een mengsel van myrrhe ende
aloë, ontrent hondert ponden
[gewichts].
40 Sy namen dan het lichaem
Jesu, ende bonden dat in linnen
doecken met de speceryen, ge-
lijck de Joden de gewoonte heb-
ben van begraven.
41 Ende daer was in de
plaetse, daer hy gekruyst was,
een hof, ende in den hof een
nieuw graf, in het welck nogh
noyt yemant gelegt en was ge-
weest.
42 Aldaer dan leyden sy Je-
sum, om de Voorbereydinge des
Joden, overmits het graf naeby
was.

HET 20. CAPITTEL.

ENDE op den eersten [dagh]
der weke gingh Maria Mag-
dalene vroegh, als het nogh
duyster was, nae het graf: ende
sagh den steen van het graf
wechgenomen.
2 Sy liep dan, ende quam tot
Simon Petrus ende tot den an-
deren discipel, welcken Jesus
lief hadde, ende seyde tot haer,
Sy hebben den Heere wechge-
nomen uyt het graf, ende wy en
weten niet waer sy hem gelegt
hebben.
3 Petrus dan gingh uyt, ende
de ander discipel, ende sy qua-
men tot het graf.
4 Ende dese twee liepen te
gelijck: ende de ander discipel
liep voor uyt snelder dan Petrus,
ende quam eerst tot het graf.

5 Ende als hy nederbuckte,
sagh hy de doecken liggen,
nochtans en gingh hy [daer]
niet in.
6 Simon Petrus dan quam
ende volgde hem, ende gingh
in het graf, ende sagh de doec-
ken liggen.
7 Ende den sweetdoeck, die
op sijn hooft geweest was, [en
sagh hy] niet by de doecken
liggen, maer in 't byzonder in
één [ander] plaetse t'samenge-
rolt.
8 Doe gingh dan oock de an-
der discipel [daer] in, die eerst
tot het graf gekomen was, ende
sagh het, ende geloofde.
9 Want sy en wisten nogh de
Schrift niet, dat hy van den
dooden moest opstaen.
10 De discipelen dan gingen
wederom nae huys.
11 Ende Maria stont buyten
by het graf, weenende. Als sy
dan weende, buckte sy in het
graf.
12 Ende sagh twee Engelen
in witte [kleederen] sitten, éénen
aen het hooft, ende éénen aen
de voeten, daer het lichaem
Jesu gelegen hadde.
13 Ende die seyden tot haer,
Vrouwe, wat weent gy? Sy
seyde tot haer, Om dat sy mij-
nen Heere wechgenomen heb-
ben, ende ick en weet niet,
waer sy hem gelegt hebben.
14 Ende als sy dit gesegt
hadde, keerde sy haer achter-
waerts, ende sagh Jesum staen,
ende sy en wist niet dat het Je-
sum was.
15 Jesus seyde tot haer,
Vrouwe, wat weent gy? wien
soeckt gy? Sy meynende dat
het de hovenier was, seyde tot
hem, Heere, so gy hem [wech]-
gedragen hebt, segt my waer gy
hem gelegt hebt, ende ick sal
hem wechnemen.
16 Jesus seyde tot haer,
Maria. Sy haer omkeerende
seyde tot hem, Rabbouni, 't
welck is gesegt, Meester.
17 Jesus seyde tot haer, En
raeckt my niet aen, want ick en
ben nogh niet opgevaren tot
mijnen Vader: maer gaet he-
nen tot mijne broeders, ende
segt haer, Ick vare op tot mijnen
Vader, ende uwen Vader, ende
[tot] mijnen Godt, ende uwen
Godt.
18 Maria Magdalene gingh
ende boodschapte den discipe-
len, dat sy den Heere gesien
hadde, ende [dat] hy haer dit
gesegt hadde.
19 Als het dan avont was op
denselven eersten dagh der
weke, ende als de deuren ge-
sloten waren, daer de discipe-
len vergadert waren, om de
vreese der Joden, quam Jesus
ende stont in het midden, ende
seyde tot haer, Vrede zy ulieden.
20 Ende dit gesegt hebbende,
toonde hy haer sijne handen
ende [sijne] zijde. De discipe-
len dan wierden verblijdt, als sy
den Heere sagen.
21 Jesus dan seyde wederom
tot haer, Vrede zy ulieden: ge-
lijckerwijs my de Vader geson-
den heeft, sende ick oock ulie-
den.
22 Ende als hy dit gesegt
hadde, blies hy [op haer], ende
seyde tot haer, Ontfangt den
Heyligen Geest.
23 So gy yemants sonden ver-
geeft, dien worden se vergeven:
so gy yemants [sonden] houdt,
[dien] zijnse gehouden.
24 Ende Thomas, één van de
twaelve, gesegt Didymus, en
was met haer niet doe Jesus
[daer] quam.
25 De andere discipelen dan
seyden tot hem, Wy hebben den
Heere gesien. Doch hy seyde

tot haer, Indien ick in sijne
handen niet en sie het teecken
der nagelen, ende mijnen vinger
en steke in het teecken der na-
gelen, ende steke mijne hant in
sijne zijde, ick en sal geenssins
gelooven.

26 Ende na acht dagen wa-
ren sijne discipelen wederom
binnen, ende Thomas met haer:
[ende] Jesus quam als de deu-
ren gesloten waren, ende stont
in het midden, ende seyde, Vrede
sy ulieden.

27 Daer na seyde hy tot Tho-
mam, Brengt uwen vinger hier,
ende siet mijne handen; ende
brengt uwe hant, ende steecktse
in mijne zijde: Ende en zijt
niet ongeloovigh, maer geloo-
vigh.

28 Ende Thomas antwoordde
ende seyde tot hem, Mijn Heere,
ende mijn Godt.

29 Jesus seyde tot hem, Om
dat gy my gesien hebt, Thoma,
so hebt gy gelooft: saligh [zijnse]
die niet en sullen gesien hebben,
ende [nochtans] sullen gelooft
hebben.

30 Jesus dan heeft nogh wel
vele andere teeckenen in de
tegenwoordigheyt sijner disci-
pelen gedaen, die niet en zijn
geschreven in dit Boeck.

31 Maer dese zijn geschreven,
op dat gy geloovet dat Jesus is
de Christus, de Sone Godts:
ende op dat gy geloovende het
leven hebbet in sijnen name.

HET 21. CAPITTEL.

NA desen openbaerde Jesus
hemselven wederom den
discipelen aen de zee van Ti-
berias. Ende hy openbaerde
hem aldus:

2 Daer waren te samen Simon
Petrus, ende Thomas gesegt Di-
dymus, ende Nathanaël, die van
Cana in Galilea was, ende de
[sonen] Zebedei, ende twee an-
dere van sijne discipelen.

3 Simon Petrus seyde tot
haer, Ick gae visschen. Sy sey-
den tot hem, Wy gaen oock met
u. Sy gingen uyt ende traden
terstont in het schip, ende in
dien nacht en vingen sy niets.

4 Ende als het nu morgen-
stont geworden was, stont Jesus
op den oever: doch de discipe-
len en wisten niet dat het Jesus
was.

5 Jesus dan seyde tot haer,
Kinderkens, hebt gy niet eenige
toespijse? Sy antwoordden hem,
Neen.

6 Ende hy seyde tot haer,
Werpt het net aen de rechter
zijde van 't schip, ende gy sult
vinden. Sy wierpen 't dan, ende
en konden het selve niet meer
trecken, van wegen de menigte
der visschen.

7 Die discipel dan welcken
Jesus lief hadde, seyde tot Pe-
trum, Het is de Heere. Simon
Petrus dan hoorende dat het de
Heere was, omgordde het op-
perkleet, (want hy was naeckt,)
ende wierp hemselven in de zee.

8 Ende de andere discipelen
quamen met het scheepken,
(want sy en waren niet verre van
't lant, maer ontrent twee hon-
dert ellen,) slepende het net
met de visschen.

9 Als sy dan aen 't lant ge-
gaen waren, sagen sy een kool-
vyer liggen, ende visch daer op
liggen, ende broot.

10 Jesus seyde tot haer,
Brengt van de visschen die gy
nu gevangen hebt.

11 Simon Petrus gingh op,
ende trock het net op het lant,
vol groote visschen, [tot] hon-
dert drie en vijftigh: ende hoe-
wel 'er soo vele waren, so en
scheurde het net niet.

12 Jesus seyde tot haer,
Komt herwaerts, houdt het mid-
dagmael. Ende niemant van
de discipelen en durfde hem
vragen, Wie zijt gy? wetende
dat het de Heere was.
13 Jesus dan quam, ende nam
het broot, ende gaf het haer,
ende den visch desgelijcks.
14 Dit was nu de derde mael,
dat Jesus sijnen discipelen geo-
penbaert is, na dat hy van den
dooden opgeweckt was.
15 Doe sy dan het middag-
mael gehouden hadden, seyde
Jesus tot Simon Petrus, Simon
Jona [soon], hebt gy my liever
dan dese? Hy seyde tot hem,
Ja, Heere, gy weet dat ick u
lief hebbe. Hy seyde tot hem,
Weydt mijne lammeren.
16 Hy seyde wederom tot hem
ten tweeden mael, Simon Jona
[soon], hebt gy my lief? Hy
seyde tot hem, Ja, Heere, gy
weet dat ick u lief hebbe. Hy
seyde tot hem, Hoedt mijne
schapen.
17 Hy seyde tot hem ten der-
den mael, Simon Jona [soon],
hebt gy my lief? Petrus wiert
bedroeft, om dat hy ten derden
mael tot hem seyde, Hebt gy
my lief? ende seyde tot hem,
Heere, gy weet alle dingen, gy
weet dat ick u lief hebbe. Je-
sus seyde tot hem, Weydt mijne
schapen.
18 Voorwaer, voorwaer segge
ick u, Doe gy jonger waert,
gorddet gy uselven, ende wan-
deldet alwaer gy wildet: maer
wanneer gy sult oudt geworden
zijn, so sult gy uwe handen uyt-
strecken, ende een ander sal u
gorden, ende brengen waer gy
niet en wilt.
19 Ende dit seyde hy, be-
teeckenende met hoedanigen
doot hy Godt verheerlicken
soude. Ende dit gesproken heb-
bende, seyde hy tot hem, Volgt
my.
20 Ende Petrus hem om-
keerende sagh den discipel vol-
gen, welcken Jesus lief hadde,
die oock in het avontmael op
sijne borst gevallen was, ende
gesegt hadde, Heere, wie is 't
die u verraden sal?
21 Als Petrus desen sagh,
seyde hy tot Jesum, Heere,
maer wat [sal] dese?
22 Jesus seyde tot hem, In-
dien ick wil dat hy blijve tot
dat ick kome, wat gaet het u
aen? Volgt gy my.
23 Dit woort dan gingh uyt
onder de broederen, dat dese
discipel niet en soude sterven.
Ende Jesus en hadde tot hem
niet gesegt, dat hy niet sterven
en soude: maer, Indien ick wil
dat hy blijve tot dat ick kome,
wat gaet het u aen?
24 Dese is de discipel die van
dese dingen getuygt, ende dese
dingen geschreven heeft: ende
wy weten dat sijn getuygenisse
waerachtigh is.
25 Ende daer zijn nogh vele
andere dingen, die Jesus gedaen
heeft, welcke soose elck bysonder
geschreven wierden, ick achte
dat oock de werelt selve de ge-
schrevene boecken niet en soude
vatten. Amen.

DE HANDELINGEN

DER

HEILIGE APOSTELEN,

BESCHREVEN DOOR LUCAS.

HET EERSTE CAPITTEL.

HET Eerste Boeck hebbe ick
gemaeckt, o Theophile, van
al het gene dat JESUS begonnen
heeft beyde te doen ende te
leeren,
2 Tot op den dagh in welcken
hy opgenomen is, na dat hy
door den Heyligen Geest aen de
Apostelen, die hy uytverkoren
hadde, bevelen hadde gegeven.
3 Aen welcke hy oock, na dat
hy geleden hadde, hemselven
levendigh vertoont heeft, met
vele gewisse kenteeckenen, veertigh
dagen langh, zijnde van
haer gesien, ende sprekende van
de dingen die het Koninckrijcke
Godts aengaen.
4 Ende als hy met [haer] vergadert
was, beval hy haer, dat
sy van Jerusalem niet scheyden
en souden, maer verwachten de
belofte des Vaders, die gy
[seyde hy] van my gehoort hebt.
5 Want Joannes doopte wel
met water, maer gy sult met
den Heyligen Geest gedoopt
worden, niet lange na dese dagen.
6 Sy dan die t'samengekomen
waren vraegden hem, seggende,
Heere, sult gy in desen tijt aen
Israël het Koninckrijck wederoprechten?
7 Ende hy seyde tot haer,
Het en komt u niet toe te weten
de tijden ofte gelegenheden, die
de Vader in sijn eygene macht
gestelt heeft.
8 Maer gy sult ontfangen de
kracht des Heyligen Geests, die
over u komen sal: ende gy sult
mijne getuygen zijn, so te Jerusalem,
als in geheel Judea
ende Samaria, ende tot aen het
uyterste der aerde.
9 Ende als hy dit gesegt
hadde, wiert hy opgenomen daer
sy het sagen, ende een wolcke
nam hem wech van haren oogen.
10 Ende also sy hare oogen
nae den hemel hielden, terwijle
hy henen voer, siet, twee mannen
stonden by haer in witte
kleedinge:
11 Welcke oock seyden, Gy
Galileesche mannen, wat staet
gy ende siet op nae den hemel?
Dese Jesus, die van u opgenomen
is in den hemel, sal alsoo
komen, gelijckerwijs gy hem
nae den hemel hebbet sien henen
varen.
12 Doe keerden sy wederom
nae Jerusalem van den bergh,
die genaemt wort de olijf-[bergh],
welcke is naeby Jerusalem,
liggende [van daer] een
Sabbaths reyse.

13 Ende als sy ingekomen
waren, gingen sy op in de op-
persael, daer sy bleven, [name-
lick] Petrus ende Jacobus, ende
Joannes, ende Andreas, Philip-
pus ende Thomas, Bartholo-
meus ende Mattheus, Jacobus
Alphei [sone], ende Simon Ze-
lotes, ende Judas Jacobi [broe-
der].

14 Dese alle waren eendrach-
telick volherdende in 't bidden
ende smeecken, met de vrouwen,
ende Maria de moeder Jesu,
ende met sijne broederen.

15 Ende in deselve dagen
stont Petrus op in 't midden der
discipelen, ende sprack: (daer
was nu een schare by een van
ontrent hondert en twintigh per-
soonen.)

16 Mannen broeders, dese
Schrift moest vervult worden,
welcke de Heylige Geest door
den mont Davids voorsegt heeft
van Judas, die de leydsman ge-
weest is der gene die Jesum vin-
gen,

17 Want hy was met ons ge-
rekent, ende hadde het lot deser
bedieninge verkregen.

18 Dese dan heeft verworven
eenen acker door den loon der
ongerechtigheyt, ende voor-
waerts over gevallen zijnde is
midden opgeborsten, ende alle
sijne ingewanden zijn uytgestort.

19 Ende het is bekent gewor-
den allen die te Jerusalem woo-
nen, also dat die acker in haer
eygen tale genoemt wort Akel-
dama, dat is, een acker des
bloets.

20 Want daer staet geschre-
ven in 't Boeck der Psalmen,
Sijne woonstede worde woest,
ende daer en zy niemant, die in
deselve woone. Ende, Een an-
der neme sijn Opsienders-ampt.

21 Het is dan noodigh, dat
van de mannen, die met ons om-
gegaen hebben alle den tijt,
in welcken de Heere Jesus on-
der ons in ende uytgegaen is,

22 Beginnende van den Doop
Joannis, tot den dagh toe in
welcken hy van ons opgenomen
is, één derselve met ons getuyge
worde sijner opstandinge.

23 Ende sy stelden der twee,
Joseph genaemt Barsabas, die
toegenaemt was Justus, ende
Matthiam.

24 Ende sy baden ende sey-
den, Gy Heere, gy kenner der
herten van allen, wijst van dese
twee éénen aen, dien gy uytver-
koren hebt,

25 Om te ontfangen het lot
deser bedieninge ende Apostel-
schaps, daer van Judas afge-
weken is, dat hy henen ginge in
sijn eygen plaetse.

26 Ende sy wierpen hare lo-
ten: ende het lot viel op Mat-
thiam, ende hy wiert met ge-
meyne toestemminge tot de elf
Apostelen gekoren.

HET 2. CAPITTEL.

ENDE als de dagh des Pinck-
ster-[feests] vervult wert,
waren sy alle eendrachtelick by
een.

2 Ende daer geschiedde haeste-
lick uyt den hemel een geluyt,
gelijck als van eenen geweldigen
gedrevenen wint, ende vervulde
het geheele huys daer sy saten.

3 Ende van haer werden ge-
sien verdeelde tongen als van
vyer, ende het sat op een yege-
lick van haer.

4 Ende sy werden alle vervult
met den Heyligen Geest, ende
begonden te spreken met andere
talen, soo als de Geest haer gaf
uyt te spreken.

5 Ende daer waren Joden te
Jerusalem woonende, Godt-
vruchtige mannen van allen

welcke der gene die onder den
hemel zijn.
6 Ende als dese stemme ge-
schiet was, quam de menigte te
samen, ende wiert beroert: want
een yegelick hoorde haer in sijn
eygen tale spreken.
7 Ende sy ontsetteden haer
alle, ende verwonderden haer,
seggende tot malkanderen, Siet,
en zijn niet alle dese, die daer
spreken, Galileers?
8 Ende hoe hooren wyse een
yegelick in onse eygen tale, in
welcke wy geboren zijn?
9 Parthers ende Meders, ende
Elamiten, ende die inwoonders
zijn van Mesopotamia, ende
Judea, ende Cappadocia, Pon-
tus, ende Asia,
10 Ende Phrygia, ende Pam-
phylia, Egypten, ende de deelen
Libye, welck by Cyrenen [ligt],
ende uytlandische Romeynen,
beyde Joden ende Joden ge-
nsoten,
11 Cretensen ende Arabiers,
wy hoorense in onse talen de
groote wercken Godts spreken.
12 Ende sy ontsetteden haer
alle, ende wierden twijffelmoe-
digh, seggende d' een tegen den
anderen, Wat wil doch dit zijn?
13 Ende andere spottende
seyden, Sy zijn vol soeten wijns.
14 Maer Petrus staende met
de elve, verhief sijne stemme,
ende sprack tot haer, Gy Jood-
sche mannen, ende gy alle die te
Jerusalem woonet, dit zy u be-
kent, ende laet mijne woorden
tot uwe ooren ingaen.
15 Want dese en zijn niet
droncken, gelijck gy vermoedt:
want het is [eerst] de derde ure
van den dagh.
16 Maer dit is het, dat ge-
sproken is door den Propheet
Joël,
17 Ende het sal zijn in de
laetste dagen, (segt Godt,) ick
sal uytstorten van mijnen Geest
op alle vleesch: ende uwe so-
nen ende uwe dochters sullen
propheteeren, ende uwe jonge-
lingen sullen Gesichten sien,
ende uwe oude sullen droomen
droomen.
18 Ende oock op mijne
dienstknechten, ende op mijne
dienstmaegden, sal ick in die
dagen van mijnen Geest uyt-
storten, ende sy sullen prophe-
teeren.
19 Ende ick sal wonderen ge-
ven in den hemel boven, ende
teeckenen op der aerden bene-
den, bloet, ende vyer, ende
roockdamp.
20 De sonne sal verandert
worden in duysternisse, ende de
mane in bloet, eer dat de groote
ende doorluchtige dagh des
Heeren komt.
21 Ende het sal zijn, dat een
yegelick die den name des
Heeren sal aenroepen, saligh sal
worden.
22 Gy Israëlitische mannen,
hoort dese woorden: Jesum den
Nazarener, eenen man van Gode
onder ulieden betoont door
krachten ende wonderen, ende
teeckenen, die Godt door hem
gedaen heeft in 't midden van
u, gelijck oock gy selve weet.
23 Desen, door den bepaelden
raet ende voorkennisse Godts
overgegeven zijnde, hebt gy ge-
nomen, ende door de handen
der onrechtveerdige aen ['t
kruys] gehecht, ende gedoodet.
24 Welcken Godt opgeweckt
heeft, de smerten des doots ont-
bonden hebbende, also het niet
mogelick en was, dat hy van
deselve [doot] soude gehouden
worden.
25 Want David segt van hem,
Ick sagh den Heere alle tijt
voor my: want hy is aen mijne
rechter[hant], op dat ick niet

beweegt en worde.
26 Daerom is mijn herte ver-
blijdt, ende mijne tonge ver-
heugt haer: ja oock mijn vleesch
sal rusten in hope:
27 Want gy en sult mijne
ziele in de helle niet verlaten,
noch en sult uwen Heyligen niet
[over]geven, om verdervinge te
sien.
28 Gy hebt my de wegen des
levens bekent gemaeckt: gy sult
my vervullen met verheuginge
door uw' aengesichte.
29 Gy mannen broeders, het
is [my] geoorloft vry uyt tot u
te spreken van den Patriarche
David, dat hy beyde gestorven
ende begraven is, ende sijn graf
is onder ons tot op desen dagh.
30 Also hy dan een Propheet
was, ende wist dat Godt hem
met eede gesworen hadde, dat
hy uyt de vrucht sijner lenden,
soo veel het vleesch aengaet,
den Christum verwecken soude,
om [hem] op sijnen throon te
setten:
31 So heeft hy [dit] voor-
siende gesproken van de opstan-
dinge Christi, dat sijne ziele
niet en is verlaten in de helle,
noch sijn vleesch verdervinge en
heeft gesien.
32 Desen Jesum heeft Godt
opgeweckt: waer-van wy alle
getuygen zijn.
33 Hy dan door de rechter-
[hant] Godts verhoogt zijnde,
ende de belofte des Heyligen
Geests ontfangen hebbende van
den Vader, heeft dit uytgestort
dat gy nu siet ende hoort.
34 Want David en is niet
opgevaren in de hemelen: maer
hy segt, De Heere heeft ge-
sproken tot mijnen Heere, Sit
aen mijne rechter[hant],
35 Tot dat ick uwe vyanden
sal gesett hebben tot een voet-
banck uwer voeten.
36 So wete dan sekerlick het
gantsche huys Israëls, dat Godt
hem tot eenen Heere ende Chris-
tum gemaeckt heeft, [namelick]
desen Jesum dien gy gekruyst
hebt.
37 Ende als sy [dit] hoorden,
wierden sy verslagen in het
herte, ende seyden tot Petrum,
ende de andere Apostelen, Wat
sullen wy doen, mannen broe-
ders?
38 Ende Petrus seyde tot
haer, Bekeert u, ende een yege-
lick van u werde gedoopt in den
name Jesu Christi, tot verge-
vinge der sonden: ende gy sult
de gave des Heyligen Geest ont-
fangen.
39 Want u komt de belofte
toe, ende uwen kinderen, ende
allen die daer verre zijn, soo
vele als 'er de Heere onse Godt
toe roepen sal.
40 Ende met veel meer an-
dere woorden betuygde hy, ende
vermaende[se], seggende, Wort
behouden van dit verkeert ge-
slachte.
41 Die dan sijn woort geerne
aennamen, wierden gedoopt:
ende daer wierden op dien dagh
[tot haer] toegedaen ontrent drie
duysent zielen.
42 Ende sy waren volher-
dende in de leere der Apostelen,
ende in de gemeynschap, ende
in de brekinge des broots, ende
in de gebeden.
43 Ende een vreese quam over
alle ziele: ende vele wonderen
ende teeckenen geschiedden
door de Apostelen.
44 Ende alle die geloofden,
waren by een, ende hadden alle
dingen gemeyn.
45 Ende sy verkochten [hare]
goederen ende have, ende ver-
deelden deselve aen allen, nae
dat elck van nooden hadde.
46 Ende dagelicks eendrach-

telick in den Tempel volher-
dende, ende van huys tot huys
broot brekende, aten sy te sa-
men met verheuginge ende een-
voudigheyt des herten:
47 Ende presen Godt, ende
hadden genade by het gantsche
volck. Ende de Heere dede
dagelicks tot de gemeynte die
saligh wierden.

HET 3. CAPITTEL.

PETRUS nu ende Joannes
gingen te samen op nae den
Tempel, ontrent de ure des ge-
bedts, zijnde de negende [ure]:
2 Ende een seker man, die
kreupel was van sijns moeders
lijve, wiert gedragen: welcken
sy dagelicks setteden aen de
deure des Tempels, genaemt de
Schoone, om een aelmoesse te
begeeren, van de gene die in
den Tempel gingen.
3 Welcke Petrum ende Joan-
nem siende, als sy in den Tem-
pel souden ingaen, badt dat hy
een aelmoesse mochte ontfan-
gen.
4 Ende Petrus sterck op hem
siende, met Joannes, seyde, Siet
op ons.
5 Ende hy hieldt [de ooge]
op haer, verwachtende dat hy
yet van haer soude ontfangen.
6 Ende Petrus seyde, Silver
ende gout en hebbe ick niet:
maer 't gene ick hebbe dat geve
ick u, In den name Jesu Christi
des Nazareners, staet op ende
wandelt.
7 Ende hem grijpende by de
rechterhant, rechtede [hem] op,
ende terstont wierden sijne voe-
ten ende enckelen vast.
8 Ende hy opspringende stont
ende wandelde, ende gingh met
haer in den Tempel, wandelende
ende springende, ende lovende
Godt.
9 Ende alle het volck sagh
hem wandelen ende Godt loven.
10 Ende sy kenden hem dat
hy die was, die om een ael-
moesse geseten hadde aen de
Schoone-poorte des Tempels:
ende sy wierden vervult met ver-
baestheyt ende ontsettinge, over
het gene dat hem geschiet was.
11 Ende als de kreupele, die
gesont gemaeckt was, [aen] Pe-
trum ende Joannem vast hieldt,
liep alle het volck gesamentlick
tot haer in het voorhof, 't welck
Salomons [voorhof] genaemt
wort, verbaest zijnde.
12 Ende Petrus [dat] siende
antwoordde tot het volck, Gy
Israëlitische mannen, wat ver-
wondert gy u over dit? ofte wat
siet gy [soo] sterck op ons, als of
wy door onse eygene kracht ofte
Godtsaligheyt desen hadden
doen wandelen?
13 De Godt Abrahams, ende
Isaacs, ende Jacobs, de Godt
onser vaderen, heeft sijn kint
Jesum verheerlickt, welcken gy
overgelevert hebt, ende hebt
hem verloochent voor het aen-
gesicht Pilati, als hy oordeelde
dat men [hem] soude loslaten.
14 Maer gy hebt den Heyligen
ende Rechtveerdigen verloo-
chent, ende hebt begeert dat
u een man, die een dootslager
was, soude geschoncken worden:
15 Ende den Vorst des levens
hebt gy gedoodet, welcken Godt
opgeweckt heeft uyt den doo-
den: waer van wy getuygen
zijn.
16 Ende door het geloove in
sijnen name heeft sijn naem de-
sen gesterckt, dien gy siet ende
kent: ende het geloove dat door
hem is, heeft hem dese vol-
maeckte gesontheyt gegeven, in
uwer aller tegenwoordigheyt.
17 Ende nu, broeders, ick
weet' dat gy 't door onwetentheyt
gedaen hebt, gelijck als oock

uwe Overste:
18 Maer Godt heeft alsoo vervult, 't gene hy door den mont aller sijner Propheten te vooren verkondigt hadde, dat de Christus lijden soude.
19 Betert u dan, ende bekeert u, op dat uwe sonden mogen uytgewischt worden: wanneer de tijden der verkoelinge sullen gekomen zijn, van het aengesicht des Heeren,
20 Ende hy gesonden sal hebben Jesum Christum, die u te vooren gepredickt is:
21 Welcken de hemel moet ontfangen tot de tijden der weder-oprechtinge aller dingen, die Godt gesproken heeft door den mont aller sijner heylige Propheten van [alle] eeuwe.
22 Want Moses heeft tot de vaderen gesegt, De Heere uwe Godt sal u eenen Propheet verwecken uyt uwe broederen gelijck my: dien sult gy hooren, in alles wat hy tot u spreken sal.
23 Ende het sal geschieden, dat alle ziele die desen Propheet niet en sal gehoort hebben, uytgeroeyt sal worden uyt den volcke.
24 Ende oock alle de Propheten van Samuel aen, ende die daer na [gevolgt zijn], soo vele als 'er hebben gesproken, die hebben oock dese dagen te vooren verkondigt.
25 Gylieden zijt kinderen der Propheten, ende des verbonts, 't welck Godt met onse vaderen opgerecht heeft, seggende tot Abraham, Ende in uwen zade sullen alle geslachten der aerde gesegent worden.
26 Godt opgeweckt hebbende sijn kint Jesum, heeft denselven eerst tot u gesonden, dat hy ulieden segenen soude daer in dat hy een yegelick [van u] afkeere van uwe boosheden.

HET 4. CAPITTEL.

ENDE terwijle sy tot het volck spraken, quamen daer over tot haer de Priesters ende de Hooftman des Tempels, ende de Sadduceen:
2 Seer t' onvreden zijnde, om dat sy het volck leerden, ende verkondigden in Jesu de opstandinge uyt den dooden.
3 Ende sloegen de handen aen haer, ende settedense in bewaringe tot den anderen dagh. Want het was nu avont.
4 Ende vele van de gene die het woort gehoort hadden, geloofden: ende het getal der mannen wiert ontrent vijf duysent.
5 Ende het geschiedde des anderen daegs, dat hare Overste ende Ouderlingen ende Schriftgeleerde te Jerusalem vergaderden:
6 Ende Annas de Hoogepriester, ende Cajaphas, ende Joannes, ende Alexander, ende soo vele daer van het Hoogepriesterlick geslachte waren.
7 Ende als syse in het midden gestelt hadden, vraegden sy, Door wat kracht, ofte door wat name hebt gylieden dit gedaen?
8 Doe seyde Petrus, vervult zijnde met den Heyligen Geest, tot haer, Gy Overste des volcks, ende gy Ouderlingen Israëls,
9 Also wy heden rechtelick ondersocht worden over de weldaet aen een kranck mensche [geschiet], waer door hy gesont geworden is:
10 So zy u allen kenlick, ende den gantschen volck Israëls, dat door den name Jesu Christi des Nazareners, dien gy gekruyst hebt, welcken Godt van den dooden heeft opgeweckt, door hem [segge ick] staet dese hier

wynde
deselv
hadde,
discip
den

[..]s: ende bracht een seker
[..], ende leyde [dat] aen de
[..]n der Apostelen.
[..] Ende Petrus seyde, Anania,
[..]om heeft de satan uw herte
[..]ult, dat gy den Heyligen
[..] liegen soudet, ende ont-
[..]en van den prijs des lants?
[..] So het gebleven ware, en
[..] het niet uwe? ende ver-
[..] zijnde, en was het niet in
[..] macht? Wat is 't dat gy
[..]t in uw herte hebt voor-
[..]men? Gy en hebt den
[..]hen niet gelogen, maer
[..]
[..]nde Ananias dese woorden
[..]de viel neder, ende gaf
[..]eest. Ende daer quam
[..] vreese over alle die dit
[..]en.
Ende de jongelingen op-
[..] schickten hem toe, ende
[..] [hem] uyt, ende begroe-
[..]em].
[..]nde het was ontrent drie
[..]aer na, dat oock sijn wijf
[..]quam, niet wetende wat
[..]ehiet was:
[..]nde Petrus antwoordde
[..] Segt my, hebt gylieden
[..]t voor soo veel verkocht?
[..] seyde, Ja, voor soo veel.
[..]nde Petrus seyde tot haer,
[..] 't dat gy onder u hebt
[..]en gestemt te versoecken
[..] des Heeren? Siet de
[..] der gene die uwen man
[..]en hebben zijn voor de
[..] ende sullen u uytdragen.
[..]nde sy viel terstont neder
[..] sijne voeten, ende gaf den
[..] Ende de jongelingen in-
[..]nen zijnde vondense doot,
[..]droegen[se] uyt, ende be-
[..]n[se] by haren man.
[..] Ende daer quam groote
[..] over de geheele ge-
[..]te, ende over alle die dit
[..]en.
[..] Ende door de handen der

voor u gesont.

11 Dese is de steen, die van u de bouwlieden veracht is, welcke tot een hooft des hoecks geworden is.

12 Ende de saligheyt en is in geenen anderen. Want daer en is oock onder den hemel geen andere naem, die onder de menschen gegeven is, door welcken wy moeten saligh worden.

13 Sy nu siende de vrymoedigheyt Petri ende Joannis, ende vernemende dat sy ongeleerde ende slechte menschen waren, verwonderden haer, ende kenden haer dat sy met Jesu geweest waren.

14 Ende siende den mensche by haer staen die genesen was, en hadden sy niet daer tegen te seggen.

15 Ende haer geboden hebbende uyt te gaen buyten den Raet, overleyden sy met malkanderen,

16 Seggende, Wat sullen wy dese menschen doen? Want dat 'er een bekent teecken door haer geschiet zy, is openbaer allen die te Jerusalem woonen, ende wy en konnen 't niet loochenen.

17 Maer op dat het niet meer ende meer onder het volck verspreydt en worde, laet ons haer scherpelick dreygen, dat sy niet meer tot eenigh mensche in desen naem en spreken.

18 Ende als syse geroepen hadden, seyden sy haer aen, dat sy gantschelick niet en souden spreken, noch leeren, in den name Jesu.

19 Maer Petrus ende Joannes antwoordende seyden tot haer, Oordeelt gy, of het recht is voor Godt, ulieden meer te hooren dan Godt.

20 Want wy en konnen niet laten te spreken 't gene wy gesien ende gehoort hebben.

21 Maer sy dreygdense nogh meer, ende lietense gaen, niets vindende hoe syse straffen souden, om des volcks wille: want sy verheerlickten alle Godt over het gene dat 'er geschiet was.

22 Want de mensche was meer dan veertigh jaren oudt, aen welcken dit teecken der genesinge geschiet was.

23 Ende sy losgelaten zijnde quamen tot den haren, ende verkondigden al wat de Overpriesters ende de Ouderlingen tot haer gesegt hadden.

24 Ende als dese [dat] hoorden, hieven sy eendrachtelick [hare] stemme op tot Godt, ende seyden, Heere, gy zijt de Godt, die gemaeckt hebt den hemel, ende de aerde, ende de zee, ende alle dingen die in deselve zijn.

25 Die door den mont Davids uwes knechts gesegt hebt, Waerom woeden de Heydenen, ende hebben de volcken ydele dingen bedacht?

26 De Koningen der aerde zijn [te samen] opgestaen, ende de Overste zijn by een vergadert, tegen den Heere, ende tegen sijnen Gesalfden.

27 Want in der waerheyt zijn vergadert tegen uw heyligh kint Jesum, welcken gy gesalft hebt, beyde Herodes ende Pontius Pilatus, met de Heydenen ende de volcken Israëls:

28 Om te doen al wat uwe hant ende uwe raet te vooren bepaelt hadde dat geschieden soude.

29 Ende nu [dan], Heere, siet op hare dreygingen, ende geeft uwen dienstknechten met alle vrijmoedigheyt uw woort te spreken.

30 Daer in, dat gy uwe hant uytstrecket tot genesinge, ende

dat teeckenen ende wonderen
geschieden door den naem van
uw heyligh kint Jesus.
31 Ende als sy gebeden hadden, wiert de plaetse, in welcke
sy vergadert waren, beweegt.
Ende sy wierden alle vervult
met den Heyligen Geest, ende
spraken het woort Godts met
vrymoedigheyt.
32 Ende der menigte van de
geene die geloofden was één
herte ende [één] ziele: ende
niemant en seyde dat yet van 't
geene hy hadde, sijn eygen
ware, maer alle dingen waren
haer gemeyn.
33 Ende de Apostelen gaven
met groote kracht getuygenisse
van de opstandinge des Heeren
Jesu: ende daer was groote genade over haer alle.
34 Want daer en was oock
niemant onder haer die gebreck
hadde. Want soo vele als 'er
besitters waren van landen ofte
huysen, die verkochten sy, ende
brachten den prijs der verkochte
[goederen], ende leyden [dien]
aen de voeten der Apostelen.
35 Ende aen een yegelick
wiert uytgedeelt nae dat elck
van noode hadde.
36 Ende Joses, van de Apostelen toegenaemt Barnabas, ('t
welck is, overgesett zijnde, een
sone der vertroostinge,) een Levijt, van geboorte uyt Cypren,
37 Alsoo hy eenen acker
hadde, verkocht [dien], ende
bracht het gelt, ende leyde het
aen de voeten der Apostelen.

Het 5. Capittel.

ENDE een seker man met
name Ananias, met Sapphira sijn wijf, verkocht een
have:
2 Ende onttrock van den
prijs, oock met medeweten sijns
wijfs: ende bracht een seker
deel, ende leyde [dat] aen de
voeten der Apostelen.
3 Ende Petrus seyde, Anania,
waerom heeft de satan uw herte
vervult, dat gy den Heyligen
Geest liegen soudet, ende onttrecken van den prijs des lants?
4 So het gebleven ware, en
bleef het niet uwe? ende verkocht zijnde, en was het niet in
uwe macht? Wat is 't dat gy
dese daet in uw herte hebt voorgenomen? Gy en hebt den
menschen niet gelogen, maer
Gode.
5 Ende Ananias dese woorden
hoorende viel neder, ende gaf
den geest. Ende daer quam
groote vreese over alle die dit
hoorden.
6 Ende de jongelingen opstaende schickten hem toe, ende
droegen [hem] uyt, ende begroeven [hem].
7 Ende het was omtrent drie
uren daer na, dat oock sijn wijf
daer inquam, niet wetende wat
'er geschiet was:
8 Ende Petrus antwoordde
haer, Segt my, hebt gylieden
het lant voor soo veel verkocht?
Ende sy seyde, Ja, voor soo veel.
9 Ende Petrus seyde tot haer,
Wat is 't dat gy onder u hebt
over een gestemt te versoecken
den Geest des Heeren? Siet de
voeten der gene die uwen man
begraven hebben zijn voor de
deure, ende sullen u uytdragen.
10 Ende sy viel terstont neder
voor sijne voeten, ende gaf den
geest. Ende de jongelingen ingekomen zijnde vondense doot,
ende droegen[se] uyt, ende begroeven[se] by haren man.
11 Ende daer quam groote
vreese over de geheele gemeynte, ende over alle die dit
hoorden.
12 Ende door de handen der

Apostelen geschiedden vele teeckenen ende wonderen onder het volck: Ende sy waren alle eendrachtelick in het voorhof Salomons.

13 Ende van de andere en durfde niemant sich by haer voegen: maer het volck hieldtse in grootachtinge.

14 Ende daer wierdender meer ende meer toegedaen, die den Heere geloofden, menigten beyde van mannen ende van vrouwen.

15 Also dat sy de krancke uytdroegen op de straten, ende leyden op bedden ende beddekens, op dat als Petrus quam, oock maer de schaduwe yemant van haer beschaduwen mochte.

16 Ende oock de menigte uyt de omliggende steden quam gesamentlick te Jerusalem, brengende krancke, ende die van onreyne geesten gequelt waren: welcke alle genesen wierden.

17 Ende de Hoogepriester stont op, ende alle die met hem waren, (welcke was de secte der Sadduceen,) ende wierden vervult met nijdigheyt.

18 Ende sloegen hare handen aen de Apostelen, ende settedense in de gemeyne gevanckenisse.

19 Maer de Engel des Heeren opende des nachts de deuren der gevanckenisse, ende leyddese uyt, ende seyde,

20 Gaet henen, ende staet, ende spreeckt in den Tempel tot het volck alle de woorden deses levens.

21 Als sy nu [dit] gehoort hadden, gingen sy tegen den morgenstont in den Tempel, ende leerden. Maer de Hoogepriester, ende die met hem waren, gekomen zijnde riepen den Raet te samen, ende alle de Oudtste der kinderen Israëls, ende sonden nae den kercker, om haer te halen.

22 Doch als de dienaers daer quamen, en vonden sy haer in de gevanckenisse niet: maer keerden wederom, ende boodschapten [dit],

23 Seggende, Wy vonden wel den kercker met alle versekertheyt toegesloten, ende de wachters buyten staende voor de deuren, maer als wy [die] geopent hadden, en vonden wy niemant daer binnen.

24 Doe nu de [Hooge]priester, ende de Hooftman des Tempels, ende de Overpriesters dese woorden hoorden, wierden sy twijfelmoedigh over haer, wat doch dit worden soude.

25 Ende daer quam een, ende boodschapte haer, seggende, Siet, de mannen die gy in de gevanckenisse gesett hebt, staen in den Tempel, ende leeren het volck.

26 Doe gingh de Hooftman henen, met de dienaren, ende brachtse, [doch] niet met gewelt: (want sy vreesden het volck, op dat sy niet gesteenigt en wierden.)

27 Ende als sy haer gebracht hadden, stelden syse voor den Raet: ende de Hoogepriester vraegde haer, ende seyde,

28 Hebben wy u niet ernstelick aengesegt, dat gy in desen name niet en soudet leeren? ende siet, gy hebt met dese uwe leere Jerusalem vervult, ende gy wilt het bloet deses menschen over ons brengen.

29 Maer Petrus ende de Apostelen antwoordden, ende seyden, Men moet Gode meer gehoorsaem zijn dan den menschen.

30 De Godt onser vaderen heeft Jesum opgeweckt, welcken gy omgebracht hebt, han-

gende [hem] aen het hout.
31 Desen heeft Godt door
sijne rechter-[hant] verhoogt
[tot] eenen Vorst ende Saligmaker,
om Israël te geven bekeeringe
ende vergevinge der sonden.
32 Ende wy zijn sijne getuygen
van dese woorden: ende
oock de Heylige Geest, welcken
Godt gegeven heeft den genen
die hem gehoorsaem zijn.
33 Als sy nu [dit] hoorden,
berstede haer ['t herte], ende sy
hielden raet om haer te dooden.
34 Maer een seker Phariseus
stont op in den Raet, met name
Gamaliël, een Leeraer der wet,
in weerde gehouden by al het
volck, ende geboodt dat men de
Apostelen een weynigh soude
doen buyten [staen].
35 Ende seyde tot haer, Gy
Israëlitische mannen, siet voor u
wat gy doen sult, aengaende dese
menschen.
36 Want voor dese dagen
stont Theudas op, seggende dat
hy wat was, dien een getal van
ontrent vier hondert mannen
aenhingh: welcke is omgebracht,
ende alle die hem gehoor
gaven zijn verstroyt, ende tot
niet geworden.
37 Na hem stont op Judas
Galileus, in de dagen der beschrijvinge,
ende maeckte veel
volcks afvalligh achter hem:
ende dese is oock vergaen, ende
alle die hem gehoor gaven, zijn
verstroyt geworden.
38 Ende nu segge ick ulieden,
houdt af van dese menschen,
ende laetse [gaen]: want indien
dese raet, ofte dit werck uyt
menschen is, so sal het gebroken
worden.
39 Maer indien het uyt Godt
is, so en kont gy dat niet breken,
op dat gy niet misschien
gevonden en wort oock tegen
Godt te strijden.
40 Ende sy gaven hem gehoor:
ende als sy de Apostelen
tot haer geroepen hadden, geesselden
sy [deselve], ende geboden
[haer] datse niet en souden
spreken in den name Jesu: ende
lietense gaen.
41 Sy dan gingen henen van
het aengesicht des Raets, verblijdt
zijnde dat sy waren weerdigh
geacht geweest om sijns
naems wille smaetheyt te lijden.
42 Ende sy en hielden niet
op alle dage in den Tempel,
ende by de huysen te leeren,
ende Jesum Christum te verkondigen.

HET 6. CAPITTEL.

ENDE in deselve dagen, als de
discipelen vermenigvuldigden,
ontstont er een murmureeringe
der Grieckschen tegen de
Hebreen, om dat hare weduwen
in de dagelicksche bedieninge
versuymt wierden.
2 Ende de twaelve riepen de
menigte der discipelen tot haer,
ende seyden, Het en is niet behoorlick
dat wy het woort Godts
nalaten, ende de tafelen dienen.
3 Siet dan om, broeders, nae
seven mannen uyt u, die [goet]
getuygenisse hebben, vol des
Heyligen Geests ende der wijsheyt,
welcke wy mogen stellen
over dese noodige sake.
4 Maer wy sullen volherden
in den gebede, ende in de bedieninge
des woorts.
5 Ende dit woort behaegde
alle de menigte: ende sy verkoren
Stephanum, eenen man vol
des geloofs ende des Heyligen
Geests, ende Philippum, ende
Prochorum, ende Nicanorem,
ende Timonem, ende Parmenam,
ende Nicolaum, eenen
Jodengenoot van Antiochien.

6 Welcke sy voor de Apostelen stelden: ende [dese], als sy gebeden hadden, leyden haer de handen op.

7 Ende het woort Godts wies, ende het getal der discipelen vermenigvuldigde te Jerusalem seer: ende een groote schare der Priesteren wiert den geloove gehoorsaem.

8 Ende Stephanus vol geloofs ende krachts, dede wonderen ende groote teeckenen onder het volck.

9 Ende daer stonden op, sommige die waren van de Synagoge, genaemt der Libertinen, ende der Cyreneers, ende der Alexandrinen, ende der gene die van Cilicia ende Asia waren, ende twisteden met Stephano:

10 Ende sy en konden niet wederstaen de wijsheyt ende den geest, door welcken hy sprack.

11 Doe maeckten sy mannen uyt, die seyden, Wy hebben hem hooren spreecken lasterlicke woorden tegen Mosem ende Godt.

12 Ende sy beroerden het volck, ende de Ouderlingen ende de Schriftgeleerde: ende [hem] aenvallende grepen sy hem, ende leydden [hem] voor den Raet.

13 Ende stelden valsche getuygen, die seyden, Dese mensche en houdt niet op lasterlicke woorden te spreken tegen dese heylige plaetse, ende de wet.

14 Want wy hebben hem hooren seggen, dat dese Jesus de Nazarener dese plaetse sal verbreken, ende [dat] hy de zeden veranderen sal, die ons Moses overgelevert heeft.

15 Ende alle die in den Raet saten, de oogen op hem houdende, sagen sijn aengesicht als het aengesicht eenes Engels.

HET 7. CAPITTEL.

ENDE de Hoogepriester seyde, Zijn dan dese dingen alsoo?

2 Ende hy seyde, Gy mannen broeders ende vaders, hooret toe, De Godt der heerlickheyt verscheen onsen vader Abraham [nogh] zijnde in Mesopotamia, eer hy woonde in Charran:

3 Ende seyde tot hem, Gaet uyt uw lant, ende uyt uw maegschap, ende komt in een lant dat ick u wijsen sal.

4 Doe gingh hy uyt het lant der Chaldeen, ende woonde in Charran. Ende van daer, na dat sijn vader gestorven was, bracht hy hem over in dit lant, daer gy nu in woonet.

5 Ende hy en gaf hem geen erfdeel in het selve, oock niet eenen voetstap: ende beloofde dat hy hem 't selve tot een besittinge geven soude, ende sijnen zade na hem, als hy [nogh] geen kint en hadde.

6 Ende Godt sprack alsoo, dat sijn zaet vreemdelingh sijn soude, in een vreemt lant, ende [dat] sy het souden dienstbaer maken, ende qualick handelen vier hondert jaren.

7 Ende het volck dat sy dienen sullen, sal ick oordeelen, sprack Godt. Ende daer na sullen sy uytgaen, ende sy sullen my dienen in dese plaetse.

8 Ende hy gaf hem het verbont der besnijdenisse; ende alsoo gewan hy Isaac, ende besneed hem op den achtsten dagh: ende Isaac [gewan] Jacob, ende Jacob de twaelf Patriarchen.

9 Ende de Patriarchen nijdigh zijnde verkochten Joseph, [om] nae Egypten [gebracht te worden]: ende Godt was met hem.

10 Ende verloste hem uyt alle sijne verdruckingen, ende gaf hem genade ende wijsheyt voor Pharao den Koningh van Egypten, ende hy stelde hem tot een Overste over Egypten, ende sijn geheel huys.

11 Ende daer quam een hongersnoot over het geheele lant van Egypten ende Chanaan, ende groote benaeuwheyt: ende onse vaders en vonden geen spijse.

12 Maer als Jacob hoorde dat in Egypten koorn was, sondt hy onse vaders eerstmael uyt.

13 Ende in de tweede [reyse] wiert Joseph sijnen broederen bekent, ende het geslachte Josephs wiert Pharao openbaer.

14 Ende Joseph sont henen, ende ontboodt sijnen vader Jacob, ende alle sijn geslachte, [bestaende] in vijf en seventigh zielen.

15 Ende Jacob quam af in Egypten, ende stierf, hy selve ende onse vaders.

16 Ende sy wierden overgebracht nae Sichem, ende gelegt in het graf 't welck Abraham gekocht hadde voor een somme gelts, van de sonen Emmors [des vaders] Sichem.

17 Maer als nu de tijt der belofte, die Godt Abraham gesworen hadde, genaeckte, wies het volck, ende vermenigvuldigde in Egypten:

18 Tot dat een ander Koningh opstont, die Joseph niet gekent en hadde.

19 Dese gebruyckte listigheyt tegen ons geslachte, ende handelde qualick met onse vaderen, so datse hare jonge kinderen moesten wechwerpen, op dat sy niet en souden voortteelen.

20 In welcken tijt Moses wiert geboren, ende was uytnemende schoon: welcke drie maenden opgevoet wiert in het huys sijns vaders.

21 Ende als hy wechgeworpen was, nam hem de dochter Pharaos op, ende voedde hem voor haerselven op tot eenen sone.

22 Ende Moses wiert onderwesen in alle wijsheyt der Egyptenaren: ende was machtigh in woorden ende in wercken.

23 Als hem nu de tijt van veertigh jaren vervult was, quam [hem] in sijn herte sijne broeders de kinderen Israëls te besoecken.

24 Ende siende eenen die onrecht leedt, beschermde hy [hem], ende wreeckte den genen dien overlast geschiedde, ende versloegh den Egyptenaer.

25 Ende hy meynde dat sijne broeders souden verstaen, dat Godt door sijne hant haer verlossinge geven soude: maer sy en hebben 't niet verstaen.

26 Ende den volgenden dagh wiert hy van haer gesien, daer sy vochten, ende hy dronghse tot vrede, seggende, Mannen, gy zijt broeders: waerom doet gy malkanderen ongelijck?

27 Ende die sijnen naesten ongelijck dede, verstiet hem, seggende, Wie heeft u tot een Overste ende Rechter over ons gestelt?

28 Wilt gy my [oock] ombrengen, gelijckerwijs gy gisteren den Egyptenaer omgebracht hebt?

29 Ende Moses vluchtede op dat woort, ende wiert een vreemdelingh in het lant Madiam, daer hy twee sonen gewan.

30 Ende als veertigh jaren vervult waren, verscheen hem de Engel des Heeren in de woestijne des bergs Sina in een vlammigh vyer des doornenboschs.

S

31 Moses nu [dat] siende verwonderde hem over het Gesichte: ende als hy derwaerts gingh om [dat] te besien, so geschiedde een stemme des Heeren tot hem,

32 [Seggende,] Ick ben de Godt uwer vaderen, de Godt Abrahams, ende de Godt Isaacs, ende de Godt Jacobs. Ende Moses wiert seer beevende, ende en durfde [het] niet besien.

33 Ende de Heere seyde tot hem, Ontbindt de schoenen van uwe voeten: want de plaetse, in welcke gy staet, is heyligh lant.

34 Ick hebbe merckelick gesien de mishandelinge mijns volcks dat in Egypten is, ende ick hebbe haer suchten gehoort, ende ben nedergekomen, om haer daer uyt te verlossen: ende nu komt herwaerts, ick sal u nae Egypten senden.

35 Desen Mosem, welcken sy verloochent hadden, seggende, Wie heeft u tot een Overste ende Rechter gestelt desen [segge ick] heeft Godt tot eenen Oversten ende Verlosser gesonden door de hant des Engels, die hem verschenen was in den doornenbosch.

36 Dese heeft haer uytgeleydt, doende wonderen ende teeckenen in 't lant van Egypten, ende in de roode zee, ende in de woestijne, veertigh jaren.

37 Dese is de Moses, die tot de kinderen Israëls gesegt heeft, de Heere uwe Godt sal u eenen Propheet verwecken uyt uwe broederen, gelijck my: dien sult gy hooren.

38 Dese is 't die in de vergaderinge [des volcks] in de woestijne was met den Engel, die tot hem spraeck op den bergh Sina, ende [met] onse vaderen: welcke de levendige woorden ontfingh, om ons [die] te geven.

39 Den welcken onse vaders niet en wilden gehoorsaem zijn, maer verwierpen [hem], ende keerden met haere herten [weder] nae Egypten:

40 Seggende tot Aaron, Maeckt ons goden, die voor ons henen gaen. Want [wat] desen Moses [aengaet], die ons uyt het lant van Egypten geleydt heeft, wy en weten niet wat hem geschiet is.

41 Ende sy maeckten een kalf in die dagen, ende brachten offerhande tot den afgodt, ende verheugden haer in de wercken harer handen.

42 Ende Godt keerde [hem], ende gaf haer over, dat sy den heyre des hemels dienden, gelijck geschreven is in het Boeck der Propheten, Hebt gy oock slacht-offeren, ende offerhanden my opgeoffert, veertigh jaren in de woestijne, gy huys Israëls?

43 Ja gy hebt opgenomen den tabernakel Molochs, ende het gesternte uwes godts Remphan, de afbeeldingen die gy gemaeckt hebt om die te aenbidden: ende ick sal u overvoeren op gene [zijde] van Babylonien.

44 De Tabernakel der getuygenisse was onder onse vaderen in de woestijne, gelijck geordineert hadde hy die tot Mosem seyde, dat hy denselven maken soude nae de afbeeldinge die hy gesien hadde.

45 Welcken oock onse vaders ontfangen hebbende, met Jesu gebracht hebben in 't [lant] dat de Heydenen besaten, die Godt verdreven heeft van het aengesicht onser vaderen, tot de dagen Davids toe,

46 Dewelcke voor Godt genade gevonden heeft, ende begeert heeft te vinden een woonstede voor den Godt Jacobs.

47 Ende Salomon bouwde
hem een huys.
48 Maer de Allerhoogste en
woont niet in Tempelen met
handen gemaeckt: gelijck de
Propheet segt,
49 De hemel is my een throon,
ende de aerde een voetbanck mij-
ner voeten. Hoedanigh huys
sult gy my bouwen? segt de
Heere: ofte, welcke is de plaetse
mijner ruste?
50 En heeft niet mijne hant
alle dese dingen gemaeckt?
51 Gy hartneckige ende on-
besnedene van herten ende oo-
ren, gy wederstaet altijt den Hey-
ligen Geest, gelijck uwe vaders,
[alsoo] oock gy.
52 Wien van de Propheten
en hebben uwe vaders niet ver-
volgt? ende sy hebben gedoodt
de gene die te vooren verkon-
digt hebben de komste des Recht-
veerdigen, van welcken gylieden
nu verraders ende moorders ge-
worden zijt.
53 Gy die de wet ontfangen
hebt door bestellingen der En-
gelen, ende en hebt[se] niet ge-
houden.
54 Als sy nu dit hoorden, ber-
steden hare herten, ende sy
knersten de tanden tegen hem.
55 Maer hy vol zijnde des
Heyligen Geests, ende de oogen
houdende nae den hemel, sagh
de heerlickheyt Godts, ende
Jesum, staende ter rechter[hant]
Godts.
56 Ende hy seyde, Siet, ick
sie de hemelen geopent, ende
den Sone des menschen staende
ter rechter[hant] Godts.
57 Maer sy roepende met
grooter stemme, stopten hare
ooren, ende vielen eendrachte-
lick op hem aen.
58 Ende wierpen hem ter
stadt uyt, ende steenigden [hem]:
ende de getuygen leyden hare
kleederen af aen de voeten eens
jongelings, genaemt Saulus.
59 Ende sy steenigden Ste-
phanum, aenroepende, ende seg-
gende, Heere Jesu, ontfangt mij-
nen geest.
60 Ende vallende op de knien
riep hy met grooter stemme,
Heere, en rekent haer dese sonde
niet toe. Ende als hy dat ge-
segt hadde ontsliep hy.

HET 8. CAPITTEL.

ENDE Saulus hadde mede een
welbehagen aen sijne doot.
Ende daer wiert te dien dage
een groote vervolginge tegen de
gemeynte, die te Jerusalem was:
ende sy wierden alle verstroyt
door de landen van Judea ende
Samaria, behalven de Apostelen.
2 Ende [eenige] Godtvruch-
tige mannen droegen Stepha-
num te samen [ten grave], ende
maeckten grooten rouwe over
hem.
3 Ende Saulus verwoestede
de gemeynte, gaende in de huy-
sen: ende treckende mannen
ende vrouwen, leverdese over in
de gevanckenisse.
4 Sy dan nu die verstroyt wa-
ren gingen [het lant] door, ende
verkondigden het woort.
5 Ende Philippus quam af in
de stadt van Samaria, ende pre-
dickte haer Christum.
6 Ende de scharen hielden
haer eendrachtelick aen 't gene
van Philippo gesegt wiert, de-
wijle sy hoorden ende sagen de
teeckenen die hy dede.
7 Want van vele die onreyne
geesten hadden, gingen [deselve]
uyt, roepende met grooter stem-
me: ende vele geraeckte ende
kreupele wierden genesen.
8 Ende daer wiert groote blijt-
schap in die stadt.
9 Ende een seker man, met

name Simon, was te vooren in
de stadt plegende tooverye, ende
verruckende de sinnen des volcks
van Samaria, seggende van hem-
selven, dat hy wat groots was.
10 Welcken sy alle aenhin-
gen van den kleynen tot den
grooten, seggende, Dese is de
groote kracht Godts.
11 Ende sy hingen hem aen,
om dat hy eenen langen tijd met
tooveryen hare sinnen verruckt
hadde.
12 Maer doe sy Philippo ge-
loofden, die het Euangelium
van het Koninckrijcke Godts,
ende [van] den name Jesu
Christi verkondigde, wierden sy
gedoopt beyde mannen ende
vrouwen.
13 Ende Simon geloofde oock
selve, ende gedoopt zijnde bleef
geduerigh by Philippum: ende
siende de teeckenen ende groote
krachten, die daer geschiedden,
ontsettede hy hem.
14 Als nu de Apostelen die te
Jerusalem waren, hoorden dat
Samaria het woort Godts aen-
genomen hadde, sonden sy tot
haer Petrum ende Joannem.
15 Dewelcke afgekomen zijnde
baden voor haer, dat sy den
Heyligen Geest ontfangen moch-
ten.
16 (Want hy en was nogh op
niemant van haer gevallen, maer
sy waren alleenlick gedoopt in
den name des Heeren Jesu.)
17 Doe leyden sy de handen
op haer, ende sy ontfingen den
Heyligen Geest.
18 Ende als Simon sagh, dat
door de opleggingе van de han-
den der Apostelen de Heylige
Geest gegeven wiert, so boodt
hy haer gelt aen,
19 Seggende, Geeft oock my
dese macht, op dat so wien ick
de handen oplegge, hy den Hey-
ligen Geest ontfange.
20 Maer Petrus seyde tot
hem, Uw gelt zy met u ten ver-
derve, om dat gy gemeynt hebt
dat de gave Godts door gelt ver-
kregen wort.
21 Gy en hebt geen deel noch
lot in dit woort: want uw herte
en is niet recht voor Godt.
22 Bekeert u dan van dese
uwe boosheyt, ende bidt Godt,
of misschien u dese overlegginge
uwes herten vergeven wierde.
23 Want ick sie dat gy zijt in
eene gantsch bittere galle, ende
t'samenknoopinge der ongerech-
tigheyt.
24 Doch Simon antwoordende
seyde, Bidt gylieden voor my
tot den Heere, op dat niets over
my en kome van 't gene gy ge-
segt hebt.
25 Sy dan nu, als sy het woort
des Heeren betuygt ende ge-
sproken hadden, keerden weder-
om nae Jerusalem, ende ver-
kondigden het Euangelium [in]
vele vlecken der Samaritanen.
26 Ende een Engel des Hee-
ren sprack tot Philippum, seg-
gende, Staet op, ende gaet he-
nen tegen het zuyden, op den
wegh die van Jerusalem afdaelt
nae Gaza, welcke woest is.
27 Ende hy stont op ende
gingh henen: ende, siet, een
Moorman, een Kamerlingh,
[ende] een machtigh heer van
Candace, de Koninginne der
Mooren, die over alle haren
schat was, welcke was gekomen
om aen te bidden te Jerusalem:
28 Ende hy keerde wederom,
ende sat op sijnen wagen, ende
las den Propheet Esaiam.
29 Ende de Geest seyde tot
Philippum, Gaet toe, ende voegt
u by desen wagen.
30 Ende Philippus liep toe,
ende hoorde hem den Propheet
Esaiam lesen, ende seyde, Ver-
staet gy oock 't gene gy leest?

31 Ende hy seyde, Hoe soude
ick doch konnen, so my niet ye-
mant en onderrecht? Ende hy
badt Philippum, dat hy op soude
komen, ende by hem sitten.
32 Ende de plaetse der Schrif-
ture, die hy las, was dese, Hy is
gelijck een schaep ter slachtinge
geleydt: ende gelijck een lam
stemmeloos is voor dien die het
scheert, alsoo en doet hy sijnen
mont niet open.
33 In sijne vernederinge is
sijn oordeel wechgenomen: ende
wie sal sijn geslachte verhalen?
want sijn leven wort van der
aerde wechgenomen.
34 Ende de Kamerlingh ant-
woordde Philippo, ende seyde,
Ick bidde u, van wien segt de
Propheet dit? Van hemselven,
ofte van yemant anders?
35 Ende Philippus dede sijnen
mont open, ende beginnende
van die selve Schrift, verkon-
digde hem Jesum.
36 Ende also sy over wegh
reysden, quamen sy aen een se-
ker water: ende de Kamerlingh
seyde, Siet daer water: wat ver-
hindert my gedoopt te worden?
37 Ende Philippus seyde, In-
dien gy van gantscher herten
gelooft, so is 't geoorloft. Ende
hy antwoordende seyde, Ick ge-
loove dat Jesus Christus de Sone
Godts is.
38 Ende hy geboodt den wa-
gen stille te houden: ende sy
daelden beyde af in het water,
so Philippus als de Kamerlingh,
ende hy doopte hem.
39 Ende doe sy uyt het water
waren opgekomen, nam de Geest
des Heeren Philippum wech,
ende de Kamerlingh en sagh
hem niet meer: want hy reysde
sijnen wegh met blijtschap.
40 Maer Philippus wiert ge-
vonden te Azoten, ende ['t lant]
doorgaende, verkondigde hy het
Euangelium [in] alle steden, tot
dat hy tot Cesareen quam.

HET 9. CAPITTEL.

ENDE Saulus blasende nogh
dreyginge ende moort tegen
de discipelen des Heeren, gingh
tot den Hoogenpriester,
2 Ende begeerde brieven van
hem nae Damascum aen de Sy-
nagogen, op dat so hy eenige
die van dien wegh waren, vonde,
hy [deselve] beyde mannen ende
vrouwen soude gebonden bren-
gen nae Jerusalem.
3 Ende als hy reysde, is 't ge-
schiet dat hy naeby Damascum
quam, ende hem omscheen snel-
lick een licht van den hemel:
4 Ende ter aerden gevallen
zijnde, hoorde hy een stemme
die tot hem seyde, Saul, Saul,
wat vervolgt gy my?
5 Ende hy seyde, Wie zijt
gy, Heere? Ende de Heere
seyde, Ick ben Jesus dien gy
vervolgt. Het is u hart de ver-
senen tegen de prickels te slaen.
6 Ende hy beevende ende
verbaest zijnde, seyde, Heere,
wat wilt gy dat ick doen sal?
Ende de Heere [seyde] tot hem,
Staet op, ende gaet in de stadt,
ende u sal [aldaer] gesegt wor-
den, wat gy doen moet.
7 Ende de mannen die met
hem over wegh reysden, stonden
verbaest, hoorende wel de stem-
me, maer niemant siende.
8 Ende Saulus stont op van
der aerde: ende als hy sijne oo-
gen open dede, en sagh hy nie-
mant. Ende sy hem by der hant
leydende, brachten hem tot Da-
mascum.
9 Ende hy was drie dagen dat
hy niet en sagh: ende en at niet,
noch en dronck niet.
10 Ende daer was een seker
discipel te Damascus, met name

moesten zijn tot gedachtenisse opgekomen voor Godt.

5 Ende nu sendt mannen nae Joppe, ende ontbiedt Simon, die toegenaemt wort Petrus.

6 Dese ligt te huys by eenen Simon lederbereyder, die [sijn] huys heeft by de zee: dese sal u seggen wat gy doen moet.

7 Ende als de Engel, die tot Cornelium sprack, wechgegaen was, riep hy twee van sijne huysknechten, ende eenen Godtsaligen krijgsknecht van de gene die geduerigh by hem waren:

8 Ende als hy haer alles verhaelt hadde, sondt hyse nae Joppe.

9 Ende des anderen daegs, terwijle dese reysden, ende naeby de stadt quamen, klom Petrus op 't dack om te bidden, ontrent de seste ure.

10 Ende hy wiert hongerigh, ende begeerde te eten. Ende terwijle sy het bereydden, viel over hem een vertreckinge van sinnen.

11 Ende hy sagh den hemel geopent, ende een seker vat tot hem nederdalen, gelijck een groot linnen laken aen de vier hoecken gebonden, ende nedergelaten op de aerde.

12 In het welcke waren alle de viervoetige [dieren] der aerde, ende de wilde, ende de kruypende [dieren], ende de vogelen des hemels.

13 Ende daer geschiedde een stemme tot hem, Staet op Petre, slacht ende eet.

14 Maer Petrus seyde, Geensins, Heere: want ick en hebbe noyt gegeten yet dat gemeyn, ofte onreyn was.

15 Ende een stemme [geschiedde] wederom ten tweeden mael tot hem, 't Gene Godt gereynigt heeft en sult gy niet gemeyn maken.

16 Ende dit geschiedde tot driemael: ende het vat wiert wederom opgenomen in den hemel.

17 Ende also Petrus in hemselven twijffelde wat doch het Gesichte mochte zijn, dat hy gesien hadde, siet, de mannen die van Cornelio afgesonden waren, gevraegt hebbende nae het huys Simonis, stonden aen de poorte.

18 Ende [yemant] geroepen hebbende vraegden sy, of Simon, toegenaemt Petrus, daer te huys lagh.

19 Ende als Petrus op dat Gesichte dachte, seyde de Geest tot hem, Siet drie mannen soecken u:

20 Daerom staet op, gaet af, ende reyst met haer, niet twijffelende: want ick hebbe haer gesonden.

21 Ende Petrus gingh af tot de mannen, die van Cornelio tot hem gesonden waren, ende seyde, Siet, ick ben 't dien gy soeckt: wat is de oorsake waerom gy hier zijt?

22 Ende sy seyden, Cornelius een Hooftman over hondert, een rechtveerdigh man, ende vreesende Godt, ende die [goet] getuygenisse heeft van het gantsche volck der Joden, is door Goddelicke openbaringe vermaent van eenen heyligen Engel, dat hy u soude ontbieden tot sijnen huyse, ende dat hy van u woorden [der saligheyt] soude hooren.

23 Als hyse dan ingeroepen hadde, ontfingh hyse in huys. Doch des anderen daegs gingh Petrus met haer henen, ende sommige der broederen, die van Joppe waren, gingen met hem.

24 Ende des anderen daegs quamen sy tot Cesareen. Ende Cornelius verwachtede haer,

t'samengeroepen hebbende die
van sijn maegschap ende byson-
derste vrienden.
25 Ende als het geschiedde
dat Petrus inquam, gingh hem
Cornelius te gemoete, ende val-
lende aen [sijne] voeten aenbadt
hy.
26 Maer Petrus rechtede hem
op, seggende, Staet op, ick ben
oock selve een mensche.
27 Ende met hem sprekende
gingh hy in, ende vondt 'er vele
die t'samengekomen waren.
28 Ende hy seyde tot haer,
Gy weet hoe het eenen Jood-
schen man ongeoorlooft is hem
te voegen, ofte te gaen tot eenen
vreemden: doch Godt heeft my
getoont dat ick geen mensche en
soude gemeyn ofte onreyn hee-
ten.
29 Daerom ben ick oock son-
der tegenspreken gekomen ont-
boden zijnde. So vrage ick dan,
om wat reden gylieden my hebt
ontboden.
30 Ende Cornelius seyde,
Over vier dagen was ick vas-
tende tot deser ure toe, ende ter
negender ure badt ick in mijn
huys.
31 Ende siet, een man stont
voor my in een blinckende
kleet, ende seyde, Corneli, uw
gebedt is verhoort, ende uwe
aelmoessen zijn voor Godt ge-
dacht geworden.
32 Sendt dan nae Joppe,
ende ontbiedt Simon die toe-
genaemt wort Petrus: dese ligt
te huys in het huys van Simon
den lederbereyder aen de zee,
welcke hier gekomen zijnde,
sal tot u spreken.
33 So hebbe ick dan van
stonden aen tot u gesonden, ende
gy hebt wel gedaen dat gy hier
gekomen zijt, Wy zijn dan
alle nu [hier] tegenwoordigh
voor Godt, om te hooren al het
gene u van Godt bevolen is.
34 Ende Petrus den mont
open doende, seyde, Ick ver-
neme in der waerheyt dat Godt
geen aennemer des persoons en
is,
35 Maer in allen volcke, die
hem vreest ende gerechtigheyt
werckt is hem aengenaem.
36 [Dit is] het woort dat hy
gesonden heeft den kinderen
Israëls, verkondigende vrede
door Jesum Christum: Dese is
een Heere van alle.
37 Gylieden weet de sake die
geschiet is door geheel Judeam,
beginnende van Galilea, na den
Doop, welcken Joannes gepre-
dickt heeft:
38 [Belangende] Jesum van
Nazareth, hoe hem Godt gesalft
heeft met den Heyligen Geest,
ende met kracht: welcke [het
lant] doorgegaen is, goet doende,
ende genesende alle die van den
duyvel overweldigt waren: want
Godt was met hem.
39 Ende wy zijn getuygen
van al het gene hy gedaen heeft,
beyde in het Jodische lant ende
te Jerusalem: welcken sy ge-
doodt hebben, [hem] hangende
aen een hout.
40 Desen heeft Godt opge-
weckt ten derden dage, ende ge-
geven, dat hy openbaer soude
worden:
41 Niet alle den volcke, maer
den getuygen die van Godt te
vooren verkoren waren, ons
[namelick] die met hem gegeten
ende gedroncken hebben, na
dat hy uyt den dooden opge-
staen was.
42 Ende heeft ons geboden
den volcke te prediken, ende te
betuygen dat hy is de gene die
van Godt verordineert is, tot
een Rechter van levende ende
doode.
43 Desen geven getuygenisse

alle de Propheten, dat een yege-
lick die in hem geloooft verge-
vinge der sonden ontfangen sal
door sijnen name.
44 Als Petrus nogh dese woor-
den sprack, viel de Heylige
Geest op alle die het woort
hoorden.
45 Ende de geloovige die uyt
de Besnijdenisse waren, soo vele
als 'er met Petro waren gekomen,
ontsetteden haer dat de gave
des Heyligen Geests oock op de
Heydenen uytgestort wiert:
46 Want sy hoorden haer
spreken met [vreemde] talen,
ende Godt groot maken. Doe
antwoordde Petrus,
47 Kan oock yemant het wa-
ter weeren, dat dese niet gedoopt
en souden worden, welcke den
Heyligen Geest ontfangen heb-
ben, gelijck als oock wy?
48 Ende hy beval dat sy sou-
den gedoopt worden in den
name des Heeren. Doe baden
sy hem dat hy eenige dagen by
[haer] wilde blijven.

HET 11. CAPITTEL.

DE Apostelen nu, ende de
Broeders, die in Judea wa-
ren, hebben gehoort, dat oock
de Heydenen het woort Godts
aengenomen hadden.
2 Ende doe Petrus opgegaen
was nae Jerusalem, twisteden
tegen hem de gene die uyt de
Besnijdenisse waren,
3 Seggende, Gy zijt ingegaen
tot mannen die de voorhuyt
hebben, ende hebt met haer ge-
geten.
4 Maer Petrus beginnende
verhaelde het haer vervolgens,
seggende,
5 Ick was in de stadt Joppe,
biddende: ende sagh in een
vertreckinge van sinnen een Ge-
sichte, [namelick] een seker vat,
gelijck een groot linnen laken,
nederdalende, by de vier hoec-
ken nedergelaten uyt den he-
mel, ende quam tot by my.
6 Op welck [laken] als ick de
oogen hieldt, so merckte ick,
ende sagh de viervoetige [die-
ren] der aerde, ende de wilde,
ende de kruypende [dieren],
ende de vogelen des hemels.
7 Ende ick hoorde eene stem-
me die tot my seyde, Staet op
Petre, slacht ende eet.
8 Maer ick seyde, Geensins,
Heere: want noyt en is yet, dat
gemeyn ofte onreyn was, in mij-
nen mont ingegaen.
9 Doch de stemme antwoord-
de my ten tweeden mael uyt den
hemel, Het gene Godt gereynigt
heeft, en sult gy niet gemeyn
maken.
10 Ende dit geschiedde tot
driemael: ende alles wiert we-
derom opgetrocken in den he-
mel.
11 Ende siet ter selver [ure]
stonden daer drie mannen voor
het huys daer ick in was, die
van Cesareen tot my afgesonden
waren.
12 Ende de Geest seyde tot
my, dat ick met haer gaen soude,
niet twijffelende. Ende met my
gingen oock dese ses broeders,
ende wy zijn in des mans huys
ingegaen.
13 Ende hy heeft ons ver-
haelt hoe hy eenen Engel ge-
sien hadde, die in sijn huys
stont, ende tot hem seyde, Sendt
mannen nae Joppe, ende ont-
biedt Simon, die toegenaemt is
Petrus:
14 Die woorden tot u sal spre-
ken, door welcke gy sult saligh
worden, ende alle uw huys.
15 Ende als ick begon te spre-
ken, viel de Heylige Geest op
haer, gelijck oock op ons in het
begin.
16 Ende ick wiert gedachtigh

aen het woort des Heeren, hoe
hy seyde, Joannes doopte wel
met water, maer gylieden sult
gedoopt worden met den Heyligen Geest.
17 Indien dan Godt haer
evengelijcke gave gegeven heeft,
als oock ons die in den Heere
Jesum Christum gelooft hebben,
wie was ick doch die Godt konde
weeren?
18 Ende als sy dit hoorden
waren sy te vreden, ende verheerlickten Godt, seggende, So
heeft dan Godt oock den Heydenen de bekeeringe gegeven ten
leven!
19 De gene nu die verstroyt
waren door de verdruckinge,
die over Stephanus geschiet
was, gingen ['t lant] door tot
Phenicien toe, ende Cypren,
ende Antiochien, tot niemant
het woort sprekende, dan alleen
tot de Joden.
20 Ende daer waren eenige
Cyprische ende Cyreneïsche
mannen uyt haer, welcke tot
Antiochien gekomen zijnde
spraken tot de Grieckschen, verkondigende den Heere Jesum.
21 Ende de hant des Heeren
was met haer: ende een groot
getal geloofde, ende bekeerde
hem tot den Heere.
22 Ende het geruchte van
haer quam tot de ooren der gemeynte die te Jerusalem was:
ende sy sonden Barnabam uyt,
dat hy ['t lant] doorginge tot
Antiochien toe.
23 Dewelcke daer gekomen
zijnde, ende de genade Godts
siende, wiert verblijdt, ende vermaendese alle, dat sy met een
voornemen des herten by den
Heere souden blijven.
24 Want hy was een goet
man, ende vol des Heyligen
Geests, ende des geloofs: ende
daer wiert een groote schare den
Heere toegevoegt.
25 Ende Barnabas gingh uyt
nae Tarsen om Saulum te soecken: ende als hy hem gevonden
hadde, bracht hy hem tot Antiochien.
26 Ende het is geschiet dat
sy een geheel jaer [t' samen]
vergaderden in de gemeynte,
ende een groote schare leerden:
ende dat de discipelen eerst te
Antiochien Christenen genaemt
wierden.
27 Ende in deselve dagen
quamen [eenige] Propheten af
van Jerusalem tot Antiochien.
28 Ende één uyt haer, met
name Agabus, stont op, ende
gaf te kennen door den Geest,
dat 'er een groote hongersnoot
soude wesen over de geheele
werelt: dewelcke oock gekomen
is onder den Keyser Claudio.
29 Ende nae dat een yegelick
der discipelen vermocht, besloot
elck van haer [yet] te senden
ten dienste der broederen die in
Judea woonden.
30 Het welck sy oock deden,
ende sonden 't tot de Ouderlingen door de hant Barnabe ende
Sauli.

HET 12. CAPITTEL.

ENDE ontrent deselve tijt
sloegh de Koningh Herodes
de handen aen sommige van de
gemeynte, om die qualick te
handelen.
2 Ende hy doodde Jacobum
den broeder Joannis met den
sweerde.
3 Ende doe hy sagh dat het
den Joden behagelick was, voer
hy voort om oock Petrum te
vangen: (ende het waren de
dagen der ongeheevelde [brooden]:)
4 Den welcken oock gegrepen
hebbende hy in de gevanckenisse settede, ende gaf [hem]

over aen vier [wachten, elck]
van vier krijgsknechten, om hem
te bewaren, willende na het
Paesch[feest] hem voortbrengen
voor het volck.
5 Petrus dan wiert in de ge-
vanckenisse bewaert: maer van
de gemeynte wiert een gedue-
righ gebedt tot Godt voor hem
gedaen.
6 Doe hem nu Herodes soude
voortbrengen, sliep Petrus dien
selven nacht tusschen twee krijgs-
knechten, gebonden met twee
ketenen: ende de wachters voor
de deure bewaerden de gevanc-
kenisse.
7 Ende siet, een Engel des
Heeren stont daer, ende een
licht scheen in de wooninge,
ende slaende de zijde Petri
weckte hy hem op, seggende,
Staet haestelick op. Ende sijne
ketenen vielen af van de han-
den.
8 Ende de Engel seyde tot
hem, Omgordt u, ende bindt
uwe schoensolen aen. Ende hy
dede alsoo. Ende hy seyde tot
hem, Werpt uwen mantel om,
ende volgt my.
9 Ende uytgaende volgde hy
hem, ende en wist niet dat het
waerachtigh was 't gene door
den Engel geschiedde, maer hy
meynde dat hy een Gesichte
sagh.
10 Ende als sy door de eerste
ende tweede wacht gegaen wa-
ren, quamen sy aen de yseren
poorte, die nae de stadt leydt:
dewelcke van selfs haer geopent
wiert. Ende uytgegaen zijnde
gingen sy één strate voort: ende
terstont scheydde de Engel van
hem.
11 Ende Petrus tot hemsel-
ven gekomen zijnde, seyde, Nu
weet' ick waerachtelick dat de
Heere sijnen Engel uytgesonden
heeft, ende my verlost heeft uyt
de hant Herodis, ende [uyt] alle
de verwachtinge van het volck
der Joden.
12 Ende als hy [alles] over-
legt hadde, gingh hy nae het
huys Marie des moeders Joan-
nis, die toegenaemt was Mar-
cus, alwaer vele t'samenverga-
dert ende biddende waren.
13 Ende als Petrus aen de
deure van de voorpoorte klopte,
quam een dienstmaegt voor om
te luysteren, met name Rhode.
14 Ende sy de stemme Pe-
tri bekennende, en dede van
blijtschap de voorpoorte niet
open, maer liep nae binnen ende
boodschapte, dat Petrus voor
[aen] de voorpoorte stont.
15 Ende sy seyden tot haer,
Gy raest. Doch sy bleef daer
sterck by, dat het alsoo was.
Ende sy seyden, Het is sijn En-
gel.
16 Maer Petrus bleef klop-
pende: ende als sy open gedaen
hadden, sagen sy hem, ende
ontsetteden haer.
17 Ende als hy haer met de
hant gewenckt hadde, datse swij-
gen souden, verhaelde hy haer,
hoe hem de Heere uyt de ge-
vanckenisse uytgeleydt hadde:
ende seyde, Boodschapt dit Ja-
cobo ende den broederen. Ende
hy uytgegaen zijnde reysde nae
een andere plaetse.
18 Ende als het dagh was ge-
worden, was daer geen kleyne
beroerte onder de krijgsknech-
ten, wat doch Petro mochte ge-
schiet zijn.
19 Ende als Herodes hem ge-
socht hadde, ende niet en vondt,
ende de wachters rechtelick on-
dervraegt hadde, geboodt hy
datse wechgeleydet souden wor-
den. Ende hy vertrock van Ju-
dea nae Cesareen, ende hieldt
hem [aldaer].
20 Ende Herodes hadde in

den sin tegen de Tyriers ende Sidoniers te krijgen: maer sy quamen eendrachtelick tot hem, ende Blastum, die des Konings Kamerlingh was, overredet hebbende, begeerden vrede; om dat haer lant gespijsigt wiert van des Konings [lant].

21 Ende op eenen gesetten dagh Herodes een Konincklickkleet aengedaen hebbende, ende op den Rechterstoel geseten zijnde, dede een reden tot haer:

22 Ende het volck riep [hem] toe, Een stemme Godts, ende niet eenes menschen.

23 Ende van stonden aen sloegh hem een Engel des Heeren, daerom dat hy Godt de eere niet en gaf: ende wiert van de wormen gegeten, ende gaf den geest.

24 Ende het woort Godts wies, ende vermenigvuldigde.

25 Barnabas nu ende Saulus keerden wederom van Jerusalem, als sy den dienst volbracht hadden, medegenomen hebbende oock Joannem, die toegenaemt wiert Marcus.

HET 13. CAPITTEL.

ENDE daer waren tot Antiochien in de gemeynte die daer was, eenige Propheten ende Leeraers, namelick Barnabas, ende Simeon genaemt Niger, ende Lucius van Cyrenen, ende Manahen, die met Herodes den Viervorst opgevoedt was, ende Saulus.

2 Ende als sy den Heere dienden, ende vasteden, seyde de Heylige Geest, Sondert my af beyde Barnabam ende Saulum, tot het werck daer toe ickse geroepen hebbe.

3 Doe vasteden ende baden sy, ende haer de handen opgelegt hebbende lieten syse gaen.

4 Dese dan uytgesonden zijnde van den Heyligen Geest, quamen af tot Seleucien, ende van daer scheepten sy af nae Cypren.

5 Ende gekomen zijnde tot Salamis, verkondigden sy het woort Godts in de Synagogen der Joden: ende sy hadden oock Joannem tot eenen dienaer.

6 Ende als sy het eylant doorgegaen waren tot Paphos toe, vonden sy eenen sekeren tooveraer, eenen valschen Propheet, eenen Jode, wiens name was Bar-Jesus,

7 Welck was by den Stadthouder Sergius Paulus, eenen verstandigen man. Dese, Barnabam ende Saulum tot hem geroepen hebbende, socht seer het woort Godts te hooren.

8 Maer Elymas de tooveraer (want alsoo wort sijn naem overgesett) wederstont haer, soeckende den Stadthouder van het geloove af te keeren.

9 Doch Saulus (die oock Paulus [genaemt] is) vervult met den Heyligen Geest, ende de oogen op hem houdende, seyde,

10 O gy kint des duyvels, vol van alle bedrogh, ende van alle arglistigheyt, vyant van alle gerechtigheyt, sult gy niet ophouden te verkeeren de rechte wegen des Heeren?

11 Ende nu siet, de hant des Heeren [is] tegen u: ende gy sult blint zijn, ende de sonne niet sien voor eenen tijt. Ende van stonden aen viel op hem donckerheyt ende duysternisse: ende rontom gaende socht hy, die [hem] met de hant mochten leyden.

12 Als de Stadthouder sagh 't gene geschiet was, doe geloofde hy, verslagen zijnde over de leere des Heeren.

13 Ende Paulus, ende die

met hem waren, van Papho afgevaren zijnde, quamen tot Pergen [een stadt] in Pamphylia. Maer Joannes van haer scheydende keerde weder nae Jerusalem.
14 Ende sy van Pergen ['t
lant] doorgaende, quamen tot Antiochien [een stadt] in Pisidien: ende gegaen zijnde in de Synagoge op den dagh des Sabbaths, saten sy neder.
15 Ende nae het lesen der
wet ende der Propheten, sonden de Overste der Synagoge tot haer, seggende, Mannen broeders, indien daer [eenigh] woort van vertroostinge tot den volcke in u is, so spreeckt.
16 Ende Paulus stont op,
ende wenckte met de hant, ende seyde, Gy Israëlitische mannen, ende gy die Godt vreest, hoort toe.
17 De Godt deses volcks Is-
raëls heeft onse vaderen uytverkoren, ende het volck verhoogt, als sy vreemdelingen waren in 't lant van Egypten, ende heeftse met eenen hoogen arm daer uytgeleydt.
18 Ende heeft ontrent den
tijt van veertigh jaren hare zeden verdragen in de woestijne.
19 Ende seven volckeren uyt-
geroeyt hebbende in het lant Chanaan, heeft haer door het lot het lant derselve uytgedeelt.
20 Ende daer na, ontrent vier
hondert ende vijftigh jaren, gaf hy [haer] Richters tot op Samuel den Propheet.
21 Ende van doen aen be-
geerden sy eenen Koningh, ende Godt gaf haer Saul den sone Kis, eenen man uyt de stamme Benjamin, veertigh jaren.
22 Ende desen afgesett heb-
bende, verweckte hy haer David tot eenen Koningh: den welcken hy oock getuygenisse gaf, ende seyde, Ick hebbe gevonden David den [sone] Jesse, eenen man nae mijn herte, die alle mijnen wille sal doen.
23 Van deses zaet heeft Godt
Israël, nae de belofte, verweckt den Saligmaker Jesum:
24 Als Joannes eerst alle den
volcke Israëls, voor sijne aenkomste, gepredickt hadde den Doop der bekeeringe.
25 Doch als Joannes den loop
vervulde, seyde hy, Wie meynt gylieden dat ick ben? Ick en ben [de Christus] niet; maer siet, hy komt na my, wien ick niet weerdigh en ben de schoenen [sijner] voeten te ontbinden.
26 Mannen broeders, kinderen
van het geslachte Abrahams, ende die onder u Godt vreesen, tot u is het woort deser saligheyt gesonden.
27 Want die te Jerusalem
woonen, ende hare Overste, desen niet kennende, hebben oock de stemmen der Propheten, die op elcken Sabbath[dag] gelesen worden, [hem] veroordeelende, vervult:
28 Ende geen oorsake des
doots vindende, hebben sy van Pilato begeert dat hy soude gedoodt worden.
29 Ende als sy alles volbracht
hadden dat van hem geschreven was, namen sy [hem] af van het hout, ende leyden [hem] in het graf.
30 Maer Godt heeft hem uyt
de dooden opgeweckt.
31 Welcke gesien is geweest
vele dagen langh, van de gene die met hem opgekomen waren van Galilea tot Jerusalem, die sijne getuygen zijn by het volck.
32 Ende wy verkondigen u
de belofte die tot den vaderen geschiet is, dat [namelick] Godt deselve vervult heeft aen ons

hare kinderen, als hy Jesum verweckt heeft:
33 Gelijck oock in den tweeden Psalm geschreven staet, Gy zijt mijn Sone, heden hebbe ick u gegenereert.
34 En dat hy hem uyt de dooden heeft opgeweckt, alsoo dat hy niet meer en sal tot verdervinge keeren, heeft hy aldus gesegt, Ick sal ulieden de weldadigheden Davids geven die getrouwe zijn.
35 Waerom hy oock in eenen anderen [Psalm] segt, Gy en sult uwen Heyligen niet [over]geven, om verdervinge te sien.
36 Want David, als hy in sijnen tijt den raet Godts gedient hadde, is ontslapen, ende is by sijne vaderen gelegt, ende heeft wel verdervinge gesien:
37 Maer hy, dien Godt opgeweckt heeft, en heeft geen verdervinge gesien.
38 So zy u dan bekent, mannen broeders, dat door desen u vergevinge der sonden verkondigt wort,
39 Ende [dat] van allen, daer van gy niet en kondet gerechtveerdigt worden door de wet Mosis, door desen een yegelick die gelooft, gerechtveerdigt wort.
40 Siet dan toe, dat over ulieden niet en kome 't gene gesegt is in de Propheten,
41 Siet, gy verachters, ende verwondert u, ende verdwijnt: want ick wercke een werck in uwe dagen, een werck 't welck gy niet en sult gelooven, so het u yemant verhaelt.
42 Ende als de Joden uytgegaen waren uyt de Synagoge, baden de Heydenen dat tegen den naesten Sabbath haer deselve woorden souden gesproken worden.
43 Ende als de Synagoge gescheyden was, volgden vele van de Joden, ende van de Godtsdienstige Jodengenooten, Paulum ende Barnabam: welcke tot haer spraken, ende haer vermaenden te blijven by de genade Godts.
44 Ende op den volgenden Sabbath, quam byna de geheele stadt te samen, om het woort Godts te hooren.
45 Doch de Joden de scharen siende wierden met nijdigheyt vervult, ende wederspraken het gene van Paulo gesegt wiert, wedersprekende ende lasterende.
46 Maer Paulus ende Barnabas vrymoedigheyt gebruyckende seyden, Het was noodigh dat eerst tot u het woort Godts gesproken soude worden: doch naedemael gy het selve verstoot, ende uselven des eeuwigen levens niet weerdigh en oordeelt, siet, wy keeren ons tot de Heydenen.
47 Want alsoo heeft ons de Heere geboden, [seggende,] Ick hebbe u gestelt tot een licht der Heydenen, op dat gy soudt zijn tot saligheyt, tot aen het uyterste der aerde.
48 Als nu de Heydenen [dit] hoorden verblijdden sy haer, ende presen het woort des Heeren: ende daer geloofden soo vele als 'er geordineert waren tot het eeuwige leven.
49 Ende het woort des Heeren wert door het geheele lant uytgebreydt.
50 Maer de Joden maeckten op de Godtsdienstige ende eerlicke vrouwen, ende de voornaemste van de stadt, ende verweckten vervolginge tegen Paulum ende Barnabam, ende wierpense uyt hare lantpalen.
51 Doch sy schuddeden het stof van hare voeten af tegen deselve, ende quamen tot Iconien.

52 Ende de discipelen wier-
den vervult met blijtschap ende
met den Heyligen Geest.

HET 14. CAPITTEL.

ENDE het geschiedde te Ico-
nien, dat sy te samen gin-
gen in de Synagoge der Joden,
ende alsoo spraken, dat een
groote menigte beyde van Joden
ende Griecken geloofde.
2 Maer de Joden die onge-
hoorsaem waren, verweckten
ende verbitterden de zielen der
Heydenen tegen de broeders.
3 Sy verkeerden dan [aldaer]
eenen langen tijt, vrymoedelick
sprekende in den Heere, die ge-
tuygenisse gaf den woorde sij-
ner genade, ende gaf, dat teec-
kenen ende wonderen geschied-
den door hare handen.
4 Ende de menigte der stadt
wiert verdeelt: ende sommige
waren met de Joden, ende som-
mige met de Apostelen.
5 Ende als daer een oploop
geschiedde beyde van Heydenen
ende van Joden, met hare O-
verste, om haer smaetheyt aen
te doen, ende te steenigen,
6 Zijn sy, [alles] overlegt heb-
bende, gevlucht nae de steden
van Lycaonien, [namelick] Ly-
stren ende Derben, ende het
omliggende lant:
7 Ende verkondigden aldaer
het Euangelium.
8 Ende een seker man te Ly-
stren, sat onmachtigh aen de
voeten, kreupel zijnde van sijns
moeders lijf, die noyt en hadde
gewandelt.
9 Dese hoorde Paulum spre-
ken: welcke de oogen op hem
houdende, ende siende dat hy
geloove hadde om gesont te
worden,
10 Seyde met grooter stem-
me, Staet recht op uwe voeten.
Ende hy sprongh op, ende wan-
delde.
11 Ende de schare siende 't
gene Paulus gedaen hadde, ver-
hieven hare stemmen, ende sey-
den in 't Lycaonisch, De goden
zijn den menschen gelijck ge-
worden, ende tot ons nederge-
komen.
12 Ende sy noemden Barna-
bam Jupiter, ende Paulum Mer-
curius, om dat hy het woort
voerde.
13 Ende de Priester van Ju-
piter die voor hare stadt was,
als hy ossen ende kranssen aen
de voorpoorten gebracht hadde,
wilde hy offeren met de scha-
ren.
14 Maer de Apostelen, Bar-
nabas ende Paulus, [dat] hoo-
rende scheurden hare kleederen,
ende sprongen onder de schare,
roepende,
15 Ende seggende, Mannen,
waerom doet gy dese dingen?
Wy zijn oock menschen van ge-
lijcke bewegingen als gy, ende
verkondigen ulieden dat gy u
soudt van dese ydele [dingen]
bekeeren tot den levendigen
Godt, die gemaeckt heeft den
hemel, ende de aerde, ende de
zee, ende al 't gene in deselve
is.
16 Welcke in de voorledene
tijden alle de Heydenen heeft
laten wandelen in hare wegen.
17 Hoewel hy nochtans hem-
selven niet onbetuygt gelaten en
heeft, goet doende van den he-
mel, ons regen ende vruchtbare
tijden gevende, vervullende onse
herten met spijse ende vrolick-
heyt.
18 Ende dit seggende en we-
derhielden sy naeuwlicks de
scharen, dat sy haer niet en of-
ferden.
19 Maer daer quamen Joden
over van Antiochien ende Ico-

nien, ende overreden de scharen, ende steenigden Paulum, ende sleepten [hem] buyten de stadt, meynende dat hy doot was.
20 Doch als hem de discipelen omringt hadden, stont hy op, ende quam in de stadt: ende des anderen daegs gingh hy met Barnaba uyt nae Derben.
21 Ende als sy derselve stadt het Euangelium verkondigt, ende vele discipelen gemaeckt hadden, keerden sy weder nae Lystren, ende Iconien, ende Antiochien:
22 Versterckende de zielen der discipelen, [ende] vermanende datse souden blijven in het geloove, ende dat wy door vele verdruckingen moeten ingaen in het Koninckrijcke Godts.
23 Ende als sy haer in elcke gemeynte met opsteken der handen Ouderlingen verkoren hadden, gebeden hebbende met vasten, bevalen syse den Heere, in welcken sy gelooft hadden.
24 Ende Pisidien doorgereyst hebbende, quamen sy in Pamphylien.
25 Ende als sy tot Pergen het woort gesproken hadden, quamen sy af nae Attalien.
26 Ende van daer scheepten sy af nae Antiochien, van waer sy der genade Godts bevolen waren geweest tot het werck dat sy volbracht hadden.
27 Ende daer gekomen zijnde, ende de gemeynte vergadert hebbende, verhaelden sy wat groote dingen Godt met haer gedaen hadde, ende dat hy den Heydenen de deure des geloofs geopent hadde.
28 Ende sy verkeerden aldaer geenen kleynen tijt met de discipelen.

HET 15. CAPITTEL.

ENDE sommige, die afgekomen waren van Judea, leerden de broederen, [seggende,] Indien gy niet besneden en wort nae de wijse Mosis, so en kont gy niet saligh worden.
2 Als 'er dan geen kleyne wederstant ende twistinge geschiedde by Paulus ende Barnabas tegen haer, so hebben sy geordineert dat Paulus ende Barnabas, ende eenige andere uyt haer, souden opgaen tot de Apostelen ende Ouderlingen nae Jerusalem, over dese vrage.
3 Sy dan van de gemeynte uytgeleydt zijnde, reysden door Phenicien ende Samarien, verhalende de bekeeringe der Heydenen: ende deden alle den broederen groote blijtschap aen.
4 Ende te Jerusalem gekomen zijnde, wierden sy ontfangen van de gemeynte, ende de Apostelen, ende de Ouderlingen: ende sy verkondigden wat groote dingen Godt met haer gedaen hadde.
5 Maer [seyden sy] daer zijn sommige opgestaen van die van de secte der Phariseen, die geloovigh zijn geworden, seggende, dat men haer moet besnijden, ende gebieden de wet Mosis te onderhouden.
6 Ende de Apostelen ende de Ouderlingen vergaderden te samen om op dese sake te letten.
7 Ende als [daer over] groote twistinge geschiedde, stont Petrus op ende seyde tot haer, Mannen broeders, gy weet dat Godt van over langen tijt onder ons [my] verkoren heeft, dat de Heydenen door mijnen mont het woort des Euangeliums souden hooren, ende gelooven.
8 Ende Godt de kenner der

herten heeft haer getuygenisse gegeven, haer gevende den Heyligen Geest, gelijck als oock ons.
9 Ende en heeft geen onderscheyt gemaeckt tusschen ons ende haer, gereynigt hebbende hare herten door het geloove.
10 Nu dan, wat versoeckt gy Godt, om een jock op den hals der discipelen te leggen, 't welck noch onse vaders, noch wy en hebben konnen dragen?
11 Maer wy gelooven door de genade des Heeren Jesu Christi saligh te worden, op sulcke wijse als oock sy.
12 Ende alle de menigte sweegh stil, ende hoorden Barnabam ende Paulum verhalen wat groote teeckenen ende wonderen Godt door haer onder de Heydenen gedaen hadde.
13 Ende na dat dese swegen, antwoordde Jacobus, seggende, Mannen broeders, hoort my.
14 Simeon heeft verhaelt hoe Godt eerst de Heydenen heeft besocht, om uyt [haer] een volck aen te nemen voor sijnen name.
15 Ende hier mede stemmen over een de woorden der Propheten: gelijck geschreven is,
16 Na desen sal ick wederkeeren, ende weder-opbouwen den tabernakel Davids, die vervallen is, ende 't gene daer van verbroken is weder-opbouwen, ende ick sal denselven wederoprechten:
17 Op dat de overblijvende menschen den Heere soecken, ende alle de Heydenen, over welcke mijn naem aengeroepen is: spreeckt de Heere, die dit alles doet.
18 Gode zijn alle sijne wercken van eeuwigheyt bekent.
19 Daerom oordeele ick, dat men de gene, die uyt de Heydenen haer tot Godt bekeeren, niet en beroere:
20 Maer haer sal aenschrijven, dat sy haer onthouden van de dingen die door de afgoden besmett zijn, ende van hoererye, ende van het verstickte, ende van bloet.
21 Want Moses heeft 'er van ouden tijden in elcke stadt die hem prediken, ende hy wort op elcken Sabbath in de Synagogen gelesen.
22 Doe heeft het den Apostelen ende den Ouderlingen, met de geheele gemeynte, goet gedacht, [eenige] mannen uyt haer te verkiesen, ende met Paulo ende Barnaba te senden nae Antiochien: [namelick] Judam, die toegenaemt wort Barsabas, ende Silam: mannen die voorgangers waren onder de broeders:
23 Ende schreven door haer dit [navolgende]: De Apostelen, ende de Ouderlingen, ende de broeders [wenschen] den broederen uyt de Heydenen, die in Antiochien, ende Syrien, ende Cilicien zijn, saligheyt.
24 Naedemael wy gehoort hebben dat sommige, die van ons uytgegaen zijn, u met woorden ontroert hebben, ende uwe zielen wanckelende gemaeckt, seggende dat gy moet besneden worden, ende de wet onderhouden: welcken wy [dat] niet bevolen en hadden;
25 So heeft het ons eendrachtelick te samen zijnde goet gedacht [eenige] mannen te verkiesen, ende tot u te senden, met onse geliefde Barnaba ende Paulo,
26 Menschen die hare zielen overgegeven hebben voor den name onses Heeren Jesu Christi.
27 Wy hebben dan Judam ende Silam gesonden, die oock met den monde het selve sullen

verkondigen.
28 Want het heeft den Heyligen Geest ende ons goet gedacht ulieden geenen meerderen last op te leggen dan dese nootsakelicke dingen:
29 [Namelick] dat gy u onthoudet van 't gene den afgoden geoffert is, ende van bloet, ende van het verstickte, ende van hoererye: van welcke dingen indien gy uselven wacht, so sult gy weldoen. Vaert wel.
30 Dese dan, haer afscheyt ontfangen hebbende, quamen te *Antiochien*: ende de menigte vergadert hebbende, gaven sy den brief over.
31 Ende sy [dien] gelesen hebbende, verblijdden haer over de vertroostinge.
32 Judas nu ende Silas, die oock selve Propheten waren, vermaenden de broeders met vele woorden, ende versterckten se.
33 Ende als sy [daer] eenen tijt [langh] vertoeft hadden, lieten haer de broeders [wederom] gaen met vrede, tot de Apostelen.
34 Maer het docht Sile goet aldaer te blijven.
35 Ende Paulus ende Barnabas onthielden haer tot Antiochien, leerende ende verkondigende met nogh vele andere het woort des Heeren.
36 Ende na eenige dagen seyde Paulus tot Barnabam, Laet ons nu wederkeeren, ende besoecken onse broeders in elcke stadt, in welcke wy het woort des Heeren verkondigt hebben, hoe sy haer hebben.
37 Ende Barnabas riedt dat sy Joannem, die genaemt is Marcus, souden medenemen.
38 Maer Paulus achtede billick dat men dien niet en soude medenemen, die van Pamphylien aen van haer was afgeweken, ende met haer niet en was gegaen tot dat werck.
39 Daer ontstont dan eene verbitteringe, also dat sy van malkanderen gescheyden zijn, ende dat Barnabas Marcum medenam, ende nae Cypren afscheepte:
40 Maer Paulus verkoos Silam, ende reysde henen, der genade Godts van de broederen bevolen zijnde.
41 Ende hy doorreysde Syrien ende Cilicien, versterckende de gemeynten.

HET 16. CAPITTEL.

ENDE hy quam tot Derben ende Lystren: ende siet, aldaer was een seker discipel, met name Timotheus, sone van eene geloovige Joodsche vrouwe, maer van eenen Griecksche vader:
2 Welcken [goede] getuygenisse gegeven wiert van de broederen te Lystren ende Iconien.
3 Desen wilde Paulus dat met hem soude reysen: ende hy nam ende besneedt hem, om der Joden wille die in die plaetsen waren; want sy kenden alle sijnen vader, dat hy een Grieck was.
4 Ende also sy de steden doorreysden, gaven sy haer de ordonnantien over, die van de Apostelen ende de Ouderlingen te Jerusalem goetgevonden waren, om [die] te onderhouden.
5 De gemeynten dan wierden bevestigt in den geloove: ende wierden dagelicks overvloediger in getal.
6 Ende als sy Phrygien, ende het lant van Galatien doorgereyst hadden, wierden sy van den Heyligen Geest verhindert het woort in Asien te spreken.
7 [Ende] aen Mysien gekomen zijnde, poogden sy nae Bi-

thynien te reysen: ende de Geest en liet het haer niet toe.
8 Ende sy Mysien voorbygereyst zijnde, quamen af tot Troas.
9 Ende van Paulo wiert in der nacht een Gesichte gesien: daer was een Macedonisch man staende, die hem badt ende seyde, Komt over in Macedonien, ende helpt ons.
10 Als hy nu dit Gesichte gesien hadde, so sochten wy terstont nae Macedonien te reysen, besluytende [daer uyt] dat ons de Heere geroepen hadde: om denselven het Euangelium te verkondigen.
11 Van Troas dan afgevaren zijnde, liepen wy recht nae Samothracen, ende den volgenden [dagh] nae Neapolis.
12 Ende van daer nae Philippi, welcke is de eerste stadt deses deels van Macedonien, een Colonie. Ende wy onthielden ons in die stadt etlicke dagen.
13 Ende op den dagh des Sabbaths gingen wy buyten de stadt aen de riviere, daer het gebedt plach te geschieden: ende nedergeseten zijnde, spraken wy tot de vrouwen die t'samengekomen waren.
14 Ende een sekere vrouwe, met name Lydia, ende purperverkoopster, van de stadt Thyatiren, die Godt diende, hoorde [ons]: welcker herte de Heere heeft geopent, dat sy acht name op het gene van Paulo gesproken wiert.
15 * Ende als sy gedoopt was ende haer huys, badt sy [ons], seggende, Indien gy hebt geoordeelt dat ick den Heere getrouwe ben, so komt in mijn huys ende blijft 'er. Ende sy dwongh ons.
16 Ende het geschiedde als wy tot het gebedt henen gingen, dat een sekere dienstmaegt, hebbende eenen waerseggenden geest, ons ontmoette, welcke haren heeren groot gewin toebracht met waerseggen.
17 Deselve volgde Paulum ende ons achter aen, ende riep, seggende, Dese menschen zijn dienstknechten Godts des Allerhoogsten, die ons den wegh der saligheyt verkondigen.
18 Ende dit dede sy vele dagen langh. Maer Paulus [daer over] te onvreden zijnde, keerde hem om, ende seyde tot den geest, Ick gebiede u, in den name Jesu Christi, dat gy van haer uytgaet. Ende hy gingh uyt ter selver ure.
19 Als nu de heeren van deselve sagen dat de hope hares gewins wech was, grepen sy Paulum ende Silam, ende trockense nae de merckt voor de Overste.
20 Ende als syse tot de Hooftmannen gebracht hadden, seyden sy, Dese menschen beroeren onse stadt, daer sy Joden zijn.
21 Ende sy verkondigen zeden, die ons niet geoorloft en zijn aen te nemen, noch te doen, also wy Romeynen zijn.
22 Ende de schare stont gesamentlick tegen haer op: ende de Hooftmannen haer de kleederen afgescheurt hebbende, bevalense te geesselen.
23 Ende als sy haer vele slagen gegeven hadden, wierpen syse in de gevanckenisse, ende geboden den stockwaerder dat hyse sekerlick bewaren soude.
24 Dewelcke sulck een gebodt ontfangen hebbende, wierp haer in den binnensten kercker, ende versekerde hare voeten in den stock.
25 Ende ontrent de middernacht baden Paulus ende Silas, ende songen Gode lofsangen:

ende de gevangene hoorden nae haer.

26 Ende daer geschiedde snellick een groote aerdbeevinge, also dat de fondamenten des kerckers beweegt wierden: ende terstont wierden alle de deuren geopent, ende de banden van alle wierden los.

27 Ende de stockwaerder wacker geworden zijnde, ende siende de deuren der gevanckenisse geopent, trock een sweert, ende soude hemselven omgebracht hebben, meynende dat de gevangene ontvloden waren.

28 Maer Paulus riep met grooter stemme, seggende, En doet uselven geen quaet: want wy zijn alle hier.

29 Ende als hy licht ge-eyscht hadde, sprongh hy in, ende wiert seer bevende, ende viel voor Paulo ende Sila neder [aen de voeten].

30 Ende haer buyten gebracht hebbende, seyde hy, [Lieve] heeren, wat moet ick doen, op dat ick saligh worde?

31 Ende sy seyden, Gelooft in den Heere Jesum Christum, ende gy sult saligh worden, gy ende uw huys.

32 Ende sy spraken tot hem het woort des Heeren, ende tot alle die in sijn huys waren.

33 Ende hy nam haer tot hem in deselve ure des nachts, ende wiesch [haer] van de stramen: ende hy wiert terstont gedoopt, ende alle de sijne.

34 Ende hy brachtse in sijn huys, ende settede [haer] de tafel voor, ende verheugde hem, dat hy met al sijn huys aen Godt geloovigh geworden was.

35 Ende als het dagh geworden was, sonden de Hooftmannen de stadts dienaers, seggende, Laet die menschen los.

36 Ende de stockwaerder boodschapte dese woorden aen Paulum, [seggende,] De Hooftmannen hebben gesonden, dat gy soudt losgelaten worden: Gaet dan nu uyt, ende reyst henen in vrede.

37 Maer Paulus seyde tot haer, Sy hebben ons die Romeynen zijn, onveroordeelt in 't openbaer gegeesselt, ende in de gevanckenisse geworpen, ende werpense ons nu heymelick daer uyt? Niet alsoo: maer datse selve komen, ende ons uytleyden.

38 Ende de stadtsdienaers boodschapten dese woorden wederom den Hooftmannen: ende sy wierden bevreest, hoorende dat sy Romeynen waren.

39 Ende sy komende baden haer, ende als syse uytgeleydt hadden begeerden sy, datse uyt de stadt gaen souden.

40 Ende uytgegaen zijnde uyt de gevanckenisse, gingen sy in tot Lydiam: ende de broeders gesien hebbende, vertroosteden sy deselve, ende gingen uyt [de stadt].

HET 17. CAPITTEL.

ENDE door Amphipolis ende Apollonia [haren] wegh genomen hebbende, quamen sy tot Thessalonica, alwaer een Synagoge der Joden was.

2 Ende Paulus, gelijck hy gewoon was, gingh tot haer in, ende drie Sabbathen langh handelde hy met haer uyt de Schriften,

3 [Deselve] openende, ende voor [oogen] stellende, dat de Christus moeste lijden ende opstaen uyt den dooden, ende dat dese Jesus is de Christus, dien ick [seyde hy] ulieden verkondige.

4 Ende sommige uyt haer ge-

loofden, ende wierden Paulo ende Sile toegevoegt, ende van Godtsdienstige Griecken een groote menigte, ende van de voornaemste vrouwen niet weynige.
5 Maer de Joden die ongehoorsaem waren [dit] benijdende, namen tot haer eenige boose mannen, uyt de mercktboeven, ende maeckten dat het volck te hoope liep, ende beroerden de stadt: ende op het huys Jasons aenvallende, sochten syse tot het volck te brengen.
6 Ende als syse niet en vonden, trocken sy Jason ende eenige broeders voor de Overste der stadt, roepende, Dese, die de werelt in roere hebben gestelt, zijn oock hier gekomen.
7 Welcke Jason in [sijn huys] genomen heeft: ende alle dese doen tegen de geboden des Keysers, seggende dat 'er een ander Koningh is, [namelick] eene Jesus.
8 Ende sy beroerden de schare, ende de Overste der stadt, die dit hoorden.
9 Doch als sy van Jason ende de andere vergenoeginge ontfangen hadden, lieten syse gaen.
10 Ende de broeders sonden terstont des nachts Paulum ende Silam wech nae Bereen: welcke daer gekomen zijnde gingen henen nae de Synagoge der Joden.
11 Ende dese waren edelder dan die te Thessalonica waren, [als] die het woort ontfingen met alle toegenegenheyt, ondersoeckende dagelicks de Schriften, of dese dingen alsoo waren.
12 Vele dan uyt haer geloofden, ende der Griecksche eerlicke vrouwen ende der mannen niet weynige.
13 Maer als de Joden van Thessalonica verstonden dat het woort Godts oock te Bereen van Paulo verkondigt wiert, quamen sy oock daer, ende beweegden de scharen.
14 Doch de broeders sonden doe van stonden aen Paulum wech, dat hy ginge als nae de zee: maer Silas ende Timotheus bleven aldaer.
15 Ende die Paulum geleydden, brachten hem tot Athenen toe: ende als sy bevel gekregen hadden aen Silam ende Timotheum, dat sy op het spoedigste tot hem souden komen, vertrocken sy.
16 Ende terwijle Paulus haer te Athenen verwachtede, wiert sijn geest in hem ontsteken, siende dat de stadt soo seer afgodisch was.
17 Hy handelde dan in de Synagoge met de Joden, ende met de gene die Godtsdienstigh waren, ende op de merckt alle dage met de gene die [hem] voorquamen.
18 Ende sommige van de Epicureïsche ende Stoïsche Philosophen streden met hem: ende sommige seyden, Wat wil doch dese klapper seggen? Maer andere [seyden], Hy schijnt een verkondiger te zijn van vreemde goden: om dat hy haer Jesum ende de opstandinge verkondigde.
19 Ende sy namen hem, ende brachten [hem] op de [plaetse genaemt] Areopagus, seggende, Konnen wy [niet] weten welcke dese nieuwe leere zy, daer gy van spreeckt?
20 Want gy brengt eenige vreemde dingen voor onse ooren. Wy willen dan weten wat doch dit zijn wil.
21 (Die van Athenen nu alle, ende de vreemdelingen die haer daer onthielden, en besteedden [haren] tijt tot niet anders, dan

om wat nieuws te seggen, ende
te hooren.)
22 Ende Paulus staende in 't
midden van de [plaetse genaemt]
Areopagus, seyde, Gy
mannen van Athenen, ick bemercke
dat gy allesins gelijck als
Godtsdienstiger zijt.
23 Want [de stadt] doorgaende,
ende aenschouwende
uwe heyligdommen, hebbe ick
oock eenen altaer gevonden, op
welcken een opschrift stont,
DEN ONBEKENDEN GODT.
Desen dan dien gy niet kennende
dient, verkondige ick ulieden.
24 De Godt die de werelt gemaeckt
heeft, ende alles dat
daer in is, dese zijnde een Heere
des hemels ende der aerde, en
woont niet in tempelen met
handen gemaeckt:
25 Ende en wort oock van
menschen handen niet gedient,
[als] yets behoevende; also hy
selve allen het leven, ende den
adem, ende alle dingen geeft.
26 Ende heeft uyt éénen
bloede het gantsche geslachte
der menschen gemaeckt, om op
den geheelen aerdbodem te woonen,
bescheyden hebbende de
tijden te vooren geordineert,
ende de bepalingen van hare
wooninge:
27 Op dat sy den Heere souden
soecken, of sy hem immers
tasten ende vinden mochten:
hoewel hy niet verre en is van
een yegelick van ons.
28 Want in hem leven wy,
ende bewegen ons, ende zijn
wy: gelijck oock eenige van uwe
Poëten gesegt hebben, Want
wy zijn oock sijn geslachte.
29 Wy dan zijnde Godts geslachte,
en moeten niet meynen
dat de Godtheyt gout, ofte silver,
ofte steen gelijck zy, welcke
door menschen konste ende bedenckinge
gesneden zijn.
30 Godt dan de tijden der
onwetentheyt overgesien hebbende,
verkondigt nu allen menschen
alomme dat sy haer bekeeren.
31 Daerom dat hy eenen dagh
gestelt heeft, op welcken hy den
aerdbodem rechtveerdelick sal
oordeelen, door eenen man, dien
hy [daer toe] geordineert heeft,
versekeringe [daer van] doende
aen allen, dewijle hy hem uyt
de dooden opgeweckt heeft.
32 Als sy nu de opstandinge
der dooden hoorden, spotteden
sommige [daer mede]: ende
sommige seyden, Wy sullen u
wederom hier van hooren.
33 Ende alsoo is Paulus uyt
het midden van haer wechgegaen.
34 Doch sommige mannen
hingen hem aen, ende geloofden:
onder welcke was oock
Dionysius Areopagita, ende een
vrouwe met name Damaris, ende
andere met deselve.

HET 18. CAPITTEL.

ENDE na desen scheydde
Paulus van Athenen, ende
quam tot Corinthen.
2 Ende vondt eenen sekeren
Jode met name Aquila, van geboorte
uyt Pontus, die onlangs
van Italien gekomen was, ende
Priscillam sijn wijf, (om dat
Claudius bevolen hadde, dat
alle de Joden uyt Romen vertrecken
souden;) ende hy gingh
tot haer:
3 Ende om dat hy van 't selve
hantwerck was, bleef hy by haer,
ende wrocht: want sy waren
tentenmakers van hantwerck.
4 Ende hy handelde op elcken
Sabbath in de Synagoge, ende
beweegde [tot den geloove] Joden
ende Griecken.
5 Ende als Silas ende Timo-

theus van Macedonien afgekomen waren, wiert Paulus door den Geest gedrongen, betuygende den Joden dat Jesus is de Christus.

6 Maer als sy wederstonden ende lasterden, schuddede hy [sijne] kleederen af, ende seyde tot haer, Uw bloet [zy] op uw hooft: Ick ben reyn; [ende] van nu voort sal ick tot de Heydenen henen gaen.

7 Ende van daer gegaen zijnde quam hy in het huys van eenen [man] met name Justus, die Godt diende wiens huys paelde aen de Synagoge.

8 Ende Crispus de Overste der Synagoge geloofde aen den Heere met geheel sijn huys, ende vele van de Corintheren [hem] hoorende geloofden, ende wierden gedoopt.

9 Ende de Heere seyde tot Paulum door een Gesichte in der nacht, En zijt niet bevreest, maer spreeckt ende en swijgt niet:

10 Want ick ben met u, ende niemant en sal [de hant] aen u leggen om u quaet te doen: want ick hebbe veel volcks in dese stadt.

11 Ende hy onthieldt hem [aldaer] een jaer ende ses maenden, leerende onder haer het woort Godts.

12 Maer als Gallio Stadthouder van Achaja was, stonden de Joden eendrachtelick tegen Paulum op, ende brachten hem voor den Rechterstoel:

13 Seggende, Dese raedt de menschen aen, datse Godt souden dienen tegen de wet.

14 Ende als Paulus [sijnen] mont soude open doen, seyde Gallio tot de Joden, So daer eenigh ongelijck, ofte quaet stuck [begaen] ware, o Joden, so soude ick met reden ulieden verdragen:

15 Maer indien daer geschil is over een woort, ende namen, ende [over] de wet die onder u is, so sult gy selve toesien: want ick en wil over dese dingen geen Rechter zijn.

16 Ende hy dreefse wech van den Rechterstoel.

17 Maer alle de Griecken namen Sosthenem den Oversten der Synagoge, ende sloegen [hem] voor den Rechterstoel: ende Gallio en trock hem geen van dese dingen aen.

18 Ende als Paulus daer nogh vele dagen gebleven was, nam hy afscheyt van de broederen, ende scheepte van daer nae Syrien: ende Priscilla ende Aquila met hem, [sijn] hooft te Kenchreen geschoren hebbende; want hy hadde een gelofte [gedaen].

19 Ende hy quam te Ephesen aen, ende lietse aldaer: maer hy gingh in de Synagoge, ende handelde met de Joden.

20 Ende als sy baden dat hy langer by haer blijven soude, en bewilligde hy 't niet:

21 Maer hy nam afscheyt van haer, seggende, Ick moet gantschelick het toekomende feest te Jerusalem houden: Doch ick sal tot u wederkeeren, so Godt wil. Ende hy voer wech van Ephesen.

22 Ende als hy te Cesareen was gekomen, gingh hy op [nae Jerusalem], ende de gemeynte gegroet hebbende, gingh hy af nae Antiochien.

23 Ende als hy [aldaer] eenigen tijt geweest hadde, gingh hy wech, ende doorreysde vervolgens het lant van Galatien ende Phrygien, versterckende alle de discipelen.

24 Ende een seker Jode, met name Apollos, van geboorte een Alexandriner, een welsprekende

man, quam te Ephesen, machtigh zijnde in de Schriften.

25 Dese was in den wegh des Heeren onderwesen: ende vyerigh zijnde van geeste, sprack hy ende leerde neerstelick de saken des Heeren, wetende alleenlick den Doop Joannis.

26 Ende dese begon vrymoede-*lick* te spreken in de Synagoge: ende als hem Aquila ende Priscilla gehoort hadden, namen sy hem tot haer, ende leyden hem den wegh Godts bescheydelicker uyt.

27 Ende als hy wilde nae Achajam reysen, de broeders [hem] vermaent hebbende, schreven aen de discipelen, dat sy hem ontfangen souden: welcke daer gekomen zijnde, heeft hy veel toegebracht den genen die geloofden door de genade.

28 Want hy overtuygde de Joden met grooten ernst in 't openbaer, bewijsende door de Schriften, dat Jesus de Christus was.

HET 19. CAPITTEL.

ENDE 't geschiedde terwijle Apollos te Corinthen was, dat Paulus de bovenste deelen [des lants] doorreyst hebbende tot Ephesen quam: ende eenige discipelen [aldaer] vindende,

2 Seyde hy tot haer, Hebt gy den Heyligen Geest ontfangen als gy geloooft hebt? Ende sy seyden tot hem, Wy en hebben selfs niet gehoort of daer een Heylige Geest is.

3 Ende hy seyde tot haer, Waer in zijt gy dan gedoopt? Ende sy seyden, In den Doop Joannis.

4 Maer Paulus seyde, Joannes heeft wel gedoopt den Doop der bekeeringe, seggende tot het volck, dat sy gelooven souden in den genen die na hem quam, dat is, in Christum Jesum:

5 Ende die [hem] hoorden, wierden gedoopt in den name des Heeren Jesu.

6 Ende als Paulus haer de handen opgelegt hadde, quam de Heylige Geest op haer: ende sy spraken met [vreemde] talen, ende propheteerden.

7 Ende alle dese waren ontrent twaelf mannen.

8 Ende hy gingh in de Synagoge, ende sprack vrymoedelick, drie maenden langh [met haer] handelende, ende [haer] aenradende de saken van het Koninckrijcke Godts.

9 Maer als sommige verhardt wierden, ende ongehoorsaem waren, quaet sprekende van den wegh [des Heeren] voor de menigte, weeck hy van haer, ende scheydde de discipelen af, dagelicks handelende in de schole van sekeren Tyrannus.

10 Ende dit geschiedde twee jaren langh, also dat alle die in Asia woonden het woort des Heeren Jesu hoorden, beyde Joden ende Griecken.

11 Ende Godt dede ongewoonlicke krachten door de handen Pauli:

12 Also dat oock van sijn lijf op de krancke gedragen wierden de sweetdoecken ofte gordeldoecken, ende dat de sieckten van haer weecken, ende de boose geesten van haer uytvoeren.

13 Ende sommige van de omswevende Joden, zijnde [duyvel]besweerders, hebben haer onderwonden den name des Heeren Jesu te noemen, over de gene die boose geesten hadden: seggende, Wy besweeren u by Jesum, dien Paulus prèdickt.

14 [Dese] nu waren sekere

seven sonen van Sceva een Joodschen Overpriester, die dit deden.
15 Maer de boose geest antwoordende seyde, Jesum kenne ick, ende Paulum weet' ick: maer gylieden, wie zijt gy?
16 Ende de mensche in welcken de boose geest was, sprongh op haer, ende haer meester geworden zijnde kreegh de overhant tegen haer, also dat sy naeckt ende gewondet uyt dat huys ontvloden.
17 Ende dit wiert allen bekent, beyde Joden ende Grieccken, die te Ephesen woonden: ende daer viel een vreese over haer alle, ende de naem des Heeren Jesu wiert groot gemaeckt.
18 Ende vele der gene die geloofden quamen, belijdende ende verkondigende hare daden.
19 Vele oock der gene die ydele [konsten] gepleegt hadden, brachten de boecken by een, ende verbranddense in aller tegenwoordigheyt: ende berekenden de weerde derselve, ende bevonden vijftigh duysent silvere [penningen].
20 Alsoo wies het woort des Heeren met macht, ende nam de overhant.
21 Ende als dese dingen volbracht waren, nam Paulus voor in den geest, Macedonien ende Achajen doorgegaen hebbende, nae Jerusalem te reysen: seggende, Na dat ick aldaer sal geweest zijn, moet ick oock Romen sien.
22 Ende als hy nae Macedonien gesonden hadde twee van de gene die hem dienden, [namelick] Timotheum ende Erastum, bleef hy selve eenen tijt [langh] in Asien.
23 Maer op dien selven tijt ontstont daer geen kleyne beroerte, van wegen den wegh [des Heeren.]
24 Want een met name Demetrius, een silversmit, die [kleyne] silvere tempelen van Diana maeckte, bracht dien van die konste geen kleyn gewin toe.
25 Welcke hy t'samenvergadert hebbende, met de hantwerckers van diergelijcke dingen, seyde hy, Mannen, gy weet dat wy uyt dit gewin onse welvaert hebben:
26 Ende gy siet ende hoort, dat dese Paulus veel volck niet alleen van Ephesen, maer oock bynae van geheel Asien overredet ende afgekeert heeft, seggende, dat het geen Goden en zijn, die met handen gemaeckt worden.
27 Ende wy en zijn niet alleen in gevaer, dat dit deel in verachtinge kome, maer dat oock de tempel van de groote godinne Diana als niet geacht sal worden, ende dat oock hare majesteyt sal t' ondergaen, aen welcke gantsch Asien, ende de [geheele] werelt godtsdienst bewijst.
28 Als sy nu [dit] hoorden wierden sy vol van toornigheyt, ende riepen, seggende, Groot is de Diana der Epheseren.
29 Ende de geheele stadt wiert vol verwerringe: ende sy liepen met één gedruysch eendrachtelick nae de schouwplaetse, met haer treckende Gajum ende Aristarchum Macedoniers, Pauli medegesellen op de reyse.
30 Ende als Paulus tot het volck wilde ingaen, en lieten 't hem de discipelen niet toe.
31 Ende sommige oock der Overste van Asien, die hem vrienden waren, sonden tot hem, ende baden dat hy hemselven op de schouwplaetse niet en

soude begeven.
32 Sy riepen dan [d'eene dit,]
de andere wat anders. Want
de vergaderinge was verwerret,
ende 't meerdere [deel] en wisten
niet, om wat oorsake sy t'samengekomen
waren.
33 Ende sy deden Alexandrum
uyt de schare voortkomen, also
hem de Joden voortstieten.
Ende Alexander gewenckt hebbende
met de hant, wilde by het
volck verantwoordinge doen.
34 Maer als sy verstonden dat
hy een Jode was, wert daer één
stemme van allen, roepende ontrent
twee uren langh, Groot is
de Diana der Epheseren.
35 Ende als de [Stadts]schrijver
de schare gestilt hadde,
seyde hy, Gy mannen van Ephesen,
wat mensche is 'er doch die
niet en weet, dat de stadt der
Epheseren zy de kerckbewaerster
van de groote godinne Diana,
ende van [het beelt] dat uyt den
hemel gevallen is?
36 Dewijle dan dese dingen
onwedersprekelick zijn, so is 't
behoorlick, dat gy stille zijt,
ende niet onbedachts en doet.
37 Want gy hebt dese mannen
[hier] gebracht, die noch
kerck-roovers en zijn, noch uwe
godinne en lasteren.
38 Indien dan nu Demetrius,
ende die met hem van de konste
zijn, tegen yemant eenige sake
hebben, de rechtdagen worden
gehouden, ende daer zijn Stadthouders,
laetse malkanderen verklagen.
39 Ende indien gy yet van
andere dingen versoeckt, dat sal
in een wettelicke vergaderinge
geslicht worden.
40 Want wy staen in gevaer
dat wy van oproer sullen verklaegt
worden, om den [dagh]
van heden, also daer geen oorsake
en is, waer door wy reden
sullen konnen geven van desen
oploop. Ende dit gesegt hebbende,
liet hy de vergaderinge
gaen.

HET 20. CAPITTEL.

NA dat nu de oproer gestilt
was, Paulus de discipelen
tot hem geroepen ende gegroet
hebbende, gingh uyt om nae
Macedonien te reysen.
2 Ende als hy die deelen
doorgereyst, ende haer met vele
redenen vermaent hadde, quam
hy in Grieckenlant.
3 Ende als hy [aldaer] drie
maenden overgebracht hadde,
ende hem van de Joden lagen
gelegt wierden, als hy nae Syrien
soude varen, so wiert hy
van sinne weder te keeren door
Macedonien.
4 Ende hem vergeselschapte
tot in Asien Sopater van Bereen:
ende van de Thessalonicensen
Aristarchus, ende Secundus;
ende Gajus van Derben,
ende Timotheus: ende van
die van Asien Tychicus ende
Trophimus.
5 Dese voor henen gegaen
zijnde wachteden ons tot Troas.
6 Wy nu scheepten af van
Philippis na de dagen der ongehevelde
[brooden], ende quamen
in vijf dagen by haer tot
Troas, alwaer wy ons seven dagen
onthielden.
7 Ende op den eersten [dagh]
der weke, als de discipelen byeengekomen
waren om broot te
breken, handelde Paulus met
haer, sullende des anderen daegs
verreysen: ende hy streckte
[sijne] reden uyt tot den middernacht.
8 Ende daer waren vele lichten
in de oppersale, daer sy vergadert
waren.
9 Ende een seker jongelingh,

met name Eutychus, sat in de
venster, ende met eenen diepen
slaep overvallen zijnde, also
Paulus lange [tot haer] sprack,
door den slaep nederstortende,
viel van de derde solderinge ne-
derwaert, ende wiert doot op-
genomen.
10 Doch Paulus afgekomen
zijnde viel op hem, ende [hem]
omvangende, seyde hy, En weest
niet beroert: want sijne ziele is
in hem.
11 End als hy [weder] boven
gegaen was, ende broot gebro-
ken, ende [wat] gegeten hadde,
ende lange tot den dageraet toe
met haer gesproken hadde, ver-
trock hy alsoo.
12 Ende sy brachten den
knecht levende, ende waren bo-
ven maten vertroost.
13 Maer wy voor uyt nae het
schip gegaen zijnde, voeren af
nae Asson, daer wy Paulum
souden innemen. Want hy
hadde het alsoo bevolen, ende
hy selve soude te voete gaen.
14 Ende als hy hem te Asson
by ons gevoegt hadde, namen
wy hem in, ende quamen tot
Mitylenen.
15 Ende van daer afgescheept
zijnde quamen wy den volgen-
den [dagh] tegen Chios over,
ende des anderen [daegs] leyden
wy aen tot Samos, ende bleven
te Trogyllion, ende den [dagh]
daer aen quamen wy tot Mile-
ten.
16 Want Paulus hadde voor-
genomen Ephesen voorby te va-
ren, op dat hy niet en soude den
tijt in Asien verslijten. Want
hy spoedde hem, om (so het
hem mogelick ware) op den
Pincksterdagh te Jerusalem te
zijn.
17 Maer hy sondt van Mile-
ten nae Ephesen, ende hy ont-
boodt de Ouderlingen der ge-
meynte.
18 Ende als sy tot hem geko-
men waren, seyde hy tot haer,
Gylieden weet, van den eersten
dagh af dat ick in Asien ben
aengekomen, hoe ick by u den
gantschen tijt geweest ben:
19 Dienende den Heere met
alle ootmoedigheyt, ende vele
tranen, ende versoeckingen, die
my overgekomen zijn door de
laegen der Joden.
20 Hoe ick niets achtergehou-
den hebbe van 't gene nuttigh
was, dat ick u niet en soude ver-
kondigt, ende u geleert hebben,
in 't openbaer ende by de huy-
sen,
21 Betuygende beyde Joden
ende Griecken de bekeeringe
tot Godt ende het geloove in
onsen Heere Jesum Christum.
22 Ende nu siet, ick gebon-
den zijnde door den Geest, reyse
nae Jerusalem, niet wetende
wat my daer ontmoeten sal:
23 Dan dat de Heylige Geest
van stadt tot stadt betuygt, seg-
gende dat my banden ende ver-
druckingen aenstaende zijn.
24 Maer ick en achte op geen
dingh, noch en houde mijn le-
ven niet dierbaer voor my sel-
ven, op dat ick mijnen loop met
blijtschap magh volbrengen,
ende den dienst, welcken ick
van den Heere Jesu ontfangen
hebbe, om te betuygen het
Euangelium der genade Godts.
25 Ende nu siet, ick weet' dat
gy alle, daer ick doorgegaen
ben predikende het Koninck-
rijcke Godts, mijn aengesicht
niet meer sien en sult.
26 Daerom betuyge ick ulie-
den op desen huydigen dagh,
dat ick reyn ben van het bloet
van [u] allen.
27 Want ick en hebbe niet
achtergehouden dat ick u niet
en soude verkondigt hebben alle

den raet Godts.
28 So hebt den acht op uselven, ende op de geheele kudde, over dewelcke u de Heylige Geest tot Opsienders gestelt heeft, om de gemeynte Godts te weyden, welcke hy verkregen heeft door sijn eygen bloet.
29 Want dit weet' ick, dat na mijn vertreck sware wolven tot u inkomen sullen, die de kudde niet en sparen:
30 Ende uyt u selve sullen mannen opstaen, sprekende verkeerde dingen, om de discipelen af te trecken achter haer.
31 Daerom waeckt, ende gedenckt dat ick drie jaren [langh] nacht ende dagh niet opgehouden en hebbe een yegelick met tranen te vermanen.
32 Ende nu, broeders, ick beveele u Gode, ende den woorde sijner genade: die machtigh is [u] op te bouwen, ende u een erfdeel te geven onder alle de geheyligde.
33 Ick en hebbe niemants silver, ofte gout, ofte kleedinge begeert.
34 Ende gy selve weet dat dese handen tot mijnen nootdruft, ende den genen die met my waren, gedient hebben.
35 Ick hebbe u in allen getoont, dat men alsoo arbeydende de swacke moet opnemen, ende gedencken aen de woorden des Heeren Jesu, dat hy gesegt heeft, Het is saliger te geven dan te ontfangen.
36 Ende als hy dit gesegt hadde heeft hy nederknielende met haer allen gebeden.
37 Ende daer wiert een groot geween van [haer] allen: ende sy vallende om den hals Pauli kusseden hem:
38 Seer bedroeft zijnde, allermeest over het woort dat hy gesegt hadde, dat sy sijn aengesicht niet meer sien en souden: ende sy geleydden hem nae het schip.

HET 21. CAPITTEL.

ENDE als het geschiedde dat wy van haer gescheyden ende afgevaren waren, so liepen wy recht uyt ende quamen tot Coös, ende den [dagh] daer aen tot Rhodos, ende van daer tot Patara.
2 Ende een schip gevonden hebbende dat nae Phenicien overvoer, gingen wy daer in, ende voeren af.
3 Ende als wy Cypren in 't gesichte gekregen, ende dat aen de slincker[hant] gelaten hadden, voeren wy nae Syrien, ende quamen aen tot Tyrus: want het schip soude aldaer den last ontladen.
4 Ende de discipelen gevonden hebbende, bleven wy daer seven dagen: dewelcke tot Paulum seyden door den Geest, dat hy niet en soude opgaen nae Jerusalem.
5 Doe het nu geschiedde dat wy dese dagen overgebracht hadden, gingen wy uyt, ende reysden [voort], ende sy geleydden ons alle met vrouwen ende kinderen tot buyten de stadt: ende aen den oever nederknielende hebben wy gebeden.
6 Ende als wy malkanderen gegroet hadden, gingen wy in het schip: maer sylieden keerden wederom [elck] nae het sijne.
7 Wy nu de schipvaert volbracht hebbende van Tyrus, quamen aen tot Ptolemaïs, ende de broeders gegroet hebbende, bleven éénen dagh by haer.
8 Ende des anderen [daegs], Paulus ende wy die met hem waren, gingen van daer ende

quamen tot Cesareen: ende ge-
gaen zijnde in het huys Philippi
des Euangelists (die [één] was
van de seven) bleven wy by hem.
9 Dese nu hadde vier doch-
ters, [nogh] maegden, die pro-
pheteerden.
10 Ende als wy [daer] vele
dagen gebleven waren, quam
daer een seker Propheet af van
Judea, met name Agabus:
11 Ende hy quam tot ons,
ende nam den gordel Pauli:
ende sijns selfs handen ende
voeten gebonden hebbende,
seyde, Dit segt de Heylige
Geest, Den man, wiens dese gor-
del is, sullen de Joden alsoo te
Jerusalem binden, ende overle-
veren in de handen der Heyde-
nen.
12 Als wy nu dit hoorden, ba-
den beyde wy ende die van die
plaetse waren, dat hy niet en
soude opgaen nae Jerusalem.
13 Maer Paulus antwoordde,
Wat doet gy, dat gy weent, ende
mijn herte weeck maeckt?
Want ick ben bereydt niet al-
leen gebonden te worden, maer
oock te sterven te Jerusalem
voor den name des Heeren Jesu.
14 Ende als hy hem niet en
liet afraden, hielden wy ons te
vreden, seggende, De wille des
Heeren geschiede.
15 Ende na die dagen maeck-
ten wy ons gereet, ende gingen
op nae Jerusalem.
16 Ende met ons gingen
oock [sommige] der discipelen
van Cesareen, leydende [met
haer] eenen sekeren Mnason van
Cypren, eenen ouden discipel, by
den welcken wy souden t' huys
liggen.
17 Ende als wy te Jerusalem
gekomen waren, ontfingen ons
de broeders blijdelick.
18 Ende den volgenden [dagh]
gingh Paulus met ons in tot Ja-
cobum: ende alle de Ouderlin-
gen waren daer gekomen.
19 Ende als hyse gegroet
hadde, verhaelde hy van stuck
tot stuck, wat Godt onder de
Heydenen door sijnen dienst ge-
daen hadde.
20 Ende sy [dat] gehoort heb-
bende, loofden den Heere: ende
seyden tot hem, Gy siet, broe-
der, hoe vele duysenden van
Joden daer zijn die gelooven:
ende sy zijn alle yveraers van de
wet.
21 Ende sy zijn aengaende u
bericht, dat gy alle de Joden,
die onder de Heydenen zijn,
leert van Moses afvallen, seg-
gende dat sy de kinderen niet en
souden besnijden, noch nae de
wijsen [der wet] wandelen.
22 Wat is 'er dan [te doen]?
Het is gantsch noodigh dat de
menigte t'samenkome: want sy
sullen hooren dat gy gekomen
zijt.
23 Doet dan 't gene wy u seg-
gen: Wy hebben vier mannen
die een gelofte gedaen hebben.
24 Neemt dese tot u, ende
heyligt u met haer, ende doet
de onkosten nevens haer, op dat
sy het hooft bescheeren mogen:
ende alle mogen weten dat 'er
niet en is aen 't gene daer van
sy, aengaende u, bericht zijn;
maer [dat] gy [alsoo] wandelt,
dat gy oock selve de wet onder-
houdt.
25 Doch van de Heydenen
die gelooven, hebben wy ge-
schreven ende goetgevonden dat
sy niet diergelijcks en souden
onderhouden, dan dat sy haer
wachten van 't gene den afgoden
geoffert is, ende van bloet, ende
van 't verstickte, ende van hoere-
rye.
26 Doe nam Paulus de man-
nen met hem, ende den dagh
daer aen met haer geheyligt

zijnde, gingh hy in den Tempel, ende verkondigde dat de dagen der heyliginge vervult waren, [blijvende daer] tot dat voor een yegelick van haer de offerhande opgeoffert was.

27 Als nu de seven dagen souden voleyndigt worden, sagen hem de Joden van Asien in den Tempel, ende beroerden alle het volck, ende sloegen de handen aen hem:

28 Roepende, gy Israëlitische mannen, komet te hulpe: Dese is de mensche die tegen het volck, ende de wet, ende dese plaetse alle [man] overal leert: ende boven dien heeft hy oock Griecken in den Tempel gebracht, ende heeft dese heylige plaetse ontheyligt.

29 Want sy hadden te vooren Trophimum den Ephesier met hem in de stadt gesien, welcken sy meynden dat Paulus in den Tempel gebracht hadde.

30 Ende de geheele stadt quam in roere, ende het volck liep te samen; ende sy grepen Paulum, ende trocken hem buyten den Tempel: ende terstont wierden de deuren gesloten.

31 Ende als sy hem sochten te dooden, quam het geruchte tot den Oversten der bende, dat geheel Jerusalem in verwerringe was:

32 Welcke terstont krijgsknechten ende Hooftmannen over hondert tot hem nam, ende liep af nae haer toe. Sy nu den Oversten ende de krijgsknechten siende, hielden op van Paulum te slaen.

33 Doe naederde de Overste, ende greep hem, ende beval dat men [hem] met twee ketenen soude binden; ende vraegde wie hy was, ende wat hy gedaen hadde.

34 Ende onder de schare riep [d' eene dit,] d' andere wat anders: Doch als hy de sekerheyt niet en konde weten van wegen de beroerte, beval hy dat men hem in de legerplaetse soude brengen.

35 Ende als hy aen de trappen gekomen was, gebeurde het dat hy van de krijgsknechten gedragen wiert, van wegen het gewelt der schare.

36 Want de menigte des volcks volgde al roepende, Wech met hem.

37 Ende als Paulus [nu] in de legerplaetse soude geleydt worden, seyde hy tot den Oversten, Is 't my geoorloft tot u wat te spreken? Ende hy seyde, Kent gy Griecksch?

38 Zijt gy dan niet de Egyptenaer, die voor dese dagen oproer verweckte, ende de vier duysent moordenaers nae de woestijne uytleydde?

39 Maer Paulus seyde, Ick ben een Jodisch man van Tarsen, een burger van geen onvermaerde stadt in Cilicien: ende ick bidde u, laet my toe tot het volck te spreken.

40 Ende als hy 't toegelaten hadde, Paulus staende op de trappen wenckte met de hant tot het volck: ende als daer groote stilte geworden was, sprack hyse aen in de Hebreeusche tale, seggende,

HET 22. CAPITTEL.

MANNEN broeders ende vaders, hoort mijne verantwoordinge, die [ick] tegenwoordelick tot u [doen sal].

2 (Als sy nu hoorden dat hy in de Hebreeusche tale haer aensprack, hielden sy haer te meer stil. Ende hy seyde,)

3 Ick ben een Jodisch man, ende te Tarsen in Cilicien gebo-

ren, opgevoedt in dese stadt,
aen de voeten Gamaliëls: onderwesen nae de bescheydenste
wijse der vaderlicke wet, zijnde
een yveraer Godts, gelijckerwijs
gy alle heden zijt:
4 Die desen wegh vervolgt
hebbe tot der doot, bindende
ende in de gevanckenissen overleverende beyde mannen ende
vrouwen.
5 Gelijck my oock de Hoogepriester getuyge is, ende de geheele Raet der Ouderlingen:
van dewelcke ick oock brieven
genomen hebbende tot de broeders, ben nae Damascum gereyst, om oock de gene die
daer waren, gebonden te brengen nae Jerusalem, op dat sy
gestraft souden worden.
6 Maer het geschiedde my,
als ick reysde, ende Damascum
genaeckte, ontrent den middagh, dat snellick uyt den hemel een groot licht my rontom
omscheen.
7 Ende ick viel ter aerden,
ende ick hoorde eene stemme
tot my seggende, Saul, Saul, wat
vervolgt gy my?
8 Ende ick antwoordde Wie
zijt gy, Heere? Ende hy seyde
tot my, Ick ben Jesus de Nazarener, welcken gy vervolgt.
9 Ende die met my waren,
sagen wel het licht, ende wierden seer bevreest; maer de
stemme des genen die tot my
sprack, en hoorden sy niet.
10 Ende ick seyde, Heere,
wat sal ick doen? Ende de
Heere seyde tot my, Staet op
ende gaet henen nae Damascum: ende aldaer sal met u gesproken worden, van alle het
gene dat u geordineert is te doen.
11 Ende als ick van wegen
de heerlickheyt desselven lichts
niet en sagh, so wiert ick by de
hant geleydt van de gene die
met my waren, ende quam tot
Damascum.
12 Ende een seker Ananias,
een Godtvruchtigh man nae de
wet, [goet] getuygenisse hebbende van alle de Joden die
[daer] woonden,
13 Quam tot my, ende by
[my] staende seyde tot my, Saul
broeder, wort weder siende.
Ende ter selver ure wiert ick
siende op hem.
14 Ende hy seyde, De Godt
onser vaderen heeft u te vooren
verordineert om sijnen wille te
kennen, ende den Rechtveerdigen te sien, ende de stemme uyt
sijnen mont te hooren.
15 Want gy sult hem getuyge
zijn by alle menschen van 't
gene gy gesien ende gehoort
hebt.
16 Ende nu, wat vertoeft gy?
Staet op, ende laet u doopen,
ende uwe sonden afwasschen,
aenroepende den name des Heeren.
17 Ende het gebeurde my,
als ick te Jerusalem wedergekeert was, ende in den Tempel
badt, dat ick in een vertreckinge
van sinnen was:
18 Ende dat ick hem sagh,
ende hy tot my seyde, Spoedt
u, ende gaet in der haeste uyt
Jerusalem: want sy en sullen
uw' getuygenisse van my niet
aennemen.
19 Ende ick seyde, Heere, sy
weten dat ick in de gevanckenisse wierp, ende in de Synagogen geesselde die in u geloofden:
20 Ende doe het bloet Stephani uwes getuygen vergoten
wiert, [dat] ick daer oock by
stont, ende mede een welbehagen hadde in sijne doot, ende
de kleederen bewaerde der gene
die hem doodden.
21 Ende hy seyde tot my,

Gaet henen: want ick sal u
verre tot den Heydenen afsenden.
22 Sy hoorden hem nu tot dit
woort toe: ende sy verhieven
hare stemme, seggende, Wech
van der aerde met sulck eenen:
want het en is niet behoorlick
dat hy leve.
23 Ende als sy riepen, ende
de kleederen van haer smeten,
ende stof in de lucht wierpen,
24 So beval de Overste dat
men hem in de legerplaetse
soude brengen, ende seyde dat
men hem met geesselen ondersoecken
soude, op dat hy verstaen
mochte om wat oorsake
sy alsoo over hem riepen.
25 Ende also sy hem met de
riemen uytreckten, seyde Paulus
tot den Hooftman over hondert,
die daer stont, Is 't ulieden
geoorloft eenen Romeynschen
mensche, ende [dien] onveroordeelt,
te geesselen?
26 Als nu de Hooftman over
hondert [dat] hoorde, gingh hy
toe ende boodschapte het den
Oversten, seggende, Siet wat gy
te doen hebt: want dese mensche
is een Romeyn.
27 Ende de Overste quam
toe, ende seyde tot hem, Segt
my, zijt gy een Romeyn? ende
hy seyde, Ja.
28 Ende de Overste antwoordde,
Ick hebbe dit burgerrecht
voor een groote somme [gelts]
verkregen. Ende Paulus seyde,
Maer ick ben oock [een burger]
geboren.
29 Terstont dan lieten sy van
hem af, die hem souden ondersocht
hebben. Ende de Overste
wiert oock bevreest, doe hy verstont
dat hy een Romeyn was,
ende dat hy hem hadde gebonden.
30 Ende des anderen [daegs],
willende de sekerheyt weten,
waerom hy van de Joden beschuldight
wiert, maeckte hy
hem los van de banden, ende
beval dat de Overpriesters ende
hare geheele Raet souden komen:
ende Paulum afgebracht
hebbende, stelde hy [hem] voor
haer.

Het 23. Capittel.

Ende Paulus de oogen op
den Raet houdende, seyde,
Mannen broeders, ick hebbe
met alle goede conscientie voor
Godt gewandelt tot op desen
dagh.
2 Maer de Hoogepriester
Ananias beval de gene die by
hem stonden, dat sy hem op den
mont souden slaen.
3 Doe seyde Paulus tot hem,
Godt sal u slaen gy gewittede
wandt: Sitt gy oock om my te
oordeelen nae de wet, ende beveelt
gy tegen de wet dat men
my sal slaen?
4 Ende die daer by stonden
seyden, Scheldt gy den Hoogenpriester
Godts?
5 Ende Paulus seyde, Ick en
wist niet, broeders, dat het de
Hoogepriester was. Want daer
is geschreven, Den Oversten
uwes volcks en sult gy niet
vloecken.
6 Ende Paulus wetende, dat
het één deel was van de Sadduceen,
ende het ander van de
Phariseen, riep in den Raet,
Mannen broeders, ick ben een
Phariseer, eens Phariseers sone:
ick worde over de hope ende
opstandinge der dooden geoordeelt.
7 Ende als hy dit gesproken
hadde, ontstont daer tweedracht
tusschen de Phariseen ende de
Sadduceen, ende de menigte
wiert verdeelt.
8 Want de Sadduceen seggen

dat 'er geen opstandinge en is, noch Engel, noch geest: maer de Phariseen belijden het beyde.
9 Ende daer geschiedde een groot geroep: ende de Schriftgeleerde van de zijde der Phariseen stonden op, ende streden, seggende, Wy en vinden geen quaet in desen mensche: ende indien een Geest tot hem gesproken heeft, ofte een Engel, en laet ons tegen Godt niet strijden.
10 Ende als 'er groote tweedracht ontstaen was, de Overste vreesende, dat Paulus van haer verscheurt mochte worden, geboodt dat het krijgsvolck soude afkomen, ende hem uyt het midden van haer wechrucken, ende in de legerplaetse brengen.
11 Ende den volgenden nacht stont de Heere by hem, ende seyde, Hebt goeden moet, Paule. Want gelijck gy te Jerusalem van my betuygt hebt, alsoo moet gy oock te Romen getuygen.
12 Ende als het dagh geworden was, maeckten sommige van de Joden een t'samenrottinge, ende vervloeckten haerselven, seggende dat sy noch eten noch drincken en souden, tot dat sy Paulum souden gedoodt hebben.
13 Ende sy waren meer dan veertigh die desen eedt te samen gedaen hadden.
14 Dewelcke gingen tot de Overpriesters ende de Ouderlingen, ende seyden, Wy hebben ons selven met vervloeckinge vervloeckt, niet te sullen nutten tot dat wy Paulum sullen gedoodt hebben.
15 Gy dan nu laet den Oversten weten, met den Raet, dat hy hem morgen tot u afbrenge, als of gy naeder kennisse soudet nemen van sijne saken: ende wy zijn bereydt hem om te brengen, eer hy by [u] komt.
16 Ende als Pauli susters sone dese lage gehoort hadde, quam hy daer, ende gingh in de legerplaetse, ende boodtschapte het Paulo.
17 Ende Paulus riep tot hem één van de Hooftmannen over hondert, ende seyde, Leydt desen jongelingh henen tot den Oversten: want hy heeft hem wat te boodschappen.
18 Dese dan nam hem ende bracht [hem] tot den Oversten, ende seyde: Paulus de gevangen heeft my tot hem geroepen, ende begeert dat ick desen jongelingh tot u soude brengen, die u wat heeft te seggen.
19 De Overste nu nam hem by der hant, ende bezijden gegaen zijnde vraegde hy, Wat is 't dat gy my hebt te boodschappen?
20 Ende hy seyde, De Joden zijn over een gekomen om van u te begeeren, dat gy Paulum morgen soudet in den Raet afbrengen, als of sy yet van hem naeder souden ondersoecken.
21 Doch en gelooft haer niet. Want meer dan veertigh mannen uyt haer, leggen hem lagen, welcke haerselven met een vervloeckinge verbonden hebben noch te eten noch te drincken, tot dat sy hem sullen omgebracht hebben: ende sy zijn nu gereet, verwachtende de toeseggingе van u.
22 De Overste dan liet den jongelingh gaen, [hem] gebiedende, En segt niemant voort, dat gy my sulcks geopenbaert hebt.
23 Ende sekere twee van de Hooftmannen over hondert tot hem geroepen hebbende, seyde hy, Maeckt twee hondert krijgsknechten gereet, op dat sy tot Cesareen trecken, ende seventigh ruyters, ende twee hondert

schutters, tegen de derde ure
des nachts.
24 Ende laetse [sadel] beesten
bestellen, op dat sy Paulum daer
opsetten, ende behouden over-
brengen tot den Stadthouder
Felix.
25 Ende hy schreef eenen
brief, hebbende desen inhoudt:
26 Claudius Lysias aen den
machtigsten Stadthouder Felix
groetenisse.
27 Also dese man van de Jo-
den gegrepen was, ende van haer
omgebracht soude geworden
zijn, ben ick daer overgekomen
met het krijsvolck, ende hebbe
hem [haer] ontnomen, bericht
zijnde dat hy een Romeyn is.
28 Ende willende de sake we-
ten, waer over sy hem beschul-
digden, bracht ick hem af in
haren Raet.
29 Welcken ick bevondt be-
schuldigt te worden over vragen
harer wet; maer geen beschul-
dinge tegen hem te zijn, die de
doot ofte banden weerdigh is.
30 Ende als my te kennen ge-
geven was, dat van de Joden
een lage tegen desen man [ge-
legt] soude worden, so hebbe
ick [hem] terstont aen u geson-
den: gebiedende oock de be-
schuldigers voor u te seggen
't gene sy tegen hem hadden.
Vaert wel.
31 De krijgsknechten dan,
gelijck haer bevolen was, namen
Paulum ende brachten hem des
nachts tot Antipatris.
32 Ende des anderen daegs,
latende de ruyters met hem
trecken, keerden sy wederom nae
de legerplaetse.
33 Dewelcke als sy te Cesa-
reen gekomen waren, ende den
brief den Stadthouder overge-
levert hadden, hebben sy oock
Paulum voor hem gestelt.
34 Ende de Stadthouder [den
brief] gelesen hebbende, vraeg-
de, uyt wat provincie hy was,
ende verstaende dat hy van Ci-
licien was,
35 Seyde hy, Ick sal u hoo-
ren, als oock uwe beschuldigers
hier sullen gekomen zijn. Ende
hy beval dat hy in het Recht-
huys Herodis soude bewaert wor-
den.

HET 24. CAPITTEL.

ENDE vijf dagen daer na
quam de Hoogepriester
Ananias af met de Ouderlingen,
ende eenen sekeren voorspraeck
[genaemt] Tertullus, dewelcke
verschenen voor den Stadthou-
der tegen Paulum.
2 Ende als hy geroepen was,
begon Tertullus [hem] te be-
schuldigen, seggende,
3 Dat wy grooten vrede door
u bekomen, ende dat [vele] lof-
licke diensten desen volcke ge-
schieden door uwe voorsichtig-
heyt, machtigste Felix, nemen
wy gantschelick ende overal met
alle danckbaerheyt aen.
4 Maer op dat ick u niet lange
op en houde, ick bidde [u], dat
gy ons, nae uwe bescheyden-
heyt, kortelick hoort.
5 Want wy hebben desen
man bevonden te zijn een peste,
ende eenen die oproer verweckt
onder alle de Joden door de
[gantsche] werelt: ende eenen
oppersten voorstander van de
secte der Nazarenen.
6 Die oock gepoogt heeft den
Tempel te ontheyligen: welc-
ken wy oock gegrepen hebben,
ende nae onse wet hebben wil-
len oordeelen.
7 Maer Lysias de Overste
daer overkomende, heeft [hem]
met groot gewelt uyt onse han-
den wechgebracht:
8 Gebiedende sijne beschul-

digers tot u te komen: van den
welcken gy selve [hem] onder-
socht hebbende, sult konnen
verstaen al het gene waer van
wy hem beschuldigen.
9 Ende oock de Joden stem-
den het toe, seggende dat dese
dingen alsoo waren.
10 Maer Paulus, als hem de
Stadthouder gewenckt hadde
dat hy soude spreken, antwoord-
de, Dewijle ick weet dat gy nu
vele jaren over dit volck Rech-
ter geweest zijt, so verantwoord-
de ick my selven met [des] te
beteren moet.
11 Also gy kont weten dat
het niet meer dan twaelf dagen
en zijn, van dat ick ben opge-
komen om te aenbidden te Je-
rusalem:
12 Ende sy en hebben my
noch in den Tempel gevonden
tot yemant sprekende, ofte [ee-
nige] t'samenrottinge des volcks
makende, noch in de Synagogen,
noch in de stadt:
13 Noch sy en konnen niet
bewijsen, daer van sy my nu be-
schuldigen.
14 Maer dit bekenne ick u,
dat ick nae dien wegh, welcken
sy secte noemen, den Godt der
vaderen alsoo diene, geloovende
alles dat in de wet, ende in de
Propheten geschreven is:
15 Hebbende hope op Godt,
welcke dese oock selve verwach-
ten, dat 'er een opstandinge der
dooden wesen sal, beyde der
rechtveerdige ende der onrecht-
veerdige.
16 Ende hier in oeffene ick
my selve, om altijt een onerger-
licke conscientie te hebben by
Godt ende de menschen.
17 Doch na vele jaren ben
ick gekomen om aelmoessen te
doen aen mijn volck, ende offer-
handen.
18 Waer over my gevonden
hebben geheyligt zijnde, in den
Tempel, niet met volck, noch
met beroerte, eenige Joden uyt
Asien,
19 Welcke behoorden [hier]
voor u tegenwoordigh te zijn,
ende [my] te beschuldigen, in-
dien sy yet hadden tegen my.
20 Ofte dat dese selve seggen
of sy eenigh onrecht in my ge-
vonden hebben, als ick voor den
Raet stont:
21 Dan van dit eenigh woort,
't welck ick riep staende onder
haer, Over de opstandinge der
dooden worde ick heden van
ulieden geoordeelt.
22 Doe nu Felix dit gehoort
hadde, stelde hyse uyt, seggende,
Als ick naeder wetenschap van
desen wegh sal hebben, wanneer
Lysias de Overste sal afgekomen
zijn, so sal ick volle kennisse ne-
men van uwe saken.
23 Ende hy beval den Hooft-
man over hondert dat Paulus
soude bewaert worden, ende
verlichtinge hebben, ende dat
hy niemant van de sijne en
soude beletten [hem] te dienen,
ofte tot hem te komen.
24 Ende na sommige dagen
Felix daer gekomen zijnde met
Drusilla sijn wijf, die een Jo-
dinne was, ontboodt Paulum,
ende hoorde hem van het ge-
loove in Christum.
25 Ende als hy handelde van
rechtveerdigheyt, ende matig-
heyt, ende [van] het toeko-
mende oordeel, Felix seer be-
vreest geworden zijnde, ant-
woordde, Voor ditmael gaet he-
nen: ende als ick gelegenen
tijt sal hebben bekomen, so sal
ick u tot my roepen:
26 Ende te gelijck oock ho-
pende dat hem van Paulo gelt
gegeven soude worden, op dat
hy hem losliete: Waerom hy
hem oock dickmaels ontboodt,

ende sprack met hem.
27 Maer als twee jaren ver-
vult waren, kreegh Felix Por-
cium Festum in sijne plaetse:
ende Felix willende den Joden
gunste bewijsen, liet Paulum
gevangen.

HET 25. CAPITTEL.

FESTUS dan in de provincie gekomen zijnde, gingh na drie dagen van Cesareen op nae Jerusalem.
2 Ende de Hoogepriester, ende de voornaemste der Joden verschenen voor hem tegen Paulum, ende baden hem:
3 Begeerende gunste tegen hem, op dat hy hem soude doen komen te Jerusalem: [ende] leggende eene lage, om hem op den wegh om te brengen.
4 Doch Festus antwoordde, dat Paulus te Cesareen bewaert wiert, ende dat hy selve haest [derwaerts] soude verreysen.
5 Die dan, seyde hy, onder u konnen, dat sy mede afreysen, ende so daer yet onbehoorlicks in desen man is, dat sy hem beschuldigen.
6 Ende als hy onder haer niet meer als tien dagen overgebracht en hadde, quam hy af nae Cesareen, ende des anderen daegs op den Rechterstoel geseten zijnde beval hy dat Paulus soude [voort]-gebracht worden.
7 Ende als hy daer gekomen was, stonden de Joden, die van Jerusalem afgekomen waren, rontom [hem], vele ende sware beschuldingen tegen Paulum voortbrengende, die sy niet en konden bewijsen.
8 Dewijle hy verantwoordende seyde, Ick en hebbe noch tegen de wet der Joden, noch tegen den Tempel, noch tegen den Keyser yet gesondigt.
9 Maer Festus willende den Joden gunste bewijsen, antwoordde Paulo ende seyde, Wilt gy nae Jerusalem opgaen, ende aldaer voor my over dese dingen geoordeelt worden?
10 Ende Paulus seyde, Ick stae voor den Rechterstoel des Keysers, daer ick geoordeelt moet worden: den Joden en hebbe ick geen onrecht gedaen, gelijck gy oock seer wel weet.
11 Want indien ick onrecht doe, ende yet des doots weerdigh gedaen hebbe, ick en weygere niet te sterven: maer indiender niet en is van 't gene daer van dese my beschuldigen, so en kan niemant my haer uyt gunste overgeven. Ick beroepe my op den Keyser.
12 Doe antwoordde Festus, als hy met den Raet gesproken hadde: Hebt gy u op den Keyser beroepen? Gy sult tot den Keyser gaen.
13 Ende als eenige dagen voorbygegaen waren, quamen de Koningh Agrippa ende Bernice te Cesareen, om Festum te begroeten.
14 Ende doe sy aldaer vele dagen overgebracht hadden, heeft Festus de saken Pauli aen den Koningh verhaelt, seggende, [Hier] is een seker man van Felix gevangen gelaten:
15 Om wiens wille, als ick te Jerusalem was, de Overpriesters ende de Ouderlingen der Joden verschenen, begeerende vonnisse tegen hem.
16 Aen dewelcke ick antwoordde, dat de Romeynen de gewoonte niet en hebben eenigen mensche uyt gunste ter doot over te geven, eer de beschuldigde de beschuldigers tegenwoordigh heeft, ende plaetse van verantwoordinge gekregen heeft over de beschuldinge.

17 Als sy dan gesamentlick
alhier gekomen waren, so ben
ick, geen uytstel nemende, des
[daegs] daer aen op den Rech-
terstoel geseten, ende beval dat
de man soude [voort-]gebracht
worden.
18 Over welcken, de beschul-
digers [hier] staende, geen sake
en hebben voortgebracht, daer
van ick vermoedde:
19 Maer hadden tegen hem
eenige vragen van haren Godts-
dienst, ende van sekeren Jesus
die gestorven was, welcken Pau-
lus seyde te leven.
20 Ende als ick over de on-
dersoeckinge van dese sake in
twijffelinge was, seyde ick, of hy
wilde gaen nae Jerusalem, ende
aldaer over dese dingen geoor-
deelt worden.
21 Ende als Paulus hem be-
riep, dat men hem tot de ken-
nisse des Keysers bewaren soude,
so hebbe ick bevolen, dat hy be-
waert soude worden ter tijt toe,
dat ick hem tot den Keyser sen-
den soude.
22 Ende Agrippa seyde tot
Festum, Ick wilde oock selve
dien mensche [wel] hooren.
Ende hy seyde, Morgen sult gy
hem hooren.
23 Des anderen daegs dan
als Agrippa gekomen was, ende
Bernice met groote pracht, ende
als sy ingegaen waren in het
Rechthuys met de Overste over
duysent, ende de mannen die de
voornaemste der stadt waren,
wiert Paulus door Festi bevel
[voort-]gebracht.
24 Ende Festus seyde, Agrip-
pa Koningh, ende gy mannen
alle die met ons [hier] tegen-
woordigh zijt, gy siet desen, van
welcken my de gantsche me-
nigte der Joden heeft aenge-
sproken, beyde te Jerusalem
ende hier, roepende dat hy niet
meer en behoort te leven.
25 Maer ick bevonden heb-
bende dat hy niet des doots
weerdigh gedaen en hadde, ende
dewijle hy oock selve hem op
den Keyser beroepen heeft,
hebbe besloten hem te senden.
26 Van welcken ick niet se-
kers en hebbe aen den Heere te
schrijven: daerom hebbe ick
hem voor ulieden voortgebracht,
ende meest voor u, Koningh
Agrippa, op dat ick, na gedane
ondersoeckinge, wat hebbe te
schrijven.
27 Want het dunckt my te-
gen reden, eenen gevangenen
te senden, [ende] niet oock de
beschuldingen die tegen hem
zijn, te kennen te geven.

HET 26. CAPITTEL.

ENDE Agrippa seyde tot Pau-
lum, Het is u georloft voor
uselven te spreken. Doe streckte
Paulus de hant uyt, ende verant-
woordde hem [aldus]:
2 Ick achte my selven geluc-
kigh, o Koningh Agrippa, dat
ick my heden voor u sal verant-
woorden, van alles daer over ick
van de Joden beschuldigt worde.
3 Allermeest dewijle ick weet,
dat gy kennisse hebt van alle ge-
woonten ende vragen, die onder
de Joden zijn. Daerom bidde
ick u dat gy my lanckmoedelick
hoort.
4 Mijn leven dan van der
jonckheyt aen, het welcke van
den beginne onder mijn volck
te Jerusalem geweest is, weten
alle de Joden:
5 Als die van over lange my
te vooren gekent hebben, (in-
dien sy 't wilden getuygen,) dat
ick nae de bescheydenste secte
van onsen Godtsdienst, [als] een
Phariseer geleeft hebbe:
6 Ende nu stae ick ende

worde geoordeelt over de hope
der belofte, die van Godt tot de
vaderen geschiet is:
7 Tot dewelcke onse twaelf
geslachten gedueriglick nacht
ende dagh [Godt] dienende ver-
hopen te komen: over welcke
hope ick, o Koningh Agrippa,
van de Joden worde beschuldigt.
8 Wat? Wort het by ulie-
den ongelooflick geoordeelt, dat
Godt de dooden opweckt?
9 Ick meynde waerlick by my
selven, dat ick tegen den name
Jesu van Nazareth vele weder-
partijdige dingen moeste doen.
10 't Welck ick oock gedaen
hebbe te Jerusalem; ende ick
hebbe vele van de heylige in
de gevanckenissen gesloten, de
macht van de Overpriesters ont-
fangen hebbende: ende als sy
omgebracht wierden, stemde ick
het toe.
11 Ende door alle de Syna-
gogen hebbe ickse dickmael ge-
straft, ende gedwongen te laste-
ren: ende boven maten tegen
haer woedende, hebbe ickse
vervolgt oock tot in de buyten-
[lantsche] steden.
12 Waer over oock als ick nae
Damascum reysde, met macht
ende last, welcke [ick] van de
Overpriesters [hadde],
13 Sagh ick, o Koningh, in 't
midden van den dagh op den
wegh een licht boven den glantz
der sonne, van den hemel my
ende de gene die met my reys-
den omschijnende.
14 Ende als wy alle ter aer-
den nedergevallen waren, hoor-
de ick eene stemme tot my spre-
kende, ende seggende in de He-
breeusche tale, Saul, Saul, wat
vervolgt gy my? Het is u hart
tegen de prickels de versenen te
slaen.
15 Ende ick seyde, Wie zijt
gy, Heere? Ende hy seyde, Ick
ben Jesus dien gy vervolgt.
16 Maer recht u op, ende
staet op uwe voeten: Want hier
toe ben ick u verschenen, om u
te stellen tot een dienaer ende
getuyge der dingen beyde die
gy gesien hebt, ende in welcke
ick u [nogh] sal verschijnen:
17 Verlossende u van dit
volck, ende [van] de Heydenen,
tot dewelcke ick u nu sende,
18 Om hare oogen te openen,
ende [haer] te bekeeren van de
duysternisse tot het licht, ende
[van] de macht des satans tot
Godt: op dat sy vergevinge der
sonden ontfangen, ende een erf-
deel onder de geheyligde, door
het geloove in my.
19 Daerom, o Koningh Agrip-
pa, en ben ick dat hemelsch Ge-
sichte niet ongehoorsaem ge-
weest:
20 Maer hebbe eerst den ge-
nen die te Damascus waren,
ende te Jerusalem, ende in 't ge-
heele lant van Judea, ende den
Heydenen verkondigt dat sy
haer souden beteren, ende tot
Godt bekeeren, wercken doende
der bekeeringe weerdigh.
21 Om deser saken wille heb-
ben my de Joden in den Tem-
pel gegrepen, ende gepoogt om
te brengen.
22 Dan hulpe van Godt ver-
kregen hebbende, stae ick tot
op desen dagh, betuygende
beyde kleyn ende groot: niets
seggende buyten het gene de
Propheten ende Moses gespro-
ken hebben dat geschieden
soude:
23 [Namelick] dat de Chris-
tus lijden moeste, ende dat hy
de eerste uyt de opstandinge der
dooden zijnde, een licht soude
verkondigen desen volcke, ende
den Heydenen.
24 Ende als hy dese dingen
tot verantwoordinge sprack,

seyde Festus met grooter stemme, Gy raest, Paule: de groote geleertheyt brengt u tot raserye.

25 Maer hy seyde, Ick en rase niet, machtigste Feste, maer ick spreke woorden van waerheyt, ende van een gesont verstant.

26 Want de Koningh weet van dese dingen, tot welcken ick oock vrymoedigheyt gebruyckende spreke: want ick en geloove niet dat hem yet van dese dingen verborgen is, want dit en is in geenen hoeck geschiet.

27 Gelooft gy, o Koningh Agrippa, de Propheten? Ick weet dat gyse gelooft.

28 Ende Agrippa seyde tot Paulum, Gy beweegt my bynae een Christen te worden.

29 Ende Paulus seyde, Ick wenschte wel van Godt, dat, ende bynae ende geheelick, niet alleen gy, maer oock alle die my heden hooren, soodanige wierden gelijck als ick ben, uytgenomen dese banden.

30 Ende als hy dit gesegt hadde, stont de Koningh op, ende de Stadthouder, ende Bernice, ende die met haer geseten waren:

31 Ende aen eene zijde gegaen zijnde, spraken sy tot malkanderen, seggende, Dese mensche en doet niet des doots ofte der banden weerdigh.

32 Ende Agrippa seyde tot Festum, Dese mensche konde losgelaten worden, indien hy hem op den Keyser niet en hadde beroepen.

HET 27. CAPITTEL.

ENDE als het besloten was, dat wy nae Italien souden afvaren, leverden sy Paulum, ende eenige andere gevangene over, aen eenen Hooftman over hondert, met name Julius, van de Keyserlicke bende.

2 Ende wy in een Adramyttenisch schip gegaen zijnde, also wy de plaetsen langs Asien bevaren souden, voeren wy af: ende Aristarchus de Macedonier van Thessalonica was met ons.

3 Ende des anderen [daegs] quamen wy aen te Sidon. Ende Julius vriendelick met Paulo handelende, liet [hem] toe tot de vrienden te gaen, om [van haer] besorgt te worden.

4 Ende van daer afgevaren zijnde, voeren wy onder Cypren henen, om dat de winden [ons] tegen waren.

5 Ende de zee die langs Cilicien ende Pamphylien is, doorgevaren zijnde, quamen wy aen tot Myra in Lycien.

6 Ende de Hooftman aldaer een schip gevonden hebbende van Alexandrien, dat nae Italien voer, dede ons in het selve overgaen.

7 Ende als wy vele dagen langsamelick voortvoeren, ende naeuwlicks tegen over Cnidus gekomen waren, overmits het ons de wint niet toe en liet, so voeren wy onder Creta henen tegen over Salmone.

8 Ende het selve naeuwlicks voorbyzeylende, quamen wy in een sekere plaetse genaemt Schoonehavens, daer de stadt Lasea naeby was.

9 Ende als vele tijt verloopen, ende de vaert nu sorgelick was, om dat oock de vasten nu voorby was, vermaendese Paulus,

10 Ende seyde tot haer, Mannen, ick sie dat de vaert sal geschieden met hinder ende groote schade niet alleen van de ladinge ende van het schip, maer oock van ons leven.

11 Doch de Hooftman geloofde meer den stierman ende

den schipper, dan 't gene van
Paulo gesegt wiert.
12 Ende also de haven onge-
legen was om te overwinteren,
vondt het meerder [deel] gera-
den oock van daer te varen, of
sy eenigsins te Phenix konden
aenkomen om te overwinteren,
zijnde een haven in Creta, strec-
kende tegen het zuydwesten
ende tegen het noordwesten.
13 Ende also de zuyde wint
sachtelick waeyde, meynden sy
haer voornemen verkregen te
hebben, ende afgevaren zijnde
zeylden sy dicht voorby Creta
henen.
14 Maer niet lange daer na
sloegh tegen het selve een storm-
wint, genaemt Euroclydon.
15 Ende als het schip daer
mede wechgeruckt wiert, ende
niet en konde tegen den wint
opzeylen, gaven wy het op, ende
dreven henen.
16 Ende loopende onder een
seker eylandeken, genaemt Clau-
da, en konden wy naeuwlicks des
boots machtigh worden.
17 Den welcken opgehaelt
hebbende, gebruyckten sy [alle]
behulpselen, het schip onder-
gordende: ende also sy vreesden
dat sy op de [droogte] Syrtis ver-
vallen souden, streken sy het
zeyl, ende dreven alsoo henen.
18 Ende also wy van 't on-
weder geweldelick geslingert
wierden, deden sy des volgen-
den [daegs] eenen uytworp:
19 Ende den derden [dagh]
wierpen wy met onse eygene
handen des schips gereetschap
uyt.
20 Ende als noch sonne noch
gesternten en verschenen in vele
dagen, ende geen kleyn onwe-
der [ons] druckte, so wiert [ons]
voorts alle hope, van behouden
te worden, benomen.
21 Ende als men langen tijt
sonder eten geweest was, doe-
stont Paulus [op] in 't midden
van haer, ende seyde, O man-
nen, men behoorde my wel ge-
hoor gegeven te hebben, ende
van Creta niet afgevaren te zijn,
ende dit hinder ende dese schade
verhoedt te hebben:
22 Doch als nu vermane ick
ulieden goets moets te zijn:
want daer en sal geen verlies
geschieden van [yemants]-leven
onder u, maer alleen van het
schip.
23 Want desen selven nacht
heeft by my gestaen een Engel
Godts, wiens ick ben, welcken
oock ick diene,
24 Seggende, En vreest niet,
Paule; gy moet voor den Keyser
gestelt worden: ende siet, Godt
heeft u geschoncken alle die
met u varen.
25 Daerom zijt goets moets,
mannen: want ick geloove Gode,
dat het alsoo zijn sal, gelijcker-
wijs het my gesegt is.
26 Doch wy moeten op een
seker eylant vervallen.
27 Als nu de veertiende nacht
gekomen was, also wy in de
Adriatische zee herwaerts ende
derwaerts gedreven wierden,
ontrent het midden des nachts,
vermoedden de schiplieden dat
haer eenigh lant naerderde.
28 Ende het dieploot uytge-
worpen hebbende, vonden sy
twintigh vademen: ende een
weynigh voortgevaren zijnde,
wierpen sy wederom het dieploot
uyt, ende vonden vijftien vade-
men.
29 Ende vreesende dat sy er-
gens op harde plaetsen vervallen
mochten, wierpen sy vier anc-
kers van het achterschip uyt,
ende wenschten dat het dagh
wierde.
30 Maer als de schiplieden
sochten uyt het schip te vlieden,

ende den boot nederlieten in de zee, onder den schijn als of sy uyt het voorschip de anckers souden uytbrengen.

31 Seyde Paulus tot den Hooftman, ende tot de krijgsknechten, Indien dese in het schip niet en blijven, gy en kont niet behouden worden.

32 Doe hieuwen de krijgsknechten de touwen af van den boot, ende lieten hem afvallen.

33 Ende ondertusschen dat het dagh soude worden, vermaende Paulus [haer] alle, dat sy souden spijse nemen: ende seyde, Het is heden de veertiende dagh dat gy verwachtende blijft, sonder eten, ende niet en hebt genomen:

34 Daerom vermane ick u spijse te nemen; want dat dient tot uwer behoudinge; want niemand van u en sal een hayr van den hoofde vallen.

35 Ende als hy dit gesegt ende broot genomen hadde, danckte hy Godt in aller tegenwoordigheyt: ende ['t selve] gebroken hebbende begon hy te eten.

36 Ende sy alle goets moets geworden zijnde, namen oock selve spijse.

37 Wy waren nu in het schip in alles twee hondert ses en seventigh zielen.

38 Ende als sy met spijse versadigt waren, lichteden sy het schip, ende wierpen het koorn uyt in de zee.

39 Ende doe het dagh wiert, en kenden sy het lant niet: maer sy merckten eenen sekeren inham die eenen oever hadde, tegen den welcken sy geraden vonden, so sy konden, het schip aen te setten.

40 Ende als sy de anckers opgehaelt hadden, gaven sy [het schip] de zee over, met eenen de roerbanden losmakende: ende het razeyl nae den wint opgehaelt hebbende, hielden sy het nae den oever toe.

41 Maer vervallende op een plaetse die de zee aen beyde zijden hadde, setteden sy het schip daer op: ende het voorschip vastsittende bleef onbeweeglick, maer het achterschip brack van 't gewelt der baren.

42 De raetslagh nu der krijgslieden was, dat sy de gevangene souden dooden, op dat niemant ontswommen zijnde en soude ontvlieden.

43 Maer de Hooftman, willende Paulum behouden, belettede haer dat voornemen, ende beval dat de gene die swemmen konden, haer eerst souden afwerpen, ende te lande komen:

44 Ende de andere, sommige op plancken, ende sommige op eenige [stucken] van 't schip. Ende alsoo is 't geschiet dat sy alle behouden aen 't lant gekomen zijn.

HET 28. CAPITTEL.

ENDE als sy ontkomen waren, doe verstonden sy dat het eylant Melite hiet.

2 Ende de Barbaren bewesen ons geen gemeene vriendelickheyt. Want een groot vyer ontsteken hebbende, namen sy ons alle in, om den regen die overquam, ende om de koude.

3 Ende als Paulus eenen hoop rijseren byeengeraept ende op het vyer geleyt hadde, quam daer een adder uyt door de hitte, ende vattede sijne hant.

4 Ende als de Barbaren het beest sagen aen sijne hant hangen, seyden sy tot malkanderen, Dese mensche is gewisselick een dootslager, welcken de wrake niet en laet leven, daer hy uyt

de zee ontkomen is.
5 Maer hy schuddede het
beest af in het vyer, ende en
leedt niet quaets.
6 Ende sy verwachteden dat
hy soude opswellen, ofte terstont
doot nedervallen. Maer als sy
lange verwacht hadden, ende
sagen dat geen ongemack over
hem en quam, werden sy veran-
dert, ende seyden dat hy een
godt was.
7 Ende hier ontrent deselve
plaetse hadde de voornaemste
van 't eylant met name Publius
[sijne] lanthoeven: die ons ont-
fingh, ende drie dagen vriende-
lick herbergde.
8 Ende het geschiedde dat de
vader van Publius, met koortsen
ende den rooden loop bevangen
zijnde, te bedde lagh: tot den
welcken Paulus ingingh, ende
als hy gebeden hadde, leyde
hy de handen op hem, ende
maeckte hem gesont.
9 Als dit dan geschiet was,
quamen oock tot hem de andere
die kranckheden hadden in het
eylant, ende wierden genesen.
10 Die ons oock eerden met
vele eere, ende als wy vertrecken
souden, bestelden sy [ons] 't geene
van noode was.
11 Ende na drie maenden
voeren wy af in een schip van
Alexandrien, dat in 't eylant
overwintert hadde, hebbende tot
een teecken, Castor en Pollux.
12 Ende als wy tot Syracusen
aengekomen waren, bleven wy
[aldaer] drie dagen.
13 Van waer wy ommevoeren,
ende quamen aen tot Rhegium:
ende also na éénen dagh de wint
zuyd wert, quamen wy den twee-
den dagh tot Puteolen
14 Alwaer wy broeders von-
den, ende wierden gebeden se-
ven dagen by haer te blijven:
ende alsoo gingen wy nae Romen.
15 Ende van daer quamen
de broeders, van onse saken ge-
hoort hebbende, ons te gemoete
tot Appii-merckt, ende de Drie-
tabernen: welcke Paulus siende,
danckte hy Godt, ende greep
eenen moet.
16 Ende doe wy te Romen
gekomen waren, gaf de Hooft-
man de gevangene over aen den
Oversten des legers: maer Pau-
lo wiert toegelaten op hemselven
te woonen met den krijgsknecht
die hem bewaerde.
17 Ende het geschiedde na
drie dagen, dat Paulus t'samen-
riep de gene die de voornaemste
der Joden waren: Ende als sy
t'samengekomen waren, seyde hy
tot haer, Manhen broeders, Ick
die niets gedaen en hebbe tegen
het volck, ofte de vaderlicke ge-
woonten, ben gebonden uyt Je-
rusalem overgelevert in de han-
den der Romeynen.
18 Dewelcke my ondersocht
hebbende, wilden [my] loslaten,
om dat geen schult des doots in
my en was.
19 Maer als de Joden [sulcks]
tegenspraken, wiert ick genoot-
saeckt my op den Keyser te be-
roepen: [doch] niet als of ick
yet hadde mijn volck te be-
schuldigen.
20 Om dese oorsake dan heb-
be ick u by my geroepen, om
[u] te sien, ende aen te spreken:
want van wegen de hope Israëls
ben ick met dese keten omvan-
gen.
21 Maer sy seyden tot hem,
Wy en hebben noch brieven u
aengaende van Judea ontfan-
gen: noch yemant van de broe-
deren hier gekomen zijnde en
heeft van u yet quaets gebood-
schapt, ofte gesproken.
22 Maer wy begeeren wel van
u te hooren wat gy gevoelt:
want wat dese secte aengaet, ons

is bekent, datse overal tegengesproken wort.

23 Ende als sy hem eenen dagh gestelt hadden, quamender vele in [sijne] woonplaetse: den welcken hy het Koninckrijcke Godts uytleyde, ende betuygde, ende poogde haer te bewegen tot het geloove Jesu, beyde uyt de wet Mosis ende de Propheten, van's morgens vroegh tot den avont toe.

24 Ende sommige geloofden wel het gene dat gesegt wiert, maer sommige en geloofden niet.

25 Ende tegen malkanderen oneens zijnde scheyden sy: als Paulus [dit] één woort gesegt hadde, [namelick], Wel heeft de Heylige Geest gesproken door Esaiam den Propheet tot onse vaderen,

26 Seggende, Gaet henen tot dit volck, ende segt, Met het gehoor sult gy hooren, ende geensins verstaen: ende siende sult gy sien, ende geensins bemercken.

27 Want het herte deses volcks is dick geworden, ende met de ooren hebben sy swaerlick gehoort, ende hare oogen hebben sy toegedaen: op dat sy niet te eeniger tijt met de oogen en souden sien, ende met de ooren hooren, ende met het herte verstaen, ende sy haer bekeeren, ende ick haer genese.

28 Het zy u dan bekent, dat de saligheyt Godts den Heydenen gesonden is, ende deselve sullen hooren.

29 Ende als hy dit gesegt hadde, gingen de Joden wech, vele twistinge hebbende onder malkanderen.

30 Ende Paulus bleef twee geheele jaren in sijn eygen gehuerde wooninge: ende ontfingh alle die tot hem quamen:

31 Predikende het Koninckrijcke Godts, ende leerende van den Heere Jesu Christo met alle vrymoedigheyt, onverhindert.

DE SENDBRIEF

DES APOSTELS PAULI

AEN DE

ROMEYNEN.

HET EERSTE CAPITTEL.

PAULUS, een dienstknecht Jesu Christi, een geroepen Apostel, afgesondert tot het Euangelium Godts,

2 (Het welck hy te vooren beloeft hadde door sijne Propheten, in de heylige Schriften,)

3 Van sijnen Sone, (die geworden is uyt den zade Davids, nae den vleesche:

4 Die krachtelick bewesen is te zijn de Sone Godts, nae den Geest der heyligmakinge, uyt de opstandinge der dooden,)

[namelick] Jesu Christo onsen
Heere:
5 (Door welcken wy hebben
ontfangen genade, ende het
Apostelschap, tot gehoorsaem-
heyt des geloofs onder alle de
Heydenen, voor sijnen name.
6 Onder welcke gy oock zijt,
geroepene Jesu Christi.)
7 Allen die te Romen zijt,
geliefde Godts, [ende] geroe-
pene heylige: genade zy u ende
vrede van Godt onsen Vader,
ende den Heere Jesu Christo.
8 Eerstelick dancke ick mij-
nen Godt door Jesum Christum
over u allen, dat uw geloove ver-
kondigt wort in de geheele we-
relt.
9 Want Godt is mijn ge-
tuyge, welcken ick diene in mij-
nen geest, in het Euangelium
sijns Soons, hoe ick sonder nala-
ten uwer gedencke,
10 Alle tijt in mijne gebeden
biddende, of mogelick my nogh
t'eeniger tijt goede gelegenheyt
gegeven wierde door den wille
Godts om tot ulieden te komen.
11 Want ick verlange om u
te sien, op dat ick u eenige gees-
telicke gave mochte mededey-
len, ten eynde gy versterckt sou-
det worden:
12 Dat is, om mede vertroost
te worden onder u, door het on-
derlinge geloove, soo het uwe
als het mijne.
13 Doch ick en wil niet dat
u onbekent zy, broeders, dat ick
menigmael voorgenomen hebbe
tot u te komen, (ende ben tot
nogh toe verhindert geweest,)
op dat ick oock onder u eenige
vrucht soude hebben, gelijck
als oock onder de andere Hey-
denen.
14 Beyde Griecken ende Bar-
baren, beyde wijsen ende onwij-
sen ben ick een schuldenaer.
15 Also 't gene in my is, dat
is volveerdigh om u oock die te
Romen zijt, het Euangelium te
verkondigen.
16 Want ick en schame my
des Euangeliums Christi niet:
Want het is een kracht Godts
tot saligheyt een yegelick die
geloofť, eerst den Jode, ende
[oock] den Grieck.
17 Want de rechtveerdigheyt
Godts wort in 't selve geopen-
baert uyt geloove tot geloove:
gelijck geschreven is, Maer de
rechtveerdige sal uyt den ge-
loove leven.
18 Want de toorne Godts
wort geopenbaert van den hemel
over alle godtloosheyt ende on-
gerechtigheyt der menschen,
[als] die de waerheyt in onge-
rechtigheyt t'onderhouden.
19 Overmits het gene van
Godt kennelick is, in haer open-
baer is: want Godt heeft het
haer geopenbaert.
20 Want sijne onsienlicke
dingen worden van de schep-
pinge der werelt aen, uyt de
schepselen verstaen ende door-
sien, beyde sijne eeuwige kracht
ende Goddelickheyt, op dat sy
niet te verontschuldigen en sou-
den zijn.
21 Om dat sy Godt kennende,
[hem] als Godt niet en hebben
verheerlickt ofte gedanckt:
maer sijn verydelt geworden in
hare overleggingen, ende haer
onverstandigh herte is verduys-
tert geworden.
22 Haer uytgevende voor
wijse, zijn sy dwaes geworden:
23 Ende hebben de heerlick-
heyt des onverderflicken Godts
verandert in de gelijckenisse
eenes beelts van een verderflick
mensche, ende van gevogelte,
ende van viervoetige, ende kruy-
pende [gedierten].
24 Daerom heeftse Godt oock
overgegeven in de begeerlickhe-

den harer herten tot onreynig-
heyt, om hare lichamen onder
malkanderen te ont-eeren.

25 [Als] die de waerheyt
Godts verandert hebben in de
leugen, ende het schepsel ge-
eert ende gedient hebben boven
den Schepper, die te prijsen is
in der eeuwigheyt, Amen.

26 Daerom heeftse Godt over-
gegeven tot oneerlicke bewegin-
gen. Want oock hare vrouwen
hebben het natuerlick gebruyck
verandert in het [gebruyck] te-
gen nature.

27 Ende insgelijcks oock de
mannen nalatende het natuer-
lick gebruyck der vrouwe, zijn
verhittet geworden in haren lust
tegen malkanderen, mannen met
mannen schandelickheyt bedrij-
vende, ende de vergeldinge van
hare dwalinge, die [daer toe]
behoorde, in haerselven ontfan-
gende.

28 Ende gelijck het haer niet
goet gedacht en heeft Godt in
erkentenisse te houden, so
heeftse Godt overgegeven in ee-
nen verkeerden sin, om te doen
dingen die niet en betamen.

29 Vervult zijnde met alle on-
gerechtigheyt, hoererye, boos-
heyt, gierigheyt, quaetheyt: vol
van nijdigheyt, moort, twist, be-
drogh, quaetaerdigheyt:

30 Oorblasers, achterklappers,
haters Godts, smaders, hoovaer-
dige, laetdunckige, vinders van
quade dingen, den ouderen on-
gehoorsaem,

31 Onverstandige, verbontbre-
kers, sonder natuerlicke liefde,
onversoenlicke, onbarmhertige.

32 Dewelcke daer sy het recht
Godts weten, (namelick,) dat de
gene die sulcke dingen doen, des
doots weerdigh zijn,) niet al-
leen deselve en doen, maer oock
mede een welgevallen hebben
in de gene diese doen.

HET 2. CAPITTEL.

DAEROM en zijt gy niet te
verontschuldigen, o men-
sche, wie gy zijt, die [andere]
oordeelt. Want daer in gy ee-
nen anderen oordeelt, veroor-
deelt gy uselven: want gy die
[andere] oordeelt, doet deselve
dingen.

2 Ende wy weten dat het
oordeel Godts nae waerheyt is,
over de gene die sulcke dingen
doen.

3 Ende denckt gy dit, o men-
sche, die oordeelt de gene die
sulcke dingen doen, ende de-
selve doet, dat gy het oordeel
Godts sult ontvlieden?

4 Of veracht gy den rijck-
dom sijner goedertierenheyt,
ende verdraegsaemheyt, ende
lanckmoedigheyt, niet wetende
dat de goedertierenheyt Godts u
tot bekeeringe leydt?

5 Maer nae uwe hardigheyt,
ende onbekeerlick herte verga-
dert gy uselven toorne als eenen
schat, in den dagh des toorns
ende der openbaringe van het
rechtveerdigh oordeel Godts:

6 Welcke een yegelick ver-
gelden sal nae sijne wercken:

7 Den genen wel, die met
volherdinge in goet-doen, heer-
lickheyt, ende eere, ende onver-
derflickheyt soecken, het eeu-
wige leven:

8 Maer den genen die twist-
gierigh zijn, ende die der waer-
heyt ongehoorsaem, doch der on-
gerechtigheyt gehoorsaem zijn,
[sal] verbolgenheyt ende toorne
[vergolden worden].

9 Verdruckinge ende be-
naeuwtheyt over alle ziele des
menschen die het quaet werckt,
eerst des Joden, ende [oock] des
Griecken:

10 Maer heerlickheyt, ende

eere, ende vrede een yegelick
die het goede werckt, eerst den
Jode, ende [oock] den Grieck.
11 Want daer en is geen aen-
neminge des persoons by Godt.
12 Want soo vele als 'er son-
der wet gesondigt hebben, sul-
len oock sonder wet verloren
gaen: ende soo vele als 'er on-
der de wet gesondigt hebben,
sullen door de wet geoordeelt
worden:
13 (Want de hoorders der wet
en zijn niet rechtveerdigh voor
Godt, maer de doenders der wet
sullen gerechtveerdigt worden:
14 Want wanneer de Heyde-
nen die de wet niet en hebben,
van nature de dingen doen die
der wet zijn, dese de wet niet
hebbende, zijn haerselven een
wet:
15 [Als] die betoonen het
werck der wet geschreven in
hare herten, hare conscientie
medegetuygende, ende de ge-
dachten onder malkanderen
[haer] beschuldigende, ofte oock
ontschuldigende:)
16 In den dagh wanneer Godt
de verborgene dingen der men-
schen sal oordeelen door Jesum
Christum, nae mijn Euangelium.
17 Siet, gy wort een Jode
genaemt, ende rust op de wet,
ende roemt op Godt,
18 Ende gy weet [sijnen] wil-
le, ende beproeft de dingen die
[daer van] verschillen, zijnde
onderwesen uyt de wet.
19 Ende gy betrouwt uselven
te zijn een leydsman der blinde,
een licht der gene die in duy-
sternisse zijn:
20 Een onderrichter der on-
wijse, [ende] een leermeester
der onwetende, hebbende de
gedaente der kennisse ende der
waerheyt in de wet.
21 Die dan eenen anderen
leert, en leert gy uselven niet?
Die predickt dat men niet stelen
en sal, steelt gy?
22 Die segt dat men geen
overspel doen en sal, doet gy
overspel? Die van de afgoden
een grouwel hebt, berooft gy
het heylige?
23 Die op de wet roemt, ont-
eert gy Godt door de overtre-
dinge der wet?
24 Want de name Godts wort
om uwent wille gelastert onder
de Heydenen: gelijck geschre-
ven is.
25 Want de Besnijdenisse is
wel nut, indien gy de wet doet:
maer indien gy een overtreder
der wet zijt, so is uwe Besnijde-
nisse voorhuyt geworden.
26 Indien dan de Voorhuyt de
rechten der wet bewaert, en sal
niet sijne voorhuyt tot een Be-
snijdenisse gerekent worden?
27 Ende [en] sal de Voorhuyt
die uyt de nature is, als sy de
wet volbrengt, u [niet] oordee-
len, die door de letter ende Be-
snijdenisse een overtreder der
wet zijt?
28 Want die en is niet een
Jode, die 't in 't openbaer is:
noch die en is niet de Besnijde-
nisse, die 't in 't openbaer in het
vleesch is:
29 Maer die is een Jode, die
't in 't verborgen is, ende de Be-
snijdenisse des herten, in den
geest, niet [in] de letter [is de
Besnijdenisse]: wiens lof niet
en is uyt de menschen, maer
uyt Godt.

HET 3. CAPITTEL.

WELCK is dan het voordeel
des Joden? Of welcke is
de nuttigheyt der Besnijdenisse?
2 Vele in alle maniere. Want
[dit is] wel het eerste, dat haer
de woorden Godts zijn toebe-
trouwt.

3 Want wat is 't, al zijn sommige ongeloovigh geweest? sal hare ongeloovigheyt het geloove Godts te niete doen?
4 Dat zy verre: Doch Godt zy waerachtigh, maer alle mensche leugenachtigh: gelijck als geschreven is, Op dat gy gerechtveerdigt wort in uwe woorden, ende overwint wanneer gy oordeelt.
5 Indien nu onse ongerechtigheyt Godts gerechtigheyt bevestigt, wat sullen wy seggen? Is Godt onrechtveerdigh als hy toorne over [ons] brengt? (ick spreke nae den mensche.)
6 Dat zy verre: andersins hoe sal Godt de werelt oordeelen?
7 Want indien de waerheyt Godts door mijne leugen overvloediger is geworden, tot sijne heerlickheyt, wat worde ick oock noch als een sondaer geoordeelt?
8 Ende [en seggen wy] niet [liever], (gelijck wy gelastert worden, ende gelijck sommige seggen dat wy seggen,) Laet ons het quaet doen, op dat het goede [daer uyt] kome? welcker verdoemenisse rechtveerdigh is.
9 Wat dan? Zijn wy uytnemender? gantschelick niet: want wy hebben te vooren beschuldigt beyde Joden ende Griecken, datse alle onder de sonde zijn.
10 Gelijck geschreven is, Daer en is niemant rechtveerdigh, oock niet één:
11 Daer is niemant die verstandigh is, daer is niemant die Godt soeckt.
12 Alle zijn sy afgeweken, te samen zijn sy onnut geworden: daer en is niemant die goet doet, daer en is [oock] niet tot één toe.
13 Hare kele is een geopent graf: met hare tonge plegen sy bedrogh: slangen venijn is onder hare lippen:
14 Welcker mont is vol van vervloeckinge ende bitterheyt:
15 Hare voeten zijn snel om bloet te vergieten:
16 Vernielinge ende elendigheyt is in hare wegen:
17 Ende den wegh des vredes en hebben sy niet gekent.
18 Daer en is geen vreese Godts voor hare oogen.
19 Wy weten nu dat al wat de wet segt, sy dat spreeckt tot de gene die onder de wet zijn: op dat alle mont gestopt worde, ende de geheele werelt [voor] Godt verdoemelick zy.
20 Daerom en sal uyt de wercken der wet geen vleesch gerechtveerdigt worden voor hem. Want door de wet is de kennisse der sonde.
21 Maer nu is de rechtveerdigheyt Godts geopenbaert geworden sonder de wet, hebbende getuygenisse van de wet ende de Propheten:
22 Namelick de rechtveerdigheyt Godts door het geloove Jesu Christi, tot allen, ende over allen die gelooven: Want daer en is geen onderscheyt.
23 Want sy hebben alle gesondigt, ende derven de heerlickheyt Godts:
24 Ende worden om niet gerechtveerdigt, uyt sijne genade, door de verlossinge die in Christo Jesu is:
25 Welcken Godt voorgestelt heeft [tot] een versoeninge door het geloove in sijnen bloede, tot een betooninge van sijne rechtveerdigheyt, door de vergevinge der sonden die te vooren geschiet zijn, onder de verdraegsaemheyt Godts,
26 Tot een betooninge van sijne rechtveerdigheyt in desen tegenwoordigen tijt: op dat hy

rechtveerdigh zy, ende recht-
veerdigende den genen, die uyt
den geloove Jesu is.
27 Waer is dan de roem? Hy
is uytgesloten. Door wat wet?
Der wercken? Neen, maer door
de wet des geloofs.
28 Wy besluyten dan dat de
mensche door het geloove ge-
rechtveerdigt wort, sonder de
wercken der wet.
29 Is Godt [een Godt] der
Joden alleen? Ende en is hy
't niet oock der Heydenen? Ja,
oock der Heydenen.
30 Naedemael hy een eenigh
Godt is die de Besnijdenisse
rechtveerdigen sal uyt het ge-
loove, ende de Voorhuyt door
het geloove.
31 Doen wy dan de wet te
niete door het geloove? Dat
zy verre: maer wy bevestigen
de wet.

HET 4. CAPITTEL.

WAT sullen wy dan seggen,
dat Abraham onse vader ver-
kregen heeft nae den vleesche?
2 Want indien Abraham uyt
de wercken gerechtveerdigt is,
so heeft hy roem, maer niet by
Godt.
3 Want wat segt de Schrift?
Ende Abraham geloofde Godt,
ende het is hem gerekent tot
rechtveerdigheyt.
4 Nu den genen die werckt
en wort de loon niet toegerekent
nae genade, maer nae schult.
5 Doch den genen die niet en
werckt, maer gelooft in hem, die
den godtloosen rechtveerdigt,
wort sijn geloove gerekent tot
rechtveerdigheyt.
6 Gelijck oock David den
mensche saligh spreeckt, welc-
ken Godt de rechtveerdigheyt
toerekent sonder wercken:
7 [Seggende,] Saligh zijnse
welcker ongerechtigheden ver-
geven zijn, ende welcker sonden
bedeckt zijn:
8 Saligh is de man, welcken
de Heere de sonde niet toe en
rekent.
9 Dese saligsprekinge dan, is
die [alleen] over de Besnijde-
nisse ofte oock over de Voor-
huyt? want wy seggen dat Abra-
ham het geloove gerekent is tot
rechtveerdigheyt.
10 Hoe is 't [hem] dan toege-
rekent? als hy in de Besnijde-
nisse was, of in de voorhuyt?
Niet in de Besnijdenisse, maer
in de voorhuyt.
11 Ende hy heeft het teecken
der Besnijdenisse ontfangen [tot]
eenen segel der rechtveerdig-
heyt des geloofs, die [hem] in
de voorhuyt [was toegerekent]:
op dat hy soude zijn een vader
van alle die gelooven in de voor-
huyt zijnde, ten eynde oock
haer de rechtveerdigheyt toege-
rekent werde:
12 Ende een vader der Be-
snijdenisse, den genen [name-
lick] die niet alleen uyt de Be-
snijdenisse zijn, maer die oock
wandelen in de voetstappen des
geloofs onses vaders Abrahams,
't welck in de voorhuyt was.
13 Want de belofte [en is]
niet door de wet aen Abraham,
of sijnen zade [geschiet], name-
lick dat hy een erfgenaem der
werelt soude zijn, maer door de
rechtveerdigheyt des geloofs.
14 Want indien de gene die
uyt de wet zijn erfgenamen zijn,
so is het geloove ydel geworden,
ende de beloftenisse te niete ge-
daen.
15 Want de wet werckt toorn.
Want waer geen wet en is, [daer]
en is oock geen overtredinge.
16 Daerom isse uyt den ge-
loove, op datse zy nae genade:
ten eynde de belofte vast zy alle

den zade, niet alleen dat uyt
de wet is, maer oock dat uyt
den geloove Abrahams is, welcke
is een vader van ons allen,
17 (Gelijck geschreven staet,
Ick hebbe u tot een vader van
vele volcken gestelt,) voor hem
aen welcken hy gelooft heeft,
[namelick] Godt die de doode
levendigh maeckt, ende roept
de dingen die niet en zijn als
ofse waren.
18 Welcke tegen hope op
hope gelooft heeft, dat hy soude
worden een vader van vele volc-
ken: volgens 't gene gesegt was,
Alsoo sal uw' zaet wesen.
19 Ende niet verswackt zijnde
in 't geloove, en heeft hy sijn ey-
gen lichaem niet aengemerckt,
dat alreede verstorven was, so hy
ontrent hondert jaren oudt was,
[noch] oock dat de moeder in
Sara verstorven was.
20 Ende hy en heeft aen de
beloftenisse Godts niet getwijf-
felt door ongeloove: maer is ge-
sterckt geweest in 't geloove, ge-
vende Godt de eere:
21 Ende ten vollen versekert
zijnde, dat het gene belooft was,
hy oock machtigh was te doen.
22 Daerom is het hem oock
tot rechtveerdigheyt gerekent.
23 Nu en is 't niet alleen om
sijnent wille geschreven, dat het
hem toegerekent is:
24 Maer oock om onsent wil-
le, welcken het sal toegerekent
worden, [namelick] den genen
die gelooven in hem die Jesum
onsen Heere uyt de dooden op-
geweckt heeft;
25 Welcke overgelevert is om
onse sonden, ende opgeweckt
om onse rechtveerdigmakinge.

HET 5. CAPITTEL.

WY dan gerechtveerdigt
zijnde uyt den geloove,
hebben vrede by Godt door on-
sen Heere Jesum Christum:
2 Door welcken wy oock de
toeleydinge hebben door 't ge-
loove tot dese genade, in welcke
wy staen, ende roemen in de
hope der heerlickheyt Godts.
3 Ende niet alleenlick [dit],
maer wy roemen oock in de ver-
druckingen, wetende dat de ver-
druckinge lijdsaemheyt werckt:
4 Ende de lijdsaemheyt be-
vindinge, ende de bevindinge,
hope:
5 Ende de hope en beschaemt
niet, om dat de liefde Godts in
onse herten uytgestort is door
den Heyligen Geest, die ons is
gegeven.
6 Want Christus, als wy nogh
krachteloos waren, is te sijner
tijt voor de godtloose gestorven.
7 Want naeuwlicks sal ye-
mant voor eenen rechtveerdigen
sterven: want voor den goeden
sal mogelick yemant oock be-
staen te sterven.
8 Maer Godt bevestigt sijne
liefde tegen ons, dat Christus
voor ons gestorven is, als wy
nogh sondaers waren.
9 Veel meer dan, zijnde nu
gerechtveerdigt door sijn bloet,
sullen wy door hem behouden
worden van den toorn.
10 Want indien wy vyanden
zijnde met Godt versoent zijn
door den doot sijns Soons, veel
meer sullen wy versoent zijnde
behouden worden door sijn le-
ven.
11 Ende niet alleenlick [dit],
maer wy roemen oock in Godt,
door onsen Heere Jesum Chris-
tum, door welcken wy nu de
versoeninge gekregen hebben.
12 Daerom gelijck door éénen
mensche de sonde in de werelt
ingekomen is, ende door de
sonde de doot: ende alsoo de
doot tot alle menschen doorge-

gaen is, in welcken alle gesondigt
hebben.
13 Want tot de wet was de
sonde in de werelt: maer de
sonde en wort niet toegerekent,
als 'er geen wet en is.
14 Maer de doot heeft ge-
heerscht van Adam tot Mosem
toe, oock over de gene die niet
gesondigt en hadden in de ge-
lijckheyt der overtredinge A-
dams, welcke een voorbeelt is
des genen die komen soude.
15 Doch niet, gelijck de mis-
daet, alsoo is oock de genaden-
gifte. Want indien door de
misdaet van éénen vele gestor-
ven zijn, so is veel meer de ge-
nade Godts ende de gave door
de genade, die daer is éénes
menschen Jesu Christi, over-
vloedigh geweest over vele.
16 Ende niet gelijck [de
schult was] door den éénen die
gesondigt heeft, [alsoo is] de
gifte. Want de schult is wel
uyt ééne [misdaet] tot verdoe-
menisse: maer de genadengifte
is uyt vele misdaden tot recht-
veerdigmakinge.
17 Want indien door de mis-
daet van éénen de doot ge-
heerscht heeft door dien éénen,
veel meer sullen de gene, die
den overvloet der genade ende
der gave der rechtveerdigheyt
ontfangen, in het leven heer-
schen door dien éénen [name-
lick] Jesum Christum.
18 So dan gelijck door ééne
misdaet [de schult gekomen is]
over alle menschen tot verdoe-
menisse: alsoo oock door ééne
rechtveerdigheyt [komt de ge-
nade] over alle menschen tot
rechtveerdigmakinge des levens.
19 Want gelijck door de on-
gehoorsaemheyt van dien éénen
mensche vele [tot] sondaers ge-
stelt zijn geworden, alsoo sullen
oock door de gehoorsaemheyt
van éénen vele [tot] rechtveer-
dige gestelt worden.
20 Maer de wet is boven dien
ingekomen, op dat de misdaet
te meerder worde: ende waer
de sonde meerder geworden is,
[daer] is de genade veel meer
overvloedigh geweest:
21 Op dat gelijck de sonde
geheerscht heeft tot de doot, al-
soo oock de genade soude heer-
schen door rechtveerdigheyt tot
het eeuwige leven, door Jesum
Christum onsen Heere.

HET 6. CAPITTEL.

WAT sullen wy dan seggen?
sullen wy in de sonde blij-
ven, op dat de genade te meer-
der worde?
2 Dat zy verre. Wy die de
sonde gestorven zijn, hoe sullen
wy nogh in deselve leven?
3 Ofte en wetet gy niet dat
soo vele als wy in Christum Je-
sum gedoopt zijn, wy in sijnen
doot gedoopt zijn?
4 Wy zijn dan met hem be-
graven door den Doop in den
doot: op dat gelijckerwijs Chris-
tus uyt de dooden opgeweckt is
tot de heerlickheyt des Vaders,
alsoo oock wy in nieuwigheyt
des levens wandelen souden.
5 Want indien wy met hem
ééne plante geworden zijn in de
gelijckmakinge sijns doots, so
sullen wy het oock zijn [in de
gelijckmakinge sijner] opstan-
dinge:
6 Dit wetende dat onse oude
mensche met [hem] gekruycigt
is, op dat het lichaem der sonde
te niete gedaen worde, op dat wy
niet meer de sonde en dienen.
7 Want die gestorven is, die
is gerechtveerdigt van de sonde.
8 Indien wy nu met Christo ge-
storven zijn, so gelooven wy dat
wy oock met hem sullen leven:

9 Wetende dat Christus op-
geweckt zijnde uyt de dooden,
niet meer en sterft: de doot en
heerscht niet meer over hem.
10 Want dat hy gestorven is,
dat is hy der sonde eenmael ge-
storven: ende dat hy leeft, dat
leeft hy Gode.
11 Alsoo oock gylieden houdt
het daer voor, dat gy wel der
sonde doot zijt, maer Gode le-
vende zijt in Christo Jesu onsen
Heere.
12 Dat dan de sonde niet en
heersche in uw sterflick lichaem,
om haer te gehoorsamen in de
begeerlickheden deselven [lic-
haems].
13 Noch en stelt uwe leden
niet der sonde tot wapenen der
ongerechtigheyt: maer stelt usel-
ven Gode, als uyt de dooden
levendigh [geworden] zijnde,
ende [stelt] uwe leden Gode tot
wapenen der gerechtigheyt.
14 Want de sonde en sal over
u niet heerschen: want gy en
zijt niet onder de wet, maer on-
der de genade.
15 Wat dan? Sullen wy son-
digen, om dat wy niet en zijn
onder de wet, maer onder de ge-
nade? Dat sy verre.
16 Weet gy niet dat wien gy
uselven stelt tot dienstknechten
ter gehoorsaemheyt, gy dienst-
knechten zijt des genen dien gy
gehoorsaemt, ofte der sonde tot
de doot, ofte der gehoorsaem-
heyt tot gerechtigheyt?
17 Maer Gode zy danck, dat
gy [wel] dienstknechten der
sonde waert, maer [dat] gy [nu]
van herten gehoorsaem gewor-
den zijt den voorbeelde der
leere, tot het welck gy overge-
geven zijt:
18 Ende vrygemaeckt zijnde
van de sonde, zijt gemaeckt
dienstknechten der gerechtig-
heyt.
19 Ick spreke op mensche-
licker wijse, om der swackheyt
uwes vleeschs wille. Want ge-
lijck gy uwe leden gestelt hebt
[om] dienstbaer [te zijn] der on-
reynigheyt, ende der ongerech-
tigheyt tot ongerechtigheyt, al-
soo stelt nu uwe leden [om]
dienstbaer [te zijn] der gerech-
tigheyt tot heyligmakinge.
20 Want doe gy dienstknech-
ten waert der sonde, so waert gy
vry van de gerechtigheyt.
21 Wat vrucht dan hadt gy
doe van die dingen daer over gy
u nu schaemt? Want het eynde
derselve is de doot.
22 Maer nu van de sonde
vrygemaeckt zijnde, ende Gode
dienstbaer gemaeckt zijnde, hebt
gy uwe vrucht tot heyligma-
kinge, ende het eynde het eeu-
wige leven.
23 Want de besoldinge der
sonde is de doot, maer de gena-
dengifte Godts is het eeuwige
leven, door Jesum Christum on-
sen Heere.

HET 7. CAPITTEL.

EN weet gy niet, broeders,
(want ick spreke tot de
gene die de wet verstaen,) dat
de wet heerscht over den men-
sche, soo langen tijt als hy leeft?
2 Want een wijf die onder
den man staet, is aen den leven-
den man verbonden door de
wet: maer indien de man ge-
storven is, so is sy vrygemaeckt
van de wet des mans.
3 Daerom dan indien sy eenes
anderen mans wert, terwijle de
man leeft, so sal sy een over-
speelster genaemt worden: maer
indien de man gestorven is, so
is sy vry van de wet, also dat sy
geen overspeelster en is, als sy ee-
nes anderen mans wort.
4 So dan, mijne broeders, gy

zijt oock der wet gedoodet door
het lichaem Christi, op dat gy
soudet worden eens anderen,
[namelick] des genen die van
den dooden opgeweckt is, op
dat wy Gode vruchten dragen
souden.
5 Want doe wy in den vleesche
waren, de bewegingen der son-
den, die door de wet zijn, wroch-
ten in onse leden, om den doot
vruchten te dragen.
6 Maer nu zijn wy vryge-
maeckt van de wet, overmits wy
dien gestorven zijn, onder welc-
ken wy gehouden waren: also
dat wy dienen in nieuwigheyt
des geests, ende niet [in] de oudt-
heyt der letter.
7 Wat sullen wy dan seg-
gen? Is de wet sonde? Dat sy
verre: Ja ick en kende de sonde
niet dan door de wet. Want
oock en hadde ick de begeerlick-
heyt niet geweten [sonde te
zijn], indien de wet niet en
seyde, Gy en sult niet begeeren.
8 Maer de sonde oorsake ge-
nomen hebbende door het ge-
bodt, heeft in my alle begeer-
lickheyt gewrocht. Want son-
der de wet is de sonde doot.
9 Ende sonder de wet, so
leefde ick eertijts, maer als het
gebodt gekomen is, so is de
sonde weder levendigh gewor-
den, doch ick ben gestorven.
10 Ende het gebodt dat ten
leven was, 't selve is my ten doot
bevonden.
11 Want de sonde oorsake
genomen hebbende door het ge-
bodt, heeft my verleydt, ende
door het selve gedoodt.
12 Also is dan de wet heyligh,
ende het gebodt is heyligh, ende
rechtveerdigh, ende goet.
13 Is dan het goede my de
doot geworden? Dat zy verre.
Maer de sonde [is my de doot
geworden]: op dat sy soude
openbaer worden sonde [te zijn],
werckende my door het goede
den doot, op dat de sonde boven
maten wierde sondigende doo
het gebodt.
14 Want wy weten dat de
wet geestelick is; maer ick ben
vleeschelick, verkocht onder de
sonde.
15 Want 't gene ick doe, dat
en kenne ick niet. Want 't
gene ick wil, dat en doe ick
niet; maer 't gene ick hate, dat
doe ick.
16 Ende indien ick 't gene
doe, dat ick niet en wil, so stem-
me ick de wet toe dat sy goet is.
17 Ick dan en doe dat selve
nu niet meer, maer de sonde die
in my woont.
18 Want ick weet dat in my,
dat is, in mijnen vleesche, geen
goet en woont: want het willen
is [wel] by my, maer het goet te
doen, dat en vinde ick niet.
19 Want het goet dat ick
wil, en doe ick niet; maer het
quaet dat ick niet en wil, dat doe
ick.
20 Indien ick 't gene doe, dat
ick niet en wil; so en doe ick
nu 't selve niet meer, maer de
sonde die in my woont.
21 So vinde ick dan dese wet
[in my], als ick het goet wil
doen, dat het quaet my byligt.
22 Want ick hebbe een ver-
maken in de wet Godts nae den
inwendigen mensche:
23 Maer ick sie een andere wet
in mijne leden, welcke strijdt
tegen de wet mijnes gemoets,
ende my gevangen neemt onder
de wet der sonde, die in mijne
leden is.
24 Ick elendigh mensche! wie
sal my verlossen uyt het lichaem
deses doots?
25 Ick dancke Godt door Je-
sum Christum onsen Heere.
26 So dan ick selve diene wel

met den gemoede de wet Godts, maer met den vleesche de wet der sonde.

Het 8. Capittel.

SO en is 'er dan nu geen verdoemenisse voor de gene die in Christo Jesu zijn, die niet nae den vleesche en wandelen, maer nae den Geest.

2 Want de wet des Geests des levens in Christo Jesu heeft my vrygemaeckt van de wet der sonde des doots.

3 Want 't gene de wet onmogelick was, dewijle sy door het vleesch krachteloos was, heeft Godt, sijnen Sone sendende in gelijckheyt des sondigen vleesches, ende [dat] voor de sonde, de sonde veroordeelt in het vleesch:

4 Op dat het recht der wet vervult soude worden in ons, die niet nae den vleesche en wandelen, maer nae den Geest.

5 Want die nae den vleesche zijn, bedencken dat des vleesches is: maer die nae den Geest zijn, [bedencken] dat des Geestes is.

6 Want het bedencken des vleeschs is de doot: maer het bedencken des Geests is het leven ende vrede:

7 Daerom dat het bedencken des vleeschs vyantschap is tegen Godt: want het en onderwerpt sich de wet Godts niet; want het en kan oock niet.

8 Ende die in den vleesche zijn en konnen Gode niet behagen.

9 Doch gylieden en zijt niet in den vleesche, maer in den Geest, so anders de Geest Godts in u woont. Maer so yemant den Geest Christi niet en heeft, die en komt hem niet toe.

10 Ende indien Christus in ulieden is, so is wel het lichaem doot om der sonde wille: maer de geest is leven om der gerechtigheyt wille.

11 Ende indien de Geest des genen die Jesum uyt den dooden opgeweckt heeft, in u woont, so sal hy die Christum uyt den dooden opgeweckt heeft, oock uwe sterflicke lichamen levendigh maken, door sijnen Geest die in u woont.

12 So dan, broeders, wy zijn schuldenaers niet den vleesche, om nae den vleesche te leven.

13 Want indien gy nae de vleesche leeft, so sult gy sterven: maer indien gy door den Geest de werckingen des lichaems doodet, so sult gy leven.

14 Want soo vele als 'er door den Geest Godts geleydet worden, die zijn kinderen Godts.

15 Want gy en hebt niet ontfangen den Geest der dienstbaerheyt wederom tot vreese: maer gy hebt ontfangen den Geest der aenneminge tot kinderen, door welcken wy roepen, Abba, Vader.

16 De selve Geest getuygt met onsen geest, dat wy kinderen Godts zijn.

17 Ende indien wy kinderen zijn, so zijn wy oock erfgenamen; erfgenamen Godts, ende mede-erfgenamen Christi: so wy anders met [hem] lijden, op dat wy oock met [hem] verheerlickt worden.

18 Want ick houde 't daer voor, dat het lijden deses tegenwoordigen tijts niet en is te weerdeeren tegen de heerlickheyt, die aen ons sal geopenbaert worden.

19 Want het schepsel, [als] met opgesteken hoofde, verwacht de openbaringe der kinderen Godts.

20 Want het schepsel is der

ydelheyt onderworpen, niet gewilligh, maer om diens wille die het [der ydelheyt] onderworpen heeft:

21 Op hope dat oock het schepsel selve sal vrygemaeckt worden van de dienstbaerheyt der verderffenisse, tot de vryheyt der heerlickheyt der kinderen Godts.

22 Want wy weten dat het gantsche schepsel t'samen sucht, ende t'samen [als] in barensnoot is tot nu toe.

23 Ende niet alleen [dit], maer oock wy selve die de eerstelingen des Geests hebben, wy oock selve [segge ick] suchten in ons selven, verwachtende de aenneminge tot kinderen, [namelick] de verlossinge onses lichaems.

24 Want wy zijn in hope saligh geworden. De hope nu die gesien wort en is geen hope: want 't gene yemant siet, waerom sal hy 't oock hopen?

25 Maer indien wy hopen 't gene wy niet en sien, so verwachten wy 't met lijdsaemheyt.

26 Ende desgelijcks komt oock de Geest onse swackheden mede te hulpe: want wy en weten niet wat wy bidden sullen gelijck het behoort, maer de Geest selve bidt voor ons met onuytsprekelicke suchtingen.

27 Ende die de herten doorsoeckt weet welcke de meyninge des Geests zy: dewijle hy nae Godt voor de heylige bidt.

28 Ende wy weten dat den genen die Godt lief hebben, alle dingen medewercken ten goede, [namelick] den genen die nae [sijn] voornemen geroepen zijn.

29 Want die hy te vooren gekent heeft, die heeft hy oock te vooren verordineert den beelde sijns Soons gelijckformigh te zijn, op dat hy de eerstgeboren zy onder vele broederen.

30 Ende die hy te vooren verordineert heeft, dese heeft hy oock geroepen; ende die hy geroepen heeft, dese heeft hy oock gerechtveerdigt: ende die hy gerechtveerdigt heeft, dese heeft hy oock verheerlickt.

31 Wat sullen wy dan tot dese dingen seggen? So Godt voor ons is, wie sal tegen ons zijn?

32 Die oock sijnen eygenen Sone niet gespaert en heeft, maer heeft hem voor ons allen overgegeven, hoe en sal hy ons oock met hem niet alle dingen schencken?

33 Wie sal beschuldinge inbrengen tegen de uytverkorene Godts? Godt is 't die rechtveerdigh maeckt.

34 Wie is 't die verdoemt? Christus is 't die gestorven is, ja dat meer is, die oock opgeweckt is: die oock ter rechter-[hant] Godts is, die oock voor ons bidt.

35 Wie sal ons scheyden van de liefde Christi? Verdruckinge, of benaeuwtheyt, of vervolginge, of honger, of naecktheyt, of gevaer, of sweert?

36 (Gelijck geschreven is, Want om uwent wille worden wy den gantschen dagh gedoodt: wy zijn geacht als schapen der slachtinge.)

37 Maer in desen allen zijn wy meer als overwinners, door hem die ons lief gehadt heeft.

38 Want ick ben versekert, dat noch doot, noch leven, noch Engelen, noch Overheden, noch Machten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen,

39 Noch hoogte, noch diepte, noch eenigh ander schepsel ons sal konnen scheyden van de liefde Godts, welcke is in Christo Jesu onsen Heere.

Het 9. Capittel.

ICK segge de waerheyt in
Christo, ick en liege niet,
(mijne conscientie my mede ge-
tuygenisse gevende door den
Heyligen Geest.)
2 Dat het my een groote
droefheyt, ende mijn herte een
geduerige smerte is.
3 Want ick soude selve [wel]
wenschen verbannen te zijn van
Christo, voor mijne broederen,
die mijn maegschap zijn nae den
vleesche:
4 Welcke Israëliten zijn,welc-
ker is de aenneminge tot kinde-
ren, ende de heerlickheyt, ende
de verbonden, ende de wetge-
vinge, ende de dienst [Godts],
ende de beloftenissen:
5 Welcker zijn de vaders,
ende uyt welcke Christus is soo
veel het vleesch aengaet, de-
welcke is Godt boven alle te
prijsen in der eeuwigheyt, A-
men.
6 Doch [ick en segge dit] niet
als of het woort Godts ware uyt-
gevallen. Want die en zijn niet
alle Israël, die uyt Israël zijn.
7 Noch om dat sy Abrahams
zaet zijn, en zijn sy alle kinde-
ren: maer, In Isaac sal u het
zaet genoemt worden.
8 Dat is, niet de kinderen des
vleeschs, die zijn kinderen
Godts: maer de kinderen der
beloftenisse worden voor het
zaet gerekent.
9 Want dit is het woort der
beloftenisse, Ontrent desen tijt
sal ick komen, ende Sara sal ee-
nen sone hebben.
10 Ende niet alleenlick [dese],
maer oock Rebecca [is daer van
een bewijs], als sy uyt éénen be-
vrucht was, [namelick] Isaac
onsen vader.
11 Want als [de kinderen]
nogh niet geboren en waren,
nochte yet goets ofte quaets ge-
daen hadden, op dat het voorne-
men Godts, dat nae de verkie-
singe is, [vast] bleve, niet uyt de
wercken, maer uyt den roepen-
den,
12 So wiert tot haer gesegt,
De meerder sal den minderen
dienen.
13 Gelijck geschreven is, Ja-
cob hebbe ick lief gehadt, ende
Esau hebbe ick gehaet.
14 Wat sullen wy dan seg-
gen? Is 'er onrechtveerdigheyt
by Godt? Dat zy verre.
15 Want hy segt tot Mosem,
Ick sal my ontfermen diens ick
my ontferme, ende sal barmher-
tigh zijn dien ick barmhertigh
ben.
16 So [en is 't] dan niet des
genen die wil, noch des genen
die loopt, maer des ontfermen-
den Godts.
17 Want de Schrift segt tot
Pharao, Tot dit selve hebbe ick
u verweckt, op dat ick in u
mijne kracht bewijsen soude,
ende op dat mijnen naem ver-
kondigt worde op de gantsche
aerde.
18 So ontfermt hy hem dan
diens hy wil, ende verhardt dien
hy wil.
19 Gy sult dan tot my seg-
gen, Wat klaegt hy [dan] noch?
want wie heeft sijnen wille we-
derstaen?
20 Maer doch, o mensche,
wie zijt gy die tegen Godt ant-
woordt? Sal oock het maeck-
sel tot den genen die 't gemaeckt
heeft seggen, Waerom hebt gy
my alsoo gemaeckt?
21 Of en heeft de pottebacker
geen macht over het leem, om
uyt den selven klomp te maken,
het eene een vat ter eeren,
ende het ander ter oneeren?
22 Ende of Godt willende

[sijnen] toorn bewijsen, ende
sijne macht bekent maken, met
vele lanckmoedigheyt verdragen
heeft de vaten des toorns tot het
verderf toebereydt:
23 Ende op dat hy soude bekent maken den rijckdom sijner
heerlickheyt over de vaten der
barmhertigheyt, die hy te vooren bereydt heeft tot heerlickheyt?
24 Welcke hy oock geroepen
heeft [namelick] ons, niet alleen
uyt de Joden, maer oock uyt de
Heydenen.
25 Gelijck hy oock in Osea
segt, Ick sal 't gene mijn volck
niet en was, mijn volck noemen:
ende die niet bemint en was,
[*mijne*] beminde.
26 Ende het sal zijn, in de
plaetse daer tot haer gesegt was,
Gylieden en zijt mijn volck niet,
aldaer sullen sy kinderen des levenden Godts genaemt worden.
27 Ende Esaias roept over Israël, Al ware het getal der kinderen Israëls gelijck het zant der
zee, so sal het overblijfsel behouden worden.
28 Want hy voleyndt een
sake ende snijdtse af in rechtveerdigheyt: want de Heere sal
een afgesnedene sake doen op de
aerde.
29 Ende gelijck Esaias te vooren gesegt heeft, Indien de
Heere Sebaoth ons geen zaet en
hadde overgelaten, so waren wy
als Sodoma geworden, ende Gomorre gelijck gemaeckt geweest.
30 Wat sullen wy dan seggen? Dat de Heydenen die de
rechtveerdigheyt niet en sochten, de rechtveerdigheyt verkregen hebben, doch de rechtveerdigheyt die uyt den geloove is.
31 Maer Israël, die de wet
der rechtveerdigheyt socht, en
is tot de wet der rechtveerdigheyt niet gekomen.
32 Waerom? Om datse [die
sochten] niet uyt den geloove,
maer als uyt de wercken der
wet. Want sy hebben haer gestooten aen den steen des aenstoots.
33 Gelijck geschreven is,
Siet, ick legge in Sion eenen
steen des aenstoots, ende een
rotze der ergernisse: Ende een
yegelick die in hem gelooft, en
sal niet beschaemt worden.

HET 10. CAPITTEL.

BROEDERS, de toegenegenheyt mijns herten, ende het
gebedt dat [ick] tot Godt voor
Israël [doe], is tot [hare] saligheyt.
2 Want ick geve haer getuygenisse, dat sy eenen yver tot
Godt hebben, maer niet met
verstant:
3 Want also sy de rechtveerdigheyt Godts niet en kennen,
ende hare eygene gerechtigheyt
soecken op te richten, so en zijn
sy der rechtveerdigheyt Godts
niet onderworpen.
4 Want het eynde der wet is
Christus, tot rechtveerdigheyt
een yegelick die gelooft.
5 Want Moses beschrijft de
rechtveerdigheyt die uyt de wet
is, [seggende,] De mensche die
dese dingen doet, sal door deselve leven.
6 Maer de rechtveerdigheyt
die uyt den geloove is spreeckt
aldus, En segt niet in uw herte,
Wie sal in den hemel opklimmen? het selve is Christum
[van boven] afbrengen.
7 Of, Wie sal in den afgront
nederdalen? het selve is Christum uyt den dooden opbrengen.
8 Maer wat segtse? Naeby
u is het woort in uwen monde
ende in uw herte. Dit is het
woort des geloofs 't welck wy

prediken.
9 [Namelick,] Indien gy met
uwen mont sult belijden den
Heere Jesum, ende met uw herte
gelooven, dat hem Godt uyt den
dooden opgeweckt heeft, so sult
gy saligh worden.
10 Want met der herten ge-
looft men ter rechtveerdigheyt,
ende met den monde belijdt
men ter saligheyt.
11 Want de Schrift segt, Een
yegelick die in hem gelooft, die
en sal niet beschaemt worden.
12 Want daer en is geen on-
derscheyt noch van Jode noch
van Grieck. Want een selve
is Heere van allen, rijck zijnde
over alle die hem aenroepen.
13 Want een yegelick, die
den name des Heeren sal aen-
roepen, sal saligh worden.
14 Hoe sullen sy dan [hem]
aenroepen, in welcken sy niet
gelooft en hebben? Ende hoe
sullen sy [in hem] gelooven, van
welcken sy niet gehoort en heb-
ben? Ende hoe sullen sy hoo-
ren sonder die [haer] predike?
15 Ende hoe sullen sy predi-
ken, indien sy niet gesonden en
worden? Gelijck geschreven is,
Hoe lieflick zijn de voeten der
gene die vrede verkondigen, der
gene die het goede verkondigen!
16 Doch sy en zijn niet alle
den Euangelio gehoorsaem ge-
weest. Want Esaias segt, Heere,
wie heeft onse predikinge ge-
looft?
17 So is dan het geloove uyt
het gehoor: ende het gehoor
door het woort Godts.
18 Maer ick segge, En heb-
ben sy 't niet gehoort? Ja doch
haer geluyt is over de geheele
aerde uytgegaen, ende hare
woorden tot de eynden der we-
relt.
19 Maer ick segge, En heeft
Israël het niet verstaen? Moses
segt eerst, Ick sal uliedon tot ja-
loersheyt verwecken door [de
gene die] geen volck [en *zijn*,]
door een onverstandigh volck
sal ick u tot toorne verwecken.
20 Ende Esaias verstout hem,
ende segt, Ick ben gevonden van
de gene die my niet en sochten:
ick ben openbaer geworden den
genen die nae my niet en vraeg-
den.
21 Maer tegen Israël segt hy,
Den geheelen dagh hebbe ick
mijne handen uytgestreckt tot
een ongehoorsaem ende tegen-
sprekende volck.

HET 11. CAPITTEL.

ICK segge dan, Heeft Godt
sijn volck verstooten? Dat
sy verre: want ick ben oock een
Israëlijt, uyt den zade Abra-
hams, van de stamme *Benjamin*.
2 Godt en heeft sijn volck
niet verstooten, 't welck hy te
vooren gekent heeft. Of en
weet gy niet wat de Schrift segt
van Elia? Hoe hy Godt aen-
spreeckt tegen Israël, seggende,
3 Heere, sy hebben uwe Pro-
pheten gedoodt, ende uwe alta-
ren omgeworpen: ende ick ben
alleen overgebleven, ende sy
soecken mijne ziele.
4 Maer wat segt tot hem de
Goddelicke antwoorde? Ick
hebbe my selven [nogh] seven
duysent mannen overgelaten,
die de knie voor het [beelt]
Baal niet gebogen en hebben.
5 Alsoo is 'er dan oock in de-
sen tegenwoordigen tijt een
overblijfsel geworden nae de
verkiesinge der genade.
6 Ende indien het door ge-
nade is, so en is 't niet meer uyt
de wercken: andersins en is de
genade geen genade meer. Ende
indien het is uyt de wercken, so
en is 't geen genade meer: an-

dersins en is het werck geen
werck meer.
7 Wat dan? Het gene Israël
soeckt, dat en heeft het niet
verkregen: maer de uytverko-
rene hebben 't verkregen, ende
d' andere zijn verhardt gewor-
den,
8 (*Gelijck* geschreven is, Godt
heeft haer gegeven eenen geest
des diepen slaeps: oogen om
niet te sien, ende ooren om niet
te hooren,) tot op den huydigen
dagh.
9 Ende David segt, Hare ta-
fel worde tot eenen strick, ende
tot een valle, ende tot eenen
aenstoot, ende tot een vergel-
dinge voor haer.
10 Dat hare oogen verduystert
worden, om niet te sien: ende
verkromt haren rugge alle tijt.
11 So segge ick dan, Hebben
sy *gestruyckelt* op dat sy vallen
souden? Dat sy verre: maer
door haren val [is] de saligheyt
den Heydenen [geworden], om
haer tot jaloersheyt te verwec-
ken.
12 Ende indien haer val de
rijckdom is der werelt, ende
hare verminderinge de rijckdom
der Heydenen, hoe veel te meer
hare volheyt?
13 Want ick spreke tot u
Heydenen, voor soo veel ick der
Heydenen Apostel ben; ick
make mijne bedieninge heer-
lick:
14 Of ick eenigsins mijn
vleesch tot jaloersheyt verwec-
ken, ende eenige uyt haer be-
houden mochte.
15 Want indien hare verwer-
pinge de versoeninge is der we-
relt, wat sal de aenneminge we-
sen, anders dan het leven uyt
den dooden?
16 Ende indien de eerstelin-
gen heyligh zijn, so is oock het
deegh [heyligh]; ende indien
de wortel heyligh is, so zijn oock
de tacken [heyligh.]
17 Ende so eenige der tacken
afgebroken zijn, ende gy een
wilde olijfboom zijnde in der-
selver [plaetse] zijt inge-entet,
ende des wortels, ende der vet-
tigheyt des olijfbooms mede-
deelachtigh zijt geworden;
18 So en roemt niet tegen de
tacken. Ende indien gy daer
tegen roemt, gy en draegt den
wortel niet, maer de wortel u.
19 Gy sult dan seggen, De
tacken zijn afgebroken, op dat
ick soude ingeentet worden.
20 't Is wel: sy zijn door on-
geloove afgebroken, ende gy
staet door het geloove. Zijt niet
hooghgevoelende, maer vreest.
21 Want is 't dat Godt de na-
tuerlicke tacken niet gespaert en
heeft, [siet toe] dat hy oock mo-
gelick u niet en spare.
22 Siet dan de goedertieren-
heyt ende de strengigheyt Godts:
de strengigheyt wel over de ge-
ne die gevallen zijn, maer de
goedertierenheyt, over u, indien
gy in de goedertierenheyt blijft:
andersins sult oock gy afgehou-
wen worden.
23 Maer oock sy, indiense in
het ongeloove niet en blijven,
sullen inge-entet worden: want
Godt is machtigh deselve weder
in te enten.
24 Want indien gy afgehou-
wen zijt uyt den olijfboom die
van nature wilt was, ende tegen
nature in den goeden olijfboom
inge-entet: hoe veel te meer
sullen dese die natuerlicke [tac-
ken] zijn, in haren eygen olijf-
boom ge-entet worden?
25 Want ick en wil niet,
broeders, dat u dese verborgen-
heyt onbekent zy, (op dat gy
niet wijs en zijt by uselven,) dat
de verhardinge voor een deel
over Israël gekomen is, tot dat

de volheyt der Heydenen sal in-
gegaen zijn.
26 Ende alsoo sal geheel Is-
raël saligh worden: gelijck ge-
schreven is, De Verlosser sal uyt
Sion komen, ende sal de godt-
loosheden afwenden van Jacob,
27 Ende dit is haer een ver-
bont van my, als ick hare son-
den sal wechnemen.
28 So zijn sy wel vyanden
aengaende het Euangelium, om
uwent wille: maer aengaende
de verkiesinge zijn sy beminde
om der vaderen wille:
29 Want de genadegiften
ende de roepinge Godts zijn on-
berouwelick.
30 Want gelijckerwijs oock
gylieden eertijts Gode ongehoor-
saem geweest zijt, maer nu barm-
hertigheyt verkregen hebt door
deser ongehoorsaemheyt:
31 Alsoo zijn oock dese nu
ongehoorsaem geweest, op dat
oock sy door uwe barmhertig-
heyt souden barmhertigheyt
verkrijgen.
32 Want Godt heeftse alle
onder de ongehoorsaemheyt be-
sloten, op dat hyse alle soude
barmhertigh zijn.
33 O diepte des rijckdoms
beyde der wijsheyt ende der
kennisse Godts! Hoe ondoor-
soeckelick zijn sijne oordeelen,
ende onnaspeurlick sijne wegen!
34 Want wie heeft den sin
des Heeren gekent? Of wie is
sijn raetsman geweest?
35 Of wie heeft hem eerst
gegeven, ende het sal hem we-
dervergolden worden?
36 Want uyt hem, ende door
hem, ende tot hem zijn alle din-
gen. Hem [zy] de heerlickheyt
in der eeuwigheyt. Amen.

HET 12. CAPITTEL.

ICK bidde u dan, broeders,
door de ontfermingen Godts,
dat gy uwe lichamen stelt tot
een levende, heylige, [ende]
Gode welbehagelicke offerhan-
de, [welcke is] uwe redelicke
Godtsdienst.
2 Ende en wort deser werelt
niet gelijckformigh, maer wort
verandert door de vernieuwinge
uwes gemoets, op dat gy meugt
beproeven welcke de goede en-
de welbehagende, ende vol-
maeckte wille Godts zy.
3 Want door de genade die
my gegeven is, segge ick eenen
yegelicken die onder u is, dat
hy niet wijs en zy boven het ge-
ne men behoort wijs te zijn:
maer dat hy wijs zy tot matig-
heyt, gelijck als Godt eenen ye-
gelicken de mate des geloofs ge-
deelt heeft.
4 Want gelijck wy in één
lichaem vele leden hebben, ende
de leden alle niet de selve werc-
kinge en hebben:
5 Alsoo zijn wy vele één lic-
haem in Christo, maer elck een
zijn wy malkanders leden.
6 Hebbende nu verscheydene
gaven, nae de genade die ons
gegeven is,
7 [So laet ons die gaven be-
steden,] het zy prophetie, nae
de mate des geloofs: het zy be-
dieninge, in het bedienen: het
zy die leert, in het leeren:
8 Het zy die vermaent, in het
vermanen: die uytdeelt, in een-
voudigheyt: die een voorstan-
der is, in neerstigheyt: die
barmhertigheyt doet, in blymoe-
digheyt.
9 De liefde zy ongeveynst.
Hebt eenen afkeer van het boo-
se, ende hangt het goede aen.
10 Hebt malkanderen herte-
lick lief met broederlicke liefde.
Met eere d' een den anderen
voorgaende.
11 Zijt niet traegh in 't be-
neerstigen. Zijt vyerigh van

geeste. Dient den Heere.
12 Verblijdt u in de hope. Zijt geduldigh in de verdruckinge. Volherdet in den gebede.
13 Deelt mede tot de behoeften der heylige. Tracht nae herbergsaemheyt.
14 Segentse die u vervolgen: segent ende en vervloeckt niet.
15 Verblijdt u met den blijden: ende weent met den weenenden.
16 Weest eensgesint onder malkanderen. En tracht niet nae de hooge dingen, maer voegt u tot de nedrige. En zijt niet wijs by uselven.
17 Vergeldet niemant quaet voor quaet. Besorgt het gene eerlick is voor alle menschen.
18 Indien het mogelick is, soo veel in u is, houdt vrede met alle menschen.
19 En wreeckt uselven niet, beminde: maer geeft den toorne plaetse. Want daer is geschreven, My [komt] de wrake [toe]: ick sal 't vergelden, segt de Heere.
20 Indien dan uwen vyant hongert, so spijsigt hem: indien hem dorst, so geeft hem te drincken. Want dat doende sult gy kolen vyers op sijn hooft hoopen.
21 En wort van het quaet niet overwonnen, maer overwint het quaet door het goet.

HET 13. CAPITTEL.

ALLE ziele zy den Machten over [haer] gestelt onderworpen. Want daer en is geen Macht dan van Godt: ende de Machten die daer zijn, die zijn van Godt geordineert.
2 Also dat die hem tegen de Macht stelt, de ordinantie Godts weder staet: ende diese wederstaen, sullen over haerselven een oordeel halen.
3 Want de Overste en zijn niet [tot] een vreese den goeden wercken, maer den quaden. Wilt gy nu de Macht niet vreesen? doet het goede, ende gy sult lof van haer hebben.
4 Want sy is Godts dienaresse, u ten goede. Maer indien gy quaet doet, so vreest: want sy en draegt het sweert niet te vergeefs. Want sy is Godts dienaresse, een wreeckster tot straffe den genen die quaet doet.
5 Daerom is 't noodigh onderworpen te zijn, niet alleenlick om der straffe, maer oock om der conscientie wille.
6 Want daerom betaelt gy oock schattingen: want sy dienaers Godts zijn in dit selve gedueriglick besigh zijnde.
7 So geeft dan een yegelick dat gy schuldigh zijt: schattinge, dien gy de schattinge: tol, dien gy den tol: vreese, dien gy de vreese: eere, dien gy de eere [schuldigh zijt].
8 En zijt niemant yet schuldigh, dan malkanderen lief te hebben. Want die den anderen lief heeft, die heeft de wet vervult.
9 Want dit, Gy en sult geen overspel doen, Gy en sult niet dooden, Gy en sult niet stelen, Gy en sult geen valsche getuygenisse geven, Gy en sult niet begeeren, ende so daer eenigh ander gebodt is, wort in dit woort als in een hooftsomme begrepen, [namelick] in dit, Gy sult uwen naesten lief hebben gelijck uselven.
10 De liefde en doet den naesten geen quaet. So is dan de liefde de vervullinge der wet.
11 Ende dit [segge ick te meer], dewijle wy de gelegenheyt des tijts weten, dat het de

ure is, dat wy nu uyt den slaep
opwaken: want de saligheyt is
ons nu naeder, dan doe wy
[eerst] gelooft hebben.
12 De nacht is voorbygegaen,
ende de dagh is naebygekomen.
Laet ons dan afleggen de werc-
ken der duysternisse, ende aen-
doen de wapenen des lichts.
13 Laet ons als in den dagh,
eerlick wandelen: niet in bras-
seryen ende dronckenschappen,
niet in slaepkameren ende on-
tuchtigheden, niet in twist ende
nijdigheyt:
14 Maer doet aen den Heere
Jesum Christum, ende en ver-
sorgt het vleesch niet tot be-
geerlickheden.

Het 14. Capittel.

DEN genen nu die swack is
in 't geloove neemt aen,
[maer] niet tot twistige t'samen-
sprekingen.
2 De eene gelooft wel dat men
alles eten magh, maer die swack
is eet moeskruyden.
3 Die daer eet, en verachte
hem niet die niet en eet; ende
die niet en eet, en oordeele hem
niet die daer eet: want Godt
heeft hem aengenomen.
4 Wie zijt gy die eenes an-
deren huysknecht oordeelt? Hy
staet, ofte hy valt sijnen eygen
heere: doch hy sal vastgestelt
worden: want Godt is mach-
tigh hem vast te stellen.
5 D'een acht wel den [eenen]
dagh boven den [anderen] dagh:
maer de andere acht alle de da-
gen [gelijck]. Een yegelick zy
in sijn eygen gemoet ten vollen
versekert.
6 Die den dagh waerneemt,
die neemt [hem] waer den
Heere: ende die den dagh niet
waer en neemt, die neemt [hem]
niet waer den Heere. Die daer
eet, die eet [sulcks] den Heere,
want hy danckt Godt: ende die
niet en eet, die en eet [sulcks]
den Heere niet, ende hy danckt
Godt.
7 Want niemant van ons en
leeft hemselven, ende niemant
en sterft hemselven.
8 Want het zy dat wy leven,
wy leven den Heere: het zy dat
wy sterven, wy sterven den
Heere. Het zy dan dat wy le-
ven, het zy dat wy sterven, wy
zijn des Heeren.
9 Want daer toe is Christus
oock gestorven, ende opgestaen,
ende weder levendigh geworden,
op dat hy beyde over doode
ende levende heerschen soude.
10 Maer gy, wat oordeelt gy
uwen broeder? Of oock gy,
wat veracht gy uwen broeder?
Want wy sullen alle voor den
Rechterstoel Christi gestelt wor-
den.
11 Want daer is geschreven,
Ick leve, segt de Heere: voor
my sal alle knie buygen: ende
alle tonge sal Godt belijden.
12 So dan een yegelick van
ons sal voor hemselven Gode re-
kenschap geven.
13 Laet ons dan malkanderen
niet meer oordeelen: maer oor-
deelt dit liever, namelick dat gy
den broeder geenen aenstoot
ofte ergenisse en geeft.
14 Ick weet ende ben verse-
kert in den Heere Jesu, dat geen
dingh onreyn en is in hemsel-
ven: dan die acht yet onreyn
te zijn, dien is 't onreyn.
15 Maer indien uwe broeder
om der spijse wille bedroeft
wort, so en wandelt gy niet meer
nae liefde. En verderft dien
niet met uwe spijse, voor welc-
ken Christus gestorven is.
16 Dat dan uw goet niet ge-
lastert en worde.
17 Want het Koninckrijcke

Godts en is niet spijse ende
dranck, maer rechtveerdigheyt,
ende vrede, ende blijtschap door
den Heyligen Geest.
18 Want die Christo in dese
dingen dient, is Gode welbeha-
gelick, ende aengenaem den
menschen.
19 So dan laet ons najagen 't
gene tot den vrede, ende 't gene
tot de stichtinge onder malkan-
deren [dient].
20 En verbreeckt het werck
Godts niet om der spijse wille.
Alle dingen zijn wel reyn, maer
het is quaet den mensche die
met aenstoot eet.
21 Het is goet geen vleesch
te eten, noch wijn te drincken,
noch [yet] waer aen uw broeder
hem stoot, ofte ge-ergert wort,
ofte [waer in] hy swack is.
22 Hebt gy geloove? Hebt
[dat] by uselven voor Godt. Sa-
ligh is hy die hemselven niet en
oordeelt in het gene dat hy
voor goet houdt.
23 Maer die twijffelt, indien
hy eet, is veroordeelt, om dat hy
niet uyt den geloove [en eet]:
ende al wat uyt den geloove niet
en is, dat is sonde.

HET 15. CAPITTEL.

MAER wy die sterck zijn,
zijn schuldigh de swackhe-
den der onstercke te dragen,
ende niet ons selven te behagen.
2 Dat dan een yegelick van
ons [sijnen] naesten behage ten
goede, tot stichtinge.
3 Want oock Christus en
heeft hemselven niet behaegt:
maer, gelijck geschreven is, De
smadingen der gene die u sma-
den, zijn op my gevallen.
4 Want al wat te vooren ge-
schreven is, dat is tot onser lee-
ringe te vooren geschreven: op
dat wy door lijdsaemheyt ende
vertroostinge der Schriften hope
hebben souden.
5 Doch de Godt der lijdsaem-
heyt ende der vertroostinge geve
u dat gy eensgesint zijt onder
malkanderen nae Christum Je-
sum:
6 Op dat gy eendrachtelick
met éénen monde meugt ver-
heerlicken den Godt ende Vader
onses Heeren Jesu Christi.
7 Daerom neemt malkande-
ren aen, gelijck oock Christus
ons aengenomen heeft tot de
heerlickheyt Godts.
8 Ende ick segge, dat Jesus
Christus een dienaer geworden
is der Besnijdenisse van wegen
de waerheyt Godts, op dat hy be-
vestigen soude de beloftenissen
der vaderen:
9 Ende de Heydenen Godt
van wegen de barmhertigheyt
souden verheerlicken: gelijck
geschreven is, Daerom sal ick u
belijden onder de Heydenen,
ende uwen name lofsingen.
10 Ende wederom segt hy,
Weest vrolick gy Heydenen met
sijnen volcke.
11 Ende wederom, Looft den
Heere alle gy Heydenen, ende
prijst hem alle gy volcken.
12 Ende wederom segt Esaias,
Daer sal zijn de wortel Jesse,
ende die opstaet om over de
Heydenen te gebieden: op hem
sullen de Heydenen hopen.
13 De Godt nu der hope ver-
vulle ulieden met alle blijtschap
ende vrede in 't geloovén, op
dat gy overvloedigh meugt zijn
in de hope, door de kracht des
Heyligen Geests.
14 Doch, mijne broeders,
oock ick selve ben versekert van
u, dat gy oock selve vol zijt van
goetheyt, vervult met alle ken-
nisse, machtigh om oock mal-
kanderen te vermanen.
15 Maer ick hebbe u eens-

deels te stoutelicker geschreven,
broeders, u als wederom [dit]
indachtigh makende, om de ge-
nade die my van Godt gegeven
is:
16 Op dat ick een dienaer
Jesu Christi zy onder de Hey-
denen, het Euangelium Godts
bedienende, op dat de offer-
hande der Heydenen aengenaem
worde, geheyligt door den Hey-
ligen Geest.
17 So hebbe ick dan roem in
Christo Jesu in die dingen die
Godt aengaen.
18 Want ick en soude niet
durven yet seggen, 't welck
Christus door my niet gewrocht
en heeft, tot gehoorsaemheyt
der Heydenen, met woorden
ende wercken,
19 Door kracht van teeckenen
ende wonderheden, [ende] door
de kracht des Geests Godts: so
dat ick van Jerusalem aen, ende
rontomme, tot Illyricum toe het
Euangelium Christi vervult
hebbe.
20 Ende alsoo seer begeerigh
geweest ben om het Euangeli-
um te verkondigen, niet daer
Christus genoemt was, op dat ick
niet op een anders fondament
en soude bouwen:
21 Maer, gelijck geschreven
is, Den welcken van hem niet
en was geboodschapt, die sullen
't sien: ende dewelcke het niet
gehoort en hebben, die sullen 't
verstaen.
22 Waerom ick oock menig-
mael verhindert geweest ben
tot u te komen.
23 Maer nu geen plaetse meer
hebbende in dese gewesten,
ende van over vele jaren groot
verlangen hebbende om tot u te
komen,
24 So wanneer ick nae Span-
jen reyse, so sal ick tot u komen:
want ick hope in 't doorreysen
u te sien, ende van u derwaerts
geleydt te worden: als ick eerst
van ulieder [tegenwoordigheyt]
eensdeels versadigt sal zijn.
25 Maer nu reyse ick nae
Jerusalem, dienende den heyli-
gen.
26 Want het heeft [dien van]
Macedonien ende Achajen goet
gedacht een gemeyne hantreyc-
kinge te doen aen de arme on-
der de heylige die te Jerusalem
zijn.
27 Want het heeft haer [soo]
goet gedacht: oock zijn zy hare
schuldenaers. Want indien de
Heydenen harer geestelicke
[goederen] deelachtigh zijn ge-
worden, so zijn sy oock schul-
digh haer van lichamelicke
[goederen] te dienen.
28 Als ick dan dit volbracht,
ende haer dese vrucht versegelt
sal hebben, so sal ick door ulie-
der [stadt] nae Spanjen afko-
men.
29 Ende ick weet' dat ick tot
u komende, met vollen segen
des Euangeliums Christi komen
sal.
30 Ende ick bidde u, broe-
ders, door onsen Heere Jesum
Christum, ende door de liefde
des Geests, dat gy met my strij-
det in de gebeden tot Godt voor
my.
31 Op dat ick magh bevrijdt
worden van de ongehoorsame in
Judea, ende dat dese mijne
dienst, dien [ick] aen Jerusalem
[doe], aengenaem zy den hey-
ligen:
32 Op dat ick met blijtschap,
door den wille Godts, tot u magh
komen, ende met u verquickt
worden.
33 Ende de Godt des vredes
zy met u allen. Amen.

HET 16. CAPITTEL.

ENDE ick beveele u Pheben
onse suster, die een diena-
resse is der gemeynten die te
Kenchreen is:
2 Op dat gy haer ontfangt in
den Heere, gelijck het den hey-
ligen betaemt, ende haer by-
staet in wat sake sy u soude
mogen van doen hebben. Want
sy is een voorstanster geweest van
velen, oock van my selve.
3 Groet Priscillam ende Aqui-
lam, mijne medewerckers in
Christo Jesu:
4 Die voor mijn leven haren
hals gestelt hebben: den welc-
ken niet alleen ick dancke, maer
oock alle de gemeynten der Hey-
denen.
5 [Groet] oock de gemeynte
in haren huyse. Groet Epene-
tum mijnen beminden, die de
eerstelingh is van Achajen in
Christo.
6 Groet Mariam, die veel voor
ons gearbeydt heeft.
7 Groet Andronicum ende
Junian, mijne magen, ende
mijne medegevangenen, welcke
vermaert zijn onder de Aposte-
len, die oock voor my in Christo
geweest zijn.
8 Groet Amplian mijnen be-
minden in den Heere.
9 Groet Urbanum onsen me-
de-arbeyder in Christo, ende
Stachyn mijnen beminden.
10 Groet Apellem, die be-
proeft is in Christo. Groetse
die van Aristobuli [huysgesin
zijn.]
11 Groet Herodionem, die
van mijn maegschap is. Groetse
die van Narcissi [huysgesin
zijn], de gene [namelick] die in
den Heere zijn.
12 Groet Tryphenam ende
Tryphosam, [vrouwen] die in
den Heere arbeyden. Groet
Persidem de beminde [suster],
die veel gearbeydt heeft in den
Heere.
13 Groet Rufum den uytver-
koren in den Heere, ende sijne
moeder ende de mijne.
14 Groet Asyncritum, Phle-
gontem, Herman, Patrobam, Her-
men, ende de broeders die met
haer zijn.
15 Groet Philologum ende
Julian, Nereum, ende sijne sus-
ter, ende Olympam, ende alle
de heylige, die met haer lieden
zijn.
16 Groet malkanderen met
eenen heyligen kus. De ge-
meynten Christi groeten ulie-
den.
17 Ende ick bidde u, broe-
ders, neemt acht op de gene die
tweedracht ende ergernissen aen-
rechten tegen de leere, die gy
[van ons] geleert hebt: ende
wijckt af van deselve.
18 Want de sulcke en dienen
onsen Heere Jesu Christo niet,
maer haren buyck: ende ver-
leyden, door schoonspreken ende
prijsen, de harten der eenvou-
dige.
19 Want uwe gehoorsaemheyt
is tot [kennisse van] alle geko-
men. Ick verblijde my dan
uwent halven: ende ick wil dat
gy wijs zijt in het goede, doch
onnoosel in het quade.
20 Ende de Godt des vredes
sal den satan haest onder uwe
voeten verpletteren. De ge-
nade onses Heeren Jesu Christi
zy met ulieden. Amen.
21 U groeten Timotheus mijn
medearbeyder, ende Lucius,
ende Jason, ende Sosipater mijne
bloetverwanten.
22 Ick Tertius, die den Brief
geschreven hebbe, groete u in
den Heere.
23 U groet Gajus mijn ende

der geheeler gemeynte huysweert. U groet Erastus de Rentmeester der stadt, ende de broeder Quartus.

24 De genade onses Heeren Jesu Christi zy met u allen. Amen.

25 Hem nu die machtigh is u te bevestigen, nae mijn Euangelium, ende de predikinge Jesu Christi, nae de openbaringe der verborgenheyt, die [van] de tijden der eeuwen verswegen is geweest:

26 Maer nu geopenbaert is, ende door de Prophetische Schriften, nae het bevel des eeuwigen Godts, tot gehoorsaemheyt des geloofs, onder alle de Heydenen bekent is gemaeckt:

27 Den [selven] alleen wijsen Godt [zij] door Jesum Christum de heerlickheyt in der eeuwigheyt. Amen.

DE EERSTE SENDBRIEF

DES APOSTELS PAULI

AEN DIE VAN

CORINTHEN.

HET EERSTE CAPITTEL.

PAULUS, een geroepen Apostel Jesu Christi, door den wille Godts, ende Sosthenes de broeder,

2 Aen de gemeynte Godts die te Corinthen is, den geheyligden in Christo Jesu, den geroepenen heyligen, met alle die den name onses Heeren Jesu Christi aenroepen in alle plaetse, beyde hares ende onses [Heeren].

3 Genade zy u ende vrede van Godt onsen Vader, ende den Heere Jesu Christo.

4 Ick dancke mijnen Godt alle tijt over u, van wegen de genade Godts die u gegeven is in Christo Jesu.

5 Dat gy in alles zijt rijck geworden in hem, in alle reden ende alle kennisse:

6 Gelijck het getuygenisse Christi bevestigt is onder u.

7 Also dat het u aen geen gave en ontbreeckt, verwachtende de openbaringe onses Heeren Jesu Christi.

8 Welcke [Godt] u oock sal bevestigen tot den eynde toe, [om] onstraffelick [te zijn] in den dagh onses Heeren Jesu Christi.

9 Godt is getrouw, door welcken gy geroepen zijt tot de gemeynschap sijns Soons Jesu Christi onses Heeren.

10 Maer ick bidde u, broeders, door den name onses Heeren Jesu Christi, dat gy alle het selve spreeckt, ende [dat] onder u geene scheuringen en zijn, maer [dat] gy t'samengevoegt zijt in eenen selven sin, ende in een selve gevoelen.

11 Want my is van u bekent
gemaeckt, mijne broeders, door
die van Chloës [huysgesin zijn],
dat 'er twisten onder u zijn.
12 Ende dit segge ick, dat
een yegelick van u segt, Ick ben
Pauli, ende ick Apollo, ende ick
Cephe, ende ick Christi.
13 Is Christus gedeelt? Is
Paulus voor u gekruyst? Of
zijt gy in Pauli name gedoopt?
14 Ick dancke Godt, dat ick
niemant van ulieden gedoopt en
hebbe, dan Crispum ende Ga-
jum:
15 Op dat niet yemant en
segge, dat ick in mijnen name
gedoopt hebbe.
16 Doch ick hebbe oock het
huysgesin van Stephanas ge-
doopt: voorts en weet' ick niet
of ick yemant anders gedoopt
hebbe.
17 Want Christus en heeft
my niet gesonden om te doopen,
maer om het Euangelium te
verkondigen: niet met wijsheyt
van woorden, op dat het kruyce
Christi niet verydelt en worde.
18 Want het woort des kruy-
ces is wel, den genen die verlo-
ren gaen, dwaesheyt: maer ons
die behouden worden is het een
kracht Godts.
19 Want daer is geschreven,
Ick sal de wijsheyt der wijse
doen vergaen, ende het verstant
der verstandige sal ick te niete
maken.
20 Waer is de wijse? Waer
is de Schriftgeleerde? Waer
is de ondersoecker deser eeuwe?
En heeft Godt de wijsheyt de-
ser werelt niet dwaes gemaeckt?
21 Want naedemael in de
wijsheyt Godts de werelt Godt
niet en heeft gekent door de
wijsheyt, so heeft het Gode be-
haegt door de dwaesheyt der
predikinge saligh te maken die
gelooven:
22 Overmits de Joden een
teecken begeeren, ende de Griec-
ken wijsheyt soecken:
23 Doch wy prediken Chris-
tum den gekruycigden, den Jo-
den wel een ergernisse, ende den
Griecken eene dwaesheyt:
24 Maer haer die geroepen
zijn, beyde Joden ende Griec-
ken, [prediken wy] Christum de
kracht Godts, ende de wijsheyt
Godts.
25 Want het dwase Godts is
wijser dan de menschen: ende
het swacke Godts is stercker dan
de menschen.
26 Want gy siet uwe roe-
pinge, broeders, dat [gy] niet
vele wijse [en zijt] nae den
vleesche, niet vele machtige,
niet vele edele.
27 Maer het dwase der werelt
heeft Godt uytverkoren, op dat
hy de wijse beschamen soude:
ende het swacke der werelt heeft
Godt uytverkoren, op dat hy
het stercke soude beschamen.
28 Ende het onedele der we-
relt, ende het verachte, heeft
Godt uytverkoren, ende het ge-
ne niet en is, op dat hy 't gene
[yet] is te niete soude maken.
29 Op dat geen vleesch en
soude roemen voor hem.
30 Maer uyt hem zijt gy in
Christo Jesu, die ons geworden
is wijsheyt van Gode, ende
rechtveerdigheyt, ende heylig-
makinge, ende verlossinge.
31 Op dat [het zy], gelijck
geschreven is, Die roemt, roeme
in den Heere.

HET 2. CAPITTEL.

ENDE ick, broeders, als ick
tot u gekomen ben, en ben
niet gekomen met uytnement-
heyt van woorden, ofte van wijs-
heyt, u verkondigende het ge-
tuygenisse Godts.

2 Want ick en hebbe niet voorgenomen yet te weten onder u, dan Jesum Christum, ende dien gekruyciget.

3 Ende ick was by ulieden in swackheyt, ende in vreese, ende in vele beevinge.

4 Ende mijne reden, ende mijne predikinge en was niet in bewegelicke woorden der menschelicke wijsheyt, maer in betooninge des geests ende der kracht.

5 Op dat uw geloove niet en soude zijn in wijsheyt der menschen, maer in de kracht Godts.

6 Ende wy spreken wijsheyt onder de volmaeckte: doch eene wijsheyt niet deser werelt, noch der Overste deser werelt, die te niete worden:

7 Maer wy spreken de wijsheyt Godts [bestaende] in verborgenheyt, die bedeckt was, welcke Godt te vooren verordineert heeft tot onser heerlickheyt eer de werelt was.

8 Welcke niemant van de Overste deser werelt gekent en heeft. Want indien syse gekent hadden, so en souden sy den Heere der heerlickheyt niet gekruyst hebben.

9 Maer, gelijck geschreven is, 't Gene de ooge niet en heeft gesien, ende de oore niet en heeft gehoort, ende in het herte des menschen niet en is opgeklommen, 't gene Godt bereydt heeft dien die hem lief hebben.

10 Doch Godt heeft [het] ons geopenbaert door sijnen Geest. Want de Geest ondersoeckt alle dingen, oock de diepten Godts.

11 Want wie van de menschen weet het gene des menschen is, dan de geest des menschen die in hem is? alsoo en weet oock niemant het gene Godts is, dan de Geest Godts.

12 Doch wy en hebben niet ontfangen den geest der werelt, maer den Geest die uyt Godt is: op dat wy souden weten de dingen die ons van Godt geschoncken zijn.

13 Dewelcke wy oock spreken, niet met woorden die de menschelicke wijsheyt leert, maer met [woorden] die de Heylige Geest leert, geestelicke dingen met geestelicke t'samenvoegende.

14 Maer de natuerlicke mensche en begrijpt niet de dingen die des Geests Godts zijn. Want sy zijn hem dwaesheyt, ende hy en kanse niet verstaen, om datse geestelick onderscheyden worden.

15 Doch de geestelicke [mensche] onderscheydt wel alle dingen, maer hy selve en wort van niemant onderscheyden.

16 Want wie heeft den sin des Heeren gekent, die hem soude onderrichten? maer wy hebben den sin Christi.

HET 3. CAPITTEL.

ENDE ick, broeders, en konde tot u niet spreken als tot geestelicke, maer als tot vleeschelicke, als tot jonge kinderen in Christo.

2 Ick hebbe u met melck gevoedt, ende niet met [vaste] spijse: want gy en vermochtet [doe] nogh niet: ja gy en vermoget oock nu nogh niet.

3 Want gy zijt nogh vleeschelick. Want dewijle onder u nijt is, ende twist, ende tweedracht; en zijt gy niet vleeschelick, ende [en] wandelt gy [niet] nae den mensche?

4 Want als d' een segt, Ick ben Pauli, ende een ander, Ick [ben] Apollo; en zijt gy niet vleeschelick?

5 Wie is dan Paulus, ende wie is Apollos, anders dan die-

naers door welcke gy gelooft
hebt, ende [dat] gelijck de
Heere eenen yegelicken gegeven
heeft?
6 Ick hebbe geplant, Apollos
heeft nat gemaeckt: maer Godt
heeft den wasdom gegeven.
7 So en is dan, noch hy die
plant yet, noch hy die nat
maeckt: maer Godt die den
wasdom geeft.
8 Ende die plant, ende die
nat maeckt zijn één: maer een
yegelick sal sijnen loon ontfan-
gen nae sijnen arbeyt.
9 Want wy zijn Godts mede-
arbeyders: Godts ackerwerck,
Godts gebouw zijt gy.
10 Nae de genade Godts die
my gegeven is, hebbe ick als een
wijs bouwmeester het fonda-
ment gelegt: ende een ander
bouwt daer op. Maer een ye-
gelick sie toe, hoe hy daer op
bouwet.
11 Want niemant en kan een
ander fondament leggen dan 't
gene gelegt is, 't welck is Jesus
Christus.
12 Ende indien yemant op
dit fondament bouwt, gout, sil-
ver, kostelicke steenen, hout,
hoy, stoppelen:
13 Een yegelicks werck sal
openbaer worden: want de dagh
sal het verklaren, dewijle het
door vyer ontdeckt wort: ende
hoedanigh eens yegelicks werck
is, sal het vyer beproeven.
14 So yemants werck blijft,
dat hy daer op gebouwt heeft,
die sal loon ontfangen.
15 So yemants werck sal ver-
brandt worden, die sal schade
lijden: maer selve sal hy behou-
den worden, doch alsoo als door
vyer.
16 En weet gy niet dat gy
Godts Tempel zijt, ende de
Geest Godts in ulieden woont?
17 So yemant den Tempel
Godts schendet, dien sal Godt
schenden: want de Tempel
Godts is heyligh, welcke gy zijt.
18 Niemant en bedriege hem-
selven: so yemant onder u
dunckt dat hy wijs is in dese
werelt, die worde dwaes, op dat
hy wijs magh worden.
19 Want de wijsheyt deser
werelt is dwaesheyt by Godt.
Want daer is geschreven, Hy
vattet de wijse in hare arglistig-
heyt.
20 Ende wederom, De Heere
kent de overleggingen der wijse,
datse ydel zijn.
21 Niemant dan en roeme op
menschen: want alles is uwe.
22 Het zy Paulus, het zy
Apollos, het zy Cephas, het zy
de werelt, het zy leven, het zy
doot, het zy tegenwoordige, het
zy toekomende dingen: sy zijn
alle uwe:
23 Doch gy zijt Christi, ende
Christus is Godts.

HET 4. CAPITTEL.

ALSOO houde ons een [yeder]
mensche, als dienaers Chris-
ti, ende uytdeelers der verbor-
genheden Godts.
2 Ende voorders wort in de
uytdeelers vereyscht, dat elck
getrouw bevonden werde.
3 Doch my is voor het minste
dat ick van ulieden geoordeelt
worde, ofte van een menschelick
oordeel: ja ick en oordeele oock
my selven niet:
4 Want ick en ben my sel-
ven geens dings bewust: doch
ick en ben daer door niet ge-
rechtveerdigt: maer die my oor-
deelt, is de Heere.
5 So dan en oordeelt niets
voor den tijt, tot dat de Heere
sal gekomen zijn, welcke oock
in 't licht sal brengen 't gene
in de duysternisse verborgen is,

ende openbaren de raetslagen
der herten: ende alsdan sal een
yegelick lof hebben van Gode.
6 Ende dese dingen, broe-
ders, hebbe ick op my selven
ende Apollo by gelijckenisse ge-
past, om uwent wille: op dat gy
aen ons soudt leeren niet te ge-
voelen boven 't gene geschreven
is, dat gy niet, d' eene om eens
anders wille, opgeblasen en wor-
det tegen den anderen.
7 Want wie onderscheydt u?
Ende wat hebt gy dat gy niet
en hebt ontfangen? ende so gy
het oock ontfangen hebt, wat
roemt gy als of gy het niet ont-
fangen en hadt?
8 Alreede zijt gy versadigt,
alreede zijt gy rijck geworden,
sonder ons hebt gy geheerscht:
ende och of gy heerschedet, op
dat oock wy met u heerschen
mochten.
9 Want ick achte dat Godt
ons, die de laetste Apostelen
zijn, ten toone heeft gestelt als
tot der doot verwesen, want wy
zijn een schouwspel geworden
de werelt, ende den Engelen,
ende den menschen.
10 Wy [zijn] dwase om Chris-
ti wille, maer gy zijt wijse in
Christo: wy zijn swacke, maer
gy stercke; gy zijt heerlicke,
maer wy verachte.
11 Tot op dese tegenwoordige
ure lijden wy honger, ende lij-
den wy dorst, ende zijn naeckt,
ende worden met vuysten gesla-
gen, ende en hebben geen vaste
woonplaetse:
12 Ende arbeyden, werckende
met onse eygene handen: wy
worden gescholden, ende wy se-
genen: wy worden vervolgt,
ende wy verdragen:
13 Wy worden gelastert, ende
wy bidden: wy zijn geworden
als uytvaegsels der werelt, [ende]
aller afschrapsel tot nu toe.
14 Ick en schrijve dese din-
gen niet om u te beschamen,
maer als mijne lieven kinderen
vermane ick [u].
15 Want al haddet gy tien
duysent leermeesters in Christo,
so [en hebt gy] doch niet vele
vaders: want in Christo Jesu
hebbe ick u door 't Euangelium
geteelt.
16 So vermane ick u dan,
zijt mijne navolgers.
17 Daerom hebbe ick Timo-
theum tot u gesonden, die mijn
lieve ende getrouwe sone is in
den Heere, welcke u sal indach-
tigh maken mijne wegen die in
Christo zijn, gelijckerwijs ick
alomme in alle gemeynten leere.
18 Doch sommige zijn opge-
blasen, als of ick tot ulieden niet
komen en soude.
19 Maer ick sal haest tot u
komen, so de Heere wil, ende
ick sal [dan] verstaen niet de
woorden der gene die opgeblasen
zijn, maer de kracht.
20 Want het Koninckrijcke
Godts en is niet [gelegen] in
woorden, maer in kracht.
21 Wat wilt gy? Sal ick met
de roede tot u komen, ofte in
liefde ende [in] den geest der
sachtmoedigheyt?

HET 5. CAPITTEL.

MEN hoort gantschelick [dat
'er] hoererye onder u [is],
ende soodanige hoererye die
oock onder de Heydenen niet
genaemt en wort, also dat 'er een
sijns vaders huysvrouwe heeft.
2 Ende zijt gy [nogh] opge-
blasen, ende en hebt niet veel
meer leet gedragen, op dat hy
uyt het midden van u wechge-
daen worde, die dese daet be-
gaen heeft?
3 Doch ick, als wel met den
lichame afwesende, maer tegen-

woordigh zijnde met den geest,
hebbe alreede als [of ick] tegen-
woordigh [ware], den genen die
dat alsoo bedreven heeft, beslo-
ten,
4 In den name onses Heeren
Jesu Christi, als gylieden ende
mijn geest [t' samen] vergadert
sullen zijn, met de kracht onses
Heeren Jesu Christi,
5 Den sulcken over te ge-
ven den satan, tot verderf des
vleeschs, op dat de geest behou-
den magh worden, in den dagh
des Heeren Jesu.
6 Uw roem en is niet goet.
En weet gy niet dat een weynigh
suerdeessems het geheele deegh
suer maeckt?
7 Suyvert dan den ouden
suerdeessem uyt, op dat gy een
nieuw deegh zijn meugt, gelijck
gy ongesuert zijt. Want oock
ons Pascha is voor ons geslach-
tet, [namelick] Christus.
8 So dan laet ons feest hou-
den, niet in den ouden suer-
deessem, noch in den suerdees-
sem der quaetheyt ende der
boosheyt, maer in de ongesuer-
de [brooden] der oprechtigheyt
ende der waerheyt.
9 Ick hebbe u geschreven in
den Brief, dat gy u niet en sou-
det vermengen met den hoereer-
ders:
10 Doch niet geheelick met
den hoereerders deser werelt,
ofte met den gierigaerts, ofte
met den roovers, ofte met den
afgodendienaers: want anders
soudt gy moeten uyt de werelt
gaen.
11 Maer nu hebbe ick u ge-
schreven, dat gy u niet en sult
vermengen, [namelick] indien
yemant een broeder genaemt
zijnde, een hoereerder is, ofte
een gierigaert, ofte een afgo-
dendienaer, ofte een lasteraer
ofte een dronckaert, ofte een
roover: dat gy met soodanigen
eenen oock niet en sult eten.
12 Want wat hebbe ick oock
die buyten zijn te oordeelen?
Oordeelt gylieden niet die bin-
nen zijn?
13 Maer die buyten zijn oor-
deelt Godt. Ende doet gy de-
sen boosen uyt ulieden wech.

HET 6. CAPITTEL.

DURFT yemant van ulieden
die een sake heeft tegen
een ander, te rechte gaen voor
de onrechtveerdige, ende niet
voor de heylige?
2 En weet gy niet dat de hey-
lige de werelt oordeelen sullen?
Ende indien door u de werelt
geoordeelt wort, zijt gy onweer-
digh der minste gerichtsaken?
3 En weet gy niet dat wy de
engelen oordeelen sullen? hoe
veel te meer de saken die dit
leven aengaen?
4 So gy dan gerichtsaken hebt,
die dit leven aengaen, settet
die [daer over] die in de ge-
meynte minst geacht zijn.
5 Ick segge u [dit] tot
schaemte. Is 'er [dan] alsoo on-
der u geen die wijs is, oock niet
één die soude konnen oordeelen
tusschen sijne broeders?
6 Maer [de een] broeder gaet
met [den anderen] broeder te
rechte, ende dat voor ongeloo-
vige.
7 So is 'er dan nu gantsche-
lick gebreck onder u, dat gy
met malkanderen rechtsaken
hebt. Waerom en lijdt gy niet
liever ongelijck? Waerom en
lijdt gy niet liever schade?
8 Maer gylieden doet onge-
lijck, ende doet schade, ende
dat den broederen.
9 Of en weet gy niet dat de
onrechtveerdige het Koninck-
rijcke Godts niet en sullen be-
erven?

10 En dwaelt niet: noch hoe-
reerders, noch afgodendienaers,
noch overspeelders, noch on-
tuchtige, noch die by mannen
liggen, noch dieven, noch gierig-
aerts, noch dronckaerts, geen
lasteraers, geen roovers en sul-
len het Koninckrijcke Godts be-
erven.
11 Ende dit waert gy som-
mige: maer gy zijt afgewas-
schen, maer gy zijt geheyligt,
maer gy zijt gerechtveerdigt in
den name des Heeren Jesu,
ende door den Geest onses Godts.
12 Alle dingen zijn my ge-
oorloft, maer alle dingen en zijn
niet oorbaer: alle dingen zijn
my geoorloft, maer ick en sal
onder geenes macht my laten
brengen.
13 De spijsen zijn voor den
buyck, ende de buyck voor de
spijsen: maer Godt sal beyde
desen ende die te niete doen.
Doch het lichaem en is niet voor
de hoererye, maer voor den
Heere, ende de Heere voor het
lichaem.
14 Ende Godt heeft oock
den Heere opgeweckt, ende sal
ons opwecken door sijne kracht.
15 Weet gy niet dat uwe
lichamen Christi leden zijn? Sal
ick dan de leden Christi nemen,
ende makense leden eener hoe-
re? Dat zy verre.
16 Of en weet gy niet, dat die
de hoere aenhangt één lichaem
[met haer] is? want, Die twee,
segt hy, sullen tot één vleesch
wesen.
17 Maer die den Heere aen-
hangt, is één geest [met hem].
18 Vliedt de hoererye. Alle
sonde die de mensche doet,
is buyten het lichaem: maer
die hoererye bedrijft, die son-
digt tegen sijn eygen lichaem.
19 Of en weet gy niet dat
ulieder lichaem een Tempel is
des Heyligen Geests, die in u is,
dien gy van Godt hebt, ende
[dat] gy uwes selfs niet en zijt?
20 Want gy zijt diere ge-
kocht: so verheerlickt dan Godt
in uw lichaem, ende in uwen
geest, welcke Godes zijn.

Het 7. Capittel.

AENGAENDE nu de dingen
daer van gy my geschreven
hebt, Het is een mensche goet
geen wijf aen te raken:
2 Maer om der hoereryen
wille sal een yegelick [man] sijn
eygen wijf hebben, ende een ye-
gelick [wijf] sal haren eygenen
man hebben.
3 De man sal aen het wijf de
schuldige goetwilligheyt beta-
len: ende desgelijcks oock het
wijf aen den man.
4 Het wijf en heeft de macht
niet over haer eygen lichaem,
maer de man: ende desgelijcks
oock de man en heeft de macht
niet over sijn eygen lichaem,
maer het wijf.
5 En onttreckt u malkanderen
niet, 't en zy dan met [beyder]
toestemminge voor eenen tijt,
op dat gy u tot vasten ende bid-
den moogt verledigen: ende
komt wederom by een, op dat u
de satan niet en versoecke, om
dat gy u niet en konnet onthou-
den.
6 Doch dit segge ick uyt toe-
latinge, niet uyt bevel.
7 Want ick wilde dat alle men-
schen waren, gelijck als ick selve
[ben]: maer een yegelick heeft
sijn eygen gave van Godt, d' een
wel aldus, maer d' ander alsoo.
8 Doch ick segge den onge-
trouwden, ende den weduwen,
Het is haer goet, indien sy blij-
ven gelijck als ick.
9 Maer indien sy haer niet en
konnen onthouden, datse trou-

wen: want het is beter te trouwen
dan te branden.
10 Doch den getrouwden ge-
biede niet ick, maer de Heere,
dat het wijf van den man niet en
scheyde.
11 Ende indien sy oock
scheydt, dat sy ongetrouwt
blijve, ofte met den man ver-
soene: ende dat de man het
wijf niet en verlate.
12 Maer den anderen segge
ick, niet de Heere, Indien eenigh
broeder een ongeloovigh wijf
heeft, ende deselve te vreden is
by hem te woonen, dat hyse niet
en verlate.
13 Ende een wijf die eenen
ongeloovigen man heeft, ende hy
te vreden is by haer te woonen,
dat sy hem niet en verlate.
14 Want de ongeloovige man
is geheyligt door het wijf, ende
het ongeloovigh wijf is gehey-
ligt door den man. Want an-
ders waren uwe kinderen on-
reyn: maer nu zijn sy heyligh.
15 Maer indien de ongeloo-
vige scheydt, dat hy scheyde.
De broeder ofte de suster en
wort in soodanige [gevallen] niet
dienstbaer gemaeckt: maer Godt
heeft ons tot vrede geroepen.
16 Want wat weet gy wijf, of
gy den man sult saligh maken?
Ofte wat weet gy man, of gy het
wijf sult saligh maken?
17 Doch gelijck Godt aen een
yegelick heeft uytgedeelt, ge-
lijck de Heere een yegelick ge-
roepen heeft, dat hy alsoo wan-
dele: ende alsoo ordineere ick
in alle de gemeynten.
18 Is yemant besneden zijnde
geroepen? die en late hem geen
[voorhuyt] aentrecken. Is ye-
mant in de voorhuyt zijnde ge-
roepen? die en late hem niet
besnijden.
19 De besnijdenisse en is niets,
ende de voorhuyt en is niets,
maer de onderhoudinge der ge-
boden Godts.
20 Een yegelick blijve in die
beroepinge, daer hy in geroepen
is.
21 Zijt gy een dienstknecht
zijnde geroepen? laet u [dat]
niet bekommeren: maer indien
gy oock kont vry worden, ge-
bruyckt [dat] liever.
22 Want die in den Heere
geroepen is een dienstknecht
zijnde, die is een vrygelaten des
Heeren: desgelijcks oock die
vry zijnde geroepen is, die is een
dienstknecht Christi.
23 Gy zijt diere gekocht: en
wort geen dienstknechten der
menschen.
24 Een yegelick daer in hy
geroepen is, broeders, die blijve
in 't selve by Godt.
25 Aengaende nu de maeg-
den en hebbe ick geen bevel
des Heeren: maer ick segge
[mijn] gevoelen, als die barm-
hertigheyt van den Heere ge-
kregen hebbe getrouw te zijn.
26 Ick houde dan dit goet te
zijn om den aenstaenden noot,
dat het [segge ick] goet is den
mensche alsoo te zijn.
27 Zijt gy aen een wijf ver-
bonden? en soeckt geen ontbin-
dinge. Zijt gy ongebonden van
een wijf? en soeckt geen wijf.
28 Maer indien gy oock trou-
wet, gy en sondigt niet: ende
indien eén maegt trouwt, sy en
sondigt niet. Doch de sulcke
sullen verdruckinge hebben in
het vleesch. Ende ick spare
ulieden.
29 Maer dit segge ick, broe-
ders, dat de tijt voorts kort is:
op dat oock die wijven hebben,
souden zijn als niet hebbende:
30 Ende die weenen, als niet
weenende: ende die blijde zijn,
als niet blijde zijnde: ende die
koopen, als niet besittende:

31 Ende die dese werelt gebruycken, als niet misbruyckende. Want de gedaente deser werelt gaet voorby.

32 Ende ick wil dat gy sonder bekommernisse zijt. De ongetrouwde bekommert hem met de dingen des Heeren, hoe hy den Heere sal behagen:

33 Maer die getrouwt is, bekommert hem met de dingen der werelt, hoe hy de vrouwe sal behagen.

34 Een wijf ende een maegt zijn onderscheyden. De ongetrouwde bekommert haer met de dingen des Heeren, op dat sy heyligh zy beyde aen lichaem ende aen geest: maer die getrouwt is bekommert haer met de dingen der werelt, hoe sy den man sal behagen.

35 Ende dit segge ick tot uw eygen voordeel: niet op dat ick eenen strick over u soude werpen, maer [om u te leyden] tot het gene welvoegt, ende bequaem is om den Heere wel aen te hangen, sonder herwaerts en derwaerts getrocken te worden.

36 Maer so yemant acht dat hy ongevoeglick handelt met sijne maget, indien sy over den jeugdigen tijt gaet, ende het alsoo moet geschieden: die doe dat hy wil, hy en sondigt niet: datse trouwen.

37 Doch die vast staet in [sijn] herte, geen nootsake hebbende, maer macht heeft over sijnen eygenen wille, ende dit in sijn herte besloten heeft, dat hy sijne maget sal bewaren, die doet wel.

38 Also dan, die [haer] ten houwelicke uytgeeft, die doet wel: ende die[se] ten houwelicke niet uyt en geeft, die doet beter.

39 Een wijf is door de wet verbonden soo langen tijt hare man leeft: maer inden hare man ontslapen is, so is sy vry, om te trouwen dien sy wil: alleenlick in den Heere.

40 Maer sy is geluckiger indien sy alsoo blijft, nae mijn gevoelen. Ende ick meyne oock den Geest Godts te hebben.

Het 8. Capittel.

AENGAENDE nu de dingen die den afgoden geoffert zijn, Wy weten dat wy alle te samen kennisse hebben. De kennisse maeckt opgeblasen, maer de liefde sticht.

2 Ende so yemant meynt yet te weten, die en heeft nogh niets gekent, gelijck men behoort te kennen.

3 Maer so yemant Godt lief heeft, die is van hem gekent.

4 Aengaende dan het eten der dingen, die den afgoden geoffert zijn, Wy weten, dat een afgodt niets is in de werelt, ende dat 'er geen ander Godt en is dan één.

5 Want hoewel daer oock zijn die goden genaemt worden, 't zy in den hemel, 't zy op der aerden; (gelijck 'er vele goden ende vele heeren zijn:)

6 Nochtans en hebben wy [maer] éénen Godt, den Vader, uyt welcken alle dingen zijn, ende wy tot hem; ende [maer] éénen Heere, Jesum Christum, door welcken alle dingen zijn, ende wy door hem.

7 Doch in allen en is de kennisse niet: maer sommige met een conscientie des afgodts tot nogh toe eten als [yet] dat den afgoden geoffert is: ende hare conscientie swack zijnde wort bevleckt.

8 De spijse nu en maeckt ons Gode niet aengenaem. Want

't zy dat wy eten, wy en hebben
geenen overvloet: ende 't zy dat
wy niet en eten, wy en hebben
geen gebreck.
9 Maer siet toe dat dese uwe
macht niet eeniger wijse een
aenstoot en worde den genen die
swack zijn.
10 Want so yemant u, die de
kennisse hebt, siet in der afgo-
den tempel aensitten, en sal de
conscientie desselven die swack
is, niet gestijft worden om te
eten de dingen die den afgoden
geoffert zijn?
11 Ende sal de broeder die
swack is, door uwe kennisse ver-
loren gaen, om welcken Chris-
tus gestorven is?
12 Doch gylieden, alsoo te-
gen de broeders sondigende,
ende hare swacke conscientie
quetsende, sondigt tegen Chris-
tum.
13 Daerom indien de spijse
mijnen broeder ergert, so en sal
ick in eeuwigheyt geen vleesch
eten, op dat ick mijnen broeder
niet en ergere.

HET 9. CAPITTEL.

BEN ick niet een Apostel?
Ben ick niet vry? Hebbe
ick niet Jesum Christum onsen
Heere gesien? Zijt gylieden
niet mijn werck in den Heere?
2 So ick anderen geen Apos-
tel en ben, nochtans ben ick 't
ulieden. Want het segel mijns
Apostelschaps zijt gylieden in
den Heere.
3 Mijne verantwoordinge aen
de gene die ondersoeck over my
doen, is dese.
4 En hebben wy niet macht
om te eten, ende te drincken?
5 En hebben wy niet macht
om een wijf een suster zijnde
[met ons] om te leyden, gelijck
oock de andere Apostelen, ende
de broeders des Heeren, ende
Cephas?
6 Of hebben alleen ick ende
Barnabas geen macht van niet
te wercken?
7 Wie dient oyt in den krijgh
op eygen besoldinge? wie plant
eenen wijngaert, ende en eet
niet van sijne vrucht? of wie
weydt een kudde, ende en eet
niet van de melck der kudde?
8 Spreke ick dit nae den men-
sche? ofte en segt oock de wet
het selve niet?
9 Want in de wet Moses is
geschreven, Gy en sult eenen
dorschenden osse niet muyl-
banden. Sorgt oock Godt voor
de ossen?
10 Of segt hy [dat] gantsche-
lick om onsent wille? Want
om onsent wille is [dat] geschre-
ven: overmits die ploegt, op
hope moet ploegen; ende die
op hope dorscht, [moet] sijner
hope deelachtigh worden.
11 Indien wy ulieden het
geestelicke gezaeyt hebben, is
het een groote [sake], so wy het
uwe dat lichamelick is, maeyen?
12 Indien andere deser macht
over u deelachtigh zijn, [waer-
om] niet veel meer wy? doch
wy en hebben dese macht niet
gebruyckt: maer wy verdragen
't al, op dat wy niet eenige ver-
hinderinge en geven den Euan-
gelio Christi.
13 Ende weet gy niet, dat de
gene die de heylige dingen be-
dienen, van het heylige eten?
[Ende] die den altaer steets by-
zijn, deelen met den altaer?
14 Alsoo heeft oock de Heere
geordineert, den genen die het
Euangelium verkondigen, dat
sy van den Euangelio leven.
15 Maer ick en hebbe geen
van dese dingen gebruyckt.
Ende ick en hebbe dit niet ge-
schreven, op dat het alsoo aen

my geschieden soude: want het
ware my beter te sterven, dan
dat yemant desen mijnen roem
soude ydel maken.
16 Want indien ick het Euan-
gelium verkondige, 't en is my
geen roem: want de noot is my
opgelegt. Ende wee my indien
ick het Euangelium niet en ver-
kondige.
17 Want indien ick dat ge-
willigh doe, so hebbe ick loon:
maer indien onwilligh, de uyt-
deelinge is my [evenwel] toebe-
trouwt.
18 Wat loon hebbe ick dan?
[Namelick] dat ick het Euange-
lium verkondigende, het Euan-
gelium Christi kosteloos stelle,
om mijne macht in den Euan-
gelio niet te misbruycken.
19 Want daer ick van allen
vry was, hebbe ick my selven
allen dienstbaer gemaeckt, op
dat ick 'er meer soude winnen.
20 Ende ick ben den Joden
geworden als een Jode, op dat
ick de Joden winnen soude: den
genen die onder de wet zijn,
[ben ick geworden] als onder de
wet zijnde, op dat ick de gene
die onder de wet zijn, winnen
soude.
21 Den genen die sonder de
wet zijn, [ben ick geworden] als
sonder de wet zijnde, (Gode
[nochtans] zijnde niet sonder de
wet, maer Christo onder de
wet;) op dat ick de gene die
sonder de wet zijn, winnen
soude.
22 Ick ben den swacken ge-
worden als een swacke, op dat
ick de swacke winnen soude:
allen ben ick alles geworden, op
dat ick immers eenige behouden
soude.
23 Ende dit doe ick om des
Euangeliums wille, op dat ick
desselven mededeelachtigh sou-
de worden.
24 Weet gylieden niet, dat
die in de loopbane loopen, alle
wel loopen, maer [dat] één den
prijs ontfangt? loopt alsoo, dat
gy [dien] meugt verkrijgen.
25 Ende een yegelick die [om
prijs] strijdt, onthoudt hem in
alles. Dese dan [doen] wel [dit]
op dat sy een verderflicke kroone
souden ontfangen, maer wy een
onverderflicke.
26 Ick loope dan alsoo, niet
als op 't onseker: ick kampe al-
soo, niet als de lucht slaende.
27 Maer ick bedwinge mijn
lichaem, ende brenge het tot
dienstbaerheyt, op dat ick niet
eenigsins, daer ick anderen ge-
predickt hebbe, selve verworpe-
lick en werde.

HET 10. CAPITTEL.

ENDE ick en wil niet, broe-
ders, dat gy onwetende zijt,
dat onse vaders alle onder de
wolcke waren, ende alle door de
zee doorgegaen zijn:
2 Ende alle in Mosen gedoopt
zijn in de wolcke, ende in de
zee:
3 Ende alle deselve geeste-
licke spijse gegeten hebben:
4 Ende alle den selven geeste-
licken dranck gedroncken heb-
ben. Want sy droncken uyt de
geestelicke steenrotze die volg-
de: ende de steenrotze was
Christus.
5 Maer in 't meerder [deel]
van haer en heeft Godt geen
welgevallen gehadt: want sy
zijn in de woestijne ter neder
geslagen.
6 Ende dese dingen zijn ge-
schiet ons tot voorbeelden, op
dat wy geenen lust tot het quaet
en souden hebben, gelijckerwijs
als sy lust gehadt hebben.
7 Ende en wort geen afgoden-
dienaers, gelijckerwijs als som-

mige van haer, gelijck geschreven staet, Het volck sat neder om te eten, ende om te drincken, ende sy stonden op om te spelen.

8 Ende en laet ons niet hoereeren, gelijck sommige van haer gehoereert hebben, ende vielen op éénen dagh drie ende twintigh duysent.

9 Ende en laet ons Christum niet versoecken, gelijck oock sommige van haer versocht hebben, ende wierden van de slangen vernielt.

10 Ende en murmureert niet, gelijck oock sommige van haer gemurmureert hebben, ende wierden vernielt van den verderver.

11 Ende dese dingen alle zijn haerlieden overgekomen tot voorbeelden: ende zijn beschreven tot waerschouwinge van ons, op dewelcke de eynden der eeuwen gekomen zijn.

12 So dan die meynt te staen, sie toe dat hy niet en valle.

13 Ulieden en heeft geen versoeckinge bevangen dan menschelicke: doch Godt is getrouw, welcke u niet en sal laten versocht worden boven het gene gy vermeugt, maer hy sal met de versoeckinge oock de uytkomste geven, op dat gyse konnet verdragen.

14 Daerom, mijne geliefde, vliedt van den afgodendienst.

15 Als tot verstandige spreke ick: oordeelt gy't gene ick segge.

16 De drinckbeker der dancksegginge, dien wy [danckseggende] segenen, is die niet een gemeynschap des bloets Christi? Het broot dat wy breken, is dat niet een gemeynschap des lichaems Christi?

17 Want één broot [is het], [soo] zijn wy vele één lichaem: dewijle wy alle éénes broots deelachtigh zijn.

18 Siet Israël die nae den vleesche is: en hebben niet de gene die de offerhanden eten, gemeynschap met den altaer?

19 Wat segge ick dan? dat een afgodt yet is? ofte dat de afgoden offer yet is?

20 Ja [ick segge] dat 't gene de Heydenen offeren, sy den duyvelen offeren, ende niet Gode. Ende ick en wil niet dat gy met de duyvelen gemeynschap hebt.

21 Gy en kont den drinckbeker des Heeren niet drincken, ende den drinckbeker der duyvelen: gy en kont niet deelachtigh zijn der tafel des Heeren, ende der tafel der duyvelen.

22 Of tergen wy den Heere? Zijn wy stercker dan hy?

23 Alle dingen zijn my geoorloft, maer alle dingen en zijn niet oorbaer: alle dingen zijn my geoorloft, maer alle dingen en stichten niet.

24 Niemant en soecke dat sijns selfs is, maer een yegelick [soecke] dat des anderen is.

25 Etet al dat in het vleeschhuys verkocht wort, niets ondervragende om der conscientie wille.

26 Want de aerde is des Heeren, ende de volheyt derselve.

27 Ende indien u yemant van de ongeloovige noodt, ende gy [daer] gaen wilt, eet al wat ulieden voorgestelt wort, niets ondervragende, om der conscientie wille.

28 Maer so yemant tot ulieden segt, Dat is afgoden-offer, en eet [het] niet, om des genen wille die [u dat] te kennen gegeven heeft, ende [om] der conscientie wille. Want de aerde is des Heeren, ende de volheyt derselve.

29 Doch ick segge, [om] de

conscientie niet uwes selfs, maer
des anderen. Want waerom
wort mijne vryheyt geoordeelt
van een ander conscientie?
30 Ende indien ick door ge-
nade [der spijse] deelachtigh
ben, waerom worde ick gelas-
tert over 't gene daer voor ick
dancksegge?
31 Het zy dan dat gylieden
eet, het zy dat gy drinckt, het
zy dat gy yet [anders] doet, doet
het al ter eeren Godts.
32 Weest sonder aenstoot te
geven ende den Joden, ende
den Griecken, ende der ge-
meynte Godts.
33 Gelijckerwijs ick oock in
alles allen behage, niet soec-
kende mijn eygen voordeel, maer
het [voordeel] van vele, op dat
sy mochten behouden worden.

HET 11. CAPITTEL.

WEEST mijne navolgers, ge-
lijckerwijs oock ick Christi.
2 Ende ick prijse u, broeders,
dat gy in alles mijner gedach-
tigh zijt, ende behoudt de inset-
tingen, gelijck ick [die] u over-
gegeven hebbe.
3 Doch ick wil dat gy wetet,
dat Christus het Hooft is eens
yegelicken mans: ende de man
het hooft der vrouwe: ende
Godt het Hooft Christi.
4 Een yegelick man die bidt
ofte propheteert, hebbende [yet]
op het hooft, die onteert sijn ey-
gen hooft:
5 Maer een yegelicke vrouwe,
die bidt ofte propheteert met
ongedeckten hoofde, onteert
haer eygen hooft: want het is
één ende 't selve als of [haer]
het hayr afgesneden ware.
6 Want indien een vrouwe
niet gedeckt en is, dat sy oock
geschoren worde: maer indien
het leelick is voor een vrouwe
geschoren te zijn, ofte 't hayr
afgesneden te hebben, dat sy
haer decke.
7 Want de man en moet het
hooft niet decken, overmits hy
het beelt ende heerlickheyt
Godts is: maer de vrouwe is de
heerlickheyt des mans.
8 Want de man en is uyt de
vrouwe niet, maer de vrouwe
uyt den man.
9 Want oock en is de man
niet geschapen om de vrouwe,
maer de vrouwe om den man.
10 Daerom moet de vrouwe
een macht op het hooft hebben,
om der Engelen wille.
11 Nochtans en is noch de
man sonder de vrouwe, noch de
vrouwe sonder den man, in den
Heere.
12 Want gelijckerwijs de
vrouwe uyt den man is, alsoo is
oock de man door de vrouwe:
doch alle dingen [zijn] uyt Godt.
13 Oordeelt gy onder usel-
ven: Is het betamelick dat de
vrouwe ongedeckt Godt bidde?
14 Of en leert u oock de na-
ture selve niet, dat so een man
langh hayr draegt, het hem een
oneere is?
15 Maer so een vrouwe langh
hayr draegt, dat het haer een
eere is? om dat het langh hayr
voor een decksel haer is gegeven.
16 Doch indien yemant schijnt
twistgierigh te zijn, wy en heb-
ben sulcke gewoonte niet, noch
de gemeynten Godts.
17 Dit nu ['t gene] ick [u]
aensegge, en prijse ick niet,
[namelick] dat gy niet tot beter,
maer tot erger t'samenkomt.
18 Want eerstelick als gy
t'samenkomt in de gemeynte, so
hoore ick dat 'er scheuringen
zijn onder u: ende ick geloove
het ten deele.
19 Want daer moeten oock
ketteryen onder u zijn, op dat

de gene die oprecht zijn openbaer mogen worden onder u.

20 Als gy dan by een t'samenkomt, [dat] en is niet des Heeren Avontmael eten.

21 Want in het eten neemt een yegelick te vooren sijn eygen Avontmael: ende dese is hongerigh, ende de andere is droncken.

22 Hebt gy dan geen huysen om daer te eten ende te drincken? ofte veracht gy de gemeynte Godts, ende beschaemt gy de gene die niet en hebben? Wat sal ick u seggen? Sal ick u prijsen? In desen en prijse ick [u] niet.

23 Want ick hebbe van den Heere ontfangen 't gene ick oock u overgegeven hebbe, dat de Heere Jesus, in den nacht in welcken hy verraden wiert, het broot nam:

24 Ende als hy gedanckt hadde, brack hy 't, ende seyde, Nemet, etet; dat is mijn lichaem, dat voor u gebroken wort: doet dat tot mijner gedachtenisse.

25 Desgelijcks [nam hy] oock den drinckbeker na het eten des Avontmaels, ende seyde, Dese drinckbeker is het Nieuwe Testament in mijnen bloede: Doet dat, soo dickwijls als gy [dien] sult drincken, tot mijner gedachtenisse.

26 Want soo dickwijls als gy dit broot sult eten, ende desen drinckbeker sult drincken, so verkondigt den doot des Heeren, tot dat hy komt.

27 So dan wie onweerdelick dit broot eet, ofte den drinckbeker des Heeren drinckt, die sal schuldigh zijn aen het lichaem ende bloet des Heeren.

28 Maer de mensche beproeve hemselven, ende ete alsoo van het broot, ende drincke van den drinckbeker.

29 Want die onweerdiglick eet ende drinckt, die eet ende drinckt hemselven een oordeel; niet onderscheydende het lichaem des Heeren.

30 Daerom zijn onder u vele swacke ende krancke, ende vele slapen.

31 Want indien wy ons selven oordeelden, so en souden wy niet geoordeelt worden.

32 Maer als wy geoordeelt worden, so worden wy van den Heere getuchtigt, op dat wy met de werelt niet en souden veroordeelt worden.

33 So dan, mijne broeders, als gy t'samenkomt om te eten, verwacht malkanderen.

34 Doch so yemant hongert, dat hy te huys ete, op dat gy niet tot een oordeel t'samen en komt. De overige dingen nu sal ick ordineeren, als ick sal gekomen zijn.

HET 12. CAPITTEL.

ENDE van de geestelicke [gaven], broeders, en wil ick niet dat gy onwetende zijt.

2 Gy weet dat gy Heydenen waert, tot de stomme afgoden henen getrocken, nae dat gy geleydet wiert.

3 Daerom make ick u bekent, dat niemant, die door den Geest Godts spreeckt, Jesum een vervloeckinge en noemt: ende niemant en kan seggen Jesum den Heere [te zijn], dan door den Heyligen Geest.

4 Ende daer is verscheydenheyt der gaven, doch het is de selve Geest:

5 Ende daer is verscheydenheyt der bedieningen, ende het is de selve Heere:

6 Ende daer is verscheydenheyt der werckingen, doch het is

de selve Godt, die alle in allen
werckt.
7 Maer een yegelick wort de
openbaringe des Geests gegeven
tot het gene dat oorbaer is.
8 Want desen wort door den
Geest gegeven het woort der
wijsheyt, ende eenen anderen
het woort der kennisse, door den
selven Geest:
9 Ende eenen anderen het
geloove, door den selven Geest:
ende eenen anderen de gaven
der gesontmakingen, door den
selven Geest:
10 Ende eenen anderen de
werckingen der krachten: ende
eenen anderen prophetie: ende
eenen anderen onderscheydin-
gen der geesten: ende eenen
anderen menigerley talen: ende
eenen anderen uytlegginge der
talen.
11 Doch dese dingen alle
werckt de een ende de selve
Geest, deelende een yegelick in
't bysonder gelijckerwijs hy wil.
12 Want gelijck het lichaem
één is, ende vele leden heeft,
ende alle de leden van dit éene
lichaem, vele zijnde, [maer] één
lichaem en zijn: alsoo oock
Christus.
13 Want oock wy alle zijn
door éénen Geest tot één lic-
haem gedoopt, het zy Joden, het
zy Griecken, het zy dienst-
knechten, het zy vrye: ende wy
zijn alle tot éénen Geest ge-
drenckt.
14 Want oock het lichaem
niet en is één lidt, maer vele
[leden].
15 Indien de voet seyde, De-
wijle ick de hant niet en ben,
so en ben ick van het lichaem
niet: Is die daerom niet van het
lichaem?
16 Ende indien de oore seyde,
Dewijle ick de ooge niet en ben,
so en ben ick van het lichaem
niet: Isse daerom niet van het
lichaem?
17 Ware het geheele lichaem
de ooge, waer [soude] het ge-
hoor [zijn]? Ware het geheele
[lichaem] gehoor, waer [soude]
de reuck [zijn]?
18 Maer nu heeft Godt de
leden gesett, een yegelick van
deselve in het lichaem, gelijck
hy gewilt heeft.
19 Warense alle [maer] één
lidt, waer [soude] het lichaem
[zijn]?
20 Maer nu zijnder wel vele
leden, doch [maer] één lichaem.
21 Ende de ooge en kan niet
seggen tot de hant, Ick en hebbe
u niet van noode: of wederom
het hooft tot de voeten, Ick en
hebbe u niet van noode.
22 Ja veel eer, de leden die
[ons] duncken de swackste des
lichaems te zijn, die zijn noo-
digh:
23 Ende die ons duncken de
minst eerlicke [leden] des lic-
haems te zijn, denselven doen wy
overvloediger eere aen: ende
onse oncierlicke [leden] hebben
overvloediger vercieringe.
24 Doch onse cierlicke en
hebben 't niet van noode: maer
Godt heeft het lichaem [alsoo]
t'samengevoegt, gevende over-
vloediger eere aen 't gene [de-
selve] gebreck heeft:
25 Op dat geen tweedracht
in het lichaem en zy, maer de
leden voor malkanderen gelijcke
sorge souden dragen.
26 Ende het zy dat één lidt
lijdt, so lijden alle de leden
mede: 't zy dat één lidt verheer-
lickt wort, so verblijden haer
alle de leden mede.
27 Ende gylieden zijt het
lichaem Christi, ende leden in 't
bysonder.
28 Ende Godt heeft 'er som-
mige in de gemeynte gestelt, ten

eersten Apostelen, ten tweeden
Propheten, ten derden Leer-
aers, daer na krachten, daer na
gaven der gesontmakingen, be-
hulpsels, regeeringen, meniger-
ley talen.
29 Zijnse alle Apostelen?
Zijnse alle Propheten? Zijnse
alle Leeraers? Zijnse alle Krach-
ten?
30 Hebbense alle gaven der
gesontmakingen? Sprekense alle
met [menigerley] talen? Zijnse
alle uytleggers?
31 Doch yvert nae de beste
gaven. Ende ick wijse u eenen
wegh, die nogh uytnemender is.

HET 13. CAPITTEL.

AL waer 't dat ick de talen
der menschen ende der En-
gelen sprake, ende de liefde
niet en hadde, so ware ick een
klinckende metael, of luydende
schelle geworden.
2 Ende al waer 't dat ick de
[gave der] prophetie hadde,
ende wiste alle de verborgenhe-
den ende alle de wetenschap:
ende al waer 't dat ick alle het
geloove hadde, so dat ick ber-
gen versettede, ende de liefde
niet en hadde, so en waer ick
niets.
3 Ende al waer 't dat ick alle
mijne goederen tot onderhoudt
[der armen] uytdeelde, ende al
waer 't dat ick mijn lichaem
overgave op dat ick verbrandt
soude worden, ende en hadde
de liefde niet, so en soude 't my
geen nuttigheyt geven.
4 De liefde is lanckmoedigh,
sy is goedertieren: de liefde en
is niet afgunstigh: de liefde en
handelt niet lichtveerdelick, sy
en is niet opgeblasen,
5 Sy en handelt niet onge-
schicktelick, sy en soeckt haer-
selven niet, sy en wort niet ver-
bittert, sy en denckt geen quaet,
6 Sy en verblijdt haer niet in
de ongerechtigheyt, maer sy
verblijdt haer in de waerheyt:
7 Sy bedeckt alle dingen, sy
gelooft alle dingen, sy hoopt alle
dingen, sy verdraegt alle dingen.
8 De liefde en vergaet nim-
mermeer: maer 't zy prophe-
tien, sy sullen te niete gedaen
worden: 't zy talen, sy sullen
ophouden: 't zy kennisse, sy sal
te niete gedaen worden.
9 Want wy kennen ten deele,
ende wy propheteeren ten deele:
10 Doch wanneer het vol-
maeckte sal gekomen zijn, dan
sal het gene dat ten deele is, te
niete gedaen worden.
11 Doe ick een kint was,
sprack ick als een kint, was ick
gesint als een kint, overleyde
ick als een kint: maer wanneer
ick een man geworden ben, so
hebbe ick te niete gedaen 't gene
eens kints was.
12 Want wy sien nu door ee-
nen spiegel in een duystere re-
den, maer alsdan [sullen wy sien]
aengesicht tot aengesicht: nu
kenne ick ten deele, maer alsdan
sal ick kennen gelijck oock ick
gekent ben.
13 Ende nu blijft geloove,
hope, [ende] liefde, dese drie:
Doch de meeste van dese is de
liefde.

HET 14. CAPITTEL.

JAEGT de liefde na, ende
yvert om de geestelicke [ga-
ven]: maer meest dat gy meugt
propheteeren.
2 Want die een [vreemde]
tale spreeckt, en spreeckt niet
den menschen, maer Gode.
Want niemant en verstaet [het],
doch met den Geest spreeckt hy
verborgenheden.
3 Maer die propheteert,

spreeckt den menschen stich-
tinge, ende vermaninge, ende
vertroostinge.
4 Die een [vreemde] tale
spreeckt, die sticht hemselven:
maer die propheteert, die sticht
de gemeynte.
5 Ende ick wil [wel] dat gy
alle in [vreemde] talen spreeckt,
maer meer dat gy propheteert.
Want die propheteert is meer-
der dan die [vreemde] talen
spreeckt, 't en zy dan dat hy 't
uytlegge, op dat de gemeynte
stichtinge magh ontfangen.
6 Ende nu, broeders, indien
ick tot u quame, ende sprake
[vreemde] talen, wat nuttigheyt
soude ick u doen, so ick tot u
niet en sprake, ofte in openba-
ringe, ofte in kennisse, ofte in
prophetie, ofte in leeringe?
7. Selfs oock de levenloose
dingen die geluyt geven, 't zy
fluyte, 't zy cither, so sy geen
onderscheyt met [haren] klanck
en geven, hoe sal bekent worden
't gene gefluyt ofte op de cither
gespeelt wort?
8 Want oock indien de ba-
suyne een onseker geluyt geeft,
wie sal hem tot den krijgh be-
reyden?
9 Alsoo oock gylieden indien
gy niet door de tale een duyde-
licke reden en geeft, hoe sal ver-
staen worden 't gene gesproken
wort? Want gy sult zijn [als]
die in de lucht spreket.
10 Daer zijn, nae het voor-
valt, soo vele soorten van stem-
men in de werelt, ende geen
derselver en is sonder stemme.
11 Indien ick dan de kracht
der stemme niet en weet, so sal
ick hem die spreeckt Barbarisch
zijn: ende hy die spreeckt sal
by my Barbarisch zijn.
12 Alsoo oock gy, dewijle gy
yverigh zijt nae geestelicke ga-
ven, so soeckt dat gy meugt
overvloedigh zijn tot stichtinge
der gemeynte.
13 Daerom die in een [vreem-
de] tale spreeckt, die bidde dat
hy 't magh uytleggen.
14 Want indien ick in een
[vreemde] tale bidde, mijn geest
bidt [wel], maer mijn verstant
is vruchteloos.
15 Wat is 't dan? Ick sal
[wel] met den geest bidden,
maer ick sal oock met den ver-
stande bidden: Ick sal [wel] met
den geest singen, maer ick sal
oock met den verstande singen.
16 Andersins indien gy danck-
segt met den geest, hoe sal de
gene die de plaetse eens onge-
leerden vervult, Amen seggen
op uwe dancksegginge? dewijle
hy niet en weet wat gy segt.
17 Want gy dancksegt wel be-
hoorlick, maer de ander en wort
niet gesticht.
18 Ick dancke mijnen Godt
dat ick meer [vreemde] talen
spreke, als gy alle:
19 Maer ick wil [liever] in de
gemeynte vijf woorden spreken
met mijn verstant, op dat ick
oock andere magh onderwijsen,
dan tien duysent woorden in
een [vreemde] tale.
20 Broeders, en wort geen
kinderen in het verstant: maer
zijt kinderen in de boosheyt,
ende wort in 't verstant volwas-
sen.
21 In de wet is geschreven,
Ick sal door lieden van andere
talen, ende door andere lippen
tot dit volck spreken, ende oock
alsoo en sullen sy my niet hoo-
ren, segt de Heere.
22 So dan, de [vreemde] ta-
len zijn tot een teecken niet den
genen die gelooven, maer den
ongeloovigen: ende de prophe-
tie niet den ongeloovigen, maer
den genen die gelooven.
23 Indien dan de geheele ge-

meynte by een vergadert ware, ende sy alle in [vreemde] talen spraken, ende [eenige] ongeleerde, ofte ongeloovige inquamen, souden sy niet seggen dat gy uytsinnigh waert?

24 Maer indien sy alle propheteerden, ende een ongeloovige, ofte ongeleerde inquame, die wort van allen overtuygt, [ende] hy wort van allen geoordeelt.

25 Ende alsoo worden de verborgene dingen sijns herten openbaer: ende alsoo vallende op [sijn] aengesicht sal hy Godt aenbidden, ende verkondigen dat Godt waerlick onder u is.

26 Wat is 't dan, broeders? wanneer gy t'samenkomt, een yegelick van u heeft hy eenen psalm, heeft hy eene leere, heeft hy een [vreemde] tale, heeft hy eene openbaringe, heeft hy eene uytlegginge: laet alle dingen geschieden tot stichtinge:

27 Ende so yemant een [vreemde] tale spreeckt, [dat] het door twee, ofte ten meesten drie [geschiede], ende by beurte: ende dat één het uytlegge.

28 Maer indien daer geen uytlegger en is, dat hy swijge in de gemeynte: doch dat hy tot hemselven spreke, ende tot Godt.

29 Ende dat twee ofte drie Propheten spreken, ende dat de andere oordeelen.

30 Doch indien eenen anderen die daer sitt [yet] geopenbaert is, dat de eerste swijge.

31 Want gy kont alle d' een na d' ander propheteeren, op dat sy alle leeren, ende alle getroost worden.

32 Ende de geesten der Propheten zijn den Propheten onderworpen.

33 Want Godt en is geen [Godt] van verwerringe, maer van vrede, gelijck in alle de gemeynten der heylige.

34 Dat uwe vrouwen in de gemeynten swijgen: want het en is haer niet toegelaten te spreken, maer [bevolen] onderworpen te zijn, gelijck oock de wet segt.

35 Ende so sy yet willen leeren, laetse te huys hare eygen mannen vragen. Want het staet leelick voor de vrouwen dat sy in de gemeynte spreken.

36 Is het woort Godts van u uytgegaen? Of is het tot u alleen gekomen?

37 Indien yemant meynt een Propheet te zijn, ofte geestelick, die erkenne dat 't gene ick u schrijve des Heeren geboden zijn:

38 Maer so yemant onwetende is, die zy onwetende.

39 So dan, broeders, yvert om te propheteeren, ende en verhindert niet in [vreemde] talen te spreken.

40 Laet alle dingen eerlick ende met orden geschieden.

HET 15. CAPITTEL.

VOORTS, broeders, ick make u bekent het Euangelium, dat ick u verkondigt hebbe, het welck gy oock aengenomen hebt, in 't welck gy oock staet:

2 Door het welck gy oock saligh wort, indien gy het behoudt op soodanige wijse, als ick het u verkondigt hebbe: 't en zy dan dat gy te vergeefs geloooft hebt.

3 Want ick hebbe ulieden ten eersten overgegeven 't gene ick oock ontfangen hebbe, dat Christus gestorven is voor onse sonden, nae de Schriften:

4 Ende dat hy is begraven, ende dat hy is opgeweckt ten derden dage, nae de Schriften:

5 Ende dat hy is van Cephas

gesien, daer na van de twaelve.
6 Daer na is hy gesien van
meer dan vijf hondert broede-
ren op één mael, van welcke
het meerder [deel] nogh overigh
is, ende sommige oock zijn ont-
slapen.
7 Daer na is hy gesien van
Jacobo, daer na van alle de A-
postelen.
8 Ende ten laetsten van allen
is hy oock van my, als van een
ontijdig geboren, gesien.
9 Want ick ben de minste
van de Apostelen, die niet weer-
digh en ben een Apostel ge-
naemt te worden, daerom dat
ick de gemeynte Godts vervolgt
hebbe.
10 Doch door de genade Godts
ben ick dat ick ben: ende sijne
genade die aen my [bewesen is],
en is niet ydel geweest, maer ick
hebbe overvloediger gearbeydt,
dan sy alle: doch niet ick, maer
de genade Godts die met my is.
11 Het zy dan ick, het zy sy-
lieden, alsoo prediken wy, ende
alsoo hebt gy gelooft.
12 Indien nu Christus gepre-
dickt wort, dat hy uyt den doo-
den opgeweckt is, hoe seggen
sommige onder u dat 'er geen
opstandinge der dooden en is?
13 Ende indien daer geen op-
standinge der dooden en is, so
en is Christus oock niet opge-
weckt.
14 Ende indien Christus niet
opgeweckt en is, so is onse pre-
dikinge ydel, ende ydel is oock
uw geloove.
15 Ende so worden wy oock
bevonden valsche getuygen
Godts: want wy hebben van
Godt getuygt, dat hy Christum
opgeweckt heeft: dien hy niet
en heeft opgeweckt, so name-
lick de doode niet opgeweckt en
worden.
16 Want indien de doode niet
opgeweckt en worden, so en is
oock Christus niet opgeweckt.
17 Ende indien Christus niet
opgeweckt en is, so is uw ge-
loove te vergeefs, so zijt gy nogh
in uwe sonden.
18 So zijn dan oock verloren,
die in Christo ontslapen zijn.
19 Indien wy alleenlick in dit
leven op Christum zijn ho-
pende, so zijn wy de elendigste
van alle menschen.
20 Maer nu, Christus is op-
geweckt uyt den dooden: [ende]
is de eerstelingh geworden der
gene die ontslapen zijn.
21 Want dewijle de doot door
eenen mensche is, so is oock de
opstandinge der dooden door
eenen mensche.
22 Want gelijckse alle in A-
dam sterven, alsoo sullense oock
in Christo alle levendigh ge-
maeckt worden.
23 Maer een yegelick in sijn
orden: de eerstelingh Christus,
daer na die Christi zijn, in sijne
toekomste.
24 Daer na sal het eynde zijn,
wanneer hy het Koninckrijck
Gode ende den Vader sal over-
gegeven hebben: wanneer hy
sal te niete gedaen hebben alle
heerschappye, ende alle macht,
ende kracht.
25 Want hy moet als Koningh
heerschen tot dat hy alle de
vyanden onder sijne voeten sal
gelegt hebben.
26 De laetste vyant, die te
niete gedaen wort, is de doot.
27 Want hy heeft alle din-
gen sijnen voeten onderworpen.
Doch wanneer hy segt, dat [hem]
alle dingen onderworpen zijn, so
is 't openbaer, dat hy uytgeno-
men wort die hem alle dingen
onderworpen heeft.
28 Ende wanneer hem alle
dingen sullen onderworpen zijn,
dan sal oock de Sone selve on-

derworpen worden dien die hem alle dingen onderworpen heeft, op dat Godt zy alles in allen.

29 Anders, wat sullen sy doen die voor de doode gedoopt worden, indien de doode gantschelick niet opgeweckt en worden? Waerom worden sy voor de doode oock gedoopt?

30 Waerom zijn oock wy alle ure in perikel?

31 Ick sterve alle dage, ['t welck ick betuyge] by onsen roem dien ick hebbe in Christo Jesu onsen Heere.

32 So ick, nae den mensche, tegen de beesten gevochten hebbe te Ephesen, wat nuttigheyt is 't my, indien de doode niet opgeweckt en worden? Laet ons eten ende drincken: want morgen sterven wy.

33 En dwaelt niet. Quade t' samensprekingen verderven goede zeden.

34 Waeckt op rechtveerdelick, ende en sondigt niet. Want sommige en hebben de kennisse Godts niet. Ick segge 't u tot schaemte.

35 Maer, sal yemant seggen, Hoe sullen de doode opgeweckt worden? Ende met hoedanigh een lichaem sullen sy komen?

36 Gy dwaes, het gene gy zaeyt en wort niet levendigh, ten zy dat het gestorven zy.

37 Ende 't gene gy zaeyt, [daer van] en zaeyt gy het lichaem niet dat worden sal, maer een bloot graen, nae het voorvalt, van tarwe, ofte van eenigh der andere [granen].

38 Maer Godt geeft het selve een lichaem, gelijck hy wil, ende een yegelick zaet sijn eygen lichaem.

39 Alle vleesch en is niet het selve vleesch: maer een ander is het vleesch der menschen, ende een ander is het vleesch der beesten, ende een ander der visschen, ende een ander der vogelen.

40 Ende daer zijn hemelsche lichamen, ende daer zijn aerdsche lichamen maer een andere is de heerlickheyt der hemelsche, ende een andere der aerdsche.

41 Een andere is de heerlickheyt der sonne, ende een andere is de heerlickheyt der mane, ende een andere is de heerlickheyt der sterren: want [de eene] sterre verschilt in heerlickheyt van [de andere] sterre.

42 Alsoo sal oock de opstandinge der dooden zijn. Het [lichaem] wort gezaeyt in verderflickheyt, het wort opgeweckt in onverderflickheyt.

43 Het wort gezaeyt in oneere, het wort opgeweckt in heerlickheyt. Het wort gezaeyt in swackheyt, het wort opgeweckt in kracht.

44 Een natuerlick lichaem wort 'er gezaeyt, een geestelick lichaem wort 'er opgeweckt. Daer is een natuerlick lichaem, ende daer is een geestelick lichaem.

45 Also is 'er oock geschreven, De eerste mensche Adam is geworden tot een levendige ziele: De laetste Adam tot eenen levendigmakenden geest.

46 Maer het geestelicke en is niet eerst, doch het natuerlicke, daer na het geestelicke.

47 De eerste mensche is uyt de aerde, aerdsch: de tweede mensche is de Heere uyt den hemel.

48 Hoedanigh de aerdsche [is], soodanige zijn oock de aerdsche: ende hoedanigh de hemelsche [is], soodanige zijn oock de hemelsche.

49 Ende gelijckerwijs wy het beelt des aerdschen gedragen

hebben, [alsoo] sullen wy oock
het beelt des hemelschen dra-
gen.
50 Doch dit segge ick, broe-
ders, dat vleesch ende bloet het
Koninckrijcke Godts niet be-
erven en konnen, noch de ver-
derflickheyt en be-erft de on-
verderflickheyt niet.
51 Siet ick segge u eene ver-
borgenheyt, Wy en sullen wel
niet alle ontslapen, maer wy sul-
len alle verandert worden:
52 In een punt [des tijts], in
eenen oogenblick, met de laetste
basuyne: want de basuyne sal
slaen, ende de doode sullen on-
verderflick opgeweckt worden,
ende wy sullen verandert wor-
den.
53 Want dit verderflicke moet
onverderflickheyt aendoen, ende
dit sterflicke [moet] onsterflick-
heyt aendoen.
54 Ende wanneer dit verderf-
licke sal onverderflickheyt aen-
gedaen hebben, ende dit sterf-
licke sal onsterflickheyt aen-
gedaen hebben, alsdan sal het
woort geschieden dat geschre-
ven is, De doot is verslonden
tot overwinninge.
55 Doot, waer is uw prickel?
Helle, waer is uwe overwin-
ninge?
56 De prickel nu des doots is
de sonde: ende de kracht der
sonde is de wet.
57 Maer Gode zy danck, die
ons de overwinninge geeft door
onsen Heere Jesum Christum.
58 So dan, mijne geliefde
broeders, zijt stantvastigh, onbe-
weeglick, altijt overvloedigh
zijnde in het werck des Heeren,
als die wetet dat uw arbeyt niet
ydel en is in den Heere.

HET 16. CAPITTEL.

AENGAENDE nu de ver-
samelinge die voor de hey-
lige [geschiet], gelijck als ick
den gemeynten in Galatia ver-
ordineert hebbe, doet oock gy
alsoo.
2 Op elcken eersten [dagh]
der weke, legge een yegelick
van u [yet] by hemselven wech,
vergaderende eenen schat, nae
dat hy welvaren verkregen heeft:
op dat de versamelingen alsdan
niet [eerst] en geschieden, wan-
neer ick gekomen sal zijn.
3 Ende wanneer ick daer sal
gekomen zijn, die gy sult be-
quaem achten door brieven, de-
selve sal ick senden om uwe
gave nae Jerusalem over te dra-
gen.
4 Ende indien het [de moeyte]
weerdigh mochte zijn dat ick
oock [selve] reysen soude, so sul-
len sy met my reysen.
5 Doch ich sal tot u komen
wanneer ick Macedonien sal
doorgegaen hebben: (want ick
sal door Macedonien gaen.)
6 Ende ick sal mogelick by u
blijven ofte oock overwinteren,
op dat gy my moogt geleyden
waer ick sal henen reysen.
7 Want ick en wil u nu niet
sien in 't voorbygaen, maer ick
hope eenigen tijt by u te blij-
ven, indien 't de Heere sal toe-
laten.
8 Maer ick sal te Ephesen
blijven tot den Pinckster[dagh].
9 Want my is een groote
ende krachtige deure geopent,
ende daer zijn vele tegenstan-
ders.
10 So nu Timotheus komt,
siet dat hy buyten vreese by u
zy: want hy werckt het werck
des Heeren gelijck als ick.
11 Dat hem dan niemant en
verachte: maer geleydt hem in
vrede, op dat hy tot my kome:
want ick verwachte hem met de
broederen.
12 Ende wat aengaet Apollos

den broeder, ick hebbe hem seer
gebeden dat hy met de broede-
ren tot u komen soude: maer
het en was gantschelick [sijn]
wille niet, dat hy nu soude ko-
men: doch hy sal komen wan-
neer het hem welgelegen sal
zijn.
13 Waeckt, staet in het ge-
loove, houdt u manlick, zijt
sterck:
14 Dat alle uwe dingen in der
liefde geschieden.
15 Ende ick bidde u, broe-
ders, gy kent het huys van Ste-
phanas, dat het is de eerstelingh
van Achaja, ende [dat] sy haer-
selven den heyligen ten dienste
hebben geschickt,
16 *Dat gy oock u den sooda-
nigen onderwerpt, ende eenen
yegelicken die medewerckt ende
arbeydt.
17 *Ende ick* verblijde my
over de aenkomste van Stepha-
nas, ende Fortunatus, ende A-
chaicus, want dese hebben ver-
vult het gene [my] aen u ont-
brack.
18 Want sy hebben mijnen
geest verquickt, ende [oock] den
uwen. Erkent dan de sooda-
nige.
19 U groeten de gemeynten
van Asia. U groeten seer in
den Heere Aquila ende Pris-
cilla, met de gemeynte die tot
haren huyse is.
20 U groeten alle de broeders.
Groetet malkanderen met eenen
heyligen kus.
21 De groetenisse met mijne
hant, Pauli.
22 Indien yemant den Heere
Jesum Christum niet lief en
heeft, die zy een vervloeckinge,
Maran-atha.
23 De genade des Heeren
Jesu Christi zy met u.
24 Mijn liefde zy met u allen
in Christo Jesu. Amen.

DE TWEEDE SENDBRIEF

DES APOSTELS PAULI

AEN DIE VAN

CORINTHEN.

HET EERSTE CAPITTEL.

PAULUS, een Apostel Jesu
Christi, door den wille
Godts, ende Timotheus de broe-
der, aen de gemeynte Godts die
te Corinthen is, met alle de hey-
lige die in geheel Achaja zijn.
2 Genade zy u ende vrede
van Godt onsen Vader, ende den
Heere Jesu Christo.
3 Gelooft zy de Godt ende
Vader onses Heeren Jesu Chris-
ti, de Vader der barmhertighe-
den, ende de Godt aller ver-
troostinge:
4 Die ons vertroost in alle
onse verdruckinge, op dat wy
souden konnen vertroosten de
gene die in allerley verdruc-
kinge zijn, door de vertroostinge
met welcke wy selve van Godt

vertroost worden.
5 Want gelijck het lijden
Christi overvloedigh is in ons,
alsoo is oock door Christum onse
vertroostinge overvloedigh.
6 Doch 't zy dat wy verdruckt
worden, [het is] tot uwe ver-
troostinge ende saligheyt die ge-
wrocht wort in de lijdsaemheyt
des selven lijdens, 't welck wy
oock lijden: 't zy dat wy ver-
troost worden, [het is] tot uwe
vertroostinge ende saligheyt:
7 Ende onse hope van u is
vast, als die weten dat gelijck
gy gemeynschap hebt aen het
lijden, [gy] oock alsoo [gemeyn-
schap hebbet] aen de vertroos-
tinge.
8 Want wy en willen niet,
broeders, dat gy onwetende zijt
van onse verdruckinge, die ons
in Asia overgekomen is, dat wy
uytnemende seer beswaert zijn
geweest boven [onse] macht, al-
so dat wy seer in twijffel waren
oock van het leven.
9 Ja wy hadden al selve in
ons selven het vonnis des doots,
op dat wy niet op ons selven
vertrouwen en souden, maer op
Godt die de doode verweckt:
10 Die ons uyt soo grooten
doot verlost heeft, ende [nogh]
verlost: op welcken wy hopen,
dat hy [ons] oock nogh verlos-
sen sal:
11 Also gylieden oock mede-
arbeydt voor ons door den ge-
bede, op dat over de gave, door
vele persoonen aen ons te wege
gebracht, [oock] voor ons danck-
segginge door velen gedaen
worde.
12 Want onse roem is dese,
[namelick] het getuygenisse
onser conscientie dat wy in
eenvoudigheyt ende oprechtig-
heyt Godts, niet in vleesche-
licke wijsheyt, maer in de ge-
nade Godts in de werelt ver-
keert hebben, ende allermeest
by ulieden.
13 Want wy en schrijven u
geene andere dingen dan die gy
kennet, ofte oock erkennet: ende
ick hope dat gyse oock tot den
eynde toe erkennen sult:
14 Gelijckerwijs gy oock ten
deele ons erkent hebt, dat wy
uw roem zijn, gelijck gy oock
de onse zijt in den dagh des
Heeren Jesu.
15 Ende op dit betrouwen
wilde ick te vooren tot u komen,
op dat gy een tweede genade
soudt hebben:
16 Ende door uwe [stadt] nae
Macedonien gaen, ende weder-
om van Macedonien tot u ko-
men, ende van ulieden nae Ju-
dea geleydt worden.
17 Als ick dan dit voorgeno-
men hebbe, hebbe ick oock
lichtveerdigheyt gebruyckt? ofte
neme ick het nae den vleesche
voor, 't gene ick voorneme, op
dat by my soude wesen Ja ja, en
Neen neen?
18 Doch Godt is getrouwe,
dat ons woort het welck tot u [is
geschiet], niet en is geweest Ja
ende Neen.
19 Want de Sone Godts Je-
sus Christus, die onder u door
ons is gepredickt, [namelick]
door my, ende Silvanum, ende
Timotheum, en was niet Ja ende
Neen, maer is geweest Ja in hem.
20 Want soo vele beloften
Godts als 'er zijn, die zijn in
hem Ja, ende zijn in hem A-
men, Gode tot heerlickheyt door
ons.
21 Maer die ons met u beves-
tigt in Christo, ende die ons ge-
salft heeft, is Godt:
22 Die ons oock heeft verse-
gelt, ende het onderpant des
Geests in onse herten gegeven.
23 Doch ick aenroepe Godt
tot een getuyge over mijne

ziele, dat ick om u te sparen nogh tot Corinthen niet en ben gekomen.

24 Niet dat wy heerschappye voeren over uw geloove, maer wy zijn medewerckers uwer blijtschap: want gy staet door het geloove.

HET 2. CAPITTEL.

MAER ick hebbe dit by my selven voorgenomen, dat ick niet wederom in droefheyt tot u komen en soude.

2 Want indien ick ulieden bedroeve, wie is 't doch die my sal vrolick maken, dan de gene die van my bedroeft is geworden?

3 Ende dit selve hebbe ick u geschreven, op dat ick [daer] komende niet en soude droefheyt hebben van de gene van welcke ick moest verblijdet worden, vertrouwende van u alle dat mijne blijtschap uwer aller [blijtschap] is.

4 Want ick hebbe ulieden uyt vele verdruckinge, ende benaeuwtheyt des herten, met vele tranen geschreven, niet op dat gy soudt bedroeft worden, maer op dat gy de liefde soudt verstaen, die ick overvloedelick tot u hebbe.

5 Doch indien yemant bedroeft heeft, die en heeft niet my bedroeft, maer ten deele (op dat ick [hem] niet en besware) ulieden alle.

6 Den soodanigen is dese bestraffinge genoegh, die van velen [geschiet is]

7 Also dat gy daerentegen [hem] liever [moet] vergeven, ende vertroosten, op dat de soodanige door al te overvloedige droefheyt niet eenigsins en worde verslonden.

8 Daerom bidde ick u dat gy de liefde aen hem bevestigt.

9 Want daer toe hebbe ick oock geschreven, op dat ick uwe beproevinge mochte verstaen, of gy in alles gehoorsaem zijt.

10 Dien gy nu yet vergeeft, [dien vergeve] ick oock: want so ick oock yet vergeven hebbe, [dien ick vergeven] hebbe, [hebbe ick het vergeven] om uwent wille, voor het aengesichte Christi, op dat de satan over ons geen voordeel en krijge.

11 Want sijne gedachten en zijn ons niet onbekent.

12 Voorts als ick tot Troas quam om het Euangelium Christi [te prediken], ende als my een deure geopent was in den Heere, so en hebbe ick geen ruste gehadt voor mijnen geest, om dat ick Titum mijnen broeder niet en vondt:

13 Maer afscheydt van haer genomen hebbende, vertrock ick nae Macedonien.

14 Ende Gode zy danck, die ons alle tijt doet triumpheeren in Christo, ende den reuck sijner kennisse door ons openbaer maeckt in alle plaetsen:

15 Want wy zijn Gode een goede reuck Christi, in de gene die saligh worden, ende in de gene die verloren gaen.

16 Den desen wel een reuck des doots ter doot: maer den genen een reuck des levens ten leven. Ende wie is tot dese dingen bequaem?

17 Want wy en dragen niet, gelijck vele, het woort Godts te koop; maer als uyt oprechtigheyt, maer als uyt Gode, in de tegenwoordigheyt Godts, spreken wy het in Christo.

HET 3. CAPITTEL.

BEGINNEN wy ons selven weder om [u] aen te prijsen? Of behoeven wy oock,

gelijck sommige, brieven van
voorschrijvinge aen u, ofte [brie-
ven] van voorschrijvinge van u?
2 Gylieden zijt onse brief,
geschreven in onse herten, be-
kent ende gelesen van alle men-
schen:
3 Als die openbaer zijt gewor-
den, dat gy een brief Christi
zijt, ende door onsen dienst be-
reydt, die geschreven is niet met
inckt, maer door den Geest des
levendigen Godts, niet in stee-
nen tafelen, maer in vleeschen
tafelen des herten.
4 Ende soodanigh een ver-
trouwen hebben wy door Chris-
tum by Godt.
5 Niet dat wy van ons selven
bequaem zijn yet te dencken, als
uyt ons selven: maer onse be-
quaemheyt is uyt Godt:
6 Die ons oock bequaem ge-
maeckt heeft [om te zijn] die-
naers des Nieuwen Testaments,
niet der letter, maer des Geests.
Want de letter doodt, maer de
Geest maeckt levendigh.
7 Ende indien de bedieninge
des doots in letteren [bestaen-
de], [ende] in steenen inge-
druckt, in heerlickheyt is ge-
weest, also dat de kinderen Is-
raëls het aengesicht Mosis niet
en konden sterck aensien, om
de heerlickheyt sijns aengesichts,
die te niete gedaen soude wor-
den:
8 Hoe en sal niet veel meer
de bedieninge des Geests in
heerlickheyt zijn?
9 Want indien de bedieninge
der verdoemenisse heerlickheyt
geweest is, veel meer is de be-
dieninge der rechtveerdigheyt
overvloedigh in heerlickheyt.
10 Want oock het verheer-
lickte en is selfs niet verheer-
lickt in desen deele, ten aen-
sien van dese uytnemende heer-
lickheyt.
11 Want indien het gene dat
te niete gedaen wort, in heer-
lickheyt was, veel meer [is] het
gene dat blijft, in heerlickheyt.
12 Dewijle wy dan soodanige
hope hebben, so gebruycken wy
vele vrymoedigheyt in 't spre-
ken:
13 Ende [en doen] niet ge-
lijckerwijs Moses, [die] een
decksel op sijn aengesicht leyde,
op dat de kinderen Israëls niet
en souden sterck sien op het
eynde des genen dat te niete ge-
daen wort.
14 Maer hare sinnen zijn ver-
hardt geworden. Want tot op
[den dagh] van heden blijft het
selve decksel in het lesen des
Ouden Testaments, sonder ont-
deckt te worden: het welcke
door Christum te niete gedaen
wort.
15 Maer tot den huydigen
[dagh] toe, wanneer Moses ge-
lesen wort, ligt een decksel op
haer herte.
16 Doch so wanneer het tot
den Heere sal bekeert zijn, so
wort het decksel wechgenomen.
17 De Heere nu is de Geest:
ende waer de Geest des Heeren
is, aldaer is vryheyt.
18 Ende wy alle met onge-
deckten aengesichte de heer-
lickheyt des Heeren [als] in ee-
nen spiegel aenschouwende, wor-
den [nae] het selve beelt in ge-
daente verandert, van heerlick-
heyt tot heerlickheyt, als van
des Heeren Geest.

HET 4. CAPITTEL.

DAEROM dewijle wy dese
bedieninge hebben, nae de
barmhertigheyt die ons geschiet
is, so en vertragen wy niet:
2 Maer wy hebben verwor-
pen de bedeckselen der schande,
niet wandelende in arglistigheyt,

noch het woort Godts vervalschende, maer door openbaringe der waerheyt ons selven aengenaem makende by alle conscientien der menschen, in de tegenwoordigheyt Godts.

3 Doch indien oock ons Euangelium bedeckt is, so is het bedeckt in de gene die verloren gaen:

4 In dewelcke de godt deser eeuwe de sinnen verblindt heeft, [namelick] der ongeloovige, op dat haer niet en bestrale de verlichtinge des Euangeliums der heerlickheyt Christi, die het beelt Godts is.

5 Want wy en prediken niet ons selven, maer Christum Jesum den Heere: ende ons selven, [dat wy] uwe dienaren [zijn] om Jesu wille.

6 Want Godt die gesegt heeft dat het licht uyt de duysternisse soude schijnen is, de gene die in onse herten geschenen heeft, om [te geven] verlichtinge der kennisse der heerlickheyt Godts in het aengesicht Jesu Christi.

7 Maer wy hebben desen schat in aerden vaten, op dat de uytnementheyt der kracht zy Godes, ende niet uyt ons:

8 [Als] die in alles verdruckt worden, doch niet benaeuwet: twijffelmoedigh, doch niet mismoedigh:

9 Vervolgt, doch niet [daer] in verlaten: nedergeworpen, doch niet verdorven:

10 Altijt de doodinge des Heeren Jesu in den lichame ommedragende, op dat oock het leven Jesu in onsen lichame soude geopenbaert worden.

11 Want wy die leven, worden altijt in den doot overgegeven om Jesu wille: op dat oock het leven Jesu in ons sterflick vleesch soude geopenbaert worden.

12 So dan, de doot werckt wel in ons, maer het leven in ulieden.

13 Dewijle wy nu den selven Geest des geloofs hebben, gelijck 'er geschreven is, Ick hebbe gelooft, daerom hebb' ick gesproken; so gelooven wy oock, daerom spreken wy oock.

14 Wetende dat hy die den Heere Jesum opgeweckt heeft, oock ons door Jesum sal opwecken, ende met ulieden daer sal stellen.

15 Want alle dese dingen zijn om uwent wille; op dat de vermenigvuldigde genade, door de dancksegginge van vele, overvloedigh werde ter heerlickheyt Godts.

16 Daerom en vertragen wy niet: maer hoewel onse uytwendige mensche verdorven wort, so wort nochtans de inwendige vernieuwt van dage te dage.

17 Want onse lichte verdruckinge, die seer haest voorby [gaet], werckt ons een gantsch seer uytnement eeuwigh gewichte der heerlickheyt:

18 Dewijle wy niet en aenmercken de dingen die men siet, maer de dingen die men niet en siet. Want de dingen die men siet zijn tijtlick; maer de dingen die men niet en siet zijn eeuwigh.

HET 5. CAPITTEL.

WANT wy weten, dat so ons aerdsche huys deses tabernakels gebroken wort, wy een gebouw van Godt hebben, een huys niet met handen gemaeckt, [maer] eeuwigh, in de hemelen.

2 Want oock in desen suchten wy, verlangende met onse woonstede, die uyt den hemel is, overkleedt te worden.

3 So wy oock bekleedt, [ende]

niet naeckt en sullen gevonden
worden.
4 Want oock wy, die in de-
sen tabernakel zijn, suchten
beswaert zijnde: naedemael wy
niet en willen ontkleedt, maer
overkleedt worden, op dat het
sterflicke van het leven verslon-
den worde.
5 Die ons nu tot dit selve be-
reydt heeft, is Godt, die ons
oock het onderpant des Geests
gegeven heeft.
6 Wy hebben dan altijt goe-
den moet, ende weten dat wy in-
woonende in het lichaem, uyt-
woonen van den Heere:
7 (Want wy wandelen door
geloove, [ende] niet door aen-
schouwen.)
8 Maer wy hebben goeden
moet, ende hebben meer beha-
gen om uyt het lichaem uyt te
woonen, ende by den Heere in
te woonen.
9 Daerom zijn wy oock seer
begeerigh, het zy inwoonende,
het zy uytwoonende, om hem
welbehagelick te zijn.
10 Want wy alle moeten geo-
penbaert worden voor den Rech-
terstoel Christi, op dat een ye-
gelick wechdrage 't gene door
het lichaem [geschiet], nae dat
hy gedaen heeft, het zy goet,
het zy quaet.
11 Wy dan wetende den
schrick des Heeren, bewegen de
menschen tot het geloove, ende
zijn Gode openbaer geworden:
doch ick hope oock in uwe con-
scientien geopenbaert te zijn.
12 Want wy en prijsen ons
selven u niet wederom aen, maer
wy geven u oorsake van roem
over ons: op dat gy [stoffe] sou-
det hebben tegen de gene die in
het aengesicht roemen, ende niet
[in] het herte.
13 Want het zy dat wy uyt-
sinnigh zijn, wy zijn 't Gode:
't zy dat wy gematight van sin-
nen zijn, wy zijn 't uweden
14 Want de liefde Christi
dringt ons:
15 Als die dit oordeelen, dat
indien één voor alle gestorven
is, sy dan alle gestorven zijn.
Ende hy is voor alle gestorven,
op dat de gene die leven, niet
meer haerselven en souden le-
ven, maer dien die voor haer
gestorven ende opgeweckt is.
16 So dan, wy en kennen
van nu aen niemant nae den
vleesche: ende indien wy oock
Christum nae den vleesche ge-
kent hebben, nochtans en ken-
nen wy [hem] nu niet meer [nae
den vleesche].
17 So dan indien *yemant in*
Christo is, die is een nieuw
schepsel: het oude is voorbyge-
gaen, siet, het is al nieuw ge-
worden.
18 Ende alle dese dingen zijn
uyt Gode, die ons met hemsel-
ven versoent heeft door Jesum
Christum, ende ons de bedie-
ninge der versoeninge gegeven
heeft.
19 Want Godt was in Christo
de werelt met hemselven ver-
soenende, hare sonden haer niet
toerekenende: ende heeft het
woort der versoeninge in ons ge-
legt.
20 So zijn wy dan gesanten
van Christi wege, als of Godt
door ons bade: wy bidden van
Christi wege, Laet u met Godt
versoenen.
21 Want dien die geen sonde
gekent en heeft, heeft hy sonde
voor ons gemaeckt; op dat wy
souden worden rechtveerdigheyt
Godts in hem.

HET 6. CAPITTEL.

ENDE wy [als] mede-arbey-
dende bidden [u] oock dat

gy de genade Godts niet te vergeefs en moogt ontfangen hebben.

2 Want hy segt, In den aengenamen tijt hebbe ick u verhoort, ende in den dagh der saligheyt hebbe ick u geholpen. Siet nu is 't de wel-aengename tijt, siet nu is 't de dagh der saligheyt.

3 Wy en geven geenen aenstoot in eenigh dingh, op dat de bedieninge niet gelastert en worde:

4 Maer wy als dienaers Godts, maken ons selven in alles aengenaem: in vele verdraegsaemheyt, in verdruckingen, in nooden, in benaeuwtheden,

5 *In slagen*, in gevanckenissen, in beroerten, in arbeydt, in waken, in vasten,

6 In reynigheyt, in kennisse, in *lanckmoedigheyt*, in goedertierenheyt, in den Heyligen Geest, in ongeveynsde liefde.

7 In het woort der waerheyt, in de kracht Godts, door de wapenen der gerechtigheyt aen de rechter ende aen de slincker [zijde],

8 Door eere ende oneere, door quaet geruchte ende goet geruchte: als verleyders, ende [nochtans] waerachtige:

9 Als onbekende, ende [nochtans] bekent: als stervende, ende siet wy leven: als getuchtiget, ende niet gedoodet:

10 Als droevigh zijnde, doch altijt blijde: als arme, doch vele rijck makende: als niets hebbende, ende [nochtans] alles besittende.

11 Onse mont is open gedaen tegen u, o Corintheren: ons herte is uytgebreydt.

12 Gy en zijt niet naeuwe in ons, maer gy zijt naeuwe in uwe ingewanden.

13 Nu [om] de selve vergeldinge [te doen], (ick spreke als tot [mijne] kinderen,) so wordet gy oock uytgebreydet.

14 En treckt niet een ander jock aen met d' ongeloovige. Want wat mededeel heeft de gerechtigheyt met de ongerechtigheyt? ende wat gemeynschap heeft het licht met de duysternisse?

15 Ende wat t'samenstemminge heeft Christus met Belial? ofte wat deel heeft de geloovige met den ongeloovigen?

16 Ofte wat t'samenvoeginge heeft de Tempel Godts met den afgoden? Want gy zijt de Tempel des levendigen Godts: gelijckerwijs Godt gesegt heeft, Ick sal in haer woonen, ende ick sal onder [haer] wandelen: ende ick sal haer Godt zijn, ende sy sullen my een volck zijn.

17 Daerom gaet uyt het midden van haer, ende scheydet u af, segt de Heere, ende en raeckt niet aen het gene onreyn is, ende ick sal ulieden aennemen.

18 Ende ick sal u tot een Vader zijn, ende gy sult my tot sonen ende dochteren zijn, segt de Heere de Almachtige.

HET 7. CAPITTEL.

DEWIJLE wy dan dese beloften hebben, geliefde, laet ons onsselven reynigen van alle besmettinge des vleeschs ende des geests, voleyndigende de heyligmakinge in de vreese Godts.

2 Geeft ons plaetse: wy en hebben niemant verongelijckt, wy en hebben niemant verdorven, wy en hebben by niemant ons voordeel gesocht.

3 Ick en segge [dit] niet tot [uwer] veroordeelinge. Want

ick hebbe te vooren gesegt, dat gy in onse herten zijt, om t'samen te sterven, ende t'samen te leven.

4 Ick hebbe vele vrymoedigheyt in 't spreken tegen u, ick hebbe veel roems over u: Ick ben vervult met vertroostinge, ick ben seer overvloedigh van blijtschap in alle onse verdruckinge.

5 Want oock als wy in Macedonien gekomen zijn, so en heeft ons vleesch geen ruste gehadt, maer wy waren in alles verdruckt: van buyten was strijt, van binnen vreese.

6 Doch Godt, die de nedrige vertroost, heeft ons getroost door de komste Titi.

7 Ende niet alleen door sijne komste, maer oock door de vertroostinge, met welcke hy over u vertroost is geweest, als hy ons verhaelde uw verlangen, uw kermen, uwen yver voor my: also dat ick te meer verblijdt ben geweest.

8 Want hoewel ick u in den Sendbrief bedroeft hebbe, 't en berouwt my niet, hoewel het my berouwt heeft: want ick sie dat deselve Sendbrief, hoewel voor eenen kleynen tijt, u bedroeft heeft.

9 Nu verblijde ick my, niet om dat gy bedroeft zijt geweest, maer om dat gy bedroeft zijt geweest tot bekeeringe. Want gy zijt bedroeft geweest nae Godt, so dat gy in geen dingh schade van ons geleden en hebt.

10 Want de droefheyt nae Godt werckt een onberouwlicke bekeeringe tot saligheyt: maer de droefheyt der werelt werckt de doot.

11 Want siet, dit selve dat gy nae Godt zijt bedroeft geworden, hoe groote neerstigheyt heeft het in u gewrocht? ja verantwoordinge, ja onlust, ja vreese, ja verlangen, ja yver, ja wrake! in alles hebt gy uselven bewesen reyn te zijn in dese sake.

12 Hoewel ick dan aen u geschreven hebbe, [dat] en is niet om diens wille die onrecht gedaen hadde, noch om diens wille dien onrecht gedaen was: maer op dat onse vlijtigheyt voor u soude by u openbaer worden, in de tegenwoordigheyt Godts.

13 Daerom zijn wy vertroost geworden over uwe vertroostinge: ende zijn nogh overvloedelicker verblijdt geworden over de blijtschap Titi, om dat sijn geest van u allen verquickt is geworden.

14 Want indien ick yet by hem over u geroemt hebbe, so en ben ick niet beschaemt geworden: maer gelijck wy alles met waerheyt tot u gesproken hebben, alsoo is oock onse roem, dien [ick] by Titum [geroemt hebbe], waerheyt geworden:

15 Ende sijn innerlicke bewegingen zijn te overvloediger tegen u, als hy uwer aller gehoorsaemheyt overdenckt, hoe gy hem met vreese ende beeven hebt ontfangen.

16 Ick verblijde my dan, dat ick in alles van u vertrouwen magh hebben.

HET 8. CAPITTEL.

VOORTS maken wy u bekent, broeders, de genade Godts die in de gemeynten van Macedonien gegeven is:

2 Dat in vele beproevinge der verdruckinge de overvloet harer blijtschap, ende hare seer diepe armoede overvloedigh geweest is tot den rijckdom harer goetdadigheyt.

3 Want sy zijn nae vermo-

gen, (ick betuyge 't,) ja boven
vermogen gewilligh geweest.
4 Ons met vele vermaninge
biddende dat wy wilden aenne-
men de gave ende de gemeyn-
schap deser bedieninge, die voor
de heylige [geschiet].
5 Ende [deden] niet [alleen]
gelijck wy gehoopt hadden,
maer gaven haerselven eerst
aen den Heere, ende [daer na]
aen ons, door den wille Godts.
6 Also dat wy Titum ver-
maenden, dat gelijck hy te voo-
ren begonnen hadde, hy oock al-
soo nogh dese gave by u voleyn-
den soude.
7 So dan gelijck gy in alles
overvloedigh zijt, in geloove,
ende in woort, ende in kennisse,
ende in alle neerstigheyt, ende
in uwe liefde tot ons, [siet] dat
gy oock in dese gave overvloe-
digh zijt.
8 Ick en segge [dit] niet [als]
gebiedende, maer [als] door de
neerstigheyt van andere oock de
oprechtigheyt uwer liefde be-
proevende.
9 Want gy wetet de genade
onses Heeren Jesu Christi, dat
hy om uwent wille is arm ge-
worden, daer hy rijck was: op
dat gy door sijne armoede sou-
det rijck worden.
10 Ende ick segge in desen
[mijne] meyninge. Want dit is
u oorbaer, als die niet alleen het
doen, maer oock het willen van
over een jaer te vooren hebt be-
gonnen.
11 Maer nu voleyndigt oock
het doen: op dat gelijck als 'er
geweest is de volveerdigheyt des
gemoets om te willen, daer oock
alsoo zy het voleyndigen uyt het
gene dat gy hebt.
12 Want indien te vooren de
volveerdigheyt des gemoets daer
is, so is yemant aengenaem nae
't gene dat hy heeft, niet nae 't
gene dat hy niet en heeft.
13 Want [dit en segge ick]
niet op dat andere souden ver-
lichtinge hebben, ende gy ver-
druckinge:
14 Maer [op dat] uyt gelijck-
heyt, in desen tegenwoordigen
tijt, uwe overvloet [zy] om haer
gebreck [te vervullen:] op dat
oock hare overvloet zy om uw
gebreck [te vervullen], op dat 'er
gelijckheyt worde.
15 Gelijck geschreven is, Die
veel [versamelt hadde], en hadde
niet over: ende die weynigh
[versamelt hadde], en hadde niet
te weynigh.
16 Doch Gode zy danck, die
de selve neerstigheyt voor u in
het herte Titi gegeven heeft,
17 Dat hy de vermaninge
heeft aengenomen, ende seer
neerstigh zijnde, gewilligh tot u
gereyst is.
18 Ende wy hebben oock met
hem gesonden den broeder, die
lof heeft in den Euangelio door
alle de gemeynten.
19 Ende dat niet alleen, maer
hy is oock van de gemeynten
verkoren om met ons te reysen
met dese gave, die van ons be-
dient wort tot de heerlickheyt
des Heeren selve, ende de vol-
veerdigheyt uwes gemoets.
20 Dit verhoedende, dat ons
niemant en moge lasteren in de-
sen overvloet, die van ons wort
bedient:
21 Als die besorgen het gene
eerlick is, niet alleen voor den
Heere, maer oock voor de men-
schen.
22 Wy hebben oock met haer
gesonden onsen broeder, welc-
ken wy in vele dingen dickmael
geproeft hebben dat hy neerstigh
is: ende nu veel neerstiger door
het groot vertrouwen dat [hy
heeft] tot ulieden.
23 Het zy [dan] Titus, hy is

mijn medegesel, ende mede-arbeyder by u: het zy onse broeders, sy zijn afgesanten der gemeynten, [ende] een eere Christi.

24 Bewijst dan aen haer de bewijsinge uwer liefde, ende onses roems van u, oock voor het aengesicht der gemeynten.

HET 9. CAPITTEL.

WANT van de bedieninge die voor de heylige [geschiet], is my onnoodigh aen u te schrijven.

2 Want ick weet' de volveerdigheyt uwes gemoets, van welcke ick roeme over u by de Macedoniers, dat Achaja van over een jaer bereydt is geweest: ende de yver van u [begonnen] heeft 'er vele verweckt.

3 Maer ick hebbe dese broeders gesonden, op dat onse roem dien [wy] over u [hebben], niet en soude ydel gemaeckt worden in desen deele: op dat (gelijck ick gesegt hebbe) gy bereydt moogt zijn.

4 [Ende] dat niet mogelick, so de Macedoniers met my quamen, ende u onbereydt vonden, wy (op dat wy niet en seggen, gy) beschaemt en worden in desen vasten gront der roeminge.

5 Ick hebbe dan noodigh geacht dese broeders te vermanen, dat sy eerst tot u souden komen, ende voorbereyden uwen te vooren aengedienden segen: op dat die gereet zy, alsoo als een segen, ende niet als eene vreckheyt.

6 Ende dit [segge ick], Die spaersaemlick zaeyt, sal oock spaersaemlick maeyen: ende die in segeningen zaeyt, sal oock in segeningen maeyen.

7 Een yegelick [doe] gelijck hy in [sijn] herte voorneemt: niet uyt droefheyt ofte uyt nootdwangh. Want Godt heeft eenen blymoedigen gever lief.

8 Ende Godt is machtigh alle genade te doen overvloedigh zijn in u: op dat gy in alles alle tijt, alle genoegsaemheyt hebbende, tot allen goeden wercke overvloedigh moogt zijn.

9 Gelijck 'er geschreven is, Hy heeft gestroyt, hy heeft den armen gegeven: sijne gerechtigheyt blijft in der eeuwigheyt.

10 Doch die het zaet den zaeyer verleent, die verleene oock broot tot spijse, ende vermenigvuldige uw gezaeysel, ende vermeerdere de vruchten uwer gerechtigheyt:

11 Dat gy in alles rijck wordet tot alle goetdadigheyt, welcke door ons werckt dancksegginge tot Godt.

12 Want de bedieninge van desen dienst en vervult niet alleen het gebreck der heylige, maer is oock overvloedigh door vele danckseggingen tot Godt:

13 Dewijle sy door de beproevinge deser bedieninge Godt verheerlicken over de onderwerpinge uwer belijdenisse onder het Euangelium Christi, ende [over] de goetdadigheyt der mededeylinge aen haer ende aen alle:

14 Ende door haer gebedt voor u, welcke nae u verlangen, om de uytnemende genade Godts over u.

15 Doch Gode zy danck voor sijne onuytsprekelicke gave.

HET 10. CAPITTEL.

VOORTS ick Paulus selve bidde u door de sachtmoedigheyt ende goedertierenheyt Christi, die tegenwoordigh zijnde wel geringh ben onder u,

maer afwesende stout ben tegen
u:
2 Ick bidde dan, dat ick te-
genwoordigh zijnde niet stout
en magh zijn met die vrymoe-
digheyt, waer mede ick geacht
worde stoutelick gehandelt te
hebben tegen sommige, die ons
achten als of wy nae den vlee-
sche wandelden.
3 Want wandelende in den
vleesche, en voeren wy den
krijgh niet nae den vleesche:
4 Want de wapenen onses
krijgs en zijn niet vleeschelick,
maer krachtigh door Godt, tot
nederwerpinge der sterckten.
5 Dewijle wy de overleggin-
gen ter neder werpen, ende alle
hoogte die haer verheft tegen
de kennisse Godts, ende alle ge-
dachte gevangen leyden tot de
gehoorsaemheyt Christi:
6 Ende gereet hebben ['t ge-
ne dient] om te wreken alle on-
gehoorsaemheyt, wanneer uwe
gehoorsaemheyt sal vervult zijn.
7 Siet gy aen dat voor oogen
is? Indien yemant by hemsel-
ven betrouwt dat hy Christi is,
die dencke dit wederom uyt
hemselven, dat gelijckerwijs hy
Christi is, alsoo wy oock Christi
zijn.
8 Want indien ick oock yet
overvloediger soude roemen van
onse macht, welcke de Heere
ons gegeven heeft tot stichtinge,
ende niet tot uwer nederwer-
pinge, so en sal ick niet be-
schaemt worden:
9 Op dat ick niet en soude
schijnen als of ick u door de
Brieven wilde verschricken.
10 Want de Brieven (seggen
sy) zijn wel gewichtigh ende
krachtigh: maer de tegenwoor-
digheyt des lichaems is swack,
ende de reden is verachtelick.
11 De sulcke bedencke dit,
dat hoedanige wy zijn in den
woorde door Brieven, als wy af-
wesigh zijn, wy oock soodanige
zijn in der daet, als wy tegen-
woordigh zijn.
12 Want wy en durven ons
selven niet rekenen, ofte verge-
lijcken met sommige die haer-
selven prijsen: maer dese en
verstaen niet dat sy haerselven
met haerselven meten, ende
haerselven met haerselven ver-
gelijcken.
13 Doch wy en sullen niet
roemen buyten de mate: maer
dat wy, nae de mate des regels,
welcke mate ons Godt toege-
deelt heeft, oock tot u toe zijn
gekomen.
14 Want wy en strecken ons
selven niet te wijt uyt, als die
tot u niet en souden komen:
want wy zijn oock gekomen tot
u toe, in den Euangelio Christi.
15 Niet roemende buyten de
mate in anderer [luyden] arbeyt,
maer hebbende hope, als uw ge-
loove sal gewassen zijn, dat wy
onder ulieden overvloedelick
sullen vergrootet worden nae on-
sen regel:
16 Om het Euangelium te
verkondigen in de [plaetsen] die
op gene zijde van u [gelegen]
zijn: niet om te roemen in een
anders regel over het gene dat
[alreede] bereydt is.
17 Doch wie roemt, die roeme
in den Heere.
18 Want niet die hemselven
prijst, maer dien de Heere prijst,
die is beproeft.

HET 11. CAPITTEL.

OCH of gy my een weynigh
verdroegt in de onwijsheyt:
ja oock verdraegt my.
2 Want ick ben yverigh over
u met eenen yver Godts. Want
ick hebbe ulieden toebereydt
om [u als] een reyne maegt,
éénen manne voor te stellen,

[namelick] Christo:
3 Doch ick vreese dat niet
eenigsins, gelijck de slange E-
vam door hare arglistigheyt be-
drogen heeft, alsoo uwe sinnen
bedorven worden, [om af te
wijcken] van de eenvoudigheyt
die in Christo is.
4 Want indien de gene die
komt eenen anderen Jesum pre-
dickte, dien wy niet gepredickt
en hebben, ofte [indien] gy ee-
nen anderen Geest ontfinget,
dien gy niet en hebt ontfangen,
ofte een ander Euangelium, dat
gy niet en hebt aengenomen, so
verdroegt gy [hem] met recht.
5 Want ick achte dat ick ner-
gens in minder en ben geweest
dan de uytnementste Apostelen.
6 Ende, indien ick oock
slecht ben in woorden, nochtans
en ben ick 't niet in weten-
schap: maer allesins zijn wy
in alle dingen onder u openbaer
geworden.
7 Hebbe ick sonde gedaen,
als ick my selven vernedert
hebbe op dat gy soudt verhoogt
worden? overmits ick u het
Euangelium Godts om niet ver-
kondigt hebbe:
8 Ick hebbe andere gemeyn-
ten berooft, besoldinge [van
haer] nemende om u te bedie-
nen: ende als ick by u tegen-
woordigh was, ende gebreck
hadde, en ben ick niemant las-
tigh gevallen.
9 Want mijn gebreck hebben
de broeders vervult, die van
Macedonien quamen: ende ick
hebbe my selven in alles gehou-
den sonder u te beswaren, ende
sal [my nogh alsoo] houden.
10 De waerheyt Christi is in
my, dat dese roem in de gewes-
ten van Achaja aen my niet en
sal verhindert worden.
11 Waeromme? Is 't om dat
ick u niet lief en hebbe? Godt
weet het.
12 Maer dat ick doe, dat sal
ick nogh doen, om de oorsake
af te snijden den genen die oor-
sake [hebben] willen, op dat sy
in 't gene sy roemen, bevonden
mochten worden gelijck als wy.
13 Want sulcke valsche Apos-
telen zijn bedrieglicke arbey-
ders, haer veranderende in A-
postelen Christi.
14 Ende het en is geen won-
der: want de satan selve veran-
dert hem in eenen Engel des
lichts.
15 So en is 't dan niet groots,
indien oock sijne dienaers haer
veranderen als [warense] die-
naers der gerechtigheyt: van
welcken het eynde sal zijn nae
hare wercken.
16 Ick segge wederom, dat
niemant en meyne dat ick on-
wijs ben: doch so niet, neemt
my [dan] aen als eenen onwijsen,
op dat ick oock een weynigh
magh roemen.
17 Dat ick spreke en spreke
ick niet nae den Heere, maer
als in onwijsheyt, in desen vas-
ten gront der roeminge.
18 Dewijle vele roemen nae
den vleesche, so sal ick oock
roemen.
19 Want gy verdraegt geerne
de onwijse, dewijle gy wijs zijt.
20 Want gy verdraegt het, so
u yemant dienstbaer maeckt, so
[u] yemant opeet, so yemant
[van u] neemt, so hem yemant
verheft, so u yemant in het aen-
gesicht slaet.
21 Ick segge [dit] nae oneere,
gelijck of wy swack waren ge-
weest: maer waer in yemant
stout is, (ick spreke in onwijs-
heyt,) [daer in] ben ick oock
stout.
22 Zijn sy Hebreen? ick
oock: zijn sy Israëliten? ick
oock: zijn sy het zaet Abra-

hams? ick oock:
23 Zijn sy dienaers Christi?
(ick spreke onwijs zijnde,) ick
ben boven [haer]: in arbeyt
overvloedelicker, in slagen uyt-
nemender, in gevanckenissen
overvloedelicker, in doots-[ge-
vaer] menigmael.
24 Van de Joden hebbe ick
veertigh [slagen] min één, vijf-
mael ontfangen.
25 Driemael ben ick met roe-
den gegeesselt geweest, eens ben
ick gesteenigt, driemael hebbe
ick schipbreucke geleden, eenen
[gantschen] nacht ende dagh
hebbe ick in de diepte overge-
bracht.
26 In 't reysen menigmael, in
perikelen van rivieren, in peri-
kelen van moordenaers, in peri-
kelen van [mijn] geslachte, in
perikelen van de Heydenen, in
perikelen in de stadt, in perike-
len in de woestijne, in perikelen
in de zee, in perikelen onder de
valsche broeders:
27 In arbeyt ende moeyte, in
waken menigmael, in honger
ende dorst, in vasten menig-
mael, in koude ende naecktheyt.
28 Sonder de dingen die
van buyten zijn, overvalt my
dagelicks de sorge van alle de
gemeynten.
29 Wie is 'er swack, dat ick
niet swack en ben? Wie wort
'er ge-ergert, dat ick niet en
brande?
30 Indien men moet roemen,
so sal ick roemen de dingen mij-
ner swackheyt.
31 De Godt ende Vader onses
Heeren Jesu Christi, die gepre-
sen is in der eeuwigheyt, weet
dat ick niet en liege.
32 De Stadthouder des Ko-
nings Arete in Damasco beset-
tede de stadt der Damascenen,
willende my vangen.
33 Ende ick wert door een
venster in een mande over den
muer nedergelaten, ende ont-
vloodt sijne handen.

HET 12. CAPITTEL.

TE roemen en is my waerlick
niet oorbaer. Want ick sal
komen tot Gesichten, ende open-
baringen des Heeren.
2 Ick kenne een mensche in
Christo, voor veertien jaren,
(of [het geschiet zy] in het lic-
haem, en weet' ick niet: ofte
buyten het lichaem, en weet' ick
niet: Godt weet het) dat de
soodanige opgetrocken is ge-
weest tot in den derden hemel.
3 Ende ick kenne een soo-
danigh mensche, (of [het] in
het lichaem, ofte buyten het
lichaem [geschiet zy], en weet'
ick niet: Godt weet het;)
4 Dat hy opgetrocken is ge-
weest in het paradijs, ende ge-
hoort heeft onuytsprekelicke
woorden, die eenen mensche
niet en is geoorloft te spreken.
5 Van den soodanigen sal ick
roemen: doch van my selven
en sal ick niet roemen, dan in
mijne swackheden.
6 Want so ick roemen wil,
ick en sal niet onwijs zijn; want
ick sal de waerheyt seggen:
maer ick houde [daer van] af,
op dat niemant van my en
dencke boven het gene hy siet
dat ick ben, ofte dat hy uyt my
hoort.
7 Ende op dat ick my door
de uytnementheyt der openba-
ringen niet en soude verheffen,
so is my gegeven een scherpe
doorn in het vleesch, [name-
lick] een engel des satans, dat
hy my met vuysten slaen soude,
op dat ick my niet en soude
verheffen.
8 Hier over hebbe ick den
Heere driemael gebeden, op dat
hy van my soude wijcken.

9 Ende hy heeft tot my ge-
segt, Mijne genade is u genoegh:
want mijne krackt wort in swack-
heyt volbracht. So sal ick dan
veel liever roemen in mijne
swackheden, op dat de kracht
Christi in my woone.
10 Daerom hebbe ick een
welbehagen in swackheden, in
smaetheden, in nooden, in ver-
volgingen, in benaeuwtheden
om Christi wille. Want als ick
swack ben, dan ben ick mach-
tigh.
11 Ick ben roemende onwijs
geworden: gy hebt my genoot-
saeckt: want ick behoorde van
u gepresen te zijn; want ick en
ben in geen dingh minder ge-
weest dan de uytnementste Apos-
telen, hoewel ick niets en ben.
12 De merckteeckenen van
een Apostel zijn onder u be-
toont in alle lijdsaemheyt, met
teeckenen, ende wonderen, ende
krachten.
13 Want wat is 'er, daer in
gy minder geweest zijt dan de
andere gemeynten, anders, dan
dat ick selve u niet lastigh en
ben geweest? vergeeft my dit
ongelijck.
14 Siet, ick ben ten derden
mael gereet om tot u te komen,
ende en sal u niet lastigh zijn:
want ick en soecke niet het uwe,
maer u; want de kinderen en
moeten niet schatten vergade-
ren voor de ouders, maer de ou-
ders voor de kinderen.
15 Ende ick sal seer geerne
de kosten doen, ende voor uwe
zielen te koste gegeven wor-
den: hoewel ick u overvloede-
licker beminnende, weyniger be-
mint worde.
16 Doch het zy soo, ick en
hebbe u niet beswaert: maer
also ick listigh was, hebbe ick u
met bedrogh gevangen.
17 Hebbe ick, door yemant
der gene die ick tot u gesonden
hebbe, van u mijn voordeel ge-
socht?
18 Ick hebbe Titum gebeden,
ende den broeder medegeson-
den: heeft oock Titus van u
sijn voordeel gesocht? en heb-
ben wy niet in den selven Geest
gewandelt? [hebben wy] niet
[gewandelt] in de selve voet-
stappen?
19 Meynt gy wederom dat
wy ons by u verontschuldigen?
Wy spreken in de tegenwoor-
digheyt Godts in Christo: ende
dit alles, geliefde, tot uwer stich-
tinge.
20 Want ick vreese, dat als
ick gekomen sal zijn, ick u niet
eenigsins en sal vinden sooda-
nige als ick wil, ende [dat] ick
van u sal gevonden worden soo-
danigh als gy niet en wilt: dat
[daer] niet eenigsins [en zijn]
twisten, nijdigheden, toorn, ge-
kijf, achterklap, oorblasingen,
opgeblasenheden, beroerten.
21 Op dat wederom als ick
sal gekomen zijn, mijn Godt my
niet en vernedere by u, ende
ick rouwe hebbe over vele die
te vooren gesondigt hebben,
ende die haer niet bekeert en
sullen hebben van de onreynig-
heyt, ende hoererye, ende on-
tuchtigheyt die sy gedaen heb-
ben.

HET 13. CAPITTEL.

DIT is de derde mael [dat] ick
tot u kome: In den mont
van twee ofte drie getuygen sal
alle woort bestaen.
2 Ick hebbe het te vooren ge-
segt, ende segge het te vooren als
tegenwoordigh zijnde de tweede
mael, ende ick schrijve het nu
afwesende, den geenen die te
vooren gesondigt hebben, ende
allen den anderen, dat so ick

wederom kome, ick [haer] niet
en sal sparen:
3 Dewijle gy soeckt een
proeve Christi die in my spreeckt,
welcke in u niet swack en is,
maer krachtigh is onder u.
4 Want hoewel hy gekruyst is
door swackheyt, so leeft hy noch-
tans door de kracht Godts.
Want oock wy zijn swack in
hem, maer sullen met hem le-
ven door de kracht Godts in u.
5 Ondersoeckt uselven of gy
in het geloove zijt, beproeft usel-
ven. Ofte en kent gy uselven
niet, dat Jesus Christus in u is?
ten zy dat gy eenigsins verwor-
pelick zijt.
6 Doch ick hope dat gy sult
verstaen, dat wy niet verworpe-
lick en zijn.
7 Ende ick wensche van Godt,
dat gy geen quaet en doet: niet
op dat wy beproeft souden be-
vonden worden, maer op dat gy
het goede soudet doen, ende wy
als verworpelick souden zijn.
8 Want wy en vermogen niets
tegen de waerheyt, maer voor
de waerheyt.
9 Want wy verblijden ons
wanneer wy swack zijn, ende gy
sterck zijt. Ende wy wenschen
oock dit, [namelick] uwe volma-
kinge.
10 Daerom schrijve ick afwe-
sende dese dingen, op dat ick te-
genwoordigh zijnde niet en soude
strengigheyt gebruycken, nae
de macht die my de Heere ge-
geven heeft tot opbouwinge,
ende niet tot nederwerpinge.
11 Voorts, broeders, zijt blijde,
wort volmaeckt, zijt getroost,
zijt eensgesint, leeft in vrede:
ende de Godt der liefde ende des
vredes sal met u zijn.
12 Groetet malkanderen met
eenen heyligen kus. U groeten
alle de heylige.
13 De genade des Heeren
Jesu Christi, ende de liefde
Godts, ende de gemeynschap
des Heyligen Geests, zy met u
allen. Amen.

DE SENDBRIEF
DES APOSTELS PAULI
AEN DE
GALATEN.

HET EERSTE CAPITTEL.

PAULUS, een Apostel, ([ge-
roepen] niet van menschen,
noch door een mensche, maer
door Jesum Christum, ende
Godt den Vader, die hem uyt
den dooden opgeweckt heeft,)
2 Ende alle de broeders die
met my zijn, aen de gemeynten
van Galatien:
3 Genade zy u ende vrede
van Godt den Vader, ende onsen
Heere Jesu Christo:
4 Die hemselven gegeven
heeft voor onse sonden, op dat

by ons trecken soude uyt dese
tegenwoordige boose werelt, nae
den wille onses Godts ende Va-
ders.
5 Den welcken zy de heer-
lickheyt in alle eeuwigheyt. A-
men.
6 Ick verwondere my dat gy
soo haest [wijckende] van den
genen die u in de genade Chris-
ti geroepen heeft, overgebracht
wort tot een ander Euangelium:
7 Daerder geen ander en is:
maer daer zijn sommige die u
ontroeren, ende het Euangelium
Christi willen verkeeren.
8 Doch al waer 't oock dat
wy, ofte een Engel uyt den he-
mel u een Euangelium verkon-
digde buyten 't gene wy u ver-
kondigt hebben, die zy ver-
vloeckt.
9 Gelijck wy te vooren gesegt
hebben, [soo] segge ick oock nu
wederom, Indien u yemant een
Euangelium verkondigt buyten
het gene gy ontfangen hebt, die
zy vervloeckt.
10 Want predike ick nu de
menschen, ofte Godt? Ofte
soecke ick menschen te beha-
gen? Want indien ick nogh
menschen behaegde, so en ware
ick geen dienstknecht Christi.
11 Maer ick make u bekent,
broeders, dat het Euangelium
het welck van my verkondigt is,
niet en is nae den mensche.
12 Want ick en hebbe oock
het selve niet van een mensche
ontfangen, noch geleert, maer
door de openbaringe Jesu
Christi.
13 Want gy hebt mijnen om-
megangh gehoort, die eertijts in
het Jodendom was, dat ick uyt-
nemende seer de gemeynte Godts
vervolgde, ende deselve verwoes-
tede.
14 Ende [dat] ick in het Jo-
dendom toenam boven vele van
mijnen ouderdom in mijn ge-
slachte, zijnde overvloedelick
yverigh voor mijne vaderlicke
insettingen.
15 Maer wanneer het Gode
behaegt heeft, die my van mijns
moeders lijve aen afgesondert
heeft, ende geroepen door sijne
genade,
16 Sijnen Sone in my te
openbaren, op dat ick denselven
door het Euangelium onder de
Heydenen soude verkondigen,
so en hebbe ick terstont niet te
rade gegaen met vleesch ende
bloet:
17 Ende en ben niet wederom
gegaen nae Jerusalem tot de
gene die voor my Apostelen wa-
ren: maer ick gingh henen nae
Arabien, ende keerde wederom
nae Damascum.
18 Daer na quam ick na drie
jaren wederom te Jerusalem om
Petrum te besoecken, ende ick
bleef by hem vijftien dagen.
19 Ende en sagh geenen an-
deren van de Apostelen dan Ja-
cobum den broeder des Heeren.
20 Het gene nu ick u schrijve,
siet [ick getuyge] voor Godt,
dat ick niet en liege.
21 Daer na ben ick gekomen
in de gewesten van Syrien ende
van Cilicien.
22 Ende ick was van aenge-
sichte onbekent den gemeynten
in Judea, die in Christo zijn.
23 Maer sy hadden alleenlick
gehoort [dat men seyde], De
gene die ons eertijts vervolgde,
verkondigt nu het geloove, 't
welck hy eertijts verwoestede.
24 Ende sy verheerlickten
Godt in my.

HET 2. CAPITTEL.

DAER na ben ick, na veertien
jaren, wederom nae Jeru-
salem opgegaen met Barnaba,

oock Titum medegenomen heb-
bende.
2 Ende ick gingh op, door
een openbaringe, ende stelde
haer het Euangelium voor, dat
ick predike onder de Heydenen:
ende in 't bysonder den genen
die in achtinge waren, op dat
ick niet eenigsins te vergeefs en
soude loopen, ofte geloopen heb-
ben.
3 Maer oock Titus die met
my was, een Grieck zijnde, en
wiert niet genootsaeckt hem te
laten besnijden.
4 Ende [dat] om der ingekro-
pene valsche broederen wille,
die van bezijden ingekomen wa-
ren om te verspieden onse vry-
heyt, die wy in Christo Jesu
hebben, op dat sy ons souden
tot dienstbaerheyt brengen.
5 Den welcken wy oock niet
een ure en hebben geweken met
onderwerpinge, op dat de waer-
heyt des Euangeliums by u
soude verblijven.
6 Ende van de gene die geacht
waren wat te zijn, hoedanige sy
eertijts waren, en verschilt my
niet: Godt en neemt den per-
soon des menschen niet aen:
want die geacht waren, en heb-
ben my niets toegebracht.
7 Maer daerentegen als sy sa-
gen dat my het Euangelium der
Voorhuyt toebetrouwt was, ge-
lijck Petro der Besnijdenisse:
8 (Want die in Petro krach-
telick wrocht tot het Apostel-
schap der Besnijdenisse, die
wrocht oock krachtelick in my
onder de Heydenen.)
9 Ende als Jacobus, ende
Cephas, ende Joannes, die ge-
acht waren pilaren te zijn, de
genade die my gegeven was be-
kenden, gaven sy my ende Bar-
nabe de rechter[hant] der ge-
meynschap, op dat wy tot de
Heydenen, ende sy tot de Be-
snijdenisse [souden gaen].
10 Alleenlick dat wy den ar-
men souden gedencken het
welck selve ick oock beneerstigt
hebbe te doen.
11 Ende doe Petrus tot An-
tiochien gekomen was, weder-
stont ick hem in het aengesicht,
om dat hy te bestraffen was.
12 Want eer sommige van
Jacobo gekomen waren, at hy
mede met de Heydenen: maer
doe sy gekomen waren onttrock
hy [hem], ende scheydde hem-
selven af, vreesende de gene
die uyt de Besnijdenisse waren.
13 Ende oock de andere Jo-
den veynsden met hem: also dat
oock Barnabas medeafgetrocken
wiert door hare veynsinge.
14 Maer als ick sagh dat sy
niet recht en wandelden nae de
waerheyt des Euangeliums, sey-
de ick tot Petrum in aller te-
genwoordigheyt, Indien gy, die
een Jode zijt, nae Heydensche
wijse leeft, ende niet nae Jood-
sche wijse, waerom nootsaeckt
gy de Heydenen nae de Jood-
sche wijse te leven?
15 Wy zijn van nature Joden,
ende niet sondaers uyt de Hey-
denen:
16 [Doch] wetende dat de
mensche niet gerechtveerdigt
en wort uyt de wercken der wet,
maer door het geloove Jesu
Christi, so hebben wy oock in
Christum Jesum geloooft, op dat
wy souden gerechtveerdigt wor-
den uyt het geloove Christi,
ende niet uyt de wercken der
wet: daerom dat uyt de werc-
ken der wet geen vleesch en sal
gerechtveerdigt worden.
17 Maer indien wy, die in
Christo soecken gerechtveerdigt
te worden, oock selve sondaers
bevonden worden, is dan Chris-
tus een dienaer der sonde? Dat
zy verre.

18 Want indien ick, 't gene
ick afgebroken hebbe, dat selve
wederom opbouwe, so stelle ick
my selven tot een overtreder.
19 Want ick ben door de wet
der wet gestorven, op dat ick
Gode leven soude.
20 Ick ben met Christo gekruyst.
Ende ick leve, [doch]
niet meer ick, maer Christus
leeft in my: ende 't gene ick
nu in het vleesch leve, dat leve
ick door het geloove des Soons
Godts, die my lief gehadt heeft,
ende hemselven voor my overgegeven
heeft.
21 Ick en doe de genade
Godts niet te niete. Want indien
de rechtveerdigheyt door
de wet is, so is dan Christus te
vergeefs gestorven.

Het 3. Capittel.

O Gy uytsinnige Galaten, wie
heeft u betoovert, dat gy
de waerheyt niet en soudt gehoorsaem
zijn: den welcken Jesus
Christus voor de oogen te
vooren geschildert is geweest,
onder u gekruyst zijnde?
2 Dit alleen wil ick van u
leeren, hebt gy den Geest ontfangen
uyt de wercken der wet,
ofte uyt de predikinge des geloofs?
3 Zijt gy soo uytsinnigh?
Daer gy met den geest begonnen
hebt, voleyndigt gy nu met
het vleesch?
4 Hebt gy soo veel te vergeefs
geleden? Indien maer oock te
vergeefs.
5 Die u dan den Geest verleent,
ende krachten onder u
werckt, [doet hy dat] uyt de
wercken der wet, ofte uyt de
predicatie des geloofs?
6 Gelijckerwijs Abraham
Gode gelooft heeft, ende het is
hem tot rechtveerdigheyt gerekent:
7 So verstaet gy dan, dat de
gene die uyt den geloove zijn,
Abrahams kinderen zijn.
8 Ende de Schrift te vooren
siende dat Godt de Heydenen
uyt den geloove soude rechtveerdigen,
heeft te vooren aen
Abraham het Euangelium verkondigt:
[seggende,] In u sullen
alle de volckeren gesegent
worden.
9 So dan die uyt den geloove
zijn, worden gesegent met den
geloovigen Abraham.
10 Want soo vele als 'er uyt
de wercken der wet zijn, die
zijn onder den vloeck. Want
daer is geschreven, *Vervloeckt*
is een yegelick die niet en blijft
in al het gene geschreven is in
het Boeck der wet, om dat te
doen.
11 Ende dat niemant door de
wet gerechtveerdigt en wort voor
Godt, is openbaer: want de
rechtveerdige sal uyt den geloove
leven.
12 Doch de wet en is niet uyt
den geloove: maer De mensche
die dese dingen doet, sal door
deselve leven.
13 Christus heeft ons verlost
van den vloeck der wet, een
vloeck geworden zijnde voor
ons. Want daer is geschreven,
Vervloeckt is een yegelick die
aen het hout hangt.
14 Op dat de segeninge Abrahams
tot de Heydenen komen
soude in Christo Jesu,
[ende] op dat wy de belofte des
Geests verkrijgen souden door
het geloove.
15 Broeders, ick spreke nae
den mensche: Selfs eens menschen
verbont dat bevestigt is,
en doet niemant te niete, ofte
[niemant] en doet daer toe.
16 Nu so zijn de beloftenis-

sen tot Abraham ende sijnen
zade gesproken. Hy en segt
niet, Ende den zaden, als van
vele, maer als van één, Ende
uwen zade: welcke is Christus.
17 Ende dit segge ick: Het
verbont dat te vooren van Godt
bevestigt is op Christum, en
wort door de wet, die na vier
hondert ende dertigh jaren ge-
komen is, niet krachteloos ge-
maeckt, om de beloftenisse te
niete te doen.
18 Want indien de erffenisse
uyt de wet is, so en isse niet
meer uyt de beloftenisse: maer
Godt heeftse Abraham door de
beloftenisse genadelick gegeven.
19 Waer toe is dan de wet?
Sy is om der overtredingen wille
daer *by gestelt*, tot dat het zaet
soude gekomen zijn, dien het
belooft was: ende sy is door de
Engelen bestelt in de hant des
middelaers.
20 Ende de middelaer en is
niet [middelaer] van éénen:
maer Godt is één.
21 Is dan de wet tegen de be-
loftenissen Godts? Dat zy ver-
re: want indien daer een wet
gegeven ware die machtigh was
levendigh te maken, so soude
waerlick de rechtveerdigheyt uyt
de wet zijn.
22 Maer de Schrift heeft het
al onder de sonde besloten, op
dat de belofte uyt den geloove
Jesu Christi den geloovigen
soude gegeven worden.
23 Doch eer het geloove
quam, waren wy onder de wet
in bewaringe gestelt, ende zijn
besloten geweest tot op het ge-
loove dat geopenbaert soude
worden.
24 So dan de wet is onse
tuchtmeester geweest tot Chris-
tum, op dat wy uyt den geloove
souden gerechtveerdigt worden:
25 Maer als het geloove ge-
komen is, so en zijn wy niet
meer onder den tuchtmeester.
26 Want gy zijt alle kinderen
Godts door het geloove in Chris-
to Jesu.
27 Want soo vele als gy in
Christum gedoopt zijt, hebt gy
Christum aengedaen.
28 Daer in en is noch Jode
noch Grieck: daer in en is
noch dienstbare noch vrye; daer
in en is geen man ende wijf.
Want gy alle zijt één in Christo
Jesu.
29 Ende indien gy Christi
zijt, so zijt gy dan Abrahams
zaet, ende nae de beloftenisse
erfgenamen.

HET 4. CAPITTEL.

DOCH ick segge, Soo langen
tijt als de erfgenaem een
kint is, so en verschilt hy niets
van een dienstknecht, hoewel hy
een heere is van alles.
2 Maer hy is onder voogden
ende versorgers, tot den tijt van
den vader te vooren gestelt.
3 Alsoo wy oock, doe wy kin-
deren waren, so waren wy dienst-
baer gemaeckt onder de eerste
beginselen der werelt.
4 Maer wanneer de volheyt
des tijts gekomen is, heeft Godt
sijnen Sone uytgesonden, ge-
worden uyt een vrouwe, gewor-
den onder de wet:
5 Op dat hy de gene die
onder de wet waren verlossen
soude, [ende] op dat wy de aen-
neminge tot kinderen verkrijgen
souden.
6 Ende overmits gy kinderen
zijt, so heeft Godt den Geest
sijns Soons uytgesonden in uwe
herten, die roept, Abba, Vader.
7 So dan gy en zijt niet meer
een dienstknecht, maer een
sone: ende indien gy een sone
zijt, so zijt gy oock een erfge-

naem Godts door Christum.
8 Maer doe als gy Godt niet
en kendet, diendet gy de gene
die van nature geen Goden en
zijn:
9 Ende nu als gy Godt ken-
net, ja veel meer van Godt ge-
kennet zijt, hoe keert gy u we-
derom tot de swacke ende arme
eerste beginselen, welcken gy we-
derom van vooren aen wilt die-
nen?
10 Gy onderhoudt dagen,
ende maenden, ende tijden,
ende jaren.
11 Ick vreese voor u, dat ick
niet eenigsins te vergeefs aen u
gaerbeydt en hebbe.
12 Weest gy als ick, want
oock ick ben als gy: broeders,
ick bidde u: gy en hebt my
geen ongelijck gedaen.
13 Ende gy weet dat ick u
door swackheyt des vleeschs het
Euangelium eerstmael verkon-
digt hebbe:
14 Ende mijne versoeckinge,
die in mijn vleesch [geschied-
de], en hebt gy niet veracht
noch verfoeyt: maer gy naemt
my aen als eenen Engel Godts,
[ja] als Christum Jesum.
15 Welcke was dan uwe ge-
luck-achtinge? Want ick geve
u getuygenisse dat gy, so het
mogelick ware, uwe oogen sou-
det uytgegraven, ende my ge-
geven hebben.
16 Ben ick dan uw' vyant ge-
worden, u de waerheyt seggen-
de?
17 Sy en yveren niet recht
over u, maer sy willen ons uyt-
sluyten, op dat gy over haer
soudt yveren.
18 Doch in het goede alle
tijt te yveren, is goet, ende niet
alleenlick als ick by u tegen-
woordigh ben:
19 Mijne kinderkens, die ick
wederom arbeyde te baren, tot
dat Christus een gestalte in u
krijge.
20 Doch ick wilde dat ick nu
tegenwoordigh by u ware, ende
mijne stemme mocht verande-
ren: want ick ben in twijffel
over u.
21 Segget my, gy die onder
de wet wilt zijn, en hoort gy de
wet niet?
22 Want daer is geschreven,
dat Abraham twee sonen hadde:
éénen uyt de dienstmaegt, ende
éénen uyt de vrye.
23 Maer gene die uyt de
dienstmaegt was, is nae den
vleesche geboren geweest: doch
dese die uyt de vrye was, door
de beloftenisse.
24 Het welcke dingen zijn
die andere beduydinge hebben:
want dese zijn de twee verbon-
den: het een van den bergh
Sina, tot dienstbaerheyt baren-
de, het welck is Agar.
25 Want dit [namelick] Agar
is Sina een bergh in Arabien,
ende komt over een met Jeru-
salem dat nu is, ende dienst-
baer is met hare kinderen.
26 Maer Jerusalem dat boven
is, dat is vry, welck is onser aller
moeder.
27 Want daer is geschreven,
Zijt vrolick gy onvruchtbare,
die niet en baert: breeckt uyt
ende roept gy die geenen ba-
rensnoot en hebt: want de kin-
deren der eensame zijn veel
meer dan der gene die den man
heeft.
28 Maer wy, broeders, zijn
kinderen der belofte, als Isaac
was.
29 Doch gelijckerwijs doe
die nae den vleesche geboren
was, vervolgde den genen die
nae den geest [geboren was,] al-
soo oock nu.
30 Maer wat segt de Schrift?
Werpt de dienstmaegt uyt ende

haren sone: want de sone der
dienstmaegt en sal geensins er-
ven met den sone der vrye.
31 So dan, broeders, wy en
zijn niet kinderen der dienst-
maegt, maer der vrye.

HET 5. CAPITTEL.

STAET dan in de vryheyt,
met welcke ons Christus vry-
gemaeckt heeft, ende en wort
niet wederom met het jock der
dienstbaerheyt bevangen.
2 Siet, ick Paulus segge u, So
gy u laet besnijden, dat Christus
u niet nut en sal zijn.
3 Ende ick betuyge wederom
eenen yegelicken mensche die
hem laet besnijden, dat hy een
schuldenaer is de geheele wet te
doen.
4 Christus is u ydel geworden
die door de wet gerechtveerdigt
[wilt] worden, gy zijt van de ge-
nade vervallen.
5 Want wy verwachten door
den Geest uyt den geloove de
hope der rechtveerdigheyt.
6 Want in Christo Jesu en
heeft noch besnijdenisse eenige
kracht, noch voorhuyt: maer
het geloove door de liefde werc-
kende.
7 Gy liept wel, wie heeft u
verhindert de waerheyt niet ge-
hoorsaem te zijn?
8 Dit gevoelen en is niet uyt
hem die u roept.
9 Een weynigh suerdeessem
versuert het geheele deegh.
10 Ick vertrouwe van u in
den Heere, dat gy niet anders
en sult gevoelen: maer die u
ontroert, sal het oordeel dragen,
wie hy oock zy.
11 Maer ick, broeders, indien
ick nogh de besnijdenisse pre-
dike, waerom worde ick nogh
vervolgt? So is dan de erger-
nisse des kruyces vernietigt.
12 Och of sy oock afgesneden
wierden, die u onrustigh ma-
ken.
13 Want gy zijt tot vryheyt
geroepen, broeders: alleenlick
[en gebruyckt] de vryheyt niet
tot een oorsake voor het vleesch:
maer dient malkanderen door de
liefde.
14 Want de geheele wet wort
in één woort vervult, [namelick]
in dit, Gy sult uwen naesten lief
hebben, gelijck uselven.
15 Maer indien gy malkande-
ren bijt ende vereet, siet toe
dat gy van malkanderen niet
verteert en wort.
16 Ende ick segge, Wandelt
door den Geest, ende en vol-
brengt de begeerlickheyt des
vleesches niet.
17 Want het vleesch begeert
tegen den geest, ende de geest
tegen het vleesch: ende dese
staen tegen malkanderen, also
dat gy niet en doet het gene gy
wildet.
18 Maer indien gy door den
Geest geleydt wort, so en zijt gy
niet onder de wet.
19 De wercken des vleeschs
nu zijn openbaer: welcke zijn
overspel, hoererye, onreynig-
heyt, ontuchtigheyt,
20 Afgoderye, venijngevinge,
vyantschappen, twisten, afguns-
tigheden, toorne, gekijf, twee-
dracht, ketteryen,
21 Nijt, moort, droncken-
schappen, brasseryen, ende dier-
gelijcke: van dewelcke ick u te
vooren segge, gelijck ick oock te
vooren gesegt hebbe, dat die
sulcke dingen doen het Koninck-
rijcke Godts niet en sullen be-
erven.
22 Maer de vrucht des Geests,
is liefde, blijtschap, vrede,
lanckmoedigheyt, goedertieren-
heyt, goetheyt, geloove, sacht-
moedigheyt, matigheyt.

23 Tegen de soodanige en is
de wet niet.
24 Maer die Christi zijn,
hebben het vleesch gekruyst met
de bewegingen ende begeerlick-
heden.
25 Indien wy door den Geest
leven, so laet ons oock door den
Geest wandelen.
26 En laet ons niet zijn soec-
kers van ydele eere, malkande-
ren tergende, malkanderen be-
nijdende.

HET 6. CAPITTEL.

BROEDERS, indien oock een
mensche overvallen ware
door eenige misdaet, gy die
geestelick zijt brengt den soo-
danigen te rechte met den geest
der sachtmoedigheyt: siende
op uselven, op dat oock gy niet
versocht en wort.
2 Draegt malkanders lasten:
ende vervult alsoo de wet
Christi.
3 Want so yemant meynt yet
te zijn, daer hy niets en is, die
bedriegt hemselven in [sijn] ge-
moet.
4 Maer een yegelick beproeve
sijn selfs werck: ende alsdan sal
hy aen hemselven alleen roem
hebben, ende niet aen eenen
anderen.
5 Want een yegelick sal zijn
eygen pack dragen.
6 Ende die onderwesen wort
in het woort, deyle mede van
alle goederen den genen die
[hem] onderwijst.
7 En dwaelt niet, Godt en
laet hem niet bespotten: want
so wat de mensche zaeyt, dat sal
hy oock maeyen.
8 Want die in sijn selfs vleesch
zaeyt, sal uyt het vleesch ver-
derffenisse maeyen: maer die in
den geest zaeyt, sal uyt den
geest het eeuwige leven maeyen.
9 Doch en laet ons goet
doende niet vertragen: want te
sijner tijt sullen wy maeyen, so
wy niet en verslappen.
10 So dan terwijle wy tijt
hebben, laet ons goet doen aen
alle, maer meest aen de huys-
genooten des geloofs.
11 Siet hoe grooten Brief ick
u geschreven hebbe met mijne
hant.
12 Alle de gene, die een
schoon gelaet willen toonen nae
den vleesche, die nootsaken u
besneden te worden, alleenlick
op dat sy van wegen het kruyce
Christi niet en souden vervolgt
worden.
13 Want oock sy selve die
besneden worden en houden de
wet niet: maer sy willen dat gy
besneden wort, op dat sy in
uwen vleesche roemen souden.
14 Maer het zy verre van my
dat ick soude roemen anders dan
in het kruyce onses Heeren Jesu
Christi: door welcken de werelt
my gekruycigt is, ende ick der
werelt.
15 Want in Christo Jesu en
heeft noch besnijdenisse eenige
kracht, noch voorhuyt, maer een
nieuw schepsel.
16 Ende soo vele als 'er nae
desen regel sullen wandelen,
over deselve [sal zijn] vrede ende
barmhertigheyt, ende over het
Israël Godts.
17 Voorders, niemant en doe
my moeyte aen: want ick drage
de lidtteeckenen des Heeren
Jesu in mijn lichaem.
18 De genade onses Heeren
Jesu Christi zy met uwen geest,
broeders. Amen.

DE SENDBRIEF DES APOSTELS PAULI AEN DIE VAN EPHESEN.

Het Eerste Capittel.

PAULUS, een Apostel Jesu
Christi, door den wille
Godts, den heyligen die te E-
phesen zijn, ende geloovigen in
Christo Jesu.
2 Genade zy u ende vrede,
van Godt onsen Vader, ende
den Heere Jesu Christo.
3 Gesegent zy de Godt ende
Vader onses Heeren Jesu Chris-
ti, die ons gesegent heeft met
alle geestelicke segeninge in den
hemel in Christo.
4 Gelijck hy ons uytverkoren
heeft in hem, voor de grontleg-
ginge der werelt, op dat wy sou-
den heyligh ende onberispelick
zijn voor hem in de liefde:
5 Die ons te vooren verordi-
neert heeft tot aenneminge tot
kinderen, door Jesum Christum
in hemselven, nae het welbeha-
gen sijns willens,
6 Tot prijs der heerlickheyt
sijner genade, door welcke hy
ons begenadigt heeft in den Ge-
liefden:
7 In welcken wy hebben de
verlossinge door sijn bloet,[name-
lick] de vergevinge der misda-
den, nae den rijckdom sijner ge-
nade:
8 Met welcke hy overvloe-
digh is geweest over ons in alle
wijsheyt, ende voorsichtigheyt:
9 Ons bekent gemaeckt heb-
bende de verborgenheyt sijns
willens nae sijn welbehagen, 't
welck hy voorgenomen hadde in
hemselven:
10 Om in de bedeelinge van
de volheyt der tijden wederom
alles tot een te vergaderen in
Christo, beyde dat in den hemel
is, ende dat op de aerde is:
11 In hem, in welcken wy
oock een erfdeel geworden zijn,
wy die te vooren verordineert
waren nae het voornemen des
genen, die alle dingen werckt
nae den raet sijns willens:
12 Op dat wy souden zijn tot
prijs sijner heerlickheyt, die wy
eerst in Christo gehoopt hebben.
13 In hem, in welcken oock
gy [zijt], na dat gy het woort
der waerheyt, [namelick] het
Euangelium uwer saligheyt ge-
hoort hebt: in welcken gy oock,
na dat gy gelooft hebt, zijt ver-
segelt geworden met den Heyli-
gen Geest der belofte:
14 Die het onderpant is van
onse erffenisse, tot de verkre-
gene verlossinge, tot prijs sijner
heerlickheyt.
15 Daerom oock ick gehoort
hebbende het geloove in den
Heere Jesu, dat onder u is, ende
de liefde tot alle de heylige,
16 En houde niet op voor u
te dancken, gedenckende uwer

in mijne gebeden:
17 Op dat de Godt onses Heeren Jesu Christi, de Vader der heerlickheyt, u geve den Geest der wijsheyt, ende der openbaringe, in sijne kennisse:
18 [Namelick] verlichtede oogen uwes verstants, op dat gy meugt weten welcke zy de hope van sijne roepinge, ende welcke de rijckdom zy der heerlickheyt van sijne erffenisse in de heylige:
19 Ende welcke de uytnemende grootheyt sijner kracht zy, aen ons die gelooven, nae de werckinge der sterckte sijner macht,
20 Die hy gewrocht heeft in Christo, als hy hem uyt de dooden heeft opgeweckt: ende heeft [hem] gesett tot sijne rechter-[hant] in den hemel.
21 Verre boven alle Overheyt, ende macht, ende kracht, ende heerschappye, ende allen naem die genaemt wort, niet alleen in dese werelt, maer oock in de toekomende:
22 Ende heeft alle dingen sijnen voeten onderworpen, ende heeft hem der gemeynte gegeven tot een Hooft boven alle dingen:
23 Welcke sijn lichaem is, [ende] de vervullinge des genen die alles in allen vervult.

Het 2. Capittel.

Ende u [heeft hy mede levendigh gemaeckt] daer gy doot waert door de misdaden ende de sonden,
2 In welcke gy eertijts gewandelt hebt, nae d' eeuwe deser werelt, nae den oversten der macht des luchts, des geests die nu werckt in de kinderen der ongehoorsaemheyt.
3 Onder dewelcke oock wy alle eertijts verkeert hebben in de begeerlickheden onses vleeschs, doende den wille des vleeschs ende der gedachten: ende wy waren van nature kinderen des toorns, gelijck oock de andere.
4 Maer Godt die rijck is in barmhertigheyt, door sijne groote liefde daer mede hy ons lief gehadt heeft,
5 Oock doe wy doot waren door de misdaden, heeft [ons] levendigh gemaeckt met Christo: (uyt genade zijt gy saligh geworden.)
6 Ende heeft [ons] mede-opgeweckt, ende heeft [ons] mede-gesett in den hemel in Christo Jesu.
7 Op dat hy soude betoonen in de toekomende eeuwen den uytnemenden rijckdom sijner genade, door de goedertierenheyt over ons in Christo Jesu.
8 Want uyt genade zijt gy saligh geworden door het geloove: ende dat niet uyt u: het is Godts gave.
9 Niet uyt de wercken: op dat niemant en roeme.
10 Want wy zijn sijn maecksel, geschapen in Christo Jesu tot goede wercken, welcke Godt voorbereydt heeft, op dat wy in deselve souden wandelen.
11 Daerom gedenckt dat gy die eertijts Heydenen waert in het vleesch, ende die Voorhuyt genaemt wiert van de gene die genaemt zijn Besnijdenisse in het vleesch, die met handen geschiet:
12 Dat gy in dien tijt waert sonder Christo, vervreemt van het burgerschap Israëls, ende vreemdelingen van de verbonden der belofte, geen hope hebbende, ende sonder Godt in de werelt.
13 Maer nu in Christo Jesu, gy die eertijts verre waert, zijt

naeby geworden door het bloet
Christi.
14 Want hy is onse vrede,
die dese beyde één gemaeckt
heeft, ende den middelmuer des
afscheydsels gebroken hebbende,
15 Heeft by de vyantschap,
in sijn vleesch te niete ge-
maeckt, [namelick] de wet der
geboden in insettingen [bestaen-
de]: op dat hy die twee soude
in hemselven tot éénen nieuwen
mensche scheppen, vrede ma-
kende:
16 Ende [op dat] hy die beyde
met Godt soude in één lichaem
versoenen door het kruyce, de
vyantschap aen het selve ge-
doodt hebbende.
17 Ende komende heeft hy
door het Euangelium vrede ver-
kondigt u die verre waert, ende
dien die naeby waren.
18 Want door hem hebben
wy beyde den toegangh door
éénen Geest tot den Vader.
19 So en zijt gy dan niet
meer vreemdelingen ende by-
wooners, maer medeburgers der
heyligen, ende huysgenooten
Godts:
20 Gebouwt op het fonda-
ment der Apostelen ende Pro-
pheten, waer van Jesus Christus
is de uyterste hoecksteen:
21 Op welcken het geheel
gebouw bequamelick t'samenge-
voegt zijnde, opwast tot eenen
heyligen Tempel in den Heere.
22 Op welcken oock gy mede-
gebouwt wort tot een woonstede
Godts in den Geest.

Het 3. Capittel.

OM dese oorsake [ben] ick
Paulus de gevangen Christi
Jesu voor u die gy Heydenen
zijt:
2 Indien gy maer gehoort
hebt van de bedeelinge der ge-
nade Godts, die my gegeven is
aen u:
3 Dat hy my door openba-
ringe heeft bekent gemaeckt
dese verborgenheyt, (gelijck ick
met weynige [woorden] te voo-
ren geschreven hebbe:
4 Waer aen gy [dit] lesende
kont bemercken mijne weten-
schap in dese verborgenheyt
Christi.)
5 Welcke in andere eeuwen
den kinderen der menschen niet
en is bekent gemaeckt, gelijckse
nu is geopenbaert sijne heylige
Apostelen ende Propheten, door
den Geest:
6 [Namelick] dat de Heyde-
nen zijn mede-erfgenamen,
ende van het selve lichaem,
ende mede-deelgenooten sijner
belofte in Christo door het Euan-
gelium:
7 Waer van ick een dienaer
geworden ben, nae de gave der
genade Godts, die my gege-
ven is nae de werckinge sijner
kracht.
8 My de allerminste van alle
de heylige is dese genade gege-
ven, om onder de Heydenen
door het Euangelium te verkon-
digen den onnaspeurlicken rijck-
dom Christi,
9 Ende alle te verlichten,
[datse mogen verstaen] welcke
de gemeynschap der verborgen-
heyt zy die van [alle] eeuwen
verborgen is geweest in Gode,
welcke alle dingen geschapen
heeft door Jesum Christum.
10 Op dat nu door de ge-
meynte bekent gemaeckt worde
den Overheden ende den Mach-
ten in den hemel de veelvuldige
wijsheyt Godts:
11 Nae het eeuwige voorne-
men, dat hy gemaeckt heeft in
Christo Jesu onsen Heere:
12 In den welcken wy hebben
de vrymoedigheyt, ende den toe-

gangh met vertrouwen door het
geloove aen hem.
13 Daerom bidde ick, dat gy
niet en vertraegt in mijne ver-
druckingen voor u, 't welck is
uwe heerlickheyt.
14 Om dese oorsake buyge
ick mijne knien tot den Vader
onses Heeren Jesu Christi,
15 Uyt welcken al het ge-
slachte in de hemelen ende op
de aerde genaemt wort,
16 Op dat hy u geve, nae den
rijckdom sijner heerlickheyt,
met kracht versterckt te worden
door sijnen Geest in den inwen-
digen mensche:
17 Op dat Christus door het
geloove in uwe herten woone,
ende gy in de liefde gewortelt,
ende gegrondet zijt:
18 Op dat gy ten vollen kon-
det begrijpen met alle de hey-
lige, welcke de breette, ende
lengte, ende diepte, ende hoogte
zy,
19 Ende bekennen de liefde
Christi, die de kennisse te boven
gaet, op dat gy vervult wort tot
alle de volheyt Godts.
20 Hem nu die machtigh is,
meer als overvloedelick te doen
boven al dat wy bidden ofte
dencken, nae de kracht die in
ons werckt,
21 Hem [segge ick] zy de
heerlickheyt in de gemeynte,
door Christum Jesum in alle
geslachten tot alle eeuwigheyt,
Amen.

Het 4. Capittel.

SO bidde ick u dan, ick de
gevangen in den Heere, dat
gy wandelt weerdiglick der roe-
pinge, met welcke gy geroepen
zijt:
2 Met alle ootmoedigheyt
ende sachtmoedigheyt, met
lanckmoedigheyt, verdragende
malkanderen in liefde:
3 U beneerstigende te behou-
den de eenigheyt des Geests
door den bant des vredes.
4 Eén lichaem is het, ende
één Geest, gelijckerwijs gy oock
geroepen zijt tot éénе hope uwer
beroepinge:
5 Eén Heere, één geloove,
één Doop:
6 Eén Godt ende Váder van
alle, die daer is boven alle, ende
door alle, ende in u alle.
7 Maer elck-een van ons is de
genade gegeven nae de mate
der gave Christi.
8 Daerom segt hy, Als hy op-
gevaren is in de hoogte, heeft hy
de gevanckenisse gevangen ge-
nomen, ende heeft den men-
schen gaven gegeven.
9 Nu dit, Hy is opgevaren,
wat is 't, dan dat hy oock eerst
is nedergedaelt in de nederste
deelen der aerde?
10 Die nedergedaelt is, is de
selve oock die opgevaren is verre
boven alle de hemelen, op dat
hy alle dingen vervullen soude.
11 Ende de selve heeft ge-
geven sommige tot Apostelen,
ende sommige tot Propheten,
ende sommige tot Euangelisten,
ende sommige tot Herders ende
Leeraers:
12 Tot de volmakinge der
heyligen, tot het werck der be-
dieninge, tot opbouwinge des
lichaems Christi.
13 Tot dat wy alle sullen ko-
men tot de eenigheyt des geloofs
ende der kennisse des Soons
Godts, tot eenen volkomenen
man, tot de mate der grootte
der volheyt Christi:
14 Op dat wy niet meer kin-
deren en souden zijn, die als de
vloet beweegt ende omgevoert
worden met allen wint der leere,
door de bedriegerye der men-
schen, door arglistigheyt om

listelick tot dwalinge te brengen:
15 Maer de waerheyt betrachtende in liefde, allesins souden opwassen in hem die het Hooft is, [namelick] Christus:
16 Uyt welcken het geheel lichaem bequamelick t'samengevoegt, ende t'samenvastgemaeckt zijnde, door alle voegselen der toebrenginge, nae de werckinge van een yegelick deel in [sijne] mate, den wasdom des lichaems bekomt, tot sijns selfs opbouwinge in de liefde.
17 Ick segge dan dit, ende betuyge het in den Heere, dat gy niet meer en wandelt gelijck als de andere Heydenen wandelen in de ydelheyt hares gemoets,
18 Verduystert in het verstant, vervreemt zijnde van het leven Godts, door de onwetentheyt die in haer is, door de verhardinge hares herten.
19 Welcke ongevoeligh geworden zijnde, hebben haerselven overgegeven tot ontuchtigheyt, om alle onreynigheyt gieriglick te bedrijven.
20 Doch gy en hebt Christum alsoo niet geleert:
21 Indien gy maer hem gehoort hebt, ende door hem geleert zijt, gelijck de waerheyt in Jesu is:
22 [Te weten] dat gy soudet afleggen, aengaende de voorige wandelinge, den ouden mensche, die verdorven wort door de begeerlickheden der verleydinge:
23 Ende dat gy soudet vernieuwt worden in den geest uwes gemoets,
24 Ende den nieuwen mensche aendoen, die nae Godt geschapen is in ware rechtveerdigheyt ende heyligheyt.
25 Daerom legget af de leugen, ende spreket de waerheyt een yegelick met sijnen naesten: want wy zijn malkanders leden.
26 Wort toornigh, ende en sondigt niet: de sonne en gae niet onder over uwe toornigheyt:
27 Noch en geeft den duyvel geen plaetse.
28 Die gestolen heeft, en stele niet meer, maer arbeyde liever, werckende dat goet is met de handen, op dat hy hebbe mede te deelen den genen die noot heeft.
29 Geen vuyle reden en gae uyt uwen mont: maer so daer eenige goede [reden] is tot nuttige stichtinge, op dat sy genade geve dien diese hooren.
30 Ende en bedroeft den Heyligen Geest Godts niet, door welcken gy versegelt zijt tot den dagh der verlossinge.
31 Alle bitterheyt, ende toornigheyt, ende gramschap, ende geroep, ende lasteringe, zy van u geweert, met alle boosheyt.
32 Maer zijt tegen malkanderen goedertieren, barmhertigh, vergevende malkanderen, gelijckerwijs oock Godt in Christo ulieden vergeven heeft.

HET 5. CAPITTEL.

ZYT dan navolgers Godts, als geliefde kinderen:
2 Ende wandelt in de liefde, gelijckerwijs oock Christus ons lief gehadt heeft, ende hemselven voor ons heeft overgegeven tot een offerhande ende een slachtoffer Gode, tot eenen welrieckenden reuck.
3 Maer hoererye ende alle onreynigheyt, ofte gierigheyt, en laet oock onder u niet genaemt worden, gelijckerwijs het den heyligen betaemt:

4 Noch oneerbaerheyt, noch
sot-geklap, ofte geckerye, welcke
niet en betamen: maer veel
meer dancksegginge.
5 Want dit weet gy, dat geen
hoereerder, ofte onreyne, ofte
gierigaert, die een afgodendie-
naer is, erffenisse en heeft in
het Koninckrijcke Christi ende
Godts.
6 Dat u niemant en verleyde
met ydele woorden: want om
dese dingen komt de toorne
Godts over de kinderen der on-
gehoorsaemheyt.
7 So en zijt dan hare mede-
genooten niet.
8 Want gy waert eertijts duys-
ternisse, maer nu zijt gy licht
in den Heere: wandelt als kin-
deren des lichts:
9 (Want de vrucht des Geests
is in alle goedigheyt, ende recht-
veerdigheyt, ende waerheyt.)
10 Beproevende wat den Heere
welbehagelick zy.
11 Ende en hebt geen ge-
meynschap met de onvrucht-
bare wercken der duysternisse,
maer bestraftse oock veel eer.
12 Want het gene heymelick
van haer geschiet, is schande-
lick oock te seggen.
13 Maer alle dese dingen, van
het licht bestraft zijnde, worden
openbaer. Want al dat open-
baer maeckt, is licht.
14 Daerom segt hy, Ont-
waeckt gy die slaept, ende staet
op uyt den dooden, ende Chris-
tus sal over u lichten.
15 Siet dan hoe gy voorsich-
telick wandelt: niet als onwijse,
maer als wijse:
16 Den tijt uytkoopende, de-
wijle de dagen boos zijn.
17 Daerom en zijt niet
onverstandigh, maer verstaet
welcke de wille des Heeren zy.
18 Ende en wort niet droncken
in wijn, waer in overdaet is, maer
wort vervult met den Geest:
19 Sprekende onder malkan-
deren met psalmen, ende lofsan-
gen, ende geestelicke liedekens:
singende, ende psalmende den
Heere in uw' herte:
20 Danckende alle tijt over
alle dingen Godt ende den Va-
der, in den name onses Heeren
Jesu Christi:
21 Malkanderen onderdanigh
zijnde in de vreese Godts.
22 Gy vrouwen weest uwe
eygene mannen onderdanigh,
gelijck den Heere:
23 Want de man is het hooft
des wijfs, gelijck oock Christus
het Hooft der gemeynte is: ende
hy is de Behouder des lichaems.
24 Daerom gelijck de ge-
meynte Christo onderdanigh is,
alsoo oock de vrouwen hare ey-
gene mannen in alles.
25 Gy mannen hebt uwe ey-
gene vrouwen lief, gelijck oock
Christus de gemeynte lief ge-
hadt heeft, ende hemselven voor
haer heeft overgegeven:
26 Op dat hyse heyligen
soude, [haer] gereynigt hebben-
de met het badt des waters door
het woort:
27 Op dat hyse hemselven
soude heerlick voorstellen, een
gemeynte die geen vlecke ofte
rimpel en heeft, ofte yet derge-
lijcke, maer dat sy soude hey-
ligh zijn ende onberispelick.
28 Alsoo zijn de mannen
schuldigh hare eygene vrouwen
lief te hebben, gelijck hare ey-
gene lichamen. Die sijne eygene
vrouwe lief heeft, die heeft hem-
selven lief.
29 Want niemant en heeft
ooyt sijn eygen vleesch gehaet,
maer hy voedt het, ende onder-
houdt het, gelijckerwijs oock de
Heere de gemeynte.
30 Want wy zijn leden sijns
lichaems, van sijnen vleesche,

ende van sijne beenen.
31 Daerom sal een mensche sijnen vader ende moeder verlaten, ende sal sijn wijf aenhangen: ende sy twee sullen tot één vleesch wesen.
32 Dese verborgenheyt is groot: doch ick segge [dit, siende] op Christum, ende op de gemeynte.
33 So dan oock gylieden elck in het bysonder, een yegelick hebbe sijn eygen vrouwe alsoo lief als hemselven: ende de vrouwe [sie] dat sy den man vreese.

HET 6. CAPITTEL.

GY kinderen zijt uwen ouderen gehoorsaem in den Heere: want dat is recht.
2 Eert uwen vader, ende moeder, (het welck het eerste gebodt is met een belofte,)
3 Op dat het u wel gae, ende [dat] gy lange leeft op de aerde.
4 Ende gy vaders en verweckt uwe kinderen niet tot toorne, maer voedtse op in de leeringe ende vermaninge des Heeren.
5 Gy dienstknechten zijt gehoorsaem [uwen] heeren nae den vleesche, met vreese ende beeven, in eenvoudigheyt uwes herten, gelijck als Christo:
6 Niet nae oogendienst, als menschenbehagers, maer als dienstknechten Christi, doende den wille Godts van herten,
7 Dienende met goetwilligheyt den Heere, ende niet den menschen.
8 Wetende dat so wat goet een yegelick gedaen sal hebben, hy dat selve van den Heere sal ontfangen, het zy dienstknecht, het zy vrye.
9 Ende gy heeren doet het selve by haer, nalatende de dreyginge: als die wetet dat oock uw' selfs Heere in de hemelen is, ende [dat] geen aenneminge des persoons by hem en is.
10 Voorders, mijne broeders, wordet krachtigh in den Heere, ende in de sterckte sijner macht.
11 Doet aen de geheele wapenrustinge Godts, op dat gy konnet staen tegen de listige omleydingen des duyvels.
12 Want wy en hebben den strijt niet tegen vleesch ende bloet, maer tegen de Overheden, tegen de Machten, tegen de Gewelthebbers der werelt, der duysternisse deser eeuwe, tegen de geestelicke boosheden in de lucht.
13 Daerom neemt aen de geheele wapenrustinge Godts, op dat gy konnet wederstaen in den boosen dagh, ende alles verricht hebbende, staende blijven.
14 Staet dan, uwe lenden omgegordt hebbende met de waerheyt, ende aengedaen hebbende de borstwapen der gerechtigheyt:
15 Ende de voeten geschoeyt hebbende met bereydtheyt des Euangeliums des vredes.
16 Boven al aengenomen hebbende den schilt des geloofs, met welcken gy alle de vyerige pijlen des boosen sult konnen uytblusschen:
17 Ende neemt den helm der saligheyt, ende het sweert des Geests, het welck is Godts woort:
18 Met alle biddinge ende smeeckinge, biddende tot aller tijt in den geest, ende tot het selve wakende met alle gedurigheyt ende smeeckinge voor alle de heylige:
19 Ende voor my, op dat my het woort gegeven worde in de openinge mijns monts met vrymoedigheyt, om de verborgenheyt des Euangeliums bekent te maken,

20 Waer over ick een gesante ben in een keten, op dat ick in 't selve vrymoedelick magh spreken, gelijck my betaemt te spreken.

21 Ende op dat oock gy moogt weten het gene my aengaet, [ende] wat ick doe, [dat] alles sal u Tychicus de geliefde broeder ende getrouwe dienaer in den Heere bekent maken:

22 Den welcken ick tot dien selven eynde tot u gesonden hebbe, op dat gy onse saken soudet weten, ende hy uwe herten soude vertroosten.

23 Vrede zy den broederen, ende liefde met geloove, van Godt den Vader, ende den Heere Jesu Christo.

24 De genade [zy] met alle de gene die onsen Heere Jesum Christum lief hebben in onverderflickheyt. Amen.

DE SENDBRIEF
DES APOSTELS PAULI
AEN DE
PHILIPPENSEN.

HET EERSTE CAPITTEL.

PAULUS ende Timotheus, dienstknechten Jesu Christi, alle den heyligen in Christo Jesu die te Philippis zijn, met de Opsienders ende Diakenen:

2 Genade zy u ende vrede van Godt onsen Vader, ende den Heere Jesu Christo.

3 Ick dancke mijnen Godt soo dickwijls als ick uwer gedencke,

4 (Alle tijt in allen mijnen gebede voor u allen, met blijtschap het gebedt doende,)

5 Over uwe gemeynschap aen het Euangelium, van den eersten dagh af tot nu toe:

6 Vertrouwende dit selve, dat hy die in u een goet werck begonnen heeft, [dat] voleyndigen sal tot op den dagh Jesu Christi:

7 Gelijck het by my recht is dat ick van u alle dit gevoele, om dat ick in [mijn] herte houde, dat gy, beyde in mijne banden, ende [in mijne] verantwoordinge, ende bevestinge des Euangeliums, gy alle [segge ick], mijner genade mede-deelachtigh zijt.

8 Want Godt is mijn getuyge, hoe seer ick begeerigh ben nae u alle, met innerlicke bewegingen Jesu Christi.

9 Ende dit bidde ick [Godt], dat uwe liefde nogh meer ende meer overvloedigh worde in erkentenisse, ende alle gevoelen:

10 Op dat gy beproevet de dingen die [daer van] verschillen, op dat gy oprecht zijt, ende sonder aenstoot te geven, tot den dagh Christi:

11 Vervult met vruchten der

gerechtigheyt, die door Jesum
Christum zijn, tot heerlickheyt
ende prijs Godes.
12 Ende ick wil dat gy weet,
broeders, dat het gene aen my
[is geschiet] meer tot bevoor-
deringe des Euangeliums geko-
men is:
13 Also dat mijne banden in
Christo openbaer geworden zijn
in 't gantsche Rechthuys, ende
allen anderen:
14 Ende [dat] het meerder
[deel] der broederen in den
Heere door mijne banden ver-
trouwen gekregen hebbende,
overvloedelicker het woort on-
bevreest durven spreken.
15 Sommige prediken oock
wel Christum door nijt ende
twist, maer sommige oock door
goetwilligheyt.
16 D' eene verkondigen wel
Christum uyt twistinge, niet
suyverlick, meynende mijne
banden verdruckinge toe te
brengen:
17 Doch dese uyt liefde, de-
wijle sy weten dat ick tot ver-
antwoordinge des Euangeliums
gesett ben.
18 Wat dan? Nochtans wort
Christus op allerley wijse, het
zy onder een decksel, het zy in
der waerheyt, verkondigt: ende
daer in verblijde ick my, ja ick
sal my oock verblijden.
19 Want ick weet' dat dit my
ter saligheyt gedyen sal door
uw gebedt, ende toebrenginge
des Geests Jesu Christi,
20 Volgens mijne ernstige
verwachtinge ende hope, dat
ick in geene sake en sal be-
schaemt worden: maer [dat] in
alle vrymoedigheyt, gelijck alle
tijt, [alsoo] oock nu Christus sal
groot gemaeckt worden in mijn
lichaem, het zy door het leven,
het zy door de doot.
21 Want het leven is my
Christus, ende het sterven is
[my] gewin.
22 Maer of te leven in den
vleesche, het selve my oorbaer-
lick zy, ende wat ick verkiesen
sal en weet' ick niet.
23 Want ick worde van dese
twee gedrongen, hebbende be-
geerte om ontbonden te worden,
ende met Christo te zijn: want
[dat] is seer verre het beste:
24 Maer in den vleesche te
blijven, is noodiger om uwent
wille.
25 Ende dit vertrouwe ende
weet' ick, dat ick sal blijven,
ende met u alle sal verblijven
tot uwer bevoorderinge, ende
blijtschap des geloofs:
26 Op dat uwe roem in Chris-
to Jesu overvloedigh zy aen my,
door mijne tegenwoordigheyt
wederom by u.
27 Alleenlick wandelt weer-
diglick den Euangelio Christi,
op dat het zy ick kome ende u
sie, 't zy ick afwesigh ben, ick
van uwe saken magh hooren,
dat gy staet in éénen geest, met
één gemoet gesamentlick strij-
dende door het geloove des
Euangeliums:
28 Ende dat gy in geen dingh
verschrickt en wort van de gene
die tegenstaen: het welcke haer
wel een bewijs is des verderfs,
maer u der saligheyt, ende dat
van Godt.
29 Want u is uyt genade ge-
geven in de sake Christi, niet
alleen in hem te gelooven, maer
oock voor hem te lijden:
30 Den selven strijt hebben-
de, hoedanigen gy in my gesien
hebt, ende nu in my hoort.

HET 2. CAPITTEL.

INDIENDER dan eenige ver-
troostinge is in Christo, in-
diender eenige troost is der lief-

14 Maer één dingh [doe ick],
vergetende 't gene dat achter is,
ende streckende my tot het ge-
ne dat vooren is, jage ick nae
het wit tot den prijs der roe-
pinge Godts, die van boven is in
Christo Jesu.
15 Soo vele dan als wy vol-
maeckt zijn, laet ons dit gevoe-
len: ende indien gy yet ander-
sins gevoelt, oock dat sal u Godt
openbaren.
16 Doch daer wy toe geko-
men zijn, laet ons [daer in] nae
den selven regel wandelen, laet
ons het selve gevoelen.
17 Weest mede mijne navol-
gers, broeders, ende merckt op
de gene die alsoo wandelen, ge-
lijck gy ons tot een voorbeelt
hebt.
18 Want vele wandelen [an-
ders]: van dewelcke ick u dick-
mael gesegt hebbe, ende nu oock
weenende segge, datse vyanden
des kruyces Christi zijn.
19 Welcker eynde is het ver-
derf, welcker Godt is de buyck,
ende [welcker] heerlickheyt is in
hare schande, dewelcke aerd-
sche dingen bedencken.
20 Maer onse wandel is in de
hemelen, waer uyt wy oock den
Saligmaker verwachten, [name-
lick] den Heere Jesum Chris-
tum:
21 Die ons vernedert lichaem
veranderen sal, op dat het selve
gelijckformigh worde sijnen
heerlicken lichame, nae de
werckinge waer door hy oock
alle dingen hemselven kan on-
derwerpen.

HET 4. CAPITTEL.

SO dan, mijne geliefde ende
seer gewenschte broeders,
mijne blijtschap ende kroone,
staet alsoo in den Heere, ge-
liefde.
2 Ick vermane Euodiam,
ende ick vermane Syntychen,
dat sy eensgesint zijn in den
Heere.
3 Ende ick bidde oock u, gy
[mijn] oprechte medegesel, zijt
dese [vrouwen] behulpigh, die
met my gestreden hebben in
den Euangelio, oock met Cle-
mens, ende de andere mijne
mede-arbeyders, welcker namen
zijn in het boeck des levens.
4 Verblijdt u in den Heere
alle tijt: wederom segge ick,
Verblijdt u.
5 Uwe bescheydenheyt zy alle
menschen bekent. De Heere is
naeby.
6 Weest in geen dingh be-
sorgt: maer laet uwe begeerten
in alles, door bidden ende smeec-
ken, met dancksegginge *bekent*
worden by Godt.
7 Ende de vrede Godts, die
alle verstant te boven gaet, sal
uwe herte ende uwe sinnen be-
waren in Christo Jesu.
8 Voorts, broeders, al wat
waerachtigh is, al wat eerlick
is, al wat rechtveerdigh is, al
wat reyn is, al wat lief-lick is,
al wat wel luydt, so daer eenige
deugt is, ende so daer eenige lof
is, dat selve bedenckt.
9 Het gene gy oock geleert,
ende ontfangen, ende gehoort,
ende in my gesien hebt, dat
doet: ende de Godt des vredes
sal met u zijn.
10 Ende ick ben grootelicks
verblijdt geweest in den Heere,
dat gy nu eenmael wederom ver-
wackert zijt om aen my te ge-
dencken: waer aen gy oock ge-
dacht hebt, maer gy en hebt de
gelegenheyt niet gehadt.
11 Niet dat ick [dit] segge
van wegen gebreck: want ick
hebbe geleert vergenoegt te zijn
in 't gene ick ben.
12 Ende ick weet' vernedert
te worden, ick weet' oock over-

vloet te hebben: allesins ende
in: allen ben ick onderwesen,
beyde versadigt te zijn, ende
honger te lijden, beyde over-
vloet te hebben, ende gebreck
te lijden.
13 Ick vermagh alle dingen
door Christum die my kracht
geeft.
14 Nochtans hebt gy welge-
daen, dat gy met mijne ver-
druckinge gemeynschap gehad
hebt.
15 Ende oock gy Philippen-
sen wetet, dat in het begin des
Euangeliums, doe ick van Ma-
cedonien vertrocken ben, geene
gemeynte my [yet] medege-
deelt heeft tot rekeninge van
uytgaef ende ontfangh, dan gy
alleen.
16 Want oock in Thessalonica
hebt gy my eenmael ende an-
dermael gesonden tot nootdruft.
17 Niet dat ick gave soecke,
maer ick soecke de vrucht die
overvloedigh is tot uwe reke-
ninge.
18 Maer ick hebbe alles ont-
fangen, ende ick hebbe over-
vloet: ick ben vervult gewor-
den, als ick van Epaphrodito
ontfangen hebbe, dat van u
[gesonden was], [als] eenen wel-
rieckenden reuck, een aenge-
name offerhande, Gode welbe-
hagelick.
19 Doch mijn Godt sal nae
sijnen rijckdom vervullen alle
uwe nootdruft, in heerlickheyt
door Christum Jesum.
20 Onsen Godt nu ende Va-
der zy de heerlickheyt in alle
eeuwigheyt. Amen.
21 Groetet alle heylige in
Christo Jesu. U groeten de
broeders die met my zijn.
22 Alle de heylige groeten u,
ende meest die van het huys
des Keysers zijn.
23 De genade onses Heeren Je-
su Christi zy met u allen. Amen.

DE SENDBRIEF

DES APOSTELS PAULI

AEN DE

COLOSSENSEN.

HET EERSTE CAPITTEL.

PAULUS, een Apostel Jesu
Christi, door den wille
Godts, ende Timotheus de broe-
der,
2 Den heyligen ende geloo-
vigen broederen in Christo, die
te Colossen zijn: Genade zy u
ende vrede van Godt onsen
Vader, ende den Heere Jesu
Christo.
3 Wy dancken den Godt ende
Vader onses Heeren Jesu Chris-
ti, altijt voor u biddende:
4 Also wy van uw' geloove in
Christo Jesu gehoort hebben,
ende van de liefde die [gy hebt]

tot alle heyligen:
5 Om de hope die u wechgelegt is in de hemelen, van welcke
gy te vooren gehoort hebt, door
het woort der waerheyt [namelick] des Euangeliums:
6 Het welck tot u gekomen
is, gelijck oock in de geheele
werelt: ende het brengt vruchten voort, gelijck oock onder u,
van dien dagh af dat gy gehoort
hebt, ende de genade Godts in
waerheyt bekent hebt:
7 Gelijck gy oock geleert
hebt van Epaphra onsen geliefden mededienstknecht, dewelcke
een getrouw dienaer Christi is
voor u:
8 Die ons oock verklaert heeft
uwe liefde in den Geest.
9 Daerom oock wy, van dien
dagh af dat wy het gehoort hobben, niet op en houden voor u
te bidden, ende te begeeren dat
gy moogt vervult worden met
de kennisse van sijnen wille, in
alle wijsheyt ende geestelick verstant:
10 Op dat gy moogt wandelen weerdiglick den Heere tot
alle behaeglickheyt, in alle
goede wercken vrucht dragende, ende wassende in de kennisse Godts:
11 Met alle kracht bekrachtigt zijnde, nae de sterckte sijner heerlickheyt, tot alle lijdsaemheyt ende lanckmoedigheyt
met blijtschap:
12 Danckende den Vader,
die ons bequaem gemaeckt heeft
om deel [te hebben] in de erve
der heyligen in het licht:
13 Die ons getrocken heeft
uyt de macht der duysternisse,
ende overgesett heeft in het
Koninckrijcke des Soons sijner
liefde,
14 In den welcken wy de verlossinge hebben door sijn bloet,
[namelick] de vergevinge der
sonden.
15 Dewelcke is het beelt des
onsienlicken Godts, de eerstgeboren aller creature.
16 Want door hem zijn alle
dingen geschapen, die in de
hemelen ende die op de aerde
zijn, die sienlick ende die onsienlick zijn, het zy throonen,
het zy heerschappyen, het sy
overheden, het zy machten:
alle dingen zijn door hem ende
tot hem geschapen:
17 Ende hy is voor alle dingen, ende alle dingen bestaen te
samen door hem.
18 Ende hy is het Hooft des
lichaems, [namelick] der gemeynte, hy die het begin is, de
eerstgeboren uyt den dooden,
op dat hy in allen de eerste soude zijn.
19 Want het is [des Vaders]
welbehagen geweest, dat in hem
alle de volheyt woonen soude:
20 Ende dat hy door hem
vrede gemaeckt hebbende door
het bloet sijns kruyces, door
hem [segge ick] alle dingen versoenen soude tot hemselven, het
zy de dingen die op de aerde,
het zy de dingen die in de hemelen zijn.
21 Ende hy heeft u die eertijts vervreemd waert, ende vyanden door het verstant, in de
boose wercken, nu oock versoent,
22 In het lichaem sijnes
vleeschs, door den doot, op dat
hy u soude heyligh ende onberispelick ende onbeschuldelick
voor hem stellen:
23 Indien gy maer blijft in 't
geloove gefondeert ende vast,
ende niet beweegt en wort van
de hope des Euangeliums, dat
gy gehoort hebt, het welcke gepredickt is onder alle de creature die onder den hemel is;
van 't welck ick Paulus een die-

naer geworden ben:
24 Die my nu verblijde in mijn lijden voor u, ende vervulle in mijn vleesch de overblijfselen van de verdruckingen Christi, voor sijn lichaem, het welck is de gemeynte:
25 Welcker dienaer ick geworden ben nae de bedeelinge Godts, die my gegeven is aen u, om te vervullen het woort Godts:
26 [Namelick] de verborgenheyt die verborgen is geweest van [alle] eeuwen ende van [alle] geslachten, maer nu geopenbaert is aen sijne heyligen,
27 Aen wien Godt heeft willen bekent maken, welcke daer zy de rijckdom der heerlickheyt deser verborgenheyt onder de Heydenen, welcke is Christus onder u, de hope der heerlickheyt:
28 Den welcken wy verkondigen, vermanende een yegelick mensche, ende leerende een yegelick mensche, in alle wijsheyt, op dat wy souden een yegelick mensche volmaeckt stellen in Christo Jesu.
29 Waer toe ick oock arbeyde, strijdende nae sijne werckinge die in my werckt met kracht.

Het 2. Capittel.

WANT ick wil dat gy wetet hoe grooten strijt ick voor u hebbe, ende [voor] de gene die te Laodicea zijn, ende soo vele als 'er mijn aengesicht in den vleesche niet en hebben gesien:
2 Op dat hare herten vertroost mogen worden, ende sy t'samengevoegt zijn in de liefde, ende [dat] tot allen rijckdom der volle verseckertheyt des verstants, tot kennisse der verborgenheyt Godts ende des Vaders ende Christi:
3 In den welcken alle de schatten der wijsheyt ende der kennisse verborgen zijn.
4 Ende dit segge ick, op dat niet yemant u en misleyde met beweegredenen die eenen schijn hebben.
5 Want hoewel ick met het vleesch van [u] ben, nochtans ben ick met den geest by u, my verblijdende ende siende uwe ordeninge, ende de vastigheyt uwes geloofs in Christum.
6 Gelijck gy dan Christum Jesum den Heere hebt aengenomen, wandelt [alsoo] in hem:
7 Gewortelt ende opgebouwt in hem, ende bevestigt in het geloove, gelijckerwijs gy geleert zijt, overvloedigh zijnde in het selve, met dancksegginge.
8 Siet toe dat niemant u als eenen roof en vervoere door de Philosophie, ende ydele verleydinge, nae de overleveringe der menschen, nae de eerste beginselen der werelt, ende niet nae Christum.
9 Want in hem woont alle de volheyt der Godtheyt lichamelick:
10 Ende gy zijt in hem volmaeckt, die het Hooft is van alle Overheyt ende Macht:
11 In welcken gy oock besneden zijt met een Besnijdenisse die sonder handen geschiet, in de uyttreckinge des lichaems der sonden des vleeschs, door de Besnijdenisse Christi:
12 Zijnde met hem begraven in den Doop, in welcken gy oock met [hem] opgeweckt zijt, door het geloove der werckinge Godts, die hem uyt den dooden opgeweckt heeft.
13 Ende hy heeft u als gy doot waert in de misdaden, ende [in] de voorhuyt uwes vleeschs,

mede levendigh gemaeckt met
hem, alle [uwe] misdaden u ver-
gevende:
14 Uytgewischt hebbende het
hantschrift dat tegen ons was in
insettingen [bestaende], 't welck
[segge ick] eeniger wijse ons te-
gen was, ende heeft dat selve
uyt het midden wechgenomen,
het selve aen het kruys gena-
gelt hebbende:
15 [Ende] de Overheden
ende de Machten uytgetogen
hebbende, heeft hy die in 't
openbaer ten toone gestelt, ende
heeft door het selve over haer
getriumpheert.
16 Dat u dan niemant en oor-
deele in spijse ofte in dranck,
ofte in het stuck des feest[daegs],
ofte der nieuwe mane, ofte der
Sabbathen:
17 Welcke zijn een schaduwe
der toekomende dingen; maer
het lichaem is Christi.
18 Dat [dan] niemant u en
overheersche nae sijnen wille in
nedrigheyt ende dienst der En-
gelen, intredende in 't gene hy
niet gesien en heeft, te vergeefs
opgeblasen zijnde door het ver-
stant sijnes vleeschs:
19 Ende het Hooft niet be-
houdende, uyt het welcke het
geheele lichaem door de t'sa-
menvoegselen ende t'samenbin-
dingen voorsien ende t'samenge-
voegt zijnde, opwast met God-
delicken wasdom.
20 Indien gy dan met Christo
de eerste-beginselen der werelt
zijt afgestorven, wat wort gy, ge-
lijck of gy in de werelt leefdet,
met insettingen belast?
21 [Namelick] en raeckt niet,
noch en smaeckt niet, noch en
roert niet aen:
22 Welcke dingen alle ver-
derven door het gebruyck, [in-
gevoert] nae de geboden ende
leeringen der menschen:
23 Dewelcke wel hebben
eene [schijn]reden van wijsheyt
in eygenwilligen [Godts]dienst,
ende nedrigheyt, ende [in] het
lichaem niet te sparen, [doch]
en zijn niet in eenige weer-
de, [maer] tot versadinge des
vleeschs.

HET 3. CAPITTEL.

INDIEN gy dan met Christo
opgeweckt zijt, so soeckt de
dingen die boven zijn, daer
Christus is sittende aen de rech-
ter[hant] Godts:
2 Bedenckt de dingen die
boven zijn, niet die op de aerde
zijn.
3 Want gy zijt gestorven,
ende uw leven is met Christo
verborgen in Gode.
4 Wanneer [nu] Christus sal
geopenbaert zijn, die ons leven
is, dan sult oock gy met hem
geopenbaert worden in heerlick-
heyt.
5 Doodet dan uwe leden die
op de aerde zijn, [namelick]
hoererye, onreynigheyt, [schan-
delicke] beweginge, quade be-
geerlickheyt, ende de gierigheyt,
welcke is afgodendienst.
6 Om welcke de toorne Godts
komt over de kinderen der on-
gehoorsaemheyt:
7 In dewelcke oock gy eertijts
hebt gewandelt, doe gy in de-
selve leefdet.
8 Maer nu legt oock gy dit
alles af, [namelick] gramschap,
toornigheyt, quaetheyt, laste-
ringe, vuyl spreken uyt uwen
mont.
9 En liegt niet tegen malkan-
deren, dewijle gy uytgedaen
hebt den ouden mensche met
sijne wercken:
10 Ende aengedaen hebt den
nieuwen [mensche] die ver-
nieuwt wort tot kennisse, nae

het evenbeelt des genen die hem
geschapen heeft:
11 Waer in niet en is Grieck
ende Jode, besnijdenisse ende
voorhuyt, Barbaer [ende] Scyth,
dienstknecht [ende] vrye: maer
Christus is alles, ende in al-
len.
12 So doet dan aen, als uyt-
verkorene Godts, heylige, ende
beminde, de innerlicke bewe-
gingen der barmhertigheyt, goe-
dertierenheyt, ootmoedigheyt,
sachtmoedigheyt, lanckmoedig-
heyt:
13 Verdragende malkanderen,
ende vergevende d' een den an-
deren, so yemant tegen yemant
[eenige] klachte heeft: gelijc-
kerwijs als Christus u vergeven
heeft, [doet] oock gy alsoo.
14 Ende boven dit alles [doet
aen] de liefde, dewelcke is de
bant der volmaecktheyt.
15 Ende de vrede Godts heer-
sche in uwe herten, tot welcken
gy oock geroepen zijt in één lic-
haem: ende weest danckbaer.
16 Het woort Christi woone
rijckelick in u in alle wijsheyt:
leert ende vermaent malkande-
ren, met psalmen ende lofsan-
gen, ende geestelicke liedekens,
singende den Heere met aenge-
naemheyt in uwe herte.
17 Ende al wat gy doet met
woorden ofte met wercken, [doet]
het alles in den name des Hee-
ren Jesu, danckende Godt ende
den Vader door hem.
18 Gy vrouwen zijt uwe ey-
gene mannen onderdanigh, ge-
lijck het betaemt in den Heere.
19 Gy mannen hebt uwe vrou-
wen lief, ende en wort niet ver-
bittert tegen haer.
20 Gy kinderen zijt [uwen]
ouderen gehoorsaem in alles:
want dat is den Heere welbeha-
gelick.
21 Gy vaders, en tergt uwe
kinderen niet: op dat sy niet
moedeloos en worden.
22 Gy dienstknechten, zijt in
alles gehoorsaem [uwen] heeren
nae den vleesche, niet met oo-
gendiensten als menschenbeha-
gers, maer met eenvoudigheyt
des herten, vreesende Godt.
23 Ende al wat gy doet, dat
doet van herten als den Heere,
ende niet den menschen:
24 Wetende dat gy van den
Heere sult ontfangen de vergel-
dinge der erffenisse: want gy
dient den Heere Christo.
25 Maer die onrecht doet, die
sal het onrecht dragen dat hy
gedaen heeft: ende daer en is
geen uytneminge des persoons.

Het 4. Capittel.

GY heeren doet [uwen] dienst-
knechten recht ende ge-
lijck, wetende dat oock gy eenen
Heere hebt in de hemelen.
2 Houdt sterck aen in het ge-
bedt, ende waeckt in 't selve
met dancksegginge:
3 Biddende met eenen oock
voor ons, dat Godt ons de deure
des woorts opene, om te spreken
de verborgenheyt Christi, om
welcke ick oock gebonden ben:
4 Op dat ick deselve magh
openbaren, gelijck ick moet
spreken.
5 Wandelt met wijsheyt by
de gene die buyten zijn, den be-
quamen tijt uytkoopende.
6 Uw woort zy alle tijt in
aengenaemheyt, met sout be-
sprengt, op dat gy moogt weten
hoe gy eenen yegelicken moet
antwoorden.
7 Alle mijne saken sal u be-
kent maken Tychicus de gelief-
de broeder, ende getrouwe die-
naer, ende mededienstknecht in
den Heere:
8 Den welcken ick tot den

selven eynde tot u gesonden hebbe, op dat hy uwe saken wete, ende uwe herten vertrooste:

9 Met Onesimo den getrouwen ende geliefden broeder, dewelcke uyt de uwe is, sy sullen u alles bekent maken dat hier is:

10 U groet Aristarchus mijn medegevangen, ende Marcus de neve van Barnabas, welcken aengaende gy bevelen ontfangen hebt: so hy tot u komt, ontfangt hem:

11 Ende Jesus gesegt Justus, welcke uyt de Besnijdenisse zijn: dese alleen zijn [mijne] mede-arbeyders in het Koninckrijcke Godts, die my een vertroostinge geweest zijn.

12 U groet Epaphras, die uyt de uwe is, een dienstknecht Christi, alle tijt strijdende voor u in de gebeden, op dat gy staen meugt volmaeckt ende volkomen in alle den wille Godts.

13 Want ick geve hem getuygenisse dat hy grooten yver heeft over u, ende de gene die in Laodicea zijn, ende de gene die in Hierapolis zijn.

14 U groet Lucas de Medicijnmeester, de geliefde, ende Demas.

15 Groet de broederen die in Laodicea zijn, ende Nymphan, ende de gemeynte die in sijn huys is.

16 Ende wanneer dese Sendbrief van u sal gelesen zijn, maeckt datse oock in de gemeynte der Laodicensen gelesen worde: ende dat oock gy dien leest die uyt Laodicea [geschreven is].

17 Ende segt Archippo, Siet op de bedieninge die gy aengenomen hebt in den Heere, dat gy die vervullet.

18 De groetenisse met mijne hant Pauli. Gedenckt mijne banden. De genade zy met u. Amen.

DE EERSTE SENDBRIEF

DES APOSTELS PAULI

AEN DE

THESSALONICENSEN.

HET EERSTE CAPITTEL.

PAULUS, ende Silvanus, ende Timotheus, aen de gemeynte der Thessalonicensen, [welcke is] in Gode den Vader, ende den Heere Jesu Christo: Genade zy u ende vrede van Godt onsen Vader, ende den Heere Jesu Christo.

2 Wy dancken Godt altijt over u alle, uwer gedachtigh zijnde in onse gebeden:

3 Sonder ophouden gedenckende het werck uwes geloofs, ende den arbeyt der liefde, ende

de verdraegsaemheyt der hope op onsen Heere Jesum Christum, voor onsen Godt ende Vader:
4 Wetende, geliefde broeders, uwe verkiesinge van Godt:
5 Want ons Euangelium en is onder u niet alleen in woorden geweest, maer oock in kracht, ende in den Heyligen Geest, ende in vele versekertheyt: gelijck gy weet hoedanige wy onder u geweest zijn om uwent wille.
6 Ende gy zijt onse navolgers geworden, ende des Heeren, het woort aengenomen hebbende in vele verdruckinge, met blijtschap des Heyligen Geests:
7 Also dat gy voorbeelden geworden zijt allen den geloovigen in Macedonien ende Achajen.
8 Want van u is het woort des Heeren luytbaer geworden niet alleen in Macedonien ende Achajen, maer oock in alle plaetsen is uw geloove, dat [gy] op Godt [hebt], uytgegaen: so dat wy niet van noode en hebben yet [daer van] te spreken.
9 Want sy selve verkondigen van ons hoedanigen ingangh wy tot u hebben, ende hoe gy tot Godt bekeert zijt van den afgoden, om den levendigen ende waerachtigen Godt te dienen:
10 Ende sijnen Sone uyt de hemelen te verwachten, den welcken hy uyt den dooden verweckt heeft, [namelick] Jesum, die ons verlost van den toekomenden toorn.

HET 2. CAPITTEL.

WANT gy weet selve, broeders, onsen ingangh tot u, dat die niet ydel en is geweest:
2 Maer hoewel wy te vooren geleden hadden, ende oock ons smaetheyt aengedaen was, gelijck gy weet, te Philippis, so hebben wy [nochtans] vrymoedigheyt gebruyckt in onsen Godt om het Euangelium Godts tot u te spreken in veel strijts.
3 Want onse vermaninge en is niet geweest uyt verleydinge, noch uyt onreynigheyt, noch met bedrogh:
4 Maer gelijck wy van Godt beproeft zijn geweest, dat ons het Euangelium soude toebetrouwt worden, alsoo spreken wy, niet als menschen behagende, maer Gode die onse herten beproeft.
5 Want wy en hebben nooyt met pluymstrijckende woorden omgegaen, gelijck gy weet, noch met [eenigh] bedecksel van gierigheyt: Godt is getuyge.
6 Noch soeckende eere uyt menschen, noch van u, noch van andere: hoewel wy [u] tot last konden zijn als Christi Apostelen:
7 Maer wy zijn vriendelick geweest in 't midden van u, gelijck als een voedster hare kinderen koestert:
8 Alsoo wy, tot u seer genegen zijnde, hebben u geerne willen mededeelen niet alleen het Euangelium Godts, maer oock onse eygene zielen, daerom dat gy ons lief geworden waert.
9 Want gy gedenckt, broeders, onsen arbeyt ende moeyte: want nacht ende dagh werckende, op dat wy niemant onder u en souden lastigh zijn, hebben wy het Euangelium Godts onder u gepredickt.
10 Gy zijt getuygen, ende Godt, hoe heyliglick, ende rechtveerdelick, ende onberispelick wy u, die geloovet, geweest zijn.
11 Gelijck gy weet hoe wy een yegelick van u, als een vader sijne kinderen, vermaenden ende vertroosteden,

12 Ende betuygden dat gy
soudt wandelen weerdiglick
Gode, die u roept tot sijn Ko-
ninckrijck ende heerlickheyt.
13 Daerom dancken wy oock
Godt sonder ophouden, dat als
gy het woort der predikinge
Godts van ons ontfangen hebt,
gy dat aengenomen hebt, niet
[als] der menschen woort, maer
(gelijck het waerlick is) [als]
Godts woort, dat oock werckt in
u die geloovet.
14 Want gy, broeders, zijt
navolgers geworden der gemeyn-
ten Godts, die in Judea zijn, in
Christo Jesu: dewijle oock gy
het selve geleden hebt van uwe
eygene medeburgers, gelijck als
sy van de Joden:
15 Welcke oock gedoodt heb-
ben den Heere Jesum, ende
hare eygene Propheten: ende
ons hebben vervolgt, ende Gode
niet en behagen, ende alle men-
schen tegen zijn:
16 Ende verhinderen ons te
spreken tot de Heydenen, dat sy
saligh mochten worden: op dat
sy alle tijt hare sonden vervul-
len souden. Ende de toorn is
over haer gekomen tot den
eynde.
17 Maer wy, broeders van u
beroofd geweest zijnde voor een
kleyne wijle tijts, nae het aen-
gesicht, niet nae het herte,
hebben ons te overvloediger be-
neerstigt om uw aengesicht te
sien met groote begeerte.
18 Daerom hebben wy willen
tot u komen (immers ick Paulus)
eenmael ende andermael, maer
de satanas heeft ons belett:
19 Want welcke is onse hope,
ofte blijtschap, ofte kroone des
roems? En zijt gy die oock
niet voor onsen Heere Jesu
Christo in sijne toekomste?
20 Want gy zijt onse heerlick-
heyt ende blijtschap.

HET 3. CAPITTEL.

DAEROM [dese begeerte]
niet langer konnende ver-
dragen, hebben wy geerne wil-
len te Athenen alleen gelaten
worden:
2 Ende hebben gesonden Ti-
motheum onsen broeder, ende
Godts dienaer, ende onsen me-
de-arbeyder in den Euangelio
Christi, om u te versterckens,
ende u te vermanen van uw ge-
loove:
3 Op dat niemant beweegt en
worde in dese verdruckingen.
Want gy weet selve, dat wy hier
toe gestelt zijn.
4 Want oock doe wy by u
waren, voorseyden wy u, dat wy
souden verdruckt werden: ge-
lijck oock geschiet is ende gy
weet het.
5 Daerom oock [dese be-
geerte] niet langer konnende
verdragen, hebbe ick [hem] ge-
sonden om uw geloove te ver-
staen: of niet misschien de ver-
soecker u soude versocht heb-
ben, ende onse arbeyt ydel soude
wesen.
6 Maer als Timotheus nu van
ulieden tot ons gekomen was,
ende ons de goede boodschap
gebracht hadde van uw geloove
ende liefde, ende dat gy altijt
goede gedachtenisse van ons
hebt, seer begeerigh zijnde om
ons te sien, gelijck wy oock om
ulieden:
7 So zijn wy daerom, broe-
ders, over u in alle onse verdruc-
kinge ende noot vertroost ge-
worden door uw geloove:
8 Want nu leven wy, indien
gy [vast] staet in den Heere.
9 Want wat danckseggingе
konnen wy Gode tot vergeldinge
wedergeven voor u, van wegen
alle de blijtschap, waer mede wy

ons om uwent wille verblijden voor onsen Godt,

10 Nacht ende dagh seer overvloedelick biddende om uw aengesicht te mogen sien, ende te volmaken het gene aen uw geloove gebreeckt?

11 Doch onse Godt ende Vader selve, ende onse Heere Jesus Christus rechte onsen wegh tot u.

12 Ende de Heere vermeerdere u, ende make [u] overvloedigh in de liefde tegen malkanderen, ende tegen alle, gelijck wy oock zijn tegen u:

13 Op dat hy uwe herten versterckе om onberispelick te zijn in heyligmakinge, voor onsen Godt ende Vader, in de toekomste onses Heeren Jesu Christi met alle sijne heylige.

HET 4. CAPITTEL.

VOORTS dan, broeders, wy bidden ende vermanen u in den Heere Jesu, gelijck gy van ons ontfangen hebt, hoe gy moet wandelen ende Gode behagen, dat gy [daer in] meer overvloedigh wort.

2 Want gy wetet wat bevelen wy u gegeven hebben door den Heere Jesum.

3 Want dit is de wille Godts, uwe heyligmakinge: dat gy u onthoudt van de hoererye:

4 Dat een yegelick van u wete sijn vat te besitten in heyligmakinge ende eere:

5 Niet in [quade] beweeginge der begeerlickheyt, gelijck als de Heydenen die Godt niet en kennen.

6 Dat niemant sijnen broeder en vertrede, noch en bedriege in [sijne] handelinge: want de Heere is een wreker over alle dese, gelijck wy u oock te voren geseght, ende betuygt hebben.

7 Want Godt en heeft ons niet geroepen tot onreynigheyt, maer tot heyligmakinge.

8 So dan die [dit] verwerpt, die en verwerpt geen mensche, maer Godt, die oock sijnen Heyligen Geest in ons heeft gegeven.

9 Van de broederlicke liefde nu en hebt gy niet van noode dat ick u schrijve; want gy selve zijt van Godt geleert om malkanderen lief te hebben.

10 Want gy doet oock het selve aen alle de broederen, die in geheel Macedonien zijn. Maer wy vermanen u, broeders, dat gy meer overvloedigh wort:

11 Ende dat gy u beneerstigt stille te zijn, ende uwe eygene dingen te doen, ende te wercken met uwe eygene handen, gelijck wy u bevolen hebben:

12 Op dat gy eerlick wandelt by de gene die buyten zijn, ende geenes dings van noode en hebbet.

13 Doch, broeders, ick en wil niet dat gy onwetende zijt van de gene die ontslapen zijn, op dat gy niet bedroeft en zijt, gelijck als de andere die geen hope en hebben.

14 Want indien wy gelooven dat Jesus gestorven is, ende opgestaen, alsoo sal oock Godt de gene die ontslapen zijn in Jesu, [weder]brengen met hem.

15 Want dat seggen wy u door het woort des Heeren, dat wy die levendigh overblijven sullen tot de toekomste des Heeren, niet en sullen voorkomen de gene die ontslapen zijn.

16 Want de Heere selve sal met een geroep, met de stemme des Archangels, ende met de basuyne Godts nederdalen van den hemel: ende die in Christo gestorven zijn, sullen eerst opstaen:

17 Daer na wy die levendigh
overgebleven zijn, sullen te sa-
men met haer opgenomen wor-
den in de wolcken, den Heere
te gemoete, in de lucht: ende
alsoo sullen wy altijt met den
Heere wesen.
18 So dan, vertroost malkan-
deren met dese woorden.

Het 5. Capittel.

MAER van de tijden ende de
gelegentheden, broeders, en
hebt gy niet van noode dat men
u schrijve.
2 Want gy weet selve seer
wel, dat de dagh des Heeren
also sal komen, gelijck een dief
in der nacht.
3 Want wanneer sy sullen
seggen, Het is vrede, ende son-
der gevaer: dan sal een haestigh
verderf haer overkomen, gelijck
de barensnoot eene bevruchte
[vrouwe]: ende sy en sullen 't
geensins ontvlieden.
4 Maer gy, broeders, gy en
zijt niet in duysternisse, dat u
die dagh als een dief soude be-
vangen.
5 Gy zijt alle kinderen des
lichts, ende kinderen des daegs:
wy en zijn niet des nachts, noch
der duysternisse.
6 So en laet ons dan niet sla-
pen, gelijck als de andere: maer
laet ons waken ende nuchteren
zijn.
7 Want die slapen, slapen
des nachts: ende die droncken
zijn, zijn des nachts droncken.
8 Maer wy die des daegs zijn,
laet ons nuchteren zijn, aenge-
daen hebbende de borstwapen
des geloofs, ende der liefde,
ende [tot] eenen helm, de hope
der saligheyt.
9 Want Godt en heeft ons
niet gestelt tot toorne, maer tot
verkrijginge der saligheyt door
onsen Heere Jesum Christum,
10 Die voor ons gestorven is,
op dat wy, 't zy dat wy waken,
't zy dat wy slapen, te samen
met hem leven souden.
11 Daerom vermaent mal-
kanderen, ende sticht d' een
den anderen: gelijck gy oock
doet.
12 Ende wy bidden u, broe-
ders, erkent de gene die onder u
arbeyden, ende uwe Voorstan-
ders zijn in den Heere, ende u
vermanen:
13 Ende achtse seer veel in
liefde, om hares wercks wille.
Zijt vreedsaem onder malkande-
ren.
14 Ende wy bidden u, broe-
ders, vermaent de ongeregelde,
vertroost de kleynmoedige, on-
dersteunt de swacke, zijt lanck-
moedigh tegen alle.
15 Siet dat niemant quaet
voor quaet yemant en vergelde:
maer jaegt alle tijt het goede
na, so tegen malkanderen als
tegen alle.
16 Verblijdt u alle tijt.
17 Biddet sonder ophouden.
18 Danckt [Godt] in alles.
Want dit is de wille Godts in
Christo Jesu over u.
19 En bluscht den Geest niet
uyt.
20 En veracht de prophetien
niet.
21 Beproeft alle dingen: be-
houdt het goede.
22 Onthoudt u van allen schijn
des quaets.
23 Ende de Godt des vredes
selve heylige u geheel ende al:
ende uwe geheel oprechte geest,
ende ziele, ende lichaem worde
onberispelick bewaert in de
toekomste onses Heeren Jesu
Christi.
24 Hy die u roept is getrouwe,
die het oock doen sal.
25 Broeders, biddet voor ons.

26 Groetet alle de broeders met eenen heyligen kus.
27 Ick beswere ulieden by den Heere, dat dese Sendbrief alle den heyligen broederen gelesen worde.
28 De genade onses Heeren Jesu Christi zy met ulieden. Amen.

DE TWEEDE SENDBRIEF

DES APOSTELS PAULI

AEN DE

THESSALONICENSEN.

Het Eerste Capittel.

PAULUS, ende Silvanus, ende Timotheus, aen de gemeynte der Thessalonicensen, [welcke is] in Gode onsen Vader, ende den Heere Jesu Christo:
2 Genade zy u, ende vrede van Godt onsen Vader, ende den Heere Jesu Christo.
3 Wy moeten Godt alle tijt dancken over u, broeders, gelijck billick is, om dat uw geloove seer wast, ende [dat] de liefde eenes yegelicken van u alle, tegen malkanderen overvloedigh wort:
4 Also dat wy selve van u roemen in de gemeynten Godts over uwe lijdsaemheyt ende geloove, in alle uwe vervolgingen ende verdruckingen die gy verdraegt.
5 Een bewijs van Godts rechtveerdigh oordeel, op dat gy weerdigh geacht wordet des Koninckrijcks Godts, voor het welcke gy oock lijdet:
6 Also het recht is by Godt verdruckinge te vergelden den genen die u verdrucken:
7 Ende u die verdruckt wort, verquickinge met ons, in de openbaringe des Heeren Jesu van den hemel met de Engelen sijner kracht,
8 Met vlammenden vyere, wrake doende over de gene die Godt niet en kennen, ende over de gene die den Euangelio onses Heeren Jesu Christi niet gehoorsaem en zijn:
9 Dewelcke sullen [tot] straffe lijden het eeuwigh verderf, van den aengesichte des Heeren, ende van de heerlickheyt sijner sterckte:
10 Wanneer hy sal gekomen zijn om verheerlickt te worden in sijne heylige, ende wonderbaar te worden in alle die gelooven (overmits ons getuygenisse onder u is gelooft geworden) in dien dagh.
11 Waerom wy oock altijt bidden voor u, dat onse Godt u weerdigh achte der roepinge, ende vervulle alle het welbehagen [sijner] goedigheyt, ende het werck des geloofs met kracht:
12 Op dat de naem onses Heeren Jesu Christi verheerlickt worde in u, ende gy in hem, na

de genade onses Godts, ende des Heeren Jesu Christi.

HET 2. CAPITTEL.

ENDE wy bidden u, broeders, door de toekomste onses Heeren Jesu Christi, ende onse toevergaderinge tot hem,
2 Dat gy niet haestelick beweegt en wort van verstant, ofte verschrickt, noch door geest, noch door woort, noch door sendbrief als van ons [geschreven], als of de dagh Christi aenstaende ware.
3 Dat u niemant en verleyde in eenigerley wijse: want [die en komt niet] ten zy dat eerst de afval gekomen zy, ende [dat] geopenbaert zy de mensche der sonde, de sone des verderfs,
4 Die hem tegenstelt ende verheft boven al dat Godt genaemt, ofte [als Godt] ge-eert wort: also dat hy in den Tempel Godts als een Godt sal sitten, hemselven vertoonende dat hy Godt is.
5 En gedenckt gy niet, dat ick nogh by u zijnde, u dese dingen gesegt hebbe?
6 Ende nu wat [hem] wederhoudt weet gy, op dat hy geopenbaert worde te sijner eygener tijt.
7 Want de verborgenheyt der ongerechtigheyt wort alreede gewrocht: alleenlick die hem nu wederhoudt, [die sal hem wederhouden] tot dat hy uyt het midden sal [wechgedaen] worden.
8 Ende alsdan sal de ongerechtige geopenbaert worden, den welcken de Heere verdoen sal door den Geest sijns monts, ende te niete maken door de verschijninge sijner toekomste:
9 [Hem, segge ick,] wiens toekomste is nae de werckinge des satans, in alle kracht ende teeckenen, ende wonderen der leugen:
10 Ende in alle verleydinge der onrechtveerdigheyt in de gene die verloren gaen: daer voor dat sy de liefde der waerheyt niet aengenomen en hebben, om saligh te worden.
11 Ende daerom sal haer Godt senden eene kracht der dwalinge, dat sy de leugen souden gelooven:
12 Op dat sy alle veroordeelt worden die de waerheyt niet gelooft en hebben, maer een welbehagen hebben gehadt in de ongerechtigheyt.
13 Maer wy zijn schuldigh altijt Gode te dancken over u, broeders, die van den Heere bemint zijt, dat u Godt van den beginne verkoren heeft tot saligheyt, in heyligmakinge des Geests, ende geloove der waerheyt:
14 Waer toe hy u geroepen heeft door ons Euangelium, tot verkrijginge der heerlickheyt onses Heeren Jesu Christi.
15 So dan, broeders, staet [vast], ende houdt de insettingen die u geleert zijn, het zy door [ons] woort, het zy door onsen Sendbrief.
16 Ende onse Heere Jesus Christus selve, ende onse Godt ende Vader die ons heeft lief gehadt, ende gegeven heeft een eeuwige vertroostinge, ende goede hope in genade,
17 Vertrooste uwe herten, ende versterke u in allen goeden woorde ende wercke.

HET 3. CAPITTEL.

VOORTS, broeders, biddet voor ons, op dat het woort des Heeren [sijnen] loop heb-

be, ende verheerlickt worde ge-
lijck oock by u:
2 Ende op dat wy mogen ver-
lost worden van de ongeschick-
te ende boose menschen: want
het geloove en is niet aller.
3 Maer de Heere is getrouw,
die u sal verstercken ende be-
waren van den boosen.
4 Ende wy vertrouwen van u
in den Heere, dat gy het gene
wy u beveelen, oock doet, ende
doen sult.
5 Doch de Heere rechte uwe
herten tot de liefde Godts, ende
tot de lijdsaemheyt Christi.
6 Ende wy beveelen u, broe-
ders, in den name onses Heeren
Jesu Christi, dat gy u onttreckt
van een yegelick broeder die
ongeregelt wandelt, ende niet
nae de insettinge die hy van
ons ontfangen heeft.
7 Want gy selve weet hoe
men ons behoort na te volgen:
want wy en hebben ons niet on-
geregelt gedragen onder u:
8 Noch wy en hebben geen
broot by yemant gegeten voor
niet, maer in arbeyt ende
moeyte, nacht ende dagh werc-
kende: op dat wy niet yemant
van u en souden lastigh zijn:
9 Niet dat wy de macht niet
en hebben, maer op dat wy ons
selven u geven souden [tot] een
voorbeelt, om ons na te volgen.
10 Want oock doe wy by u
waren, hebben wy u dit bevo-
len, dat so yemant niet en wil
wercken, hy oock niet en ete.
11 Want wy hooren dat som-
mige onder u ongeregelt wande-
len, niet werckende, maer ydele
dingen doende.
12 Doch de soodanige bevee-
len ende vermanen wy door
onsen Heere Jesum Christum,
dat sy met stilheyt werckende
haer eygen broot eten.
13 Ende gy, broeders, en ver-
traegt niet in goet te doen.
14 Maer indien yemant onsen
woorde door desen Brief [ge-
schreven], niet gehoorsaem en
is, teeckent dien: ende en ver-
mengt u niet met hem, op dat
hy beschaemt worden.
15 Ende en houdt [hem] niet
als eenen vyant, maer vermaent
[hem] als eenen broeder.
16 De Heere nu des vredes
selve geve u vrede alle tijt, in
allerley wijse. De Heere zy met
u allen.
17 De groetenisse met mijne
hant Pauli, het welck is een teec-
ken in een yeder Sendbrief: al-
soo schrijve ick.
18 De genade onses Heeren
Jesu Christi zy met u allen.
Amen.

DE EERSTE SENDBRIEF

DES APOSTELS PAULI

AEN

TIMOTHEUM.

Het Eerste Capittel.

PAULUS, een Apostel Jesu Christi, nae het bevel Godts onses Saligmakers, ende des Heeren Jesu Christi, [die] onse hope [is].

2 Timotheo [mijnen] oprechten sone in het geloove: genade, barmhertigheyt, vrede zy u van Godt onsen Vader, ende Christo Jesu onsen Heere.

3 Gelijck ick u vermaent hebbe, dat gy tot Ephesen soudt blijven, als ick nae Macedonien reysde, [soo vermane ick het u nogh,] op dat gy sommige beveelet géen andere leere te leeren:

4 Noch haer te begeven tot fabelen, ende oneyndelicke geslacht-rekeningen, welcke meer [twist]vragen voortbrengen dan stichtinge Godts, die in het geloove is.

5 Maer het eynde des gebodts is liefde uyt een reyn herte, ende [uyt] een goede conscientie, ende [uyt] een ongeveynst geloove.

6 Van dewelcke sommige afgeweken zijnde, hebben haer gewendet tot ydelsprekinge:

7 Willende Leeraers der wet zijn, niet verstaende noch wat sy seggen, noch wat sy bevestigen.

8 Doch wy weten dat de wet goet is, so yemant die wettelick gebruyckt,

9 Ende hy dit weet dat den rechtveerdigen de wet niet en is gesett, maer den ongerechtigen ende den balsterrigen, den godtloosen ende den sondaren, den onheyligen ende den [ongoddelicken,] den vadermoorders ende den moedermoorders, den dootslagers,

10 Den hoereerders, dien die by mannen liggen, den menschendieven, den leugenaers, den meyneedigen ende so daer yet anders de gesonde leere tegen is:

11 Nae het Euangelium der heerlickheyt des saligen Godts, dat my toebetrouwt is.

12 Ende ick dancke hem die my bekrachtigt heeft, [namelick] Christo Jesu onsen Heere, dat hy my getrouw geacht heeft, [my] in de bedieninge gestelt hebbende:

13 Die ick te vooren een [Godts] lasteraer was, ende een vervolger, ende een verdrucker: maer my is barmhertigheyt geschiet, dewijle ick het onwetende gedaen hebbe in [mijne] ongeloovigheyt:

14 Doch de genade onses
Heeren is seer overvloedigh ge-
weest, met geloove ende liefde,
die daer is in Christo Jesu.
15 Dit is een getrouw woort,
ende aller aenneminge weer-
digh, dat Christus Jesus in de
werelt gekomen is om de sonda-
ren saligh te maken, van welcke
ick de voornaemste ben.
16 Maer daerom is my barm-
hertigheyt geschiet, op dat Je-
sus Christus in my, die de voor-
naemste ben, alle [sijne] lanck-
moedigheyt soude betoonen, tot
een voorbeelt der gene die in
hem gelooven sullen ten eeu-
wigen leven.
17 Den Koningh nu der eeu-
wen, den onverderflicken, den
onsienlicken, den alleen wijsen
Godt, zij eere ende heerlickheyt
in alle eeuwigheyt. Amen.
18 Dit gebodt beveele ick u,
[mijn] sone Timotheë, dat gy
nae de prophetien die van u
voorgegaen zijn, in deselve den
goeden strijt strijdet:
19 Houdende het geloove,
ende een goede conscientie,
welcke sommige verstooten heb-
bende, van het geloove schip-
breucke geleden hebben.
20 Onder welcke is Hyme-
neus ende Alexander, die ick
den satan overgegeven hebbe,
op dat sy souden leeren niet
[meer] te lasteren.

HET 2. CAPITTEL.

ICK vermane dan voor alle
dingen, dat gedaen worden
smeeckingen, gebeden, voorbid-
dingen, danckseggingen voor
alle menschen:
2 Voor Koningen, ende alle
die in hoogheyt zijn: op dat
wy een gerust ende stil leven
leyden mogen in alle Godtsalig-
heyt, ende eerbaerheyt.
3 Want dat is goet ende aen-
genaem voor Godt onsen Salig-
maker,
4 Welcke wil dat alle men-
schen saligh worden, ende tot
kennisse der waerheyt komen.
5 Want daer is één Godt,
daer is oock één Middelaer
Godes ende der menschen, de
mensche Christus Jesus:
6 Die hemselven gegeven
heeft [tot] een rantsoen voor al-
len, [zijnde] het getuygenisse
tot sijner tijt:
7 Waer toe ick gestelt ben
een Prediker ende Apostel, (ick
segge de waerheyt in Christo,
ick en liege niet,) een Leeraer
der Heydenen, in geloove ende
waerheyt.
8 Ick wil dan dat de mannen
bidden in alle plaetsen, ophef-
fende heylige handen sonder
toorn ende twistinge.
9 Desgelijcks oock dat de
vrouwe in een eerbaer gewaet,
met schaemte ende matigheyt
haerselven vercieren, niet in
vlechtingen [des hayrs], ofte
gout, ofte peerlen, ofte koste-
licke kleedinge:
10 Maer (het welck de vrou-
wen betaemt die de Godtvruch-
tigheyt belijden) door goede
wercken.
11 Een vrouwe late haer lee-
ren in stilheyt, in alle onder-
danigheyt.
12 Doch ick en late de
vrouwe niet toe datse leere, noch
over den man heersche, maer
[wil] datse in stilheyt zy.
13 Want Adam is eerst ge-
maeckt, daer na Eva.
14 Ende Adam en is niet ver-
leydt geworden: maer de vrouwe
verleydt zijnde is in overtre-
dinge geweest.
15 Doch sy sal saligh worden
in kinderen te baren, so sy blijft
in het geloove, ende liefde,

ende heyligmakinge, met matigheyt.

HET 3. CAPITTEL.

DIT is een getrouw woort, So yemant tot eens opsienders ampt lust heeft, die begeert een treflick werck.
2 Een opsiender dan moet onberispelick zijn, ééner vrouwen man, wacker, matigh, eerbaer, geerne herbergende, bequaem om te leeren:
3 Niet genegen tot den wijn, geen smijter, geen vuylgewinsoecker: maer bescheyden, geen vechter, niet geltgierigh:
4 Die sijn eygen huys wel regeert, [sijne] kinderen in onderdanigheyt houdende, met alle stemmigheyt:
5 (Want so yemant sijn eigen huys niet en weet te regeeren, hoe sal hy voor de gemeynte Godts sorge dragen?)
6 Geen nieuweling, op dat hy niet opgeblasen en worde, ende in het oordeel des duyvels en valle.
7 Ende hy moet oock een goet getuygenisse hebben van de gene die buyten zijn, op dat hy niet en valle in smaetheyt, ende [in] den strick des duyvels.
8 De Diakenen insgelijcks [moeten] eerbaer [zijn], niet tweetongigh, niet die haer tot veel wijn begeeven, geen vuylgewinsoeckers:
9 Houdende de verborgenheyt des geloofs in eene reyne conscientie.
10 Ende dat dese oock eerst beproeft worden, [ende] datse daer na dienen, so sy onbestraffelick zijn.
11 De vrouwen insgelijcks [moeten] eerbaer [zijn], geen lasteressen, wacker, getrouw in alles.
12 Dat de Diakenen éénen vrouwen mannen zijn, die [hare] kinderen ende hare eygene huysen wel regeeren.
13 Want die wel gedient hebben verkrijgen haerselven eenen goeden opgangh, ende vele vrymoedigheyt in het geloove, 't welck is in Christo Jesu.
14 Dese dingen schrijve ick u, hopende seer haest tot u te komen:
15 Maer so ick vertoeve, op dat gy meugt weten hoe men in het huys Godts moet verkeeren, het welcke is de gemeynte des levenden Godts, een pilaer ende vastigheyt der waerheyt.
16 Ende buyten alle twijffel de verborgenheyt der Godtsaligheyt is groot: *Godt is geopenbaert in den vleesche,* is gerechtveerdigt in den Geest, is gesien van de Engelen, is gepredickt onder de Heydenen, is gelooft in de werelt, is opgenomen in heerlickheyt.

HET 4. CAPITTEL.

DOCH de Geest segt duydelick, dat in de laetste tijden sommige sullen afvallen van het geloove, haer begevende tot verleydende geesten, ende leeringen der duyvelen,
2 Door geveynstheyt der leugensprekers, hebbende hare eygene conscientie [als] met een brand-yser toegeschroeyt,
3 Verbiedende te houwelicken, [gebiedende] van spijsen te onthouden die Godt geschapen heeft tot nuttinge met dancksegginge, voor de geloovige, ende die de waerheyt hebben bekent.
4 Want alle schepsel Godts is goet, ende daer en is niet verworpelick, met dancksegginge genomen zijnde.

5 Want het wort geheyligt door het woort Godts, ende [door] het gebedt.
6 Als gy dese dingen den broederen voorstelt, so sult gy een goet dienaer Jesu Christi zijn, opgevoedt in de woorden des geloofs, ende der goede leere, welcke gy achtervolgt hebt.
7 Maer verwerpt de ongodtlicke ende outwijfsche fabelen: ende oeffent uselven tot Godtsaligheyt.
8 Want de lichamelicke oeffeninge is tot weynigh nut: maer de Godtsaligheyt is tot alle dingen nut, hebbende de belofte des tegenwoordigen, ende des toekomenden levens.
9 Dit is een getrouw woort, ende aller aenneminge weerdigh.
10 Want hier toe arbeyden wy oock, ende worden gesmadigt, om dat wy gehoopt hebben op den levenden Godt, die een Behouder is aller menschen, [maer] allermeest der geloovige.
11 Beveelt dese dingen, ende leertse.
12 Niemant en verachte uwe jonckheyt: maer zijt een voorbeelt der geloovige, in den woorde, in wandel, in liefde, in den geest, in geloove, in reynigheyt.
13 Houdt aen in 't lesen, in 't vermanen, in 't leeren, tot dat ick kome.
14 En versuymt de gave niet die in u is, die u gegeven is door de prophetie, met opleggingе der handen des Ouderlingschaps.
15 Bedenckt dese dingen, weest hier in [besigh]: op dat uw toenemen openbaer zij in allen.
16 Hebt acht op uselven, ende op de leere: volherdt in desen. Want dat doende sult gy ende uselven behouden, ende die u hooren.

HET 5. CAPITTEL.

EENEN ouden [man] en bestraft niet hardelick, maer vermaent [hem] als eenen vader: de jonge, als broeders:
2 De oude [vrouwen], als moeders: de jonge, als susters, in alle reynigheyt.
3 Eert de weduwen, die waerlick weduwen zijn.
4 Maer so eenige weduwe kinderen heeft, ofte kintskinderen, dat die leeren eerst aen haer eygen huys Godtsaligheyt oeffenen, ende den voorouderen weder-vergeldinge doen. Want dat is goet ende aengenaem voor Godt.
5 Die nu waerlick weduwe is, ende alleen gelaten, die hoopt op Godt, ende blijft in smeeckingen ende gebeden nacht ende dagh.
6 Maer die haren wellust volgt, die is levende gestorven.
7 Ende beveelt dit, op dat sy onberispelick zijn.
8 Doch so yemant de sijne, ende voornamelick [sijne] huysgenooten niet en versorgt, die heeft het geloove verloochent, ende is erger dan een ongeloovige.
9 Dat een weduwe gekoren worde niet minder dan van sestigh jaren, welcke éénes mans vrouwe geweest zy:
10 Getuygenisse hebbende van goede wercken: so sy kinderen opgevoedt heeft, so sy [geerne] heeft geherbergt, so sy der heyligen voeten heeft gewasschen, so sy den verdruckten genoegsame hulpe gedaen heeft, so sy alle goet werck nagetracht heeft.
11 Maer de jonge weduwen

en neemt niet aen: want als sy
weeldrigh geworden zijn tegen
Christum, so willen sy houwe-
licken:
12 Hebbende [haer] oordeel,
om dat sy [haer] eerste geloove
hebben te niete gedaen.
13 Ende met eenen oock lee-
ren sy ledigh omgaen by de huy-
sen: ende zijn niet alleen le-
digh, maer oock klapachtigh,
ende ydele dingen doende, spre-
kende 't gene niet en betaemt.
14 Ick wil dan dat de jonge
[weduwen] houwelicken, kin-
deren teelen, het huys regeeren,
geen oorsake van lasteringe aen
de wederpartye en geven.
15 Want eenige hebben haer
alreede afgewendt achter den
satan.
16 So eenigh geloovigh [man],
ofte geloovige [vrouwe] we-
duwen heeft, dat die haer
genoegsame hulpe doe, ende
dat de gemeynte niet beswaert
en worde, op dat sy de gene die
waerlick weduwen zijn genoeg-
same hulpe doen magh.
17 Dat de Ouderlingen die
wel regeeren dobbele eere weer-
digh geacht worden, voorname-
lick die arbeyden in het woort
ende leere.
18 Want de Schrift segt,
Eenen dorschenden osse en sult
gy niet muylbanden. Ende,
De arbeyder is sijnen loon weer-
digh.
19 Tegen eenen Ouderlingh
en neemt geen beschuldinge
aen, anders dan onder twee ofte
drie getuygen.
20 Die sondigen, bestraft in
tegenwoordigheyt van alle, op
dat oock de andere vreese mogen
hebben.
21 Ick betuyge voor Godt,
ende den Heere Jesu Christo,
ende de uytverkorene Engelen,
dat gy dese dingen onderhoudt
sonder voor oordeel, niets doen-
de nae toegenegenheyt.
22 En legt niemant haeste-
lick de handen op, noch en hebt
geen gemeynschap aen anderer
sonden: bewaert uselven reyn.
23 En drinckt niet langer wa-
ter [alleen], maer gebruyckt een
weynigh wijns, om uwe mage,
ende uwe menigvuldige swack-
heden.
24 Van sommige menschen
zijn de sonden te vooren open-
baer, ende gaen voort tot [hare]
veroordeelinge: ende in som-
mige oock volgen sy na.
25 Desgelijcks oock de goede
wercken zijn te vooren open-
baer: ende daer 't anders mede
gelegen is, en konnen niet ver-
borgen worden.

Het 6. Capittel.

De dienstknechten soo vele
als 'er onder het jock zijn,
sullen hare heeren aller eere
weerdigh achten: op dat de
name Godts, ende de leere niet
gelastert en worde.
2 Ende die geloovige heeren
hebben, en sullense niet verach-
ten, om datse broeders zijn:
maer sullense te meer dienen
om dat sy geloovigh ende ge-
lieft zijn, als die deser weldaet
mede deelachtigh zijn. Leert
ende vermaent dese dingen.
3 Indien yemant een andere
leere leert, ende niet over een
en komt met de gesonde woor-
den onses Heeren Jesu Christi,
ende met de leere die nae de
Godtsaligheyt is,
4 Die is opgeblasen, ende en
weet niets, maer by raest on-
trent [twist]vragen ende woor-
denstrijt: uyt welcke komt nijt,
twist, lasteringen, quade nadenc-
kingen,
5 Verkeerde krakeelingen van

menschen die een verdorven verstant hebben, ende van de waerheyt berooft zijn, meynende dat de Godtsaligheyt een gewin zy. Wijckt af van de sulcke.

6 Doch de Godtsaligheyt is een groot gewin met vergenoeginge.

7 Want wy en hebben niets in de werelt gebracht, het is openbaer dat wy oock niet en konnen yet daer uytdragen.

8 Maer als wy voedsel ende decksel hebben, wy sullen daer mede vergenoegt zijn.

9 Doch die rijck willen worden, vallen in versoeckinge ende [in] den strick, ende [in] vele dwase ende schadelicke begeerlickheden, welcke de menschen doen versincken in verderf ende ondergangh.

10 Want de geltgierigheyt is een wortel van alle quaet: tot welcke sommige lust hebbende zijn afgedwaelt van het geloove, ende hebben haerselven met vele smerten doorsteken.

11 Maer gy, o mensche Godts, vliedt dese dingen: ende jaegt na gerechtigheyt, Godtsaligheyt, geloove, liefde, lijdsaemheyt, sachtmoedigheyt.

12 Strijdt den goeden strijt des geloofs, grijpt nae het eeuwige leven, tot het welcke gy oock geroepen zijt, ende de goede belijdenisse beleden hebt voor vele getuygen.

13 Ick beveele u voor Godt die alle dingh levendigh maeckt, ende [voor] Christo Jesu, die onder Pontio Pilato de goede belijdenisse betuygt heeft:

14 Dat gy dit gebodt houdet, onbevleckt [ende] onberispelick, tot op de verschijninge onses Heeren Jesu Christi:

15 Welcke tot sijner tijt vertoonen sal de salige ende alleen machtige Heere, de Koningh der koningen, ende Heere der heeren:

16 Die alleen onsterflickheyt heeft, ende een ontoeganckelick licht bewoont: den welcken geen mensche gesien en heeft, noch sien en kan: welcken zy eere, ende eeuwige kracht. Amen.

17 Den rijcken in dese tegenwoordige werelt beveelt dat sy niet hoogmoedigh en zijn, noch [hare] hope en stellen op de ongestadigheyt des rijckdoms, maer op den levenden Godt, die ons alle dingen rijckelick verleent om te genieten:

18 Dat sy weldadigh zijn, rijcke worden in goede wercken, geerne mededeelende zijn, [ende] gemeynsaem:

19 Leggende haerselven wech tot eenen schat een goet fondament tegen het toekomende, op dat sy het eeuwige leven verkrijgen mogen.

20 O Timotheë, bewaert het pant [u] toebetrouwt, eenen afkeer hebbende van het ongodtlick ydel-roepen, ende van de tegenstellingen der valschelick genaemde wetenschap:

21 Dewelcke sommige voorgevende, zijn van het geloove afgeweken. De genade zy met u. Amen.

DE TWEEDE SENDBRIEF

DES APOSTELS PAULI

AEN

TIMOTHEUM.

Het Eerste Capittel.

PAULUS, een Apostel Jesu
Christi, door den wille
Godts, nae de belofte des levens
dat in Christo Jesu is,
2 Timotheo [mijnen] gelief-
den sone: genade, barmhertig-
heyt, vrede zy [u] van Godt
den Vader, ende Christo Jesu
onsen Heere.
3 Ick dancke Godt, dien ick
diene van [mijne] voor-ouderen
aen in een reyne conscientie,
gelijck ick sonder ophouden
uwer gedachtigh ben in mijne
gebeden nacht ende dagh:
4 Seer begeerigh zijnde om
u te sien, als ick gedencke aen
uwe tranen, op dat ick magh
met blijtschap vervult worden:
5 Als ick my in gedachtenisse
brenge het ongeveynst geloove
dat in u is, het welck eerst ge-
woont heeft in uwe grootmoe-
der Loïs, ende uwe moeder Eu-
nice: ende ick ben versekert
dat het oock in u [woont].
6 Om welcke oorsake ick u
indachtigh make dat gy opweckt
de gave Godts, die in u is door
de oplegginge mijner handen.
7 Want Godt en heeft ons
niet gegeven eenen geest der
vreesachtigheyt, maer der
kracht, ende der liefde, ende
der gematigtheyt.
8 En schaemt u dan niet der
getuygenisse onses Heeren, noch
mijnes, die sijn gevangen ben:
maer lijdt verdruckingen met
den Euangelio nae de kracht
Godts:
9 Die ons heeft saligh ge-
maeckt, ende geroepen met
eene heylige roepinge: niet nae
onse wercken, maer nae sijn
eygen voornemen ende genade,
die ons gegeven is in Christo
Jesu voor de tijden der eeuwen:
10 Doch nu geopenbaert is
door de verschijninge onses Sa-
ligmakers Jesu Christi, die den
doot heeft te niete gedaen, ende
het leven ende de onverderflick-
heyt aen het licht gebracht door
het Euangelium.
11 Waer toe ick gestelt ben
een Prediker, ende een Apostel,
ende een Leeraer der Heyde-
nen:
12 Om welcke oorsake ick
oock dese dingen lijde: maer
en worde niet beschaemt. Want
ick weet' wien ick gelooft heb-
be, ende ick ben versekert dat
hy machtigh is mijn pant by
[hem] wechgelegt te bewaren
tot dien dagh.
13 Houdt het voorbeelt der
gesonde woorden, die gy van my
gehoort hebt, in geloove ende
liefde die in Christo Jesu is.
14 Het goede pant dat [u]

toebetrouwt is, bewaert door
den Heyligen Geest, die in ons
woont.
15 Gy weet dit dat alle die
in Asia zijn, haer van my afge-
wendt hebben: onder dewelcke
is Phygellus ende Hermogenes.
16 De Heere geve den huy-
se Onesiphori barmhertigheyt:
want hy heeft my dickmael ver-
quickt, ende heeft sich mijner
keten niet geschaemt.
17 Maer als hy te Romen ge-
komen was, heeft hy my seer
neerstelick gesocht, ende heeft
[my] gevonden.
18 De Heere geve hem dat
hy barmhertigheyt vinde by den
Heere, in dien dagh: ende hoe
vele hy [my] te Ephesen gedient
heeft weet gy seer wel.

Het 2. Capittel.

GY dan, mijn sone, wort ge-
sterckt in de genade die in
Christo Jesu is:
2 Ende het gene gy van my
gehoort hebt onder vele getuy-
gen, betrouwt dat aen getrouwe
menschen, welcke bequaem sul-
len zijn om oock andere te lee-
ren.
3 Gy dan, lijdt verdruckin-
gen, als een goet krijgsknecht
Jesu Christi.
4 Niemant die in den krijgh
dient wort ingewickelt in de
handelingen des leeftochts, op
dat hy dien moge behagen die
[hem] tot den krijgh aengeno-
men heeft.
5 Ende indien oock yemant
strijdt, die en wort niet ge-
kroont, so hy niet wettelick en
heeft gestreden.
6 De lantman als hy arbeydt,
moet [alsoo] eerst de vruchten
genieten.
7 Merckt het gene ick segge:
doch de Heere geve u verstant
in alle dingen.
8 Houdt in de gedachtenisse
dat Jesus Christus uyt de doo-
den is opgeweckt, welcke is uyt
den zade Davids, nae mijn
Euangelium:
9 Om het welcke ick verdruc-
kingen lijde tot de banden toe,
als een quaetdoender: maer het
woort Godts en is niet gebon-
den.
10 Daerom verdrage ick alles
om de uytverkorene, op dat oock
sy de saligheyt souden verkrij-
gen, die in Christo Jesu is, met
eeuwige heerlickheyt.
11 Dit is een getrouw woort:
want indien wy met [hem] ge-
storven zijn, so sullen wy oock
met [hem] leven:
12 Indien wy verdragen, wy
sullen oock met [hem] heer-
schen; indien wy [hem] ver-
loochenen, hy sal ons oock ver-
loochenen:
13 Indien wy ontrouw zijn,
hy blijft getrouw: hy en kan
hemselven niet verloochenen.
14 Brengt dese dingen in ge-
dachtenisse, ende betuygt voor
den Heere, dat sy geenen woor-
denstrijt en voeren, ['t welck]
tot geen dingh nut [en is], [dan]
tot verkeeringe der toehoorders.
15 Beneerstigt u om uselven
Gode beproeft voor te stellen,
eenen arbeyder die niet be-
schaemt en wort, die het woort
der waerheyt recht-snijdt.
16 Maer stelt u tegen het on-
godtlick ydel roepen: want sy
sullen in meerder godtloosheyt
toenemen.
17 Ende haer woort sal voort-
eten gelijck de kancker: onder
welcke is Hymeneus ende Phi-
letus:
18 Die van de waerheyt zijn
afgeweken, seggende dat de op-
standinge alreede geschiet is:
ende verkeeren sommiger ge-
loove.

19 Evenwel het vaste fonda-
ment Godts staet, hebbende de-
sen segel, De Heere kent de
gene die sijne zijn: ende, Een
yegelick die den name Christi
noemt stae af van ongerechtig-
heyt.
20 Doch in een groot huys
zijn niet alleen gouden ende sil-
vere vaten, maer oock houten
ende aerden [vaten]: ende som-
mige ter eeren, maer sommige
ter oneeren.
21 Indien dan yemant hem-
selven van desen reynigt, die
sal een vat zijn ter eeren, gehey-
ligt ende bequaem tot gebruyck
des Heeren, tot alle goet werck
toebereydt.
22 Maer vliedt de begeer-
lickheden der jonckheyt: ende
jaegt na rechtveerdigheyt, ge-
loove, liefde, vrede met de gene
die den Heere aenroepen uyt
een reyn herte.
23 Ende verwerpt de vragen
die dwaes ende sonder leeringe
zijn, wetende datse twistingen
voortbrengen.
24 Ende een dienstknecht des
Heeren en moet niet twisten,
maer vriendelick zijn tegen alle,
bequaem om te leeren, [ende]
die de quade kan verdragen:
25 Met sachtmoedigheyt on-
derwijsende de gene die tegen-
staen: of haer Godt t' eeniger
tijt bekeeringe gave tot erken-
tenisse der waerheyt:
26 Ende sy wederom ontwa-
ken mochten uyt den strick des
duyvels, onder welcken sy ge-
vangen waren tot sijnen wille.

Het 3. Capittel.

ENDE weet dit, dat in de
laetste dagen ontstaen sullen
sware tijden.
2 Want de menschen sullen
zijn liefhebbers van haerselven,
geltgierigh, laetdunckige, hoo-
vaerdigh, lasteraers, den oude-
ren ongehoorsaem, ondanckbaer,
onheyligh;
3 Sonder natuerlicke liefde,
onversoenlick, achterklappers, on-
matigh, wreet, sonder liefde tot
de goede,
4 Verraders, roeckeloos, op-
geblasen, meer liefhebbers der
wellusten dan liefhebbers Godts:
5 Hebbende een gedaente
van Godtsaligheyt, maer die de
kracht derselve verloochent heb-
ben. Hebt oock eenen afkeer
van dese.
6 Want van dese zijn 't die
in de huysen insluipen, ende
nemen de vrouwkens gevangen
die met sonden geladen zijn,
ende door menigerley *begeer-*
lickheden gedreven worden:
7 [Vrouwkens] die altijt lee-
ren, ende nimmermeer tot ken-
nisse der waerheyt en konnen
komen.
8 Gelijckerwijs nu Jannes
ende Jambres Mosi tegenston-
den, alsoo staen oock dese de
waerheyt tegen, menschen ver-
dorven zijnde van verstant, ver-
worpelick aengaende *het* ge-
loove.
9 Maer sy en sullen niet meer-
der toenemen: want hare uyt-
sinnigheyt sal allen openbaer
worden, gelijck oock gener ge-
worden is.
10 Maer gy hebt achtervolgt
mijne leere, wijse van doen,
voornemen, geloove, lanckmoe-
digheyt, liefde, lijdsaemheyt,
11 [Mijne] vervolgingen,
[mijn] lijden, sulcks als my over-
gekomen is in Antiochien, in
Iconien, [ende] in Lystren: hoe-
danige vervolgingen ick gele-
den hebbe: ende de Heere heeft
my uyt allen verlost.
12 Ende oock alle die Godt-
saliglick willen leven in Christo

Jesu, die sullen vervolgt worden.

13 Doch de boose menschen ende bedriegers sullen tot erger voortgaen, verleydende ende wordende verleydt.

14 Waer blijft gy in 't gene gy geleert hebt, ende [daer van] u versekeringe gedaen is, wetende van wien gy het geleert hebt:

15 Ende dat gy van kints af de heylige Schriften geweten hebt, die u wijs konnen maken tot saligheyt, door het geloove 't welck in Christo Jesu is.

16 Alle de Schrift is van Godt ingegeven, ende is nuttigh tot leeringe, tot wederlegginge, tot verbeteringe, tot onderwijsinge die in de rechtveerdigheyt is:

17 Op dat de mensche Godts volmaeckt zy, tot alle goet werck volmaecktelick toegerust.

HET 4. CAPITTEL.

ICK betuyge dan voor Godt ende den Heere Jesu Christo, die de levende ende doode oordeelen sal in sijne verschijninge ende [in] sijn Koninckrijcke:

2 Predickt het woort: houdt aen tijdelick, ontijdelick: wederlegt, bestraft, vermaent in alle lanckmoedigheyt, ende leere.

3 Want daer sal een tijt zijn, wanneer zy de gesonde leere niet en sullen verdragen: maer ketelachtigh zijnde van gehoor sullen sy haerselven leeraers opgaderen nae hare eygene begeerlickheden:

4 Ende sullen [haer] gehoor van de waerheyt afwenden, ende sullen haer keeren tot fabelen.

5 Maer gy weest wacker in alles, lijdt verdruckingen: doet het werck van een Euangelist, maeckt dat men van uwen dienst ten vollen versekert zy.

6 Want ick worde nu tot een dranckoffer geoffert, ende de tijt mijner ontbindinge is aenstaende.

7 Ick hebbe den goeden strijdt gestreden, ick hebbe den loop ge-eyndigt, ick hebbe het geloove behouden.

8 Voorts, is my wechgelegt de kroone der rechtveerdigheyt, welcke my de Heere, de rechtveerdige Rechter, in dien dagh geven sal: ende niet alleen my, maer oock allen die sijne verschijninge lief gehadt hebben.

9 Beneerstigt u haestelick tot my te komen.

10 Want Demas heeft my verlaten, hebbende de tegenwoordige werelt lief gekregen, ende is nae Thessalonica gereyst: Crescens nae Galatien, Titus nae Dalmatien.

11 Lucas is alleen met my. Neemt Marcum mede, ende brengt [hem] met u. Want hy is my seer nut tot den dienst.

12 Maer Tychicum hebbe ick nae Ephesen gesonden.

13 Den reysmantel dien ick te Troas by Carpum gelaten hebbe, brengt mede als gy komt, ende de boecken, insonderheyt de pergamenten.

14 Alexander de kopersmit heeft my veel quaets betoont: de Heere vergelde hem nae sijne wercken.

15 Van welcken wacht u gy oock: want hy heeft onse woorden tegengestaen.

16 In mijne eerste verantwoordinge en is niemant by my geweest, maer sy hebben my alle verlaten. Het en worde haer niet toegerekent.

17 Maer de Heere heeft my bygestaen, ende heeft my bekrachtigt: op dat men door my

ten vollen soude versekert zijn
van de predikinge, ende alle
Heydenen [deselve] souden hoo-
ren: ende ick ben uyt den muyl
des leeuws verlost.
18 Ende de Heere sal my ver-
lossen van alle boos werck, ende
bewaren tot sijn hemelsch Ko-
ninckrijck. Den welcken sy de
heerlickheyt in alle eeuwigheyt.
Amen.
19 Groet Priscam ende Aqui-
lam, ende het huys Onesiphori.
20 Erastus is te Corinthen ge-
bleven: ende Trophimum hebbe
ick te Mileten kranck gelaten.
21 Beneerstigt u om voor den
winter te komen. U Groet Eu-
bulus, ende Pudens, ende Linus,
ende Claudia, ende alle de broe-
ders.
22 De Heere Jesus Christus
zy met uwen geest. De genade
zy met ulieden. Amen.

DE SENDBRIEF

DES APOSTELS PAULI

AEN

TITUM.

HET EERSTE CAPITTEL.

PAULUS, een dienstknecht
Godts, ende een Apostel Je-
su Christi, nae het geloove der
uytverkorene Godts, ende de
kennisse der waerheyt die nae
de Godtsaligheyt is,
2 In de hope des eeuwigen
levens, welcke Godt, die niet
liegen en kan, belooft heeft voor
de tijden der eeuwen, maer geo-
penbaert heeft te sijner tijt:
3 [Namelick] sijn woort, door
de predikinge die my toebe-
trouwt is, nae het bevel Godts
onses Saligmakers: Tito [mij-
nen] oprechten sone nae het ge-
meyn geloove:
4 Genade, barmhertigheyt,
vrede, zy [u] van Godt den Va-
der, ende den Heere Jesu Chris-
to, onsen Saligmaker.
5 Om die oorsake hebbe ick
u in Creta gelaten, op dat gy
het gene dat [nogh] ontbrack
voorts soudet te rechte brengen,
ende [dat] gy van stadt tot stadt
soudet Ouderlingen stellen, ge-
lijck ick u bevolen hebbe:
6 Indien yemant onberispe-
lick is, ééner vrouwen man, ge-
loovige kinderen hebbende, die
niet te beschuldigen en zijn van
overdadigheyt, ofte ongehoor-
saem en zijn.
7 Want een Opsiender moet
onberispelick zijn, als een huys-
versorger Godts, niet eygensin-
nigh, niet genegen tot toornig-
heyt, niet genegen tot den wijn,
geen smijter, geen vuylgewin-
soecker:
8 Maer die geerne herbergt,
die de goede lief heeft, matigh,
rechtveerdigh, heyligh, kuysch:

9 Die vasthoudt aen het ge-
trouwe woort dat nae de leere is,
op dat hy machtigh zy beyde
om te vermanen door de ge-
sonde leere, ende om de tegen-
sprekers te wederleggen.
10 Want daer zijn oock vele
ongeregelde, ydelheytsprekers,
ende verleyders van sinnen, in-
sonderheyt die uyt de Besnijde-
nisse zijn:
11 Welcke men moet den
mont stoppen: die geheele huy-
sen verkeeren, leerende dat niet
en behoort, om vuyl gewins
wille.
12 Een uyt haer, zijnde haer
eygen Propheet, heeft gesegt:
De Cretensen zijn altijt leuge-
nachtigh, quade beesten, luye
buycken.
13 Dit getuygenisse is waer.
Daerom bestraftse scherpelick,
op dat sy gesont mogen zijn in
het geloove:
14 Ende haer niet en begeven
tot Joodsche fabelen, ende ge-
boden der menschen die haer
van de waerheyt afkeeren.
15 Alle dingen zijn wel reyn
den reynen: maer den bevleck-
ten ende ongeloovigen en is geen
dingh reyn, maer beyde haer
verstant ende conscientie zijn
bevleckt.
16 Sy belijden datse Godt
kennen, maer sy verloochenen
[hem] met de wercken, also sy
grouwelick zijn ende ongehoor-
saem, ende tot alle goet werck
ondeugende.

HET 2. CAPITTEL.

DOCH gy, spreeckt het gene
de gesonde leere betaemt:
2 Dat de oude mannen nuch-
ter zijn, stemmigh, voorsich-
tigh, gesont in 't geloove, in de
liefde, in de lijdsaemheyt.
3 De oude vrouwen insge-
lijcks dat sy in [hare] dracht zijn
gelijck den heyligen betaemt:
datse geen lasteressen en zijn,
haer niet tot veel wijns bege-
vende, [maer] leeraressen zijn
van 't goede:
4 Op dat sy de jonge [vrou-
wen] leeren voorsichtigh te zijn,
hare mannen lief te hebben,
hare kinderen lief te hebben:
5 Matigh te zijn, kuysch te
zijn, het huys te bewaren, goet
te zijn, hare eygene mannen
onderdanigh te zijn: op dat het
woort Godts niet gelastert en
worde.
6 De jonge [mannen] insge-
lijcks vermaent dat sy matigh
zijn.
7 Betoont uselven in alles
een voorbeelt van goede werc-
ken, in de leere [betoont] onver-
valschtheyt, deftigheyt, oprech-
tigheyt.
8 Het woort gesont, [ende]
onverwerpelick: op dat de gene
die daer tegen is beschaemt
worde, ende niet quaets en heb-
be van ulieden te seggen.
9 De dienstknechten [ver-
maent] dat sy hare eygene hee-
ren onderdanigh zijn, datse in
allen welbehagelick zijn, niet te-
gensprekende:
10 Niet ontreckende, maer
alle goede trouwe bewijsende:
op dat sy de leere Godts onses
Saligmakers in allen mogen ver-
cieren.
11 Want de saligmakende ge-
nade Godts is verschenen allen
menschen:
12 Ende onderwijst ons, dat
wy de godtloosheyt ende de we-
reltsche begeerlickheden versa-
kende, matiglick, ende recht-
veerdelick, ende Godtsaliglick
leven souden in dese tegenwoor-
dige werelt:
13 Verwachtende de salige
hope, ende verschijninge des

heerlickheyt des grooten Godts ende onses Saligmakers Jesu Christi:

14 Die hemselven voor ons gegeven heeft, op dat hy ons soude verlossen van alle ongerechtigheyt, ende hemselven een eygen volck soude reynigen, yverigh in goede wercken.

15 Spreeckt dit, ende vermaent, ende bestraft met allen ernst. Dat niemant u en verachte.

HET 3. CAPITTEL.

VERMAENT haer dat sy den Overheden ende Machten onderdanigh zijn, datse [haer] gehoorsaem zijn, datse tot alle goet werck bereydt zijn:

2 Datse niemant en lasteren, geen vechters en zijn, [maer] bescheyden zijn, alle sachtmoedigheyt bewijsende tegen alle menschen.

3 Want oock wy waren eertijts onwijs, ongehoorsaem, dwalende, menigerley begeerlickheden ende wellusten dienende, in boosheyt ende nijdigheyt levende, hatelick zijnde, [ende] malkanderen hatende:

4 Maer wanneer de goedertierenheyt Godts onses Saligmakers, ende [sijne] liefde tot de menschen, verschenen is,

5 Heeft hy ons saligh gemaeckt, niet uyt de wercken der rechtveerdigheyt die wy gedaen hadden, maer nae sijne barmhertigheyt, door het badt der wedergeboorte, ende vernieuwinge des Heyligen Geests:

6 Den welcken hy over ons rijckelick heeft uytgegoten door Jesum Christum onsen Saligmaker:

7 Op dat wy gerechtveerdigt zijnde door sijne genade, erfgenamen souden worden nae de hope des eeuwigen levens.

8 Dit is een getrouw woort, ende dese dingen wil ick dat gy ernstelick bevestigt, op dat de gene die aen Godt gelooven, sorge dragen om goede wercken voor te staen: dese dingen zijn 't die goet ende nuttigh zijn den menschen.

9 Maer wederstaet de dwase vragen ende geslacht-rekeningen, ende twistingen, ende strijdingen over de wet: want sy zijn onnut ende ydel.

10 Eenen ketterschen mensche verwerpt na de eerste ende tweede vermaninge:

11 Wetende dat de soodanige verkeert is, ende sondigt, zijnde by hemselven veroordeelt.

12 Als ick Arteman tot u sal senden, ofte Tychicum, so beneerstigt u tot my te komen te Nicopolis: want aldaer hebbe ick voorgenomen te overwinteren.

13 Zenam den Wetgeleerden, ende Apollo, geleydt sorgvuldelick, op dat haer niets en ontbreke.

14 Ende dat oock de onsen leeren goede wercken voor te staen tot noodigh gebruyck, op dat sy niet onvruchtbaer en zijn.

15 Die met my zijn groeten u alle. Groetse die ons lief hebben in 't geloove. De genade zy met u allen. Amen.

DE SENDBRIEF

DES APOSTELS PAULI

AEN

PHILEMON.

PAULUS, een gevangen Christi Jesu, ende Timotheus de broeder, Philemoni den geliefden, ende onsen mede-arbeyder,
2 Ende Appie de geliefde, ende Archippo onsen medestrijder, ende de gemeynte die tot uwen huyse is:
3 Genade zy ulieden ende vrede van Gode onsen Vader, ende den Heere Jesu Christo.
4 Ick dancke mijnen Godt, uwer altijt gedachtigh zijnde in mijne gebeden:
5 Also ick hoore uwe liefde, ende geloove, welck gy hebt aen den Heere Jesum, ende tegen alle de heylige:
6 Op dat de gemeynschap uwes geloofs krachtigh worde in de bekentmakinge alles goets, het welck in ulieden is door Christum Jesum.
7 Want wy hebben groote vreugde ende vertroostinge over uwe liefde, dat de ingewanden der heyligen verquickt zijn geworden door u, broeder.
8 Daerom hoewel ick groote vrymoedigheyt hebbe in Christo om u te beveelen 't gene betamelick is:
9 So bidde ick [nochtans] liever door de liefde, daer ick soodanigh een ben, te weten Paulus, een oudt man, ende nu oock een gevangen Jesu Christi.
10 Ick bidde u [dan] voor mijnen sone, den welcken ick in mijne banden hebbe geteelt, [namelick] Onesimus.
11 Die eertijts u onnut was, maer nu u ende my seer nuttigh: den welcken ick wedergesonden hebbe:
12 Doch gy, neemt hem, dat is, mijne ingewanden, [weder] aen:
13 Den welcken ick wel hadde willen by my behouden, op dat hy my voor u dienen soude in de banden des Euangeliums:
14 Maer ick en hebbe sonder uw goetvinden niets willen doen, op dat uwe goetdadigheyt niet en soude zijn als nae bedwangh, maer nae vrywilligheyt.
15 Want veellicht is hy daerom voor eenen kleynen tijt [van u] gescheyden geweest, op dat gy hem eeuwigh soudet wederhebben:
16 [Nu] voortaen niet als een dienstknecht, maer meer dan een dienstknecht, [namelick] een geliefden broeder, insonderheyt my, hoe veel meer dan u, beyde in den vleesche, ende in den Heere?
17 Indien gy my dan houdt voor een metgesel, so neemt hem aen gelijck als my.
18 Ende indien hy u yet verongelijckt heeft, ofte schuldigh

is, rekent dat my toe.
19 Ick Paulus hebbe het ge-
schreven met dese mijne hant,
ick sal het betalen: op dat ick
u niet en segge, dat gy oock
uselven my daer toe schuldigh
sijt.
20 Ja, broeder, laet my uwer
[hier in] genieten in den Heere:
verquickt mijne ingewanden in
den Heere.
21 Ick hebbe aen u geschre-
ven, vertrouwende op uwe ge-
hoorsaemheyt, ende ick weet'
dat gy doen sult oock boven 't
gene ick segge.
22 Ende bereydt my oock te
gelijcke een herberge: want ick
hope dat ick door uwe gebeden
ulieden sal geschoncken worden.
23 U groeten, Epaphras mijn
medegevangen in Christo Jesu,
24 Marcus, Aristarchus, De-
mas, Lucas, mijne mede-arbey-
ders.
25 De genade onses Heeren
Jesu Christi zy met uwen geest.
Amen.

DE SENDBRIEF

DES APOSTELS PAULI

AEN DE

HEBREEN.

HET EERSTE CAPITTEL.

GODT voortijts veelmael,
ende op velerley wijse, tot
de vaderen gesproken hebbende
door de Propheten, heeft in dese
laetste dagen tot ons gesproken
door den Sone:
2 Welcken hy gestelt heeft
tot een erfgenaem van alles,
door welcken hy oock de werelt
gemaeckt heeft.
3 Dewelcke also hy is het af-
schijnsel [sijner] heerlickheyt,
ende het uytgedruckte beelt
sijner selfstandigheyt, ende alle
dingen draegt door het woort
sijner kracht, na dat hy de rey-
nigmakinge onser sonden door
hemselven te wege gebracht
heeft, is geseten aen de rechter-
[hant] der Majesteyt in de hoog-
ste [hemelen]:
4 Soo veel treflicker gewor-
den dan de Engelen, als hy uyt-
nemender naem boven haer ge-
erft heeft.
5 Want tot wien van de En-
gelen heeft hy oyt gesegt, Gy
zijt mijn Sone, heden hebbe ick
u gegenereert? Ende weder-
om, Ick sal hem tot een Vader
zijn, ende hy sal my tot een
Sone zijn?
6 Ende als hy wederom den
eerstgeboren inbrengt in de we-
relt, segt hy, Ende dat alle En-
gelen Godts hem aenbidden.

7 Ende tot de Engelen segt
hy wel, Die sijne Engelen maeckt
geesten, ende sijne dienaers een
vlamme des vyers:
8 Maer tot den Sone [segt
hy,] Uwe throon, o Godt, is in
alle eeuwigheyt: De scepter
uwes Koninckrijcks is een rechte
scepter.
9 Gy hebt rechtveerdigheyt
lief gehadt, ende ongerechtig-
heyt gehaet: Daerom heeft u, o
Godt, uwe Godt gesalft met olie
der vreugde boven uwe mede-
genooten.
10 Ende, Gy Heere, hebt in
den beginne de aerde gegrondet,
ende de hemelen zijn wercken
uwer handen:
11 Deselve sullen vergaen,
maer gy blijft *altijt*: ende sy sul-
len alle als een kleet verouden:
12 Ende als een deckkleet
sult gyse in één rollen, ende sy
sullen verandert worden: maer
gy zijt de selve, ende uwe jaren
en sullen niet ophouden.
13 Ende tot welcken der En-
gelen heeft hy oyt gesegt, Siet
aen mijne rechter[hant], tot dat
ick uwe vyanden sal gesett heb-
ben tot een voetbanck uwer
voeten?
14 Zijnse niet alle gedienstige
geesten, die tot dienst uytgeson-
den worden om der gene wille
die de saligheyt beërven sullen?

HET 2. CAPITTEL.

DAEROM moeten wy ons te
meer houden aen het gene
[van ons] gehoort is, op dat wy
niet t' eeniger tijt door en vloei-
jen.
2 Want indien het woort
door de Engelen gesproken vast
is geweest, ende alle overtre-
dinge ende ongehoorsaemheyt
rechtveerdige vergeldinge ont-
fangen heeft:
3 Hoe sullen wy ontvlieden,
indien wy op soo groote salig-
heyt geen acht en nemen? de
welcke begonnen zijnde verkon-
digt te worden door den Heere,
aen ons bevestigt is geworden
van de gene die [hem] gehoort
hebben:
4 Godt boven dien medege-
tuygende door teeckenen ende
wonderen, ende menigerley
krachten, ende bedeelingen des
Heyligen Geests, ende sijnen
wille.
5 Want hy en heeft den En-
gelen niet onderworpen de toe-
komende werelt, van welcke wy
spreken.
6 Maer daer heeft yemant er-
gens betuygt, seggende, Wat is
de mensche dat gy sijner ge-
denckt? ofte des menschen Sone
dat gy hem besoeckt?
7 Gy hebt hem een weynig
minder gemaeckt dan de Enge-
len: met heerlickheyt ende eere
hebt gy hem gekroont, ende gy
hebt hem gestelt over de wer-
ken uwer handen.
8 Alle dingen hebt gy onder
sijne voeten onderworpen. Want
daer in dat hy hem alle dingen
heeft onderworpen, en heeft hy
niets uytgelaten dat hem niet
onderworpen en zy: doch nu en
sien wy nogh niet dat hem alle
dingen onderworpen zijn:
9 Maer wy sien Jesum met
heerlickheyt ende eere gekroont,
die een weynigh minder dan de
Engelen geworden was, van we-
gen het lijden des doots: op dat
hy door de genade Godts voor
allen den doot smaken soude.
10 Want het betaemde hem,
om welcken alle dingen zijn,
ende door welcken alle dingen
zijn, dat hy vele kinderen tot de
heerlickheyt leydende, den over-
sten Leydsman harer saligheyt
door lijden soude heyligen.
11 Want en hy die heyligt,

ende sy die geheyligt worden,
zijn alle uyt één; om welcke
oorsake hy hem niet en schaemt
haer broeders te noemen,
12 Seggende, Ick sal uwen
naem mijnen broederen verkon-
digen, in 't midden der ge-
meynte sal ick u lofsingen.
13 Ende wederom, Ick sal
mijn betrouwen op hem stellen.
Ende wederom, Siet daer, ick
ende de kinderen die my Godt
gegeven heeft.
14 Overmits dan de kinderen
des vleeschs ende bloets deelach-
tigh zijn, so is hy oock desge-
lijcks der selver deelachtigh ge-
worden, op dat hy door den doot
te niete doen soude den genen
die 't gewelt des doots hadde,
dat is, den duyvel:
15 Ende verlossen soude alle
de gene die met vreese des doots
door al [haer] leven der dienst-
baerheyt onderworpen waren.
16 Want waerlick hy en
neemt de Engelen niet aen,
maer hy neemt het zaet Abra-
hams aen.
17 Waerom hy in alles den
broederen moeste gelijck wor-
den, op dat hy een barmhertigh
ende een getrouwe Hoogepries-
ter soude zijn in de dingen die
by Godt [te doen waren], om de
sonden des volcks te versoenen.
18 Want in 't gene hy selve
versocht zijnde geleden heeft,
kan hy de gene die versocht wor-
den, te hulpe komen.

HET 3. CAPITTEL.

HIEROM, heylige broeders,
die der hemelsche roepinge
deelachtigh zijt, aenmerckt den
Apostel ende Hoogenpriester
onser belijdenisse Christum Je-
sum:
2 Die getrouw is den genen
die hem gestelt heeft, gelijck
oock Moses in geheel sijn huys
was:
3 Want dese is soo veel meer-
der heerlickheyt weerdigh geacht
dan Moses, als de gene die het
huys gebouwt heeft meerder
eere heeft als het huys.
4 Want een yeder huys wort
van yemant gebouwt: maer die
dit alles gebouwt heeft, is
Godt.
5 Ende Moses is wel getrouw
geweest in geheel sijn huys, als
een dienaer, tot getuygenis der
dingen die [daer na] gesproken
souden worden:
6 Maer Christus, als de Sone,
over sijn eygen huys: wiens
huys wy zijn, indien wy maer de
vrymoedigheyt, ende den roem
der hope tot den eynde toe vast
behouden.
7 Daerom gelijck de Heylige
Geest segt, Heden indien gy
sijne stemme hooret,
8 So en verhardt uwe herten
niet, gelijck [het geschiet is] in
de verbitteringe, ten dage der
versoeckinge, in de woestijne:
9 Alwaer my uwe vaders ver-
socht hebben: sy hebben my
beproeft, ende hebben mijne
wercken gesien veertigh jaren
lang.
10 Daerom was ick vertoornt
over dat geslachte, ende sprack,
Altijt dwalen sy met het herte,
ende sy en hebben mijne wegen
niet gekent.
11 So hebbe ick dan geswo-
ren in mijnen toorne, Indien sy
in mijne ruste sullen ingaen.
12 Siet toe, broeders, dat niet
t' eeniger tijt in yemant van u
en zy een boos ongeloovigh
herte, om af te wijcken van den
levenden Godt:
13 Maer vermaent malkande-
ren alle dage, soo lange als het
Heden genaemt wort: op dat
niet yemant uyt u verhardt en

worde door de verleydinge der sonde.

14 Want wy zijn Christi deelachtigh geworden, so wy anders het beginsel deses vasten gronts tot den eynde toe vast behouden:

15 Terwijle daer gesegt wort, Heden indien gy sijne stemme hooret, so en verhardt uwe herten niet, gelijck in de verbitteringe [geschiet is].

16 Want sommige als sy die gehoort hadden, hebben [hem] verbittert, doch niet alle die uyt Egypten door Mosem uytgegaen zijn.

17 Over welcke nu is hy vertoornt geweest veertigh jaren? Was het niet over de gene die gesondigt *hadden*, welcker lichamen gevallen zijn in de woestijne?

18 Ende welcken heeft hy gesworen, dat sy in sijne ruste niet en souden ingaen, anders dan den genen die ongehoorsaem geweest waren?

19 Ende wy sien dat sy niet en hebben konnen ingaen van wegen [haer] ongeloove.

Het 4. Capittel.

LAET ons dan vreesen, dat niet t' eeniger tijt, de belofte van in sijne ruste in te gaen nagelaten zijnde, yemant van u en schijne achtergebleven te zijn.

2 Want oock ons is het Euangelium verkondigt, gelijck als haer: maer het woort der predikinge en dede haer geenen nut, dewijle het met het geloove niet gemengt en was in de gene die het gehoort hebben.

3 Want wy die gelooft hebben gaen in de ruste, gelijck hy gesegt heeft, So hebb' ick dan gesworen in mijnen toorn, Indien sy sullen ingaen in mijne ruste: hoewel [sijne] wercken van de grontlegginge der werelt af al volbracht waren.

4 Want hy heeft ergens van den sevenden [dagh] aldus gesproken, Ende Godt heeft in den sevenden dagh van alle sijne wercken gerust.

5 Ende in dese [plaetse] wederom, Indien sy in mijne ruste sullen ingaen.

6 Dewijle dan blijft, dat sommige in deselve [ruste] ingaen, ende de gene dien het Euangelium eerst verkondigt was, niet ingegaen en zijn van wegen de ongehoorsaemheyt,

7 So bepaelt hy wederom eenen sekeren dagh, [namelick] Heden, door David seggende soo langen tijt daer na: (gelijckerwijs gesegt is,) Heden indien gy sijne stemme hooret, so en verhardet uwe herten niet.

8 Want indien Jesus haer in de ruste gebracht heeft, so en hadde hy daer na niet gesproken van eenen anderen dagh.

9 Daer blijft dan een ruste over voor het volck Godts.

10 Want die ingegaen is in sijne ruste, die heeft selve oock van sijne wercken gerust, gelijck Godt van de sijne.

11 Laet ons dan ons beneerstigen om in die ruste in te gaen: op dat niet yemant in dat selve exempel der ongeloovigheyt en valle.

12 Want het woort Godts is levendigh ende krachtigh, ende scherpsnijdender dan eenigh tweesnijdende sweert, ende gaet door tot de verdeelinge der ziele ende des geests, ende der t'samenvoegselen, ende des mergs, ende is een oordeeler der gedachten ende der overlegginggen des herten.

13 Ende daer en is geen

schepsel onsichtbaer voor hem: maer alle dingen zijn naeckt ende geopent, voor de oogen des genen met welcken wy te doen hebben.

14 Dewijle wy dan eenen grooten Hoogenpriester hebben, die door de hemelen doorgegaen is, [namelick] Jesum den Sone Godts, so laet ons dese belijdenisse vasthouden.

15 Want wy en hebben geenen Hoogenpriester, die niet en kan medelijden hebben met onse swackheden, maer die in alle dingen, gelijck als wy, is versocht geweest, [doch] sonder sonde.

16 Laet ons dan met vrymoedigheyt toegaen tot den throon der genade, op dat wy barmhertigheyt mogen verkrygen, ende genade vinden om geholpen te worden ter bequamer tijt.

HET 5. CAPITTEL.

WANT alle Hoogepriester uyt de menschen genomen wort gestelt voor de menschen in de saken die by Godt [te doen zijn], op dat hy offere gaven ende slacht-offeren voor de sonden:

2 Die behoorlick medelijden kan hebben met de onwetende ende dwalende, overmits hy oock selve met swackheyt, omvangen is.

3 Ende om deselve [swackheyt] wille moet hy, gelijck voor het volck, alsoo oock voor hemselven, offeren voor de sonden.

4 Ende niemant en neemt hemselven die eere aen, maer die van Godt geroepen wort, gelijckerwijs als Aaron.

5 Alsoo oock Christus en heeft hemselven niet verheerlickt om Hoogepriester te worden, maer die tot hem gesproken heeft, Gy zijt mijn Sone, heden hebbe ick u gegenereert.

6 Gelijck hy oock in een ander [plaetse] segt, Gy zijt Priester in der eeuwigheyt nae de ordeninge Melchisedeks.

7 Die in de dagen sijnes vleesches, gebeden ende smeeckingen tot den genen die hem uyt den doot konde verlossen *met* stercke roepinge ende tranen geoffert hebbende, ende verhoort zijnde uyt de vreese,

8 Hoewel hy de Sone was, [nochtans] gehoorsaemheyt geleert heeft uyt het gene hy heeft geleden:

9 Ende geheyligt zijnde is hy allen die hem gehoorsaem zijn een oorsake der eeuwige saligheyt geworden:

10 Ende *is van* Godt genaemt een Hoogepriester nae de ordeninge Melchisedeks.

11 Van den welcken wy hebben vele dingen, ende swaer om verklaren, te seggen: dewijle gy traegh om te hooren geworden zijt.

12 Want gy, daer gy Leeraers behoordet te zijn van wegen den tijt, hebt wederom van noode dat men u leere welcke de eerste beginselen zijn der woorden Godts: ende gy zijt geworden [als] die melck van noode hebben, ende niet vaste spijse.

13 Want een yegelick die der melck deelachtigh is, die is onervaren in het woort der gerechtigheyt: want hy is een kint.

14 Maer der volmaeckten is de vaste spijse, die door de gewoonheyt de sinnen geoeffent hebben, tot onderscheydinge beyde des goets ende des quaets.

HET 6. CAPITTEL.

DAEROM nalatende het beginsel der leere Christi, laet ons tot de volmaecktheyt

voortvaren: niet wederom leggende het fondament van de Bekeeringe van doode wercken, ende van het Geloove in Godt,
2 Van de leere der Doopen, ende van de Oplegginge der handen, ende van de Opstandinge der dooden, ende van het eeuwigh Oordeel.
3 Ende dit sullen wy [oock] doen, indien het Godt toelaet.
4 Want het is onmogelick, de gene die eens verlicht geweest zijn, ende de hemelsche gave gesmaeckt hebben, ende des Heyligen Geestes deelachtigh geworden zijn,
5 Ende gesmaeckt hebben het goede woort Godts, ende de krachten der toekomende eeuwe,
6 *Ende afvalligh* worden, [die, segge ick,] wederom te vernieuwen tot bekeeringe: als welcke haerselven den Sone Godts wederom kruycigen ende opentlick te schande maken.
7 Want de aerde die den regen menigmael op haer komende indrinckt, ende bequaem kruyt voortbrengt voor de gene door welcke sy oock gebouwt wort, die ontfangt segen van Godt.
8 Maer die doornen ende distelen draegt, die is verworpelick, ende naeby de vervloeckinge, welcker eynde is tot verbrandinge.
9 Maer, geliefde, wy versekeren ons van u betere dingen, ende met de saligheyt gevoegt, hoewel wy alsoo spreken.
10 Want Godt en is niet onrechtveerdigh, dat hy uw werck soude vergeten, ende den arbeyt der liefde, die gy aen sijnen name bewesen hebt, als die den heyligen gedient hebt ende [nogh] dient.
11 Maer wy begeeren dat een yegelick van u de selve neerstigheyt bewijse tot de volle versekertheyt der hope, tot den eynde toe:
12 Op dat gy niet traegh en wort, maer navolgers zijt der genen die door geloove ende lanckmoedigheyt de beloftenissen be-erven.
13 Want als Godt Abraham de belofte dede, dewijle hy by niemant die meerder was en hadde te sweeren, so swoer hy by hemselven,
14 Seggende, Waerlick, segenende sal ick u segenen, ende vermenigvuldigende sal ick u vermenigvuldigen.
15 Ende alsoo lanckmoedelick verwacht hebbende, heeft hy de belofte verkregen.
16 Want de menschen sweeren wel by den meerderen [dan sy zijn], ende de eedt tot bevestinge is denselven een eynde van alle tegensprekinge.
17 Waer in Godt willende den erfgenamen der beloftenisse overvloedelicker bewijsen de onveranderlickheyt sijnes raets, is met eenen eedt daer tusschengekomen:
18 Op dat wy door twee onveranderlicke dingen, in welcke het onmogelick is dat Godt liege, een stercke vertroostinge souden hebben, [wy namelick] die de toevlucht genomen hebben, om de voorgestelde hope vast te houden:
19 Welcke wy hebben als een ancker der ziele, 't welck seker ende vast is, ende ingaet in het binnenste des voorhangsels:
20 Daer de Voorlooper, voor ons, is ingegaen, [namelick] Jesus, nae de ordeninge Melchisedeks een Hoogepriester geworden zijnde in der eeuwigheyt.

Het 7. Capittel.

WANT dese Melchisedek was
Koningh van Salem, een
Priester des allerhoogsten Godts,
die Abraham te gemoete gingh
als hy wederkeerde van het
slaen der Koningen, ende hèm
segende:
2 Aen welcken oock Abraham
van alles de tiende deelde: die
voor eerst overgesett wort, Ko-
ningh der gerechtigheyt, ende
daer na oock was een Koningh
van Salem, het welck is een Ko-
ningh des vredes:
3 Sonder vader, sonder moe-
der, sonder geslacht-rekeninge,
noch beginsel der dagen, noch
eynde des levens hebbende:
maer den Sone Godts gelijck
geworden zijnde, blijft een Pries-
ter in eeuwigheyt.
4 Aenmerckt nu hoe groot
dese geweest zy, aen den welc-
ken oock Abraham de Patriarch
tiende gegeven heeft uyt den
buyt.
5 Ende die uyt de kinderen
Levi het Priesterdom ontfan-
gen, hebben wel bevel om tiende
te nemen van het volck, nae de
wet, dat is, van hare broederen,
hoewel die uyt de lenden Abra-
hams voortgekomen zijn.
6 Maer hy die [sijne] ge-
slacht-rekeninge uyt haer niet
en heeft, die heeft van Abraham
tiende genomen, ende hem die
de beloftenissen hadde heeft hy
gesegent.
7 Nu sonder eenigh tegen-
spreken, 't gene minder is wort
gesegent van 't gene meerder is.
8 Ende hier nemen wel tien-
den de menschen die sterven:
maer aldaer [neemtse] die van
welcken getuygt wort dat hy
leeft.
9 Ende, om so te spreken,
oock Levi, die tienden neemt,
heeft door Abraham tiende ge-
geven:
10 Want hy was nogh in de
lenden des vaders, als hem Mel-
chisedek te gemoete gingh.
11 Indien dan nu de volko-
menheyt door het Levitische
Priesterschap ware, (want onder
het selve heeft het volck de wet
ontfangen,) wat noot was 't nogh,
dat een ander Priester nae de
ordeninge Melchisedeks soude
opstaen, ende die niet en soude
gesegt worden te zijn nae d' or-
deninge Aarons?
12 Want het Priesterschap
verandert zijnde, so geschiet 'er
oock nootsakelick veranderinge
der wet.
13 Want hy, *op wien dese din-
gen gesegt worden*, behoort tot
een ander stamme, van welcke
niemant hem tot den altaer be-
geven en heeft.
14 Want het is openbaer, dat
onse Heere uyt Juda gesproten
is: op welcke stamme Moses
niets gesproken en heeft van het
Priesterschap.
15 Ende [dit] is nogh veel
meer openbaer, so daer nae de
gelijckenisse van Melchisedek
een ander Priester opstaet,
16 Die [dit] niet nae de wet
des vleeschlijcken gebodts en is
geworden, maer nae de kracht
des onverganckelicken levens.
17 Want hy getuygt, Gy zijt
Priester in der eeuwigheyt nae
de ordeninge Melchisedeks.
18 Want de vernietinge des
voorgaenden gebodts geschiet
om desselven swackheyts ende
onprofijtelickheyts wille:
19 Want de wet en heeft geen
dingh volmaeckt, maer de aen-
leydinge van een beter hope,
door welcke wy tot Godt gena-
ken.
20 Ende voor soo veel het

niet sonder eedtsweeringe [en is geschiet], (want gene zijn wel sonder eedtsweeringe Priesters geworden:

21 Maer dese met eedtsweeringe, door dien die tot hem gesegt heeft, De Heere heeft gesworen, ende het en sal hem niet berouwen, Gy zijt Priester in der eeuwigheyt nae de ordeninge Melchisedeks.)

22 Van een soo veel beter verbont is Jesus borge geworden.

23 Ende gene zijn wel vele Priesters geworden, om dat sy door den doot verhindert wierden altijt te blijven:

24 Maer dese, om dat hy in der eeuwigheyt blijft, heeft een onverganckelick Priesterschap.

25 Waerom *hy oock* volkomelick kan saligh maken de gene die door hem tot Godt gaen, also hy altijt leeft om voor haer te bidden.

26 Want soodanigh een Hoogepriester betaemde ons, heyligh, onnoosel, onbesmett, afgescheyden van de sondaren, ende hooger dan de hemelen geworden:

27 Dien het niet alle dage noodigh en was, gelijck den Hoogenpriesters, eerst voor sijne eygene sonden slacht-offeren op te offeren, daer na [voor de sonden] des volcks: want dat heeft hy eenmael gedaen als hy hemselven opgeoffert heeft.

28 Want de wet stelt tot Hoogepriesters menschen die swackheyt hebben: maer het woort der eedtsweeringe, die na de wet is [gevolgt, stelt] den Sone, die in der eeuwigheyt geheyligt is.

HET 8. CAPITTEL.

DE hooftsomme nu der dingen daer van wy spreken is, [dat] wy hebben soodanigen Hoogenpriester, die geseten is aen de rechter[hant] des throons der Majesteyt in de hemelen,

2 Een bedienaer des heyligdoms, ende des waren Tabernakels, welcken de Heere heeft opgerecht, ende geen mensche.

3 Want een yegelick Hoogepriester wort gestelt om gaven ende slacht-offeren te offeren: waerom het nootsakelick was dat oock dese wat hadde, dat hy soude offeren.

4 Want indien hy op aerden ware, so en soude hy selfs geen Priester zijn, terwijle daer Priesters zijn die nae de wet gaven offeren:

5 Welcke het voorbeelt ende de schaduwe der hemelscher dingen dienen, gelijck Moses door Godtlicke aensprake vermaent was, als hy den Tabernakel volmaken soude. Want siet, segt hy, dat gy het alles maeckt nae de afbeeldinge die u op den bergh getoont is.

6 Ende nu heeft hy soo veel uytnemender bedieninge gekregen, als hy oock eenes beteren verbonts Middelaer is, het welck in betere beloftenissen bevestigt is.

7 Want indien dat eerste [verbont] onberispelick geweest ware, so en soude voor het tweede geen plaetse gesocht geweest zijn.

8 Want [haer] berispende segt hy tot haer, Siet de dagen komen, spreeckt de Heere, ende ick sal over het huys Israëls, ende over het huys Juda, een nieuw verbont oprechten,

9 Niet nae het verbont dat

ick met hare vaderen gemaeckt
hebbe ten dage als ick haer by
de hant nam, om haer uyt Egyp-
tenlant te leyden: want sy en
zijn in dat mijn verbont niet
gebleven, ende ick hebbe op
haer niet geacht, segt de Heere.
10 Want dit is het verbont,
dat ick met den huyse Israëls
maken sal na die dagen, segt de
Heere, Ick sal mijne wetten in
haer verstant geven, ende in
hare herten sal ick die inschrij-
ven: ende ick sal haer tot een
Godt zijn, ende sy sullen my
tot een volck zijn.
11 Ende sy en sullen niet lee-
ren een yegelick sijnen naesten,
ende een yegelick sijnen broe-
der, seggende, Kent den Heere:
want sy sullen my alle kennen
van den kleynen onder haer tot
den grooten onder haer:
12 Want ick sal hare onge-
rechtigheden genadigh zijn,
ende hare sonden ende hare
overtredingen en sal ick geen-
sins meer gedencken.
13 Als hy segt, Een nieuw
[verbont], so heeft hy het eerste
oudt gemaeckt: dat nu oudt ge-
maeckt is ende veroudet, is nae-
by de verdwijninge.

Het 9. Capittel.

SO hadde dan wel oock het
eerste [verbont] rechten des
[Godts]diensts, ende het werelt-
lick heyligdom.
2 Want de Tabernakel was
toebereydt: [namelick] de eerste,
in welcken was de kandelaer,
ende de tafel, ende de toonbroo-
den, welcke genaemt wort het
heylige:
3 Maer achter het tweede
voorhangsel was de Tabernakel,
genaemt het heylige der heyli-
gen,
4 Hebbende een gouden
wieroockvat, ende de Arke des
verbonts alom met gout over-
deckt, in welcke was de gouden
kruycke, daer het Manna in was,
ende de staf Aarons, die ge-
bloeyt hadde, ende de tafelen
des verbonts.
5 Ende boven over dese
[Arke] waren de Cherubinen
der heerlickheyt, die het ver-
soendecksel beschaduwden: van
welcke dingen wy nu van stuck
tot stuck niet en sullen seggen.
6 Dese dingen nu aldus toe-
bereydt zijnde, so gingen wel
de Priesters in den eersten Ta-
bernakel t' allen tijde om de
[Godts]diensten te volbrengen:
7 Maer in den tweeden [Ta-
bernakel gingh] alleen de Hoo-
gepriester eenmael *des jaers*,
niet sonder bloet, welck hy of-
ferde voor hemselven ende [voor]
des volcks misdaden.
8 [Waer mede] de Heylige
Geest dit beduydde, dat de wegh
des heyligdoms nogh niet open-
baer gemaeckt en was, soo lange
d' eerste Tabernakel nogh stant
hadde:
9 Welcke was een afbeel-
dinge voor dien tegenwoordi-
gen tijt, in welcken gaven ende
slacht-offeren geoffert wierden
die den genen die den dienst
pleegde niet en konden heyligen
nae de conscientie:
10 [Bestaende] alleen in spijsen,
ende drancken, ende verschey-
dene wasschingen, ende recht-
veerdigmakingen des vleeschs
tot op den tijt der verbeteringe
opgelegt.
11 Maer Christus de Hooge-
priester der toekomende goede-
ren gekomen zijnde, is door den
meerderen ende volmaeckteren
Tabernakel niet met handen ge-
maeckt, dat is, niet van dit
maecksel,
12 Noch door het bloet der

bocken ende kalveren, maer door sijn eygen bloet, eenmael ingegaen in het heyligdom, een eeuwige verlossinge te wege gebracht hebbende.

13 Want indien het bloet der stieren ende bocken, ende de assche der jonge koe besprengende de onreyne, [haer] heyligt tot de reynigheyt des vleeschs:

14 Hoe veel te meer sal het bloet Christi, die door den eeuwigen Geest hemselven Gode onstraffelick opgeoffert heeft, uwe conscientie reynigen van doode wercken, om den levenden Godt te dienen?

15 Ende daerom is hy de Middelaer des Nieuwen Testaments, *op* dat de doot [daer tusschen] gekomen zijnde, tot versoeninge der overtredingen die onder het eerste Testament waren, de gene die geroepen zijn de beloftenisse der eeuwiger erve ontfangen souden.

16 Want waer een testament is, daer is het nootsake dat de doot des testamentmakers [tusschen]kome.

17 Want een testament is vast in de dooden: dewijle het nogh geene kracht en heeft, wanneer de testamentmaker leeft.

18 Waerom oock het eerste niet sonder bloet en is ingewyet.

19 Want als alle de geboden nae de wet, van Mose tot alle het volck uytgesproken waren, nam hy het bloet der kalveren ende bocken, met water, ende purperen wolle, ende hysope, besprengde beyde het boeck selve, ende alle het volck,

20 Seggende, Dit is het bloet des Testaments, het welck Godt aen ulieden heeft geboden.

21 Ende hy besprengde desgelijcks oock den Tabernakel, ende alle de vaten des diensts met het bloet.

22 Ende alle dingen worden byna door bloet gereynigt nae de wet, ende sonder bloetstortinge en geschiet geen vergevinge.

23 So was het dan nootsake dat wel de voorbeeldingen der dingen die in de hemelen zijn, door dese dingen gereynigt wierden: maer de hemelsche dingen selve door beter offerhanden dan dese.

24 Want Christus en is niet ingegaen in het heyligdom dat met handen gemaeckt is, het welck is een tegenbeelt des waren, maer in den hemel selve, om nu te verschijnen voor het aengesichte Godts voor ons.

25 Noch oock op dat hy hemselven dickmael soude op-offeren, gelijck de Hoogepriester alle jaer in het heyligdom ingaet met vreemt bloet:

26 (Anders hadde hy dickmael moeten lijden van de grontlegginge der werelt af;) maer nu is hy eenmael in de voleyndinge der eeuwen geopenbaert, om de sonde te niete te doen door sijns selfs offerhande.

27 Ende gelijck het den menschen gesett is eenmael te sterven, ende daer na het oordeel:

28 Alsoo oock Christus eenmael geoffert zijnde om veler sonden wech te nemen, sal ten anderen mael sonder sonde gesien worden van de gene die hem verwachten tot saligheyt.

HET 10. CAPITTEL.

WANT de wet, hebbende een schaduwe der toekomende goederen, niet het beelt selve der saken, en kan met de selve offerhanden, die sy alle jare gedueriglick op-offeren, nimmer-

meer heyligen de gene die daer
toegaen.
2 Andersins souden sy opge-
houden hebben geoffert te wor-
den, om dat de gene die den
dienst pleegden geen conscien-
tie meer en souden hebben der
sonden, eenmael gereynigt ge-
weest zijnde:
3 Maer [nu geschiet] in de-
selve alle jare wedergedachte-
nisse der sonden.
4 Want het is onmogelick,
dat het bloet van stieren ende
bocken de sonden wechneme.
5 Daerom komende in de we-
relt segt hy, Slacht-offer ende
offerhande en hebt gy niet ge-
wilt, maer gy hebt my het lic-
haem toebereydt:
6 Brand-offeren ende [offer]
voor de sonde en hebben u niet
behaegt.
7 Doe sprack ick, Siet ick
kome, (in het begin des boecks
is van my geschreven:) om uwen
wille te doen, o Godt.
8 Als hy te vooren gesegt
hadde, Slacht-offer, ende offer-
hande, ende brand-offers, ende
[offer] voor de sonde en hebt gy
niet gewilt, noch en hebben u
niet behaegt: (dewelcke nae de
wet geoffert worden:)
9 Doe sprack hy, Siet ick
kome, om uwen wille te doen, o
Godt. Hy neemt het eerste
wech, om het tweede te stellen.
10 In welcken wille wy gehey-
ligt zijn door de offerhande des
lichaems Jesu Christi eenmael
[geschiet].
11 Ende een yegelick Pries-
ter stont wel alle dage dienende,
ende de selve slacht-offeren
dickmael offerende, die de son-
den nimmermeer en konnen
wechnemen:
12 Maer dese één slacht-offer
voor de sonden geoffert heb-
bende, is in eeuwigheyt geseten
aen de rechter[hant] Godts:
13 Voorts verwachtende tot dat
sijne vyanden gestelt worden tot
een voetbanck sijner voeten.
14 Want met ééne offer-
hande heeft hy in eeuwigheyt
volmaeckt de geene die gehey-
ligt worden.
15 Ende de Heylige Geest ge-
tuygt het ons oock.
16 Want na dat hy te vooren
gesegt hadde, Dit is het verbont
dat ick met haer maken sal na
die dagen, segt de Heere, Ick
sal mijne wetten geven in hare
herten, ende ick sal die inschrij-
ven in hare verstanden:
17 Ende harer sonden, ende
harer ongerechtigheden en sal
ick geensins meer gedencken.
18 Waer nu vergevinge der-
selve is, daer en is geen offer-
hande meer voor de sonde.
19 Dewijle wy dan, broeders,
vrymoedigheyt hebben om in te
gaen in het heyligdom door het
bloet Jesu,
20 Op eenen verschen ende
levenden wegh, welcken hy ons
ingewyet heeft door het voor-
hangsel, dat is [door] sijn
vleesch:
21 Ende [dewijle wy hebben]
eenen grooten Priester over het
huys Godts:
22 So laet ons toegaen met
een waerachtigh herte, in volle
versekertheyt des geloofs, [onse]
herten gereynigt zijnde van
de quade conscientie, ende het
lichaem gewasschen zijnde met
reyn water:
23 Laet ons de onwanckel-
bare belijdenisse der hope [vast]-
houden: (want die het belooft
heeft is getrouw:)
24 Ende laet ons op malkan-
deren acht nemen, tot opscher-
pinge der liefde ende der goede
wercken:
25 Ende laet ons onse onder-

linge byeenkomste niet nalaten, gelijck sommige de gewoonte hebben, maer [malkanderen] vermanen: ende [dat] soo veel te meer als gy siet dat de dagh naedert.

26 Want so wy willens sondigen, na dat wy de kennisse der waerheyt ontfangen hebben, so en blijft daer geen slacht-offer meer over voor de sonden:

27 Maer een schrickliche verwachtinge des oordeels, ende hitte des vyers dat de tegenstanders sal verslinden.

28 Als yemant de wet Mosis heeft te niete gedaen, die sterft sonder barmhertigheyt onder twee ofte drie getuygen:

29 Hoe veel te swaerder straffe *meynt gy* sal hy weerdigh geacht worden, die den Sone Godts vertreden heeft, ende het bloet des Testaments onreyn geacht heeft, daer door hy geheyligt was, ende den Geest der genade smaetheyt heeft aengedaen?

30 Want wy kennen hem die gesegt heeft, Mijne is de wrake, ick sal 't vergelden, spreeckt de Heere. Ende wederom, De Heere sal sijn volck oordeelen.

31 Vreeslick is het te vallen in de handen des levendigen Godts.

32 Doch gedenckt der voorige dagen, in dewelcke na dat gy verlicht zijt geweest, gy veel strijt des lijdens hebt verdragen.

33 Ten deele, als gy door smaetheden ende verdruckingen een schouwspel geworden zijt: ende ten deele, als gy gemeynschap gehadt hebt met de gene die alsoo gehandelt wierden.

34 Want gy hebt oock over mijne banden medelijden gehadt, ende de roovinge uwer goederen met blijtschap aengenomen, wetende dat gy hebt in uselven een beter ende blijvende goet in de hemelen.

35 En werpt dan uwe vrymoedigheyt niet wech, welcke een groote vergeldinge des loons heeft.

36 Want gy hebt lijdsaemheyt van nooden: op dat gy den wille Godts gedaen hebbende, de beloftenisse moogt wechdragen.

37 Want, nogh een seer weynigh [tijts]; [ende] hy die te komen staet sal komen, ende niet vertoeven.

38 Maer de rechtveerdige sal uyt den geloove leven: ende so [yemant] hem onttreckt, mijn ziele en heeft in hem geen behagen.

39 Maer wy en zijn niet van de gene die haer onttrecken ten verderve, maer van de gene die gelooven tot behoudinge der ziele.

HET 11. CAPITTEL.

HET geloove nu is een vaste gront der dingen die men hoopt, [ende] een bewijs der saken die men niet en siet.

2 Want door het selve hebben de oude getuygenisse bekomen.

3 Door het geloove verstaen wy dat de werelt door het woort Godts is toebereydt, also dat de dingen die men siet, niet geworden zijn uyt dingen die gesien worden.

4 Door het geloove heeft Abel een meerder offerhande Gode geoffert dan Cain, door welck hy getuygenisse bekomen heeft dat hy rechtveerdigh was, also Godt over sijne gaven getuygenisse gaf: ende door het selve [geloove] spreeckt hy nogh na dat hy gestorven is.

5 Door het geloove is Enoch

wechgenomen geweest, op dat
hy den doot niet en soude sien:
ende hy en wiert niet gevonden,
daerom dat hem Godt wechge-
nomen hadde: want voor sijne
wechneminge heeft hy getuyge-
nisse gehadt dat hy Gode be-
haegde.

6 Maer sonder geloove is het
onmogelick [Gode] te behagen.
Want die tot Godt komt, moet
gelooven, dat hy is, ende een
belooner is der gene die hem
soecken.

7 Door het geloove heeft Noë
door Godtlicke aensprake ver-
maent zijnde van de dingen die
nogh niet gesien en wierden,
[ende] bevreest geworden zijnde,
de Arke toebereydt tot sijns
huysgesins behoudenisse: door
welcke [Arke] hy de werelt heeft
veroordeelt, ende is geworden
een erfgenaem der rechtveerdig-
heyt die nae den geloove is.

8 Door het geloove is Abra-
ham geroepen zijnde, gehoor-
saem geweest om uyt te gaen
nae de plaetse die hy tot een
erfdeel ontfangen soude: ende
hy is uytgegaen niet wetende
waer hy komen soude.

9 Door het geloove is hy een
inwoonder geweest in het lant
der belofte, als in een vreemt
[lant], ende heeft in tabernake-
len gewoont met Isaac ende Ja-
cob, die mede erfgenamen wa-
ren der selver belofte.

10 Want hy verwachtede de
stadt die fondamenten heeft,
welcker konstenaer ende bouw-
meester Godt is.

11 Door het geloove heeft
oock Sara selve kracht ontfan-
gen om zaet te geven, ende bo-
ven den tijt [hares] ouderdoms
heeft sy gebaert: overmits sy
hem getrouw heeft geacht die
het belooft hadde.

12 Daerom zijn oock van éé-
nen, ende dat eenen verstor-
venen, [soo vele] in menigte ge-
boren als de sterren des hemels,
ende als het zant dat aen den
oever der zee is, het welck on-
tallick is.

13 Dese alle zijn in het ge-
loove gestorven, de beloften niet
verkregen hebbende, maer heb-
ben deselve van verre gesien,
ende gelooft, ende omhelst;
ende hebben beleden dat sy gas-
ten ende vreemdelingen op der
aerden waren.

14 Want die sulcke dingen
seggen, betoonen klaerlick dat
sy een vaderlant soecken.

15 Ende indien sy dies [va-
derlants] gedacht hadden van
welck sy uytgegaen waren, sy
souden tijt gehadt hebben om
weder te keeren:

16 Maer nu zijn sy begeerigh
nae een beter, dat is, nae het
hemelsche. Daerom en schaemt
hem Godt harer niet, om hare
Godt genaemt te worden: want
hy hadde haer een stadt be-
reydt.

17 Door het geloove heeft
Abraham als hy versocht wiert,
Isaac geoffert, ende hy, die de
beloften ontfangen hadde, heeft
[sijnen] eenighgeborenen geof-
fert,

18 (Tot den welcken gesegt
was, In Isaac sal u het zaet ge-
naemt worden:) overleggende
dat Godt machtigh was [hem]
oock uyt de dooden te verwec-
ken:

19 Waer uyt hy hem oock
by gelijckenisse wedergekregen
heeft.

20 Door het geloove heeft
Isaac [sijne sonen] Jacob ende
Esau gesegent aengaende toe-
komende dingen.

21 Door het geloove heeft
Jacob stervende een yegelick
der sonen Josephs gesegent,

ende heeft aengebeden [lenen-
de] op het opperste van sijnen
staf.
22 Door het geloove heeft
Joseph stervende gemeldet van
den uytgangh der kinderen Is-
raëls, ende heeft bevel gegeven
van sijne gebeenten.
23 Door het geloove wiert
Moses, doe hy geboren was drie
maenden langh van sijne ouders
verborgen, overmits sy sagen
dat het kindeken schoon was:
ende sy en vreesden het gebodt
des Konings niet.
24 Door het geloove heeft
Moses, nu groot geworden zijnde,
geweygert een sone van Pharaos
dochter genaemt te worden:
25 Verkiesende liever met
het volck Godts qualick gehan-
delt te worden, dan voor eenen
tijt de genietinge der sonde te
hebben:
26 Achtende de versmaet-
heyt Christi meerderen rijck-
dom te zijn, dan de schatten in
Egypten: want hy sagh op de
vergeldinge des loons.
27 Door het geloove heeft hy
Egypten verlaten, niet vreesende
den toorn des Konings. Want
hy hieldt sich vast, als siende
den onsienlicken.
28 Door het geloove heeft hy
het Pascha uytgericht, ende de
besprenginge des bloets, op dat
de verderver der eerstgeborene
haer niet raken en soude.
29 Door het geloove zijn sy
de roode zee doorgegaen, als
door het drooge: het welcke de
Egyptenaers [oock] versoec-
kende, zijn verdroncken.
30 Door het geloove zijn de
mueren van Jericho gevallen,
alsse tot seven dagen toe om-
ringt waren geweest.
31 Door het geloove is Ra-
hab de hoere niet omgekomen
met de ongehoorsame, als sy de
verspieders met vrede hadde
ontfangen.
32 Ende wat sal ick' nogh
[meer] seggen? Want de tijt
sal my ontbreken, soude ick
verhalen van Gedeon, ende
Barak, ende Sampson, ende
Jephthe, ende David, ende Sa-
muel, ende de Propheten.
33 Welcke door het geloove
Koninckrijcken hebben over-
wonnen, gerechtigheyt geoef-
fent, de beloftenissen verkregen,
de muylen der leeuwen toege-
stopt:
34 De kracht des vyers heb-
ben uytgebluscht, de scherpte
des sweerts zijn ontvloden, uyt
swackheyt krachten hebben ge-
kregen, in den krijgh sterck ge-
worden zijn, hebben heyrlegers
der vreemde op de vlucht ge-
bracht:
35 De vrouwen hebben hare
dooden uyt de opstandige [we-
der]gekregen: ende andere zijn
uytgereckt geworden, de [aen-
gebodene] verlossinge niet aen-
nemende, op dat sy een beter
opstandinge verkrijgen souden.
36 Ende andere hebben be-
spottingen ende geesselen ge-
proeft, ende oock banden ende
gevanckenisse:
37 Zijn gesteenigt geworden,
in stucken gezaegt, versocht,
door het sweert ter doot ge-
bracht: hebben gewandelt in
schaepsvellen, [ende] in geyten-
vellen: verlaten, verdruckt, qua-
lick gehandelt zijnde:
38 (Welcker de werelt niet
weerdigh en was:) hebben in
woestijnen gedoolt, ende [op]
bergen, ende [in] spelonckens,
ende [in] de holen der aerde.
39 Ende dese alle, hebbende
door het geloove getuygenisse
gehadt, en hebben de belofte
niet verkregen:
40 Also Godt wat beters over

ons voorsien hadde, op dat sy
sonder ons niet en souden vol-
maeckt worden.

HET 12. CAPITTEL.

DAEROM dan oock, alsoo wy
soo groot een wolcke der
getuygen rontom ons hebben
liggende, laet ons afleggen allen
last, ende de sonde die [ons]
lichtelick omringt, ende laet
ons met lijdsaemheyt loopen
de loopbane, die ons voorgestelt
is:
2 Siende op den oversten
Leydsman ende voleynder des
geloofs Jesum, dewelcke voor
de vreugt die hem voorgestelt
was, het kruyce heeft verdragen,
ende schande veracht, ende is
geseten aen de rechter[hant] des
throons Godts.
3 Want aenmerckt desen die
soodanigh een tegenspreken van
de sondaren tegen hem heeft
verdragen, op dat gy niet en
verflaeuwt ende beswijckt in
uwe zielen.
4 Gy en hebt nogh tot den
bloede toe niet tegengestaen,
strijdende tegen de sonde:
5 Ende gy hebt vergeten de
vermaninge, die tot u als tot
sonen spreeckt, Mijn sone, en
acht niet kleyn de kastijdinge
des Heeren, noch en beswijckt
niet als gy van hem bestraft
wort.
6 Want dien de Heere lief
heeft, kastijdt hy: ende hy gees-
selt eenen yegelicken sone dien
hy aenneemt.
7 Indien gy de kastijdinge
verdraegt, so draegt hem Godt
tegen u als sonen: (want wat
sone is 'er dien de vader niet en
kastijdt?)
8 Maer indien gy sonder kas-
tijdinge zijt, welcker alle deel-
achtigh zijn geworden, so zijt
gy dan bastaerden, ende niet
sonen.
9 Voorders wy hebben de va-
ders onses vleeschs wel tot kas-
tijders gehadt, ende wy ontsa-
gense: sullen wy [dan] niet veel
meer den Vader der geesten on-
derworpen zijn, ende leven?
10 Want gene hebben [ons]
wel voor eenen korten tijt, nae
dat het haer goet dochte, gekas-
tijdt: maer dese kastijdt [ons]
tot [onsen] nutte, op dat wy sij-
ner heyligheyt souden deelach-
tigh worden.
11 Ende alle kastijdinge, als
die tegenwoordigh is, en schijnt
geen [sake] van vreugde, maer
van droefheyt te zijn: doch
daer na geeft sy van haer eene
vreedsame *vrucht* der gerechtig-
heyt den genen die door deselve
geoeffent zijn.
12 Daerom recht weder op de
trage handen, ende de slappe
knien:
13 Ende maeckt rechte paden
voor uwe voeten, op dat het ge-
ne kreupel is niet verdraeyt en
worde, maer [dat] het veel meer
genesen worde.
14 Jaegt den vrede na met
allen, ende de heyligmakinge,
sonder welcke niemant den
Heere sien en sal:
15 Toesiende dat niet yemant
en verachtere van de genade
Godts: dat niet eenige wortel
der bitterheyt opwaerts spruy-
tende beroerte en make, ende
door deselve vele ontreynigt en
worden.
16 Dat niet yemant en zy een
hoereerder, ofte een onheylige,
gelijck Esau, die om ééne spijse
het recht van sijne eerstgeboorte
wechgaf.
17 Want gy weet dat hy oock
daer na, de segeninge willen-
de be-erven, verworpen wiert.
Want hy en vondt geen plaetse

des berouws, hoewel hy deselve met tranen socht.

18 Want gy en zijt niet gekomen tot den tastelicken bergh, ende 't brandende vyer, ende donckerheyt, ende duysternisse, ende onweder:

19 Ende tot het geklanck der basuyne, ende de stemme der woorden: welcke diese hoorden, baden dat het woort tot haer niet meer en soude gedaen worden.

20 (Want sy en konden niet dragen het gene daer geboden wiert, Indien oock een gedierte den bergh aenraeckt, het sal gesteenigt, ofte met eenen pijl doorschoten worden.

21 Ende Moses, soo vreeslick was het gesichte, seyde, Ick ben gantsch bevreest ende beevende.)

22 Maer gy zijt gekomen tot den bergh Sion, ende de stadt des levendigen Godts, tot het hemelsche Jerusalem, ende de vele duysenden der Engelen,

23 Tot de algemeyne vergaderinge ende de gemeynte der eerstgeborene, die in de hemelen opgeschreven zijn, ende tot Godt den Rechter over alle, ende de geesten der volmaeckte rechtveerdige.

24 Ende tot den Middelaer des Nieuwen Testaments Jesum, ende het bloet der besprenginge, dat betere dingen spreeckt dan Abel.

25 Siet toe dat gy dien die spreeckt niet en verwerpt: want indien dese niet en zijn ontvloden, die den genen verwierpen welcke op aerden Godtlicke antwoorden gaf, veel meer [en sullen] wy niet [ontvlieden,] so wy ons van dien afkeeren die van de hemelen [is]:

26 Wiens stemme doe de aerde beweegde: maer nu heeft hy verkondigt, seggende, Noch eenmael sal ick bewegen niet alleen de aerde, maer oock den hemel

27 Ende dit [woort], Nogh eenmael, wijst aen de veranderinge der beweeglicke dingen, als welcke gemaeckt waren, op dat blijven souden de dingen die niet beweeglick en zijn.

28 Daerom also wy een onbeweeglick Koninckrijck ontfangen, laet ons de genade [vast]-houden, door dewelcke wy welbehagelick Gode mogen dienen, met eerbiedinge ende Godtvruchtigheyt.

29 Want onse Godt is een verteerende vyer.

Het 13. Capittel.

Dat de broederlicke liefde blijve.

2 Vergeet de herbergsaemheyt niet: want hier door hebben sommige onwetens Engelen geherbergt.

3 Gedenckt der gevangene als of gy mede gevangen waert: [ende] der gene die qualick gehandelt worden, als of gy oock selve in 't lichaem [qualick gehandelt] waert.

4 Het houwelick [is] eerlick onder allen, ende het bedde onbevleckt: maer hoereerders ende overspeelders sal Godt oordeelen.

5 [Uwe] wandel zy sonder geltgierigheyt: ende zijt vergenoegt met het tegenwoordige. Want hy heeft gesegt, Ick en sal u niet begeven, noch ick en sal u niet verlaten.

6 So dat wy vrymoedelick durven seggen, De Heere is my een helper, ende ick en sal niet vresen wat my een mensche sal doen.

7 Gedenckt uwer Voorgangeren, die u het woort Godts ge-

sproken hebben: [ende] volgt
haer geloove na, aenschouwen-
de de uytkomste [harer] wande-
linge.
8 Jesus Christus is gisteren
ende heden de selve ende in der
eeuwigheyt.
9 En wort niet omgevoert
met verscheydene ende vreemde
leeringen. Want het is goet dat
het herte gesterckt worde door
genade, niet door spijsen, door
welcke geen nuttigheyt beko-
men en hebben die [daer in]
gewandelt hebben.
10 Wy hebben eenen altaer,
van den welcken geen macht en
hebben te eten die den Taber-
nakel dienen.
11 Want welcker dieren bloet
voor de sonde gedragen wiert in
het heyligdom door den Hoogen-
priester, derselver lichamen
wierden verbrandt buyten de
legerplaetse.
12 Daerom heeft oock Jesus,
op dat hy door sijn eygen bloet
het volck soude heyligen, buy-
ten de poorte geleden.
13 So laet ons dan tot hem
uytgaen buyten de legerplaetse,
sijne smaetheyt dragende.
14 Want wy en hebben hier
geen blijvende stadt, maer wy
soecken de toekomende.
15 Laet ons dan door hem al-
tijt Gode opofferen een offer-
hande des lofs, dat is, de vrucht
der lippen die sijnen name be-
lijden.
16 Ende en vergeet der wel-
dadigheyt ende der mededeel-
saemheyt niet: want aen sooda-
nige offerhanden heeft Godt
een welbehagen.
17 Zijt uwen Voorgangeren
gehoorsaem, ende zijtse onder-
danigh. Want sy waken voor
uwe zielen, als die rekenschap
geven sullen: op dat sy dat doen
mogen met vreugde, ende niet
al suchtende. Want dat en is
u niet nuttigh.
18 Biddet voor ons: want wy
vertrouwen dat wy een goede
conscientie hebben, als die in
alles willen eerlick wande-
len.
19 Ende ick bidde [u] te meer
dat gy dit doet, op dat ick te
eerder ulieden magh wederge-
geven worden.
20 De Godt nu des vredes, die
den grooten Herder der schapen
door het bloet des eeuwigen Tes-
taments uyt den *dooden heeft*
wedergebracht, [namelick] onsen
Heere Jesum [Christum]:
21 Die volmake u in allen
goeden wercke, op dat gy sijnen
wille meugt doen: werckende
in u 't gene voor hem welbeha-
gelick is, door Jesum Christum:
den welcken zy de heerlickheyt
in alle eeuwigheyt. Amen.
22 Doch ick bidde u, broe-
ders, verdraegt het woort deser
vermaninge: want ick hebbe u
in 't korte geschreven.
23 Weet dat de broeder Ti-
motheus losgelaten is, met welc-
ken (so hy haest komt) ick u sal
sien.
24 Groetet alle uwe Voor-
gangeren, ende alle de heylige.
U groeten die van Italien zijn.
25 De genade zy met u allen.
Amen.

DE ALGEMEYNE SENDBRIEF

DES APOSTELS

J A C O B I.

Het Eerste Capittel.

JACOBUS, een dienstknecht
Godts, ende des Heeren Jesu
Christi, den twaelf stammen die
in de verstroyinge zijn, salig-
heyt.
2 *Acht het* voor groote vreug-
de, mijne broeders, wanneer gy
in velerley versoeckingen valt:
3 Wetende dat de beproe-
vinge uwes geloofs lijdsaemheyt
werckt.
4 Doch de lijdsaemheyt heb-
be een volmaeckt werck, op dat
gy moogt volmaeckt zijn ende
geheel oprecht, in geen dingh
gebreckelick.
5 Ende indien yemant van u
wijsheyt ontbreeckt, dat hyse
van Godt begeere, die een ye-
gelick mildelick geeft, ende niet
en verwijt: ende sy sal hem ge-
geven worden.
6 Maer dat hyse begeere in
geloove, niet twijffelende: want
die twijffelt is een bare der zee
gelijck, die van den wint gedre-
ven ende op ende neer gewor-
pen wort.
7 Want die mensche en
meyne niet dat hy yet ontfangen
sal van den Heere:
8 Een dobbelhertigh man [is]
ongestadigh in alle sijne wegen.
9 Maer de broeder die ne-
drigh is, roeme in sijne hoog-
heyt:
10 Ende de rijcke in sijne
vernederinge: want hy sal als
een bloeme des gras voorby-
gaen.
11 Want de sonne is opge-
gaen met de hitte, ende heeft
het gras dorre gemaeckt, ende
sijn bloeme is afgevallen, ende
de schoone gedaente hares aen-
schijns is vergaen: alsoo sal
oock de rijcke in sijne wegen
verwelckeren.
12 Saligh is de man die ver-
soeckinge verdraegt: Want als
hy beproeft sal geweest zijn, so
sal hy de kroone des levens ont-
fangen, welcke de Heere belooft
heeft den genen die hem lief
hebben.
13 Niemant als hy versocht
wort, en segge, Ick worde van
Godt versocht: want Godt en
kan niet versocht worden met
het quade, ende hyselve en ver-
soeckt niemant.
14 Maer een yegelick wort
versocht als hy van sijne eygene
begeerlickheyt afgetrocken ende
verlockt wort.
15 Daer na de begeerlickheyt
ontfangen hebbende baert son-
de: ende de sonde voleyndigt
zijnde baert de doot.
16 En dwaelt niet, mijne ge-
liefde broeders.
17 Alle goede gave, ende alle
volmaeckte gifte is van boven,
van den Vader der lichten afko-

mende, by welcken geen veran-
deringe en is, ofte schaduwe van
omkeeringe.
18 Nae sijnen wille heeft hy
ons gebaert door het woort der
waerheyt, op dat wy souden zijn
[als] eerstelingen sijner schep-
selen.
19 So dan, mijne geliefde
broeders, een yegelick mensche
zy rasch om te hooren, traegh
om te spreken, traegh tot toorn.
20 Want de toorn des mans
en werckt Godts gerechtigheyt
niet.
21 Daerom afgelegt hebbende
alle vuyligheyt ende overvloet
van boosheyt, ontfangt met sacht-
moedigheyt het woort dat in [u]
geplant wort, het welck uwe zie-
len kan saligh maken.
22 Ende zijt daders des woorts,
ende niet alleen hoorders, usel-
ven met valsche overlegginge
bedriegende.
23 Want so yemant een hoor-
der is des woorts, ende niet een
dader, die is een man gelijck,
welcke sijn aengeboren aenge-
sicht bemerckt in eenen spiegel.
24 Want hy heeft hemselven
bemerckt, ende is wechgegaen,
ende heeft terstont vergeten hoe-
danigh hy was.
25 Maer die insiet in de vol-
maeckte wet, die der vryheyt is,
ende daer by blijft, dese geen
vergetelick hoorder geworden
zijnde, maer een dader des
wercks, dese [segge ick] sal ge-
lucksaligh zijn in dit sijn doen.
26 Indien yemant onder u
dunckt dat hy Godtsdienstigh is,
ende sijne tonge niet in toom
en houdt, maer sijn herte ver-
leydt, deses Godtsdienst is ydel.
27 De suyvere ende onbe-
vleckte Godtsdienst voor Godt
ende den Vader is dese, Weesen
ende weduwen besoecken in
hare verdruckinge, [ende] hem-
selven onbesmett bewaren van
de werelt.

Het 2. Capittel.

MYNE broeders, en hebt niet
het geloove onses Heeren
Jesu Christi, [des Heeren] der
heerlickheyt met aennemingen
des persoons.
2 Want so in uwe vergade-
ringe quame een man met eenen
gouden ringh aen den vinger,
in een cierlicke kleedinge, ende
daer quame oock een arm man
in met een slechte kleedinge:
3 Ende gy soudt aensien den
geenen die de cierlicke klee-
dinge draegt, ende tot hem seg-
gen, Sit gy hier op een eerlicke
plaetse: ende *soudt seggen tot*
den armen, Staet gy daer, ofte,
Sit hier onder mijne voet-
banck:
4 En hebt gy dan niet in
uselven een onderscheyt ge-
maeckt, ende zijt rechters ge-
worden van quade overleggin-
gen?
5 Hoort, mijne geliefde broe-
ders, en heeft Godt niet uytver-
koren de arme deser werelt, [om]
rijck [te zijn] in 't geloove, ende
erfgenamen des Koninckrijcks,
't welck hy belooft den genen
die hem lief hebben?
6 Maer gy hebt den armen
oneere aengedaen. En over-
weldigen u niet de rijcke, ende
[en] treckense u [niet] tot de
Rechterstoelen?
7 En lasteren sy niet den
goeden naem die over u aenge-
roepen is?
8 Indien gy dan de Koninck-
licke wet volbrengt, nae de
Schrift, Gy sult uwen naesten
lief hebben als uselven, so doet
gy wel:
9 Maer indien gy den persoon
aenneemt, so doet gy sonde,

ende wort van de wet bestraft als overtreders.
10 Want wie de geheele wet sal houden, ende in één sal struyckelen, die is schuldigh geworden aen allen.
11 Want die gesegt heeft, Gy en sult geen overspel doen, die heeft oock gesegt, Gy en sult niet dooden. Indien gy nu geen overspel en sult doen, maer sult dooden, so zijt gy een overtreder der wet geworden.
12 Spreeckt alsoo, ende doet alsoo, als die door de wet der vryheyt sult geoordeelt worden
13 Want een onbarmhertigh oordeel [sal gaen] over de gene die geene barmhertigheyt gedaen en heeft: ende de barmhertigheyt roemt tegen het oordeel.
14 Wat nuttigheyt is het, mijne broeders, indien yemant segt, dat hy het geloove heeft, ende en heeft de wercken niet? kan dat geloove hem saligh maken?
15 Indiender nu een broeder ofte suster naeckt souden zijn, ende gebreck souden hebben van dagelicksch voedsel:
16 Ende yemant van u tot haer soude seggen, Gaet henen in vrede, wort warm, ende wort versadigt: ende gylieden en soudet haer niet geven de nootdruftigheden des lichaems, wat nuttigheyt is dat?
17 Alsoo oock het geloove, indien het de wercken niet en heeft, is by hemselven doot.
18 Maer sal yemant seggen, Gy hebt het geloove, ende ick hebbe de wercken: toont my uw geloove uyt uwe wercken, ende ick sal u uyt mijne wercken mijn geloove toonen.
19 Gy gelooft dat Godt een eenigh [Godt] is: gy doet wel: de duyvelen gelooven 't oock, ende sy tsitteren.
20 Maer wilt gy weten, o ydel mensche, dat het geloove sonder de wercken doot is?
21 Abraham onse vader is hy niet uyt de wercken gerechtveerdigt, als hy Isaac sijnen sone geoffert heeft op den altaer?
22 Siet gy wel dat het geloove medegewrocht heeft met sijne wercken, ende het geloove volmaeckt is geweest uyt de wercken?
23 Ende de Schrift is vervult geworden, die daer zegt, Ende Abraham geloofde Godt, ende het is hem tot rechtveerdigheyt gerekent: ende hy is een vrient Godts genaemt geweest.
24 Siet gy dan nu dat een mensche uyt de wercken gerechtveerdigt wort, ende niet alleenlick uyt het geloove?
25 Ende desgelijcks oock Rachab de hoere, is sy niet uyt de wercken gerechtveerdigt geweest als sy de gesondene heeft ontfangen, ende door eenen anderen wegh uytgelaten?
26 Want gelijck het lichaem sonder geest doot is, alsoo is oock het geloove sonder de wercken doot.

HET 3. CAPITTEL.

EN zijt niet vele meesters, mijne broeders, wetende dat wy te meerder oordeel sullen ontfangen.
2 Want wy struyckelen alle in vele. Indien yemant in woorden niet en struyckelt, die is een volmaeckt man, machtigh om oock het geheel lichaem in den toom te houden.
3 Siet, wy leggen den peerden toomen in de monden, op dat sy ons souden gehoorsamen,

ende wy leyden [daer mede] haer
geheel lichaem om:
4 Siet oock de schepen, hoe-
welse soo groot zijn, ende van
harde winden gedreven, sy wor-
den ommegewendt van een seer
kleyn roer, waer henen oock de
begeerte des stierders wil:
5 Alsoo oock de tonge is een
kleyn lidt, ende roemt [noch-
tans] groote dingen. Siet, een
kleyn vyer hoe grooten hoop
houts het aensteeckt.
6 De tonge is oock een vyer,
een werelt der ongerechtigheyt:
alsoo is de tonge onder onse le-
den gestelt, welcke het geheel
lichaem besmett, ende ont-
steeckt het radt [onser] geboor-
te, ende wort ontsteken van de
helle.
7 Want alle nature beyde
der wilde dieren, ende der voge-
len, beyde der kruypende ende
der zeedieren, wort getemt, en
is getemt geweest van de men-
schelicke nature:
8 Maer de tonge en kan geen
mensche temmen. Sy is een on-
bedwingelick quaet: vol van
doodelick venijn.
9 Door haer loven wy Godt
ende den Vader, ende door haer
vervloecken wy de menschen,
die nae de gelijckenisse Godts
gemaeckt zijn.
10 Uyt den selven mont komt
voort segeninge ende vervloec-
kinge. Dit en moet, mijne
broeders, alsoo niet geschieden.
11 Welt oock een fonteyne
uyt een selve ader het soet ende
het bitter?
12 Kan oock, mijn broeders,
een vijgeboom olijven voort-
brengen, of een wijnstock vij-
gen? Alsoo [en kan] geen fon-
teyne sout ende soet water voort-
brengen.
13 Wie is wijs ende verstan-
digh onder u? Die bewijse uyt
[sijnen] goeden wandel sijne
wercken in sachtmoedige wijs-
heyt.
14 Maer indien gy bitteren
nijt ende twistgierigheyt hebt in
uw herte, so en roemt ende en
liegt niet tegen de waerheyt.
15 Dese en is de wijsheyt
niet die van boven afkomt:
maer is aerdsch, natuerlick, *duy-
velsch*.
16 Want waer nijt ende twist-
gierigheyt is, aldaer is verwer-
ringe, ende alle boose handel.
17 Maer de wijsheyt die van
boven is, die is ten eersten suy-
ver, daer na vreedsaem, beschey-
den, geseggelick, vol van barm-
hertigheyt ende van goede
vruchten, niet partijdelick oor-
deelende, ende *ongeveynst*.
18 Ende de vrucht der recht-
veerdigheyt wort in vrede ge-
zaeyt, voor de gene die vrede
maken.

HET 4. CAPITTEL.

VAN waer [komen] krijgen
ende vechteryen onder u?
[Komense] niet hier van, [name-
lick] uyt uwe wellusten die in
uwe leden strijt voeren?
2 Gy begeert, ende en hebt
niet: gy benijdet ende yvert
[nae dingen], ende en kont[se]
niet verkrijgen: gy vecht ende
voert krijgh, doch gy en hebt
niet, om dat gy niet en biddet.
3 Gy biddet, ende gy en ont-
fangt niet, om dat gy qualick
biddet, op dat gy het in uwe wel-
lusten doorbrengen soudt.
4 Overspeelders ende over-
speelderessen, en weet gy niet
dat de vrientschap der werelt
een vyantschap Godts is? So
wie dan een vrient der werelt
wil zijn, die wort een vyant Godts
gestelt.
5 Of meynt gy dat de Schrift

te vergeefs segt, De Geest die in
ons woont heeft die lust tot nij-
digheyt?
6 Ja hy geeft meerder ge-
nade. Daerom segt [de Schrift],
Godt wederstaet de hoovaer-
dige, maer de nedrige geeft hy
genade.
7 So onderwerpt u dan Gode:
wederstaet den duyvel, ende hy
sal van u vlieden.
8 Naket tot Godt, ende hy sal
tot u naken. Reynigt de han-
den gy sondaers, ende suyvert
de herten gy dobbelhertige.
9 Draegt u als elendige, ende
treurt ende weent: uw lacchen
worde verandert in treuren,
ende [uwe] blijtschap in be-
droeftheyt.
10 Vernedert u voor den
Heere, ende hy sal u verhoogen.
11 Broeders, en spreeckt niet
qualick van malkanderen. Die
van [sijnen] broeder qualick
spreeckt ende sijnen broeder
oordeelt, die spreeckt qualick
van de wet, ende oordeelt de
wet. Indien gy nu de wet oor-
deelt, so en zijt gy geen dader
der wet, maer een rechter.
12 Daer is een eenigh Wet-
gever, die behouden kan ende
verderven. Doch wie zijt gy
die eenen anderen oordeelt?
13 Wel aen nu gy die daer
segt, Wy sullen heden ofte mor-
gen nae sulcken stadt reysen,
ende aldaer één jaer overbren-
gen, ende koopmanschap drijven,
ende winste doen:
14 Die gy niet en weet wat
morgen [geschieden sal]: want
hoedanigh is uw leven? Want
het is een damp die voor een
weynigh [tijts] gesien wort, ende
daer na verdwijnt.
15 In plaetse dat gy soudt
seggen, Indien de Heere wil,
ende wy leven sullen, so sullen
wy dit ofte dat doen.
16 Maer nu roemt gy in uwen
hoogmoet: alle soodanige roem
is boos.
17 Wie dan weet goet te
doen, ende niet en doet, dien is
het sonde.

HET 5. CAPITTEL.

WEL-AEN nu gy rijcke:
weent ende huylt over
uwe elendigheden, die over u
komen.
2 Uw rijckdom is verrott,
ende uwe kleederen zijn van de
motten gegeten geworden:
3 Uw gout ende silver is ver-
roest: ende hare roest sal u zijn
tot een getuygenisse, ende sal
uw vleesch als een vyer vertee-
ren: gy hebt schatten vergadert
in de laetste dagen.
4 Siet, de loon der wercklie-
den die uwe landen gemaeyt
hebben, welcke van u verkort is,
roept: ende het geschrey der
gene die geoogst hebben is ge-
komen tot in de ooren des Hee-
ren Sabaoth.
5 Gy hebt leckerlick geleeft
op der aerden, ende wellusten
gevolgt: gy hebt uwe herten ge-
voedt als in eenen dagh der
slachtinge.
6 Gy hebt veroordeelt, gy
hebt gedoodt den rechtveerdi-
gen: [ende] hy en wederstaet u
niet.
7 So zijt dan lanckmoedigh,
broeders, tot de toekomste des
Heeren. Siet, de lantman ver-
wacht de kostelicke vrucht des
lants, lanckmoedigh zijnde over
deselve, tot dat het den vroegen
ende spaden regen sal hebben
ontfangen.
8 Weest gy oock lanckmoe-
digh, versterckt uwe herten:
want de toekomste des Heeren
genaeckt.
9 En sucht niet tegen mal-

kanderen, broeders, op dat gy
niet veroordeelt en wort. Siet,
de Rechter staet voor de deure.
10 Mijne broeders, neemt tot
een exempel des lijdens ende
der lanckmoedigheyt, de Pro-
pheten, die [in] den name des
Heeren gesproken hebben.
11 Siet, wy houdense geluck-
saligh die verdragen. Gy hebt
de verdraeghsaemheyt Jobs ge-
hoort, ende gy hebt het eynde
des Heeren gesien, dat de Heere
seer barmhertigh is, ende een
ontfermer.
12 Doch voor alle dingen,
mijne broeders, en sweert niet,
noch by den hemel, noch by de
aerde, noch eenigen anderen
eedt: maer uw ja, zy ja, ende
het neen, neen: op dat gy in
geen oordeel en valt.
13 Is yemant onder u in lij-
den? dat hy bidde: is yemant
goets moets? dat hy psalmsinge.
14 Is yemant kranck onder u?
dat hy tot hem roepe de Ouder-
lingen der gemeynte, ende dat
sy over hem bidden, hem sal-
vende met olie in den name des
Heeren:
15 Ende het gebedt des ge-
loofs sal den siecken behouden,
ende de Heere sal hem oprech-
ten, ende so hy sonden gedaen
sal hebben, het sal hem vergeven
worden.
16 Belijdt malkanderen de
misdaden, ende bidt voor mal-
kanderen, op dat gy gesont wor-
det. Een krachtigh gebedt des
rechtveerdigen vermagh veel.
17 Elias was een mensche
van gelijcke bewegingen als wy,
ende hy badt een gebedt dat
het niet en soude regenen: en-
de het en regende niet op de
aerde in drie jaren ende ses
maenden.
18 Ende hy badt wederom,
ende de hemel gaf regen, ende
de aerde bracht hare vrucht
voort.
19 Broeders, indien yemant
onder u van de waerheyt is af-
gedwaelt, ende hem yemant be-
keert,
20 Die wete, dat de gene, die
eenen sondaer van de dwalinge
sijnes wegs bekeert, sal een
ziele van den doot behouden,
ende sal menigte der sonden be-
decken. Amen.

DE EERSTE ALGEMEYNE SENDBRIEF

DES

APOSTELS

P E T R I.

HET EERSTE CAPITTEL.

PETRUS, een Apostel Jesu
Christi, den vreemdelingen
verstroyt in Ponto, Galatien,
Cappadocien, Asien, ende Bi-
thynien:
2 Den uytverkorenen nae de
voorkennisse Godts des Vaders,
in de heyligmakinge des Geests,

tot gehoorsaemheyt ende be-
sprenginge des bloets Jesu Chris-
ti: Genade ende vrede zy u ver-
menigvuldigt.
3 Gelooft zy de Godt ende
Vader onses Heeren Jesu Chris-
ti, die nae sijne groote barmher-
tigheyt ons heeft wedergeboren,
tot een levende hope, door de
opstandinge Jesu Christi uyt
den dooden,
4 Tot een onverderflicke,
ende onbevlecklicke, ende on-
verwelcklicke erffenisse, die in
de hemelen bewaert is voor u,
5 Die gy in de kracht Godts
bewaert wort door het geloove,
tot de saligheyt die bereydt is
om geopenbaert te worden in
den laetsten tijt.
6 In welcken gy u verheugt,
nu een weynigh [tijts] (so het
noodigh is) bedroeft zijnde door
menigerley versoeckingen:
7 Op dat de beproevinge
uwes geloofs, die veel kostelicker
is dan des gouts het welck ver-
gaet ende door het vyer beproeft
wort, bevonden worde te zijn
tot lof, ende eere, ende heer-
lickheyt, in de openbaringe Jesu
Christi.
8 Den welcken gy niet gesien
en hebt, ende [nochtans] lief
hebt: in den welcken gy nu,
hoewel [hem] niet siende, maer
geloovende, u verheugt met
eene onuytsprekelicke ende
heerlicke vreugde:
9 Verkrijgende het eynde
uwes geloofs, [namelick] de sa-
ligheyt der zielen.
10 Van welcke saligheyt on-
dervraegt ende ondersocht heb-
ben de Propheten, die gepro-
pheteert hebben van de genade
aen u [geschiet]:
11 Ondersoeckende op welc-
ken ofte hoedanigen tijt de
Geest Christi, die in haer was,
beduydde ende te vooren ge-
tuygde het lijden [dat] op Chris-
tum [komen soude], ende de
heerlickheyt daer na [volgende].
12 Den welcken geopenbaert
is, dat sy niet haerselven, maer
ons bedienden dese dingen, die
u nu aengedient zijn by de gene
die u het Euangelium verkon-
digt hebben door den Heyligen
Geest die van den hemel geson-
den is, in welcke dingen de En-
gelen begeerigh zijn in te sien.
13 Daerom opschortende de
lendenen uwes verstants, [ende]
nuchteren zijnde, hoopt volko-
melick op de genade die u toe-
gebracht wort in de openbaringe
Jesu Christi.
14 Als gehoorsame kinderen,
en wort niet gelijckformigh den
begeerlickheden, die te vooren in
uwe onwetentheyt waren:
15 Maer gelijck hy die u ge-
roepen heeft heyligh is, [so]
wort oock gy selve heyligh in
allen [uwen] wandel,
16 Daerom dat'er geschreven
is, Zijt heyligh, want ick ben
heyligh.
17 Ende indien gy tot eenen
Vader aenroept den genen die
sonder aenneminge des persoons
oordeelt nae eens yegelicks
werck, so wandelt in vreese den
tijt uwer inwooninge:
18 Wetende dat gy niet door
verganckelicke dingen, silver
ofte gout, verlost en zijt uyt
uwe ydele wandelinge, die [u]
van de vaderen overgelevert [is]:
19 Maer door het dierbaer
bloet Christi, als eens onbe-
straffelicken ende onbevleckten
Lams:
20 Dewelcke wel voorgekent
is geweest voor de grontlegginge
der werelt, maer geopenbaert is
in dese laetste tijden om uwent
wille:
21 Die gy door hem geloooft
in Godt, welcke hem opgeweckt

heeft uyt den dooden, ende hem heerlickheyt gegeven heeft, op dat uw geloove ende hope op Godt zijn soude.
22 Hebbende [dan] uwe zielen gereynigt in de gehoorsaemheyt der waerheyt, door den Geest, tot ongeveynsde broederlicke liefde, so hebt malkanderen vyeriglick lief uyt een reyn herte:
23 Die gy wedergeboren zijt niet uyt verganckelicken, maer [uyt] onverganckelicken zade, door het levende ende eeuwigblijvende woort Godts.
24 Want alle vleesch is als gras, ende alle heerlickheyt des menschen is als een bloeme des gras. Het gras is verdorret, ende sijn bloeme is afgevallen:
25 Maer het woort des Heeren blijft in der eeuwigheyt: ende dit is het woort dat onder u verkondigt is.

Het 2. Capittel.

SO legt dan af alle quaetheyt, ende alle bedrogh, ende geveynstheyt, ende nijdigheyt, ende alle achterklappingen,
2 Ende als nieuwgeborene kinderkens, zijt seer begeerigh nae de redelicke onvervalschte melck, op dat gy door deselve meugt opwassen:
3 Indien gy anders gesmaeckt hebt dat de Heere goedertieren is.
4 Tot welcken komende [als tot] eenen levenden steen, van de menschen wel verworpen, maer by Godt uytverkoren, [ende] dierbaer:
5 So wordet gy oock selve, als levende steenen, gebouwt [tot] een geestelick huys, [tot] een heyligh Priesterdom, om geestelicke offerhanden op te offeren, die Gode aengenaem *zijn* door Jesum Christum.
6 Daerom is oock vervattet in de Schrift, Siet ick legge in Sion eenen uytersten hoecksteen, die uytverkoren [ende] dierbaer is: ende, Die in hem glooft en sal niet beschaemt worden.
7 U dan die gy gelooft is hy dierbaer: maer den ongehoorsamen [wort gesegt], De steen dien de bouwlieden verworpen hebben, dese is geworden tot een hooft des hoecks, ende een steen des aenstoots, ende een rotze der ergernisse:
8 Den genen [namelick] die haer aen het woort stooten, ongehoorsaem zijnde, waer toe sy oock *gesett zijn.*
9 Maer gy zijt een uytverkoren geslachte, een Koninckick Priesterdom, een heyligh volck, een verkregen volck: op dat gy soudet verkondigen de deugden des genen die u uyt de duysternisse geroepen heeft tot sijn wonderbaer licht.
10 Die gy eertijts geen volck en waert, maer nu Godts volck zijt: die [eertijts] niet ontfermt en waert, maer nu ontfermt zijt geworden.
11 Geliefde, ick vermane [u] als inwooners ende vreemdelingen, dat gy u onthoudt van de vleeschelicke begeerlickheden, welcke krijgh voeren tegen de ziele:
12 Ende houdt uwen wandel eerlick onder de Heydenen: op dat in 't gene sy qualick van u spreken, als van quaetdoenders, sy uyt de goede wercken die sy in [u] sien, Godt verheerlicken mogen in den dagh der besoeckinge.
13 Zijt dan alle menschelicke ordeninge onderdanigh, om des Heeren wille: het zy den Ko-

ningh, als de opperste macht
hebbende:
14 Het zy den Stadthouderen,
als die van hem gesonden wor-
den, tot straffe wel der quaet-
doenders, maer [tot] prijs der
gene die goet doen.
15 Want alsoo is het de wille
Godts, dat gy weldoende den
mont stopt aen de onwetentheyt
der dwase menschen:
16 Als vrye, ende niet de vry-
heyt hebbende als een decksel
der boosheyt, maer als dienst-
knechten Godts.
17 Eert een yegelick: hebt
de broederschap lief: vreest
Godt: eert den Koningh.
18 Gy huysknechten, zijt
met alle vreese onderdanigh den
heeren, niet alleen den goeden
ende bescheydenen, maer oock
den harden.
19 Want dat is genade, in-
dien yemant, om de conscientie
voor Godt, swarigheyt verdraegt,
lijdende ten onrechte.
20 Want wat lof is het indien
gy verdraegt als gy sondigt, ende
[daer over] geslagen wort? Maer
indien gy verdaegt als gy wel
doet, ende [daer over] lijdet, dat
is genade by Godt.
21 Want hier toe zijt gy ge-
roepen, dewijle oock Christus
voor ons geleden heeft, ons een
exempel nalatende, op dat gy
sijne voetstappen soudet navol-
gen.
22 Die geen sonde gedaen en
heeft, noch daer en is geen be-
drogh in sijnen mont gevonden.
23 Die als hy gescholden
wiert, niet weder en scholdt, ende
als hy leedt, niet en dreygde:
maer gaf het over aen dien die
rechtveerdelick oordeelt.
24 Die selve onse sonden in
sijn lichaem gedragen heeft op
het hout: op dat wy de sonden
afgestorven zijnde, der gerech-
tigheyt leven souden: door wiens
stramen gy genesen zijt.
25 Want gy waert als dwa-
lende schapen: maer gy zijt nu
bekeert tot den Herder ende Op-
siender uwer zielen.

Het 3. Capittel.

DESGELIJCKS gy vrouwen,
zijt uwe eygene mannen
onderdanigh: op dat oock so
eenige den woorde ongehoor-
saem zijn, sy door den wandel
der vrouwen sonder woort mo-
gen gewonnen worden:
2 Als sy sullen ingesien heb-
ben uwen kuyschen wandel in
vreese.
3 Welcker verciersel zy, niet
het gene uyterlick is, [bestaen-
de] in het vlechten des hayrs,
ende omhangen van gout, ofte
van kleederen aen te trecken:
4 Maer de verborgen mensche
des herten, in het onverderflick
[verciersel] eens sachtmoedigen
ende stillen geests, die kostelick
is voor Godt.
5 Want alsoo vercierden haer-
selven eertijts oock de heylige
vrouwen, die op Godt hoopten,
ende waren hare eygene man-
nen onderdanigh:
6 Gelijck Sara Abraham ge-
hoorsaem is geweest, hem noe-
mende heere: welcker dochters
gy geworden zijt, als gy weldoet,
ende niet en vreest voor eenige
verschrickinge.
7 Gy mannen insgelijcks,
woonet by [haer] met verstant,
den vrouwelicken vate, als het
swackste, eere gevende, als die
oock mede-erfgenamen der ge-
nade des levens [met haer] zijt:
op dat uwe gebeden niet verhin-
dert en worden.
8 Ende eyndelick, zijt alle
eensgesint, medelijdigh, de broe-
ders lief hebbende, met inner-

licke barmhertigheyt beweegt,
vriendelick.
9 En vergeldt niet quaet voor
quaet, of schelden voor schelden:
maer segent daerentegen:
wetende dat gy daer toe geroepen
zijt, op dat gy segeninge soudt
be-erven.
10 Want wie het leven wil
lief hebben, ende goede dagen
sien, die stille sijn tonge van
het quaet, ende sijne lippen
datse geen bedrogh en spreken:
11 Die wijcke af van het
quade, ende doe het goede: die
soecke vrede ende jage denselven
na.
12 Want de oogen des Heeren
zijn over de rechtveerdige,
ende sijne ooren tot haer gebedt:
maer het aengesicht des
Heeren is tegen de gene die
quaet doen.
13 Ende wie is 't die u quaet
doen sal, indien gy navolgers
zijt van het goet?
14 Maer indien gy oock lijdet
om der gerechtigheyt wille, so
zijt gy saligh: ende en vreest
niet uyt vreese van haer, noch
en wert niet ontroert:
15 Maer heyligt Godt den
Heere in uwe herten: ende zijt
altijt bereydt tot verantwoordinge
aen een yegelick die u rekenschap
af-eyscht van de hope
die in u is, met sachtmoedigheyt
ende vreese.
16 Ende hebt een goede conscientie,
op dat in 't gene sy
qualick van u spreken, als van
quaetdoenders, sy beschaemt
mogen worden die uwen goeden
wandel in Christo lasteren.
17 Want het is beter dat gy
weldoende (indien 't de wille
Godts wil) lijdet, dan quaet
doende.
18 Want Christus heeft oock
eens voor de sonden geleden, hy
rechtveerdigh voor de onrechtveerdige:
op dat hy ons tot
Godt soude brengen, die wel is
gedoodt in het vleesch, maer levendigh
gemaeckt door den
Geest:
19 In den welcken hy oock
henen gegaen zijnde, den geesten
die in de gevanckenisse
[zijn] gepredickt heeft,
20 Die eertijts ongehoorsaem
waren wanneer de lanckmoedigheyt
Godts eenmael verwachtede
in de dagen van Noë, als de
Arke toebereydt wiert: waer in
weynige (dat is acht) zielen behouden
wierden door het water.
21 Waer van het tegenbeelt
de Doop, ons nu oock behoudt,
niet die een afleggingе is der
vuyligheyt des lichaems, maer
die een *vrage is* eener goeder
conscientie tot Godt door de opstandinge
Jesu Christi.
22 Welcke is aen de rechter-
[hant] Godts, opgevaren ten hemel,
de Engelen, ende machten,
ende krachten hem onderdanigh
gemaeckt zijnde.

HET 4. CAPITTEL.

DEWIJLE dan Christus voor
ons in het vleesch geleden
heeft, so wapent gy u oock met
deselve gedachte, [namelick] dat
wie in het vleesch geleden heeft,
die heeft opgehouden van de
sonde,
2 Om nu niet meer nae de
begeerlickheden der menschen,
maer nae den wille Godts den
tijt die overigh is in het vleesch,
te leven.
3 Want het is ons genoegh
dat wy den voorgaenden tijt des
levens der Heydenen wille volbracht
hebben, ende gewandelt
hebben in ontuchtigheden, begeerlickheden,
wijnsuyperyen,
brasseryen, drinckeryen, ende
grouwelicke afgoderyen.

4 Waer in sy haer vreemt
houden, als gy niet mede en
loopt tot de selve uytgietinge
der overdadigheyt, ende [u] las-
teren:
5 Dewelcke sullen reken-
schap geven den genen die be-
reydt staet om te oordeelen de
levende ende de doode.
6 Want daer toe is oock den
dooden het Euangelium verkon-
digt geworden, op dat sy wel sou-
den geoordeelt worden nae den
mensche in het vleesch, maer le-
ven souden nae Godt in den geest.
7 Ende het eynde aller din-
gen is naeby: Zijt dan nuchte-
ren, ende waeckt in de gebeden.
8 Maer voor-al hebt vyerige
liefde tot malkanderen: want de
liefde sal menigte van sonden
bedecken.
9 Zijt herbergsaem tegen
malkanderen, sonder murmuree-
ren.
10 Een yegelick gelijck hy
gave ontfangen heeft, [alsoo] be-
diene hy deselve aen den ande-
ren, als goede uytdeelders der
menigerley genade Godts.
11 Indien yemant spreeckt,
[die spreke] als de woorden
Godts; indien yemant dient,
[die diene] als uyt kracht die
Godt verleent: op dat Godt in
allen gepresen worde door Je-
sum Christum, welcken toe-
komt de heerlickheyt ende de
kracht, in alle eeuwigheyt. A-
men.
12 Geliefde, en houdt u niet
vreemt over de hitte [der ver-
druckinge] onder u, die u ge-
schiet tot versoeckinge, als of u
[yet] vreemts overquame:
13 Maer gelijck gy gemeyn-
schap hebt aen het lijden Chris-
ti, [alsoo] verblijdt u: op dat gy
oock in de openbaringe sijner
heerlickheyt u moogt verblijden
ende verheugen.
14 Indien gy gesmadigt wort
om den name Christi, so zijt gy
saligh: want de Geest der heer-
lickheyt, ende [de Geest] Godts
rust op u: wat haer aengaet,
hy wort wel gelastert, maer wat
u aengaet, hy wort verheerlickt.
15 Doch dat niemant van u
en lijde als een dootslager, of
dief, ende quaetdoender, ofte
als een die hem met een anders
doen bemoeyt:
16 Maer indien [yemant lijdt]
als een Christen, die en schame
hem niet, maer verheerlicke
Godt in desen deele.
17 Want het is de tijt, dat
het oordeel beginne van het
huys Godts: ende indien het
eerst van ons [begint], welck sal
het eynde zijn der gene die den
Euangelio Godts ongehoorsaem
zijn?
18 Ende, indien de rechtveer-
dige naeuwlicks saligh en wort,
waer sal de godtloose ende son-
daer verschijnen?
19 So dan oock die lijden nae
den wille Godts, dat sy hare
zielen [hem] als den getrouwen
Schepper, beveelen met wel-
doen.

HET 5. CAPITTEL.

DE Ouderlingen die onder u
zijn, vermane ick die een
Mede-ouderlingh, ende getuyge
des lijdens Christi ben, ende
deelachtigh der heerlickheyt die
geopenbaert sal worden.
2 Weydet de kudde Godts
die onder u is, hebbende opsicht
[daer over] niet uyt bedwangh,
maer gewilliglick: noch om
vuyl gewin, maer met een vol-
veerdigh gemoet:
3 Noch als heerschappye voe-
rende over het erfdeel [des Hee-
ren], maer [als] voorbeelden der
kudde geworden zijnde.
4 Ende als de overste Herder

verschenen sal zijn, so sult gy
de onverwelckelicke kroone der
heerlickheyt behalen.
5 Desgelijcks gy jonge, zijt
de oude onderdanigh: ende zijt
alle malkanderen onderdanigh:
zijt met de ootmoedigheyt bekleedt:
want Godt wederstaet
de hoovaerdige, maer de nederige
geeft hy genade.
6 Vernedert u dan onder de
krachtige hant Godts, op dat hy
u verhooge tot sijner tijt.
7 Werpt alle uwe bekommernisse
op hem, want hy sorgt
voor u.
8 Zijt nuchteren, [ende]
waeckt: want uwe tegenpartye
de duyvel gaet om als een brieschende
leeuw, soeckende wien
hy soude mogen verslinden.
9 Den welcken wederstaet,
vast zijnde in het geloove: wetende
dat het selve lijden aen
uw broederschap dat in de wereldt
is, volbracht wort.
10 De Godt nu aller genade,
die ons geroepen heeft tot sijne
eeuwige heerlickheyt in Christo
Jesu, na dat wy een weynigh
[tijts] sullen geleden hebben,
deselve volmake, bevestige, versterckе,
[ende] fondeere ulieden.
11 Hem zy de heerlickheyt,
ende de kracht in alle eeuwigheyt.
Amen.
12 Door Silvanum, die u een
getrouw broeder is, soo ick
achte, hebbe ick met weynige
[woorden] geschreven, vermanende
ende betuygende dat dese
is de waerachtige genade Godts
in welcke gy staet.
13 U groet de mede-uytverkorene
[gemeynte] die in *Babylon*
is, *ende Marcus* mijn sone.
14 Groetet malkanderen met
eenen kus der liefde. Vrede zy
u allen die in Christo Jesu zijt.
Amen.

DE TWEEDE ALGEMEYNE SENDBRIEF

DES

APOSTELS

PETRI.

HET EERSTE CAPITTEL.

SIMEON PETRUS, een
Dienstknecht ende Apostel
Jesu Christi, den genen die
even dierbaer geloove met ons
verkregen hebben, door de
rechtveerdigheyt onses Godts
ende Saligmakers Jesu Christi:
2 Genade ende vrede zy u
vermenigvuldigt door de kennisse
Godts, ende Jesu onses
Heeren:
3 Gelijck ons sijne Goddelicke
kracht alles wat tot het leven,
ende de Godtsaligheyt [behoort]
geschoncken heeft, door
de kennisse des genen die ons

gereepen heeft tot heerlickheyt
ende deugt:
4 Door welcke ons de grootste
ende dierbare beloften geschonc-
ken zijn, op dat gy door deselve
der Godtlicke nature deelach-
tigh soudt worden, na dat gy
ontvloden zijt het verderf dat
in de werelt is door de begeer-
lickheyt.
5 Ende gy tot het selve oock
alle neerstigheyt toebrengende,
voegt by uw geloove deugt, ende
by de deugt kennisse,
6 Ende by de kennisse ma-
tigheyt, ende by de matigheyt
lijdsaemheyt, ende by de lijd-
saemheyt Godtsaligheyt,
7 Ende by de Godtsaligheyt
broederlicke liefde, ende by de
broederlicke liefde, liefde [tegen
alle].
8 Want so dese dingen by u
zijn, ende [in u] overvloedigh
zijn, sy en sullen [u] niet ledigh
noch onvruchtbaer laten in de
kennisse onses Heeren Jesu
Christi.
9 Want by welcken dese din-
gen niet en zijn, die is blint,
van verre niet siende, hebbende
vergeten de reyninge sijner voo-
rige sonden.
10 Daerom, broeders, beneer-
stigt u te meer om uwe roepinge
ende verkiesinge vast te maken.
Want dat doende en sult gy nim-
mermeer struyckelen.
11 Want alsoo sal u rijckelick
toegevoegt worden de ingangh
in het eeuwigh Koninckrijcke
onses Heeren ende Saligmakers
Jesu Christi.
12 Daerom en sal ick niet ver-
suymen u altijt daer van te ver-
manen, hoewel gy het weet, ende
in de tegenwoordige waerheyt
versterckt zijt.
13 Ende ick achte het recht
te zijn soo lange ick in desen ta-
bernakel ben, dat ick u opwecke
door vermaninge:
14 Also ick weet' dat de afleg-
ginge mijnes tabernakels haest
zijn sal, gelijckerwijs oock onse
Heere Jesus Christus my heeft
geopenbaert.
15 Doch ick sal oock neer-
stigheyt doen by alle gelegen-
heyt, dat gy na mijnen uytgangh
meugt van dese dingen gedach-
tenisse hebben.
16 Want wy en zijn geen
konstelickverdichte fabelen na-
gevolgt, als wy u bekent ge-
maeckt hebben de kracht ende
toekomste onses Heeren Jesu
Christi, maer wy zijn aenschou-
wers geweest van sijne majes-
teyt.
17 Want hy heeft van Godt
den Vader eere ende heerlick-
heyt ontfangen, als soodanige
een stemme van de hoogweer-
dige heerlickheyt tot hem ge-
bracht wiert, Dese is mijn ge-
liefde Sone, in den welcken ick
mijn welbehagen hebbe.
18 Ende dese stemme hebben
wy gehoort, als sy van den hemel
gebracht is geweest, doe wy met
hem op den heyligen bergh wa-
ren.
19 Ende wy hebben het Pro-
phetische woort, dat seer vast
is: ende gy doet wel, dat gy
daer op acht hebt, als op een
licht schijnende in een duystere
plaetse, tot dat de dagh aen-
lichte, ende de morgensterre
opgae in uwe herten.
20 Dit eerst wetende, dat
geen Prophetie der Schrift en is
van eygener uytlegginge.
21 Want de Prophetie en is
voortijts niet voortgebracht door
den wille eens menschen, maer
de heylige menschen Godts van
den Heyligen Geest gedreven
zijnde hebbense gesproken.

HET 2. CAPITTEL.

ENDE daer zijn oock valsche
Propheten onder het volck
geweest, gelijck oock onder u
valsche leeraers zijn sullen, die
verderflicke ketteryen bedeck-
telick invoeren sullen, oock den
Heere die haer gekocht heeft,
verloochenende, [ende] een
haestigh verderf over haerselven
brengende.
2 Ende vele sullen hare ver-
derffenissen navolgen, door
welcke de wegh der waerheyt
sal gelastert worden.
3 Ende sy sullen door gierig-
heyt, met gemaeckte woorden
van u een koopmanschap ma-
ken: over welcke het oordeel
van over lange niet ledigh en is,
ende haer verderf en sluymert
niet.
4 Want indien Godt de En-
gelen, die gesondigt hebben,
niet gespaert en heeft, maer die
in de helle geworpen hebbende
overgegeven heeft den ketenen
der duysternisse, om tot het oor-
deel bewaert te worden:
5 Ende de oude werelt niet
en heeft gespaert, maer Noë den
Prediker der gerechtigheyt sijn
achtster bewaert heeft, als hy de
sundvloet over de werelt der
godtloose heeft gebracht:
6 Ende de steden van Sodo-
ma ende Gomorra tot asschen
verbrandende met omkeeringe
veroordeelt heeft, ende tot een
exempel gesett den genen die
godtlooselick souden leven:
7 Ende den rechtveerdigen
Lot, die vermoeyt was van den
ontuchtigen wandel der grou-
welicke menschen [daer uyt]
verlost heeft:
8 (Want dese rechtveerdige
[man] woonende onder haer,
heeft dagh op dagh [sijne]
rechtveerdige ziele gequelt door
het sien ende hooren van [hare]
ongerechtige wercken:)
9 So weet de Heere de Godt-
salige uyt de versoeckinge te
verlossen, ende de onrechtveer-
dige te bewaren tot den dagh
des oordeels, om gestraft te wor-
den.
10 Maer allermeest de gene
die na het vleesch in onreyne
begeerlickheyt wandelen, ende
de heerschapye verachten: die
stout zijn, haerselven behagen,
ende die de heerlickheden niet
en schroomen te lasteren.
11 Daer de Engelen, in
sterckte ende kracht meerder
zijnde, geen lasterlick oordeel
tegen haer voor den Heere voort
en brengen.
12 Maer dese, als onredelicke
dieren, die de nature volgen,
ende voortgebracht zijn om ge-
vangen ende gedoodt te worden,
dewijle sy lasteren het gene sy
niet en verstaen, sullen in hare
verdorvenheyt verdorven wor-
den:
13 Ende sullen verkrijgen den
loon der ongerechtigheyt, als
die de dagelicksche weelde
[haer] vermaeck achten, zijnde
vlecken ende smetten, ende zijn
weeldrigh in hare bedriegeryen,
als sy in de maeltijden met u zijn:
14 Hebbende de oogen vol
overspel, ende die niet op en
houden van sondigen: verloc-
kende de onvaste zielen, heb-
bende het herte geoeffent in
gierigheyt, kinderen der ver-
vloeckinge:
15 Die den rechten wegh
verlaten hebbende, zijn ver-
dwaelt, ende volgen den wegh
Balaams des [soons] Bosor, die
den loon der ongerechtigheyt
lief gehadt heeft:
16 Maer hy heeft de bestraf-
finge sijner ongerechtigheyt ge-

hadt: [want] het jockdragende
stomme [dier], sprekende met
menschen stemme, heeft des
Propheten dwaesheyt verhin-
dert.
17 Dese zijn waterloose fon-
teynen, wolcken van eenen
draeywint gedreven, den welc-
ken de donckerheyt der duyster-
nisse in der eeuwigheyt bewaert
wort.
18 Want sy seer opgeblasene
ydelheyt sprekende, verlocken
door de begeerlickheden des
vleeschs, [ende] door ontuch-
tigheden, de gene die waerlick
ontvloden waren van de gene
die in dwalinge wandelen:
19 Belovende haer vryheyt,
daer sy selve dienstknechten
zijn der verdorvenheyt. Want
van wien yemant overwonnen
is, dien is hy oock tot een dienst-
knecht gemaeckt.
20 Want indien sy, na datse
door de kennisse des Heeren
ende Saligmakers Jesu Christi,
de besmettingen der werelt ont-
vloden zijn, ende in deselve we-
derom ingewickelt zijnde [van
deselve] overwonnen worden, so
is haer het laetste erger gewor-
den dan het eerste.
21 Want het ware haer be-
ter, dat sy den wegh der gerech-
tigheyt niet gekent en hadden,
dan dat sy [dien] gekent heb-
bende, [weder] afkeeren van het
heyligh gebodt dat haer over-
gegeven was.
22 Maer haer is overgeko-
men 't gene met een waer
spreeckwoort [gesegt wort], De
hont is wedergekeert tot sijn
eygen uytbraecksel: ende, De
gewasschene seuge tot de wen-
telinge in het slijck.

HET 3. CAPITTEL.

DESEN Tweeden Sendbrief,
geliefde, schrijve ick nu
aen u, in welcke [beyde] ick
door vermaninge uw oprecht
gemoet opwecke:
2 Op dat gy gedachtigh zijt
aen de woorden die van de hey-
lige Propheten te vooren gespro-
ken zijn, ende aen ons gebodt,
die wy des Heeren ende Salig-
makers Apostelen zijn:
3 Dit eerst wetende, dat in 't
laetste der dagen spotters komen
sullen, die nae hare eygene be-
geerlickheden sullen wandelen:
4 Ende seggen, Waer is de
belofte sijner toekomste? want
van dien [dagh] dat de vaders
ontslapen zijn, blijven alle din-
gen alsoo [gelijck] van het begin
der scheppinge.
5 Want willens is dit haer
onbekent, dat door het woort
Godts de hemelen van over
lange geweest zijn, ende de
aerde uyt het water ende in het
water bestaende.
6 Door welcke de werelt, die
doe was, met het water der sund-
vloet bedeckt zijnde vergaen
is.
7 Maer de hemelen die nu
zijn, ende de aerde, zijn door
het selve woort als een schat
wechgelegt, ende worden ten
vyere bewaert tegen den dagh
des oordeels, ende der verder-
vinge der godtloose menschen.
8 Doch dese ééne sake en zy
u niet onbekent, geliefde, dat
één dagh by den Heere is als
duysent jaren, ende duysent ja-
ren als één dagh.
9 De Heere en vertraegt de
belofte niet, (gelijck eenige
[dat] traegheyt achten,) maer is
lanckmoedigh over ons, niet
willende dat eenige verloren

gaen, maer dat[se] alle tot be-
keeringe komen.
10 Maer de dagh des Heeren
sal komen als een dief in den
nacht, in welcken de hemelen
met een gedruysch sullen voor-
bygaen, ende de elementen
branden sullen ende vergaen,
ende de aerde, ende de wercken
die daer in sijn, sullen verbran-
den.
11 Dewijle dan dese dingen
alle vergaen, hoedanige behoort
gy te zijn in heyligen wandel
ende Godtsaligheyt:
12 Verwachtende ende haes-
tende tot de toekomste van den
dagh Godts, in welcken de he-
melen door vyer ontsteken zijn-
de sullen vergaen, ende de ele-
menten brandende sullen ver-
smelten?
13 Maer wy verwachten, nae
sijne belofte nieuwe hemelen
ende een nieuwe aerde, in de-
welcke gerechtigheyt woont.
14 Daerom, geliefde, ver-
wachtende dese dingen, beneer-
stigt u dat gy onbevleckt ende
onbestraffelick van hem bevon-
den moogt worden in vrede:
15 Ende acht de lanckmoe-
digheyt onses Heeren voor sa-
ligheyt: gelijckerwijs oock onse
geliefde broeder Paulus, nae de
wijsheyt die hem gegeven is,
ulieden geschreven heeft:
16 Gelijck oock in alle Send-
brieven daer in van dese dingen
sprekende: in welcke dingen
sommige swaer zijn om te ver-
staen, die de ongeleerde ende
onvaste [menschen] verdraeyen,
gelijck oock de andere Schrif-
ten, tot haer eygen verderf.
17 Gy dan, geliefde, [sulcks]
te vooren wetende, wacht u dat
gy niet door de verleydinge der
grouwelicke menschen mede af-
geruckt en wort, *ende uytvalt*
van uwe vastigheyt:
18 Maer wast op in de genade
ende kennisse onses Heeren ende
Saligmakers Jesu Christi. *Hem*
zy de heerlickheyt, beyde nu,
ende in den dagh der eeuwig-
heyt. Amen.

DE EERSTE ALGEMEYNE SENDBRIEF

DES

APOSTELS

JOANNIS.

Het Eerste Capittel.

HET gene van den beginne
was, 't gene wy gehoort
hebben, 't gene wy gesien heb-
ben met onse oogen, 't gene wy
aenschouwt hebben, ende onse
handen getast hebben, van het
Woort des levens:
2 (Want het Leven is geopen-
baert, ende wy hebben het ge-
sien, ende wy getuygen, ende
verkondigen ulieden dat eeu-
wige Leven, het welck by den

Vader was, ende ons is geopenbaert:

3 Het gene wy [dan] gesien ende gehoort hebben, dat verkondigen wy u, op dat oock gy met ons gemeynschap soudt hebben, ende dese onse gemeynschap oock [zy] met den Vader, ende met sijnen Sone Jesu Christo.

4 Ende dese dingen schrijven wy u, op dat uwe blijtschap vervult zy.

5 Ende dit is de verkondinge, die wy van hem gehoort hebben, ende wy u verkondigen, dat Godt een licht is, ende gantsch geene duysternisse in hem en is.

6 Indien wy seggen dat wy *gemeynschap* met hem hebben, ende wy in de duysternisse wandelen, so liegen wy, ende en doen de waerheyt niet.

7 Maer indien wy in het licht wandelen, gelijck hy in het licht is, so hebben wy gemeynschap met malkanderen, ende het bloet Jesu Christi sijns Soons reynigt ons van alle sonde.

8 Indien wy seggen dat wy geen sonde en hebben, so verleyden wy ons selven, ende de waerheyt en is in ons niet.

9 Indien wy onse sonden belijden, hy is getrouw ende rechtveerdigh, dat hy ons de sonden vergeve, ende ons reynige van alle ongerechtigheyt.

10 Indien wy seggen dat wy niet gesondigt en hebben, so maken wy hem tot een leugenaer, ende sijn woort en is niet in ons.

HET 2. CAPITTEL.

MYNE kinderkens, ick schrijve u dese dingen, op dat gy niet en sondiget: ende indien yemant gesondigt heeft, wy hebben eenen Voorsprake by den Vader, Jesum Christum den rechtveerdigen.

2 Ende hy is een versoeninge voor onse sonden: ende niet alleen voor de onse, maer oock voor [de sonden] der geheele werelt.

3 Ende hier aen kennen wy dat wy hem gekent hebben, so wy sijne geboden bewaren.

4 Die daer segt, Ick kenne hem, ende sijne geboden niet en bewaert, die is een leugenaer, ende in dien en is de waerheyt niet:

5 Maer so wie sijn woort bewaert, in dien is waerlick de liefde Godts volmaeckt geworden: hier aen kennen wy dat wy in hem zijn.

6 Die segt dat hy in hem blijft, die moet oock selve alsoo wandelen, gelijck hy gewandelt heeft.

7 Broeders, ick en schrijve u geen nieuwe gebodt, maer een oudt gebodt, dat gy van den beginne gehadt hebt. Dit oudt gebodt is het woort dat gy van den beginne gehoort hebt.

8 Wederom schrijve ick u een nieuw gebodt: het gene waerachtigh is in hem, zy oock in u [waerachtigh]: want de duysternisse gaet voorby, ende het waerachtige licht schijnt nu.

9 Die segt dat hy in het licht is, ende sijnen broeder haet, die is in de duysternisse tot nogh toe.

10 Die sijnen broeder lief heeft, blijft in het licht, ende geen ergernisse en is in hem.

11 Maer die sijnen broeder haet, is in de duysternisse, ende wandelt in de duysternisse, ende en weet niet waer hy henen gaet: want de duysternisse heeft sijne oogen verblindt.

12 Ick schrijve u, kinderkens, want de sonden zijn u vergeven om sijns naems wille.

13 Ick schrijve u, vaders, want gy hebt [hem] gekent, die van den beginne is. Ick schrijve u, jongelingen, want gy hebt den boosen overwonnen. Ick schrijve u, kinderen, want gy hebt den Vader gekent.

14 Ick hebbe u geschreven, vaders, want gy hebt [hem] gekent, die van den beginne is. Ick hebbe u geschreven, jongelingen, want gy zijt sterck, ende het woort Godts blijft in u, ende gy hebt den boosen overwonnen.

15 En hebt de werelt niet lief, noch het gene in de werelt is, so yemant de werelt lief heeft, de liefde des Vaders en is niet in hem.

16 Want al dat in de werelt is, [namelick] de begeerlickheyt des vleeschs, ende de begeerlickheyt der oogen, ende de grootschheyt des levens, en is niet uyt den Vader, maer is uyt de werelt.

17 Ende de werelt gaet voorby, ende hare begeerlickheyt: maer die den wille Godts doet, blijft in der eeuwigheyt.

18 Kinderkens, het is de laetste ure: ende gelijck gy gehoort hebt dat de Antichrist komt, [soo] zijn oock nu vele Antichristen geworden: waer uyt wy kennen dat het de laetste ure is.

19 Sy zijn uyt ons uytgegaen, maer sy en waren uyt ons niet: want indien sy uyt ons geweest waren, so souden sy met ons gebleven zijn: maer [dit is geschiet] op datse souden openbaer worden, datse niet alle uyt ons en zijn.

20 Doch gy hebt de salvinge van den Heyligen, ende gy weet alle dingen.

21 Ick en hebbe u *niet* geschreven om dat gy de waerheyt niet en wetet, maer om dat gy die wetet, ende om dat geen leugen uyt de waerheyt en is.

22 Wie is de leugenaer, dan die loochent dat Jesus is de Christus? Dese is de Antichrist, die den Vader ende den Sone loochent.

23 Een yegelick die den Sone loochent, en heeft oock den Vader niet.

24 Het gene gylieden dan van den beginne gehoort hebt, dat blijve in u. Indien in u blijft, dat gy van den beginne gehoort hebt, so sult gy oock in den Sone ende in den Vader blijven.

25 Ende dit is de *belofte, die hy ons belooft* heeft, [namelick] het eeuwige leven.

26 Dit hebbe ick u geschreven van de gene die u verleyden.

27 Ende de salvinge die gylieden van hem ontfangen hebt, blijft in u, ende gy en hebt niet van noode dat yemant u leere: maer gelijck de selve salvinge u leert van alle dingen, [soo] is sy oock waerachtigh, ende en is geen leugen: ende gelijck sy u geleert heeft, [soo] sult gy in hem blijven.

28 Ende nu, kinderkens, blijft in hem: op dat wanneer hy sal geopenbaert zijn, wy vrymoedigheyt hebben, ende wy van hem niet beschaemt gemaeckt en worden in sijne toekomste.

29 Indien gy weet dat hy rechtveerdigh is, so weet gy dat een yegelick die de rechtveerdigheyt doet, uyt hem geboren is.

HET 3. CAPITTEL.

SIET hoe groote liefde ons de Vader gegeven heeft, [name-

lick] dat wy kinderen Godts ge-
naemt souden worden. Daerom
en kent ons de werelt niet, om
dat sy hem niet en kent.
2 Geliefde, nu zijn wy kin-
deren Godts, ende het en is
nogh niet geopenbaert wat wy
zijn sullen. Maer wy weten,
dat als [hy] sal geopenbaert zijn,
wy hem sullen gelijck wesen:
want wy sullen hem sien gelijck
hy is.
3 Ende een yegelick die dese
hope op hem heeft, die rey-
nigt hemselven, gelijck hy reyn
is.
4 Een yegelick die de sonde
doet, die doet oock de ongerech-
tigheyt: want de sonde is de on-
gerechtigheyt.
5 Ende gy weet dat hy geo-
penbaert is, op dat hy onse son-
den soude wechnemen: ende
geen sonde en is in hem.
6 Een yegelick die in hem
blijft, die en sondigt niet: een
yegelick die sondigt, die en heeft
hem niet gesien, noch en heeft
hem niet gekent.
7 Kinderkens, dat u niemant
en verleyde. Die de rechtveer-
digheyt doet, die is rechtveer-
digh, gelijck hy rechtveerdigh
is.
8 Die de sonde doet, is uyt
den duyvel: want de duyvel
sondigt van den beginne. Hier
toe is de Sone Godts geopen-
baert, op dat hy de wercken des
duyvels verbreken soude.
9 Een yegelick die uyt Godt
geboren is, die en doet de sonde
niet, want zijn zaet blijft in
hem: ende hy en kan niet son-
digen, want hy is uyt Godt ge-
boren.
10 Hier in zijn de kinderen
Godts ende de kinderen des
duyvels openbaer. Een yege-
lick die de rechtveerdigheyt niet
en doet, die en is niet uyt Godt,
ende die sijnen broeder niet lief
en heeft.
11 Want dit is de verkon-
dinge, die gy van den beginne
gehoort hebt, dat wy malkande-
ren souden lief hebben.
12 Niet gelijck Cain [die] uyt
den boose was, ende sijnen broe-
der dootsloegh. Ende om wat
oorsake sloegh hy hem doot?
Om dat sijne wercken boos wa-
ren, ende sijns broeders recht-
veerdigh.
13 En verwondert u niet,
mijne broeders, so u de werelt
hatet.
14 Wy weten dat wy overge-
gaen zijn uyt de doot in het le-
ven, dewijle wy de broeders lief
hebben. Die [sijnen] broeder
niet lief en heeft, blijft in de
doot.
15 Een yegelick die sijnen
broeder haet, is een dootslager.
Ende gy weet dat geen doot-
slager het eeuwige leven en
heeft in hem blijvende.
16 Hier aen hebben wy de
liefde gekent, dat hy sijn leven
voor ons gestelt heeft: ende wy
zijn schuldigh voor de broeders
het leven te stellen.
17 So wie nu het goet der
werelt heeft, ende siet sijnen
broeder gebreck hebben, ende
sluyt sijn herte toe voor hem,
hoe blijft de liefde Godts in
hem?
18 Mijne kinderkens, en laet
ons niet lief hebben met den
woorde, noch met de tonge,
maer met de daet ende waer-
heyt.
19 Ende hier aen kennen wy
dat wy uyt de waerheyt zijn,
ende wy sullen onse herten ver-
sekeren voor hem.
20 Want indien ons herte
[ons] veroordeelt, Godt is meer-
der dan ons herte, ende hy kent
alle dingen.

21 Geliefde, indien ons herte ons niet en veroordeelt, so hebben wy vrymoedigheyt tot Godt:

22 Ende so wat wy bidden, ontfangen wy van hem: dewijle wy sijne geboden bewaren, ende doen 't gene behagelick is voor hem.

23 Ende dit is sijn gebodt, dat wy gelooven in den name sijns Soons Jesu Christi, ende malkanderen lief hebben, gelijck hy ons een gebodt gegeven heeft.

24 Ende die sijn geboden bewaert, blijft in hem, ende hy in denselven. Ende hier aen kennen wy dat hy in ons blijft, [namelick] uyt den Geest dien hy ons gegeven heeft.

Het 4. Capittel.

GELIEFDE, en gelooft niet eenen yegelicken geeste, maer beproeft de geesten of sy uyt Godt zijn: want vele valsche Propheten zijn uytgegaen in de werelt.

2 Hier aen kent gy den geest Godts. Alle geest die belijdt dat Jesus Christus in het vleesch gekomen is, die is uyt Godt:

3 Ende alle geest die niet en belijdt dat Jesus Christus in het vleesch gekomen is, die en is uyt Godt niet: maer dit is [de geest] des Antichrists, welcken [geest] gy gehoort hebt dat komen sal, ende is nu alreede in de werelt.

4 Kinderkens, gy zijt uyt Godt, ende hebt haer overwonnen: want hy is meerder die in u is, dan die in de werelt is.

5 Sy zijn uyt de werelt: daerom spreken sy uyt de werelt, ende de werelt hoort haer.

6 Wy zijn uyt Godt. Die Godt kent hoort ons: die uyt Godt niet en is, en hoort ons niet. Hier uyt kennen wy den geest der waerheyt, ende den geest der dwalinge.

7 Geliefde, laet ons malkanderen lief hebben, want de liefde is uyt Godt: ende een yegelick die lief heeft, is uyt Godt geboren, ende kent Godt:

8 Die niet lief en heeft, die en heeft Godt niet gekent: want Godt is liefde.

9 Hier in is de liefde Godts tegen ons geopenbaert, dat Godt sijnen eenighgeborenen Sone gesonden heeft in de werelt, op dat wy souden leven door hem.

10 Hier in is de liefde, niet dat wy Godt lief gehadt hebben, maer dat hy ons lief heeft gehadt, ende sijnen Sone gesonden heeft [tot] een versoeninge voor onse sonden.

11 Geliefde, indien Godt ons alsoo lief heeft gehadt, so zijn oock wy schuldigh malkanderen lief te hebben.

12 Niemant en heeft oyt Godt aenschouwt: indien wy malkanderen lief hebben, so blijft Godt in ons, ende sijne liefde is in ons volmaeckt.

13 Hier aen kennen wy, dat wy in hem blijven, ende hy in ons, om dat hy ons van sijnen Geest gegeven heeft.

14 Ende wy hebben het aenschouwt, ende getuygen dat de Vader [sijnen] Sone gesonden heeft [tot] eenen Saligmaker der werelt.

15 So wie beleden sal hebben dat Jesus de Sone Godts is, Godt blijft in hem, ende hy in Godt.

16 Ende wy hebben gekent ende gelooft de liefde die Godt tot ons heeft. Godt is liefde: ende die in de liefde blijft, die blijft in Godt, ende Godt in hem.

17 Hier in is de liefde by ons volmaeckt, op dat wy vrymoe-

digheyt mogen hebben in den dagh des oordeels, [namelick] dat gelijck hy is, wy oock zijn in dese werelt.

18 Daer en is in de liefde geen vreese, maer de volmaeckte liefde drijft de vreese buyten: want de vreese heeft pijne, ende die vreest, en is niet volmaeckt in de liefde.

19 Wy hebben hem lief, om dat hy ons eerst lief gehadt heeft.

20 Indien yemant segt, Ick hebbe Godt lief, ende haet sijnen broeder, die is een leugenaer. Want die sijnen broeder niet lief en heeft dien hy gesien heeft, hoe kan hy Godt lief hebben dien hy niet gesien en heeft?

21 Ende dit gebodt hebben wy van hem, [namelick] dat die Godt lief heeft, oock sijnen broeder lief hebbe.

HET 5. CAPITTEL.

EEN yegelick die gelooft dat Jesus is de Christus, die is uyt Godt geboren: ende een yegelick die lief heeft den genen die geboren heeft, die heeft oock lief den genen die uyt hem geboren is.

2 Hier aen kennen wy dat wy de kinderen Godts lief hebben, wanneer wy Godt lief hebben, ende sijne geboden bewaren:

3 Want dit is de liefde Godts, dat wy sijne geboden bewaren: ende sijne geboden en zijn niet swaer.

4 Want al dat uyt Godt geboren is, overwint de werelt: ende dit is de overwinninge die de werelt overwint, [namelick] ons geloove.

5 Wie is 't die de werelt overwint, dan die gelooft dat Jesus is de Sone Godts?

6 Dese is 't die gekomen is door water ende bloet, [namelick] Jesus de Christus: niet door het water alleen, maer door het water ende het bloet. Ende de Geest is 't die getuygt, dat de geest de waerheyt is.

7 Want drie zijnder die getuygen in den hemel, de Vader, het Woort, ende de Heylige Geest: ende dese drie zijn één.

8 Ende drie zijnder die getuygen op de aerde, de geest, ende het water, ende het bloet: ende die drie zijn tot één.

9 Indien wy het getuygenisse der menschen aennemen, het getuygenisse Godts is meerder: want dit is het getuygenisse Godts, het welck hy van sijnen Sone getuygt heeft.

10 Die in den Sone Godts gelooft, heeft het getuygenisse in hemselven: die Godt niet en gelooft, heeft hem tot een leugenaer gemaeckt; dewijle hy niet gelooft en heeft het getuygenisse, dat Godt getuygt heeft van sijnen Sone.

11 Ende dit is het getuygenisse, [namelick] dat ons Godt het eeuwige leven gegeven heeft: ende dit selve leven is in sijnen Sone.

12 Die den Sone heeft, die heeft het leven: die den Sone Godts niet en heeft, die en heeft het leven niet.

13 Dese dingen hebbe ick u geschreven, die gelooft in den name des Soons Godts: op dat gy wetet dat gy het eeuwige leven hebt, ende op dat gy geloovet in den name des Soons Godts.

14 Ende dit is de vrymoedigheyt die wy tot hem hebben, dat so wy yet bidden nae sijnen wille, hy ons verhoort.

15 Ende indien wy weten dat hy ons verhoort, wat wy oock

bidden, so weten wy, dat wy de
beden verkrijgen, die wy van
hem gebeden hebben.
16 Indien yemant sijnen broe-
der siet sondigen een sonde niet
tot de doot, die sal [Godt] bid-
den, ende hy sal hem het leven
geven, den genen [segge ick]
die sondigen niet tot de doot.
Daer is een sonde tot de doot:
voor deselve [sonde] en segge
ick niet dat hy sal bidden.
17 Alle ongerechtigheyt is
sonde: ende daer is sonde niet
tot de doot.
18 Wy weten dat een yege-
lick die uyt Godt geboren is,
niet en sondigt: maer die uyt
Godt geboren is, bewaert hem-
selven, ende de boose en vattet
hem niet.
19 Wy weten dat wy uyt Godt
zijn, ende dat de geheele werelt
ligt in het boose.
20 Doch wy weten dat de
Sone Godts gekomen is, ende
heeft ons het verstant gegeven,
dat wy den Waerachtigen ken-
nen: ende wy zijn in den
Waerachtigen, [namelick] in sij-
nen Sone Jesu Christo. Dese
is de waerachtige Godt, ende
het eeuwige leven.
21 Kinderkens, bewaert usel-
ven van de afgoden. Amen.

DE TWEEDE SENDBRIEF DES APOSTELS JOANNIS.

DE Ouderlingh aen de uyt-
verkorene vrouwe, ende aen
hare kinderen, die ick in waer-
heyt lief hebbe, ende niet alleen
ick, maer oock alle die de waer-
heyt gekent hebben:
2 Om der waerheyt wille die
in ons blijft, ende met ons sal
zijn in der eeuwigheyt:
3 Genade, barmhertigheyt,
vrede zy met ulieden van Godt
den Vader, ende van den Heere
Jesu Christo den Sone des Va-
ders, in waerheyt ende liefde.
4 Ick ben seer verblijdt ge-
weest, dat ick van uwe kinde-
ren gevonden hebbe die in de
waerheyt wandelen, gelijck wy
een gebodt ontfangen hebben
van den Vader.
5 Ende nu bidde ick u, [uyt-
verkorene] vrouwe, niet als u
schrijvende een nieuw gebodt,
maer het gene wy gehadt heb-
ben van den beginne, [name-
lick] dat wy malkanderen lief
hebben.
6 Ende dit is de liefde, dat
wy wandelen nae sijne geboden.
Dit is het gebodt, gelijck gylie-
den van den beginne gehoort
hebt, dat gy in het selve soudet
wandelen.
7 Want daer zijn vele verley-

ders in de werelt gekomen, die
niet en belijden dat Jesus Chris-
tus in het vleesch gekomen is.
Dese is de verleyder ende de
Antichrist.
8 Siet toe voor uselven, dat
wy niet en verliesen 't gene wy
gearbeydt hebben, maer eenen
vollen loon mogen ontfangen.
9 Een yegelick die overtreedt,
ende niet en blijft in de leere
Christi, die en heeft Godt niet:
die in de leere Christi blijft,
dese heeft beyde den Vader
ende den Sone.
10 Indien yemant tot ulieden
komt, ende dese leere niet en
brengt, en ontfangt hem niet in
huys, ende en segt tot hem niet,
Zijt gegroet.
11 Want die tot hem segt,
Zijt gegroet, die heeft gemeyn-
schap aen sijne boose wercken.
12 Ick hebbe veel aen ulieden
te schrijven, doch ick en hebbe
niet gewilt door papier ende
inckt· maer ick hope tot ulie-
den te komen, ende mont tot
mont [met u] te spreken, op dat
onse blijtschap volkomen magh
zijn.
13 U groeten de kinderen van
uwe suster de uytverkorene. A-
men.

DE DERDE SENDBRIEF

DES

APOSTELS

J O A N N I S.

DE Ouderlingh aen den ge-
liefden Gajus, welcken ick
in waerheyt lief hebbe.
2 Geliefde, voor alle dingen
wensche ick dat gy welvaert
ende gesont zijt, gelijck uwe
ziele welvaert.
3 Want ick ben seer verblijdt
geweest, als de broeders qua-
men, ende getuygden van uwe
waerheyt, gelijck gy in de waer-
heyt wandelt.
4 Ick en hebbe geen meerder
blijtschap dan hier in, dat ick
hoore dat mijne kinderen in de
waerheyt wandelen.
5 Geliefde, gy doet trouwe-
lick in al het gene gy doet
aen de broederen, ende aen de
vreemdelingen,
6 Die getuygt hebben van
uwe liefde, in de tegenwoordig-
heyt der gemeynte: welcke in-
dien gy geleyde doet, gelijck het
Gode weerdigh is, so sult gy wel-
doen.
7 Want sy zijn voor sijnen
name uytgegaen, niets nemende
van de Heydenen.
8 Wy dan zijn schuldigh de
soodanige te ontfangen, op dat
wy mede-arbeyders mogen wor-
den der waerheyt.
9 Ick hebbe aen de gemeynte
geschreven: maer Diotrephes,
die onder haer soeckt de eerste

te zijn, en neemt ons niet aen.
10 Daerom, indien ick kome,
so sal ick in gedachtenisse bren-
gen sijne wercken die hy doet,
met boose woorden snaterende
tegen ons: ende hier mede niet
vergenoegt zijnde, so en ont-
fangt hy selve de broeders niet,
ende verhindert de gene die 't
willen [doen], ende werptse uyt
de gemeynte.
11 Geliefde, en volgt het
quaet niet na, maer het goet.
Die goet doet is uyt Godt: maer
die quaet doet, en heeft Godt
niet gesien.
12 Demetrio wort getuyge-
nisse gegeven van allen, ende
van de waerheyt selve: ende wy
getuygen oock, ende gy weet dat
ons getuygenisse waerachtigh is.
13 Ick hadde veel te schrij-
ven, maer ick en wil u niet
schrijven met inckt ende penne:
14 Maer ick hope u haest *te*
sien, ende wy sullen mont tot
mont spreken.
15 Vrede zy u. De vrienden
groeten u. Groet de vrienden
met name.

DE ALGEMEYNE *SENDBRIEF*

DES

APOSTELS

J U D E.

JUDAS, een dienstknecht Je-
su Christi, ende Jacobi broe-
der, aen den geroepenen, die
door Godt den Vader geheyligt
zijn, ende [door] Jesum Chris-
tum bewaert:
2 Barmhertigheyt, ende vre-
de, ende liefde zy [u] vermenig-
vuldigt.
3 Geliefde, also ick alle neer-
stigheyt doe om u te schrijven
van de gemeyne saligheyt, so
hebbe ick nootsake gehadt aen u
te schrijven, ende [u] te verma-
nen, dat gy strijdt voor het ge-
loove, dat eenmael den heyligen
overgelevert is.
4 Want daer zijn sommige
menschen ingeslopen, die eer-
tijts tot dit selve oordeel te voo-
ren opgeschreven zijn, godt-
loose, die de genade onses Godts
veranderen in ontuchtigheyt,
ende den eenigen Heerscher
Godt ende onsen Heere Jesum
Christum verloochenen.
5 Maer ick wil u indachtigh
maken, als die gy dit eenmael
weet, dat de Heere het volck
uyt Egyptenlant verlost hebben-
de, wederom de gene die niet en
geloofden verdorven heeft.
6 Ende de Engelen die haer
beginsel niet bewaert en heb-
ben, maer haer eygen woonstede
verlaten hebben, heeft hy tot

het oordeel des grooten daegs
met eeuwige banden onder de
duysternisse bewaert.
7 Gelijck Sodoma ende Gomorra, ende de steden rontom
deselve, die op gelijcke wijse als
dese gehoereert hebben, ende
ander vleesch zijn nagegaen, tot
een exempel voorgestelt zijn,
dragende de straffe des eeuwigen
vyers.
8 Desgelijcks evenwel oock
dese in slaep gebracht zijnde,
verontreynigen het vleesch,
ende verwerpen de heerschappye, ende lasteren de heerlickheden.
9 Maer Michaël de Archangel, doe hy met den duyvel twistede, ende handelde van het
lichaem Mosis, en durfde geen
oordeel van lasteringe tegen
[hem] voortbrengen: maer seyde, De Heere bestraffe u.
10 Maer dese, 't gene sy niet
en weten, dat lasteren sy: ende
't gene sy natuerlick, als de onredelicke dieren, weten, in 't
selve verderven sy haer.
11 Wee haer, want sy zijn den
wegh Cains ingegaen, ende door
de verleydinge des loons Balaams zijn sy henen gestort,
ende zijn door de tegensprekinge
Core vergaen.
12 Dese zijn vlecken in uwe
liefdemaeltijden, [ende] als sy
met u ter maeltijt zijn, weyden
sy haerselven sonder vreese: sy
zijn waterloose wolcken, die van
de winden ommegedreven worden: sy zijn als boomen in 't afgaen van den herfst, onvruchtbaer, tweemael verstorven, [ende]
ontwortelt:
13 Wilde baren der zee, haer
eygen schande opschuymende:
dwalende sterren, den welcken de
donckerheyt der duysternisse in
der eeuwigheyt bewaert wort.
14 Ende van dese heeft oock
Enoch, de sevende van Adam,
gepropheteert, seggende, Siet,
de Heere is gekomen met sijne
veel duysent heylige,
15 Om gerichte te houden
tegen alle, ende te straffen alle
godtloose onder haer, van wegen alle hare godtloose wercken,
die sy godtlooslick gedaen hebben, ende van wegen alle de
harde [woorden], die de godtloose sondaers tegen hem gesproken hebben.
16 Dese zijn murmureerders,
klagers over haren staet, wandelende nae hare begeerlickheden:
ende hare mont spreeckt seer
opgeblasene dingen, verwonderende haer over de persoonen
om des voordeels wille.
17 Maer geliefde, gedenckt
gy der woorden die voorsegt zijn
van de Apostelen onses Heeren
Jesu Christi:
18 Dat sy u gesegt hebben,
dat in den laetsten tijt spotters
sullen zijn, die nae hare godtloose begeerlickheden wandelen
sullen.
19 Dese zijn 't die haerselven
afscheyden, natuerlicke [menschen], den Geest niet hebbende.
20 Maer geliefde, bouwet gy
uselven op uw allerheyligst geloove, biddende in den Heyligen
Geest:
21 Bewaert uselven in de
liefde Godts, verwachtende de
barmhertigheyt onses Heeren
Jesu Christi ten eeuwigen leven.
22 Ende ontfermt u wel eeniger, onderscheyt makende:
23 Maer behoudt andere door
vreese, ende grijptse uyt het
vyer: ende haet oock den rock
die van het vleesch bevleckt is.
24 Hem nu die machtigh is
u van struyckelen te bewaren,
ende onstraffelick te stellen voor
sijne heerlickheyt in vreugde,

25 Den alleen wijsen Godt onsen Saligmaker, zy heerlickheyt ende majesteyt, kracht ende macht, beyde nu ende in alle eeuwigheyt. Amen.

APOCALYPSIS,

OFTE DE OPENBARINGE

JOANNIS,

THEOLOGI.

Het Eerste Capittel.

DE *Openbaringe* JESU CHRISTI, die Godt hem gegeven heeft om sijnen dienstknechten te toonen de dingen die haest geschieden moeten: ende die hy door sijnen Engel gesonden, ende sijnen dienstknecht Joanni te kennen gegeven heeft:
2 Dewelcke het woort Godts betuygt heeft, ende het getuygenisse Jesu Christi, ende al wat hy gesien heeft.
3 Saligh is hy die leest, ende sijn sy die hooren de woorden deser Prophetie, ende die bewaren het gene in deselve geschreven is: Want de tijt is naeby.
4 Joannes den seven Gemeynten, die in Asien zijn: Genade zy u ende vrede van hem Die is, ende Die was, ende Die komen sal: ende van de seven Geesten die voor sijnen throon zijn:
5 Ende van Jesu Christo, die de getrouwe getuyge is, de eerstgeboren uyt den dooden, ende de Overste der Koningen der aerde. Hem die ons heeft lief gehadt *ende ons* van onse sonden gewasschen heeft in sijnen bloede,
6 Ende die ons gemaeckt heeft tot Koningen ende Priesters Gode ende sijnen Vader: Hem [segge ick] zy de heerlickheyt ende de kracht in alle eeuwigheyt. Amen.
7 Siet, hy komt met de wolcken, ende alle ooge sal hem sien, oock de gene die hem doorsteken hebben, ende alle geslachten der aerde sullen over hem rouwe bedrijven: Ja, Amen.
8 Ick ben de Alpha ende de Omega, het begin ende het eynde, segt de Heere, Die is, ende Die was, ende Die komen sal, de Almachtige.
9 Ick Joannes, die oock uwe broeder ben, ende medegenoot in de verdruckinge ende in het Koninckrijcke, ende [in] de lijdsaemheyt Jesu Christi, was in het eylant genaemt Patmos, om het woort Godts, ende om het getuygenisse Jesu Christi.
10 [Ende] ick was in den geest op den dagh des Heeren:

ende ick hoorde achter my een
groote stemme, als eener ba-
suyne.

11 Seggende, Ick ben de Al-
pha ende de Omega, d' eerste
ende de laetste: ende 't gene
gy siet schrijft dat in een boeck,
ende sendt het den seven Ge-
meynten die in Asien zijn,
[namelick] tot Ephesen, ende
tot Smyrnen, ende tot Perga-
men, ende tot Thyatiren, ende
tot Sardis, ende tot Philadel-
phien, ende tot Laodiceen.

12 Ende ick keerde my om,
om te sien de stemme die met
my gesproken hadde: ende my
omgekeert hebbende, sagh ick
seven gouden kandelaren:

13 Ende in het midden van
de seven kandelaren eenen den
Sone des menschen *gelijck* zijn-
de, bekleedt met een langh kleet
tot de voeten, ende omgordt aen
de borsten met eenen gouden
gordel:

14 Ende sijn hooft ende hayr
was wit gelijck als witte wolle,
gelijck sneeuw: ende sijne oo-
gen gelijck een vlamme vyers:

15 Ende sijne voeten waren
blinckende koper gelijck, ende
gloeyden als in eenen oven:
ende sijne stemme als eene
stemme van vele wateren.

16 Ende hy hadde seven ster-
ren in sijne rechterhant: ende
uyt sijnen mont gingh een twee-
snijdende scherp sweert: ende
sijn aengesicht was gelijck de
sonne schijnt in hare kracht.

17 Ende doe ick hem sagh
viel ick als doot aen sijne voe-
ten: ende hy leyde sijne rech-
terhant op my, seggende tot my,
En vreest niet: Ick ben de
eerste ende de laetste:

18 Ende die leve, ende ick
ben doot geweest: ende siet ick
ben levendigh in alle eeuwig-
heyt. Amen. Ende ick hebbe
de sleutels der helle ende des
doots.

19 Schrijft het gene gy gesien
hebt, ende 't gene is, ende 't ge-
ne geschieden sal na desen:

20 De verborgenheyt der se-
ven sterren, die gy gesien hebt
in mijne rechterhant, ende de
seven goude kandelaren. De
seven sterren, zijn de Engelen
der seven Gemeynten: ende de
seven kandelaren, die gy gesien
hebt, zijn de seven Gemeynten.

HET 2. CAPITTEL.

SCHRIJFT aen den Engel der
Gemeynte van Ephesen, Dit
segt hy die de seven sterren in
sijne rechter [hant] houdt, die
in het midden der seven gouden
kandelaren wandelt:

2 Ick weet' uwe wercken,
ende uwen arbeyt, ende uwe
lijdsaemheyt, ende dat gy de
quade niet en kont dragen:
ende [dat] gy beproeft hebt de
gene die uytgeven dat sy Apos-
telen zijn, ende sy en zijn 't
niet: ende hebtse leugenaers be-
vonden:

3 Ende gy hebt verdragen, en-
de hebt gedult: ende gy hebt om
mijns naems wille gaerbeydt, en-
de en zijt niet moede geworden.

4 Maer ick hebbe tegen u,
dat gy uw' eerste liefde hebt ver-
laten.

5 Gedenckt dan waer van gy
uytgevallen zijt, ende bekeert u,
ende doet de eerste wercken:
ende so niet, ick sal u haestelick
[by]komen, ende sal uwen kan-
delaer van sijne plaetse weeren,
indien gy u niet en bekeert.

6 Maer dit hebt gy, dat gy de
wercken der Nicolaiten hatet,
welcke ick oock hate.

7 Die ooren heeft die hoore
wat de Geest tot de Gemeynten
segt. Die overwint, ick sal hem

geven te eten van den boom des
levens, die in het midden van
het paradijs Godts is.
8 Ende schrijft aen den En-
gel der Gemeynte van die van
Smyrnen, Dit segt de eerste
ende de laetste, die doot geweest
is, ende [weder] levendigh is ge-
worden:
9 Ick weet' uwe wercken,
ende verdruckinge, ende ar-
moede, (doch gy zijt rijcke,)
ende de lasteringe der gene die
seggen datse Joden zijn, ende
en zijn 't niet, maer zijn een Sy-
nagoge des satans.
10 En vreest geen der din-
gen die gy lijden sult. Siet, de
duyvel sal [eenige] van ulieden
in de gevanckenisse werpen, op
dat gy versocht wort: ende gy
sult *een verdruckinge hebben*
van tien dagen. Zijt getrouw
tot den doot, ende ick sal u ge-
ven de kroone des levens.
11 Die ooren heeft, die hoore
wat de Geest tot de Gemeynten
segt. Die overwint en sal van
de tweede doot niet beschadigt
worden.
12 Ende schrijft aen den En-
gel der Gemeynte die in Perga-
mo is, Dit segt hy die het twee-
snijdende scherp sweert heeft:
13 Ick weet' uwe wercken,
ende waer gy woont, [namelick]
daer de throon des satans is:
ende gy houdt mijnen naem,
ende en hebt mijn geloove niet
verloochent, oock in die dagen,
in welcke Antipas mijn getrouwe
getuyge was, welcke gedoodt is
by ulieden, daer de satan woont.
14 Maer ick hebbe [eenige]
weynige dingen tegen u, dat gy
aldaer hebt die de leeringe Ba-
laams houden, die Balak leerde
den kinderen Israëls een aen-
stoot voorwerpen, op datse sou-
den afgoden-offer eten, ende
hoereeren.
15 Also hebt oock gy die de
leeringe der Nicolaiten houden:
't welck ick hate.
16 Bekeert u: ende so niet,
ick sal u haestelick [by]komen,
ende sal tegen haer krijgh voe-
ren met het sweert mijns monts.
17 Die ooren heeft, die hoore
wat de Geest tot de Gemeynten
segt. Die overwint, ick sal hem
geven te eten van het Manna
dat verborgen is, ende ick sal
hem geven eenen witten keur-
steen, ende op den keursteen
eenen nieuwen naem geschre-
ven, welcke niemant en kent,
dan die hem ontfangt.
18 Ende schrijft aen den En-
gel der Gemeynte te Thyatiren,
Dit segt de Sone Godts, die
sijne oogen heeft *als een vlam-
me vyers*, ende sijne voeten zijn
blinckende-koper gelijck:
19 Ick weet' uwe wercken,
ende liefde, ende dienst, ende
geloove, ende uwe lijdsaemheyt,
ende uwe wercken, ende [dat]
de laetste meer [zijn] dan de
eerste.
20 Maer ick hebbe [eenige]
weynige dingen tegen u, dat gy
de vrouwe Jezabel, die haersel-
ve segt een Prophetesse te zijn,
laet leeren, ende mijne dienst-
knechten verleyden, datse hoe-
reeren, ende afgoden-offer eten.
21 Ende ick hebbe haer tijt
gegeven op dat sy haer soude
bekeeren van hare hoererye,
ende sy en heeft haer niet be-
keert.
22 Siet, ick werpe haer te
bedde, ende die met haer over-
spel bedrijven, in groote ver-
druckinge, so sy haer niet en be-
keeren van hare wercken.
23 Ende hare kinderen sal
ick door de doot ombrengen:
ende alle de Gemeynten sullen
weten, dat ick ben die nieren
ende herten ondersoecke. Ende

ick sal ulieden geven een yegelick nae uwe wercken.
24 Doch ick segge tot ulieden, ende tot de andere die te Thyatiren zijn, soo vele als 'er dese leere niet en hebben, ende die de diepten des satans niet gekent en hebben, gelijck sy seggen: Ick en sal u geenen anderen last opleggen.
25 Maer het gene gy hebt, houdt dat, tot dat ick sal komen.
26 Ende die overwint, ende die mijne wercken tot den eynde toe bewaert, ick sal hem macht geven over de Heydenen:
27 Ende hy salse hoeden met eenen yseren staf: sy sullen als pottebackers vaten vermorselt worden: gelijck oock ick van *mijnen Vader* ontfangen hebbe.
28 Ende ick sal hem de morgensterre geven.
29 Die ooren heeft, die hoore wat de Geest tot de Gemeynten segt.

HET 3. CAPITTEL.

ENDE schrijft aen den Engel der Gemeynte die te Sardis is, Dit segt die de seven Geesten Godts heeft, ende de seven sterren, Ick weet' uwe wercken, dat gy den naem hebt dat gy leeft, ende gy zijt doot.
2 Zijt wakende, ende versterckt het overige dat sterven soude: want ick en hebbe uwe wercken niet vol gevonden voor Godt.
3 Gedenckt dan hoe gy 't ontfangen ende gehoort hebt, ende bewaert het, ende bekeert u. Indien gy dan niet en waket, so sal ick over u komen als een dief, ende gy en sult niet weten op wat ure ick over u komen sal.
4 Doch gy hebt [eenige] weynige namen oock te Sardis, die hare kleederen niet bevleckt en hebben, ende sy sullen met my wandelen in witte [kleederen]: overmits sy 't weerdigh zijn.
5 Die overwint, die sal bekleedt worden met witte kleederen: ende ick en sal sijnen name geensins uytdoen uyt het boeck des levens, ende ick sal sijnen name belijden voor mijnen Vader, ende voor sijne Engelen.
6 Die ooren heeft, die hoore wat de Geest tot de Gemeynten segt.
7 Ende schrijft aen den Engel der Gemeynte die in Philadelphia is, Dit segt de Heylige, de Waerachtige, die den sleutel Davids heeft: die opent, ende niemant en sluyt: ende hy sluyt, ende niemant en opent:
8 Ick weet' uwe wercken: siet, ick hebbe een geopende deure voor u gegeven, ende niemant en kan die sluyten: want gy hebt kleyne kracht, ende gy hebt mijn woort bewaert, ende en hebt mijnen name niet verloochent.
9 Siet, ick geve [u eenige] uyt de Synagoge des satans, der gene die seggen datse Joden zijn, ende en zijn het niet, maer liegen: siet, ick sal maken, dat sy sullen komen, ende aenbidden voor uwe voeten, ende bekennen dat ick u lief hebbe.
10 Om dat gy het woort mijner lijdsaemheyt bewaert hebt, so sal ick oock u bewaren uyt de ure der versoeckinge, die over de geheele werelt komen sal, om te versoecken die op de aerde woonen.
11 Siet, ick kome haestelick: houdt dat gy hebt, op dat gy niemant uwe kroone en neme.
12 Die overwint, ick sal hem maken tot een pilaer in den Tempel mijns Godts, ende hy en sal niet meer daer uytgaen:

ende ick sal op hem schrijven
den naem mijnes Godts, ende
den naem der stadt mijns Godts,
[namelick] des nieuwen Jerusa-
lems, die uyt den hemel van
mijnen Godt afdaelt, ende
[oock] mijnen nieuwen naem.
13 Die ooren heeft, die hoore
wat de Geest tot de Gemeynten
segt.
14 Ende schrijft aen den En-
gel van dé Gemeynte der Lao-
dicensen, Dit segt de Amen, de
trouwe ende waerachtige Ge-
tuyge, het Begin der scheppinge
Godts:
15 Ick weet' uwe wercken, dat
gy noch kout en zijt, noch heet:
och of gy kout waert, ofte heet!
16 Soo dan, om dat gy laeuw
zijt, ende noch kout noch heet,
ick sal u uyt mijnen mont spou-
wen.
17 Want gy segt, Ick ben
rijck, ende verrijckt geworden,
ende en hebbe geens dings ge-
breck: ende gy en weet niet
dat gy zijt elendigh, ende jam-
merlick, ende arm, ende blint,
ende naeckt.
18 Ick rade u dat gy van my
koopt gout beproeft komende
uyt het vyer, op dat gy rijck
moogt worden: ende witte klee-
deren, op dat gy moogt bekleedt
worden, ende de schande uwer
naecktheyt niet geopenbaert en
worde: ende salft uwe oogen
met oogensalve, op dat gy sien
moogt.
19 So wie ick lief hebbe, die
bestraffe ende kastijde ick: weest
dan yverigh, ende bekeert u.
20 Siet, ick stae aen de deure,
ende ick kloppe: indien yemant
mijne stemme sal hooren, ende
de deure open doen, ick sal tot
hem inkomen, ende ick sal met
hem avontmael houden, ende
hy met my.
21 Die overwint, ick sal hem
geven met my te sitten in mij-
nen throon, gelijck als ick over-
wonnen hebbe, ende ben gese-
ten met mijnen Vader in sijnen
throon.
22 Wie ooren heeft, die
hoore wat de Geest tot de Ge-
meynten segt.

HET 4. CAPITTEL.

NA desen sagh ick, ende siet
een deure was geopent in
den hemel: ende de eerste stem-
me, die ick gehoort hadde, als
eener basuyne met my spre-
kende, seyde, Komt hier op,
ende ick sal u toonen het gene
na desen geschieden moet.
2 Ende terstont wiert ick in
den *geest: ende siet*, daer was
een throon gesett in den hemel,
ende daer sat een op den throon.
3 Ende die daer op sat, was
in 't aensien den steen Jaspis,
ende Sardius gelijck: ende een
regenboge was rontom den
throon, in 't aensien den [steen]
Smaragdus gelijck.
4 Ende rontom den throon
waren vier en twintigh throonen:
ende op de throonen sagh ick de
vier en twintigh Ouderlingen
sittende, bekleedt met witte
kleederen: ende sy hadden gou-
den kroonen op hare hoofden.
5 Ende van den throon gin-
gen uyt blicksemen, ende don-
derslagen, ende stemmen: ende
seven vyerige lampen waren
brandende voor den throon,
welcke zijn de seven Geesten
Godts.
6 Ende voor den throon was
een glasen zee, crystal gelijck.
Ende in het midden des throons,
ende rontom den throon, vier
Dieren zijnde vol oogen van
vooren ende van achteren.
7 Ende het eerste Dier was
eenen leeuw gelijck, ende het

tweede Dier een kalf gelijck,
ende het derde Dier hadde het
aensicht als een mensche, ende
het vierde Dier was eenen vlie-
genden arent gelijck.
8 Ende de vier Dieren had-
den elck een voor hemselven ses
vleugelen rontom, ende waren
van binnen vol oogen: ende en
hebben geen ruste dagh ende
nacht, seggende, Heyligh, hey-
ligh, heyligh is de Heere Godt,
de Almachtige, Die was, ende
Die is, ende Die komen sal.
9 Ende wanneer de Dieren
heerlickheyt, ende eere, ende
dancksegginge gaven hem die
op den throon sat, die in alle
eeuwigheyt leeft,
10 So vielen de vier en twin-
tigh Ouderlingen voor hem die
op den throon sat, ende aenba-
den hem die leeft in alle eeu-
wigheyt, ende wierpen hare
kroonen voor den throon, seg-
gende,
11 Gy Heere zijt weerdigh te
ontfangen de heerlickheyt, ende
de eere, ende de kracht: want
gy hebt alle dingen geschapen,
ende door uwen wille zijn sy,
ende zijnse geschapen.

HET 5. CAPITTEL.

ENDE ick sagh in de rechter-
[hant] des genen die op den
throon sat, een boeck geschreven
van binnen ende van buyten,
versegelt met seven segelen.
2 Ende ick sagh eenen sterc-
ken Engel uytroepende met een
groote stemme, Wie is weerdigh
het boeck te openen, ende sijne
segelen op te breken?
3 Ende niemant in den he-
mel, noch op de aerde, noch
onder de aerde en konde het
boeck openen, noch het selve
[in]sien.
4 Ende ick weende seer, dat
niemant weerdigh gevonden en
was om dat boeck te openen,
ende te lesen, noch het selve
[in] te sien.
5 Ende één van de Ouderlin-
gen seyde tot my, En weent
niet: siet, de Leeuw die uyt de
stamme Juda is, de wortel Da-
vids, heeft overwonnen, om het
boeck te openen, ende sijne se-
ven segelen op te breken.
6 Ende ick sagh, ende siet,
in het midden van den throon,
ende van de vier Dieren, ende
in het midden van de Ouderlin-
gen, een Lam staende als ge-
slachtet, hebbende seven hoor-
nen, ende seven oogen: de-
welcke zijn de seven Geesten
Godts die uytgesonden zijn in
alle landen.
7 Ende het quam, ende heeft
het boeck genomen uyt de rech-
ter[hant] des genen die op den
throon sat.
8 Ende als het dat boeck ge-
nomen hadde, vielen de vier
Dieren, ende de vier en twin-
tigh Ouderlingen, voor het Lam
[neder], hebbende elck citheren
ende gouden phiolen zijnde vol
reuckwercks, welcke zijn de ge-
beden der heylige.
9 Ende sy songen een nieuw
liedt, seggende, Gy zijt weer-
digh dat boeck te nemen, ende
sijne segelen te openen: want
gy zijt geslachtet, ende hebt ons
Gode gekocht met uwen bloede,
uyt allen geslachte, ende tale,
ende volcke, ende natie:
10 Ende gy hebt ons onsen
Gode gemaeckt tot Koningen
ende Priesteren: ende wy sul-
len als Koningen heerschen op
de aerde.
11 Ende ick sagh, ende ick
hoorde een stemme veler Enge-
len rontom den throon, ende de
Dieren, ende de Ouderlingen:
ende haer getal was tien duy-

sentmael tien duysenden, ende
duysentmael duysenden·
12 Seggende met een groote
stemme, Het Lam dat geslach-
tet is, is weerdigh te ontfangen
de kracht, ende rijckdom, ende
wijsheyt, ende sterckte, ende
eere, ende heerlickheyt, ende
dancksegginge.
13 Ende alle schepsel dat in
den hemel is, ende op de aerde,
ende onder de aerde, ende die
in de zee zijn, ende alles wat in
deselve is, hoorde ick seggen,
Hem die op den throon sitt,
ende den Lamme zy de danck-
segginge, ende de eere, ende de
heerlickheyt, ende de kracht in
alle eeuwigheyt.
14 Ende de vier Dieren sey-
den, Amen. Ende de vier en
twintigh Ouderlingen vielen
[neder], ende aenbaden den ge-
nen die leeft in alle eeuwigheyt.

Het 6. Capittel.

ENDE ick sagh, doe het Lam
één van de segelen geopent
hadde, ende ick hoorde één uyt
de vier Dieren seggen, als een
stemme van eenen dondeislagh,
Komt ende siet.
2 Ende ick sagh, ende siet,
een wit peert: ende die daer op
sat hadde eenen boge: ende
hem is een kroone gegeven, ende
hy gingh uyt overwinnende,
ende op dat hy overwonne.
3 Ende doe het den tweeden
segel geopent hadde, hoorde ick
het tweede Dier seggen, Komt
ende siet.
4 Ende een ander peert gingh
uyt dat root was: ende dien die
daer op sat wiert [macht] gege-
ven den vrede te nemen van
de aerde, ende dat sy malkan-
deren souden dooden: ende
hem wiert een groot sweert ge-
geven.
5 Ende doe het den derden
segel geopent hadde, hoorde ick
het derde Dier seggen, Komt
ende siet. Ende ick sagh, ende
siet, een swart peert, ende die
daer op sat hadde een weeg-
schale in sijne hant.
6 Ende ick hoorde een stem-
me in het midden van de vier
Dieren, die seyde, Een maetgen
tarwe voor eenen penningh,
ende drie maetgens gerste voor
eenen penningh: ende de olie
ende den wijn en beschadigt
niet.
7 Ende doe het den vierden
segel geopent hadde, hoorde
ick een stemme des vierden
Diers, die seyde, Komt ende
siet.
8 Ende ick sagh, *ende siet*,
een vael peert, ende die daer op
sat, sijn naem was de Doot:
ende de Helle volgde hem na.
Ende haer wiert macht gegeven
om te dooden tot het vierde
[deel] der aerde, met sweert,
ende met honger, ende met de
doot, ende door de wilde bees-
ten der aerde.
9 Ende doe het den vijfden
segel geopent hadde, sagh ick
onder den altaer de zielen
der gene die gedoodet waren
om het woort Godts, ende om
het getuygenisse dat sy had-
den.
10 Ende sy riepen met groo-
ter stemme, seggende, Hoe
lange, o heylige ende waerach-
tige Heerscher, en oordeelt ende
en wreeckt gy ons bloet niet
van de gene die op de aerde woo-
nen?
11 Ende aen een yegelick
wierden lange witte klederen
gegeven, ende haer wiert gesegt,
dat sy nogh eenen kleynen tijt
rusten souden, tot dat oock hare
mededienstknechten, ende hare
broeders souden vervult zijn, die

gedoodet souden worden gelijck als sy.

12 Ende ick sagh, doe het den sesten segel geopent hadde, ende siet, daer wiert een groote aerdbeevinge: ende de sonne wiert swart als een hayren sack, ende de mane wiert als bloet.

13 Ende de sterren des hemels vielen op de aerde, gelijck een vijgeboom sijne onrijpe vijgen afwerpt, als hy van eenen grooten wint geschuddet wort.

14 Ende de hemel is wechgeweken, als een boeck dat toegerolt wort: ende alle bergen ende eylanden zijn beweegt uyt hare plaetsen.

15 Ende de Koningen der aerde, ende de Groote, ende de *Rijcke*, ende de Overste over duysent, ende de Machtige, ende alle dienstknechten, ende alle vrye, verbergden haerselven in de speloncken, ende in de steenrotzen der bergen:

16 Ende seyden tot de bergen ende tot de steenrotzen, Valt op ons, ende verbergt ons van het aengesichte des genen die op den throon sitt, ende van den toorn des Lams:

17 Want de groote dagh sijnes toorns is gekomen: ende wie kan bestaen?

Het 7. Capittel.

ENDE na desen sagh ick vier Engelen staen op de vier hoecken der aerde, houdende de vier winden der aerde, op dat geen wint en soude waeyen op de aerde, noch op de zee, noch tegen eenigen boom.

2 Ende ick sagh eenen anderen Engel opkomen van den opgangh der sonne, hebbende den segel des levendigen Godts: ende hy riep met een groote stemme tot de vier Engelen, welcken [macht] gegeven was de aerde ende de zee te beschadigen,

3 Seggende, En beschadigt de aerde niet, noch de zee, noch de boomen, tot dat wy de dienstknechten onses Godts sullen versegelt hebben aen hare voorhoofden.

4 Ende ick hoorde het getal der gene die versegelt waren: hondert ende vier en veertigh duysent waren versegelt uyt alle geslachten der kinderen Israëls:

5 Uyt het geslachte Juda waren twaelf duysent versegelt: uyt het geslachte Ruben waren twaelf duysent versegelt: uyt het geslachte Gad waren twaelf duysent versegelt:

6 Uyt het geslachte Aser waren twaelf duysent versegelt: uyt het geslachte Nephthalim waren twaelf duysent versegelt: uyt het geslachte Manasse waren twaelf duysent versegelt:

7 Uyt het geslachte Simeon waren twaelf duysent versegelt: uyt het geslachte Levi waren twaelf duysent versegelt: uyt het geslachte Isaschar waren twaelf duysent versegelt:

8 Uyt het geslachte Zabulon waren twaelf duysent versegelt: uyt het geslachte Joseph waren twaelf duysent versegelt: uyt het geslachte Benjamin waren twaelf duysent versegelt.

9 Na desen sagh ick, ende siet, een groote schare, die niemant tellen en konde, uyt alle natie, ende geslachten, ende volcken, ende talen, staende voor den throon, ende voor het Lam, bekleedt zijnde met lange witte kleederen: ende palm[tacken] waren in hare handen.

10 Ende sy riepen met groote stemme, seggende, De saligheyt zy onsen Gode, die op den throon sitt, ende den Lamme.

11 Ende alle de Engelen stonden rontom den throon, ende [rontom] de Ouderlingen ende de vier Dieren; ende vielen voor den throon [neder] op haer aengesichte, ende aenbaden Godt,

12 Seggende, Amen. De lof, ende de heerlickheyt, ende de wijsheyt, ende de dancksegginge, ende de eere, ende de kracht, ende de sterckte zy onsen Gode' in alle eeuwigheyt. Amen.

13 Ende één uyt de Ouderlingen antwoordde, seggende tot my, Dese die bekleet zijn met de lange witte kleederen, wie zijn sy, ende van waer zijnse gekomen?

14 Ende ick sprack tot hem, *Heere, gy weet het.* Ende hy seyde tot my, Dese zijn 't die uyt de groote verdruckinge komen: ende sy hebben hare lange kleederen gewasschen, ende hebben hare lange kleederen wit gemaeckt in het bloet des Lams.

15 Daerom zijn sy voor den throon Godts, ende dienen hem dagh ende nacht in sijnen Tempel: ende die op den throon sit sal haer overschaduwen.

16 Sy en sullen niet meer hongeren, noch en sullen niet meer dorsten, noch de sonne en sal op haer niet vallen, noch eenigh hitte.

17 Want het Lam dat in 't midden des throons is, salse weyden, ende sal haer een Leydsman zijn tot levende fonteynen der wateren: ende Godt sal alle tranen van hare oogen afwisschen.

Het 8. Capittel.

Ende doe het den sevenden segel geopent hadde, wiert daer een stilswijgen in den hemel, ontrent van een halve ure.

2 Ende ick sagh de seven Engelen, die voor Godt stonden: ende haer wierden seven basuynen gegeven.

3 Ende daer quam een ander Engel, ende stont aen den altaer, hebbende een gouden wieroockvat: ende hem wiert veel reuckwercks gegeven, op dat hy 't [met] de gebeden aller heyligen soude leggen op den gouden altaer die voor den throon is.

4 Ende de roock des reuckwercks [met] de gebeden der heyligen, gingh op van de hant des Engels voor Godt.

5 Ende de Engel nam het wieroockvat, ende vulde dat met het vyer des altaers, *ende wierp het* op de aerde: ende daer geschiedden stemmen, ende donderslagen, ende blicksemen, ende aerdbeevinge.

6 Ende de seven Engelen, die de seven basuynen hadden, bereydden haer om te basuynen.

7 Ende de eerste Engel heeft gebasuynt, ende daer is geworden hagel ende vyer, gemengt met bloet, ende sy zijn op de aerde geworpen: ende het derde [deel] der boomen is verbrandt, ende alle het groen gras is verbrandt.

8 Ende de tweede Engel heeft gebasuynt, ende daer wiert [yet] als een groote bergh van vyer brandende in de zee geworpen: ende het derde [deel] der zee is bloet geworden.

9 Ende het derde [deel] der schepselen in de zee, die leven hebben, is gestorven: ende het derde [deel] der schepen is vergaen.

10 Ende de derde Engel heeft gebasuynt, ende daer is een groote sterre, brandende als

een fackel, gevallen uyt den hemel, ende is gevallen op het derde [deel] der rivieren, ende op de fonteynen der wateren.

11 Ende de naem der sterre wort genaemt Alsem: ende het derde [deel] der wateren wiert tot alsem: ende vele menschen zijn gestorven van de wateren, want sy waren bitter geworden.

12 Ende de vierde Engel heeft gebasuynt, ende het derde [deel] der sonne wiert geslagen, ende het derde [deel] der mane, ende het derde [deel] der sterren: op dat het derde [deel] derselve soude verduystert worden, ende dat het derde [deel] van den dagh niet en soude lichten, ende van den nacht desgelijcks.

13 Ende ick sagh, ende ick hoorde éénen Engel vliegen in het midden des hemels, seggende met grooter stemme, Wee, wee, wee, den genen die op de aerde woonen, van de overige stemmen der basuyne der drie Engelen die [nogh] basuynen sullen.

HET 9. CAPITTEL.

ENDE de vijfde Engel heeft gebasuynt, ende ick sagh een sterre gevallen uyt den hemel op de aerde, ende haer wiert gegeven de sleutel van den put des afgronts.

2 Ende sy heeft den put des afgronts geopent: ende daer is roock opgegaen uyt den put, als roock eenes grooten ovens: ende de sonne ende de lucht is verduystert geworden van den roock des puts.

3 Ende uyt den roock quamen sprinckhanen op de aerde, ende haer wiert macht gegeven gelijck de scorpioenen der aerde macht hebben.

4 Ende haer wiert gesegt, dat sy het gras der aerde niet en souden beschadigen, noch eenige groente, noch eenigen boom: dan de menschen alleen die den segel Godts aen hare voorhoofden niet en hebben.

5 Ende haer wiert [macht] gegeven, niet dat syse souden dooden, maer dat sy souden [van haer] gepijnigt worden vijf maenden: ende hare pijninge was als de pijninge van een scorpioenen, wanneer het een mensche gesteken heeft.

6 Ende in die dagen sullen de menschen den doot soecken, ende en sullen dien niet vinden: ende sy sullen begeeren te sterven, ende de doot sal van haer vlieden.

7 Ende de gedaenten der sprinckhanen waren den peerden gelijck, die tot den oorloge bereydt zijn: ende op hare hoofden waren als kroonen den goude gelijck, ende hare aengesichten als aengesichten van menschen.

8 Ende sy hadden hayr als hayr der vrouwen, ende hare tanden waren als [tanden] der leeuwen.

9 Ende sy hadden borstwapenen als yseren borstwapenen: ende het gedruysch harer vleugelen was als een gedruysch der wagenen, wanneer vele peerden nae den strijt loopen.

10 Ende sy hadden steerten den scorpioenen gelijck, ende daer waren angels in hare steerten: ende hare macht was de menschen te beschadigen vijf maenden.

11 Ende sy hadden over haer tot eenen Koningh, den engel des afgronts: sijn name was in 't Hebreeusch Abaddon, ende in de Grieckse [tale] hadde hy den naem Apollyon.

12 Het een wee is wechge-

gaen, siet, daer komen nogh
twee ween na desen.
13 Ende de seste Engel heeft
gebasuynt, ende ick hoorde éene
stemme uyt die vier hoornen
des gouden altaers, die voor
Godt was,
14 Seggende tot den sesten
Engel, die de basuyne hadde,
Ontbindt de vier Engelen, die
gebonden zijn by de groote ri-
viere Euphrates.
15 Ende de vier Engelen zijn
ontbonden geworden, welcke
bereydt waren tegen de ure,
ende dagh, ende maent, ende
jaer, op dat sy het derde [deel]
der menschen souden dooden.
16 Ende het getal van de
heyrlegers der ruyterye was
tweemael tien duysenden der
tien duysenden: ende ick hoor-
de haer getal.
17 Ende ick sagh alsoo de
peerden in dit Gesichte, ende
die daer op saten, hebbende
vyerige ende hemelsblaeuwe,
ende sulpherverwige borstwape-
nen: ende de hoofden der peer-
den waren als hoofden van leeu-
wen, ende uyt hare monden
gingh uyt vyer, ende roock, ende
sulpher.
18 Door dese drie wiert het
derde [deel] der menschen ge-
doodt, [namelick] door het vyer,
ende door den roock, ende door
het sulpher, dat uyt hare mon-
den uytgingh.
19 Want hare macht is in
haren mont, ende in hare steer-
ten. Want hare steerten zijn
den slangen gelijck, ende heb-
ben hoofden, ende beschadigen
met deselve.
20 Ende de overige men-
schen, die niet gedoodt en zijn
door dese plagen, en hebben
haer niet bekeert van de werc-
ken harer handen, dat sy niet
en souden aenbidden de duyve-
len, ende de gouden, ende sil-
veren, ende koperen, ende stee-
nen, ende houten afgoden, die
noch sien en konnen, noch hoo-
ren, noch wandelen:
21 Ende en hebben haer
[oock] niet bekeert van hare
dootslagen, noch van hare ve-
nijngevingen, noch van hare
hoererye, noch van hare dieve-
ryen.

HET 10. CAPITTEL.

ENDE ick sagh eenen ande-
ren stercken Engel afko-
mende van den hemel, die be-
kleedt was met een wolcke:
ende een regenboge was boven
[sijn] hooft: ende sijn aenge-
sichte was als de sonne, ende
sijne voeten waren als pilaren
van vyer.
2 Ende hy hadde in sijne
hant een boecksken dat geopent
was: ende hy settede sijnen
rechteren voet op de zee, ende
den slinckeren op de aerde.
3 Ende hy riep met een groote
stemme, gelijckerwijs een leeuw
brult: ende als hy geroepen
hadde, spraken de seven donder-
slagen hare stemmen.
4 Ende doe de seven donder-
slagen hare stemmen gesproken
hadden, so soude ickse geschre-
ven hebben: ende ick hoorde
eene stemme uyt den hemel,
die tot my seyde, Versegelt het
gene de seven donderslagen ge-
sproken hebben, ende en schrijft
dat niet.
5 Ende de Engel dien ick
sagh staen op de zee, ende op de
aerde, hief sijne hant op nae den
hemel.
6 Ende hy swoer by Dien die
leeft in alle eeuwigheyt, die den
hemel geschapen heeft ende 't
gene daer in is, ende de aerde
ende het gene daer in is, ende

de zee ende het gene daer in is,
dat daer geen tijt meer sal zijn:
7 Maer in de dagen der stem-
me des sevenden Engels, wan-
neer hy basuynen sal, so sal de
verborgenheyt Godts vervult
worden, gelijck hy sijnen dienst-
knechten den Propheten verkon-
digt heeft.
8 Ende de stemme die ick
gehoort hadde uyt den hemel,
sprack wederom met my, ende
seyde, Gaet henen, neemt het
boecksken, dat geopent [ende]
in de hant is des Engels die op
de zee ende op de aerde staet.
9 Ende ick gingh henen tot
den Engel, seggende tot hem,
Geeft my dat boecksken. Ende
hy seyde tot my, Neemt dat
~~ende eet~~ het op: ende het sal
uwen buyck bitter ~~maken, maer~~
in uwen mont sal het soet zijn
als honich.
10 Ende ick nam dat boecks-
ken uyt de hant des Engels,
ende ick at dat op: ende het
was in mijnen mont soet als ho-
nich, ende als ick het gegeten
hadde, wiert mijn buyck bitter.
11 Ende hy seyde tot my, Gy
moet wederom propheteeren
voor vele volcken, ende natien,
ende talen, ende Koningen.

HET 11. CAPITTEL.

ENDE my wiert een rietstock
gegeven, eene [meet]roede
gelijck: ende de Engel stont,
ende seyde, Staet op, ende meet
den Tempel Godts ende den al-
taer, ende de gene die daer in
aenbidden.
2 Ende den voorhof die van
buyten den Tempel is, laet uyt,
ende en meet dien niet, want hy
is den heydenen gegeven: ende
sy sullen de heylige stadt ver-
treden twee en veertigh maen-
den.
3 Ende ick sal mijne twee
Getuygen [macht] geven, ende
sy sullen propheteeren duysent
twee hondert sestigh dagen,
met sacken bekleedt.
4 Dese zijn de twee olijfboo-
men, ende de twee kandelaren,
die voor den Godt der aerde
staen.
5 Ende so yemant die wil be-
schadigen, een vyer sal uyt ha-
ren mont uytgaen, ende sal hare
vyanden verslinden: ende so
yemant haer wil beschadigen,
die moet alsoo gedoodt wor-
den.
6 Dese hebben macht den
hemel te sluyten, op dat geen
regen en regene in de dagen
harer propheteeringe: ende sy
hebben macht over de wateren,
~~om die in bloet te verkeeren,~~
ende de aerde te slaen met al-
lerley plage, soo menigmael als
sy sullen willen.
7 Ende als sy haer getuyge-
nisse sullen ge-eyndigt hebben,
sal het Beest dat uyt den af-
gront opkomt, haer krijgh aen-
doen, ende het salse overwinnen,
ende salse dooden.
8 Ende hare doode lichamen
[sullen liggen] op de strate der
groote stadt, die geestelick ge-
noemt wort Sodoma ende Egyp-
tus, alwaer oock onse Heere ge-
kruyst is.
9 Ende [de menschen] uyt
de volcken ende geslachten, ende
talen, ende natien, sullen hare
doode lichamen sien drie dagen
ende eenen halven, ende en sul-
len niet toelaten dat hare doode
lichamen in graven gelegt wor-
den.
10 Ende die op de aerde
woonen die sullen verblijdt zijn
over haer, ende sullen vreugde
bedrijven, ende sullen malkan-
deren geschencken senden: om
dat dese twee Propheten, de

gene die op de aerde woonen, gepijnigt hadden.

11 Ende na die drie dagen ende eenen halven, is een geest des levens uyt Godt in haer gegaen: ende sy stonden op hare voeten, ende daer is groote vreese gevallen op de gene die haer aenschouwden.

12 Ende sy hoorden een groote stemme uyt den hemel, die tot haer seyde, Komt herwaerts op. Ende sy voeren op nae den hemel in de wolcke: ende hare vyanden aenschouwdense.

13 Ende in die selve ure geschiedde een groote aerdbeevinge, ende het tiende [deel] der stadt is gevallen, ende daer zijn in de aerdbeevinge gedoodt seven duysent namen van menschen: ende de overige zijn seer bevreest geworden, ende hebben den Godt des hemels heerlickheyt gegeven.

14 Het tweede wee is wechgegaen: siet, het derde wee komt haest.

15 Ende de sevende Engel heeft gebasuynt, ende daer geschiedden groote stemmen in den hemel, seggende, De Koninckrijcken der werelt zijn geworden onses Heeren, ende sijnes Christi, ende hy sal als Koningh heerschen in alle eeuwigheyt.

16 Ende de vier en twintigh Ouderlingen, die voor Godt sitten op hare throonen, vielen [neder] op hare aengesichten, ende aenbaden Godt,

17 Seggende, Wy dancken u, Heere Godt almachtigh, Die is, ende Die was, ende Die komen sal, dat gy uwe groote kracht hebt aengenomen, ende als Koningh hebt geheerscht:

18 Ende de volckeren waren toornigh geworden, ende uwe toorne is gekomen, ende de tijt der dooden om geoordeelt te worden, ende om den loon te geven uwen dienstknechten den Propheten, ende den heyligen, ende den genen die uwen name vreesen, den kleynen ende den grooten: ende om te verderven de gene die de aerde verdorven.

19 Ende de Tempel Godts in den hemel is geopent geworden, ende de Arke sijnes verbonts is gesien in sijnen Tempel: ende daer wierden blicksemen, ende stemmen, ende donderslagen, ende aerdbeevinge, ende groote hagel.

HET 12. CAPITTEL.

ENDE daer wiert een groot teecken gesien in den hemel: [namelick] een Vrouwe bekleedt met de sonne, ende de mane was onder hare voeten, ende op haer hooft een kroone van twaelf sterren:

2 Ende sy was swanger, ende riep barensnoot hebbende, ende zijnde in pijne om te baren.

3 Ende daer wiert een ander teecken gesien in den hemel: ende siet, daer was een groote roode Draeck, hebbende seven hoofden, ende tien hoornen, ende op sijne hoofden seven Koninckl ijcke hoeden.

4 Ende sijn steert trock het derde [deel] der sterren des hemels, ende wierp die op de aerde: ende de Draeck stont voor de Vrouwe die baren soude, op dat hy haer kint soude verslinden, wanneer sy het soude gebaert hebben.

5 Ende sy baerde eenen mannelicken sone, die alle de Heydenen soude hoeden met een yseren roede: ende haer kint wiert wechgeruckt tot Godt ende sijnen throon.

6 Ende de Vrouwe vluchtede in de woestijne, alwaer sy een plaetse hadde [haer] van Godt bereydt, op dat syse aldaer souden voeden duysent twee hondert sestigh dagen.

7 Ende daer wiert krijgh in den hemel: Michaël ende sijne Engelen krijgden tegen den Draeck, ende de Draeck krijde [oock], ende sijne Engelen.

8 Ende sy en hebben niet vermogen, noch hare plaetse en is niet meer gevonden in den hemel.

9 Ende de groote Draeck is geworpen, [namelick] de oude Slange, welcke genaemt wort duyvel ende satanas, die de geheele wereldt verleydt, hy is [segge ick] geworpen op de aerde: ende sijne engelen zijn met hem geworpen.

10 Ende ick hoorde een groote stemme seggende in den hemel, Nu is de saligheyt, ende de kracht, ende het Koninckrijcke geworden onses Godts, ende de macht sijnes Christi: want de verklager onser broederen, die haer verklaegde voor onsen Godt dagh ende nacht, is nedergeworpen.

11 Ende sy hebben hem overwonnen door het bloet des Lams, ende door het woort harer getuygenisse: ende sy en hebben haer leven niet lief gehadt tot de doot toe.

12 Hierom bedrijft vreugde gy hemelen, ende gy die daer in woonet. Wee den genen die de aerde ende de zee bewoonen: want de duyvel is tot u afgekomen, ende heeft grooten toorn, wetende dat hy eenen kleynen tijt heeft.

13 Ende doe de Draeck sagh dat hy op de aerde geworpen was, so heeft hy de Vrouwe vervolgt die het Manneken gebaert hadde.

14 Ende de Vrouwe zijn gegeven twee vleugelen eenes grooten arents, op dat sy soude vliegen in de woestijne, in hare plaetse, alwaer sy gevoedt wort eenen tijt, ende tijden, ende eenen halven tijt, buyten het gesichte der Slange.

15 Ende de Slange wierp uyt haren mont achter de Vrouwe water als een riviere, op dat hy haer door de riviere soude doen wechvoeren.

16 Ende de aerde quam de Vrouwe te hulpe, ende de aerde opende haren mont, ende verswolgh de riviere, welcke de Draeck uyt sijnen mont hadde geworpen.

17 Ende de Draeck vergrimde op de Vrouwe, ende gingh henen om krijgh te voeren tegen de overige van haer zaet, die de geboden Godts bewaren, ende het getuygenisse Jesu Christi hebben.

18 Ende ick stont op het zant der zee.

HET 13. CAPITTEL.

ENDE ick sagh uyt de zee een Beest opkomen, hebbende seven hoofden ende tien hoornen: ende op sijne hoornen waren tien Koninckliicke hoeden, ende op sijne hoofden was een naem van [Godts]lasteringe.

2 Ende het Beest dat ick sagh, was eenen pardel gelijck, ende sijne voeten, als eenes beyrs [voeten], ende sijn mont als de mont eenes leeuws: ende de Draeck gaf hem sijne kracht, ende sijnen throon, ende groote macht.

3 Ende ick sagh één van sijne hoofden als tot der doot gewondet, ende sijne dootlicke wonde

wiert genesen: ende de geheele
aerde verwonderde haer achter
het Beest.
4 Ende sy aenbaden den
Draeck, die het Beest macht ge-
geven hadde: ende sy aenbaden
het Beest, seggende, Wie is dit
Beest gelijck? wie kan krijgh
voeren tegen het selve?
5 Ende 't selve wiert een
mont gegeven, om groote din-
gen ende [Godts]lasteringen te
spreken: ende 't selve wiert
macht gegeven om [sulcks] te
doen, twee en veertigh maen-
den.
6 Ende het opende sijnen
mont tot lasteringe tegen Godt,
om sijnen naem te lasteren,
ende sijnen Tabernakel, ende
die in den hemel woonen.
7 Ende 't selve wiert [macht]
gegeven om krijgh den heyli-
gen aen te doen, ende om die
te overwinnen: ende het selve
wiert macht gegeven over al-
len geslachte, ende tale, ende
volcke.
8 Ende alle die op de aerde
woonen sullen het selve aenbid-
den, welcker namen niet en zijn
geschreven in het boeck des le-
vens, des Lams dat geslachtet
is, van de grontlegginge der
werelt.
9 Indien yemant ooren heeft,
die hoore.
10 Indien yemant in de ge-
vanckenisse leydet, die gaet
[selve] in de gevanckenisse: in-
dien yemant met den sweerde
doodet, die moet selve met den
sweerde gedoodt worden. Hier
is de lijdsaemheyt ende het ge-
loove der heyligen.
11 Ende ick sagh een ander
Beest uyt de aerde opkomen,
ende het hadde twee hoornen,
des Lams [hoornen] gelijck,
ende het sprack als de Draeck.
12 Ende het oeffent alle de
macht van 't eerste Beest in te-
genwoordigheyt van het selve,
ende het maeckt dat de aerde
ende die daer in woonen, het
eerste Beest aenbidden, wiens
dootlicke wonde genesen was.
13 Ende het doet groote teec-
kenen, so dat het oock vyer uyt
den hemel doet afkomen op de
aerde, voor de menschen.
14 Ende verleydt de gene die
op de aerde woonen, door de
teeckenen die 't selve te doen
gegeven zijn in de tegenwoor-
digheyt van het Beest: seggende
tot de gene die op de aerde woo-
nen, dat sy het Beest, dat de
wonde des sweerts hadde, ende
[weder] leefde, een beelt souden
maken.
15 Ende 't selve wiert [macht]
gegeven om den beelde des
Beests eenen geest te geven, op
dat het beelt des Beests oock
soude spreken, ende maken dat
alle die het beelt des Beests niet
en souden aenbidden, gedoodet
souden worden.
16 Ende het maeckt dat het
aen alle, kleyne ende groote,
ende rijcke ende arme, ende vrye
ende dienstknechten, een merck-
teecken geve aen hare rechter-
hant ofte aen hare voorhoofden:
17 Ende dat niemant en magh
koopen ofte verkoopen, dan die
dat merckteecken heeft, ofte den
naem des Beestes, ofte het getal
sijns naems.
18 Hier is de wijsheyt: die
het verstant heeft rekene het
getal des Beests: want het is een
getal eenes menschen: ende sijn
getal is ses hondert ses en ses-
tigh.

HET 14. CAPITTEL.

ENDE ick sagh, ende siet, het
Lam stont op den bergh
Sion, ende met hem hondert

vier en veertigh duysent, hebbende den naem sijns Vaders geschreven aen hare voorhoofden.

2 Ende ick hoorde een stemme uyt den hemel, als een stemme veler wateren, ende als een stemme van eenen grooten donderslagh. Ende ick hoorde een stemme van citherspeelders, spelende op hare cithers:

3 Ende sy songen als een nieuw gesangh voor den throon, ende voor de vier Dieren, ende de Ouderlingen: ende niemant en konde dat gesangh leeren, dan de hondert vier en veertigh duysent, die van de aerde gekocht waren.

4 Dese zijn 't die met vrouwen niet bevleckt en zijn: want sy zijn maegden. Dese zijn 't die het Lam volgen waer het oock henen gaet. Dese zijn gekocht uyt de menschen, [tot] eerstelingen Gode ende den Lamme.

5 Ende in haren mont en is geen bedrogh gevonden: want sy zijn onberispelick voor den throon Godts.

6 Ende ick sagh eenen anderen Engel vliegende in het midden des hemels, ende hy hadde het eeuwigh Euangelium, om te verkondigen den genen die op de aerde woonen, ende alle natie, ende geslachte, ende tale, ende volcke:

7 Seggende met een groote stemme, Vreest Godt, ende geeft hem heerlickheyt, want de ure sijns oordeels is gekomen. Ende aenbidt hem die den hemel, ende de aerde, ende de zee, ende de fonteynen der wateren gemaeckt heeft.

8 Ende daer is een ander Engel gevolgt, seggende, Sy is gevallen, sy is gevallen, Babylon die groote stadt, om dat sy uyt den wijn des toorns harer hoererye alle volcken heeft gedrenckt.

9 Ende een derde Engel is haer gevolgt, seggende met een groote stemme, Indien yemant het Beest aenbidt ende sijn beelt, ende ontfangt het merckteecken aen sijn voorhooft, ofte aen sijne hant,

10 Die sal oock drincken uyt den wijn des toorns Godts, die ongemengt ingeschoncken is in den drinckbeker sijnes toorns: ende sal gepijnigt worden met vyer ende sulpher, voor de heylige Engelen, ende voor het Lam.

11 Ende de roock van hare pijninge gaet op in alle eeuwigheyt, ende sy en hebben geen ruste dagh ende nacht die het Beest aenbidden ende sijn beelt, ende so yemant het merckteecken sijns naems ontfangt.

12 Hier is de lijdsaemheyt der heyligen: hier zijnse die de geboden Godts bewaren, ende het geloove Jesu.

13 Ende ick hoorde een stemme uyt den hemel die tot my seyde, Schrijft, Saligh zijn de dooden, die in den Heere sterven, van nu aen: Ja, segt de Geest, op dat sy rusten mogen van haren arbeyt: ende hare wercken volgen met haer.

14 Ende ick sagh, ende siet een witte wolcke, ende op de wolcke was een geseten des menschen Sone gelijck, hebbende op sijn hooft een gouden kroone, ende in sijne hant eenen scherpen sickel.

15 Ende een ander Engel quam uyt den Tempel, roepende met een groote stemme tot den genen die op de wolcke sat, Sendt uwen sickel, ende maeyt: want de ure om te maeyen is u gekomen, dewijle de oogst der

aerde is rijp geworden.
16 Ende die op de wolcke
sat, sondt sijnen sickel op de
aerde, ende de aerde wiert ge-
maeyt.
17 Ende een ander Engel
quam uyt den Tempel die in
den hemel is, hebbende oock
selve eenen scherpen sickel.
18 Ende een ander Engel
quam uyt van den altaer, die
macht hadde over het vyer:
ende hy riep met een groot ge-
roep tot den genen die den
scherpen sickel hadde, seggen-
de, Seydt uwen scherpen sickel,
ende snijdt af de druyftacken
van den wijngaert der aerde,
want sijne druyven zijn rijp.
19 Ende de Engel sondt sij-
nen sickel op de aerde, ende
sneedt [de druyven] af van den
wijngaert der aerde, ende
wierpse in den grooten wijn-
persback des toorns Godts.
20 Ende de wijnpersback
wiert buyten de stadt getreden,
ende daer is bloet uyt den wijn-
persback gekomen, tot aen de
toomen der peerden, duysent
ses hondert stadien verre.

HET 15. CAPITTEL.

ENDE ick sagh een ander
groot ende wonderlick teec-
ken in den hemel, [namelick]
seven Engelen, hebbende de se-
ven laetste plagen, want in dese
is de toorne Godts ge-eyndigt.
2 Ende ick sagh als een gla-
sen zee met vyer gemengt: ende
die de overwinninge hadden van
het Beest, ende van sijn beelt,
ende van sijn merckteecken,
[ende] van het getal sijns naems,
welcke stonden aen de glasen
zee, hebbende de citheis Godts:
3 Ende sy songen het gesangh
Mosis des dienstknechts Godts,
ende het gesangh des Lams, seg-
gende, Groot ende wonderlick
zijn uwe wercken, Heere, gy al-
machtige Godt: rechtveerdigh
ende waerachtigh zijn uwe we-
gen, gy Koningh der heyligen.
4 Wie en soude u niet vree-
sen, Heere, ende uwen name
[niet] verheerlicken? want gy
zijt alleen heyligh: want *alle*
volckeren sullen komen, ende
voor u aenbidden: want uwe
oordeelen zijn openbaer gewor-
den.
5 Ende na desen sagh ick,
ende siet, de Tempel des Taber-
nakels der getuygenisse in den
hemel wiert geopent.
6 Ende de seven Engelen, die
de seven plagen hadden, qua-
men uyt den Tempel, bekleedt
met reyn ende blinckende lijn-
waet, ende omgordt om de borst
met gouden gordels.
7 Ende één van de vier Die-
ren gaf den seven Engelen se-
ven gouden phiolen vol des
toorns Godts, die in alle eeuwig-
heyt leeft.
8 Ende de Tempel wiert ver-
vult met roock uyt de heerlick-
heyt Godts, ende uyt sijne
kracht: ende niemant en konde
in den Tempel ingaen tot dat
de seven plagen der seven En-
gelen ge-eyndigt waren.

HET 16. CAPITTEL.

ENDE ick hoorde een groote
stemme uyt den Tempel,
seggende tot de seven Engelen,
Gaet henen, ende giet de [seven]
phiolen des toorns Godts uyt op
de aerde.
2 Ende de eerste gingh he-
nen, ende goot sijne phiole uyt
op de aerde: ende daer wiert
een quaet ende boos gesweer
aen de menschen, die het merck-
teecken des Beests hadden, ende
die sijn beelt aenbaden.

3 Ende de tweede Engel goot sijne phiole uyt in de zee, ende sy wiert bloet als eens dooden: ende alle levende ziele is gestorven in de zee.

4 Ende de derde Engel goot sijne phiole uyt in de rivieren, ende in de fonteynen der wateren: ende [de wateren] wierden bloet.

5 Ende ick hoorde den Engel der wateren seggen, Gy zijt rechtveerdigh, Heere, Die is, ende Die was, ende Die zijn sal, dat gy dit geoordeelt hebt:

6 Dewijle sy het bloet der heyligen, ende der Propheten vergoten hebben, so hebt gy haer oock bloet te drincken gegeven. Want sy zijn 't weerdigh.

7 Ende ick hoorde eenen anderen van den altaer seggen, Ja, Heere gy almachtige Godt, uwe oordeelen zijn waerachtigh ende rechtveerdigh.

8 Ende de vierde Engel goot sijne phiole uyt op de sonne: ende haer is [macht] gegeven de menschen te verhitten door vyer.

9 Ende de menschen wierden verhittet met groote hitte, ende lasterden den name Godts, die macht heeft over dese plagen: ende sy en bekeerden haer niet om hem heerlickheyt te geven.

10 Ende de vijfde Engel goot sijne phiole uyt op den throon des Beests: ende sijn Rijck is verduystert geworden: ende sy kaeuwden hare tongen van pijne:

11 Ende sy lasterden den Godt des hemels van wegen hare pijnen, ende van wegen hare gesweeren: ende sy en bekeerden haer niet van hare wercken.

12 Ende de seste Engel goot sijne phiole uyt op de groote riviere Euphrates, ende sijn water is uytgedroogt, op dat bereydt soude worden de wegh der Koningen, die van den opgangh der sonne [komen sullen].

13 Ende ick sagh uyt den mont des Draecks, ende uyt den mont des Beests, ende uyt den mont des valschen Propheets, drie onreyne geesten [gaen] den vorschen gelijck.

14 Want het zijn geesten der duyvelen, ende doen teeckenen, welcke uytgaen tot de Koningen der aerde, ende der geheele werelt, om die te vergaderen tot den krijgh van dien grooten dagh des almachtigen Godts.

15 Siet, ick kome als een dief. Saligh is hy die waeckt, ende sijne kleederen bewaert, op dat hy niet naeckt en wandele, ende men sijne schaemte [niet en] sie.

16 Ende sy hebbense vergadert in de plaetse, welcke in 't Hebreeusch genaemt wort Armageddon.

17 Ende de sevende Engel goot sijne phiole uyt in de lucht: ende daer quam een groote stemme uyt den Tempel des hemels, van den throon, seggende, Het is geschiet.

18 Ende daer geschiedden stemmen, ende dondersłagen, ende blicksemen: ende daer geschiedde een groote aerdbevinge, hoedanige niet en is geschiet van dat de menschen op de aerde geweest zijn, [namelick] een soodanige aerdbevinge, [ende] soo groot.

19 Ende de groote stadt is in drie deelen gescheurt, ende de steden der Heydenen zijn gevallen: ende de groote Babylon is gedacht geworden voor Godt, om haer te geven den drinckbeker van den wijn des toorns sijner gramschap.

20 Ende alle eylant is gevlo-

den, ende de bergen en zijn niet gevonden.

21 Ende een groote hagel, [elck] als een talent[pont] swaer, viel neder uyt den hemel op de menschen: ende de menschen lasterden Godt van wegen de plage des hagels: want desselfs plage was seer groot.

Het 17. Capittel.

ENDE één uyt de seven Engelen, die de seven phiolen hadden, quam ende sprack met my, ende seyde tot my, Komt herwaerts, ick sal u toonen het oordeel der groote Hoere, die daer sitt op vele wateren:
2 Met welcke de Koningen der aerde gehoereert hebben, ende die de aerde bewoonen zijn droncken geworden van den wijn harer hoererye.
3 Ende hy bracht my wech in de woestijne, in den geest, ende ick sagh een Vrouwe sittende op een scharlakenroot Beest, dat vol was van namen der [Godts]-lasteringe, ende hadde seven hoofden, ende tien hoornen.
4 Ende de Vrouwe was bekleedt met purper ende scharlaken, ende verciert met gout ende kostelick gesteente, ende peerlen, ende hadde in hare hant eenen gouden drinckbeker vol van grouwelen, ende van onreynigheyt harer hoererye.
5 Ende op haer voorhooft was een naem geschreven, [namelick] Verborgenheyt, de groote Babylon, de moeder der hoeryen ende der grouwelen der aerde.
6 Ende ick sagh dat de Vrouwe droncken was van het bloet der heyligen, ende van het bloet der getuygen Jesu. Ende ick verwonderde my, als ickse sagh, met groote verwonderinge.
7 Ende de Engel seyde tot my, Waerom verwondert gy u? Ick sal u seggen de verborgenheyt der Vrouwe, ende des Beests dat haer draegt, het welck de seven hoofden heeft, ende de tien hoornen.
8 Het Beest dat gy gesien hebt, was, ende en is niet: ende het sal opkomen uyt den afgront, ende ten verderve gaen: ende die op d' aerde woonen sullen verwondert zijn, (welcker namen niet en zijn geschreven in het boeck des levens van de grontlegginge der werelt,) siende het Beest, dat was, ende niet en is, hoewel het is.
9 Hier is 't verstant dat wijsheyt heeft. De seven hoofden zijn seven bergen, op welcke de Vrouwe sitt.
10 Ende zijn [oock] seven Koningen: de vijve zijn gevallen, ende de een is, de ander en is nogh niet gekomen, ende wanneer hy sal gekomen zijn, moet hy een weynigh [tijts] blijven.
11 Ende het Beest dat was, ende niet en is, die is oock de achtste [Koningh], ende is uyt de seven, ende gaet ten verderve.
12 Ende de tien hoornen die gy gesien hebt, zijn tien Koningen, die het Koninckrijck nogh niet en hebben ontfangen, maer als Koningen macht ontfangen op ééne ure met het Beest.
13 Dese hebben eenerley meyninge, ende sullen hare kracht ende macht het Beest overgeven.
14 Dese sullen tegen het Lam krijgen, ende het Lam salse overwinnen, (want het is een Heere der heeren, ende een Koningh der koningen:) ende die met hem zijn, de geroepene,

ende uytverkorene, ende geloo-
vige.
15 Ende hy seyde tot my, De
wateren die gy gesien hebt,
daer de Hoere sitt, zijn volcken
ende scharen, ende natien, ende
tongen.
16 Ende de tien hoornen die
gy gesien hebt op het Beest, die
sullen de Hoere haten, ende sul-
lense woest maken, ende naeckt:
ende sy sullen haer vleesch eten,
ende sullense met vyer verbran-
den.
17 Want Godt heeft [haer]
in hare herten gegeven dat sy
sijne meyninge doen, ende dat
sy eenerley meyninge doen, ende
dat sy haer Koninckrijck het
Beest geven tot dat de woorden
Godts voleyndigt sullen zijn.
18 Ende de Vrouwe die gy
gesien hebt, is de groote stadt,
die het Koninckrijck heeft over
de Koningen der aerde.

Het 18. Capittel.

ENDE na desen sagh ick ee-
nen anderen Engel afko-
men uyt den hemel, hebbende
groote macht, ende de aerde is
verlicht geworden van sijne
heerlickheyt.
2 Ende hy riep krachtelick,
met een groote stemme, seg-
gende, Sy is gevallen, sy is ge-
vallen, de groote Babylon, ende
is geworden een woonstede der
duyvelen, ende een bewaer-
plaetse van alle onreyne geesten,
ende een bewaerplaetse van alle
onreyn ende hatelick gevogelte.
3 Dewijle uyt den wijn des
toorns harer hoererye alle volc-
keren gedroncken hebben, ende
de Koningen der aerde met haer
gehoereert hebben, ende de
koopluyden der aerde rijck zijn
geworden uyt de kracht harer
weelde.
4 Ende ick hoorde een an-
dere stemme uyt den hemel,
seggende, Gaet uyt van haer,
mijn volck, op dat gy aen hare
sonden geen gemeynschap en
hebt, ende op dat gy van hare
plagen niet en ontfangt.
5 Want haer sonden zijn [d'
een op d' andere] gevolgt tot
den hemel toe, ende Godt is
harer ongerechtigheden gedach-
tigh geworden.
6 Vergeldet haer gelijck als
sy ulieden vergolden heeft: ende
verdubbelt haer dubbel, nae
hare wercken: in den drinck-
beker daer in sy geschoncken
heeft, schencket haer dubbel.
7 Soo veel als sy haerselven
verheerlickt heeft, ende weelde
gehadt heeft, soo groote pij-
ninge ende rouwe doet haer aen.
Want sy segt in haer herte, Ick
sitte [als] een Koninginne, ende
en ben geen weduwe, ende en
sal geenen rouwe sien.
8 Daerom sullen hare plagen
op éénen dagh komen, [name-
lick] doot, ende rouwe, ende
honger, ende sy sal met vyer
verbrandt worden: want sterck
is de Heere Godt, die haer oor-
deelt.
9 Ende de Koningen der
aerde, die met haer gehoereert,
ende weelde gehadt hebben,
sullense beweenen, ende rouwe
over haer bedrijven, wanneer sy
den roock hares brants sullen
sien:
10 Van verre staende uyt
vreese van hare pijninge, seg-
gende, Wee, wee, de groote
stadt Babylon, de stercke stadt!
want uw oordeel is in één ure
gekomen.
11 Ende de kooplieden der
aerde sullen weenen, ende rouwe
maken over haer, om dat nie-
mant hare ware meer en koopt:
12 Ware van gout, ende van

silver, ende van kostelick ge-
steente, ende van peerlen, ende
van fijnlijnwaet, ende van
purper, ende van sijde, ende
van scharlaken: ende allerley
welrieckent hout, ende allerley
yvooren vaten, ende allerley va-
ten van het kostelickste hout,
ende van koper, ende van yser,
ende van marmersteen:
13 Ende kaneel, ende reuck-
werck, ende welrieckende salve,
ende wieroock, ende wijn,
ende olie, ende meelbloeme,
ende tarwe, ende lastbeesten,
ende schapen: ende van peer-
den, ende van koetswagenen,
ende van lichamen, ende de zie-
len der menschen.
14 Ende de vrucht der be-
geerlickheyt uwer ziele is van u
wechgegaen: ende al dat lecker-
ende dat heerlick was is van u
wechgegaen, ende gy en sult dat
selve niet meer vinden.
15 De kooplieden deser din-
gen, die rijck geworden waren
van haer, sullen van verre staen
uyt vreese van hare pijninge,
weenende, ende rouwe ma-
kende:
16 Ende seggende, Wee, wee,
de groote stadt, die bekleedt was
met fijn lijnwaet, ende purper,
ende scharlaken, ende verciert
met gout, ende [met] kostelick
gesteente, ende [met] peerlen:
want in ééne ure is soo groote
rijckdom verwoest.
17 Ende alle stierlieden, ende
alle het volck op de schepen,
ende bootsgesellen, ende alle die
ter zee handelen, stonden van
verre:
18 Ende riepen, siende den
roock van haren brant, [ende]
seggende, Wat [stadt] was dese
groote stadt gelijck?
19 Ende sy wierpen stof op
hare hoofden, ende riepen, wee-
nende, ende rouwe bedrijvende:
seggende, Wee, wee, de groote
stadt, in dewelcke alle, die sche-
pen in de zee hadden, van hare
kostelickheyt rijck geworden
zijn, want sy is in ééne ure ver-
woest geworden.
20 Bedrijft vreugde over haer
gy hemel, ende gy heylige A-
postelen ende gy Propheten,
want Godt heeft uw oordeel aen
haer geoordeelt.
21 Ende één stercke Engel
hief eenen steen op als eenen
grooten meulensteen, ende wierp
[dien] in de zee, seggende, Al-
dus sal de groote stadt Babylon
met gewelt geworpen worden,
ende en sal niet meer worden
gevonden.
22 Ende de stemme der ci-
therspeelders, ende der sangers,
ende der fluyters, ende der ba-
suyners, en sal niet meer in u
gehoort worden: ende geen
konstenaer van eenige konste en
sal meer in u gevonden worden:
ende geen geluyt des meulens
en sal in u meer gehoort wor-
den.
23 Ende het licht der keerse
en sal in u niet meer schijnen:
ende de stemme eenes bruyde-
goms ende eener bruyt en sal in
u niet meer gehoort worden:
want uwe kooplieden waren de
Grooten der aerde, want door
uwe tooverye zijn alle volcken
verleydt geweest.
24 Ende in deselve is gevon-
den het bloet der Propheten,
ende der heyligen, ende aller
der gene die gedoodt zijn op der
aerde.

HET 19. CAPITTEL.

ENDE na desen hoorde ick
als een groote stemme eener
groote schare in den hemel, seg-
gende, Halleluja: de saligheyt,
ende de heerlickheyt, ende de

eere, ende de kracht zy den Heere onsen Godt.

2 Want sijne oordeelen zijn waerachtigh ende rechtveerdigh: dewijle hy de groote Hoere geoordeelt heeft, die de aerde verdorven heeft met hare hoererye, ende hy het bloet sijner dienaren van hare hant gewroken heeft.

3 Ende sy seyden ten tweeden mael, Halleluja. Ende hare roock gaet op in alle eeuwigheyt.

4 Ende de vier en twintigh Ouderlingen, ende de vier Dieren vielen [neder], ende aenbaden Godt, die op den throon sat, seggende, Amen, Halleluja.

5 Ende een stemme quam uyt den throon, seggende, Looft onsen Godt, gy alle sijne dienstknechten, ende gy die hem vreest, beyde kleyn ende groot.

6 Ende ick hoorde als een stemme eener groote schare, ende als een stemme veler wateren, ende als een stemme van stercke donderslagen, seggende, Halleluja: want de Heere de almachtige Godt heeft als Koningh geheerscht.

7 Laet ons blijde zijn, ende vreugt bedrijven, ende hem de heerlickheyt geven: want de bruyloft des Lams is gekomen, ende sijn Wijf heeft haerselven bereydt.

8 Ende haer is gegeven, dat sy bekleedt worde met reyn ende blinckende fijnlijnwaet: want dit fijnlijnwaet zijn de rechtveerdigmakingen der heyligen.

9 Ende hy seyde tot my, Schrijft, Saligh zijnse die geroepen zijn tot het Avontmael van de bruyloft des Lams. Ende hy seyde tot my, Dese zijn de waerachtige woorden Godts.

10 Ende ick viel [neder] voor sijne voeten om hem te aenbidden, ende hy seyde tot my, Siet dat gy [dat] niet [en doet], ick ben uw' mededienstknecht, ende uwer broederen, die het getuygenisse Jesu hebben. Aenbidt Godt. Want het getuygenisse Jesu is de geest der Prophetie.

11 Ende ick sagh den hemel geopent: ende siet, een wit peert, ende die op het selve sat, was genaemt Getrouw ende Waerachtigh, ende hy oordeelt ende voert krijgh in gerechtigheyt.

12 Ende sijne oogen waren als een vlamme vyers, ende op sijn hooft waren vele Koninck-licke hoeden: ende hy hadde eenen naem geschreven, dien niemant en wist dan hy selve.

13 Ende hy was bekleedt met een kleet, dat met bloet geverwet was: ende sijn name wort genaemt, het Woort Godts.

14 Ende de heyrlegers in den hemel volgden hem op witte peerden, gekleedt met wit ende reyn fijn-lijnwaet.

15 Ende uyt sijnen mont gingh een scherp sweert, op dat hy daer mede de Heydenen slaen soude. Ende hy salse hoeden met een yseren roede: ende hy treedt den wijnpersback van den wijn des toorns ende der gramschap des almachtigen Godts.

16 Ende hy heeft op [sijn] kleet, ende op sijne dye desen naem geschreven, Koningh der koningen, ende Heere der heeren.

17 Ende ick sagh éénen Engel, staende in de sonne: ende hy riep met een groote stemme, seggende tot alle de vogelen, die in 't midden des hemels vlogen, Komt herwaerts, ende ver-

gadert u tot het avontmael des
grooten Godts:
18 Op dat gy etet het vleesch
der Koningen, ende het vleesch
der Overste over duysent, ende
het vleesch der stercke, ende het
vleesch der peerden, ende der
gene die daer op sitten; ende
het vleesch van alle vrye ende
dienstknechten, ende kleyne en-
de groote.
19 Ende ick sagh het Beest,
ende de Koningen der aerde,
ende haer heyrlegers vergadert
om krijgh te voeren tegen hem
die op het peert sat, ende tegen
sijn heyrleger.
20 Ende het Beest wiert ge-
grepen, ende met het selve de
valsche Propheet, die de teec-
kenen in de tegenwoordigheyt
van het selve gedaen hadde
door welcke hy verleydt hadde
die het merckteecken des Beest
ontfangen hadden, ende die
desselfs beelt aenbaden. Dese
twee zijn levendigh geworpen in
den poel des vyers die met sul-
pher brandt.
21 Ende de overige wierden
gedoodt met het sweert des ge-
nen die op het peert sat, 't welck
uyt sijnen mont gingh, ende al-
le de vogelen wierden versadigt
van haer vleesch.

Het 20. Capittel.

Ende ick sagh eenen Engel
afkomen uyt den hemel,
hebbende den sleutel des af-
gronts, ende een groote keten in
sijne hant:
2 Ende hy greep den Draeck,
de oude slange, welcke is de
duyvel ende satanas: ende
bondt hem duysent jaren.
3 Ende wierp hem in den af-
gront, ende sloot hem daer in,
ende versegelde [dien] boven
hem, op dat hy de volckeren
niet meer verleyden en soude,
tot dat de duysent jaren souden
ge-eyndigt zijn. Ende daer na
moet hy eenen kleynen tijt ont-
bonden worden.
4 Ende ick sagh throonen,
ende sy saten op deselve: ende
het oordeel wiert haer gegeven:
ende [ick sagh] de zielen der
gene die onthooft waren om het
getuygenisse Jesu, ende om het
woort Godts, ende die het Beest
noch desselfs beelt niet aenge-
beden en hadden, ende die het
merckteecken niet ontfangen
en hadden aen haer voorhooft,
ende aen hare hant: ende sy
leefden, ende heerschten als Ko-
ningen met Christo de duysent
jaren.
5 Maer de overige der doode
en wierden niet weder leven-
digh, tot dat de duysent jaren
ge-eyndigt waren. Dese is de
eerste opstandinge.
6 Saligh ende heylig is hy
die deel heeft in de eerste op-
standinge: over dese en heeft
de tweede doot geen macht,
maer sy sullen Priesters Godts
ende Christi zijn, ende sy sullen
met hem als Koningen heer-
schen duysent jaren.
7 Ende wanneer de duysent
jaren sullen ge-eyndigt zijn, sal
de satanas uyt sijne gevancke-
nisse ontbonden worden.
8 Ende hy sal uytgaen om de
volcken te verleyden, die in de
vier hoecken der aerde zijn, den
Gog ende den Magog, om haer
te vergaderen tot den krijgh,
welcker getal is als het zant aen
de zee.
9 Ende sy zijn opgekomen op
de breette der aerde, ende om-
ringden de legerplaetse der hey-
ligen, ende de geliefde stadt:
ende daer quam vyer neder van

Godt uyt den hemel, ende heeftse verslonden.

10 Ende de duyvel die haer verleydde, wiert geworpen in den poel des vyers ende sulphers, alwaer het Beest ende de valsche Propheet is: ende sy sullen gepijnigt worden dagh ende nacht in alle eeuwigheyt.

11 Ende ick sagh eenen grooten witten throon, ende den geenen die daer op sat, van wiens aengesichte de aerde ende de hemel wechvloodt, ende geen plaetse en is voor die gevonden.

12 Ende ick sagh de doode, kleyn ende groot, staende voor Godt: ende de boecken wierden geopent: ende een ander boeck wiert geopent dat des levens is: ende de doode wierden geoordeelt uyt het gene in de boecken-geschreven was, nae hare wercken.

13 Ende de zee gaf de doode die in haer waren; ende de Doot, ende de Helle gaven de doode die in haer waren: ende sy wierden geoordeelt een yegelick nae hare wercken.

14 Ende de Doot ende de Helle wierden geworpen in den poel des vyers: dit is de tweede doot.

15 Ende so yemant niet gevonden en wiert geschreven in het boeck des levens, die wiert geworpen in den poel des vyers.

Het 21. Capittel.

ENDE ick sagh eenen nieuwen hemel, ende eene nieuwe aerde. Want de eerste hemel, ende de eerste aerde was voorbygegaen, ende de zee en was niet meer.

2 Ende ick Joannes sagh de heylige stadt, het nieuwe Jerusalem, nederdalende van Godt uyt den hemel, toebereydt als een bruydt die haren manne verciert is.

3 Ende ick hoorde een groote stemme uyt den hemel, seggende, Siet, de Tabernakel Godts is by de menschen, ende hy sal by haer woonen, ende sy sullen sijn volck zijn, ende Godt selve sal by haer, [ende] hare Godt zijn.

4 Ende Godt sal alle tranen van hare oogen afwisschen; ende de doot en sal niet meer zijn: noch rouwe, noch gekrijt, noch moeyte en sal meer zijn: want de eerste dingen zijn wechgegaen.

5 Ende die op den throon sat, seyde, Siet, ick make alle dingen nieuw. Ende hy seyde tot my, Schrijft, want dese woorden zijn waerachtigh ende getrouw.

6 Ende hy sprack tot my, Het is geschiet. Ick ben de Alpha ende de Omega, het begin ende het eynde. Ick sal den dorstigen geven uyt de fonteyne van het water des levens voor niet.

7 Die overwint sal alles beerven: ende ick sal hem een Godt zijn, ende hy sal my een sone zijn.

8 Maer den vreesachtigen, ende ongeloovigen, ende grouwelicken, ende dootslagers, ende hoereerders, ende tooveraers, ende afgodendienaers, ende allen den leugenaers is haer deel in den poel die daer brandt van vyer ende sulpher: het welck is de tweede doot.

9 Ende tot my quam één van de seven Engelen, die de seven phiolen hadden, welcke waren vol geweest van de seven laetste plagen, ende sprack met my, seggende, Komt herwaerts, ick

sal u toonen de Bruyt, het Wijf
des Lams.
10 Ende hy voerde my wech
in den geest, op eenen grooten
ende hoogen bergh, ende hy
toonde my de groote stadt, het
heylige Jerusalem, nederdalende
uyt den hemel van Godt:
11 Ende sy hadde de heer-
lickheyt Godts; ende haer licht
was den allerkostelickxsten steen
gelijck; [namelick] als den steen
Jaspis blinckende gelijck crys-
tal.
12 Ende hadde eenen groo-
ten ende hoogen muer, ende
hadde twaelf poorten, ende in
de poorten twaelf Engelen, ende
namen daer op geschreven,
welcke zijn [de namen] der
twaelf geslachten der kinderen
Israëls.
13 Van 't oosten [waren] drie
poorten, van 't noorden drie
poorten, van 't zuyden drie
poorten, van 't westen drie
poorten.
14 Ende de muer der stadt
hadde twaelf fondamenten, ende
in deselve de namen der twaelf
Apostelen des Lams.
15 Ende hy die met my
sprack, hadde eenen gouden
rietstock, op dat hy de stadt
soude meten, ende hare poorten,
ende haren muer.
16 Ende de stadt lagh vier-
kant, ende hare lengte was soo
groot als [hare] breete. Ende
hy mat de stadt met den riet-
stock op twaelf duysent stadien:
de lengte, ende de breette, ende
de hoogte derselve waren even-
gelijck.
17 Ende hy mat haren muer
op hondert vier en veertigh el-
len, [nae] de mate eenes men-
schen, welcke des Engels was.
18 Ende het gebouw hares
muers was Jaspis: ende de stadt
was suyver gout, zijnde suyver
glas gelijck.
19 Ende de fondamenten des
muers der stadt waren met al-
lerley kostelick gesteente ver-
ciert. Het eerste fondament
was Jaspis: het tweede, Sap-
phirus: het derde, Chalcedon:
het vierde, Smaragdus:
20 Het vijfde, Sardonyx: het
seste, Sardius: het sevende,
Chrysolithus: het achtste, Be-
ryllus: het negende, Topazion:
het tiende, Chrysoprasus: het
elfde, Hyacinthus: het twaelfde,
Amethystus.
21 Ende de twaelf poorten
waren twaelf peerlen, een yege-
licke poorte was elck uyt ééne
peerle: ende de strate der stadt
was suyver gout, gelijck door-
luchtigh glas.
22 Ende ick en sagh geenen
Tempel in deselve: want de
Heere, de almachtige Godt, is
hare Tempel, ende het Lam.
23 Ende de stadt en behoeft
de sonne, noch de mane niet,
dat sy in deselve souden schij-
nen: want de heerlickheyt
Godts heeftse verlicht, ende het
Lam is hare keerse.
24 Ende de volckeren, die sa-
ligh worden, sullen in haer licht
wandelen: ende de Koningen
der aerde brengen hare heer-
lickheyt ende eere in deselve.
25 Ende hare poorten en sul-
len niet gesloten worden des
daegs: want aldaer en sal geen
nacht zijn.
26 Ende sy sullen de heerlick-
heyt ende de eere der volckeren
daer in brengen.
27 Ende in haer en sal niet
inkomen yet dat ontreynigt,
ende grouwelickheyt doet, ende
leugen [spreeckt]: maer die ge-
schreven zijn in het boeck des
levens des Lams.

HET 22. CAPITTEL.

ENDE hy toonde my een suy-
vere riviere van het water
des levens, klaer als crystal,
voortkomende uyt den throon
Godts, ende des Lams.
2 In 't midden van hare
strate, ende op d' een ende d'
ander zijde der riviere was de
boom des levens, voortbrengen-
de twaelf vruchten, van maent
tot maent gevende sijne vrucht:
ende de bladeren des booms
waren tot genesinge der Heyde-
nen.
3 Ende geen vervloeckinge
en salder meer tegen [yemant]
zijn: ende de throon Godts
ende des Lams sal daer in zijn,
ende sijne dienstknechten sullen
hem dienen:
4 Ende sullen sijn aengesichte
sien, ende sijn naem sal op hare
voorhoofden zijn.
5 Ende aldaer en sal geen
nacht zijn, ende sy en sullen
geen keersse noch licht der
sonne van noode hebben: want
de Heere Godt verlichtse: ende
sy sullen als Koningen heerschen
in alle eeuwigheyt.
6 Ende hy seyde tot my, Dese
woorden zijn getrouw ende waer-
achtigh: ende de Heere de Godt
der heylige Propheten heeft sij-
nen Engel gesonden, om sijnen
dienstknechten te toonen het
gene haest moet geschieden.
7 Siet, ick kome haestelick:
saligh is hy die de woorden der
Prophetie deses Boecks be-
waert.
8 Ende ick Joannes ben de
gene die dese dingen gesien
ende gehoort hebbe. Ende doe
ickse gehoort ende gesien hadde,
viel ick [neder] om aen te bid-
den voor de voeten des Engels,
die my dese dingen toonde.
9 Ende hy seyde tot my, Sie
dat gy 't niet [en doet]: want
ick ben uwe mededienstknecht,
ende uwer broederen der Pro-
pheten, ende der gene die de
woorden deses Boecks bewaren.
Aenbidt Godt.
10 Ende hy seyde tot my, En
versegelt de woorden der Pro-
phetie deses Boecks niet: want
de tijt is naeby.
11 Die onrecht doet, dat hy
nogh onrecht doe: ende die vuyl
is, dat hy nogh vuyl worde: ende
die rechtveerdigh is, dat hy nogh
gerechtveerdigt worde: ende
die heyligh is, dat hy nogh ge-
heyligt worde.
12 Ende siet, ick kome haeste-
lick: ende mijn loon is met
my, om een yegelick te vergel-
den, gelijck sijn werck sal zijn.
13 Ick ben de Alpha ende de
Omega, het begin ende het
eynde, de eerste ende de laetste.
14 Saligh zijnse die sijne ge-
boden doen, op dat hare macht
zy aen den boom des levens,
ende sy door de poorten mogen
ingaen in de stadt.
15 Maer buyten sullen zijn
de honden, ende de tooveraers,
ende de hoereerders, ende de
dootslagers, ende de afgodendie-
naers, ende een yegelick die de
leugen lief heeft ende doet.
16 Ick Jesus hebbe mijnen
Engel gesonden, om ulieden
dese dingen te getuygen in de
Gemeynten. Ick ben de wortel
ende het geslachte Davids, de
blinckende morgensterre.
17 Ende de Geest ende de
Bruyt seggen, Komt. Ende die
het hoort, segge, Komt. Ende
die dorst heeft, kome: ende die
wil, neme het water des levens
om niet.
18 Want ick betuyge aen een

yegelick die de woorden der Pro-
phetie deses Boecks hoort: In-
dien yemant tot dese dingen toe-
doet, Godt sal over hem toedoen
de plagen die in dit Boeck ge-
schreven zijn:
19 Ende indien yemant afdoet
van de woorden des Boecks de-
ser Prophetie, Godt sal sijn deel
afdoen uyt het boeck des le-
vens, ende uyt de heylige stadt,
ende [uyt] het gene in dit Boeck
geschreven is.
20 Die dese dingen getuygt,
segt, Ja ick kome haestelick.
Amen. Ja komt, Heere Jesu.
21 De genade onses Heeren
Jesu Christi [zy] met u allen.
Amen.

EYNDE

DES

NIEUWEN TESTAMENTS.

Gedrukt door James Powell, op Fort Place, in Bermondsey.

